DEBACQ LIBRARY

1399
A. XVII. a

AVRELII COR. CELSI DE RE MEDICA LIBRI OCTO.

*

ITEM

Q. SERENI *Liber de Medicina.*

Q. RHEMNII *Fannij Palæmonis de Ponderibus & Menſuris Liber.*

Omnia ex diuerſorum codicum diligentiſsima collatione caſtigata.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB. GRYPHIVM,

1542.

LECTORI.

INVIDIT profectò Fortuna populo Romano integrã, abſolutamq́; felicitatem. Nam cùm bellicis artibus, & reipublicæ adminiſtrandæ peritia, ea ciuitas omnibus omnino præſtiterit nationibus, quæ uel anteceſſerunt, uel ſequutæ ſunt Romanum imperium: deerat illi certè nihil ad cumulum uirtutũ omnium, niſi ut doctrinas, atq; literas excoleret: quarum iamdiu tamen gloriam ingenioſiſſima, ac diſertiſſima Græcia cùm ſcribendo, tum dicendo occupaſſe uidebatur. Verùm etſi ſerò Eloquentiã, Philoſophiamq́; attigerit: tantos tamen in utraq; progreſſus fecit, ut multos Roma habuerit nobiliſſimos homines poſtremis temporibus, non ſolum Philoſophiæ deditos, ſed in ea iam excellẽtes atq; perfectos. Eloquẽtia uerò tantum in ea urbe ſibi pauciſſimis annis uendicauit, ut eloquentiſſimas Athenas uel æquarit, uel paruo illis proxima interuallo fuerit: id quod probare eſſet aut facile, aut neceſſarium, ſi præclariſſima extarent illorum monumenta, qui plurimum dicendo potuerunt, Antoniorum ſcilicet, & Catonum, & Craſſi, & Cæſarum, & Bruti, & aliorum propè innumerabiliũ: aut niſi unus eſſet Cicero, quẽ omnibus aut præferre, aut comparare ſaltem, opponereq́; ualeamus. Itaq; in Aſtrologia, in Geometria, in Dialecticis, omnibusq́; ijs artibus, quæ in ueri inueſtigatione uerſantur, legimus dignum conatibus ſuis præſtitiſſe Romana ingenia: ſola autẽ Medicinæ ars, maximè ſalutaris, neglecta ab illis, inculta iacuit, ac derelicta: eam enim unam Græcarum artium non exercuiſſe Romanam grauitatem, teſtis eſt Plinius: quinimmo

idem ipſe ſcribit, Pop. Romanũ medicinæ auidum exper tum demũ damnaſſe: itaq; caruiſſe medicis ad annum ſexcenteſimum: quod uoluiſſe eos credendum eſt non artis odio, ſed artificum: idq́; Marcus Cato ad Marcum filium ſcribens manifeſtißime docet. Quòd ſi aut Hippocratem habuiſſet Roma, cui ciuium ſuorum ſalutem commendaret, aut Galeni interpretis monumenta cognouiſſet: quemadmodũ & in re militari, et in rebus cæteris aut ſuperauit omnes alias nationes, aut illis proxima fuit, & interdum æqualis: ueriſimile eſt, in Medicina quoq; excellentem futuram fuiſſe induſtriã ſuam. Hanc tamen partem ut oſtenderet Cornelius Celſus non eſſe ſupra uires Romanas, eã eloquentißimè et peritißimè tractauit octo libris: in quibus non ſolùm eius partis, quæ uictu, & eius quæ medicamentis, ſed illius etiam, quæ manu medetur, præcepta copioſißimè dedit. À pleriſq; autem dubitari uideo, an artem Cornelius exercuerit: alijs exiſtimãtibus caruiſſe illum uſu: uel quia quædam prodidit artem coarguentia, qualia ſunt, quæ de uenarũ pulſu, & urinæ indicijs, ac de imparibus diebus, Aſclepiadem ſequutus, tradidit: uel quia in ponẽdis conſtituendisq́; præceptis longiſſimè abijt à cõſuetudine eorum, qui de re medica ante illum ſcripſerũt: alijs uerò credentibus, nõ potuiſſe eũ tam multa, tamq́; inſigniter et articulatè nouiße, tamq́; poſtremò appoſitè ad uſum, ut interdũ multus ſit in deſcribenda uia, & ratione exercendi artificis actus: niſi eam aliter quàm cogitando & audiendo, & legendo didiciſſet. Quamuis autem eorum, qui Cornelium fuiſſe medicum negant, & ratio, & autoritas me parum moueat: conſtat enim & Aſclepiadẽ, et Themiſonem eius diſcipulum, & Theſſalum tam ſæpe, tamq́; uehemẽter à Galeno damna-

tum,

tum, aberraſſe à placitis & à doctrina maiorum, cùm tamen omnes medicinā uſu ipſo profeſſi fuerint: quàobrem mirum nō eſt, ſi in tam erratica diſciplina, uixq; tandem autore Galeno conſiſtente: idq; non tam certitudine rei, quàm imbecillitate eorū, qui poſt Galenū fuerunt: libuit Cornelio modo ingenioq; ſuo potius, quàm ex aliorum cōſuetudine ſcribenti, eorum mutare præcepta, quibus ſuperiorum delere placita, & medēdo & ſcribendo licuerat. Quāuis, inquā, me parū illi moueant: adducor tamen, niſi fallor, certiſſimis ad ſuſpicādum argumentis, idē molitum fuiſſe Cornelium, quod Empedoclem, & Democritum feciſſe legimus: ſcilicet, ut eam artem nō ueluti purus medicus, atq; ad quæſtum omnibus expoſitus, ſed tanquā ſapiens, ceu partē Philoſophiæ explicaret, eam cum ſtudio ſapiētiæ coniungēs. Nam cùm Plinius naturalis hiſtoriæ libros digeſſerit, indicās quibus autoribus, teſtibusq; niteretur: libro primo, quem indicis loco eſſe uoluit, ſeparatim autorū meminit & medicorum: neq; unquā retulit Cornelium in medicos, ſed in autores: Ex autoribus, inquit, C. Valgio, Cornelio Celſo, M. Varrone, &c. deinde ſubijcit externos: poſtremò numerat medicos, in quibus nuſquam Cornelij nomē legitur. Quòd ſi aut ille ſe medicum fuiſſet profeſſus, aut alij in numerum medicorū Cornelium recepiſſent, Plinius illum certè non ſeparaſſet in ſingulorū librorum indice à medicis. Conſtat præterea, uixiſſe Cornelium aut Auguſti, aut Tiberij temporibus, aut C. Cæſaris: cùm Columella, qui Claudio potiente rerum ſcripſit de re Ruſtica libros, mentionē fecerit eius, tanquā ſuperioris: qua ætate, ſi Plinio credimus, pauciſſimi Quiritum artē medicam profitebātur, delegata ea cura ac meditatione uel Græcis hominibus, uel libertis, aut

 ſeruis:

ſeruis: quales fuerunt Salluſtius Dionyſius, & Curio, & iÿ, quos ſuprà nominaui: quamobrem occidẽti medicum, quòd plerunq; ſerui eſſent, pœna erat ex cõſtitutionibus non ualde magna pecunia: liberi enim hominis nulla eſt æſtimatio. Cornelium uerò fuiſſe ingenuum Romanũ, ſatis indicant tria nomina: cùm libertos cõſtet duobus, ſeruos autem uno tantum nomine fuiſſe demonſtratos. Cæterũ qualis qualis ille fuerit, dignus eſt profectò uel doctrina uel elegantia nõ ſolum qui legatur, ſed qui ſemper habeatur in manibus. Quãuis autẽ ubiq; illum reprehendat Fabius Quintilianus, itáq; interdũ leuiter, ut ſtudio id eũ efficere cognoſcas & æmulatione (ſcripſit enim uterq; Rhetoricos libros) tamẽ ueritate ita cogente, eruditũ uirum eũ appellat lib. I X. & lib. ſequenti: Scripſit, inquit, non parum multa Cornelius Celſus, Scepticos ſequutus, non ſine cultu, ac nitore. Columella uerò lib. I. De re ruſtica, eũ fuiſſe tradit nõ ſolùm agricolationis, ſed uniuerſæ naturæ prudentẽ. Cùm autem Cornelius & ius ciuile, & philoſophiam monumẽtis illuſtrauerit, ſuis & rei militaris, & ruſticæ etiã & medicinæ præcepta reliquerit: dignus (ut ait idẽ Fabius) uel ipſo propoſito, ut eum ſciſſe omnia illa credamus: quis erit qui ſe ſatis putet eruditum, cui ea, quæ ſuperſunt, reliquiæ uigiliarũ tam elaboratarum ignotæ fuerint? Quædam tamẽ ab eo fateor eſſe prodita, quæ uel inſolentia, uel nouitate deterrere lectorẽ poſſunt: quale illud eſt, quod de aqua frigida libro primo traditur: qua infuſa, putat ille ſanari poſſe infirmitatẽ capitis, & præterea uitari grauedines, ac deſtillationes: quibus intẽperantia uictus, & incõtinentia uoluptatum præcipuè ætas hæc noſtra grauiſsimè torquetur. Cæterùm ſi balneis nunc uteremur, ubi calida ſordes mundarentur

rẽtur capitis,et ſudor uapores iam itinere patefacto emit teret,itaq; quotidie quaſi caput purgaretur:non eſſet for taſſe uſus aquæ frigidæ tam periculoſus, quàm uulgò cre ditur. Neq; etiã ille ſimpliciter infundi frigidã iubet; ſed calidariũ proponit, in quo ſudetur:& calida aqua per=fundi præcipit,tum tepida,deinde frigida. Plin.item lib. XXVIII.capite IIII.Perfundere,inquit,caput aquà calida ante balnearum uaporationem,et poſtea frigida, ſaluberrimũ intelligitur. Quæ res profectò niſi eſſet ual=de ſalutaris, neq; imperitè eam & imprudẽter tum pre=ciſè laudaſſet Cornelius: neq; Plinius ita manifeſtè idem probaret: cùm præſertim Senecam eo remedio ſemper uſum fuiſſe legamus:cuius rei certè rationẽ reddere poſ=ſem à re medica non abhorrentem,ſi aut id mihi ab initio propoſuiſſem,cùm epiſtolam hãc ſcribere inſtitui:aut eſ=ſet hoc numeris partiumq́; mearum. Illud equidẽ animad uerti,ſequutũ eſſe Corneliũ in pleriſq; Hippocratem, quẽ lib. VII. parentẽ omnis medicinæ appellat: quãobrem nõ poteſt hic noſter Latinus Hippocrates reprehendi, quin alteri quoq; idem uitij tribuatur. nam ſi dixerimus,nimis generaliter,& nulla reddita cauſa hunc frequenter præ=cepta dediſſe medicinæ:cùm eadem ſit ratio atq; uia Hip pocratis, interpretandus potius, & diſtinctionibus ex=plicandus erat Cornelius, quàm improbandus, atq; reij=ciendus: id quod uidemus in Hippocratem factum fuiſſe à Galeno,non tam,quàm iſti ſunt,delicato et moroſo,cer tè tamen doctiore atq; peritiore :ita enim didiciſſent me=dici, à Cornelio de rebus ad artem ſuam pertinentibus proprijs,ſuiſq; Latinis uocibus loqui: & hunc grauiſſi=mum in primis autorẽ loco ſuo,ſuiſq́; ſedibus poſuiſſent: & poſtremò planum feciſſent hominibus, non abhorrere

penitus à uero, quod à Cicerone ſcriptũ fuit, Omnia Latinos inueniſſe melius, quàm Græcos: aut ab illis accepta feciſſe meliora. Sed inuidit (ut dixi) Fortuna cũctam Romanis hominibus felicitatem. Nos uerò, qui aliquid noſtra cura præſtare poſſe fortaſſe credimur Cornelio, quòd eo iamdiu utamur magiſtro ſcribendi, atq; uiuendi (quãuis illi ignauia fortè noſtra nõ æquè ſtylum ac ſalutẽ debeamus) nonnihil tẽporis conſumpſimus in recognoſcendo hoc eruditiſsimo autore: eumq́; emendatiſsimũ, quantum ipſi efficere potuimus, excudendum dedimus Sebaſtiano Gryphio Typographo nobiliſsimo, ut tam culto, & tam nitido ſcriptore uti commodè poſsint omnes, quibus bonæ artes curæ ſunt: & ut Medicis, quorũ ætas noſtra maximè ferax eſt, animũ faciamus ad Cornelium legendum, interpretandum, illuſtrandum: ita enim futurum facilè ſperamus, ut omnes paulatim planè Latinè de medicina loquentes audiamus: & aliquis apud noſtros eam laudem conſequi curet, quam apud Græcos cõſequutus eſt Galenus: cuius niſi labor & induſtria tantùm luminis addidiſſet Hippocrati, is forte malo magno publico turpius extinctus fuiſſet, quàm iacet Cornelius: cuius laudi dignæ immortalitate ſi uitio ingenij Medici horum temporum, & poſteriores inuidebunt, ſuus tamen nitor & elegantia, uel illis contrà nitentibus, eum à tenebris & ab interitu uendicabunt.

CORN.

AVRELII CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER PRIMVS.

VT ALIMENTA ſanis corporibus Agricultura, ſic ſanitatem ægris Medicina promittit. Hæc nuſquam quidem nō eſt. Siquidē etiam imperitiſsimæ gentes herbas, aliáq; prompta in auxilium uulnerum, morborūmq; nouerunt. Veruntamen apud Græcos aliquanto magis, quàm in cæteris nationibus exculta eſt: ac ne apud hos quidem à prima origine, ſed paucis ante nos ſeculis, utpote cum uetuſtiſsimus autor Aeſculapius celebretur. Qui quoniam adhuc rudem & uulgarem hanc ſcientiam paulo ſubtilius excoluit, in deorum numerū receptus eſt. Huius deinde duo filij Podalyrius & Machaon bello Troiano ducem Agamemnonem ſecuti, non mediocrem opem commilitonibus ſuis attulerunt. Quos tamen Homerus non in peſtilentia, neque in uarijs generibus morborum aliquid attuliſſe auxilij, ſed uulneribus tantummodo ferro, & medicamentis mederi ſolitos eſſe propoſuit. Ex quo apparet, has partes medicinæ ſolas ab his eſſe

tentatas, easq; eſſe uetuſtiſsimas. Eodemq; autore diſci poteſt, morbos, tum ad iram deorum immortalium relatos eſſe, & ab ijſdem opem poſci ſolitam. Veriq; ſimile eſt, inter nonnulla auxilia aduerſæ ualetudinis, plerunque tamen eam bonam contigiſſe ob bonos mores, quos neque deſidia, neque luxuria * uitiarant. Siquidem hæc duo, corpora prius in Græcia, deinde apud nos afflixerunt. Ideóque multiplex iſta medicina, neque olim apud Græcos, neque apud alias gentes neceſſaria, uix aliquos ex bonis ad ſenectutis principia perducit. Ergo etiam poſt eos (de quibus retuli) nonnulli clari uiri medicinam exercuerunt, donec maiore ſtudio literarum diſciplina agitari cœpit: quæ ut animo præcipuè omnium neceſſaria, ſic corpori inimica eſt. Primoq; medendi ſcientia, ſapientiæ pars habebatur, ut & morborum curatio, & rerum naturæ contemplatio ſub ijſdem autoribus nata ſit. Scilicet his hanc maxime requirentibus, qui corporum ſuorum robora * inquieta cogitatione, nocturnaq; uigilia minuerant. Ideoq; multos ex ſapientiæ profeſſoribus, peritos eius fuiſſe accepimus. Clariſsimos uerò ex his Pythagoram, & Empedoclem, & Democritum. Huius autem (ut quidam crediderunt) diſcipulus Hippocrates Cous, primus quidem ex omnibus memoria dignis ab ſtudio ſapientiæ diſciplinam hanc ſeparauit, uir & arte & facundia inſignis. Poſt quem Diocles Caryſtius, deinde Praxagoras, & Chryſippus, tum Herophilus & Eraſiſtratus, ſic artem hanc exercuerũt, ut etiam in diuerſas curandi uias proceſſerint. Iiſdemq; temporibus, in tres parteis medicina diducta eſt, ut una eſſet quæ uictu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primam διαιτητικὴν, ſecundam φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν, Græci nominauerunt. Eius au-

*tentarant

Diſciplina corpori inimica.

*quieta

Hippocrates.

tem, quæ uictu morbos curat, longè clariſsimi autores etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ ſibi cognitionem uendicauerunt, tanquam ſine ea trunca & debilis medicina eſſet. poſt quos Serapion primus omnium, nihil hanc rationalem diſciplinam pertinere ad medicinam profeſſus, in uſu & experimentis eam poſuit. Quem Apollonius & Glaucias, & aliquanto poſt Heraclides Tarentinus, & aliqui non mediocres uiri ſecuti, ex ipſa profeſsione, ſe Empiricos appellauerũt. Sic in duas parteis ea quoque quæ uictu curat, medicina diuiſa eſt, alijs rationalem artem, alijs uſum tantum ſibi uendicantibus, nullo uerò quicquam poſt eos, qui ſuprà comprehenſi ſunt, agitante, niſi quod acceperat: donec Aſclepiades medendi rationem ex magna parte mutauit. Ex cuius ſucceſſoribus Themiſon nuper ipſe quoque quædam in ſenectute deflexit. Et per hos quidem maximè uiros ſalutaris iſta nobis profeſsio increuit. Quoniam autem ex tribus medicinæ partibus, ut difficilima, ſic etiam clariſsima eſt ea, quæ morbis medetur, ante omnia de hac dicendum eſt. Et quia prima in ea diſſenſio eſt, quòd alij ſibi experimentorum tantummodo notitiam neceſſariam eſſe contendunt, alij niſi corporum rerumque ratione comperta, non ſatis potentem uſum eſſe proponunt: indicandum eſt, quæ maxime ex utraque parte dicantur, quò facilius noſtra quoque opinio interponi poſsit. Igitur hi, qui rationalem medicinam profitentur, hæc neceſſaria eſſe proponunt, Abditarum, & morbos continentium cauſſarum notitiam, deinde Euidentium, poſt hæc etiam Naturalium actionum, nouiſsimè partium Interiorum. Abditas cauſſas uocant, in quibus requiritur, ex quibus principijs noſtra corpora ſint,

ſint, quid ſecundam, quid aduerſam ualetudinem faciat. Neque enim credunt poſſe eum ſcire, quomodo morbos curare conueniat, qui unde hi ſint, ignoret. Neque eſſe dubium, quin alia curatione opus ſit, ſi ex quatuor principijs, uel ſuperans aliquid, uel deficiens aduerſam ualetudinem creat, ut quidam ex ſapientiæ profeſſoribus dixerunt: alia, ſi in humidis omne uitium eſt, ut Herophilo uiſum eſt: alia, ſi in ſpiritu, ut Hippocrati: alia, ſi ſanguis in eas uenas, quæ ſpiritui accommodatæ ſunt, transfunditur, & inflammationem, quam Græci φλεγμονὴν, nominant, excitat, eáque inflammatio, talem motum efficit, qualis in febre eſt, ut Eraſiſtrato placuit: alia, ſi manantia corpuſcula, per inuiſibilia foramina ſubſiſtendo, iter claudunt, ut Aſclepiades contendit. Eum uerò rectè curaturum, quem prima origo cauſſæ non fefellerit. Neque uerò inficiantur, experimenta quoque eſſe neceſſaria. Sed ne ad hæc quidem aditum fieri potuiſſe, niſi ab aliqua ratione contendunt. Non enim quidlibet antiquiores uiros ægris inculcaſſe: ſed cogitaſſe, quid maxime conueniret, & id uſu exploraſſe, quod antè coniectura aliqua duxiſſent. Neque intereſſe,* an nunc iam pleraque explorata ſint, ſi à conſilio tamen cœperunt. Et id quidem in multis ita ſe habere. Sæpe uerò etiam noua incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc uſus oſtenderit. Et ideo neceſſarium ſit animaduertere, unde ea cœperint: ſine quo nemo mortalium reperire poſsit, cur hoc, quàm illo potius utatur. Et ob hæc quidem in obſcuro poſitas cauſſas perſequuntur. Euidentes uerò has appellant, in quibus quærunt initium morbi calor attulerit, an frigus: fames, an ſatietas: & quæ ſimilia ſunt. Occurſurum enim uitio di-

*an initia pleraq;

cunt

cunt eum, qui originem non ignorarit. Naturales uerò corporis actiones appellāt, per quas ſpiritum trahimus, & emittimus cibum, potionemq́; & aſſumimus, & concoquimus. Itemq́; per quas eadem hæc in omnes membrorum partes digeruntur. Tum requirunt etiam, quare uenæ noſtræ modò ſubmittant ſe, modò attollant: quæ ratio ſomni, quæ uigiliæ ſit. Sine quorum notitia neminem putant uel occurrere, uel mederi morbis inter hæc naſcentibus poſſe. Ex quibus quammaxime pertinere ad rem concoctio uidetur. Huic potiſſimum inſiſtunt, & duce alij Eraſiſtrato, atteri cibum in uentre contendunt: alij Pliſtonico, Praxagoræ diſcipulo, putreſcere: alij credunt Hippocrati, per calorem cibos concoqui. Accedunt'que Aſclepiadis æmuli, qui omnia iſta uana & ſuperuacua eſſe proponunt. Nihil enim concoqui, ſed crudam materiam (ſicut aſſumpta eſt) in corpus omne diduci. Et hæc quidem inter eos parum conſtant. Illud uerò cōuenit, alium dandum cibum laborantibus, ſi hoc: aliud, ſi illud uerum eſt. Nam ſi teritur intus, eum quærendum eſſe, qui facilimè teri poſſit. Si putreſcit, eum in quo hoc expeditiſſimum eſt. Si calor concoquit, eum qui maximè calorem moueat. At nihil ex his eſſe quærendum, ſi nihil cōcoquitur. Ea uero ſumenda quæ maxime manēt, qualia aſſumpta ſunt. Eademq́; ratione cū ſpiritus grauis eſt, cum ſomnus, aut uigilia urgent, eum mederi poſſe arbitrantur, qui prius illa ipſa qualiter eueniant perceperit. Præter hæc cùm in interioribus partibus & dolores, & morborum uaria genera naſcantur, neminem putant his adhibere poſſe remedia, quæ ipſe ignoret. Neceſſarium ergo eſſe incidere corpora mortuorum, eorumq́; uiſcera atque inteſtina ſcrutari; longeq́; optime feciſſe Herophilum,

lum, & Eraſiſtratum, qui nocentes homines à regibus ex carcere acceptos, uiuos inciderint, conſiderarint'que etiam ſpiritu remanente, ea quæ natura antè clauſiſſet, eorumq; poſituram, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duriciem, molliciem, læuorem, contactum: proceſſus deinde ſingulorum, & receſſus: & ſiue quid inſeritur alteri, ſiue quid partem alterius in ſe recipit. Neq; enim cum dolor intus incidit, ſcire quid doleat, eum, qui qua parte quodque uiſcus, inteſtinum'ue ſit, non cognouerit. Neq; curari id quod ægrum eſt poſſe, ab eo, qui quid ſit, ignoret. Et cùm per uulnus alicuius uiſcera patefacta ſunt, eum qui ſanè cuiuſquam colorẽ partis ignoret, neſcire quid integrum, quid corruptum ſit. Ita ne ſuccurrere quidẽ poſſe corruptis, aptiusq; extrinſecus imponi remedia, compertis interiorum & ſedibus & figuris, cognitáq; eorum magnitudine: ſimilesq; omnia, quæ poſita ſunt, rationes habere. Neque eſſe crudele (ſicut pleriq; proponunt) hominum nocentium, & horum quoq; paucorum ſupplicijs, remedia populis innocentibus ſeculorum omnium quæri. Contrà, hi qui ſe Empiricos ab experientia nominãt, euidentes quidem cauſſas, ut neceſſarias amplectuntur: obſcurarum uerò cauſſarum, & naturalium actionum quæſtionem ideo ſuperuacuam eſſe contendunt, quoniam incomprehenſibilis natura ſit. Nõ poſſe uerò comprehendi, patere ex eorum, qui de his diſputarunt, diſcordia: cùm de iſta re, neq; inter ſapientiæ profeſſores, neq; inter ipſos medicos cõueniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, quàm Herophilo? Cur huic potius, quàm Aſclepiadi? Si rationes ſequi uelit, omnium poſſe uideri non improbabiles: ſi curationes, ab omnibus his ægros perductos eſſe ad ſanitatem. Ita neq;

Per læuorem, & contactum, aſperitatẽ intelligit, & q̃d illi eſt contrarium.

diſpu

diſputationi, neque autoritati cuiuſquam fidem derogari oportuiſſe. Etiam ſapientiæ ſtudioſos maximos medicos eſſe, ſi ratiocinatio hoc faceret: nunc illis uerba ſupereſſe, deeſſe medēdi ſcientiā. Differre quoq; pro natura locorū genera medicinæ, et aliud opus eſſe Romæ, aliud in Aegypto, aliud in Gallia. Quòd ſi morbos eædē cauſſæ facerēt ubiq;, remedia quoq; ubiq; eadē eſſe debuiſſent. Sæpe etiā cauſſas apparere, utputa lippitudinis, uulneris, neque ex his patere medicinam. Quòd ſi ſcientiam hanc non ſubijciat euidēs cauſſa, multominus eam poſſe ſubijcere, quæ in dubio eſt. Cùm igitur illa incerta, incomprehēſibilisq́; ſit, à certis potius, & exploratis petendum eſſe præſidium, id eſt his, quæ experientia in ipſis curationibus docuerit, ſicut in cæteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem, aut gubernatorem diſputatione, ſed uſu fieri. Ac nihil iſtas cogitationes ad medicinam pertinere: eò quoque diſci, quòd qui diuerſa de his ſenſerint, ad eandem tamen ſanitatem homines perduxerint. Id enim feciſſe, quia non ab obſcuris cauſſis, neque à naturalibus actionibus, quæ apud eos diuerſæ erant, ſed ab experimentis, prout cuique reſponderant, medendi uias traxerint. Ne inter initia quidem ab iſtis quæſtionibus deductam eſſe medicinam, ſed ab experimentis. Aegrorum enim, qui ſine medicis erāt, alios propter auiditatem primis diebus, protinus cibum aſſumpſiſſe, alios propter faſtidium abſtinuiſſe, leuatumq́ue magis eorum morbum eſſe, qui abſtinuerant: itemq́; alios in ipſa febre aliquid ediſſe, alios paulò ante eam, alios poſt remiſſionem eius, optime deinde his ceſſiſſe, qui poſt finem febris id fecerint. Eadēq; ratione, alios inter principia protinus uſos eſſe cibo pleniore, alios exiguo, grauioresq́; eos factos,

qui

*qui ſe implerent. Hæc, ſimiliaq́;, cum quotidie inciderẽt, diligentes homines notaſſe, quæ plerunque melius reſponderent: deinde ægrotantibus ea præcipere cœpiſſe. Sic medicinam ortam, ſubinde aliorum ſalute, aliorum interitu, pernicioſa diſcernentem à ſalutaribus. Repertis deinde iam medicinæ remedijs, homines de rationibus eorum diſſerere cœpiſſe, nec poſt rationem medicinam eſſe inuentam, ſed poſt inuentam medicinam, rationem eſſe quæſitam. Requirere etiam, ſi ratio idem doceat, quod experientia, an aliud. Si idem, ſuperuacuam eſſe: Si aliud, eſſe contrariam. Primò tamen remedia exploranda ſumma cura fuiſſe, nunc uerò iam explorata eſſe, neque ulla aut noua genera morborum reperiri, aut nouam deſiderari medicinã. Quòd ſi iam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obſcuris: ſed eum protinus uiſurum, cui morbo id proximum ſit, tentaturumq́; remedia ſimilia illis, quæ uicino malo ſæpe ſuccurrerint, & per eius ſimilitudinem opem reperturum. Neque enim ſe dicere conſilio medicum non egere, & irrationale animal hanc artem poſſe præſtare: ſed has latentium rerum coniecturas ad rem non pertinere: quia non interſit, quid morbum faciat, ſed quid tollat. Neque ad rem pertineat, quomodo, ſed quid optimè digeratur. Siue hac de cauſſa concoctio*intercidat, ſiue de illa: &, ſiue concoctio ſit illa, ſiue tantum digeſtio. Neq; quærendum eſſe quomodo ſpiremus: ſed quid grauem, tardumq́; ſpiritum expediat. Neq; quid uenas moueat, ſed quid quæq; motus genera ſignificent. Hæc autem cognoſci experimentis, & in omnibus eiuſmodi cogitationibus in utranque partem diſſeri poſſe. Itaque ingenium & facundiam uincere, morbos autem non eloquentia, ſed*

*incidat

*ſed remedijs curari. Quæ ſi quis elinguis, uſu*diſcreta bene norit, hunc aliquãto maiorem medicum futurum, quàm ſi ſine uſu linguam ſuam excoluerit. Atq; ea quidem, de quibus eſt dictum, ſuperuacua eſſe tantummodo. Id uerò quod reſtat, etiam crudele, uiuorum hominum aluum atq; præcordia incidi, & ſalutis humanæ præſidẽ artem, non ſolùm peſtem alicui, ſed hanc etiam atrociſsimam inferre, cum præſertim ex his, quæ tanta uiolentia quærantur, alia non poſsint omnino cognoſci, alia poſsint etiam ſine ſcelere. Nam colorem, leuorem, mollitiẽ, duritiem, ſimiliaq; omnia non eſſe talia inciſo corpore, qualia integro fuerint: quia cùm corporibus inuiolatis, hæc tamen metu, dolore, inedia, cruditate, laſsitudine, mille alijs mediocribus affectibus, ſæpe mutentur: multo magis ueriſimile eſt, interiora, quibus maior mollities, lux ipſa noua ſit, ſub grauiſsimis uulneribus, & ipſa trucidatione mutari. Neque quicquam eſſe ſtultius, quàm quale quicquam uiuo homine eſt, tale exiſtimare eſſe moriente, imò iam mortuo. Nam uterum quidem, quî minus ad rem pertineat, ſpirante homine poſſe diduci? Simul atq; uerò ferrum ad præcordia acceſsit, & diſciſſum tranſuerſum ſeptum eſt, quod membrana quadam ſuperiores partes ab inferioribus diducit (διάφραγμα Græci uocant) hominem protinus animam amittere. Ita demum mortui præcordia, & uiſcus omne in conſpectum latrocinantis medici dari: quod neceſſe ſit tale eſſe, quale mortui ſit, nõ quale uiui fuit. Itaq; conſequi, medicum, ut hominem crudeliter iugulet: non ut ſciat qualia uiui uiſcera habeamus. Siquid tamen ſit, quod adhuc ſpirante homine conſpectui ſubijciatur, id ſæpe caſum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in harena, uel militem in acie, uel uiatorem à latro-*

* diſcretus

b nibus

nibus exceptum, ſic uulnerari, ut eius interior aliqua pars aperiatur, & in alio alia ſita, ita ſedem, poſitum, ordinem, figuram, ſimilia'que cognoſcere prudentem medicum, non cædem, ſed ſanitatem molientem: id'que per miſericordiam diſcere, quod alij dira crudelitate cognouerint. Ob hæc ne mortuorum quidem lacerationem neceſſariam eſſe. Quæ etſi non crudelis, tamen fœda ſit, cùm aliter pleraque in mortuis ſe habeant. Quantum uerò in uiuis cognoſci poteſt, ipſa curatio oſtendat. Cùm hæc per multa uolumina, per'que magnæ contentionis diſputationes à medicis ſæpe tractata ſint, atque tractentur: ſubijciendum eſt quæ proxima uero uideri poßint. Ea neque addicta alterutri opinioni ſunt, neque ab utraque nimium abhorrentia, media quodammodo inter diuerſas ſententias. Quod in plurimis contentionibus deprehendere licet, ſine ambitione, uerum ſcrutantibus, ut in hac ipſa re. Nam quæ demum cauſſæ, uel ſecundam ualetudinem præſtent, uel morbos excitent: quomodo ſpiritus, aut cibus, uel detrahatur uel digeratur, ne ſapientiæ quidem profeſſores ſcientia comprehendunt, ſed coniectura perſequuntur. Cuius autem rei non eſt certa notitia, eius opinio certum reperire remedium non poteſt. Verum'que eſt, ad ipſam curandi rationem nihil plus conferre, quàm experientiam. Quanquàm igitur multa ſint ad ipſas artes propriè non pertinentia, tamen eas adiuuat excitando artificis ingenium. Itaq; iſta quoq; naturæ rerum contemplatio, * quamuis non faciat medicum aptiorem, tamen medicinæ reddit profectum. Veri'que ſimile eſt, & Hippocratem, & Eraſiſtratum, & quicunque alij non contenti febres & ulcera agitare, rerum quoque naturam ex aliqua parte ſcrutati ſunt, non ideo

* Alias: quamuis non faciat medicũ: aptiorem tamen medicinæ reddit, atq; perfectũ.

ideo quidem medicos fuiſſe,uerum ideo quoq; maiores medicos extitiſſe. Ratione uero opus eſt ipſi medicinæ, etſi non inter obſcuras cauſſas, neque inter naturales actiones,tamen ſæpe.* Eſt enim hæc ars coniecturalis: neq; reſpondet ei plerunque non ſolum coniectura, ſed etiam experientia. Et interdum non febris, non cibus,non ſomnus ſubſequitur ſicut aſſueuit. Rarius, ſed aliquando tamen morbus quoq; ipſe nouus eſt, quem non incidere, manifeſtè falſum eſt: cùm ætate noſtra quidam ex naturalibus partibus carne prolapſa, & arente, intra paucas horas expirauerit:ſic ut nobiliſsimi medici,neq; genus mali, neq; remedium inuenerint. Quos ego nihil ideo tētaſſe iudico,quia nemo in ſplēdida perſona periclitari cōiectura ſua uoluerit: ne occidiſſe,niſi ſeruaſſet,uideretur. Veri tamen ſimile eſt,potuiſſe aliquid cogitare,detracta tali uerecundia, & fortaſſe reſponſurum fuiſſe id, quod aliquis eſſet expertus. Ad quod medicinæ genus neq; ſemper ſimilitudo aliquid confert,et ſi quando confert,tamē idipſum rationabile eſt inter multa ſimilia genera, & morborum, & remediorum cogitare, quo potiſsimum medicamento ſit utendum. Cum igitur talis res incidit,medicus aliquid oportet inueniat, quod non utiq; fortaſſe, ſed ſæpius tamen etiam reſpondeat. Petet autem nouū quoq; cōſilium, non à rebus latentibus(iſtæ enim dubiæ, & incertæ ſunt) ſed ab his,quæ explorari poſsunt,id eſt euidētibus cauſsis. Intereſt enim fatigatio morbū,an ſitis,an frigus,an calor, an uigilia, an fames fecerit,an cibi,uiniq; abundantia,an intemperantia libidinis. Neq; ignorare hūc oportet, quæ ſit ægri natura,humidum magis, an magis ſiccum corpus eius ſit: ualidi nerui,an infirmi:frequens aduerſa ualitudo,an rara:eáque cùm eſt,uehemens eſſe ſoleat, an leuis:

*

Caro ex naturalibus prolapſa.

breuis, an longa. Quod is uitæ genus ſit ſecutus, laborioſum, an quietum: cum luxu, an cum frugalitate. Ex his enim, ſimilibusque ſæpe curandi noua ratio ducenda eſt. Quamuis ne hæc quidem ſic præteriri debent, quaſi nullam controuerſiam recipiant. Nam & Eraſiſtratus non ex his fieri morbos dixit, quum & alij, & ijdem aliàs poſt iſta non febricitarent: & quidem medici ſeculi noſtri ſub autore (ut ipſi uideri uolunt) Themiſone contendunt, nullius cauſſæ notitiam quicquam ad curationes pertinere, ſatisq; eſſe quædam communia morborum intueri. Siquidem horum tria genera eſſe, unum adſtrictum, alterum fluens, tertium mixtum. Nam modo parum excernere ægros, modò nimium: modò alia parte parum, alia nimium. Hæc autem genera morborum, modò acuta eſſe, modò longa: & modò increſcere, modò conſiſtere, modò minui conſueuerunt. Cognito igitur eo quod ex his eſt, ſi corpus adſtrictum eſt, digerendum eſſe: ſi profluuio laborat, continendum: ſi mixtum uitium habet, occurrendum ſubinde uehementiori malo: & aliter acutis morbis medendum, aliter uetuſtis, aliter increſcentibus, aliter ſubſiſtentibus, aliter iam ad ſanitatem inclinantibus. Horum obſeruationem medicinam eſſe, quam ita finiunt, ut quaſi uiam quandam, quam μέθοδον Græci nominant, eorumq; quæ in morbis communia ſunt, contemplatricem eſſe contendunt. ac neque rationalibus ſe, neque experimenta tantum ſpectantibus annumerari uolunt, cùm ab illis eo nomine diſſentiant, quòd in coniectura rerum latentium * uolunt eſſe medicinam ab his, eò quòd parum artis eſſe in obſeruatione experimentorum credunt. Quod ad Eraſiſtratum pertinet, primùm ipſa euidentia eius opinioni repugnat, quia rarò, niſi poſt horum aliquid morbus uenit.

* nolunt

nit. Deinde non ſequitur, ut quod alium non afficit, aut eundem aliàs, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Poſſunt enim quædam ſubeſſe corpori, uel ex infirmitate eius, uel ex aliquo affectu, quæ uel in alio non ſunt, uel in hoc aliàs non fuerunt, ea'que per ſe non tanta ui concitant morbum, tamen obnoxium magis alijs iniurijs corpus efficiunt. Quòd ſi contemplationem rerum naturæ (quam temere medici ſibi uendicant) ſatis comprehendiſſet, etiam illud ſciſſet, nihil omnino ob unam cauſſam fieri, ſed id pro cauſa apprehendi, quod contuliſſe plurimum uidetur. Poteſt autem id dum ſolum eſt, non mouere, quod iunctum alijs maxime mouet. Accedit ad hæc, quòd ne ipſe quidem Eraſiſtratus, qui trāſfuſo in arterias ſanguine febrem fieri dicit, id'que nimis repleto corpore incidere reperit, cur ex duobus æquè repletis, alter in morbum inciderit, alter omni periculo uacarit (quod quotidie fieri apparet) non diſcreuerit. Ex quo diſci poteſt, ut uera ſit illa transfuſio, tamen illam non per ſe (cum plenum corpus eſt) fieri: ſed cùm horum aliquid acceſſerit. Themiſonis uerò æmuli, ſi perpetua quæ promittunt habent, magis etiam quàm ulli rationales ſunt. Neque enim ſi quis non omnia tenet, quæ rationalis alius probat, protinus alio nouo nomine artis indiget. Si modò, quod primum eſt, non memoriæ ſoli, ſed rationi quoque inſiſtit. Si uerò, quod propius eſt, uix ulla perpetua præcepta medicinalis ars recipit: ijdem ſunt quod ij, quos experimenta ſola ſuſtinent. Eo magis, quoniam ſi compreſſerit aliquem morbus, an fuderit, quilibet etiam imperitiſsimus uidet. Quid autem compreſſum corpus reſoluat, quid ſolutum teneat, ſi à ratione tractum eſt, rationalis eſt medicus. Si (ut ei, qui ſe ratio-

Hinc medicina, ars interpollis à Plinio dicta eſt.

nalem negat, confiteri neceſſe eſt) ab experientia Empiricus eſt. Ita apud eum morbi cognitio extra artem, medicina intra uſum eſt. Neq; adiectum quicquam Empiricorum profeßioni, ſed demptum eſt: quoniam illi multa cirunſpiciunt, hi tantum facilima, & non plus quàm uulgaria. Nam & qui pecoribus ac iumentis medentur, cùm propria cuiuſq; ex multis animalibus noſſe non poßint, communibus tantummodo inſiſtunt. Et exteræ gentes, cùm ſubtilem medicinæ rationem non nouerint, communia tantum uident. Et qui amplè ualetudinarios nutriunt (quia ſingulis ſumma cura conſulere non ſuſtinent) ad communia iſta confugiunt. Neque Hercules iſtud, & antiqui medici neſcierunt, ſed his contenti non fuerunt. Ergo etiam uetuſtißimus autor Hippocrates dixit, mederi oportere & communia, & propria intuentem. Ac ne iſti quidem ipſi intra ſuam profeßionem conſiſtere ullo modo poſſunt. Siquidem & compreſſorum & fluentium morborum genera diuerſa ſunt, faciliusq; id in his quæ fluunt, inſpici poteſt. Aliud eſt enim ſanguinem, aliud bilem, aliud cibum uomere: aliud deiectionibus, aliud torminibus laborare: aliud ſudore digeri, aliud tabe conſumi. Atque in partes quoque humor erumpit, ut in oculos aures´que. Quo periculo nullum humanum membrum uacat. Nihil autem horum ſic, ut àliud curatùr. Ita protinus in his à communi fluentis morbi contemplatione, ad propriam medicina deſcendit. Atque in hac quoq; rurſus alia proprietatis notitia ſæpe neceſſaria eſt: quia non eadem omnibus, etiam in ſimilibus caſibus opitulantur. Siquidem certæ quædam res ſunt, quæ in pluribus uentrem aut aſtringunt, aut reſoluunt. Inueniuntur tamen, in quibus aliter atque in cæteris, idem eueniat. In his ergo com-

mu

munium inſpectio contraria eſt, propriorum tantum ſalutaris. Et cauſſæ quoque æſtimatio ſæpe morbum ſoluit. Ergo etiam ingenioſiſſimus ſeculi noſtri medicus, quem nuper uidimus, Caſſius febricitanti cuidam, & magna ſiti affecto, cùm poſt ebrietatem eum premi cœpiſſe cognoſceret, aquam frigidam ingeſſit. Qua ille epota, cùm uini uim miſcendo fregiſſet, protinus febrem ſomno & ſudore diſcuſſit. Quod auxilium medicus oportune prouidit, non ex eo, quòd aut ſtrictum corpus erat, aut fluebat: ſed ex cauſa, quæ antè præceſſerat. Eſt'que etiam proprium aliquid & loci & temporis, iſtis quoque autoribus, qui cùm diſputant, quemadmodum ſanis hominibus agendum ſit, præcipiunt, ut grauibus aut locis aut temporibus, magis uitetur frigus, æſtus, ſatietas, labor, libido, magis'que ut conquieſcat iiſdem aut locis, aut temporibus, ſi quis grauitatem corporis ſentit, ac neque uomitu ſtomachum, neq; purgatione aluum ſolicitet. Quæ uera quidem ſunt, à communibus tamen ad quædam propria deſcendunt: niſi perſuadere nobis uolunt, ſanis quidem conſiderandum eſſe, quod cœlum, quod tempus anni ſit, ægris uerò non eſſe. Quibus tanto magis omnis obſeruatio neceſſaria eſt, quanto magis obnoxia offenſis infirmitas eſt. Quinetiam morborum in iiſdem hominibus aliæ atque aliæ proprietates ſunt: & qui ſecundis aliquando fruſtra curatus eſt, contrariis ſæpe reſtituitur. Plurima'que in dando cibo diſcrimina reperiuntur, ex quibus contentus uno ero. Nam famem facilius fert adoleſcens, quàm puer: facilius * in denſo cœlo, quàm in tenui: facilius in hyeme, quàm æſtate: facilius uno cibo, quàm prandio quoque aſſuetus: facilius inexercitatus, quàm exercitatus homo ſuſtinet. Sæpe autem in eo magis neceſſaria cibi feſtinatio

* Quibuſdam uidetur hic legendũ potius, in tenui cœlo, quàm in denſo: &, æſtate quàm hyeme: ꝓpterea quòd

 eſt,

Hippocrat, dicat libro 1. Aphor. Ventres hyeme & uere ſunt calidiſsimi. Quare per ea tempora alimēta copioſiora ſunt exhibēda. Et Paulus Aegineta libr. itidem primo, ca. 53. Hyeme quidem & fortiori exercitatione, & pleniore cibo utēdū eſt. Niſi eò referas, quòd in denſo cœlo, & per hyemē, corpora ſunt robuſtiora, atque ideo etiā facilius quamlibet moleſtiam ferunt.

eſt, qui minus inediam tolerat. Ob quæ competit eum, qui propria non nouit, communia tantum intueri debere: eumq́; qui noſſe propria poteſt, illa quidem non oportere negligere, ſed his quoque inſiſtere. Ideóque cùm par ſcientia ſit, utiliorem tamen medicum eſſe amicum, quàm extraneum. Igitur ut ad propoſitum meum redeam, rationalem quidem puto medicinam eſſe debere, inſtrui uerò ab euidentibus cauſsis, obſcuris omnibus non à cogitatione artificis, ſed ab ipſa arte reiectis. Incidere autem uiuorum corpora, & crudele, & ſuperuacuum eſt: mortuorum corpora diſcentibus neceſſarium. Nam poſitum, & ordinem noſſe debent: quæ cadauera melius, quàm uiuus, & uulneratus homo repræſentant. Sed & cætera, quæ modò in uiuis cognóſci poſſunt, in ipſis curationibus uulneratorum paulo tardius, ſed aliquanto mitius, uſus ipſe monſtrauit. His propoſitis, primùm dicam, quemadmodum ſanos agere conueniat: tum ad ea tranſibo, quæ ad morbos, curationesq́; eorum pertinebunt.

Quemadmodum ſanos agere conueniat.

CAP. I.

* Reunctores uidetur transferre Plinius lib. 29. cap. 1.

*SANVS homo, qui & bene ualet, & ſuæ ſpontis eſt, nullis obligare ſe legibus debet: ac neque medico, neq; * iatralipta egere. Hunc oportet uarium habere uitæ genus: modò ruri eſſe, modò in urbe: ſæpiusq́; in agro. nauigare, uenari, quieſcere interdum, ſed frequentius ſe exercere. Siquidem ignauia corpus hebetat, labor firmat: illa maturam ſenectutem, hic longam adoleſcentiam reddit. Prodeſt etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti: modò ungi, modo idipſum negli*

negligere: nullum cibi genus fugere, quo populus utatur: interdum in conuiuio eſſe, interdū ab eo ſe retrahere: modò plus iuſto, modò non amplius aſſumere: bis die potius, quàm ſemel cibum capere: & ſemper quàm plurimum, dummodo hunc concoquat. Sed ut huius generis exercitationes, cibiq; neceſſarij ſunt, ſic athletici ſuperuacui. Nā & intermiſſus propter ciuiles aliquas neceßitates ordo exercitationis corpus affligit: & ea corpora, quæ more eorum repleta ſunt, celerrime & ſeneſcunt, & ægrotant. Cōcubitus uerò neq; nimis concupiſcendus, neq; nimis pertimeſcendus eſt. Rarus, corpus excitat, frequens ſoluit. Cùm autem frequēs, non numero ſit, ſed natura, ratione ætatis & corporis ſcire licet, eum non inutilem eſſe, quem corporis neq; languor, neq; dolor ſequitur. Idem interdiu peior eſt, noctu tutior: ita tamen, ſi neq; illum cibus, neque hunc cum uigilia labor ſtatim ſequitur. Hæc firmis ſeruanda ſunt, cauendumq́; ne in ſecunda ualitudine, aduerſæ præſidia conſumantur.

cibus bis sumendus. Hoc Platoni nō placet. Epla 7.

Paulus Aegineta lib. 1. ca. 37. Frequens cōcubitus, corpus rarius, frigidius, & imbellius reddit.

Quæ ſtomacho imbecillis ſeruanda ſint.

CAP. II.

Et imbecillis ſtomacho (quo in numero magna pars urbanorum, omneſq́; penè cupidi literarum ſunt) obſeruatio maior neceſſaria eſt: ut quod uel corporis, uel loci, uel ſtudij ratio detrahit, cura reſtituat. Ex his igitur qui bene concoxit, manè tutò ſurget: qui parum, quieſcere debet: & ſi manè ſurgendi neceßitas fuerit, redormire. Qui non concoxit, ex toto conquieſcere, ac neque labori ſe, neque exercitationi, neque negotio credere. Qui crudum ſine præcordiorum dolore ructat, is ex interuallo aquam frigidam bibere, & ſe nihilominus continere. Habitare uerò ædificio lucido, per flatum æſtiuum hybernum ſo-

lem habente, cauere meridianum ſolem, matutinum & ueſpertinum frigus, itemq́; auras fluminum, atque ſtagnorum, minimé que nubilo cœlo, ſoli aperienti ſe committere, ne modò frigus, modò calor moueat. Quæ res maximè grauedines, diſtillationesq́; concitat. Magis uerò grauibus locis iſta ſeruanda ſunt, in quibus etiam peſtilentiam faciunt. Scire autem licet, integrum corpus eſſe, cùm quotidie mane urina alba, dein ruffa eſt. Illud concoquere, hoc concoxiſſe ſignificat. Vbi experrectus eſt aliquis, paulum intermittere, deinde (niſi hyems eſt) fouere os multa aqua frigida debet, longis diebus meridiari potius ante cibum, ſin minus, poſt eum: per hyemem potiſsimum totis noctibus conquieſcere. Sin lucubrandum eſt, non poſt cibum id facere, ſed poſt concoctionem. Quem interdiu uel domeſtica, uel ciuilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod ſeruandum curationi corporis ſui eſt. Prima autem eius curatio exercitatio eſt, quæ ſemper antecedere cibum debet: in eo, qui minus laborauit, & bene concoxit, amplior: in eo, qui fatigatus eſt, & minus concoxit, remiſsior. Commodè uerò exercent, clara lectio, arma, pila, curſus, ambulatio: atque hæc non utique plana commodior eſt. Siquidem melius aſcenſus quoque & deſcenſus cum quadam uarietate corpus moueat, niſi tamen id perquàm imbecillum eſt. Melior autem eſt ſub diuo, quàm in porticu: melior (ſi caput patitur) in ſole, quàm in umbra: melior in umbra, quàm parietes, aut uiridaria efficiunt, quàm quæ tecto ſubeſt: melior recta, quàm flexuoſa. Exercitationis autem plerunque finis eſſe debet ſudor, aut certè laſsitudo, quæ citra fatigationem ſit, id'que ipſum, modò minus, modò magis faciendum eſt. Ac ne his quidem Athletarum exemplo, uel certa eſſe lex, uel immodicus eſſe

Exercitatio.

Laſſitudo eſt grauitas corporis. Vergil. Laſſóue papauera

*eſſe labor debet. Exercitationem recte ſequitur, modò unctio, uel in ſole, uel ad ignem, modò balneum, ſed in conclaui, quàm maxime & alto, & lucido, & ſpatioſo. Ex his uerò neutrum ſæpe fieri oportet, ſed ſæpius alterutrum pro corporis natura. Poſt hæc paulum conquieſcere opus eſt. Vbi ad cibum uentum eſt, nunquam utilis eſt nimia ſatietas. Sæpe etiam inutilis nimia abſtinentia. Sæpe ſi qua intemperantia ſubeſt, * durior eſt in potione, quàm in eſca. Cibus à ſalſamentis, oleribus, ſimilibus'que rebus melius incipit. Tum caro aſſumenda eſt, quæ aſſa optima, aut elixa eſt. Condita omnia duabus de cauſsis inutilia ſunt, quoniam & plus propter dulcedinem aſſumitur, & quod modò par eſt, tamen ægrius concoquitur. Secunda menſa bono ſtomacho nihil nocet, in imbecillo coaceſcit. Si quis itaque hoc parum ualet, palmulas poma'que & ſimilia melius primo cibo aſſumit. Poſt multas potiones, quæ aliquantùm ſitim exceſſerunt, nihil edendum eſt, poſt ſatietatem, nihil agendum. Vbi expletus eſt aliquis, facilius concoquit, ſi quicquid aſſumpſit potione aquæ frigidæ includit, tum pauliſper inuigilat, deinde bene dormit. Si quis interdiu ſe impleuit, poſt cibum neque frigori, neque æſtui, neque labori ſe debet committere. Neque enim tam facile hæc inani corpore quàm repleto nocent. Si quibus de cauſsis futura inedia eſt, labor omnis uitandus eſt.*

collo. quæ etiã citra laborẽ accidit. Fatigationẽ uerò nimietatẽ laboris itelligimus. Idem: Veloces iaculo ceruos, curſuq; fatigat. quod mox immodicũ laborẽ appellauit. Verùm de generibus laſſitudinis legendus eſt liber 3. Galeni de Sanitate tuenda.

* tutior

Cibus.

Obſeruationes quædam prout res nouæ accidunt, & prout corporum genera, & ſexus, & ætates, & tempora anni ſunt. CAP. III.

ATq; hæc quidem penè perpetua ſunt. Quaſdam autẽ obſeruationes deſiderãt & nouæ res, & corporum genera, & ſexus, & ætates, & tempora anni. Nam neq;

ex

ex ſalubri loco in grauem, neque ex graui in ſalubrem tranſitus ſatis tutus eſt. Ex ſalubri in grauem prima hyeme: ex graui in eum, qui ſalubris eſt, prima æſtate tranſire melius eſt. Neque uerò ex multa fame, nimia ſatietas: neque ex nimia ſatietate, fames idonea eſt. Periclitaturq; & qui ſemel, & qui bis die cibum incontinenter, contra conſuetudinẽ aſſumit. Item neq; ex nimio labore ſubitum ocium, neq; ex nimio ocio ſubitus labor ſine graui noxa eſt. Ergo cùm quis mutare aliquid uolet, paulatim debebit aſſueſcere. Omnem etiã laborẽ facilius, uel puer, uel ſenex, quàm inſuetus homo ſuſtinet. Atq; ideo quoq; nimis ocioſa uita utilis non eſt, quia poteſt incidere laboris neceßitas. Si quando tamẽ inſuetus aliquis laborauit, aut multo plus quàm ſolet, etiã is qui aſſueuit, huic ieiuno dormiendũ eſt, multo magis, ſi etiam os amarum eſt, uel oculi caligant, aut uenter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo ieiuno eſt, ſed etiam in poſterum diem permanẽdum, niſi cito id quies ſuſtulit. Quod ſi factum eſt, ſurgere oportet, & lente paululum ambulare. At ſi ſomni neceßitas non fuit, quia modicè magis aliquis laborauit, tamen ingredi aliquid eodem modo debet. Communia deinde omnibus ſunt poſt fatigationem cibum ſumpturis, ubi paulum ambulauerunt, ſi balneum non eſt, calido loco, uel in ſole, uel ad ignem ungi, atq; ſudare: ſi eſt, ante omnia in tepidario reſidere, deinde ubi paulum conquieuerũt, intrare, & deſcendere in ſolium, tum multo oleo ungi, leniterq; perfricari, iterum in ſolium deſcendere. Poſt hæc os aqua calida fouere, deinde frigida. Balneum his feruens idoneum non eſt. Ergo ſi nimium alicui fatigato penè febris eſt, huic abunde eſt loco tepido dimittere ſe inguinibus tenus in aquam calidam, cui paulum olei adiectum

Puer, Senex, Homo.

ſit:

ſit: deinde totum quidem corpus, maximè tamen eas partes, quæ in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui uinum, & paulum contriti ſalis ſit adiectum. Poſt hæc, omnibus fatigatis, aptum eſt cibum ſumere, eoq́; humido uti: aqua uel certè diluta potione eſſe cõtentos, maximeq́; ea quæ moueat urinam. Illud quoq; noſſe oportet, quòd ex labore ſudanti, frigida potio pernicioſiſsima eſt, atque etiam (cum ſudor ſe remiſit) itinere fatigatis inutilis. À balneo quoque uenientibus Aſclepiades inutilem eam iudicauit. Quod in his uerum eſt, quibus aluus facile, nec tutò reſoluitur, quiq́; facile inhorreſcunt. Perpetuum in omnibus non eſt, cùm potius naturale ſit, potione æſtuantem ſtomachum refrigerari, frigentem calefieri. Quod ita præcipio, ut tamen fatear, ne ex hac quidem cauſſa ſudanti adhuc frigidum bibendum eſſe. Solet etiam prodeſſe, poſt uarium cibum, frequenteśque dilutas potiones, uomitus, & poſtero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si aſsidua fatigatio urget, in uicem modò aqua, modò uinum bibendum eſt, raróque balneo utendum. Leuat́que laſsitudinem etiam laboris mutatio, euḿque quem nouum genus eiuſdem laboris preſsit (id quod in conſuetudine eſt) reficit. Fatigato quotidianum cubile tutiſsimum eſt, inſolitum contrà laſſat. Quod enim contra conſuetudinem eſt, nocet, ſeu molle, ſeu durum eſt. Propria quædam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur: hunc reficit in ipſo quoque itinere frequens frictio, poſt iter, primùm ſedile, deinde unctio, tum calida aqua in balneo magis ſuperiores partes, quàm inferiores foueat. Si quis uerò exuſtus in ſole eſt, huic in balneum protinus eundum eſt, perfundenduḿque oleo corpus & caput, deinde in ſolium bene calidum deſcendendum eſt,

tum

tum multa aqua per caput infundenda, prius calida, deinde frigida. At ei qui perfrixit, opus eſt balneo primùm inuoluto ſedere donec inſudet, tum ungi, deinde lauari, cibum modicum, deinde potiones meracas aſſumere. Is uerò qui nauigauit, & nauſea preſſus eſt, ſi multam bilem euomuit, uel abſtinere cibo debet, uel paulum aliquid aſſumere. Si pituitam acidam effudit, utique ſumere cibum, ſed aſſueto leuiorem: ſi ſine uomitu nauſea fuit, uel abſtinere, uel poſt cibum uomere. Qui uerò toto die, uel in uehiculo, uel in ſpectaculis ſedit, huic nihil currendum, ſed lentè ambulandum eſt. Lenta quoque in balneo mora, dein cœna exigua prodeſſe conſueuerunt. Si quis in balneo æſtuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum acetum. Si id non eſt, eodem modo frigida aqua aſſumpta. Ante omnia autem norit quiſque naturam ſui corporis: quoniam alij graciles, alij obeſi ſunt, alij calidi, alij frigidiores, alij humidi, alij ſicci, alios aſtricta, alios reſoluta aluus exercet. Raro quiſquam, non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis uerò homo implere ſe debet, plenus extenuare: calidus refrigerare, frigidus calefacere: madens ſiccare, ſiccus madefacere: itemq; aluum firmare is, cui fuſa, ſoluere is, cui aſtricta eſt. Succurrendum'que ſemper parti maximè laboranti eſt. Implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies, unctio, & ſi poſt prandium eſt balneum, contracta aluus, modicum frigus hyeme, ſomnus & plenus & non nimis longus, molle cubile, animi ſecuritas, aſſumpta per cibos & potiones maximè dulcia & pinguia, cibus & frequentior, & quantus pleniſsimus poteſt concoqui. Extenuat corpus aqua calida, ſi quis in eam deſcendit, magis'que ſi ſalſa eſt, in ieiunio balneum, inurens

ſol-

ſol, & omnis calor, cura, uigilia, ſomnus nimium uel breuis, uel longus, lectus per æſtatem terra, hyeme durum cubile, curſus, multa ambulatio, omnis'que uehemens exercitatio, uomitus, deiectio, acidæ res & auſteræ, & ſemel die aſſumptæ epulæ, & uini non perfrigidi potio ieiuno in conſuetudinem adducta. Cum uerò inter extenuantia poſuerim uomitum, & deiectionem, de his quoque propria quædam dicenda ſunt. Eiectum eſſe ab Aſclepiade uomitum in eo uolumine, quod de tuenda ſanitate compoſuit, uideo, neque reprehendo, ſi offenſus eorum eſt conſuetudine, qui quotidie eijciendo uorandi facultatem moliuntur. Paulò etiam longius proceſsit. Idem purgationes quoque eodem uolumine expulit. Et ſunt hæ pernicioſæ, ſi nimis ualentibus medicamentis fiunt. Sed hæc tamen ſubmouenda eſſe non eſt perpetuum, quia corporum temporum'que ratio poteſt ea facere neceſſaria, dum & modo, & non niſi cùm opus eſt adhibeantur. Ergo ille quoque ipſe, ſi quid iam corruptum eſſet, expelli debere confeſſus eſt. Ita non ex toto res condemnanda eſt. Sed eſſe eius etiam plures cauſſæ poſſunt, eſt'que in ea quædam paulo ſubtilior obſeruatio adhibenda. Vomitus utilior eſt hyeme, quàm æſtate. Nam tum & pituita plus, & capitis grauitas maior ſubeſt. Inutilis eſt gracilibus, & imbecillum ſtomachum habentibus. Vtilis eſt plenis & biliofis omnibus, ſi uel nimium ſe replerunt, uel parum concoxerunt. Nam ſiue plus eſt, quàm quod concoqui poſsit, periclitari ne corrumpatur, non oportet. Si uerò corruptum eſt, nihil commodius eſt, quàm id, qua uia primum expelli poteſt eijcere. Itaque ubi amari ructus cum dolore & grauitate

Vomitus.

præcor-

præcordiorum ſunt, ad hunc portinus confugiendum eſt. Item prodeſt ei, cui pectus æſtuat, & frequens ſaliua, uel nauſea eſt, aut cui ſonant aures, aut madent oculi, aut os amarum eſt. Similiterq́; ei, qui uel cœlum uel locum mutat. his'que quibus (ſi per plures dies non uomuerunt) dolor præcordia infeſtat. Neque ignoro inter hæc præcipi quietem, quæ non ſemper contingere poteſt agendi neceßitatem habentibus, nec in omnibus idem facit. Itaque iſtud luxuriæ cauſſa fieri non oportere confiteor. Interdum ualetudinis cauſſa rectè fieri, experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis, qui ualere, & ſeneſcere uolet, hoc quotidianum habeat. Qui uomere poſt cibum uolet, ſi ex facili facit, aquam tanquam tepidam antè debet aſſumere: ſi difficilius, aquæ uel ſalis, uel mellis paulum adijcere. At qui mane uomiturus eſt, antè bibere mulſum, uel hyſſopum, aut eſſe radiculam debet, deinde aquam tepidam, ut ſuprà ſcriptum eſt, bibere. Cætera quæ antiqui medici præceperunt, ſtomachum omnia infeſtant. Poſt uomitum (ſi ſtomachus infirmus eſt) paulum cibi, ſed huius idonei, guſtandum, & aquæ frigidæ cyathi tres bibendi ſunt. Si autem uomitus fauces exaſperauit, qui uomuit (ſi mane id fecit) ambulare debet, tum ungi, deinde cœnare. Si poſt cœnam, poſtero die lauari, & in balneo ſudare, hinc proximus cibus, mediocris utilior eſt, is'que eſſe debet cum pane heſterno, uino auſtero, meraco, & carne aſſa, cibisq́; omnibus quàm ſicciſsimis. Qui uomere bis in menſe uult, melius conſulet, ſi biduo continuarit, quàm ſi poſt quintum demum diem uomuerit, niſi hæc mora grauitatem pectori faciet. Deiectio autem medicamento quoque petenda eſt, ubi uenter ſuppreſſus parum reddit, ex eo'que inflammationes, caligines, capitis

Prouocantia uomitum.

Deiectio.

pitis dolores, alia´que ſuperioris partis mala increſcunt. Quid enim inter hæc adiuuare poſſunt quies & inedia, quæ per illam maxime eueniunt? Qui eijcere uolet, primum cibis, uinisq; utetur his, quæ hoc præſtant. Dehinc ſi parum illa proficient, aloën ſumat. Sed Purgationes quoque ut interdum neceſſariæ ſunt, ſic ubi frequentes ſunt, periculum afferunt. Aſſueſcit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit, cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas ſit. Calefacit autem unctio, aqua ſalſa, magisq; ſi calida eſt, omnia & ſalſa, amara, carnoſa, ſi poſt cibum eſt balneum, uinum auſterum: refrigerat in ieiunio & balneum & ſomnus, niſi nimis longus eſt, & omnia acida, aqua quàm frigidiſsima, oleũ ſi aquæ miſceatur. Humidũ autem corpus efficit labor * maior, quàm ex conſuetudine, frequens balneum, cibus plenior, multa potio, poſthac ambulatio, & uigilia: per ſe quoq; ambulatio multa, & uehemens, & matutina exercitatio, & non protinus cibus adiectus, ea genera eſcæ quæ ueniunt ex locis frigidis, & pluuijs, & irriguis. Contrà ſiccat, * modica exercitatio, fames, unctio ſine aqua, calor, ſol * modicus, frigida aqua, cibus exercitationi ſtatim ſubiectus, & is ipſe ex ſiccis & æſtuoſis locis ueniens. Aluum aſtringit labor, dicus ſedile, creta figuralis corpori illita, cibus imminutus, & is ipſe ſemel die aſſumptus ab eo, qui bis ſolet: exigua potio, neque adhibita, niſi cum cibi quis quantum aſſumpturus eſt, cepit: poſt cibum quies. Contrà ſoluit, aucta ambulatio atq; eſca, poſt motus qui poſt cibum eſt, ſubinde potiones cibo immixtæ. Illud quoque ſcire oportet, quòd uentrem uomitus ſolutum comprimit, compreſſum ſoluit. Itemq; comprimit is uomitus, qui ſtatim poſt cibum eſt: ſoluit is, qui tarde ſuperuenit. Quod ad ætates uerò

Purgationes.

*aliàs minor

* al's, immodica

* al's, immodicus

pertinet, inediam facilime ſuſtinent mediæ ætates, minus iuuenes, minime pueri, & ſenectute confecti. Quo minus fert facile quiſq;, eo ſæpius debet cibum aſſumere, maximeq́; eo eget, qui increſcit. Calida lauatio, & pueris & ſenibus apta eſt. Vinum dilutius pueris, ſenibus meracius, neutri ætati quæ inflationes mouent. Iuuenum minus, quæ aſſumant, & quomodo curentur, intereſt. Quibus iuuenibus fluxit aluus, plerunque in ſenectute contrahitur: quibus in adoleſcentia fuit aſtricta, ſæpe in ſenectute ſoluitur. Melior eſt autem in iuuene fuſior, in ſene aſtrictior. Tempus quoque anni conſiderare oportet. Hyeme plus eſſe conuenit: minus, ſed meracius bibere: multo pane uti, carne potius elixa, modicè oleribus: ſemel die cibum capere, niſi ſi nimis uenter aſtrictus eſt. Si prandet aliquis, utilius eſt exiguum aliquid, & ipſum ſiccum ſine carne, ſine potione ſumere. Eo tempore anni calidis omnibus potius utendum eſt, uel calorem mouentibus. Venus tum non æquè pernicioſa eſt. At uere paulum cibo demendum, adijciendumq́; potioni, ſed dilutius tamen bibendum eſt: magis carne utendum, magis oleribus: tranſeundum paulatim ad aſſa ab elixis. Venus eo tempore anni tutiſsima eſt. Aeſtate uerò & potione & cibo corpus ſæpius eget. Ideo prandere quoq; commodũ eſt. Eo tempore aptiſsima ſunt & caro, & olus, potio quàm dilutiſsima, ut & ſitim tollat, nec corpus incẽdat, frigida lauatio, caro aſſa, frigidi cibi, uel qui refrigerent. Vt ſæpius autem cibo utendum, ſic exiguo eſt. Per autumnum propter cœli uarietatem periculum maximum eſt. Itaque neque ſine ueſte, neque ſine calceamentis prodire oportet, præcipueq́; diebus frigidioribus: neque ſub diuo nocte dormire, aut certe bene operiri. Cibo

uerò iam paulo pleniore uti licet: minus, ſed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quæ immodicè toto die plerunque ſic aſſumuntur, ne quid ex denſiore cibo remittatur. Ita non hæc, ſed conſummatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minus, quàm in his noxæ eſt. Sed his uti non ſæpius, quàm alio cibo conuenit. Deniq; aliquid denſiori cibo, cùm id accedit, neceſſarium eſt demi. Neque æſtate uerò, neque autumno utilis uenus eſt. Tolerabilior tamen per autumnum: æſtate uerò in totum, ſi fieri poteſt, abſtinendum.

De his qui aliqua parte corporis laborant, & primum de his quibus caput infirmum eſt.

CAP. IIII.

PRoximum eſt, ut de his dicam, qui partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum eſt, is (ſi bene concoxerit) leniter perfricare id manè manibus ſuis debet: nunquam id (ſi fieri poteſt) ueſte uelare, aut ad cutem tonderi: utileq; lunam uitare, maximéque ante ipſum lunæ, ſolíſque concurſum: ſed nuſquam poſt cibum progredi. Si cui capilli ſunt, eos quotidie pectere, multum ambulare: ſed (ſi licet) neque ſub tecto, neq; in ſole. Vbique autem uitare ſolis ardorem, maximeq; poſt cibum & uinum: potius ungi quàm lauari, nunquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum uenit, ſub ueſte primùm paulum in tepidario inſudare, ibi ungi, tum tranſire in calidarium: ubi ſudabit, in ſolium non deſcendere, ſed multa calida aqua per caput ſe totũ perfundere: tũ tepida uti, dein frigida, diutiusq; ea caput, quàm cæteras partes perfundere: deinde id aliquãdiu perfricare: nouiſſimè detergere et ungere. Capiti nihil æquè prodeſt, atq; aqua frigida: itaq; is, cui hoc infirmum eſt, per æſtatẽ Aqua frigida capiti prodeſt.

 id bene

id bene largo canali quotidie debet aliquandiu ſubijcere. Semper autem, etiam ſi ſine balneo unctus eſt, neq; totum corpus refrigerare ſuſtinet, caput tamẽ aqua frigida perfundere. Sed cùm cæteras partes attingi nolit, demittere id, ne ad ceruices aqua deſcendat, eamq́; ne quid oculis, alijs'ue partibus noceat, defluentem ſubinde manibus ad os regerere. Huic modicus cibus neceſſarius eſt, quẽ facile concoquat: isq;, ſi ieiunio caput læditur, aſſumẽdus etiam medio die eſt: ſi non læditur, ſemel potius. Bibere huic aßiduè uinum dilutum, leue, quàm aquam magis expedit: ut cùm caput grauius eſſe cœperit, ſit quò confugiat: eiq; ex toto neq; uinum, neq; aqua ſemper utilia ſunt: medicamentum utrũque eſt, cùm inuicem aßumitur. Scribere, legere, uoce contendere, huic opus non eſt, utiq; poſt cœnam, poſt quam nec cogitatio quidem ei ſatis tuta eſt, maximè tamen uomitus alienus eſt.

De his qui lippitudine, grauedine, deſtillatione, tonſillisq; laborant. CAP. V.

NEque uerò his ſolis, quos capitis imbecillitas torquet, uſus aquæ frigidæ prodeſt: ſed ijs etiam, quos aßiduæ lippitudines, grauedines, deſtillationes, tonſillæ'que malè habent. His autem non caput tantùm quotidie perfundendum eſt, ſed os quoque multa frigida aqua fouendum eſt: præcipueq́; omnibus, quibus hoc utile auxilium eſt, eo utendum eſt, ubi grauius cœlum Auſtri rediderunt. Cumq́; omnibus inutilis ſit, poſt cibum aut contentio, aut cogitatio animi: tum his præcipuè, qui uel capitis, uel arteriæ dolores habere conſueuerũt, uel quoſlibet alios oris affectus. Vitari etiã grauedines, deſtillationesq́; poſſunt, ſi quàm minime eũ (qui his oportunus eſt) aërem uel loca, aquasq́; mutet, ſi caput in ſole protegit,

ne incendatur, ne'ue ſubitum ex repentino nubilo frigus id moueat, ſi poſt concoctionem ieiunus caput radit, ſi poſt cibum neq; legit, neq; ſcribit.

Ad ſolutam aluum remedia. CAP. VI.

QVem uerò frequẽter citata aluus exercet, huic opus eſt pila, ſimilibusq; ſuperiores partes exercere, dũ ieiunus eſt ambulare, uitare ſolis nimium ardorem, continua balnea, ungi citra ſudorem, non uti cibis uarijs, minimeq; iurulentis, aut leguminibus, oleribus'ue his, quæ celeriter deſcendunt, omnia denique fugere, quæ tarde concoquuntur. Venatio, duriq; piſces, & ex domeſticis animalibus aſſa caro maximè iuuant. Nunquam uinum ſalſum bibere expedit, ne tenue quidem, aut dulce, ſed auſterum, & plenius, neque idipſum peruetus. Si mulſo uti uolet, id ex decocto melle faciendum eſt. Si frigidæ potiones uentrem eius non turbant, his utendum potiſsimum eſt. Si quid offenſæ in cœna ſenſit, uomere debet, idq; poſtero quoque die facere, tertio modici ponderis panem ex uino eſſe, adiecta uua, uel olea, uel ex defruto, ſimilibusq; alijs, deinde ad conſuetudinem redire. Semper autem poſt cibum conquieſcere, ac neq; intendere animum, neq; ambulatione, quamuis leui, dimoueri.

Plin. lib. 14. cap. 8. Tenue, Dulce, Auſterum, Plenius.

Remedia ad coli dolorem. CAP. VII.

ET ſi laxius inteſtinum dolere conſueuit (quod κῶλον *nominant) cum id nihil niſi genus inflationis ſit, id agendum eſt, ut concoquat aliquis, ut lectione, & alijs generibus exerceatur: utatur balneo calido, cibis quoq; & potionibus calidis, deniq; omnimodo frigus euitet, item dulcia omnia, leguminaque, & quicquid inflare conſueuit.*

Quæ agenda ſint ſtomacho laborantibus. CAP. VIII.

SI quis uerò ſtomacho laborat, legere clarè debet: poſt lectionem ambulare: tum pila, uel armis, alio'ue quo genere, quo ſuperior pars mouetur, exerceri: non aquam, ſed uinum calidum bibere ieiunus: tum cibum bis die aſſumere, ſic tamen ut facilè concoquat: uti uino tenui, & auſtero, & poſt cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, nauſea, & nolentium uomitus, in ieiuno dolor capitis. Quæ in quo non ſunt, is firmi ſtomachi eſt. Neque credendum utique noſtris eſt, qui cùm in aduerſa ualetudine uinum aut frigidam aquam cõcupierũt, delitiarum patrocinium in accuſationem, non merentis ſtomachi habent. At qui tardè concoquunt, & quorum ideo præcordia inflantur, qui'ue propter ardorem aliquẽ noctu ſitire conſueuerunt, antè quàm conquieſcant, duos, tres'ue cyathos per tenuem fiſtulam bibant. Prodeſt etiam aduerſus tardam concoctionem clarè legere, deinde ambulare, tum uel ungi, uel lauari aſſiduè, uinum frigidum bibere, & poſt cibum magnam potionem, ſed (ut ſuprà dixi) per ſiphonem, deinde omnes potiones aqua frigida intercludere. Cui uerò cibus aceſcit, is ante eum bibere aquam egelidam debet, & uomere. At is cui ex hoc frequens deiectio incidit, quoties aluus ei conſtiterit, frigida potione potiſſimum utatur.

Quid obſeruandum ſit dolore neruorum laborantibus. CAP. IX.

SI cui uerò dolere nerui ſolent (quod in podagra, chiragra'ue eſſe conſueuit) huic quantum fieri poteſt, exercendum id eſt, quod affectum eſt, obijciendum'que

labori & frigori, niſi cùm dolor increuit. Sub dio quies optima eſt. Venus ſemper inimica eſt. Concoctio (ſicut in omnibus corporis affectibus) neceſſaria eſt. Cruditas enim id maximè lædit, & quoties offenſum corpus eſt, uitioſa pars maxime ſentit. Vt concoctio autem omnibus uitijs occurrit, ſic rurſus alijs frigus, alijs calor. Quæ ſequi quiſque pro habitu corporis ſui debet. Frigus inimicum eſt ſeni, tenui, uulneri, præcordijs, inteſtinis, ueſicæ, auribus, coxis, ſcapulis, naturalibus, oßibus, dentibus, neruis, uuluæ, cerebro. Idem ſummam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram. Ex hoc horrores, tremoresq; naſcuntur. At prodeſt iuuenibus, & omnibus plenis, erectiorq; mens eſt, & melius concoquitur, ubi frigus quidem eſt, ſed cauetur. Aqua uerò frigida infuſa, præterquàm capiti, etiam ſtomacho prodeſt. Item articulis, doloribusq; qui ſunt ſine ulceribus. Item rubicundis nimis hominibus, ſi dolore uacant. Calor autem adiuuat omnia quæ frigus infeſtat. Item lippientes ſi nec dolor, nec lacrymæ ſunt. Neruos quoque qui contrahuntur, præcipueq; ea ulcera, quæ ex frigore ſunt. Idem corporis colorem bonum facit, urinam mouet. Si nimius eſt corpus effœminat, neruos emollit, ſtomachum ſoluit. Minimè uerò aut frigus, aut calor tuta ſunt, ubi ſubita inſuetis ſunt. Nam frigus lateris dolores, aliaq; uitia: frigida aqua ſtrumas excitat. Calor concoctionem prohibet, ſomnum aufert, ſudorem digerit, obnoxium morbis peſtilentibus corpus efficit.

Obſeruatio in peſtilentia. CAP. X.

EST etiam obſeruatio neceſſaria, qua quis in peſtilentia utatur adhuc integer, cùm tamen ſecurus eſſe non poßit. Tũ igitur oportet peregrinari, nauigare. Vbi

id non licet, geſtari, ambulare ſub diuo, ante æſtum leniter, eodemq; modo ungi, & ut ſuprà comprehenſum eſt, uitare fatigationẽ, crudelitatem, frigus, calorem, libidinẽ, multoq; magis ſe continere, ſi qua grauitas in corpore eſt: tum neque mane ſurgendum, neque pedibus nudis ambulandum eſt, minimeq; poſt cibum, aut balneum, neque ieiuno, neque cœnato uomendum eſt. Neque mouenda aluus, atque etiam ſi per ſe mota eſt, comprimenda eſt. Abſtinendum potius, ſi plenius corpus eſt. Itemq; uitandum balneum, ſudor, meridianus ſomnus, utique ſi cibus quoque anteceſſit, qui tamen ſemel die tunc commodius aſſumitur: inſuper etiam modicus, ne cruditatem moueat. Alternis diebus inuicem modò aqua, modò uinum bibendum eſt. Quibus ſeruatis, ex reliqua uictus conſuetudine, quàm minimum mutari debet. Cùm uerò hæc in omni peſtilentia facienda ſint, tum in ea maxime, quàm auſtri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem neceſſaria ſunt, ubi graui tempore anni diſceſſerunt ex ſuis ſedibus, uel ubi in graues regiones uenerunt. Ac ſi cætera res aliqua prohibebit, utique abſtinere debebit. Atque ita ab uino ad aquam, ab hac ad uinum eo, qui ſuprapoſitus eſt, modo tranſitus ei eſſe.

LIBER SECVNDVS.

INSTANTIS autem aduerſæ ualetudinis ſigna complura ſunt. In quibus explicandis nõ dubitabo autoritate antiquorum uirorum uti, maximeq; Hippocratis: cùm recentiores quoque Medici, quamuis quædam in curationibus mutarint, tamẽ hæc illum optimè

præſagiſſe

præſagiſſe fateantur. Sed antequam dico, quibus præcedentibus moborum timor ſubſit, non alienum uidetur exponere, quæ tempora anni, quæ tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora maximè tuta, uel periculis opportuna ſint, quod genus aduerſæ ualetudinis in quoq; timeri maximè poßit. Non quò non omni tempore, in omni tempeſtatum genere, omnis ætatis, omnis habitus hominum per omnia genera morborum & ægrotent, & moriantur: ſed quòd frequentius tamen quædam eueniant. Ideo'que utile eſt ſcire unumquemque, quid, & quando maxime caueat.

Quæ anni tempora, quę tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora uel tuta, uel morbis opportuna ſint: & quod ualetudinis genus in quoq; timeri poſsit.

CAP. I.

Igitur ſaluberrimum uer eſt, proxima deinde ab hoc hyems, periculoſior æſtas, autumnus longe periculoſißimus. Ex tempeſtatibus uerò optime æquales ſunt, ſiue frigidæ, ſiue calidæ: peßimæ, quæ uariant maxime. Quò fit, ut Autumnus plurimos opprimat. Nam ferè meridianis temporibus calor, nocturnis atque matutinis, ſimulq; etiam ueſpertinis frigus eſt. Corpus ergo & æſtate, & ſubinde meridianis caloribus relaxatum, ſubito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maximè fit, ſic quandocunque euenit, noxium eſt. Vbi æqualitas autem eſt, tamen ſaluberrimi ſunt ſereni dies, meliores pluuij, quàm tantum nebuloſi, aut nubili, optimi'que hyeme qui omni uento uacant: æſtate quibus Fauonij perflant. Si genus aliud uentorum eſt, ſalubriores Septentrionales, quàm Subſolani, uel Auſtri ſunt. Sic tamen, ut hæc interdum re- Pluuij, Nebuloſi, Nubili.

 gionum

gionum ſorte mutētur. Nam ferè uentus ubiq; à mediterraneis regionibus ueniēs ſalubris, à mari grauis eſt. Neq; ſolum in bono tempeſtatum habitu certior ualetudo eſt, ſed priores morbi quoq; (ſi qui inciderunt) leuiores ſunt, & promptius finiuntur. Peßimum ergo cœlum eſt, quod ægrum fecit, adeo ut in id quoq; genus, quod natura peius eſt in hoc ſtatu, ſalubris mutatio ſit. Aetas media tutißima eſt, quæ neq; iuuentæ calore, neq; ſenectutis frigore infeſtatur. Longis morbis ſenectus, acutis adoleſcentia magis patet. Corpus autem habilißimum quadratum eſt, neq; gracile, neque obeſum. Nam longa ſtatura, ut in iuuenta decora eſt, ſic matura ſenectute conficitur. Gracile corpus, infirmum, obeſum, hebes eſt. Vere tamen maximè quæcunq; humoris motu nouantur, in metu eſſe conſueuerunt. Ergo tum lippitudines, puſtulæ, profuſio ſanguinis, abſceſſus corporis, quæ ἀποςήματα Græci nominant, bilis atra, quam μελαγχολίαν appellant, inſania, morbus comitialis, angina, grauedines, deſtillationes oriri ſolent. Hi quoq; morbi qui in articulis, neruisq; modo urgent, modo quieſcunt, tum maximè & inchoantur & repetunt. At æſtas non quidem uacat pleriſq; ab his morbis, ſed adijcit febres, uel continuas, uel ardentes, uel tertianas, uomitus, alui deiectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cācros, & in cæteris quidem partibus, ſed maxime obſcœnis, & quicquid ſudore hominem reſoluit. Vix quicquam ex his in autumnum non incidit: ſed oriuntur eo quoq; tempore febres incertæ, lienis dolor, aqua inter cutem, tabes, quam Græci φθίσιν nominant: urinæ difficultas, quam ςραγγουρίαν appellant: tenuioris inteſtini morbus, quem ἰλεὸν nominant. Fit item lenitas inteſtinorum, quæ λιεντερία uocatur, coxæ dolores, morbi comitiales. Idem'que tempus & diutinis

Corpus quadratum. (margin, beside "magis patet. Corpus autem…")

Febres incertæ. (margin, beside "febres incertæ…")

diutinis malis fatigatos, & ab æſtate tantum proxima oppreſſos interimit, & alijs nouis morbis conficit, & quoſdam longiſsimis implicat, maximéque quartanis, quæ per hyemem quoque exerceant. Neque aliud magis tempus peſtilentiæ patet, cuiuſcunque ea generis eſt, quamuis uarijs rationibus nocet. Hyems autem capitis dolores, tuſsim, & quicquid in faucibus, in lateribus, in uiſceribus mali contrahitur, irritat. Ex tempeſtatibus Aquilo tuſsim mouet, fauces exaſperat, uentrem aſtringit, urinam ſupprimit, horrores excitat, item dolores lateris & pectoris. Sanum tamen corpus ſpiſſat, & mobilius, atque expeditius reddit. Auſter aures hebetat, ſenſus tardat, capitis dolores mouet, aluum ſoluit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Cæteri uenti quò uel huic uel illi propiores ſunt, eo magis uicinos his illisúe affectus faciunt. Denique omnis calor & iecur, & lienem inflammat: mentem hebetat: ut anima deficiat, ut ſanguis prorumpat, efficit. Frigus modo neruorum diſtentionem, modo rigorem infert, illud σπασμὸς, hoc τέτανος Græcè nominatur: nigriciem in ulceribus, horrorem in febribus excitat. In ſiccitatibus acutæ febres, lippitudines, tormina, urinæ difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per hymbres longæ febres, alui deiectiones, angina, cancri, morbi comitiales, reſolutio neruorum, quam παράλυσις Græci nominant. Neque ſolum intereſt, quales dies ſint, ſed etiam quales antè præceſſerint. Si hyems ſicca Septentrionales uentos habuit, uer autem Auſtros & pluuias exhibet, ferè ſubeunt lippitudines, tormina, febres, maximéq; in mollioribus corporibus, ideoq; præcipuè in mulieribus. Si uerò Auſtri, pluuiǽque hyemem occuparunt, uer autem frigidum & ſiccum eſt, grauidæ quidem fœminæ

Aquilo.

Auſter.

minæ, quibus dum adeſt partus, abortu periclitantur. Hæ uerò quæ gignunt, imbecillos, uix´que uitales edunt. Cæteros lippitudo arida, & ſi ſeniores ſunt, grauedines, atque deſtillationes malè habent. At ſi à prima hyeme Auſtri ad ultimum uer continuarunt, laterum dolores, & inſania febricitantium, quam φρενῖτιν appellant, quàm celerrime rapiunt. Vbi primò calor à primo uere orſus, æſtatem quoque ſimilem exhibet, neceſſe eſt multum ſudorem in febribus ſubſequi. At ſi ſicca æſtas Aquilones habuit, autumno uerò hymbres, Auſtriq; ſunt, tota hyeme quæ proxima eſt tuſsis, deſtillatio, raucitas, in quibuſdam etiam tabes, oriuntur. Sin autem autumnus quoq; æquè ſiccus, ijſdem Aquilonibus perflatur, omnibus quidẽ mollioribus corporibus, inter quæ muliebria eſſe propoſui, ſecunda ualetudo contingit. Durioribus uerò inſtare poſſunt & aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ, & hi morbi, qui ex atra bile naſcuntur. Quod ad ætates uerò pertinet, pueri, proximiq; his, uere optime ualent, & æſtate prima tutiſsimi ſunt: Senes æſtate, & autumni prima parte: iuuenes hyeme, quiq; inter iuuentam ſenectutem´que ſunt. Inimicior ſenibus hyems, æſtas adoleſcentibus eſt. Tum ſi qua imbecillitas oritur, proximum eſt, ut infantes, teneroſq; adhuc pueros ſerpentia ulcera oris (quæ ἄφθας Græci nominãt) uomitus, nocturnæ uigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes exerceant. Propriè etiam dentientium gingiuarum exulcerationes, diſtẽtiones neruorum, febriculæ interdum, alui deiectiones, * maximeq; caninis dentibus orientibus malè habent. Quæ pericula pleniſsimi cuiuſque ſunt, & cui maximè uenter adſtrictus eſt. At ubi ætas paulum proceſsit, glandulæ, & uertebrarum

*maxillæq;

quæ

quæ in ſpina ſunt, aliquæ inclinationes: ſtrumæ, uerrucarum quædam genera dolentia (ἀκροχορδόνας Græci appellant) & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente uerò iam pube, ex iiſdem multæ & longæ febres, ſanguinis ex naribus curſus. Maximéque omnis pueritia primum circa quadrageſimum diem, deinde ſeptimo mẽſe, tum ſeptimo anno, poſtea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in fœmina primis menſtruis finita ſunt, fere longa ſunt. Sæpius tamen morbi pueriles, qui diutius manſerunt, terminantur. Adoleſcentia morbis acutis, item comitialibus, tabíque maxime obiecta eſt, feréque iuuenes ſunt, qui ſanguinem expuunt. Poſt hanc ætatem laterum & pulmonis dolores, lethargus, cholera, inſania, ſanguinis per quædam etiam uelut ora uenarum (αἱμοῤῥοΐδας Græci appellant) profuſio. In ſenectute ſpiritus & urinæ difficultas, grauedo articulorum, & renum dolores, neruorum reſolutiones, malus corporis habitus (καχεξίαν Græci appellant) nocturnæ uigiliæ, uitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præcipuéque ſoluta aluus, & quæ ſequuntur hanc tormina, uel leuitas inteſtinorum, cæteráq; fuſi uentris mala. Præter hæc graciles, tabes, deiectiones, deſtillationes. Item uiſcerum & laterum dolores fatigant. Obeſi plerunq; acutis morbis, & difficultate ſpirandi ſtrangulantur, ſubitóq; ſæpe moriuntur. Quod in corpore tenuiore uix euenit.

De * ſignis aduerſæ ualetudinis futuræ. *notis

CAP. II.

ANte aduerſam autẽ ualetudinẽ (ut ſuprà dixi) quædam notæ oriuntur, quarum omnium commune eſt,

aliter

aliter ſe corpus habere, atq; conſueuit, neq; in peius tantum, ſed etiam in melius. Ergo ſi plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſuſpecta habere bona ſua debet. Quæ quia neq; in eodem habitu ſubſiſtere, neque ultrà progredi poſſunt, ferè retro, quaſi ruina quadã, reuoluuntur. Peius tamen ſignum eſt, ubi aliquis contra conſuetudinem emacruit, & colorem decoremq; amiſit, quoniam in his quæ ſuperant, eſt quod morbus demat: in his quæ deſunt, nõ eſt quod ipſum morbum ferat. Præter hæc protinus timeri debet, ſi grauiora membra ſunt, ſi crebra ulcera oriuntur, ſi corpus ſupra conſuetudinem incaluit, ſi grauior ſomnus preſſit, ſi tumultuoſa ſomnia fuerunt, ſi ſæpius expergiſcitur aliquis, quàm aſſueuit, deinde iterũ ſoporatur, ſi corpus dormientis circa partes aliquas cõtra cõſuetudinẽ inſudat, maximeq; circa pectus, aut ceruices, aut crura, uel genua, uel coxas. Itẽ ſi marcet animus, ſi loqui & moueri piget, ſi corpus torpet, ſi dolor præcordiorũ eſt, aut totius pectoris, *aut, qui in plurimis euenit, capitis: ſi ſaliuæ plenũ eſt os, ſi oculi cũ dolore uertuntur, ſi tẽpora aſtricta ſunt, ſi mẽbra inhorreſcunt, ſi ſpiritus grauior eſt, ſi circa frontẽ intẽtæ uenæ mouẽtur, ſi frequẽtes oſcitationes, ſi genua quaſi fatigata ſunt, totũ'ue corpus laſſitudinẽ ſentit. Ex quibus ſæpe plura, nũquam nõ aliqua, febrem antecedunt. In primis tamen illud conſiderandum eſt, nunquid ſæpius horum aliquid eueniat, ac ideo neq; corporis ulla difficultas ſubſequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, ſine quarum notitia non facile quicquam in futurum præſagiri poteſt. Facile itaq; ſecurus eſt in his aliquis, quæ ſæpe ſine periculo euaſit. Ille ſolicitari debet, cui hæc noua ſunt, aut qui iſta nunquam ſine cuſtodia ſui tuta habuit.

*al's, aut in plurimis uenis capitis

Quæ

Quæ bona in ægrotantibus ſigna ſint.

CAP. III.

VBi uerò febris aliquem occupat, ſcire licet non periclitari, ſi in latus aut dextrum, aut ſiniſtrum, ut ipſi uiſum eſt, cubat, cruribus paulum reductis: qui ferè ſani quoque iacentis habitus eſt: ſi facile conuertitur, ſi noctu dormit, ſi interdiu uigilat, ſi ex facili ſpirat, ſi non conflictatur, ſi circa umbilicum & pubem cutis plana eſt: ſi præcordia eius ſine ullo ſenſu doloris æqualiter mollia in utraque parte ſunt: quòd ſi paulò tumidiora ſunt, ſed tamen digitis cedunt, & non dolent, hæc ualetudo, ut ſpatium aliquod habebit, ſic tuta erit. Corpus quoque quod æqualiter molle & calidum eſt, quod'que æqualiter totum inſudat, & cuius febricula eo ſudore finitur, ſecuritatem pollicetur, quando iam ad ſanitatem uenit corpus. Sternutamentum etiam inter bona indicia eſt: & cupiditas cibi, uel à primo ſeruata, uel etiam poſt faſtidium orta. Neque terrere debet ea febris, quæ eodem die finita eſt: ac ne ea quidem, quæ quamuis longiore tempore euanuit, tamen ante alteram acceßionem ex toto quieuit, ſic ut corpus integrum quod ἀλικρινὲς Græci uocãt, fieret. Si quis autẽ incidit uomitus, mixtus eſſe ex bile & pituita debet, & in urina ſubſidere album, leue, æquale, ſic ut etiam ſi quæ quaſi nubeculæ innatarint, in imum deferãtur. At uenter ei qui à periculo tutus eſt, reddit modò mollia, figurata eodem ferè tempore, quo ſecunda ualetudine: aſſueuit modò conuenientia his quæ aſſumũtur. Peior cita aluus eſt. Sed ne hæc quidem terrere protinus debet, ſi matutinis tẽporibus coacta magis eſt, aut ſi procedente tempore paulatim contrahitur, & ruffa eſt, neque fœditate odoris ſimilem aluum ſani hominis excedit. Ac

lumbricos

lumbricos quoq; aliquos ſub fine morbi deſcendiſſe, nihil nocet. Si inflammatio in ſuperioribus partibus dolorem tumoremq́; fecit, bonum ſignum eſt. Sonus uentris inde ad inferiores partes euolutus, magisq́; etiam ſi ſine difficultate cum ſtercore exceßit.

Mala ſigna ægrotantium. CAP. IIII.

Contrà grauis morbi periculum eſt, ubi ſupinus æger iacet, porrectis manibus & cruribus, ubi reſidere uult in ipſo acuti morbi impetu, præcipueq́; pulmonibus laborãtibus. Vbi nocturna uigilia premitur, etiã ſi interdiu ſomnus accedit. Ex quo tamẽ peior eſt, qui inter quartam horã & noctẽ, quàm qui matutino tẽpore ad quartã. Peßimum tamẽ eſt, ſi ſomnus neq; noctu, neq; interdiu accedit: id enim ferè ſine continuo dolore eſſe nõ poteſt. Aequè uerò ſignum malum eſt, etiam ſomno ultra debitum urgeri, peiusq́; quo magis ſe ſopor interdiu, noctuq́; continuat. Mali etiam morbi teſtimonium eſt, uehementer & crebro ſpirare, à ſexto die cœpiſſe inhorreſcere, pus expuere, uix excreare, dolorem habere continuum, difficulter ferre morbum, iactare brachia & crura, ſine uoluntate lacrymare, habere humorẽ glutinoſum dentibus inhærentem, cutem circa umbilicũ & pubem macram, præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta: magisq́; ſi hæc dextra parte, quàm ſiniſtra ſunt: periculoſißimum tamen eſt, ſi uenæ quoq; ibi uehemẽter agitantur. Mali etiã morbi ſignum eſt, nimis celeriter emacreſcere, caput, & pedes, manusq́; calidas habere, uentre & lateribus frigentibus, aut frigidas extremas partes acuto morbo urgente, aut poſt ſudorem inhorreſcere, aut poſt uomitum ſingultum eſſe, uel rubere oculos, aut poſt cupiditatem cibi, poſt'ue longas febres hunc faſtidire, aut multum ſudare,

maxime

maximéque frigido ſudore: aut habere ſudores non per totum corpus æquales, quíque febrem non finiant, & eas febres quæ quotidie tempore eodem reuertantur, quǽue ſemper pares acceßiones habeant, neque tertio quoque die leuentur, quǽue continuent, * uel per acceßiones in= *ut creſcant, per diſceßiones tantum molliantur, nec unquam integrum corpus dimittant. Peßimum eſt, ſi ne leuatur quidem febris, ſed æquè concitata continuat. Periculoſum eſt etiam poſt arquatum morbum febrem oriri, utique ſi præcordia dextra parte dura manſerunt, ac dolentibus his læua. Nulla acuta febris leuiter terrere nos debet: neque unquam in acuta febre, ut à ſomno, non eſt terribilis neruorum diſtentio. Timere etiam ex ſomno, mali morbi eſt. Itémque in prima febre protinus mentem eſſe turbatam, membrúmue aliquod eſſe reſolutum. Ex quo caſu quamuis uita redditur, tamen id ferè membrum debilitatur. Vomitus etiam periculoſus eſt ſynceræ pituitæ, uel bilis, peiórque, ſi uiridis, aut niger eſt. At mala urina Vrina. eſt, in qua ſubſidunt ſubrubra, aut liuida: deterior, in qua quaſi fila quædam tenuia, atque alba: peßima ex his, ſi tanquam ex furfuribus factas nubeculas repræſentat: diluta quoque atque alba uitioſa eſt, ſed in phreneticis maxime. Aluus autē mala eſt ex toto ſuppreſſa. Periculoſa etiā quæ inter febres fluens, conquieſcere hominem in cubili non patitur: utique ſi quod deſcendit eſt perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans. Præter hæc periculum oſtendit id quod excernitur, ſi eſt exiguum, glutinoſum, leue, album, idemq́; ſubpallidum, uel ſi eſt aut liuidum, aut bilioſum, aut cruentum, aut peioris odoris, quàm ex conſuetudine. Malum eſt etiam, quod poſt longas febres ſyncerum eſt.

De ſignis longæ ualetudinis. CAP. V.

POſt hæc indicia, notum eſt longum morbum fieri. Sic enim neceſſe eſt, niſi occidit. Neque ulla alia ſpes in malis magnis eſt, quàm ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturq; in id tempus, quod curationi locum præſtet. Protinus tamen ſigna quædam ſunt, ex quibus colligere poſſumus morbum, & ſi non interemerit, longius tamen tempus habiturum. Vbi frigidus ſudor inter febres non acutas circa caput tantum, & ceruices oritur: aut ubi febre non quieſcente corpus inſudat: aut ubi corpus modò frigidum, modò calidum eſt, & color alius ex alio fit: aut ubi quod inter febres aliqua parte abſceßit, ad ſanitatem non peruenit: aut ubi æger pro ſpatio parum emacreſcit. Item ſi urina modò liquida & pura eſt, modò habet quædam ſubſidentia, ſi leuia, atq; alba, rubra'ue ſunt, quæ in ea ſubſidunt, aut ſi quaſdam quaſi maculas repræſentat, aut ſi bullulas excitat.

Vrina.

De indicijs mortis. CAP. VI.

SEd inter hæc quidem propoſito metu ſpes tamen ſupereſt. Ad ultima uerò iam uentum eſſe teſtantur, nares acutæ, collapſa tempora, oculi concaui, frigidæ languidæ'que aures, & imis partibus leniter uerſæ, cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger, aut perpallidus, multo'que magis ſi ita hæc ſunt, ut neq; uigilia præceſſerit, neque uentris reſolutio, neque inedia. Ex quibus caußis interdum hæc ſpecies oritur, ſed uno die finitur. Itaque diutius durans mortis index eſt. Si uerò in morbo uetere iam triduo talis eſt, in propinquo mors eſt: magisq́; ſi præter hæc oculi quoq; lumen refugiunt, & illacrymant, quæq́; in ijs alba eſſe debent, rubeſcunt, atq; in hiſdem uenulæ pallent, pituitaq́; in ijs innatans nouißimè angu

Habes de his Indicijs Hippocratē ipſum in primo Prognoſticôn, unde hæc autor deſumpſit, ut alia multa in hoc ſecũdo libro.

gulis inhæreſcit, alterq́; ex his minor eſt, hi'que aut uehementer ſubſederunt, aut facti tumidiores ſunt: per'que ſomnum palpebræ non committuntur, ſed inter has ex albo oculorum aliquid apparet: neq; id fluens aluus expreßit: eædemq́; palpebræ pallent, & idem pallor labra & nares decolorat. Eademq́; labra & nares oculiq́; & palpebræ & ſupercilia, aliqua'ue ex his peruertuntur, isq́; propter imbecillitatem iam non audit, aut non uidet: eadem mors denunciatur, ubi æger ſupinus cubat, eiq́; genua cõtracta ſunt. Vbi deorſum ad pedes ſubinde delabitur. Vbi brachia & crura nudat, & inæquabiliter diſpergit, neq; his calor ſubeſt. Vbi hiat, ubi aßidue dormit: ubi is qui mentis ſuæ non eſt, neq; id facere ſanus ſolet, dentibus ſtridet. Vbi ulcus quod aut antè, aut in ipſo morbo natum eſt, aridum, & aut pallidum, aut liuidum factum eſt. Illa quoq; mortis indicia ſunt, unges, digitiq́; pallidi, frigidus ſpiritus, aut ſi manibus quis in febre & acuto morbo uel inſania, pulmonis'ue dolore, uel capitis, in ueſte floccos legit, fimbrias'ue diducit, uel in adiuncto pariete, ſi qua minuta eminent, carpit. Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti, ſi ad uiſcera tranſierunt, ſubitoq́; deſierunt, mortẽ ſubeſſe teſtantur, magisq́;, ſi alia quoq; ſigna acceſſerũt. Neq; is ſeruari poteſt, qui ſine * ullo tremore febricitans, ſubito ſtrangulatur, aut deuorare ſaliuam ſuã non poteſt. Cui'ue in eodẽ febris corporisq́; habitu ceruix conuertitur, ſic ut deuorare æquè nihil poßit. Aut cui ſimul & continua febris, & ultima corporis infirmitas eſt: aut cui febre nõ quieſcente, exterior pars friget, interior ſic calet, ut etiã ſitim faciat: aut qui febre æquè nõ quieſcẽte ſimul & delirio, et ſpirãdi difficultate uexatur: aut qui epoto ueratro exceptus diſtẽtiõe neruorũ eſt: aut qui ebrius

* alij, tumore. alij, timore

obmutuit. Is enim febre, adiecta neruorũ diſtentione conſumitur, niſi aut febris * acceßit, aut eo tẽpore, quo ebrietas ſolui debet, loqui cœpit. Mulier quoq; grauida, acuto morbo facilè conſumitur: & is cui ſomnus dolorẽ auget, & cui protinus in recenti morbo bilis atra uel infra, uel ſupra ſe oſtendit, cui'ue alterutrũ modò ſe prompſit, cum iam longo morbo corpus eius eſſet extenuatum & affectum. ſputum etiam bilioſum & purulentum, ſiue ſeparatim iſta, ſiue mixta proueniunt, interitus periculum oſtendunt. Ac ſi circa ſeptimum diẽ tale eſſe cœpit, proximum eſt, ut is circa quartumdecimum diem decedat, niſi alia ſigna meliora, peiora'ue acceſſerint: quæ quò leuiora, grauiora'ue ſubſecuta ſunt, eò uel ſeriorem mortem, uel maturiorem denunciant. Sudor quoq; frigidus in acuta febre peſtiferus eſt, atq; in omni morbo uomitus, qui uarius, & multorum colorum eſt, præcipueq; ſi malus in hoc odor eſt. Ac ſanguinem quoque in febre uomuiſſe, peſtiferum eſt. Vrina uerò rubra, & tenuis * in magna cruditate eſſe conſueuit, et ſæpe antequam ſpatio matureſcat, hominem rapit. Itaq; ſi talis diutius permanet, periculum mortis oſtendit. Peßima tamen eſt, præcipue'que mortifera, nigra, craſſa, mali odoris. Atq; in uiris quidem et mulieribus talis deterrima eſt. In pueris uerò quæ tenuis & diluta eſt. Aluus quoq; uaria peſtifera eſt, quæ ſtrigmentũ, ſanguinẽ, bilem uiridem, aliquid modò diuerſis temporibus, modò ſimul, & in miſtura quadam, diſcreta tamen repræſentat. Sed hæc quidem poteſt paulo diutius trahere. In præcipiti uerò iam eſſe denunciat quæ liquida, eadem'que uel nigra, uel pallida, uel pinguis eſt, utique ſi magna fœditas odoris acceßit. Illud interrogari me poſſe ab aliquo ſcio: Si certa futuræ mortis indicia ſunt, quomodo interdum

de

* abſceßit

*In magna cruditate, ſubaudiendũ eſt morbi. Sic in prognoſ. Hippoc. lib. 2. Vrina quoad ruffa tenuisq; apparuerit, crudum morbum ſignificat.

deſerti à medicis conualeſcant, quoſdamq́; fama prodide-rit in ipſis funeribus reuixiſſe? quinetiam uir iure magni nominis Democritus*, ne finitæ quidem uitæ ſatis certas notas eſſe propoſuit, quibus medici crediditſſent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua ſigna futuræ mortis eſſent. Ad uerſus quos ne illud quidem dicam, quòd in uicino ſæpe quædam notæ poſitæ, non bonos, ſed imperitos medicos decipiunt. quod* Aſclepiades *funeri obuius intellexit, eum uiuere, qui efferebatur, ne protinus crimen artis eſſet, ſi quod profeſſoris ſit. Illa tamen moderatius ſubijciam: Coniecturalem artem eſſe medicinam, rationemq́; conie-cturæ talem eſſe, ut cum ſæpius aliquando reſponderit, in-terdum tamen fallat nos. Si quid itaque uix in milleſimo corpore aliquando decipit, id notam non habet, cùm per innumerabiles homines reſpondeat. Idq́; non in his tan-tum, quæ peſtifera ſunt, dico: ſed in his quoque quæ ſaluta-ria. Siquidem etiam ſpes interdum fruſtratur, & moritur aliquis, de quo medicus ſecurus primò fuit. Quæq́; meden-di cauſſa reperta ſunt, nonnunquam in peius aliquid con-uertunt. Neque id euitare humana imbecillitas in tanta uarietate corporum poteſt. Sed eſt tamen medicinæ fides, quæ multo ſæpius, per que multo plures ægros prodeſt. Neque tamen ignorare oportet, in acutis morbis fallaces magis notas eſſe, & ſalutis & mortis.*

Medicinæ certitudo.

De notis, quas aliquis in ſingulis morborum generibus habere poſsit. CAP. VII.

SEd cùm propoſuerim ſigna quæ in omni aduerſa ua-letudine communia eſſe conſueuerunt, ea quoq; tran-ſibo, ut quas aliquis in ſingulis morborum generibus ha-bere poßit notas, indicem. Quædam autem ſunt, quæ an-te febres, quædam quæ inter eas, quid aut intus ſit, aut

uenturum ſit, oſtendunt. Ante febres, ſi caput graue eſt, aut ex ſomno oculi caligant, aut frequentia ſternutamenta ſunt, circa caput aliquis pituitæ impetus timeri poteſt. Si ſanguis aut calor abundat, proximum eſt, ut aliqua parte profluuium ſanguinis fiat. Si ſine cauſſa quis emacreſcit, ne in malum habitum corpus eius recidat, metus eſt. Si præcordia dolent, aut inflammatio grauis eſt, aut non toto die concocta fertur urina, cruditatem eſſe manifeſtum eſt. Quibus diu color ſine morbo regio malus eſt, hi uel capitis doloribus conflictantur, uel terram edunt. Qui diu habent faciem pallidam, & tumidam, aut capite, aut uiſceribus, aut aluo laborant. Si in continua febre puero uenter nihil reddit, mutaturq; ei color, nec ſomnus accedit, ploratq; is aßidue, metuenda neruorum diſtentio eſt. Frequens autem deſtillatio in corpore tenui longoq;, tabem timendam eſſe teſtatur. Vbi pluribus diebus non deſcendit aluus, docet aut ſubitam deiectionem, aut febriculam inſtare. Vbi pedes turgent, longæ deiectiones ſunt. Vbi dolor in imo uentre & in coxis eſt, aqua inter cutem inſtat. Sed hoc morbi genus ab ilibus oriri ſolet. Idem propoſitum periculum eſt his, quibus uoluntas deſidendi eſt, uenter nihil reddit, niſi & ægrè & durum, tumor in pedibus eſt, idemq; modò dextra, modo ſiniſtra parte uentris inuicem oritur atque finitur: ſed à iocinere id malum proficiſci uidetur. Eiuſdem morbi nota eſt, ubi circa umbilicum inteſtina torquentur (στρόφον Græci nominant) coxæq; dolores manent, eaq; neq; tempore, neq; remedijs ſoluuntur. Dolor autem articulorum, prout in pedibus, manibus'ue, aut alia qualibet parte ſic eſt, ut eo loco nerui contrahantur, aut ſi id membrum ex leui cauſſa fatigatum æquè frigido calidoq; offenditur, ποδάγραν χειράγραν ue,

ne, uel eius articuli in quo id ſentitur, morbum futurum eſſe denunciat. Quibus in pueritia ſanguis ex naribus fluxit, dein fluere deſijt, hi uel capitis doloribus conflictentur neceſſe eſt, uel in articulis aliquas exulcerationes graues habeant, uel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus fœminis menſtrua non proueniunt, neceſſe eſt capitis acerbiſsimi dolores ſint, uel quælibet alia pars morbo infeſtetur. Eademq́; his pericula ſunt, quibus articulorum uitia, dolores, tumoresq́; ſine podagra ſimilibusq́; morbis oriuntur & deſinunt. Vtique ſi ſæpe tempora iiſdem dolent, noctuq́; corpora inſudant, frons prurit, lippitudinis metus eſt. Si mulier à partu uehementes dolores habet, neq; alia præterea ſigna mala ſunt circa uigeſimũ diem, aut ſanguis per nares erũpet, aut in inferioribus partibus aliquid abſcedet. Quicumq; etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit, is alterutra ratione eum finiet, magisq́; ſi iuuenis erit, per ſanguinis profuſionem, ſi ſenior, per ſuppurationem. Febris autem quæ ſubito ſine ratione, ſine bonis ſignis finita eſt, ferè reuertitur. Cui fauces ſanguine & interdiu & noctu replentur, ſic ut neq; capitis dolores, neq; præcordiorum, neque tuſsis, neque uomitus, neque febricula præceſſerit, huius aut in naribus, aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex inguine febricula orta eſt, neque cauſſa apparet, ulcus in uulua eſt. Vrina autem craſſa, ex qua quod deſidet album eſt, ſignificat circa articulos, aut circa uiſcera dolorem, metum'que morbi eſſe. Eadem uiridis aut uiſcerum dolorem tumorem'que cum aliquo periculo ſubeſſe, aut certè corpus integrum non eſſe teſtatur. At ſi ſanguis aut pus in urina eſt, uel ueſica, uel renes exulcerati ſunt. Si hæc craſſa carunculas quaſdam exiguas quaſi Vrina.

capillos habet, aut ſi bullat, & male olet, & interdum quaſi harenam, interdum quaſi ſanguinem trahit, dolent autem coxæ, quæ'que inter has, ſuper'que pubem ſunt, & accedunt frequentes ructus, interdum uomitus bilioſus, extremæ'que partes frigeſcunt, urinæ crebra cupiditas, ſed magna difficultas eſt, & quod inde excretum eſt aquæ ſimile, uel ruffum, uel pallidum eſt, paulum tamen in eo leuamenti eſt, aluus uerò cùm multo ſpiritu redditur, utique in renibus uitium eſt. Aut ſi paulatim deſtillat, uel ſi ſanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta ſunt, id'que ipſum cum difficultate redditur, & circa pubem inferiores partes dolent, in eadem ueſica uitium eſt. Calculoſi uerò his indicijs cognoſcuntur: Difficulter urina redditur, paulatim'que interdum etiam ſine uoluntate deſtillat. Eadem harenoſa eſt, nonnunquam aut ſanguis, aut cruẽtum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eam'que quidam promptius recti, quidam reſupinati, maxime'que hi qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colemq; extendendo, dolorem leuãt. Grauitatis quoque cuiuſdam in ea parte ſenſus eſt, atque ea curſu omniq; motu augentur. Quidam etiam cum torquẽtur, pedes inter ſe ſubinde mutatis uicibus implicant. Fœminæ uerò oras naturalium ſuorum manibus admotis ſcabere crebro coguntur. Nonnunquã ſi digitum admouerunt, ubi ueſicæ ceruicem is urget, calculum ſentiunt. At qui ſpumantem ſanguinem excreant, his in pulmone uitiũ eſt. Mulieri grauidæ ſine modo fuſa aluus elidere partum poteſt. Eidem ſi lac ex mammis profluit, imbecillum eſt quod intus gerit. Duræ mammæ ſanum illud eſſe teſtantur. Frequens ſingultus, et præter conſuetudinẽ continuus, iecur inflãmatum eſſe ſignificat. Si tumores ſuper

Calculoſi.

ulce

ulcera ſubito eſſe deſierunt, idq; à tergo incidit, uel diſtentio neruorum uel rigor timeri poteſt. At ſi à priore parte id euenit, uel lateris acutus dolor, uel inſania expectanda eſt. Interdum etiam huiuſmodi caſum, quæ tutiſſima inter hæc eſt, profuſio alui ſequitur. Si ora uenarum, ſanguinem ſolita fundere, ſubito ſuppreſſa ſunt, aut aqua inter cutem, aut tabes ſequitur. Eadem tabes ſubit, ſi in lateris dolore orta ſuppuratio, intra quadraginta dies purgari non potuit. At ſi longa triſtitia cum longo timore & uigilia eſt, atræ bilis morbus ſubeſt. Quibus ſæpe ex naribus fluit ſanguis, his aut lien tumet, aut capitis dolores ſunt, quos ſequitur, aut quædam ante oculos tanquam imagines obuerſentur. At quibus magni lienes ſunt, his gingiuæ malæ ſunt, & os olet, aut ſanguis aliqua parte prorumpit. Quorum ſi nihil euenit, neceſſe eſt in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. Quibus cauſſa doloris, neq; ſenſus eius eſt, his mens labat. Si in uentrem ſanguis confluxit, ibi in pus uertitur. Si à coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus tranſit, neq; ullũ ſignum malum acceſſit, ſuppurationis eo loco periculum eſt. Quibus ſine febre aliqua ex parte dolor, aut prurigo cum rubore, aut calore eſt, ibi aliquid ſuppurat. Vrina quoque quæ in homine ſano parum liquida eſt, circa aures futuram aliquam ſuppurationem eſſe denunciat. Hæc uerò cum ſine febre quoq; uel latentium, uel futurarum rerum notas habeant, multo certiora ſunt, ubi febris acceſſit, atque etiam aliorum morborum tum ſigna naſcuntur. Ergo protinus inſania timenda eſt, ubi expeditior alicuius, quàm ſani fuit, ſermo eſt: ſubitaq; loquacitas orta eſt, & hæc ipſa ſolito audacior: aut ubi raro quis & uehementer ſpirat, uenasq; concitatas habet, præcordijs du- Vrina.

 ris

ris & tumentibus. Oculorum quoque frequens motus, & in capitis dolore offuſæ oculis tenebræ, uel nullo dolore ſubſtante ſomnus ereptus, continuataque nocte & die uigilia, uel proſtratum contra conſuetudinem corpus in uentrē, ſic, ut ipſius alui dolor id non coëgerit: item robuſto adhuc corpore inſolitus dentium ſtridor inſaniæ ſigna ſunt. Si quid etiā abſceßit, & antequam ſuppuraret, manente adhuc corpore inſolita febre ſubſedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus. Auris quoque dolor acutus, cum febre continua, uehementiq́; , ſæpe mentem turbat, & ex eo caſu iuniores interdum intra ſeptimum diem moriuntur, ſeniores tardius: quoniam neque æquè magnas febres experiuntur, neque æquè inſaniunt, ita ſuſtinent, dum is affectus intus uerſatur. Suffuſæ quoq; ſanguine mulieris mammæ, furorem uenturum eſſe teſtantur. Quibus autē longæ febres ſunt, his abſceſſus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre eliditur ſpiritus, inſtat his neruorum diſtentio. Si angina ſubito finita eſt, in pulmonem id malum tranſit, idq́; ſæpe intra ſeptimum diem occidit. Quod niſi incidat, ſequitur, ut aliqua parte ſuppuret. Deinde poſt alui longam reſolutionem, tormina: Poſt hæc inteſtinorum leuitas oritur. Poſt nimias deſtillationes, tabes. Poſt lateris dolores, uitia pulmonum, poſt hæc, inſania. Poſt magnos feruores corporis, neruorum rigor aut diſtentio. Vbi caput uulneratum eſt, delirium. Vbi uigilia torſit, neruorum diſtentio. Vbi uehementer uenæ ſupra ulcera mouentur, ſanguinis profluuium erit. Suppuratio uero pluribus morbis excitatur. Nam ſi longæ febres ſine dolore, ſine manifeſta cauſa remanent, in aliquam partem id malum incumbit, in iunioribus tantum: in ſenioribus ex eiuſmodi

*morbo quartana ferè naſcitur. Eadem ſuppuratio fit, ſi præcordia dura dolentia ante uigeſimum diem homi= nem non ſuſtulerunt, neque ſanguis ex naribus fluxit, ma= xime'que in adoleſcentibus: utique ſi inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt, ſed cùm in inferioribus partibus aliquid abſcedit. At ſi præcordia tumorem mollem habent, neque habere intra ſexaginta dies deſinunt, hæret'que per omne id tempus febris, tum in ſuperioribus partibus fit abſceſſus: ac, ſi inter ipſa ul= cera non fluit, circa aures erumpit. Cum'que omnis lon= gus tumor ad ſuppurationem ferè ſpectet, * magis eò tendit is, qui in præcordijs, quàm is, qui infrà eſt. Si laßitudinis etiam ſenſus in febre eſt, uel in maxillis, uel in articulis, aliquid abſcedit. Interdum quoque uri= na tenuis & cruda, ſic diu fertur, ut alia ſalutaria ſi= gna ſint, ex'que eo caſu, plerunque infra tranſuerſum ſeptum (quod διάφραγμα Græci uocant) fit abſceſſus. Dolor autem pulmonis, ſi neque per ſputa, neque per cucurbitulas, neque per ſanguinis detractionem, neque per uictus rationem finitus eſt, uomicas aliquas * inter= dum excitat, aut circa uigeſimum diem, aut circa * qua= drageſimum, nonnunquã etiam circa ſexageſimum. Nume rabimus autem ab eo die, quo primùm febricitauit aliquis, aut inhorruit, aut grauitatem eius partis ſenſit. Sed hæ uomicæ modò à pulmone, modò à contraria parte naſcun tur. Quod ſuppurat ab ea parte, quam afficit, dolorem, inflãmationemq; concitat, ipſum calidius eſt: & ſi in par tem ſanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere ali= quo uidetur. Omnis etiam ſuppuratio, quæ nondum oculis patet, ſic deprehendi poteſt: Si febris non dimittit, eaq; interdiu leuior eſt, noctu increſcit, multus ſudor oritur,*

cupidi=

* aliàs: ma= gis ſe tendit

* intus exci.

* x x x.

cupiditas tuſsiendi eſt, & penè nihil in tuſsi excreatur, oculi caui ſunt, malæ rubent, uenæ ſub lingua inalbeſcũt, in manibus fiunt adunci unges, digiti, maximeq; ſummi

* calent

*pallent, in pedibus tumores ſunt, ſpiritus difficilius trahitur, cibi faſtidium eſt, puſtulæ toto corpore oriuntur. Quòd ſi protinus initio dolor, & tuſsis fuit, & ſpiritus difficultas, uomica uel ante, uel circa uigeſimum diem erumpet. Si ſerius iſta cœperint, neceſſe eſt quidem increſcant, ſed quò minus cito affecerint, eò tardius ſoluentur. Solent etiã in graui morbo pedes cum digitis unguibusq; nigreſcere. Quòd ſi non eſt mors conſecuta, & reliquum corpus inualuit, pedes tamen decidunt.

Quæ notæ in quoque morbi genere uel ſpem uel pericula oſtendant. CAP. VIII.

Vrina.

SEquitur, ut in quoque morbi genere proprias notas explicem, quæ uel ſpem, uel periculum oſtendant. Ex ueſica dolente, ſi purulenta urina proceſsit, inq; ea leue & album ſubſedit, metum detrahit. In pulmonis morbo, ſi ſputo ipſe leuatur dolor, quamuis id purulentum eſt, tamen æger facilè ſpirat, facilè excreat, morbum ipſum non difficulter fert, poteſt ei ſecunda ualetudo contingere. Neque inter initia terreri conuenit, ſi protinus ſputum miſtum eſt ruffo quodam & ſanguine, dummodo ſtatim edatur. Laterum dolores ſuppuratione facta, deinde intra quadrageſimum diem purgata, finiuntur. Si in iocinore uomica eſt, & ex ea fertur pus purum & album, ſalus ei facilis. Id enim malũ in tunica eſt. Ex ſuppurationibus uerò, hæ tolerabiles ſunt, quæ in exteriorem partẽ feruntur & acuuntur. Et ex his quæ intus procedunt, hæ leuiores, quæ cõtra ſe cutẽ nõ afficiunt, eamq; & ſine dolore eſſe, & eiuſdem coloris, cuius reliquæ partes ſunt, ſinunt eſſe.

Pus

Pus quoque quacunque parte erumpit, ſi eſt leue, album & unius coloris, ſine ullo metu eſt, & quo effuſo, febris protinus conquieuit, deſierunt'que urgere cibi faſtidium, & potionis deſiderium, ſi quando etiam ſuppuratio deſcendit in crura, ſputum'que eiuſdem factum pro ruffo purulentum eſt, periculi minus eſt. At in tabe eius qui ſaluus futurus eſt, ſputum eſſe debet album, æquale totum, eiuſdemq́; coloris, ſine pituita, eiq́; etiam ſimile eſſe oportet ſi quid in nares à capite deſtillat. Longe optimũ eſt febrem omnino nõ eſſe: ſecundum eſt, tantulũ eſſe, ut neq; cibũ impediat, neq; crebrã ſitim faciat. Aluus in hac ualetudine ea tuta eſt, quæ quotidie coacta, eaq́; cõuenientia his, quæ aſſumũtur, reddit. Corpus id quod minimè tenue, maximeq́; lati pectoris atq; ſetoſi eſt, cuiusq́; chartilago exigua, & carnoſa eſt. Super tabẽ ſi mulieri quoq; ſuppreſſa menſtrua fuerunt, & circa pectus atque ſcapulas dolor manſit, ſubitoq́; ſanguis erupit, leuari morbus ſolet. Nam & tuſsis minuitur, & ſitis atque febriculæ deſinunt. Sed ijſdem ferè, niſi redit ſanguis, uomica erumpit, quæ quo cruentior, eo melior eſt. Aqua autem inter cutem minime terribilis eſt, quæ nullo antecedente morbo cœpit, deinde quæ longo morbo ſuperuenit. Vtiq; ſi firma uiſcera ſunt, ſi ſpiritus facilis, ſi nullus dolor, ſi ſine calore corpus eſt, æqualiterq́; in extremis partibus macrum eſt, ſi uenter mollis, ſi nulla tuſsis, nulla ſitis, ſi lingua ne per ſomnum quidem inareſcit, ſi cibi cupiditas eſt, ſi uenter medicamentis mouetur, ſi per ſe excernit mollia, & figurata, ſi extenuatur, ſi urina & uini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis mutatur. ſi corpus ſine laſsitudine eſt, & morbum facile ſuſtinet. Siquidem in quo omnia hæc ſunt, is ex toto tutus eſt: in quo plura ex his ſunt, is in

Sputiiudicatio

Alui iudicatio

in bona ſpe eſt. Articulorum uerò uitia, ut podagræ, chiragræ'que, ſi iuuenes tentarunt, neque callum induxerunt, ſolui poſſunt, maxime'que torminibus leniuntur, & ex quocumque modo uenter fluit. Item morbus comitialis ante pubertatem ortus, non ægrè finitur, & in quo ab una parte corporis uenientis acceßionis ſenſus incipit, optimum eſt à manibus pedibus'ue initium fieri, deinde à lateribus, peßimum inter hæc à capite. Atque in his quoque ea maxime proſunt, quæ per deiectiones excernuntur. Ipſa autem deiectio ſine ulla noxa eſt, quæ ſine febre eſt, ſi celeriter deſinit, ſi contracto uentre nullus motus eius ſentitur, ſi extremam aluum ſpiritus ſequitur. Acria tormina quidem periculoſa non ſunt, ſi ſanguis & ſtrigmenta deſcendunt, dum febris cæteræq; acceßiones huius morbi * abſint, adeo ut etiam grauida mulier non ſolum reſeruari poßit, ſed etiam partum reſeruare. Prodeſt'que in hoc morbo, ſi iam ætate aliquis proceßit. Contrà inteſtinorum leuitas facilius à teneris ætatibus depellitur, utique ſi fieri urina & ali cibo corpus incipit. Eadem ætas prodeſt & in coxæ dolore, & humerorum, & in omni reſolutione neruorum. Ex quibus coxa ſi ſine torpore eſt, ſi leuiter friget, quamuis magnos dolores habet, tamen & facile & maturè ſanatur, reſolutum'que membrum, ſi nihilominus aliter fieri ſanum poteſt, oris reſolutio etiam, aluo cita finitur. Omnis'que deiectio lippienti prodeſt. At uarix ortus, uel per ora uenarum ſubita profuſio ſanguinis, uel tormina, inſaniam tollunt. Humerorum dolores, qui ad ſcapulas uel manus tendunt, uomitu atræ bilis ſoluuntur. Et quiſquis dolor deorſum tendit, ſanabilior eſt. Singultus ſternutamento finitur. Longas deiectiones

Margin: Dieoctio ſine ulla noxa eſt.

Margin: * adſint

nes ſupprimit uomitus. Mulier ſanguinem uomens profuſis menſtruis liberatur. Quæ menſtruis non purgatur, ſi ſanguinem ex naribus fudit, omni periculo uacat. Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, ſternutamento leuatur. Aeſtiua quartana ferè breuis eſt. Cui calor & tremor eſt, ſaluti delirium eſt. Lienoſis bono tormina ſunt. Denique ipſa febris (quod maxime mirum uideri poteſt) ſæpe præſidio eſt. Nam & præcordiorum dolores, ſi ſine inflammatione ſunt, finit, & in iocineris dolore ſuccurrit, & neruorum diſtentionem rigorem'que (ſi poſtea cœpit) ex toto tollit, & ex difficultate urinæ morbum tenuioris inteſtini ortum, ſi urinam per calorem mouet, leuat. At dolores capitis, quibus oculorum caligo, & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt, ſanguinis profuſione, uel fortuita, uel etiam petita ſummouentur. Si capitis ac frontis dolores ex uento, uel frigore, aut æſtu ſunt, grauedine & ſternutamentis finiuntur. Febrem autem ardentem (quam Græci * καυσῶδη * καῦσα uocant) ſubitus horror exoluit. Si in febre aures obtuſæ ſunt, ſi ſanguis è naribus fluxit, aut uenter reſolutus eſt, illud malum deſinit ex toto. Nihil plus aduerſus ſurditatem, quàmślioſa aluus poteſt. Quibus in fiſtula urinæ uti minuti * abſceſſus (quos φύματα Græci uocant) eſſe cœperunt, ijs ubi pus ea parte profluxit, ſanitas redditur. Ex quibus cum pleraque per ſe proueniant, ſcire licet inter ea quoque, quæ ars adhibet, naturam plurimum poſſe. Contrà, ſi caput febre continenti dolet, neque quicquam reddit, malum atque mortiferum eſt: maximeq; id periculum eſt pueris à ſeptimo anno ad quartumdecimum. In pulmonis morbo ſi ſputũ primis diebus nõ fuit, deinde à ſeptimo die cœpit, & ultra ſeptimum

* apices

mum manſit, periculoſum eſt. Quantoq́; magis miſtos, neque inter ſe diductos colores habet, tanto deterius. Et tamen nihil peius eſt, quàm ſyncerum id edi, ſiue ruffum eſt, ſiue cruentum, ſiue album, ſiue glutinoſum, ſiue pallidum, ſiue ſpumans: nigrum tamen peßimum eſt. In eodem morbo periculoſa ſunt tußis, deſtillatio, etiam (quod aliàs ſalutare habetur) ſternutamentum. Periculoſißimumq́; eſt, ſi hæc ſecuta ſubita deiectio eſt. Ferè uerò quæ in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora ſigna, & aſperiora eſſe conſueuerunt. Ex iocinere ſi pus cruentum exit, mortiferum eſt. At ex ſuppurationibus hæ peßimæ ſunt, quæ intus tendunt, ſic ut exteriorem quoque cutem decolorent. Ex his deinde, quæ in exteriorem partem prorumpunt, quæ maximæ, quæ´que planißimæ ſunt. Quòd ſi ne rupta quidem uomica, uel pure extrinſecus emiſſo febris quieuit, aut quamuis quieuerit, tamen repetit. Item ſi ſitis eſt, ſi cibi faſtidium, ſi uenter liquidus, ſi pus eſt liuidum, & pallidũ, ſi nihil æger excreat niſi pituitam ſpumantem, periculum certũ eſt. Aq; ex his quidem ſuppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt, ferè ſenes moriuntur: ex cæteris iuniores. At in tabe ſputum mixtum purulentum, febris aßidua, quæ & cibi tempora eripit, & ſiti affligit, in corpore tenui periculum ſubeſſe teſtatur. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli fluunt, ubi urina quædam araneis ſimilia ſubſidentia oſtendit, atque in his odor fœdus eſt, maximeq́; ubi poſt hæc orta deiectio eſt, protinus moritur. Vtique ſi tempus autumni eſt, quo ferè, qui cætera parte anni traxerunt, reſoluuntur. Item pus expuiſſe in hoc morbo, deinde ex toto ſpuere deſiſſe, mortiferum eſt. Solent etiam in adoleſcentibus ex eo morbo uomicæ, fiſtulæq́; oriri, quæ non

Vrina

facilè

facilè ſaneſcunt, niſi ſi multa ſigna bonæ ualetudinis ſubſecuta ſunt. Ex reliquis uerò minime facile ſanantur uirgines, aut hæ mulieres, quibus ſuper tabem menſtrua ſuppreſſa ſunt. Cui uerò ſano ſubitus dolor capitis ortus eſt, dein ſomnus oppreßit, ſic ut ſtertat, neque expergiſcatur, intra ſeptimum diem pereundum eſt: magis ſi eum aluus cita non anteceſſerit. Si palpebræ dormientis non coëunt, ſi album oculorum apparet. Quos tamen ita mors ſequitur, ſi id malum nõ eſt febre diſcuſſum. At aqua inter cutem, ſi ex acuto morbo cœpit, ad ſanitatem raro perducitur, utique ſi cõtraria his quæ ſuprà poſita ſunt ſubſequuntur, æquè in ea quoque tußis ſpem tollit. Item ſi ſanguis ſurſum, deorſumq; erupit, & aqua medium corpus impleuit. Quibuſdam etiam in hoc morbo tumores oriuntur, deinde deſinunt, deinde rurſus aſſurgunt. Hi quidem tutiores ſunt, quàm qui ſuprà comprehenſi ſunt, ſi attenduntur, ſed ferè fiducia ſecundæ ualetudinis opprimuntur. Illud iure aliquis mirabitur, quomodo quædam ſimul & affligãt noſtra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam ſiue aqua inter cutem quem impleuit, ſiue in magno abſceſſu multum puris coïjt, ſimul id omne effudiſſe æquè mortiferũ eſt, ac ſi quis ſani corporis uulnere factus exanguis eſt. Articuli uerò qui ſic dolent, ut ſuper eos ex callo quædam tubercula, innata ſint, nunquam liberantur: quǽque eorum uitia uel in ſenectute cœperunt, uel in ſenectutem ab adoleſcentia peruenerunt, ut aliquando leniri poſſunt, ſic nunquam ex toto finiuntur. Morbus quoque comitialis poſt annum quintum & uigeſimum ortus ægrè curatur: multóq; ægrius is, qui poſt quadrageſimum annum cœpit: adeo ut in ea ætate aliquid in natura ſpei, uix quicquam in medicina ſit. In eodem morbo

ſi ſimul totum corpus afficitur, neque antè in partibus aliquis uenientis mali ſenſus eſt, ſed homo ex improuiſo concidit, cuiuſcunque is ætatis eſt, uix ſaneſcit. Si uerò aut mens læſa eſt, aut neruorum facta reſolutio, medicinæ locus non eſt. Deiectionibus quoque ſi febris acceßit, ſi inflammatio iocineris, aut præcordiorum, aut uentris, ſi immodica ſitis, ſi longius tempus, ſi aluus uaria, ſi cum dolore eſt, etiam mortis periculum ſubeſt, maximeq́; ſi inter hæc tormina uetera eſſe cœperunt. Isq́; morbus maximè pueros abſumit uſque ad annum decimum. Cæteræ ætates facilius ſuſtinent. Mulier quoque grauida eiuſmodi caſu rapi poteſt, atque etiam ſi ipſa conualuit, partum tamen perdit. Quinetiam tormina ab atra bile orſa mortifera ſunt, aut ſi ſub his extenuato iam corpore ſubito nigra aluus profluxit, aut inteſtinorum leuitas. Periculoſior eſt, ſi frequens deiectio eſt. Si uenter omnibus horis & cum ſomno, & ſine hoc profluit. Si ſimiliter noctu & interdiu. Si quod excernitur aut crudum eſt, aut nigrum, & præter id etiam leue, & mali odoris ſit: ſi ſitis urget, ſi poſt potionem urina non redditur, quod euenit, quia tunc liquor omnis non in ueſicam, ſed in inteſtina deſcendit, ſi os exulceratur, ſi rubet facies, & quaſi maculis quibuſdam colorum omnium diſtinguitur, ſi uenter eſt quaſi fermentatus, pinguis atque rugoſus, ſi & cibi cupiditas non eſt. Inter quæ cùm euidens mors ſit, multo euidentior eſt, ſi iam longum quoque id uitium eſt, maximéque ſi etiam in corpore ſenili eſt: ſi uero in tenuiore inteſtino morbus eſt, uomitus, ſingultus, neruorum diſtentio, delirium mala ſunt. At in morbo arquato durum fieri iecur pernicioſißimum eſt. Quos lienis male habet, ſi tormina prehenderunt, deinde inuerſa ſunt, uel in aquam inter

cutem

cutem, uel in inteſtinorum leuitatem, uix ulla medicina periculo ſubtrahit. Morbus inteſtini tenuioris, niſi reſolutus eſt, inter ſeptimum diem occidit. Mulier ex partu, ſi cum febre, uehemẽtibus etiam & aſsiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis eſt. Si dolor atque inflammatio eſt in his partibus, quibus uiſcera continentur, frequenter ſpirare ſignum malum eſt. Si ſine cauſſa longus dolor capitis eſt, & in ceruices ac ſcapulas tranſit, rurſus'que in caput reuertitur, aut à capite ad ceruices ſcapulasq; peruenit, pernicioſus eſt, niſi uomicam aliquam excitauit, ſic ut pus extuſsiretur, aut niſi ſanguis ex aliqua parte prorupit, aut niſi in capite multa prurigo, toto'ue corpore puſtulæ ortæ ſunt. Aequè magnum malum eſt, ubi torpor atque prurigo peruagantur, modò per totum caput, modò in parte, aut ſenſus alicuius ibi quaſi frigoris eſt, ea'que ad ſummam quoque linguam perueniunt. Et cum in iiſdem abſceſsibus auxilium ſit, eò difficilior ſanitas eſt, quò minus ſæpe ſub his malis illi ſubſequuntur. In coxæ uerò doloribus ſi uehemens torpor eſt, frigeſcitq; crus & coxa, aluusq; niſi coacta non reddit, id'que quod excernitur mucoſum eſt, iam'que ætas eius hominis quadrageſimum annum exceſsit, is morbus erit longiſsimus, minime'que annuus, neq; finiri poterit, niſi aut uere, aut autumno. Difficilis æquè curatio eſt, in eadem ætate, ubi humerorum dolor, uel ad manus peruenit, uel ad ſcapulas tendit, torporem'que & dolorem creat, neque bilis uomitu leuatur. Quacunque uerò parte corporis membrum aliquod reſolutum eſt, ſi neque mouetur, & emacreſcit, in priſtinum habitum non reuertitur, eo'que minus, quo uetuſtius id uitium eſt, &

quo magis in corpore ſenili eſt. Omniq; reſolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora ſunt, hyems, & autumnus: aliquid ſperari poteſt uere & æſtate. Isq; morbus mediocris uix ſanatur, uehemens ſanari non poteſt. Omnis etiã dolor minus medicinæ patet, qui ſurſum procedit. Mulieri grauidæ, ſi ſubito mammæ emacruerunt, abortus periculum eſt. Quæ neque peperit, neque grauida eſt, ſi lac habet, à menſtruis defecta eſt. Quartana æſtiua breuis, autumnalis ferè longa eſt, maximeq; quæ cœpit hyeme appropinquante. Si ſanguis profluxit, deinde ſecuta eſt dementia cum diſtentione neruorum, periculum mortis eſt. Itemq; ſi medicamentis purgatum, & adhuc inanem neruorum diſtentio oppreßit, aut ſi in magno dolore extremæ partes frigent. Neque is ad uitam redit, qui ex ſuſpendio, ſpumante ore detractus eſt. Aluus nigra, ſanguini atro ſimilis repentina, ſiue cum febre, ſiue etiam ſine hac, pernicioſa eſt.

De morborum curationibus. CAP. IX.

Cognitis indicijs, quæ nos uel ſpe conſolentur, uel metu terreant, ad curationes morborum tranſeundum eſt. Ex his quædam communes ſunt, quædam propriæ. Communes, quæ pluribus morbis opitulantur. Propriæ, quæ ſingulis. Antè de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros ſolùm, ſed ſanos quoque ſuſtinent: quædam in aduerſa tantum ualetudine adhibentur. Omne uerò auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adijcit, aut euocat, aut reprimit, aut refrigerat, aut calefacit, ſimulq; aut durat, aut mollit. Quædam non uno modo tantùm, ſed etiam duobus inter ſe non contrarijs adiuuant. Demitur materia, ſanguinis detractione, cucurbitula, deiectione, uomitu, frictione, geſtatione, omniq;

omniq; exercitatione, corporis abſtinentia, ſudore. De *quibus protinus dicam.*

De ſanguinis detractione per uenas. CAP. X.

SAnguinem inciſa uena mitti, nouum non eſt: ſed nullum penè morbum eſſe, in quo non mittatur, nouum eſt. Item *mitti iunioribus, & fœminis uterum non gerentibus, uetus eſt.* In *pueris uerò idem experiri, & in ſenioribus, & in grauidis quoque mulieribus, uetus non eſt: ſiquidem antiqui, primam ultimamq́; ætatem ſuſtinere non poſſe hoc auxilij genus iudicabant, perſuaſerantq́; ſibi mulierem grauidam, quæ ita curata eſſet, abortum eſſe facturam.* Poſtea *uerò uſus oſtendit, nihil ex his eſſe perpetuum, aliasq́; potiores obſeruationes adhibendas eſſe, ad quas dirigi curantis conſilium debeat.* Intereſt *enim non quæ ætas ſit, neque quid in corpore intus geratur, ſed quæ uires ſint.* Ergo *ſi iuuenis imbecillus eſt, aut ſi mulier, quæ grauida non eſt, parum ualet, malè ſanguis emittitur.* Emoritur *enim uis, ſi quæ his ſupererat, & hoc modo erepta eſt.* At *firmus puer, & robuſtus ſenex, & grauida mulier ualens, tutò curantur.* Maximè *tamen in his medicus imperitus falli poteſt, quia ferè minus roboris illis ætatibus ſubeſt.* Mulieriq; *prægnanti poſt curationem quoque uiribus opus eſt, non tantum ad ſe, ſed etiam ad parum ſuſtinendum.* Non *quicquid aut intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus faciēdum eſt, cùm præcipua in hoc ars ſit, quæ non annos numeret, neque conceptionem ſolam uideat, ſed uires æſtimet, & ex eo colligat, poßit nec'ne ſupereſſe, quod uel puerum, uel ſenem, uel in una muliere duo corpora ſimul ſuſtineat.* In*tereſt enim inter ualens corpus, & obeſum, inter tenue & infirmum.* Tenuioribus *magis ſanguis, plenioribus magis*

caro abundat. Facilius itaque illi detractionem eiuſmodi ſuſtinent, celeriusq́; ea ſi nimium eſt pinguis aliquis affligitur. Ideoq́; uis corporis melius ex uenis, quàm ex ipſa ſpecie æſtimatur. Neque enim ſolùm hæc conſideranda ſunt, ſed etiam morbi genus, quod ſit. Vtrum ſuperans, an deficiens materia læſerit. Corruptum corpus ſit, an integrum. Nam ſi materia uel deeſt, uel integra eſt, iſtud alienum eſt. At ſi uel copia ſui male habet, uel corrupta eſt, nullo modo melius ſuccurritur. Ergo uehemens febris, ubi rubet corpus, plenæq́; uenæ tumēt, ſanguinis detractionē requirit. Item uiſcerum, morbi, neruorumq́; reſolutio, & rigor, & diſtentio, quicquid deniq; fauces difficultate ſpiritus ſtrangulat, quicquid ſubito ſupprimit uocem, quiſquis intolerabilis dolor eſt, & quacunque de cauſſa ruptum aliquid intus atque colliſum eſt. Item malus corporis habitus, omnesq́; acuti morbi, qui modo (ut ſuprà dixi) non infirmitate, ſed onere nocent. Fieri tamen poteſt, ut morbus quidem id deſideret, corpus autem uix pati poſſe uideatur. Sed ſi nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusq́; ſit, qui laborat, niſi temeraria quoq; uia fuerit adiutus in hoc ſtatu, boni medici eſt oſtendere, quàm nulla ſpes ſine ſanguinis detractione ſit, fateriq́; quantus in hac ipſa re ſit metus. Et tum demum ſi exigatur, ſanguinem mittere. De quo dubitari in eiuſmodi re non oportet. Satius eſt enim, anceps auxilium experiri, quàm nullum. Idq́; maximè fieri debet, ubi nerui reſoluti ſunt. Vbi ſubito aliquis obmutuit. Vbi angina ſtrangulatur. Vbi prioris febris acceſsio penè confecit, parēq́; ſubſequi ueriſimile eſt, neq; eandē uidentur ſuſtinere ægri uires poſſe. Cùm ſit autem minime crudo ſanguis mittēdus, tamen ne id quidem perpetuū eſt. Neq; enim ſemper con-

coctionem

coctionẽ res expectat. Ergo ſi ex ſuperiore parte aliquis decidit, ſi contuſus eſt, ſi ex aliquo ſubito caſu ſanguinem uomit, quamuis paulo antè ſumpſit cibum, tamen protinus ei demenda materia eſt, ne ſi ſubſederit, corpus affligat. Idemq; etiam in alijs caſibus repentinis, qui ſtrangulabunt, dictum erit. At ſi morbi ratio patiatur, tum demũ nulla cruditatis * ſuſpectione remanente id fiet. Ideóq; ei rei uidetur aptiſsimus aduerſæ ualetudinis dies ſecundus aut tertius. Sed ut aliquando etiam primo die ſanguinem mittere neceſſe eſt, ſic nunquam utile poſt diem quartum eſt, cum iam ſpatio ipſo materia & exhauſta eſt, & corpus corrumpit, ut detractio imbecillum id facere poſsit, non poſsit integrum. Quòd ſi uehemens febris urget, in ipſo impetu eius ſanguinem mittere, hominẽ iugulare eſt. Expectanda ergo remiſsio eſt, ſi non decreſcit, ſed creſcere deſijt, neque ſperatur remiſsio, tunc quoque quamuis peior, ſola tamen occaſio non omittenda eſt. Fere etiam iſta medicina ubi neceſſaria eſt, in biduum diuidenda eſt. Satius eſt enim primùm leuare ægrum, deinde perpurgare, quàm ſimul omni ui effuſa fortaſſe præcipitare. Quòd ſi in cura quoque aquæ, quæ inter cutem eſt, * ita reſpondet, quanto magis neceſſe eſt in ſanguine reſpõdeat? Mitti uerò is debet, ſi totius corporis cauſſa ſit, ex brachio: ſi partis alicuius, ex ea ipſa parte, aut certe quàm proxima, quia nõ ubiq; mitti poteſt, ſed in temporibus, in brachijs, iuxta talos. Neq; ignoro quoſdã dicere, quàm longiſsime ſanguinem inde, ubi lædit, eſſe mittendum: ſic enim auerti materiæ curſum: at illo modo in idipſum quod grauat, euocari. Sed idipſum falſum eſt. Proximum enim locum primo * exhaurit. Ex ulterioribus autem eatenus ſanguis ſequitur, quatenus emittitur, ubi is ſuppreſſus eſt, quia

* ſuſpitione
* iſta
* exaruit

non trahitur, ne uenit quidem. Videtur tamen uſus ipſe docuiſſe, ſi caput fractum eſt, ex brachio potius ſanguinem mittendum eſſe. Si quod in humero uitium eſt, ex altero brachio: credo, quia ſi quid parum ceſſerit, opportuniores hæ partes iniuriæ ſunt, quàm quæ iam malè habent. Auertitur quoque interdum ſanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur. Deſinit enim fluere quà uolumus, inde obiectis quæ prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem ſanguinem cùm ſit expeditiſsimum, uſum habenti, tum ignaro difficilimum eſt. Iuncta enim eſt uena arterijs, his nerui. Ita ſi neruum ſcalpellus attigit, ſequitur neruorum diſtentio, ea quæ hominem crudeliter conſumit. At arteria inciſa neque coit, neque ſaneſcit, interdum etiam ut ſanguis uehementer erumpat, efficit. Ipſius quoque uenæ, ſi forte præciſa eſt, capita comprimuntur, neq; ſanguinem emittunt. At ſi timide ſcalpellus demittitur, ſummam cutem lacerat, neque uenam incidit. Nonnunquam etiam ea latet, neque facile reperitur. Ita multæ res id difficile inſcio faciunt, quod perito facilimum eſt. Incidenda ad medium uena eſt, ex qua cum ſanguis erumpit, colorem eius, habitumq; oportet attendere. Nam ſi is craſſus & niger eſt, uitioſus eſt. Ideóque utiliter effunditur. Si rubet, & pellucet, integer eſt. Eaq; miſsio ſanguinis adeo non prodeſt, ut etiam noceat, protinusq; is ſupprimendus eſt. Sed id euenire non poteſt ſub eo medico, qui ſcit ex quali corpore ſanguis mittendus ſit. Illud magis fieri ſolet, ut æque niger aſsiduè ac primo die profluat. Quod quamuis ita eſt, tamen ſi iam ſatis fluxit, ſupprimendus eſt. Semperq; antè finis faciendus eſt, quàm anima deficiat. Deligandumq; brachium ſuper impoſito expreſſo ex aqua frigida penicillo, & poſtero die aduerſo*

* als: & poſtero die auerſo medio digito, nõ autem ſcalpello, uena facienda.

uerſo medio digito uena ferienda, ut recens coitus eius reſoluatur, iterumq; ſanguinem fundat. Siue autem primo, ſiue ſecundo die ſanguis, qui craſſus & niger initio fluxerat, & rubere & pellucere cœpit, ſatis materiæ detractum eſt, atq; quod ſupereſt, ſyncerum eſt. Ideoq; protinus brachium deligandũ, habendumq; ita eſt, donec ualens cicatricula ſit, quæ celerrime in uena confirmatur.

De ſanguinis detractione per cucurbitulas.

CAP. XI.

CVcurbitularũ uerò duo genera ſunt, æneum & corneum. Aenea altera parte patet, altera clauſa eſt. Cornea altera parte æquè patens, altera foramen habet exiguum. In æneam linamentum ardens conijcitur, ac ſic os eius corpori aptatur, imprimiturq́ue, donec inhæreat. Cornea per ſe corpori imponitur, deinde ubi ea parte qua exiguum foramen eſt, ore ſpiritus adductus eſt, ſuperq; cera cauum id clauſum eſt, æquè inhæreſcit. Vtraq; non ex his tantum materiæ generibus, ſed etiam ex quolibet alio rectè fit. At ſi cætera defecerũt, caliculus quoq; aut pultarius oris compreßioris, ei rei commodè aptatur. Vbi inhæſit, ſi conciſa antè ſcalpello cutis eſt, ſanguinem extrahit: ſi integra eſt, ſpiritum. Ergo ubi materia quæ intus eſt lædit, illo modo: ubi inflatio, hoc imponi ſolet. Vſus autem cucurbitulæ præcipuus eſt, ubi non in toto copore, ſed in parte aliqua uitium eſt, quam exhauriri ad confirmandam ualetudinem ſatis eſt. Idq; ipſum teſtimonium eſt, etiam ſcalpello ſanguinem, ubi membro ſuccurritur ab ea potißimum parte, quæ iam læſa eſt, eſſe mittendum, quòd nemo cucurbitulam diuerſæ parti imponit, niſi cum profuſionem ſanguinis eò auertit, ſed ei ipſi quæ dolet quæq; liberanda eſt. Opus etiam eſſe cu-

e 5 curbitula

*al's: quãuis etiã ſpatiũ

curbitula poteſt in morbis longis, * quamuis & ijs iam ſpatium aliquod acceſsit, ſiue corrupta materia, ſiue ſpiritu male habente. In acutis quoque quibuſdam, ſi & leuari corpus debet, & ex uena ſanguinem mitti, uires non patiuntur. Idq; auxilium ut minus uehemens, ita magis tutum. Neque unquam periculoſum eſt, etiam ſi in medio febris impetu, etiam ſi in cruditate adhibetur. Ideóque ubi ſanguinem mitti opus eſt, ſi inciſa uena, præceps periculum eſt, aut ſi in parte corporis etiam uitium eſt, huc potius confugiendum eſt. Cum eo tamen, ut ſciamus, hic ut nullum periculum, ita leuius præſidium eſſe, nec poſſe uehementi malo, niſi æquè uehemens auxilium ſuccurrere.

De Deiectione. CAP. XII.

DEiectionem autem antiqui uarijs medicamentis, crebráq; alui ductione in omnibus ferè morbis moliebantur, dabantq; aut nigrum ueratrum aut filiculam, aut ſquamam æris, quam λεπιδόχαλκον Græci uocant, aut lactucæ marinæ lac, cuius gutta pani adiecta abunde purgat, aut lac uel aſininum, uel bubulum, uel caprinum, eiq; ſalis paulum adijciebant, decoquebantq; id, & ſublatis his, quæ coierant, quod quaſi ſerum ſupererat, bibere cogebant. Sed medicamenta ſtomachum ferè lædunt. Ideoq; omnibus catharticis aloë miſcenda eſt. Aluus ſi uehementius fluit, aut ſæpius ducitur, hominẽ infirmat. Ergo nunquam in aduerſa ualetudine medicamentum eius rei cauſſa rectè datur, niſi ubi is morbus ſine febre eſt. Vt cum ueratrum nigrum, aut atra bile uexatis, aut cum triſtitia inſanientibus, aut ijs quorum nerui parte aliqua reſoluti ſunt, datur. At ubi febres ſunt, ſatius eſt eius rei cauſſa cibos, potionesq; aſſumere, qui ſimul & alant, & uentrem

molliant

molliant. Suntq́; ualetudinis genera, quibus ex lacte pur=
gatio conuenit. Plerunq; uerò aluus *potionibus ducenda *potius
eſt, quod ab Aſclepiade quoq; ſic * temperatum, ut tamen *uituperatũ
ſeruatum ſit, uideo plerunq; ſeculo noſtro præteriri. Eſt
autem ea moderatio, quam is ſecutus uidetur, aptiſsima: ut
neq; ſæpe ea medicina tentetur, & tamen ſemel ſumptum
uel bis non omittatur. Si caput graue eſt: ſi oculi caligant:
ſi morbus maioris inteſtini eſt, quod Græci κῶλον nomi=
nant: ſi in imo uentre, aut in coxa dolores ſunt: ſi in ſtoma
chum quædam bilioſa concurrunt, uel etiam pituita eò ſe,
humor'ue aliquis aquæ ſimilis cõfert: ſi ſpiritus difficilius
redditur: ſi nihil per ſe uẽter excernit, utiq; ſi iuxtà quoq;
ſtercus eſt, & intus remanet: aut ſi ſtercoris odorem, nihil
deijciens, æger ex ſpiritu ſuo ſentit: aut ſi corruptum eſt
quod excernitur: aut ſi prima inedia febrem nõ ſuſtulit:
aut ſi ſanguinem mitti, cum opus ſit, uires nõ patiuntur,
tempus'ue eius rei præterijt: aut ſi multum ante morbum
aliquis * potauit: aut ſi is qui ſæpe uel ſponte, uel caſu *portauit
purgatus eſt, ſubito habet aluum ſuppreſſam. Seruanda
uero illa ſunt, ne ante diem tertium ducatur, ne ulla crudi
tate ſubſtante, ne in corpore infirmo, diuq́; in aduerſa ua=
letudine exhauſto, ne'ue in eo, cui ſatis aluus reddit quoti
die, qui'ue eam liquidã habebit, ne in ipſo acceſsionis im=
petu, quia quod tum infuſum eſt, aluo continetur, rege=
ſtumq́; in caput, multo grauius periculum efficit. Pridie
uerò abſtinere debet æger, ut aptus tali curationi ſit. Eo=
dem die ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut ſu=
periores eius partes madeſcant, tum* deijcienda aluus eſt, *al's: immittẽ
ſi leui medicina contenti ſumus, pura aqua, ſi paulò ua= da in aluum
lentiori, mulſa, ſi leni, ex aqua, in qua fœnũ græcum, uel
ptiſana, uel malua decocta ſit. Si reprimẽdi cauſſa, ex uer
benis

benis. Acris autem eſt marina aqua, uel alia ſale adiecto, atq; utraq; decocta commodior eſt. Acrior fit adiecto uel oleo uel nitro, uel melle quoq;. Si acrior eſt, eo plus extrahit, ſed minus facile ſuſtinetur. Id quod infunditur, neque frigidum eſſe oportet, neq; calidum, ne alterutro modo lædat. Cum infuſum eſt, quantum fieri poteſt, continere ſe in lectulo debet æger, nec primæ cupiditati deiectionis protinus cedere. Vbi neceſſe eſt, tum demum * deſidere. Fere'que eo modo dempta materia ſuperioribus partibus leuatis morbum ipſum mollit. Cum uerò quoties res coëgit, deſidendo aliquis ſe exhauſit, pauliſper debet conquieſcere, & ne uires deficiant, utique eo die cibum aſſumere: qui plenior an exiguus ſit dandus, ex ratione eius acceſsionis, quæ expectabitur, aut in metu non erit, æſtimari oportebit.

*reſidere

De Vomitu. CAP. XIII.

AT Vomitus, ut in ſecunda quoque ualetudine ſæpe neceſſarius bilioſis eſt, ſic etiam in his morbis, quos bilis concitauit. Ergo omnibus qui ante febres horrore & tremore uexantur, omnibus, qui cholera laborant, omnibus etiam cum quadam hilaritate inſanientibus, & comitiali quoque morbo oppreſsis, neceſſarius eſt. Sed ſi acutus morbus eſt, ſicut in cholera, ſi febris eſt, ut inter horrores, aſperioribus medicamentis opus non eſt, ſicut in deiectionibus quoque ſuprà dictum eſt, ſatis'que eſt ea uomitus cauſſa ſumi, quæ ſanis quoque ſumenda eſſe propoſui. At ubi longi, ualentesq; morbi ſine febre ſunt, ut comitialis aut inſania, ueratro quoq; albo utēdū eſt. Id neq; hyeme, neq; æſtate recte datur, optime uere, tolerabiliter autūno. Quiſquis daturus erit, id agere antè debet, ut accepturi corpus humidus ſit. Illud ſcire oportet, omne eiuſmodi

eiuſmodi medicamentum, quod potui datur, non ſemper
ægris prodeſſe, ſemper ſanis nocere.

De Frictione. CAP. XIIII.

DE Frictione uerò & Geſtatione adeo multa Aſcle=
piades, tanquam inuentor eius, poſuit: quod in eo uo
lumine quod cõmunium auxiliorum ſcripſit, cum trium
tantum faceret mentionem, *huius & equi & geſtationis, *al's, uini ſci
tamen maximam partem in hoc conſumpſerit. Oportet licet, et aquæ
autem neq; recentiores uiros in his fraudare, quæ uel re= & geſtat.
pererunt, uel rectè ſecuti ſunt, & tamen ea, quæ apud an=
tiquiores aliquos poſita ſunt, autoribus ſuis reddere. Neq;
dubitari poteſt, quin latius quidem, & dilucidius, ubi &
quomodo frictione utendum eſſet, Aſclepiades præcepe=
rit, nihil tamen repererit, quod non à uetuſtiſſimo autore
Hippocrate paucis uerbis comprehenſum ſit, qui dixit,
Frixione ſi uehemens ſit, durari corpus: ſi lenis, molliri: ſi
multa, minui: ſi miodica, impleri. Sequitur ergo, ut tum
utendum ſit, cum aut aſtringẽdum corpus ſit, quod fluens
eſt: aut molliendum, quod induruit: aut digerendum in eo
quod copia nocet: aut alendum id, quod tenue, & infirmũ
eſt. Quas tamẽ ſpecies ſi quis curioſius æſtimet, quod iam
ad medicum non pertinet, facile intelliget, omnes ex una
cauſſa pendere, quæ demit. Nam & aſtringitur aliquid
eo dempto, quod interpoſitum, ut id laxaretur, effecerat:
& mollitur eo detracto, quod duriciem creabat: & im=
pletur non ipſa frixione, ſed eo cibo, qui poſtea uſque ad
cutem digeſtione quadam relaxatam penetrat. Diuerſa=
rum uerò rerum in modo cauſſa eſt. Inter unctionem au=
tem & frixionem, multum intereſt. Vngi enim, leuiterq;
pertractari corpus etiam in acutis & recentibus morbis
oportet, in remiſſione tamen & ante cibum. Longa uerò
frictione

frictione uti, neque in acutis morbis, neque increſcentibus conuenit, præterquam cum phreneticis ſomnus ea quæritur. Amat autem hoc auxilium ualetudo longa, & iam à primo impetu inclinata. Neque ignoro quoſdam dicere, omne auxilium neceſſarium eſſe, increſcentibus morbis, non cum iam per ſe finiuntur. Quod non ita ſe habet. Poteſt enim morbus, etiam qui per ſe finem habiturus eſt, citius tamen adhibito auxilio tolli, quod duabus de cauſsis neceſſarium eſt, ut & quàm primũ bona ualetudo contingat: & ne morbus, qui remanet, iterum, quamuis leui de cauſſa, exaſperetur. Poteſt enim morbus minus grauis eſſe quàm fuerit, neque ideo tamen ſolui, ſed reliquijs quibuſdam inhærere, quas admotum aliquod auxilium diſcutit. Sed ut leuata quoque aduerſa ualetudine rectè frictio adhibetur, ſic nunquam adhibenda eſt febre increſcente. Verum ſi fieri poterit, cũ ex toto corpus ea uacabit, minus certè cum ea remiſerit. Eodem autem modo in tutis corporibus eſſe debet, ut cum infirmus aliquis implendus modo eſt in partibus, aut quia ipſius membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores, ipſius frictio leuat, non in impetu tamen doloris, & membrum aliquod reſolutum ipſius frictione confirmatur. Longe tamen ſæpius aliud perfricandum eſt, cum aliud dolet, maximéque cum à ſummis, aut à medijs partibus corporis euocare materiam uolumus, ideóque extremas partes perfricamus. Neque audiendi ſunt, qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus ſit. Id enim ex uiribus hominis colligendum eſt. Et ſi is perinfirmus eſt, poteſt ſatis eſſe quinquagies: ſi robuſtior, poteſt ducenties eſſe faciendum. Inter utrunque deinde, prout uires ſunt. Quò fit, ut etiam minus ſæpe in muliere,

quàm

quàm in uiro, minus ſæpe in puero uel ſene, quàm in iuuene manus dimouendæ ſint. Denique, ſi certa membra perfricantur, multa ualenti'que frictione opus eſt. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem poteſt, & opus eſt quàm plurimum materiæ digeri, ſiue idipſum membrum, ſiue per id aliud leuamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, breuior eſſe debet & lenior, ut tantummodo ſummam cu tem emolliat, quò facilius capax ex recenti cibo nouæ ma teriæ fiat. In malis iam ægrum eſſe teſtatur, ubi exterior pars corpors friget, interior cum ſiti calet, ut ſuprà poſui. Sed tunc quoque unicum in frictione præſidium eſt, quæ ſi calorem in cutem euocauit, poteſt alicui medicinæ locum facere.

De Geſtatione. CAP. XV.

GEſtatio quoque longis etiam & inclinatis morbis aptiſsima eſt, utilisq; eſt & his corporibus, quæ iam ex toto febre carent, ſed adhuc exerceri per ſe non poſſunt: & his quibus lentæ morborũ reliquiæ remanẽt, neque aliter eliduntur. Aſclepiades etiam in recenti, uehementi'que febre, præcipue'que ardente, ad diſcutiendam eam, geſtatione dixit utendum eſſe. Sed id periculoſe fit, meliusq; quiete eiuſmodi impetus ſuſtinetur. Si quis tamen experiri uolet, ſic experiatur, ſi lingua nõ erit aſpera, ſi nullus tumor, nulla durities, nullus dolor uiſceribus, aut capiti, aut præcordijs ſuberit. Et ex toto, nunquam geſtari corpus dolens debet, ſiue id in toto, ſiue in parte eſt, niſi tamen ſolis neruis dolentibus: neque unquam in recenti febre, ſed in remiſsione eius. Genera autem geſtationis plura ſunt adhibenda: quæ ſunt & pro uiribus cuiuſque, & pro opibus, ne aut imbecillum hominem ni-

mis digerant, aut humili obſint. Geſtationum leniſsima eſt naui, uel in portu, uel in flumine: uehementior in alto mari naui, uel lectica, aut ſcamno: acrior uehiculo. Atque hæc ipſa, & intendi & leniri poſſunt: ſi nihil horum eſt, ſuſpendi lectus debet, & moueri: ſi ne id quidem eſt, at certè uni pedi lecti funiculus ſubijciendus eſt, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis, infirmiſsimis conueniunt. Valentiora uerò his, qui iam pluribus diebus febre liberati ſunt: aut his, qui grauium morborum initia ſic ſentiunt, ut adhuc febre uacent. Quod & in tabe, & in ſtomachi uitijs, & cum aqua cutem ſubijt, & interdum in morbo regio fit. Aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis inſania eſt, ſine febre, quamuis diu manent. In quibus affectibus ea quoq; genera exercitationum neceſſaria ſunt, quæ comprehendimus eo loco, quo quemadmodum ſani, neq; firmi homines ſe gererent, præcepimus.

De Abſtinentia. CAP. XVI.

ABſtinentiæ uerò duo genera ſunt. Alterum ubi nihil aſſumit æger. Alterum, ubi non niſi quod oportet. Initia morborum, primum famem, ſitim'que deſiderant: ipſi deinde morbi moderationem, ut neque aliud, quàm expedit, neque eius ipſius nimium ſumatur. Neque enim conuenit iuxta inediam protinus ſatietatem eſſe. Quòd ſi ſanis quoque corporibus inutile eſt, ubi aliqua neceſsitas famem fecit: quanto inutilius eſt in corpore etiam ægro? Neque ulla res magis adiuuat laborantem, quàm tempeſtiua abſtinentia. Intemperantes homines apud nos, ipſi cibi tempora curantibus dant. Rurſus alij tempora medicis pro dono remittunt, ſibijpſis modum uendicant. Liberaliter agere ſe credunt, qui cætera illorum

arbitrio

arbitrio relinquũt,in genere cibi liberi ſunt, quaſi quæratur,quid medico liceat,non quid ægro ſalutare ſit. Cui uehemẽter nocet,quoties in eius quod aſſumitur,uel tempore uel modo,uel genere peccatur.

De Sudore. CAP. XVII.

SVdor etiam duobus modis elicitur: aut ſicco calore, aut balneo. Siccus calor eſt,& harenæ calidæ, & laconici, & clibani, & quarundam naturalium ſudationes, ubi è terra profuſus calidus uapor ædificio includitur, ſicut ſuper Baias in myrtetis habemus. Præter hæc ſole quoq;, & exercitatione is mouetur. Vtiliaq; hæc genera ſunt, quoties humor intus nocet, isq́; digerendus eſt. Ac neruorum quoq; quædam uitia ſic optimè curantur. Sed cætera infirmis poſſunt conuenire: Sol,& exercitatio tantùm robuſtioribus,qui tamen ſine febre, uel initio morbi,uel etiam grauibus morbis tenentur. Cauendum autem eſt,ne quid horum uel in febre, uel in cruditate tentetur. At balnei duplex uſus eſt. Nam modò diſcuſsis febribus initium cibi plenioris,uiniq́; firmioris ualetudini facit: modò febrem ipſam tollit, fereq́; adhibetur,ubi ſummam cutem relaxari, euocariq́; corruptum humorem,& habitum corporis mutari expedit. Antiqui timidius eo utebantur, Aſclepiades audacius. Neque terrere autem ea res,ſi tempeſtiua eſt, debet: & ante tempus nocet. Quiſquis febre liberatus eſt,ſimul atq; ea uno die non acceſsit,eo qui proximus eſt, poſt tempus acceſſionis,tutò lauari poteſt. At ſi circuitum habere ea febris ſolita eſt, ſic ut tertio, quarto'ue die reuertatur, quandocunque non acceſsit,balneum tutum eſt. Manentibus uerò adhuc febribus, ſi hæ ſunt lentæ, lienes'que iamdiu male habent, rectè medicina iſta tentatur. Cum

f eo tamen

eò tamen, ne præcordia dura ſint, ne'ue ea tumeāt, ne'ue lingua aſpera ſit, ne'ue aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus ſit, ne'ue tum febris increſcat. At in his quidem febribus quæ certum circuitum habent, duo balnei tempora ſunt, alterum ante horrorem, alterum febre finita. In his uerò qui lentis febriculis diu detinētur, cùm aut ex toto receßit acceßio, aut ſi id nō ſolet certè lenita eſt, iamq́; corpus tam integrū eſt, quàm maximè eſſe in eo genere ualetudinis ſolet. Imbecillus homo iturus in balneū, uitare debet, ne antè frigus aliquod experiatur. Vbi in balneum uenit, pauliſper *reſidere, expeririq́;, num tempora aſtringantur, & an ſudor aliquis oriatur. Illud ſi incidit, hoc non ſecutum eſt, inutile eo die balneum eſt, perungendus eſt is leniter, & referendus eſt, uitandumq́; omnimodo frigus, & abſtinentia utendum. At ſi temporibus integris, primùm ibi, deinde alibi ſudor incipit, fouendum os aqua calida, tum in ſolio deſidēdum eſt: atq; ibi quoq; uidendum, num ſub primo contactu aquæ calidæ ſumma cutis inhorreſcat, quod uix tamē fieri poteſt, ſi priora rectè ceſſerunt. Certum id autem ſignum inutilis balnei eſt. Antè uerò, an poſteà, quàm in aquam calidam ſe demittat, aliquis perūgi debeat, ex ratione ualetudinis ſuæ cognoſcat. Ferè tamen, niſi ubi nominatim, ut poſtea fiat, id præcipietur, moto ſudore leuiter corpus perungendum, deinde in aquam calidam demittendū eſt. Atq; hic quoq; habenda uirium ratio eſt. Neq; committendum, ut per æſtum anima deficiat: ſed maturius is auferendus curioſeq́; in ueſtimentis inuoluēdus eſt, ut neq; ad eum frigus aſpiret, & ibi quoq; antequam aliquid aſſumat, inſudet: Fomenta quoque calida ſunt, milium, ſal, harena, quodlibet eorum calefactum, & in linteum con-

*reſiſtere

ieā

ictum. Si minore ui opus eſt, etiam ſolum linteum. At ſi maiore, extincti titiones, inuolutiq; panniculis, & ſic circundati. Quinetiam calido oleo replentur utriculi, & in uaſa fictilia, ad ſimilitudinem, quas lenticulas uocant, aqua conijcitur, & ſal ſicco linteo excipitur, demittiturq; in aquam bene calidam, tum ſuper id membrum, quod fouendum eſt, collocatur: iuxtaq; ignem ferramenta duo ſunt capitulis paulo latioribus, alterumq; ex his demittitur in eum ſalem, & aqua ſupèr leuiter aſpergitur. Vbi frigere cœpit, ad ignem refertur, & idem in altero fit, deinde inuicem in utroque inter quæ deſcendit ſalſus & calidus ſuccus, qui contractis aliquo morbo neruis opitulatur. His omnibus commune eſt digerere id, quod uel præcordia onerat, uel fauces ſtrangulat, uel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum ſit, in ipſis morborum generibus dicetur.

De his extinctis titionibus habes infrà li. 3. cap. 12.
Lenticulæ.

Qui cibi, potiones'ue, aut ualẽtis, aut mediæ, aut imbecillæ materiæ ſint. CAP. XVIII.

CVm de his dictum ſit, quæ detrahendo iuuant, ad ea ueniendum eſt, quæ nos alunt, id eſt cibum & potionem. Hæc autem non omnium tantum morborum, ſed etiam ſecundæ ualetudinis communia præſidia ſunt. Pertinetq; ad rem, omnium proprietates noſſe: primùm, ut ſani ſciant, quomodo his utantur: deinde ut exequentibus nobis morborum curationem, liceat ſpecies rerum, quæ aſiduè neceſſariæ erunt, ſubijcere. Neque neceſſe eſt ſubinde ſingulas illas nominare. Scire igitur oportet omnia legumina, quæq; ex frumentis panificia ſunt, generis ualentiſſimi eſſe. Id ualentiſſimum uoco, in quo plurimum alimenti eſt. Item omne animal qua-

drupes domi natum, omnem grandem feram, quales ſunt capræ, ceruus, aper, onager: omnem grandem auem, quales ſunt anſer, & pauo, & grus. Omnes belluas marinas, ex quibus κῆτος *eſt, quæq; his pares ſunt. Item mel, & caſeum. Quò minus mirum eſt, opus piſtorium, ualentiſsimum eſſe, quod ex frumento, adipe, melle, caſeo conſtat. In media uerò materia, numerari ex oleribus debere ea, quorum radices uel bulbos aſſumimus. Ex quadrupedibus, leporem. Aues omnes à minimis ad Phœnicopterum; item piſces omnes, qui ſalem non patiuntur, ſolidi'ue ſaliuntur. Imbecilliſsimam uerò materiam eſſe omne olus, & quicquid in cauliculo naſcitur, qualis eſt cucurbita, & cucumis, & capparis. Omnia poma, oleas, cochleas, item'que conchylia. Sed quamuis hæc ita diſcreta ſunt, tamen etiam quæ ſub eadem ſpecie ſunt, magna diſcrimina recipiunt, aliaq; res alia, uel ualentior eſt uel infirmior. Siquidem plus alimẽti eſt in carne, quàm in ullo alio. Firmius eſt triticum, quàm milium, idipſum quàm ordeum, & ex tritico firmiſsima ſiligo, deinde ſimila, deinde cui nihil ademptum eſt (quod* αὐτόπυρον *Græci uocant) infirmior eſt, ex polline infirmiſsimus cibarius panis. Ex leguminibus uerò ualentior faba, uel lenticula, quàm piſum. Ex oleribus ualentior rapa, napi'que, & omnes bulbi (in quibus cepam quoq; & allium numero) quàm paſtinaca, uel quæ ſpecialiter, radicula appellatur. Item firmior braſsica, & beta, & porrum, quàm lactuca, uel cucurbita, uel aſparagus. At ex fructibus ſurculorum ualentiores uuæ, ficus, nuces, palmulæ, quàm quæ poma proprie nominantur. Atq; ex his ipſis firmiora quæ ſuccoſa, quàm quæ*frigida ſunt. Itẽq; ex his auibus, quæ in media ſpecie ſunt, ualentior ea, quæ pedibus,*

Cibarius panis.

Varro lib. 4. de Ling, Lati. Radix, inquit, peregrinũ uocabulum: ſic enim antiqui Græci, quum nunc Raphanũ.

* *fragilia*

pedibus, quàm quæ uolatu magis nititur, & ex his quæ uolatu fidunt, firmiores ſunt, quæ grandiores aues, quàm quæ minutæ ſunt; ut ficedula & turdus. Atque eæ quoque, quæ in aqua degunt, leuiorem cibum præſtant, quàm quæ natandi ſcientiam non habent. Inter domeſticas uerò quadrupedes, leuiſsima ſuilla eſt, grauiſsima bubula. Item'que ex feris quo maius quodque animal, eo robuſtior ex eo cibus eſt. Piſcium'que eorum, qui ex media materia ſunt, quibus maxime utimur: tamẽ grauiſsimi ſunt, ex quibus ſalſamenta quoque fieri poſſunt, qualis Lacertus eſt, deinde qui quamuis teneriores, tamẽ duri ſunt, ut aurata, coruus, ſcarus, oculata: tum plani. poſt quos etiam leuiores, lupi, mulli'que, & poſt hos omnes ſaxatiles. Neq; uerò in generibus rerum tantummodo diſcrimen eſt, ſed etiam in ipſis, quod & ætate fit, & membro, & ſolo, & cœlo, & habitu. Nam quadrupes animal omne ſi lactans eſt, minus alimenti præſtat. Item quo tenerior pullus cohortalis eſt. In piſcibus quoq; media ætas, quæ nondum ſummam magnitudinem impleuit. Deinde ex eodem ſue ungulæ, roſtrum, aures, cerebellum. Ex agno, hœdo'ue, cum petiolis totum caput aliquanto, quàm cætera membra, leuiora ſunt, adeò ut in media materia poni poſsint. Ex auibus, colla alæ'ue rectè infirmis annumerantur. Quod ad ſolum uerò pertinet, frumentum quoque ualentius eſt collinum, quàm campeſtre. Leuior piſcis inter ſaxa editus, quàm in harena: leuior in harena, quàm in limo. Quò fit, ut ex ſtagno, uel lacu, uel flumine eadem genera grauiora ſint. Leuior'que qui in alto, quàm qui in uado uixit. Omne etiã ferum animal domeſtico leuius: & quodcunque humido cœlo, quàm quod ſicco natum eſt. Deinde

eadem omnia pinguia, quàm macra, recentia quàm ſalſa, noua quàm uetuſta, plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit iurulenta, quàm aſſa: magis aſſa, quàm

*elixa *frixa. Ouum durum ualentiſsimæ materiæ eſt, molle uel ſorbile, imbecilliſsimæ. Cumq́; panificia omnia firmiſsima ſint, elota tamen quædam genera frumenti, ut alica, ὄρυζα, ptiſana, uel ex hiſdem facta ſorbitio, uel pulticula, & aqua quoq; madens panis imbecilliſsimis annumerari poteſt. Ex potionibus uerò, quæcunq; ex frumento facta eſt, itemq́; lac, mulſum, defrutum, paſſum, uinum aut dulce, aut uehemens, aut muſtum, aut magnæ uetuſtatis, ualentiſsimi generis eſt. At acetum, & id uinum, quod paucorum annorum, uel auſterum, uel lene eſt, in media materia eſt. Ideoq́; infirmis nunquam generis alterius dari debet. Aqua omnium imbecilliſsima eſt: firmiorq́; ex frumento potio eſt, quò firmius fuit ipſum frumentum: firmior ex eo uino, quod bono ſolo, quàm quod tenui, quodq́; temperato cœlo, quàm quod aut nimis humido, aut nimis ſicco, nimiumq́; aut frigido, aut calido natum eſt. Mulſum quò plus mellis habet, defrutum quo magis incoctum eſt, paſſum quo ex ſicciore uua eſt, eo ualẽtius eſt. Aqua leuiſsima pluuialis eſt, deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo, poſt hæc ex niue, aut glacie, grauior his ex lacu, grauiſsima ex palude. Facilis etiam & neceſſaria cognitio eſt naturam eius requirẽtibus. Nam leuis pondere apparet, & ex his quæ põdere pares ſunt, eo melior quæq; eſt, quo celerius & calefit & frigeſcit, quoq́; celerius ex ea legumina percoquuntur. Ferè uerò ſequitur, ut quò ualentior quæq; materia eſt, eo minus facilè concoquatur, ſed ſi concocta eſt, plus alat. Itaq; utendum eſt materiæ genere pro uiribus, modusq́; omnibus*

pro

pro genere ſumendus. Ergo imbecillis hominibus rebus infirmiſsimis opus eſt. Mediocriter firmos media materia optime ſuſtinet: & robuſtis apta ualidiſsima eſt. Plus deinde aliquis aſſumere ex leuioribus poteſt, magis in his, quæ ualentiſsima ſunt, temperare ſibi debet.

Quæ natura ac proprietas cuiuſq; rei ſit, qua ueſcimur. CAP. XIX.

NEque hæc ſola diſcrimina ſunt, ſed etiam aliæ res boni ſucci, aliæ mali ſunt, quas εὐχύλας, *uel* κακοχύλας *Græci uocant. Aliæ lenes, aliæ acres, aliæ craſsiorem pituitam in nobis faciunt, aliæ tenuiorem, aliæ idoneæ ſunt ſtomacho, aliæ alienæ ſunt. Itemq; aliæ inflant, aliæ ab hoc abſunt, aliæ calefaciunt, aliæ refrigerant, aliæ facile in ſtomacho aceſcunt, aliæ non facile intus corrumpuntur, aliæ mouẽt aluum, aliæ ſupprimunt, aliæ citant urinam, aliæ tardant. Quædam ſomnũ mouẽt, quædam ſenſus excitant. Quæ omnia ideo noſcẽda ſunt, quoniam aliud aliter, uel corpori uel ualetudini cõuenit.*

Quæ res boni ſucci ſint. CAP. XX.

*BOni ſucci ſunt, triticum, ſiligo, alica, oryza, amylum. Item & lenes ſunt & ſtomacho aptæ & calefaciunt, tragum, ptiſana, lac, caſeus mollis, omnis uenatio, omnes aues, quæ ex media materia ſunt. Ex maioribus quoq; hæ, quas ſuprà nominauimus. Medij inter teneros duroſq; piſces, ut mullus & lupus, uerna, lactuca, urtica, malua, cucumis, cucurbita, ouum ſorbile, portulaca, cochleæ, palmulæ. Ex pomis quodcunq; neque acerbum neq; acidum eſt. Vinum dulce uel lene, paſſum, defrutũ, oleæ quæ ex his duobus in alterutro ſeruatæ ſunt, uuluæ, roſtra, *trunculiq;. In ſumma omnis pinguis caro, omnis glutinoſa, omne iecur.*

*uẽtriculiq;

Quæ res mali ſucci ſint. CAP. XXI.

MAli uerò ſucci ſunt milium, panicum, ordeum, legumina, caro domeſtica permacra, omnisq́; caro ſalſa, omne ſalſamentum, garum, uetus caſeus, cicer, radicula, rapa, napi, bulbi, braſsica, magis'que etiam cyma eius, aſparagus, beta, cucumis, porrũ, eruca, naſturtium, thymum, nepeta, ſatureia, hyſſopum, ruta, anethum, fœniculum, cuminum, aniſum, lapathum, ſinapi, & allium, cepa, lienes, renes, inteſtina, pomum quodcunq; acidum uel acerbum eſt, acetum, omnia acria, acida, acerba, oleum, piſces quoq; ſaxatiles, omnesq́; qui ex tenerrimo genere ſunt, aut hi qui rurſus nimiũ duri, uiroſiq́; ſunt, ut fere quos ſtagna, lacus, limoſi'ue riui ferunt, qui'ue in nimiam magnitudinem exceſſerunt.

Quæ res lenes, quæ'ue acres ſint. CAP. XXII.

Petiolis, id eſt, paruis pedibus: à Catone pedecini, in de re ruſtic. appellati.

LEnes autem ſunt, ſorbitiones, pulticula, laganum, amylum, ptiſana, pinguis caro, & quæcũq; glutinoſa eſt. Quod ferè quidem in omni, quæ domeſtica fit, præcipuè tamẽ in ungulis, trunculisq́; ſuum, in petiolis, capitulisq́; hœdorum, & uitulorum, & agnorum, omnibusq́; cerebellis. Item ſi qui proprie bulbi nominantur, lac, defrutum, paſſum, nuclei pinei. Acria ſunt omnia nimis auſtera, omnia acida, omnia ſalſa, & mel quidem, quo melius eſt, eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, naſturtium, cucumis, beta, braſsica, aſparagus, ſinapi, radicula, intubus, ocymum, lactuca, maximaq; olerum pars.

Quæ res craſsiorem, quæ'ue tenuiorem pituitam faciant. CAP. XXIII.

CRaſsiorem autẽ pituitam faciunt, oua ſorbilia, alica, oryza, amylũ, ptiſana, lac bulbi, omniaq́; fere glutinoſa. Extenuãt eãdẽ omnia ſalſa, atq; acria, & acida.

Quæ res ſtomacho idoneæ ſint. CAP. XXIIII.

STomacho autem aptiſſima ſunt, quæcunq; auſtera ſunt, etiam quæ acida ſunt, quæq́; contacta ſale modico ſunt. Item panis ſine fermento, & elota alica, uel oryza, uel ptiſana, omnis auis, omnis uenatio atq; utraque uel aſſa, uel elixa. Ex domeſticis animalibus bubula. Si quid ex cæteris ſumitur, macrum potius, quàm pingue. Ex ſue ungulæ, roſtra, aures, *uuluæq́; ſteriles. Ex oleribus intubus, lactuca, paſtinaca, cucurbita elixa, ſiſer. Ex pomis ceraſium, morum, ſorbum, pirum fragile, quale cruſtuminum, uel neuianum eſt. Item pira, quæ reponuntur tarentina atq; ſignina. Malum orbiculatum, aut ſcandianum, uel amerinum, uel cotoneum, uel punicum. Vuæ ex olla, molle ouum, palmulæ, nuclei pinei, oleæ albæ ex dura muria, eædem aceto intinctæ, uel nigræ, quæ in arbore bene permaturuerunt, uel quæ in paſſo, defrutó ue ſeruatæ ſunt. Vinum auſterum, licet iam aſperum ſit, item reſinatum. Duri ex media materia piſces, oſtrea, pectines, murices, purpuræ, cochleæ: cibi, potionesq́; uel frigidæ uel feruentes, abſynthium.

*uuluæ, ſteriles q;

Quæ res alienæ ſtomacho ſint. CAP. XXV.

ALiena uerò ſtomacho ſunt omnia tepida, omnia ſalſa, omnia iurulenta, prædulcia, omnia pinguia, ſorbitio, panis fermentatus, itemq́; uel ex milio, uel ex hordeo, oleum, radices olerum, & quodcunq; olus ex oleo garó ue eſtur, mel, mulſum, defrutum, paſſum, lac, omnis caſeus, uua recens, ficus & uiridis & arida, legumina omnia, quæq́; inflare conſueuerunt: item thymum, nepeta, ſatureia, hyſſopum, naſturtium, lapathum, lapſana, iuglandes. Ex his autem intelligi poteſt, non quicquid boni ſucci eſt, protinus ſtomacho conuenire: neque

quicquid ſtomacho conuenit, protinus boni ſucci eſſe.

Quæ inflent, aut inflationem leuent.

CAPVT XXVI.

INflant autem omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia dulcia, omnia iurulenta, muſtum, atq; etiam id uinum, cui nihil adhuc ætatis acceßit. Ex oleribus alliū, cepa, braßica, omnesq́; radices, excepto ſiſere & paſtinaca, bulbi, ficus etiam aridæ, ſed magis uirides, uuæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis, lac, omnisq́; caſeus, quicquid deinde ſubcrudum aliquis aſſumpſit. Minima inflatio fit ex uenatione, aucupio, piſcibus, pomis, oleis, conchylijs, ouis uel mollibus, uel ſorbilibus, uino uetere. Feniculū uerò & anethū inflatiōes etiā leuāt.

Quæ res aut calefaciant, aut refrigerent.

CAPVT XXVII.

AT calefaciunt piper, ſal, caro omnis iurulenta, alliū, cepa, ficus arida, ſalſamentum, uinum, & quo meracius eſt, eo magis. Refrigerant olera, quorum crudi caules aſſumuntur, ut intubus, & lactuca. Item coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, ceraſa, mala auſtera, pira fragilia, caro elixa, præcipueq́; acetum, ſiue cibus ex eo, ſiue potio aſſumitur.

Quæ res intus facile uitientur, uel minime corrumpantur. CAP. XXVIII.

*FAcile autem intus corrumpuntur, panis fermentatus, & quiſquis alius quàm ex tritico eſt, lac, mel, ideoq́; *lactaria atq; omne piſtoriū opus, teneri piſces, oſtrea, olera, caſeus, & recens, & uetus, craſſa uel tenera caro, uinum dulce, mulſum, defrutum, paſſum, quicquid deinde uel iurulentum eſt, uel nimis dulce, uel nimis tenue. At minime intus uitiantur, panis ſine fermento, aues, &*

*lactantia

eæ pot

ræ potius duriores, aurati piſces: neq; ſolum aurata pura, aut ſcarus, ſed etiam lolligo, locuſta, polypus. Item bubula, omniſq; dura caro, eademq́; aptior eſt, ſi macra, ſi ſalſa eſt, omniaq́; ſalſamenta, cochleæ, murices, purpuræ, uinum auſterum, uel reſinatum.

Que res aluum moueant. CAP. XXIX.

AT aluum mouent, panis fermentatus, magisq́; ſi cibarius uel hordeaceus eſt, braßica, ſi ſubcruda eſt, lactuca, anethum, naſturtium, ocymum, urtica, portulaca, radicula, capparis, allium, cepa, malua, lapathum, beta, aſparagus, cucurbita, ceraſia, mora, uua, omnia mitia, ficus etiam arida, ſed magis uiridis, uuæ recentes, pingues, minutæ aues, cochleæ, garum, ſalſamenta, oſtrea, pelorides, echini, muſculi, & omnes fere conchulæ, maximeq́; ius earum, ſaxatiles, & omnes teneri piſces, ſepiarum atramentum, ſi qua caro aſſumitur pinguis eadem, uel iurulenta, uel elixa, aues, quæ natant, mel crudum, lac, * lactaria omnia, mulſum, uinum dulce, uel ſalſum, aqua tenera, omnia tepida, dulcia, pinguia, elixa, iurulenta, ſalſa, diluta. * lactantia

Quæ res aluum aſtringant. CAP. XXX.

COntrà aſtringunt, panis ex ſiligine, uel ex ſimila, magis ſi ſine fermento eſt, magis etiam ſi uſtus eſt, intenditurq́; uis eius etiam ſi bis coquitur. Pulticula uel ex alica, uel ex panico, uel ex milio, itemque ex iiſdem ſorbitio, & magis ſi hæc antè fricta ſunt. Lenticula, cui uel beta, uel intubus, uel ambubeia uel plantago adiecta eſt, magisq́; etiam, ſi illa antè fricta eſt, per ſe etiam intubus, uel ex plantagine uel ambubeia fricta, minuta olera, braßica bis decocta, dura oua, magisq́; ſi aſſa ſunt, minutæ aues, merula, palũbus, magisq́; ſi in poſca decoctus Panis.

eſt, gr

eſt,graues omnes aues,quæ magis currunt, quàm uolãt: lepus,caprea,iecur ex his quæ ſeuum habent,maximeq́; bubulum,ac ſeuum ipſum,caſeus,qui uehementior uetuſtate fit,uel ea mutatione quam in caſeo tranſmarino uidemus,aut ſi recens eſt ex melle,mulſo'ue decoctus. Item mel coctum,pira immatura,ſorba,magisq́; ea,quæ torminalia uocantur,mala cydonia,& punica,oleæ uel albæ uel permaturæ,myrta,palmulæ,purpuræ, murices, uinum reſinatum uel aſperum,item meracum,acetum,mulſum quod inferbuit,item defrutum,paſſum,aqua uel tepida, uel præfrigida, dura, id eſt ea quæ tarde putreſcit, ideoq́; pluuia potiſſimum,omnia dura, macra, auſtera, aſpera,toſta,& in eadem carne, aſſa potius quàm elixa.

Quæ res urinam mouent. CAP. XXXI.

V*Rinam autem mouent, quæcunq; in horto naſcentia boni odoris ſunt,ut apium,ruta,anethum, ocymum,menta,hyſſopum,aneſum,coriandrum, naſturtiũ, eruca,fœniculum.Præter hæc aſparagus,capparis,nepeta,thymum,ſatureia,lapſana,paſtinaca, magisq́; agreſtis,radicula,ſiſer,cepa.Ex uenatione maxime lepus,uinum tenue,piper & rotundum & longum, ſinapi, abſynthium,nuclei pinei.*

Quæ res ſomnum moueant, aut ſenſus excitent. CAP. XXXII.

S*Omno uerò aptum eſt papauer,lactuca, maximéque æſtiua, cuius cauliculus iam lacte repletus eſt, morum,porrum.Senſus excitant nepeta, thymum,ſatureia, hyſſopum,præcipueq́; pulegium,ruta & cepa.*

Quæ res corpus aut erodant,aut reprimant, aut refrigerent,aut calefaciant,aut durent, aut emolliant. CAP XXXIII.

Euoca

EVocare uerò materiam multa admodum poſſunt. Sed ea quæ ex peregrinis medicamentis maxime conſtant, alijſque magis quàm quibus ratione uictus ſuccurritur, opitulantur, in præſentia differam. Ponam ea uerò, quæ prompta, & his morbis (de quibus protinus dicturus ſum) apta corpus erodunt, & ſic ex eo, quod mali eſt, extrahunt. Habent autem hanc facultatem ſemina erucæ, naſturtij, radiculæ, præcipue tamen omnium ſinapi. Salis quoq; & fici eadem uis eſt. Leniter uerò ſimul & reprimunt & molliunt lana ſuccida * ex aceto uel uino, cui oleum adiectum eſt, contritæ palmulæ, furfures in ſalſa aqua, uel aceto decocti. At ſimul reprimunt, & refrigerant, herba muralis, parthenium, uel perdicium appellant, ſerpillum, pulegium, ocymum, herba ſanguinalis, quam Græci πολύγονον uocāt, portulaca, papaueris folia, capreoliq; uitium, coriandri folia, hyoſcyamum, muſcus, ſiſer, apiū. ſolanū, quā ϛρύχνον Græci uocāt, braßicæ folia, intubus, plantago, fœniculi ſemē, cōtrita pira uel mala, præcipueq; cydonia, lenticula, aqua frigida, maximeq; pluuialis, uinum, acetum, & ex horū aliquo magis, madens uel panis, uel farina, uel ſpongia, uel cinis, uel lana ſuccida, uel etiam linteolum, creta cimolia, gypſum, melinum, myrteum, roſa, acerbum oleum, uerbenarum contuſa cum teneris caulibus folia, cuius generis ſunt olea, cupreſſus, myrtus, lentiſcus, tamaris, liguſtrum, roſa, rubus, laurus, hedera, punicum malum. Sine frigore autem reprimunt cocta mala cydonia, malicorium, aqua calida, in qua uerbenæ coctæ ſunt, quas ſuprà propoſui, puluis uel ex fece uini, uel ex myrti folijs, amaræ nuces. Calefacit uerò ex qualibet farina cataplaſma, ſiue ex tritici, ſiue ex farris, ſiue hordei, ſiue erui,

*uel aceto uel uino, quo oleum adi.

Herba ſanguinalis.

uel

uel lolij,uel milij,uel panici,uel lenticulæ,uel fabæ,uel lupini,uel lini,uel fœni græci, ubi ea deferbuit, calidaq́; impoſita eſt. Valentior tamen ad id omnis farina eſt ex mulſo,quàm ex aqua cocta.Præterea cyprinũ, irinum, medulla,adeps ex felle iuncta oleo,magisq́;, ſi uetus eſt, ſal,nitrum,git, piper, quinquefolium, fereq́; quæ uehementer & reprimunt,& refrigerant. Durant quæ calefaciunt & digerunt,& emolliunt.Præcipueq́; ad emolliendum poteſt cataplaſma ex lini uel fœni græci ſemine.His autem omnibus & ſimplicibus & permixtis uariè medici utuntur,ut magis quid quiſq; perſuaſerit ſibi appareat,quàm quid euidenter compererit.

LIBER TERTIVS.

De morborum generibus. CAP. I.

PROVISIS omnibus, quæ pertinẽt ad uniuerſa genera morborũ, ad ſingulorũ curatiões ueniã.Hos autẽ in duas ſpecies Græci diuiſerũt,aliosq́; ex his acutos, alios lõgos eſſe dixerũt.Ideoq́; quoniã nõ ſemper eodẽ modo reſpondebant,eoſdẽ alij inter acutos, alij inter longos retulerunt.Ex quo plura eorum genera eſſe manifeſtũ eſt.Quidã enim breues utiq; ſunt,qui cito uel tollunt hominẽ,uel ipſi cito finiuntur. Quidã longi, ſub quibus neq; ſanitas in propinquo, neq; exitium eſt. Tertiumq́; genus eorum eſt,qui modò acuti,modò longi ſunt.Idq́; nõ in febribus tantũmodo,in quibus frequẽtiſſimum eſt,ſed in alijs quoq; fit.Atq; etiã præter hos,quartum eſt,quod neq; acutum dici poteſt,quia non perimit:

neq;

neq; utiq; longum, quia ſi occurritur, facile ſanatur. Ego cũ de ſingulis dicã, cuius quiſq; generis ſit, indicabo. Diuidã autẽ omnes in eos, qui in totis corporibus cõſiſtere uidẽtur, & eos qui oriũtur in partibus. Incipiã à prioribus, pauca de omnibus præfatus. In nullo quidem morbo minus fortuna ſibi uendicare, q̃ ars poteſt, utpote cùm repugnãte *natura, nihil medicina proficiat. Magis tamẽ ignoſcẽdũ medico eſt parum proficiẽti in acutis morbis, quàm in lõgis. Hic enim breue ſpatium eſt, intra quod ſi quod auxiliũ nõ profuit, æger extinguitur. Ibi & deliberationi & mutationi remediorũ tẽpus patet, adeo ut rarò, ſi inter initia medicus acceßit, obſequẽs æger ſine illius uitio pereat. Lõgus tamẽ morbus cũ penitus inſedit, qđ ad difficultatẽ pertinet, acuto par eſt. Et acutus qdẽ, quò uetuſtior eſt, lõgus aũt quò recẽtior, eò facilius curatur. Alterũ illud ignorari nõ oportet, quòd non omnibus ægris eadẽ auxilia cõueniũt. Ex quo incidit, ut alia atq; alia ſummi autores, quaſi ſola uẽdicauerint, prout cuiq; ceſſerãt. Oportet itaq; ubi aliquid nõ reſpõdit, nõ tãti putare autorẽ, quanti ægrũ, & experiri aliud atq; aliud. Sic tamẽ, ut in acutis morbis citò mutetur, qđ nihil prodeſt: in lõgis, quos tẽpus, ut facit, ſic etiã ſoluit, nõ ſtatim condẽnetur, ſi quid nõ ſtatim profuit. Minus uerò remoueatur, ſi qđ paulũ ſaltẽ iuuat, qa profectus tẽpore expletur. * fortuna

Quomodo morbi cognoſcantur, & an increſcãt, an cõſiſtãt, an minuãtur: et qua ratione ab initio, qui lãguere incipit, curari debeat. CAP. II.

PRotinus autem inter initia ſcire facile eſt, Quis acutus morbus, quis lõgus ſit: non in his ſolis in quibus ſemper ita ſe habet, ſed in his quoque in quibus uariat. Nam ubi ſine intermißionibus acceßiones & dolores graues

graues urgent,acutus morbus eſt.Vbi lenti dolores,lentæ'ue febres ſunt, & ſpatia inter acceſsiones porriguntur, accedunt'que ea ſigna, quæ in priore uolumine expoſita ſunt, longum hunc futurum eſſe manifeſtum eſt. Videndum etiam eſt, morbus an increſcat, an conſiſtat, an minuatur, quia quædam remedia increſcentibus morbis,plura inclinantibus conueniunt.Ea'que quæ decreſcentibus apta ſunt, ubi acutus increſcens urget, in remiſsionibus potius experienda ſunt.Increſcit autem morbus, dum grauiores dolores acceſsiones'que ueniunt, hæ'que & antè quàm proximæ reuertuntur, & poſtea deſinunt. Atque in longis quoq; morbis etiam tales notas non habentibus,ſcire licet increſcere,ſi ſomnus incertus eſt, ſi deterior concoctio, ſi fœdiores deiectiones,ſi tardior ſenſus,ſi pigrior mens,ſi percurrit corpus frigus aut calor,ſi idem magis pallet.Ea uerò quàm contraria his ſunt, decedentis eius notæ ſunt.Præter hæc in acutis morbis ſerius æger alendus eſt,nec niſi iam inclinatis,ut primò dempta materia impetum frangat. In longis maturius,ut ſuſtinere ſpatium* affecturi mali poſsit. (* aduenturi) Ac ſi quando is non in toto corpore,ſed in parte eſt, magis tamen ad rem pertinet uim totius corporis molliri, quàm propriæ partes ægræ ſanētur.Multum etiā intereſt,ab initio quis recte curatus ſit,an perperam, quia curatio minus his prodeſt,in quibus aſsiduè fruſtra fuit. Si quis temere habitus,adhuc integris uiribus uiuit,admota curatione momēto reſtituitur. Sed cùm ab his cœperim, quæ notas quaſdā futuræ aduerſæ ualetudinis exhibent, curationum quoq; principium ab animaduerſione eiuſdem temporis faciā.Igitur ſi quid ex his quæ propoſita ſunt incidit,omnium optima ſunt,quies, & abſtinentia.

Si quid

Si quid bibendum, aqua. Idq; interdum uno die fieri ſatis eſt. Interdum, ſi terrentia manent, biduo. proximeq; abſtinentiam ſumendus eſt cibus exiguus, bibenda aqua, poſtera die etiam uinum, deinde inuicem alternis diebus, modò aqua, modò uinum, donec omnis cauſſæ metus finiatur. Per hæc enim ſæpe inſtans grauis morbus diſcutitur. Pluri'que falluntur, dum ſe primo die protinus ſublaturos languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta deiectione, aut uomitu, aut ſudationibus, aut uino ſperant. Non quo non interdum id incidat, aut non decipiat, ſed quò ſæpius fallat, ſolaq; abſtinentia ſine ullo periculo medeatur. Cum præſertim etiam pro modò terroris moderari liceat, & ſi leuiora indicia fuerint, ſatis ſit à uino tantum abſtinere: quod ſubtractum, plus quàm ſi cibo aliquid dematur, adiuuat: ſi paulò grauiora, facile ſit, non aquam tantum bibere, ſed etiam cibo carnem ſubtrahere. Interdum panis quoq; minus quàm pro conſuetudine aſſumere, humidoq; cibo eſſe contentum, & olere potiſsimum. Satisq; ſit tum ex toto à cibo, à uino, ab omni motu corporis abſtinere, cum uehementes notæ terruerunt. Neq; dubium eſt quin uix quiſquam, qui non diſsimulauit, ſed per hæc mature morbo occurrit, ægrotet.

De Febrium generibus. CAP. III.

ATq; hæc quidem ſanis facienda ſunt, tantum cauſſam metuentibus. ſequitur uerò curatio febrium, quod & in toto corpore, & uulgare maxime morbi genus eſt. Ex his una quotidiana, altera tertiana, altera quartana eſt. Interdum etiam longiore circuitu quædã redeunt, ſed id raro euenit. In prioribus & morbi ſunt, & medicina. At quartanæ quidem ſimpliciores ſunt. Incipiunt fere ab horrore, deinde calor erumpit, finitaq; febre biduũ integrum

eſt, ita quarto die reuertitur. Tertianarũ uerò duo genera ſunt. Alterum eodem modo quo quartana & incipiens & deſinens, illo tantũ interpoſito diſcrimine, quòd unũ diem præſtat integrũ, tertio redit. Alterum longe pernicioſius, quod tertio quidẽ die reuertitur, ex octo & quadraginta horis fere ſex et triginta per acceßionẽ occupat, interdum etiã uel minus uel plus, neq; ex toto in remißione deſiſtit, ſed tantũ leuius eſt. Id genus pleriq; medici hemitritæõ appellant. Quotidianæ uerò uariæ ſunt, et multiplices. Aliæ enim protinus à calore incipiunt, aliæ à frigore, aliæ ab horrore. Frigus uoco, ubi extremæ partes mẽbrorum inalgeſcũt: horrorem, ubi totum corpus intremit. Rurſus aliæ ſic deſinunt, ut ex toto ſequatur integritas: aliæ ſic, ut aliquantũ quidem minuatur ex febre, nihilominus tamẽ quædam reliquiæ remaneãt, donec altera acceßio accedat, ac ſæpe aliæ uix quicquam, aut nihil remittant, ſed ita ut continuent. Deinde aliæ feruorem ingentem habẽt, aliæ tolerabilem, aliæ quotidie pares ſunt, aliæ impares, atq; inuicem altero die leniores, altero uehemẽtiores, aliæ tempore eodem poſtridie reuertuntur, aliæ uel ſerius uel celerius, aliæ diem noctemq; acceßionem & deceßionem implent, aliæ minus, aliæ plus, aliæ cùm decedunt ſudorẽ mouent, aliæ non mouent: atq; aliâs per ſudorem ad integritatem uenitur, aliâs corpus tantum imbecillius redditur. Acceßiones etiam, modò ſingulæ ſingulis diebus fiũt, modò binæ, pluresúe concurrũt. Ex quo ſæpe euenit, ut quotidie plures acceßiones, remißionesque ſint. Sic tamen ut unaquæq; alicui priori reſpondeat. Interdum uerò acceſſiones quoque confunduntur, ſic ut notari neque tempora earum, neque ſpatia poßint. Neq; uerum eſt, quod dicitur à quibuſdam, nullam febrem inordinatam eſſe, niſi aut ex

Frigus.

Horror.

uomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. Facilior enim ſemper curatio foret, ſi hoc uerum eſſet. Sed quod euidentes cauſſæ faciunt, facere etiam abditæ poſſunt. Neq; de re, ſed de uerbo controuerſiam mouent. Qui cùm aliter aliterq; in eodem morbo febres accedant, non eaſdem inordinate redire, ſed alias, aliasq́ue ſubinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiam ſi uerè diceretur. Tempora quoque remiſsionum modò liberalia, modò uix ulla ſunt.

De curationũ diuerſis generibus. CAP. IIII.

ET febrium quidem ratio maxime talis eſt. Curationum uerò diuerſa genera ſunt, prout autores aliqui habẽt. Aſclepiades officium eſſe medici dicit, ut tutò, ut celeriter, ut iucundè curet. Id notum eſt, ſed ferè periculoſa eſſe nimium, & feſtinatio & uoluptas ſolet. Qua uerò moderatione utendum ſit, ut quantum fieri poteſt omnia iſta contingant, prima ſemper habita ſalute in ipſis partibus curationum conſiderandum erit. Et ante omnia quæritur, primis diebus æger qua ratione continendus ſit. Antiqui medicamentis quibuſdam datis concoctionem moliebantur, eò quòd cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quæ lædere uidebatur, ducendo ſæpius aluum ſubtrahebant. Aſclepiades medicamenta ſuſtulit, aluum non toties, ſed ferè tamen in omni morbo ſubduxit. Febre uerò ipſa præcipuè ſe ad eius remedium uti profeſſus eſt. Conuellẽdas enim uires ægri putauit, luce, uigilia, ſiti ingenti: ſic, ut ne os quidem primis diebus elui ſineret. Quo magis falluntur, qui per omnia iucundam eius diſciplinam eſſe contendunt. *His enim ulterioribus quidẽ diebus cubantis etiã luxuriæ ſubſcripſit: primis uerò tortoris uicem exhibuit. Ego autẽ medicamentorũ dari potiones, * Et is enim

& aluū duci non niſi raro debere, cōcedo. Et id non ideo tamen agendum, ut ægri uires conuellantur, existimo: quoniam ex imbecillitate ſummum periculum eſt. Minui ergo tantam materiam ſuperantē oportet, quæ naturaliter * digeritur, ubi nihil noui accedit. Itaq; abſtinēdus à cibo primis diebus eſt, in luce habendus æger, niſi infirmus interdiu eſt, quoniam corpus iſta quoque digerit, is'que cubare quàm maximo conclaui debet. Quod ad ſitim uerò ſomnumq; pertinet, moderandum eſt, ut interdiu uigilet: noctu, ſi poteſt, conquieſcat: ac neq; potet, neque nimium ſiti crucietur. Os etiā eius elui poteſt, ubi & ſiccū eſt, & ipſi fœtet, quamuis id tempus aptum potioni non eſt. Commodeq; Eraſiſtratus dixit, ſæpe inferiore parte humorē non requirente, os & fauces requirere, neq; ad rem male haberi ægrum pertinere. Ac primò quidem ſic tenendus eſt. Optimum uerò medicamentum eſt, opportunè cibus datus, qui quando primùm dari debeat, quæritur. Plerique ex antiquis tarde dabant, ſæpe quinto die, ſæpe ſexto, & id fortaſſe uel in Aſia, uel in Aegypto cœli ratio patitur. Aſclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigarat, quarto die cibo deſtinabat. At Themiſon nuper, non quando cœpiſſet febris, ſed quando deſiſſet, aut certè leuata eſſet, conſiderabat, & ab illo tempore expectato die tertio, ſi non acceſſerat febris, ſtatim: ſi acceſſerat, ubi ea uel deſierat, uel ſi aſsidue inhærebat, ſi certè ſe inclinauerat, cibum dabat. Nihil autem horum utiq; perpetuum eſt. Nam poteſt primo die primus cibus dandus eſſe, poteſt ſecundo, poteſt tertio, poteſt nō niſi quarto, aut quinto, poteſt poſt unam acceſsionem, poteſt poſt duas, poteſt poſt plures. Refert enim qualis morbus ſit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni. Minimeq; in rebus multum

* detrahatur

inter

inter ſe differentibus, quod intermittendum non eſt, perpetuum eſſe præceptum temporis poteſt. In morbo qui plus uirium aufert, celerius cibus dandus eſt, itemq́; eo cœlo, quo magis digerit. Ob quam cauſam in Aphrica, nullo die æger abſtineri recte uidetur. Maturius etiam puero, quàm iuueni, æſtate, quàm hyeme dari debet. Vnum illud & ſemper & ubiq; ſeruandum eſt, ut ægri uires ſubinde aßidens medicus inſpiciat, & quamdiu ſupererunt, abſtinentia pugnet, ſi imbecillitatem uereri cœperit, cibo ſubueniat. Id enim eius officium eſt, ut ægrum neq; ſuperuacua materia oneret, neq; imbecillitatē * fame perdat. Idq́; apud Eraſiſtratum quoq; inuenio, qui quamuis parū docuit, quando uenter, quando corpus ipſum exinaniretur, dicendo tamē hæc eſſe uiſenda, & tum cibū dandum, cum corpori deberetur: ſatis oſtendit, dum uires ſupereſſent, dari non oportere, ne deficerent conſulendum eſſe. Ex his autē intelligi poteſt ab uno medico multos non poſſe curari, eumq́; (ſi artifex eſt) idoneum eſſe, qui nō multum ab ægro recedit. Sed qui quæſtui ſeruiunt, quoniam is maior ex populo eſt, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ ſedulitatē non exigūt, ut in hac ipſa re. Facile eſt enim dies, uel acceßiones numerare his quoq;, qui ægrū raro uident: ille aßideat neceſſe eſt, qui quod ſolū opus eſt, uiſurus eſt, quando nimis imbecillus futurus ſit, niſi cibū acceperit. In pluribus tamē ad initium cibi dies quartus aptißimus eſſe conſueuit. Eſt autem alia etiam de diebus ipſis dubitatio, quoniam antiqui potißimū impares ſequebantur, eosq́;, tanquam tunc de ægris iudicaretur, κρισίμους nominabant. Hi erant dies tertius, quintus, ſeptimus, nonus, undecimus, quartuſdecimus, unus & uigeſimus, ita ut ſumma potētia ſeptimo, deinde quartodecimo, deinde uni et uigeſimo da-

* fami prodat

Dies impares.

retur. Igitur ſic ægros nutriebant, ut dierum imparium acceſsiones expectarent, deinde poſtea cibum quaſi leuioribus acceſsionibus inſtantibus darēt, adeo ut Hippocrates, ſi alio die febris deſiſſet, recidiuā timere ſit ſolitus. Id Aſclepiades iure ut uanū repudiauit, neq; in ullo die, quiá par, impar'ue eſſet, his uel maius, uel minus periculum eſſe dixit. Interdum enim peiores dies pares fiunt, & opportunius poſt eorum acceſsiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipſo morbo, dierum ratio mutatur, fitq́; grauior, qui remiſsior eſſe conſueuerat, atque ipſe quartuſdecimus par eſt, in quo eſſe magnam uim antiqui fatebantur. Qui cum octauū primi naturam habere contenderent, ut ab eo ſecūdus ſeptenarius numerus inciperet, ipſi ſibi repugnabāt, nō octauum, neq; decimum, neq; duodecimū diem ſumendum quaſi potentiorē. Plus enim tribuebant nono & undecimo. Quod cùm feciſsēt ſine ulla probabili ratione, ab undecimo non ad tertiumdecimum, ſed ad quartūdecimum tranſibant. Eſt etiam apud Hippocratem, ei quē ſeptimus dies liberaturus ſit, quartum eſſe grauiſsimum. Ita illo quoq; autore in die pari & grauior febris eſſe poteſt, & certa futuri nota. Atq; idem alio loco quartum quemq; diem, ut in utrumq; efficaciſsimū apprehendit, id eſt, quartum, ſeptimum, undecimum, quartumdecimum, decimū ſeptimum, in quo & ab impari ad paris rationem tranſit: & ne hoc quidem propoſitum cōſeruauit, cùm à ſeptimo die undecimus, non quartus, ſed quintus ſit: adeo apparet quacumq; ratione ad numerum reſpeximus, nihil rationis ſub illo quidem autore reperiri. Verùm in his quidē antiquos tunc celebres ad modum Pythagorici numeri fefellerunt, cùm hic quoque medicus non numerare dies debeat, ſed ipſas acceſsiones intueri, & ex his coniectare, quando dan

Sed ſi octauus primi naturam habet: undecimus quartus, non quintus erit.

*dandus cibus ſit. Illud autem magis ad rem pertinet, ſcire, tum'ne oporteat dari, cum iam bene uenæ conquieuerũt, aut etiam num manentibus reliquijs febris. Antiqui enim quàm integerrimis corporibus alimentũ offerebant. Aſclepiades inclinata quidem febre, ſed adhuc tamen inhærẽte. In quo * uanam rationem ſecutus eſt, non quò non ſit interdum maturius cibus dandus, ſi maturè timetur altera acceßio: ſed quò ſcilicet quàm ſanißimo dari debeat. Minus enim corrũpitur quod integro corpori infertur. Neq; tamen * uerũ eſt, quod Themiſoni uidebatur, ſi duabus horis integer futurus eſſet æger, ſatius eſſe tũc dare, ut ab integro corpore potißimum diduceretur. Nã ſi diduci tam celeriter poſſet, id eſſet optimum. Sed cùm hoc breue tempus nõ præſtet, ſatius eſſe principia cibi à decedẽte febre quàm reliquias ab incipiente excipi, ita, ſi longius tẽpus ſecundũ eſt, quàm integerrimo dandus eſt: ſi breue, etiam antequam ex toto integer fiat. Quo loco uerò integritas eſt, eodem eſt remißio, * quæ maxime in febre continua poteſt eſſe. At hic quoq; quæritur, utrũ tot horæ expectandæ ſint, quot febrem habuerunt, an ſatis ſit, primam partem earum præteriri, ut ægris iucundius inſidat, quibus interdum non uacat. Tutißimum eſt autem ante totius acceßionis tempus præterire, quamuis ubi lõga febris fuit, poteſt indulgeri ægro maturius, dum tamen antè minime pars dimidia prætereatur. Idq; non in ea ſola febre, de qua proxime dictum eſt, ſed in omnibus ita ſeruandum eſt.*

* unam
* nõ uanum eſt
* ſiqua

De febrium ſpeciebus, & ſingularum curationibus: & primò, quando cibus febricitantibus dandus ſit. CAP. V.

HAec magis per omnia genera febrium perpetua ſunt, nunc ad ſingulas earum ſpecies deſcendam.

Igitur ſi ſemel tantũ acceßit, deinde deſijt, eaq́; uel ex inguine, uel ex laßitudine, uel ex æſtu, alia'ue ſimili re fuit, ſic, ut interior nulla cauſſa metum fecerit, poſtero die cum tempus acceßionis ita tranſijt, ut nihil mouerit, cibus dari poteſt. At ſi ex alto calor uenit, & grauitas uel capitis uel præcordiorũ ſecuta eſt, neq; apparet quid corpus confuderit, quamuis unã acceßionẽ ſecuta integritas eſt, tamẽ quia tertiana timeri poteſt, expectandus eſt dies tertius: & ubi acceßionis tempus præterijt, cibus dandus eſt, ſed exiguus, quia quartana quoq; timeri poteſt. Et die quarto demum, ſi corpus integrum eſt, eo cum fiducia utẽdum. Si uerò poſtero, tertio'ue, aut quarto die ſecuta febris eſt, ſcire licet morbum eſſe. Sed tertianarum, quartanarumq́;, quarum & certus circuitus eſt, & finis integer, & quia liberaliter quieta tempora ſunt, expeditior ratio eſt: de quibus ſuo loco dicam. Nunc uerò eas explicabo, quæ quotidie urgent. Igitur tertio quoq; die cibus ægro commodißimè datur, ut alter febrem minuat, alter uiribus ſubueniat. Sed his dari debet, ſi quotidiana febris eſt, quæ ex toto deſinat, ſimul atq; corpus integrum factum eſt, ſi quamuis non acceßiones, febres tamen iunguntur, & quotidie quidem increſcunt, ſed ſine integritate tamen remittunt, cùm corpus ita ſe habet, ut maior remißio non expectetur. Si altero die grauior, altero leuior acceßio eſt, poſt grauiorem. Ferè uerò grauiorem acceßionẽ leuior nox ſequitur: quò fit, ut grauiorem acceßionem nox quoq; triſtior antecedat. At ſi cõtinuatur febris, neq; leuior unquam fit, et dari cibũ neceſſe eſt, quando dari debeat, magna quidem diſſenſio eſt. Quidam, quia ferè remißius matutinum tempus ægris eſt, tunc putant dandum. Quod ſi reſpondet, non quia mane eſt, ſed quia remißio eſt ægris, dari

de

*debet. Si uerò ne tunc quidem ulla requies ægris eſt, hoc ipſo peius id tempus eſt, quòd cùm ſua natura melius eſſe debeat, morbi uitio non eſt, ſimulq; inſequitur tempus meridianum, à quo cum omnis æger ferè peior fiat, timeri poteſt, ne ille magis etiam, quàm ex conſuetudine urgeatur. Igitur alij ueſpere tali ægro cibum dant. Sed cùm eo tempore ferè peſſimi ſint, qui ægrotant, uerendum eſt, ne ſi quid tunc mouerimus, fiat aliquid aſperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro, id eſt finito iam grauiſſimo tempore, eodemq; longiſſimè diſtante, ſecuturis uerò antelucanis horis, quibus omnes ferè maximè dormiunt: deinde matutino tempore, quod natura ſua leuiſſimum eſt. Si uerò febres uagæ ſunt, quia uerendum eſt, ne cibum ſtatim ſubſequantur, quandocunque quis ex acceſſione leuatus eſt, * tunc debet aſſumere. At ſi plures acceſſiones eodem die ueniunt, conſiderare oportet, pares'ne per omnia ſint, (quod uix fieri poteſt) an impares. Si per omnia pares ſunt, poſt eam potius acceſſionem cibus dari debet, quæ nõ inter meridiem & ueſperem deſinit. Si impares ſunt, conſiderandum eſt, quo diſtent. Nam ſi altera grauior, altera leuior eſt, poſt grauiorem dari debet: ſi altera longior, altera breuior, poſt longiorem: ſi altera grauior, altera longior eſt, conſiderandum eſt, utra magis affligat, illa ui, an hæc tempore, & poſt eam dandus eſt. Sed planè plurimum intereſt, quantæ, qualesq; inter eas remiſſiones ſint. Nam ſi poſt alteram febrem motio manet, poſt alteram integrũ corpus eſt, integro corpore, cibo tempus aptius eſt. Si ſemper febricula manet, ſed alterum tamẽ longius tempus remiſſionis eſt, id potius eligendũ eſt, adeo ut ubi acceſſiones cõtinuantur, protinus inclinata priore dandus cibus ſit. Etenim perpetuũ eſt, ad quod omne conſiliũ*

Febres uagæ.

* hunc

 dirigi

dirigi poteſt, cibum quàm maxime ſemper ab acceßione futura reducere, & hoc ſaluo, dare quàm integerrimo corpori. Quod non inter duas tantum, ſed etiam inter plures acceßiones ſeruabitur. Sed cùm ſit aptißimum tertio quoq; die cibum dare, tamen ſi corpus infirmum eſt, quotidie dandus eſt: multoq; magis ſi continentes febres ſine remißione ſunt, quãto magis corpus affligunt, aut ſi duæ pluresúe acceßiones eodem die ueniunt. Quæ res efficit, ut & à primo die protinus cibus dari quotidie debeat. Si protinus uenæ conciderunt, & ſæpius eodem die, ſi inter plures acceßiones ſubinde uis corpori deeſt. Illud tamen in his ſeruandum eſt, ut poſt eas febres minus cibi detur, poſt quas, ſi per corpus liceret, omnino non daretur. Cùm uerò febris inſtet, incipiat, augeatur, conſiſtat, decedat, deinde in deceßione conſiſtat, aut finiatur, ſcire licet, optimum cibo tempus eſſe febre finita: deinde cùm deceßio eius conſiſtit: tertium ſi neceſſe eſt, quandocunq; decedit, cætera omnia periculoſa eſſe. Si tamen propter infirmitatem neceſſitas urget, ſatius eſſe conſiſtente iam incremento febris aliquid offerre, quàm increſcẽte. Satius eſſe inſtãte, quàm incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore, is qui deficit, non ſit ſuſtinendus. Neque Hercule ſatis eſt, ipſas tantum febres medicum intueri, ſed etiam totius corporis habitũ, & ad eum dirigere curationem, ſeu ſuperſunt uires, ſeu deſunt, ſeu quidam mali affectus interueniunt. Cùm uerò ſemper ægros ſecuros agere conueniat, ut corpore tãtùm, non etiam animo laborẽt, tum præcipuè, ubi cibũ ſumpſerunt. atque ſi qua ſunt, quæ exaſperatura eorum animos ſunt, optimum eſt, * ea dum ægrotant eorum notitiæ ſubtrahere. Si id fieri non poteſt, ſuſtinere tamen poſt cibum uſq; ſomni tempus, & cum experrecti ſunt, tũ exponere.

* eadẽ ægrotantiũ notitiæ ſub.

Quando

Quando potiones febricitantibus dari expediat. CAP. VI.

SEd de cibo facilior quidem cum ægris ratio eſt, quorum ſæpe ſtomachus hunc reſpuit, etiam ſi mens concupiſcit. De potione uerò ingens pugna eſt, eoq́; magis, quo maior febris eſt. Hæc enim ſitim accendit, & tum maxime aquam exigit, cum illa periculoſiſsima eſt. Sed docendus æger eſt, ubi febris conquieuerit, protinus ſitim quoq; quieturam, longioremq́; acceßionem fore, ſi quod ei datũ fuerit alimentum. Ita celerius eum deſinere ſitire, qui non bibit. Neceſſe eſt tamen quãto facilius etiam ſani famem, quàm ſitim ſuſtinent, tanto magis ægris in potione, quàm in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, niſi ſubito ſic uenæ conciderunt, ut cibus quoq; dari debeat. Secundo uerò, cæteriſq́; etiam, quibus cibus non dabitur, tamen ſi magna ſitis urgebit, potio dari poteſt. Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum ratione caret, ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, expedire quoq; per medicas potiones miſceri nouam materiam corruptæ. Illud uidendum eſt, ut qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque, ubi ſine illo datur, deligantur, aut cum ægrum dormire cupiemus. Quod ferè ſitis prohibet. Satis autem conuenit, cum omnibus febricitãtibus, nimius humor alienus ſit, tum præcipue eſſe fœminis, quæ ex partu in febres inciderunt. Sed cum tẽpora cibo potioniq́; febris & remißionis ratio det, non eſt expeditißimum ſcire quãdo æger febricitet, quando melior ſit, quando deficiat. Sine quibus diſpenſari illa non poſſunt. Venis enim maxime credimus fallacißimæ rei, quia ſæpe iſtæ leniores, celerioresúe ſunt, & ætate & ſexu, & corporum natura. Et plerunque ſatis ſano cor- Venarũ pulſus

cor=

corpore, ſi ſtomachus infirmus eſt, nonnunquam etiam incipiente febre ſubeunt & quieſcunt, ut imbecillus is uideri poßit, cui facile laturo grauis inſtat acceßio. Contrà ſæpe eas concitat, & reſoluit ſol, & balneũ, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus, adeo, ut cùm primũ medicus uenit, ſolicitudo ægri dubitantis quo modo ille ſe habere uideatur, eas moueat. Ob quam cauſſam periti medici eſt, non protinus ut uenit apprehendere manu brachium, ſed primũ reſidere hilari uultu, percũctariq; quemadmodũ ſe habeat, & ſi quis eius metus eſt, eũ probabili ſermone lenire, tũ deinde eius corpori manũ admouere. Quas uenas autem cõſpectus medici mouet, quàm facile mille res turbant. Altera res eſt, cui credimus calor, æque fallax. Nam hic quoq; excitatur æſtu, labore, ſomno, metu, ſolicitudine. Igitur intueri quidem etiam iſta oportet. Sed his non omnia credere, ac protinus quidem ſcire nõ febricitare eum, cuius uenæ naturaliter ordinatæ ſunt, teporq́; talis eſt, qualis eſſe ſanis ſolet. Non protinus autẽ ſub calore motuq; febrem ſeſe concipere, ſed ita, ſi ſumma quoq; arida inæqualiter cutis eſt, ſi calor & in fronte eſt, & ex * imis præcordijs oritur, ſi ſpiritus ex naribus cum feruore prorumpit, ſi color aut rubore, aut pallore nouo mutatus eſt, ſi oculi graues, & aut perſicci, aut ſubhumidi ſunt, ſi ſudor cum fit, inæqualis eſt, ſi uenæ non æquis interuallis mouentur. Ob quam cauſſam medicus neque in tenebris, neque à capite ægri debet reſidere, ſed illuſtri loco aduerſus eum, ut omnes notas, ex uultu quoque cubantis perſpiciat. Vbi uerò febris fuit, atq; decreuit, expectari oportet, num tempora, partes´ue corporis aliæ paulũ madeſcant, quæ ſudorem uenturum eſſe teſtentur. Ac ſi qua nota eſt, tunc demum dare potui calidam aquam, cuius ſalubris

Officiũ medici

* intimis

lubris effectus eſt, ſi ſudorem per omnia membra diffun-dit. Huius autem rei cauſſa continere æger ſub ueſte ſatis multa manus debet, eademq́; crura, pedesq́; cõtegere, qua male pleriq; ægros in ipſo impetu febris, peſsimeq́; ubi ardens ea eſt, male habent. Si ſudare corpus cœpit, linteũ tepefacere oportet, paulatimq́; ſingula membra deterge-re. At ubi ſudor omnis finitus eſt, aut ſi is non uenit, ubi quàm maxime potuit, idoneus eſſe cibo æger uidetur, ſub ueſte leniter ungendus eſt, tum detergendus, deinde ei ci-bus dandus. Cibus autem febricitãtibus humidus eſt aptiſ-ſimus, aut humori certe quàm proximus, utiq; ex materia quàm leuiſsima, maximeq́; ſorbitio, eaq́; ſi magnæ febres fuerunt, quàm tenuiſsima eſſe debet. Mel quoq; deſpuma-tum huic rectè adijcitur, quo corpus magis nutriatur, ſed id, ſi ſtomachum offendit, ſuperuacuum eſt, ſicut ipſa quoque ſorbitio. Dari uero in uicem eius poteſt, uel intrita ex aqua calida, uel alica elota, ſi firmus eſt ſtomachus: & cõ-preſſa aluus ex aqua mulſa: ſi uel ille languet, uel hæc pro fluit, ex poſca. Et primo quidem cibo ita ſatis eſt: ſecundo uerò aliquid adijci poteſt, ex eodem tamen genere mate-riæ uel olus, uel conchylium, uel pomum. Et dum febres quidem increſcunt, hic ſolus idoneus cibus eſt. Vbi uerò aut deſinunt, aut leuãtur, ſemper quidem incipiendum eſt ab aliquo ex materia leuiſsima: adijciendum uerò aliquid ex media, ratione habita ſubinde & uirium hominis & morbi. Ponendi uerò ægro uarij cibi (ſicut Aſclepiades præcepit) tum demum ſunt, ubi faſtidio urgetur, neq; ſa-tis uires ſufficiunt, ut paulum ex ſingulis deguſtando fa-mem uitet. At ſi neq; uis, neq; cupiditas deeſt, nulla uarie-tate ſolicitandus æger eſt, ne plus aſſumat, quàm cõcoquat. Neq; uerũ eſt, quod ab eo dicitur, facilius concoqui cibos

uarios:

uarios: eduntur enim facilius, ad concoctionem autem materiæ, genus & modus pertinent. Neq; inter magnos dolores, ut neq; increſcente morbo tutum eſt ægrum cibo impleri, ſed ubi inclinata iam in melius ualetudo eſt. Sunt aliæ quoq; obſeruationes in febribus neceſſariæ, atque id quoque uidendum eſt, quod quidam ſolum præcipiunt, an aſtrictum corpus ſit, an profluat. Quorum alterum ſtrangulat quod continet, alterum digerit. Nam ſi aſtrictum eſt, ducenda aluus eſt, mouenda urina, eliciendus omni modo ſudor. In hoc genere morborum ſanguinem etiam miſiſſe, concußiſſe uehementibus geſtationibus corpus, in lumine habuiſſe, imperaſſe famem, ſitim, uigiliam prodeſt. Vtile eſt etiam ducere in balneum, prius demittere in ſolium, tum ungere, iterum ad ſolium redire, multáq; aqua fouere iuguina, interdum etiam oleum in ſolio cum aqua calida miſcere, uti cibo rarius & ſerius tenui, ſimplici, molli, calido, exiguo, maximeq; oleribus, qualia ſunt, lapathum, urtica, malua, uel iure etiam concharum, muſculorum'ue, aut locuſtarũ, neq; danda caro, niſi elixa eſt. At potio eſſe debet magis liberalis, & ante cibũ, & poſt hunc, & cum hoc ultrà quàm ſitis coget. Poteritq; à balneo etiam pinguius aut dulcius dari uinum, poterit ſemel aut bis interponi Græcum ſalſum. Contrà uerò ſi corpus profluet, ſudor coërcendus, quies adhibenda erit, tenebris, ſomnoq; quandocunque uolet utendum, non niſi leui geſtatione corpus agitandum, & pro genere mali ſubueniendum. Nam ſi uenter fluit, aut ſi ſtomachus non continet, ubi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & uomere cogere, niſi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet, aut uetus morbus eſt. Si uero ſudor exercet, durãda cutis eſt uel nitro, uel ſale, quæ cum

oleo

oleo miſcentur. At ſi leuius id uitium eſt, oleo corpus ungendũ eſt: ſi uehementius, roſa uel melino, uel myrteo, cui uinũ auſterũ ſit adiectũ. Quiſquis autem fluore æger eſt, cùm uenit in balneũ, prius ungẽdus, deinde in ſoliũ demittẽdus eſt. Si in cute uitiũ eſt, frigida quoq;, q̃ calida aqua melius utetur. Vbi ad cibũ uentũ eſt, dari debet is ualẽs, frigidus, ſiccus, ſimplex, qui q̃ minime corrũpi poßit, panis toſtus, caro aſſa, uinũ aſperũ, uel certè ſubauſterũ. Si uenter pfluit, calidũ: ſi ſudores nocẽt, uomitusq; ſunt, frigidũ.

Quomodo peſtilentes febres curari debeant.

CAP. VII.

DEſiderat etiam propriam animaduerſionem in febribus peſtilentiæ caſus. In hanc minime utile eſt, aut fame, aut medicamentis uti, aut ducere aluum. Si uires ſinunt, ſanguinem mittere optimum eſt, præcipuéque ſi cum dolore febris eſt. Si id parum tutum eſt, ubi febris aut tenuata eſt, aut leuata eſt, uomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quàm in alijs morbis, ducere in balneum opus eſt, uinum calidum & meracius dare, & omnia glutinoſa. Inter quæ quoq; carnem generis eiuſdem. Nam quo celerius eiuſmodi tempeſtates corripiunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate rapienda ſunt. Quòd ſi puer eſt qui laborat, neque tantum robur eius eſt, ut ſanguis mitti poßit, ſiti ei utendum eſt, ducenda aluus, uel aqua uel ptiſanæ cremore, tum demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto, non ſic pueri, ut uiri curari debent. Ergo, ut in alio quoq; genere morborum, parcius in his agendum eſt. Non facilè ſanguinem mittere, non facilè ducere aluum, non cruciare uigilia, faméue, aut nimia ſiti, non uino curare ſatis cõuenit. Vomitus poſt febrẽ eliciendus eſt, deinde dandus cibus ex leuißimis, tum is dormiat:

poſtero

poſtero quoq; die ſi febris manet, abſtineatur. Tertio ad ſimilem cibum redeat. Dandáq; opera eſt, quantum fieri poteſt, ut inter opportunam abſtinentiã ciboſq; opportunos, obmiſsis cæteris nutriatur. Si uerò ardens febris extorret, nulla medicamẽti danda potio eſt, ſed in ipſis acceſsionibus, oleo & aqua refrigerandus eſt, quæ miſcenda manu ſunt donec albeſcant, & conclaui tenendus, quò multum & purũ aërem trahere poſsit, neq; multis ueſtimẽtis ſtrãgulandus, ſed admodum leuibus tantum uelandus eſt. Poſſunt etiam ſuper ſtomachum imponi folia uitis in aqua frigida tincta. Ac ne ſiti quidem nimia uexandus eſt, alendus maturius eſt, id eſt, à die tertio, & ante cibum iiſdẽ perungẽdus. Si pituita in ſtomacho coit, inclinata iam acceſsione, uomere cogendus eſt, & tunc dandũ frigidũ olus, aut pomum ex his, quæ ſtomacho conueniunt. Si ſiccus manet ſtomachus protinus uel ptiſanæ, uel alicæ, uel oryzæ cremor dandus eſt, cum quo recens adeps cocta ſit. Cùm uerò in ſummo incremento morbus eſt, utiq; nõ ante diem quartum magna ſiti antecedente, frigida aqua copioſe præſtanda eſt, ut bibat etiam ultra ſatietatem, & cùm iam uenter & præcordia ultra modum repleta, ſatiſq; refrigerata ſunt, uomere debet. Quidam ne uomitum quidem exigũt, ſed ipſa aqua frigida tantum ad ſatietatem data pro medicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum eſt, multa ueſte operiendus eſt, & collocandus ut dormiat. Ferè que poſt longã ſitim & uigiliã, poſt multam ſatietatẽ, poſt infractũ calorẽ plenus ſomnus uenit, per quẽ ingẽs ſudor effunditur, idq; præſentiſsimũ auxilium eſt. Sed in his tamen, in quibus præter ardorẽ, nulli dolores, nullus præcordiorũ tumor, nihil prohibẽs, uel in thorace, uel in pulmone, uel in faucibus, non ulcus, nõ deiectio, nõ profluuiũ alui fuit.

Si

Si quis autē in huiuſmodi febre leuiter tuſsit, is neq; uehemēti ſiti cōflictatur, neq; bibere aquam frigidā debet, ſed eo modo curandus eſt, quo in cæteris febribus præcipitur.

Curatio ſemitertianæ febris, quæ hemitritæos dicitur. CAP. VIII.

AT ubi id genus tertianæ eſt, quod hemitritæon Medici appellant, magna cura opus eſt, ne id fallat. Habet enim plerunq; frequentiores acceſsiones deceſsionesq́;, ut aliud morbi genus uideri poſsit, porrigitq́; febris inter horas uigintiquatuor & trigintaſex, ut quod idem eſt, non idē eſſe uideatur. Et magnopere neceſſarium eſt, neq; dari cibū, niſi in ea remiſsione, quæ uera eſt, et ubi ea uenit, protinus dari, plurimiq; ſub alterutro curantis errore ſubitò moriuntur, ac niſi magnopere aliqua res prohibet, inter initia ſanguis mitti debet, tum dari cibus, qui neq; incitet febrem, & tamen longum eius ſpatium ſuſtineat.

Curatio lentarum febrium. CAP. IX.

NOnnunquam etiam lentæ febres ſine ulla remiſsione corpus tenent, ac neq; cibo, neque ulli remedio locus eſt. In hoc caſu medici cura eſſe debet, ut morbum mutet. Fortaſſe enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum ſit adiectum, corpus eius pertractandum eſt, quoniam interdū ſic euenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam noui motus, exq́; eo, cùm magis corpus incaluit, ſequatur etiam remiſsio. In his frictio quoq; ex oleo & ſale ſalubris uidetur. At ſi diu frigus eſt & torpor, & iactatio corporis, non alienum eſt in ipſa febre dare mulſi tres aut quatuor cyathos, uel cū cibo uinum bene dilutū. Intēditur enim ſæpe ex eo febris, & maior ortus calor, ſimul & priora mala tollit, & ſpē remiſsionis in ea curatione oſtēdit. Neq; Hercules iſta curatio

noua eſt, qua nunc quidã traditos ſibi ægros (qui ſub cau tioribus medicis trahebantur) interdũ contrarijs remedijs ſanant. Siquidem apud antiquos quoq; ante Herophilum & Eraſiſtratum, maximeq́; poſt Hippocratẽ fuit πέτρων quidam, qui febricitantem hominem, ubi acceperat, multis ueſtimentis operiebat, ut ſimul calorem ingentem, ſitimq́; excitaret. Deinde ubi paulũ remitti cœperat febris, aquã frigidam potui dabat, ac ſi mouerat ſudorem, explicuiſſe ſe ægrum iudicabat: ſi non mouerat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, & tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat, protinus ſuillam aſſam, & uinum homini dabat. Si non liberauerat, decoquebat aquam ſale adiecto, eamq́; bibere cogebat, ut mouendo uentrem purgaret. Et intra hæc omneis eius medicina erat. Eaq́; non minus grata fuit his, quos Hippocratis ſucceſſores non refecerant, quàm nunc eſt his quos Herophili, uel Eraſiſtrati æmuli, diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamẽ nõ eſt temeraria iſta medicina, quia plures, ſi protinus à principijs excepit, interemit. Sed cùm eadem omnibus conuenire non poßint, ferè quos ratio nõ reſtituit, temeritas adiuuat. Ideoq́; eiuſmodi medici melius alienos ægros, quàm ſuos nutriunt. Sed eſt circumſpecti quoq; hominis, & nouare interdum, & augere morbum, & febres accendere, quia curationem ubi id quod eſt non recipit, poteſt recipere id quod futurum eſt.*

* Petro

Remedia in febribus ad capitis dolorẽ, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & ſcabritiem linguæ. CAP. X.

Conſiderandum etiã eſt febres'ne ſolæ ſint, an alia his quoq; mala accedãt: id eſt, num caput doleat, num lingua aſpera, num præcordia intẽta ſint. Si capitis dolores ſunt, roſam cum aceto miſcere oportet, & in id ingerere,

deinde habere duo pitacia, quæ latitudinem frontis longitudinẽq; æquent. Ex his inuicem alterum in aceto & roſa habere, alterũ in fronte, aut intinctam ijſdẽ lanã ſuccidam imponere. Si acetum offendit, pura roſa utendũ eſt. Si roſa ipſa lædit, oleo acerbo: ſi iſta parũ iuuant, teri poteſt uel iris arida, uel nuces amaræ, uel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorũ quidlibet ex aceto impoſitũ dolorem minuit, ſed magis aliud in alio. Iuuat etiã panis cũ papauere iniectus, uel cum roſa, ceruſa, ſpuma'ue argenti. Olfacere quoque uel ſerpillum, uel anethum nõ alienum eſt. At ſi in præcordijs inflãmatio & dolor eſt, primò ſuperimponenda ſunt cataplaſmata reprimentia, ne ſi calidiora fuerint, plus eò materiæ cõcurrat. Deinde ubi prima inflammatio ſe remiſit, tunc demũ ad calida & humida ueniendum eſt, ut ea quæ remanſerint, diſcutiant. Notæ uerò inflammationis ſunt quatuor, rubor & tumor, cũ calore & dolore. Quo magis errauit Eraſiſtratus, qui febrẽ nullã ſine hac eſſe dixit. Ergo ſi ſine inflammatione dolor eſt, nihil imponendũ eſt. Hunc enim ſtatim ipſa febris ſoluit. At ſi neq; inflammatio, neq; febris, ſed tantum præcordiorũ dolor eſt, protinus calidis & ſiccis fomentis uti licet. Si uerò lingua ſicca eſt, & ſcabra, detergenda primum penicillo eſt ex aqua calida. Deinde ungẽda miſtis inter ſe roſa & melle. Mel purgat, roſa reprimit, ſimulq; ſicceſcere nõ ſinit. At ſi ſcabra non eſt, ſed arida, ubi pernicillo deterſa eſt, ungi roſa debet, cui ceræ ſit paulum adiectum.

Remedia cõtra frigus, quod febrem præcedit.

CAP. XI.

SOlet etiam ante febres eſſe frigus, idq; uel moleſtiſsimũ morbi genus eſt. Vbi id expectatur, omni potione prohibendus æger eſt. Hæc enim paulo antè data multum

mali adijcit. Item maturius ueſte multa tegẽdus eſt, admo-
uenda partibus his, pro quibus metuimus, ſicca & calida fomenta, ſic, ne ſtatim uehementiſsimi calores incipiãt, ſed paulatim increſcant. Perfricandæ quoq; eæ partes manibus unctis ex uetere oleo ſunt, eiq́; adijciẽdum aliquid ex calefacientibus. Contentiq́; medici quidam una frictione etiam ex quolibet oleo ſunt. In harum febrium remiſsionibus, nonnulli tres aut quatuor ſorbitionis cyathos, etiamnum ultrà manente febre, dant. Deinde, ea bene finita, reficiunt ſtomachum cibo frigido, & leni. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus ſemel, & poſt febrem datus prodeſt. Sed curioſe perſpiciendum eſt, ne tẽpus remiſſionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoq; genere ualetudinis iam minui febris uidetur, & rurſus intenditur. Itaq; ei remiſsioni credendum eſt, quæ etiam immoratur, & iactationẽ fœtoremq́; quendam oris (quem ὄζην Græci uocãt) minuit. Illud ſatis conuenit, ſi quotidie pares acceſsiones ſunt, quotidie paruum cibũ dandum: ſi impares, poſt grauiorem, cibum, poſt leuiorem, aquam mulſam.

Curatio horroris in febribus. CAP. XII.

Horror autem eas ferè febres antecedit, quæ certũ habent circuitũ, & ex toto remittũtur. Ideoq́; tutiſsimæ ſunt * maximè quæ curationes admittunt. Nã ubi incerta tempora ſunt, neq; alui ductio, neq; balneũ, neq; uinũ, neque medicamentum aliud recte datur. Incertum eſt enim quando febris uentura ſit: ita fieri poteſt, ut ſi ſubitò uenerit, ſumma in eo pernicies ſit, quod auxilij cauſſa ſit inuentum. Nihilq́; aliud fieri poteſt, quàm ut primis diebus bene abſtineat æger, deinde ſub deceſſu febris eius, quæ grauiſsima eſt, cibũ ſumat. At ubi certus circuitus eſt, facilius omnia illa tentantur, quia facilius proponere nobis & ac-

* maximeq́; cur.

ceſsionum

ceſsionum & deceſsionũ uices poſſumus. In his autẽ cùm ueterauerũt, utilis fames nõ eſt. Primis tantũmodo diebus ea pugnandũ eſt, deinde diuidẽda curatio eſt, & antè horror, tũ febris diſcutienda. Igitur cũ primùm aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidã aquam, ſubſalſam, & uomere eum cogere. Nam ferè talis horror ab his oritur, quæ bilioſa in ſtomacho reſederunt. Item faciendũ eſt, ſi proximo quoq; circuitu æquè ceſsit. Sæpe enim ſic diſcutitur. Iamq; quod genus febris ſit, ſcire licet. Itaq; ſub expectatione proximæ acceſsionis, quæ inſtare tertia poteſt, deducendus in balneũ eſt, dãdaq; opera eſt, ut per tempus horroris in ſolio ſit. Si ibi quoque ſenſerit, nihilominus idem ſub expectatione acceſsionis quartæ faciat, ſiquidẽ eo quoq; modo ſæpe id diſcutitur: ſi nec balneum quidẽ profuit, ante acceſsionẽ allium edat, aut bibat calidã aquam cũ pipere, ſiquidẽ ea quoq; aſſumpta calorem mouẽt, qui horrorẽ nõ admittit. Deinde eo modo, quo in frigore præceptũ eſt, antequàm inhorreſcere poſsit, operiatur. Fomentisq; protinus ualidioribus totũ corpus circundare conuenit, maximeq; inuolutis extinctis teſtis & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipſa ueſtimenta perfundatur, cui æquè ex calefaciẽtibus aliquid ſit adiectum, adhibeaturq; frictio, quãtam is ſuſtinere poterit, maximeq; in manibus & pedibus, & ſpiritũ ipſe contineat, neq; deſiſtendũ eſt etiã ſi horror eſt. Sæpe enim pertinacia iuuantis, malũ corporis uincit. Si quid euomuit, dãda aqua tepida, iterũq; uomere cogendus eſt, utendũq; eiſdem eſt, donec horror finiatur. Sed præter hæc, ducenda aluus eſt, ſi tardius horror quieſcet, ſiquidẽ id quoq; exonerato corpori prodeſt. Vltima quoq; poſt hæc auxilia ſunt, geſtatio et frictio. Cibus autẽ

Vomitus.

in eiuſmodi morbis maxime dandus eſt, qui mollem aluum præſtet, caro glutinoſa, uinum cum dabitur auſterum.

Curatio quotidianæ febris. CAP. XIII.

HAec ad omnes circuitus febrium pertinent, diſcernendæ tamen ſingulæ ſunt, ſicut rationem habent diſsimilem: Si quotidiana eſt, triduo primo magnopere abſtinere oportet, tum cibis altero quoque die uti. Si res inueterauerit, poſt febrem experiri balneum & uinum, magis'que ſi horrore ſublato hæc ſupereſt.

Curatio tertianæ febris. CAP. XIIII.

SI tertiana uerò, quæ ex toto intermittit, aut quartana eſt, medijs diebus & ambulationibus uti oportet, alijsq; exercitationibus & unctionibus. Quidam ex antiquioribus medicis Cleophãtus, in hoc genere morborum, multo ante acceſsionẽ caput ægri multa calida aqua perfundebat, deinde uinum dabat. Quod quamuis pleraque eius uiri præcepta ſecutus eſt Aſclepiades, recte tamẽ præterijt. Eſt enim anceps. Ipſe, ſi tertiana febris eſt, tertio die poſt acceſsionem dicit aluum duci oportere, quinto poſt horrorem uomitum elicere, deinde poſt febrem (ſicut illi mos erat) adhuc calidis dare cibum, & uinum. Sexto die in lectulo detineri. Sic enim fore, ne ſeptimo die febris accedat. Id ſæpe fieri poſſe ueriſimile eſt. Tutius tamen eſt ut ipſo ordine utamur. Tria remedia, uomitus, alui ductionis, uini potus per triduum, id eſt, die tertio, & quinto & ſeptimo tentare, nec uinum niſi poſt acceſsionẽ die ſeptimo bibat. Si uerò primis diebus diſcuſſus morbus non eſt, inciditq; in uetuſtatem, quo die febris expectabitur, in lectulo ſe contineat, poſt febrem perfricetur, tum cibo aſſumpto bibat aquam, poſtero die, quo cibo uacat & ab exercitatione unctioneq;, aqua tantũ cõtẽtus cõquieſcat.

Et id quidem optimum eſt. Si uerò imbecillitas urgebit, & poſt febrem uinum, & medio die paulum cibi debebit aſſumere.

Curatio quartanæ febris. CAP. XV.

*EAdem in quartana facienda ſunt. Sed cùm hæc tarde admodũ finiatur, niſi primis diebus diſcuſſa eſt, diligẽtius ab initio præcipiendũ eſt, quid in ea debeat fieri. Igitur ſi cui cũ horrore febris acceßit, eaq́; deſijt, eodem die, & poſtero tertioq́; cõtinere ſe debet, & aquã tantũmodo calidã primo die poſt febrẽ ſumere, biduo proximo, quantum fieri poteſt, ne hanc quidẽ. Si quarto die cum horrore febris reuertitur, uomere, ſicut antè præceptum eſt: deinde poſt febrẽ modicũ cibũ ſumere, uini quadrantẽ. Poſtero tertioq́; die abſtinere, aqua tantummodo calida (ſi ſitiet) aſſumpta: ſeptimo die balneo frigus præuenire, abſtinere, continere ſe debet, & aqua tantũmodo calida, ſi ſitiet: ac tũ ita * ſeptimo die balneo frigus præuenire: ſi febris redierit, ducere aluũ: ubi ex eo corpus conquieuerit, inunctione uehemẽter perfricari, eodẽ modo ſumere cibũ, & uinũ, biduo proximo ſe abſtinere, frictione ſeruata: decimo die rurſus balneum experiri, & ſi poſtea febris acceßit, æquè perfricari, uinũ copioſius bibere: ac ſi proximũ eſt, quies tot dierũ, ut abſtinẽtia cũ cæteris quæ præcipiũtur, febrẽ tollant. Si uero nihilominus remanet, aliud ex toto ſequẽdum eſt curationis genus. Idq́; agẽdũ, ut quod diu ſuſtinẽdũ eſt, corpus facilè ſuſtineat. Quominus etiã curatio probari Heraclidis Tarẽtini debet, qui primis diebus ducẽdã aluũ, deinde abſtinendũ uſq́; in ſeptimum diẽ dixit. Quod ut ſuſtinere aliquis poßit, tamẽ etiam febre liberatus uix refectioni ualebit. Adeo ſi febris ſæpius acceſſerit, concidet. Igitur ſi tertiodecimo die morbus remanebit, bal-*

* nono

*neum neque ante febrem, neque poſt eam tentandum erit, niſi interdum iam horrore diſcuſſo. Horror ipſe per eadem quæ ſuprà præſcripta ſunt, expugnãdus. Deinde poſt febrem oportebit ungi, & uehementer perfricari, cibum & ualidum & fortiter aſſumere, uino uti quantum libebit, poſtero die cum ſatis quieuerit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter, cibum accipere ſine uino. Tertio die abſtinere. Quo die uerò febrem expectabit, antè ſurgere, & exerceri, dareq; operam non oportet, ut in ipſam exercitationem tempus febris incurrat. Sic enim ſæpe illa diſcutitur. At ſi in opere occupauit, tum demum ſe recipere. In eiuſmodi ualetudine medicamenta ſunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, uinum. Si uenter aſtrictus eſt, ſoluendus eſt. Sed hæc facilè ualidiores faciunt, ſi imbecillitas occupauit, pro exercitatione geſtatio eſt. Si ne hanc quidem ſuſtinet, adhibenda tamen frictio eſt: ſi hæc quoq; uehemens onerat, intra quietem, & unctionem, & cibum ſiſtendum eſt, dandaq; opera eſt, ne qua cruditas in quotidianã id malum uertat. Nam quartana neminẽ iugulat, ſed ſi ex ea facta quotidiana eſt, in malis æger eſt. Quod tamen niſi culpa uel ægri uel curantis * nonnunquam fit.*

* nunquam

Curatio duarum quartanarum. CAP. XVI.

AT ſi duæ quartanæ ſunt, neq; hæ, quas propoſui, exercitationes adhiberi poſſunt, aut ex toto quieſcere opus eſt, aut ſi id difficile eſt, leuiter ambulare, conſidere diligenter inuolutis pedibus & capite. Quoties febris acceſſit & deſijt, cibum modicum ſumere & uinũ: reliquo tempore niſi imbecillitas urget, abſtinere. Aut ſi duæ febres penè iungũtur, poſt utrãq; cibũ ſumere. Deinde uacuo tempore & moueri aliquid, & poſt unctionẽ cibo uti. Cum uerò uetus quartana raro, niſi uere ſoluatur, utique eo

tempore

tempore attendendum eſt, ne quid fiat, quod ualetudinem impediat. Prodeſtq; in uetere quartana mutare ſubinde uictus genus, à uino ad aquam, ab aqua ad uinũ, à lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes tranſire, eſſe radicẽ, deinde uomere, iure'ue pulli gallinacei uentrem reſoluere, oleũ ad frictiones adijcere, calefacientia ante acceßionem ſorbere, uel aceti cyathos duos, uel unũ ſynapis, cũ tribus Græci uini ſalſi, uel muſta paribus portionibus, et in aqua diluta, piper, caſtoreũ, laſer, myrrham. Per hæc enim ſimiliaq; corpus agitandũ eſt: ut moueatur ex eo ſtatu quo detinetur. Si febris quieuit, diu meminiſſe eius diei conuenit, eoq; uitare frigus, calorem, cruditatem, laßitudinẽ. Facile enim reuertitur, niſi à ſano quoq; aliquandiu timetur.

Curatio quotidianæ febris, quæ ex quartana facta ſit. CAP. XVII.

AT ſi ex quartana quotidiana facta eſt, cum id uitio inciderit, per biduum abſtinere oportet, frictione uti, aquam tantummodo ueſperi potui dare, tertio die ſæpe fit, ne febris accedat, ſed ſiue fuit, ſiue non fuit, cibus poſt acceßionis tempus eſt dandus: at ſi manet, per biduũ abſtinentia, quanta maxime imperari corpori poteſt, fricatione quotidie utendum eſt.

De tribus inſaniæ generibus, & primo de eius curatione, quæ à Græcis φρενῖτις dicitur. CAP. XVIII.

ET febrium quidem ratio expoſita eſt. Superſunt uerò alij corporis affectus, qui huic ſuperueniunt, ex quibus eos, qui certis partibus aßignari non poſſunt, protinus iungam. Incipiam ab inſania, primamq; huius ipſius partem aggrediar, quæ & acuta, & in febre eſt, Græci φρενῖτιν appellant. Illud ante omnia ſcire oportet, inter-

dum in acceſsione ægros deſipere, & loqui aliena. Quod non quidem leue eſt, neque incidere poteſt, niſi in febre uehementi, non tamen æquè peſtiferum eſt. Nam plerunq; breue eſſe conſueuit, leuatoq; acceſsionis impetu, protinus mens redit. Neque id genus morbi remedium aliud deſiderat, quàm quod in curanda febre præceptũ eſt. Phrenitis uerò tum demum eſt, cum continua dementia eſſe incipit, aut cum æger quamuis adhuc ſapiat, tamẽ quaſdam uanas imagines accipit: perfecta eſt, ubi mens illis imaginibus addicta eſt. Eius autem plura genera ſunt. Siquidem ex Phreneticis alij hilares, alij triſtes ſunt, alij facilius cõtinentur, & intra uerba deſipiunt, alij conſurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt, atq; ex his ipſis alij nihil niſi impetu peccant, alij etiam artes adhibent, ſummamq; ſpem ſanitatis in captandis maiorum operum occaſionibus præbent, ſed exitu deprehenduntur. Ex his autẽ eos qui intra uerba deſipiunt, aut leuiter etiam manu peccant, onerare aſperioribus coërcitionibus ſuperuacuum eſt. Eos uerò, qui uiolentius ſe gerunt, uincire conuenit, ne uel alteri uel ſibi noceant. Neq; credendum eſt, ſi uinctus aliquis, dum leuari uinculis cupit, ſanũ iam ſe fingat, quamuis prudenter & miſerabiliter loquatur, quoniam is dolus inſanientis eſt. Ferè uerò antiqui tales ægros in tenebris habebant, eò quòd eis contrarium eſſet exterreri, & ad quietem animi tenebras ipſas conferre aliquid iudicabant. At Aſclepiades, tanquam tenebris ipſis terrentibus, in lumine habendos eſſe dixit: neutrum tamen perpetuum eſt. Alium enim lux, alium tenebræ magis turbant, reperiunturq; in quibus nullum diſcrimen deprehendi uel hoc, uel illo modo poſsit. Optimum itaq; eſt utrunq; experiri, & habere eum, qui tenebras horret, in luce, eum qui

Phrenitis.

lucem, in tenebris. At ubi nullum tale diſcrimen eſt, æger ſi uires habet, loco lucido, ſi non habet, obſcuro continendus eſt. Remedia uerò adhibere, ubi maxime furor urget, ſuperuacuum eſt, ſimul enim febris quoq; increſcit. Itaq; tum nihil niſi continendus æger eſt. Vbi uerò res patitur, feſtinanter ſubueniendum eſt. Aſclepiades perinde eſſe dixit, his ſanguinem mitti, ac ſi trucidētur: rationē hanc ſecutus, quòd neq; inſania eſſet, niſi febre intenta, neq; ſanguis, niſi in remiſsione eius rectè mitteretur. Sed ipſe in his ſomnum multa frictione quæſiuit, cum & intentio febris ſomnū impediat, & frictio non niſi in remiſsione eius utilis ſit. Itaq; hoc quoq; auxilium debuit præterire. Quid igitur eſt? Multa in præcipiti periculo rectè fiunt, aliâs omittenda. Et continuata quoq; febris habet tempora, quibus etſi non remittit, non tamen creſcit. Eſtq; hoc, ut non optimum, ſic tamen ſecundum remedij *genus. Quod ſi uires ægri patiantur, ſanguis quoq; mitti debet. Nec minus deliberari poteſt, an aluus ducēda ſit, tum interpoſito die conuenit caput ad cutē tondere, deinde aqua fouere in qua uerbenæ aliquæ decoctæ ſint, uel ex reprimentibus: aut prius fouere, deinde tondere & iterum fouere, ac nouiſsime roſa caput nares q; implere, offerre etiam naribus rutam, ex aceto contritam, mouere ſternutamēta medicamentis in id efficacibus. Quæ tamen facienda ſunt in his, quibus uires non deſunt. Si uerò imbecillitas eſt, roſa tantum caput, adiecto ſerpyllo, ſimiliq; aliquo madefaciendū eſt. Vtiles etiam in quibuſcunq; uiribus herbæ duæ ſunt, Solanum & Muralis, ſimul ex utraq; ſucco expreſſo caput impleatur, cum ſe febris remiſerit, frictione utendum eſt, parcius tamen in his, qui nimis hilares, quàm in his qui nimis triſtes ſunt. Aduerſus omnium autem ſic inſanien-

*tempus

tium

tium animos, gerere ſe pro cuiuſque natura neceſſarium eſt. Quorundam enim uani metus leuandi ſunt, ſicut in ho *incidit mine prædiuite famem timente * accidit, cui ſubinde falſæ hæreditates nunciabantur. Quorundam audacia coërcenda eſt, ſicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoq; adhibentur. Quorundam etiam intempeſtiuus riſus & ob iurgatione & minis prohibendus eſt. Quorundam diſcutiendæ triſtes cogitationes, ad quod ſymphoniæ, & cymbala, ſtrepitusq; proficiunt. Sæpius tamen aſſentiendum, quàm repugnandum eſt, paulatimq; & non euidenter ab his, quæ ſtultè dicentur, ad meliora mens eius abducenda eſt. Interdũ etiam elicienda ipſius intentio, ut fit in hominibus ſtudioſis literarum, quibus liber legitur, aut rectè, ſi delectantur, aut perperã, ſi idipſum eos offendit. Emendando enim, conuertere animum incipiunt. Quinetiam recitare, ſi qua meminerũt, cogendi ſunt. Ad cibum quoq; quoſdam non deſiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocauerũt. Omnibus uerò ſic affectis, ſomnus & difficilis, & præcipuè neceſſarius eſt. Sub hoc enim pleriq; ſaneſcunt. Prodeſt ad id, atque etiam ad mentem ipſam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus uigilant hi, quidã ſomnũ moliuntur, potui dando aquam, in qua papauer, aut hyoſcyamos decocta ſit: alij mandragoræ mala puluino ſubijciunt, alij uel amomum, uel ſycamini lacrymam fronti inducũt. Hoc nomẽ apud medicos reperio. Sed cũ Græci morum ſycaminum appellant, mori nulla lacryma eſt. Sic uerò ſignificatur lacryma arboris in Aegypto naſcentis, quam ibi moroſycon appellant. Plurimi decoctis papaueris corticibus, ex ea aqua ſubinde ſpongia os, & caput fouent. Aſclepiades ea ſuperuacua eſſe dixit, quoniã in le-

thargum

thargum ſæpe * conuerterent. Præcipit autem ut primo *cōpellerent die à cibo, potione, ſomno abſtineretur, ueſpere ei dare-tur potui aqua, tunc frictio admoueretur lenis, ita ut ne manum quidem qui fricaret, uehementer imprimeret: po-ſtero deinde die iiſdem omnibus factis, ueſperi ei daretur ſorbitio * ex aqua, rurſusq; frictio adhiberetur. Per hanc *& aqua enim nos conſecuturos, ut ſomnus accedat. Id interdū fit, & quidem adeo, ut illo confitente nimia frictio etiam le-thargi periculum afferat. Sed ſi ſic ſomnus non acceßit, tum demum illis medicamentis accerſendus eſt, habita ſci-licet eadem moderatione, quæ hic quoq; neceſſaria eſt, ne quem obdormire uolumus, excitare poſtea non poßimus. Confert etiam aliquid ad ſomnum Silanus iuxtà cadens, Silanus. uel geſtatio poſt cibum & noctu, maximeq; ſuſpenſi le- Georgius Val. Sillanū pro ri-cti motus. Neque alienum eſt, ſi neque ſanguis antè miſ- uo exponit. ſus eſt, neque mens conſtat, neque ſomnus accedit, occipi-tio inciſo cucurbitulam admouere. Quæ quia leuat mor-bum, poteſt etiam ſomnum facere. Moderatio autem in ci bo quoque adhibenda. Nam neque implendus æger eſt, ne inſaniat, neque ieiunio utique uexandus eſt, ne imbe-cillitate in cardiacum incidat. Opus eſt autem cibo infir-mo, maximeq; ſorbitione, potione aquæ mulſæ, cuius ter-nos cyathos bis hyeme, quater æſtate dediſſe ſatis eſt. Al-terum genus inſaniæ eſt, quod ſpatium longius recipit, quia ferè ſine febre incipit, leues deinde febriculas exci-tat, & conſiſtit in triſtitia, quam uidetur bilis atra con-trahere. In hac utilis detractio ſanguinis eſt. Si quid hanc prohibet, prima eſt abſtinentia, ſecunda per album uera-trum uomitumq; purgatio, poſt utrumlibet adhibenda bis die frictio eſt. Si magis ualet, frequens etiam exercita-tio. In ieiuno uomitus, cibus ſine uino dandus ex media

materia

materia eſt. Quam quoties poſuero, ſcire licet etiam ex infirmiſsima dari poſſe, dum ne ea ſola quis utatur, ualentiſsima tantummodo eſſe remouenda. Præter hæc ſeruanda aluus eſt quàm tenerrima, remouendi terrores, & potius bona ſpes afferenda, quærenda delectatio ex fabulis ludisq́;, quibus maximè capi ſanus aſſueuerat. Laudanda ſi qua ſunt ipſius opera, & ante oculos eius ponẽda. Leuiter obiurganda uana triſtitia. Subinde admonendus in his ipſis rebus, quæ ſolicitant, cur nõ potius lætitiæ, quàm ſolicitudinis cauſſa ſit. Si febris quoque acceßit, ſicut aliæ febres curanda eſt. Tertium inſaniæ genus eſt ex his longißimum, adeo ut uitam ipſam nõ impediat, quod robuſti corporis eſſe conſueuit. Huius autem ipſius ſpecies duæ ſunt. Nam quidam imaginibus, nõ mente falluntur, qualẽ inſanientem Aiacem uel Oreſtem poëtarum fabulæ ferũt: quidam animo deſipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia uidendum eſt, triſtes an hilares ſint. In triſtitia nigrum ueratrũ deiectionis cauſſa, in hilaritate album, ad uomitũ excitandũ dari debet. Idq́; ſi in potione non accepit, pani adijciendum eſt, quo facilius fallat. Nam ſi bene ſe purgauerit, ex magna parte morbum leuabit. Ergo etiam ſi ſemel datum ueratrum, parũ profecerit, interpoſito tẽpore iterum dari debet. Neq; ignorare oportet, leuiorem eſſe morbũ cum riſu, quàm ſerio inſanientiũ. Illud quoq; perpetuum in omnibus morbis, ubi ab inferiore parte purgandus aliquis eſt, uentrẽ eius antè ſoluendum eſſe: ubi à ſuperiore, cõprimendum. Si uerò cõſilium inſanientẽ fallit, tormentis quibuſdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, uinculis, plagis coërcendus eſt. Cogendus eſt & attendere, & ediſcere aliquid, & meminiſſe. Sic enim fiet, ut paulatim metu cogatur conſiderare

quid

quid faciat. Subitò etiam terreri & expaueſcere, in hoc morbo prodeſt. Et ferè quicquid animum uehemẽter perturbat. Poteſt enim quædam fieri mutatio, cum ab eo ſtatu mens in quo fuerat, abducta eſt. Intereſt etiã ſi ipſe ſine cauſſa ſubinde rideat, an mœſtus, dimiſſusq; ſit. Nam dementis hilaritas terroribus his (de quibus ſuprà dixi) melius curatur. Si nimia triſtitia eſt, prodeſt lenis, ſed multa bis die frictio. Item per caput aqua frigida infuſa, demiſſumq; corpus in aquam & oleum. Illa cõmunia ſunt, inſanientes uehementer exerceri debere, multa frictione uti, neq; pinguem carnem, neq; uinum aſſumere, cibis uti poſt purgationẽ ex media materia, quàm leuiſſimis. Non oportere eſſe uel ſolos, uel inter ignotos, uel inter eos, quos aut contemnant, aut negligant, mutare debere regiones, & ſi mens redit annua peregrinatione eſſe iactãdos. Rarò, ſed aliquãdo tamẽ, ex metu delyriũ naſcitur. Quod genus inſanientiũ ſpecie ſimiliq; uictus genere curãdũ eſt, prǽterquàm quòd in hoc inſaniæ genere ſolo rectè uinũ datur.

Cardiaci morbi curatio. CAP. XIX.

HVic morbo præcipuè contrarium eſt id genus, quod Cardiacum à Græcis nominatur, quamuis ſæpe ad eum phrenetici tranſeunt. Siquidem mens in illis labat, in hoc cõſtat. Id autẽ nihil aliud eſt, quàm nimia imbecillitas corporis, quod ſtomacho languente, immodico ſudore digeritur. Licetq; protinus ſcire id eſſe, ubi uenarũ exigui, imbecilliq; pulſus ſunt. Sudor autẽ ſupra conſuetudinem, & modo & tempore, ex toto thorace & ceruicibus, atq; etiam capite prorumpit, pedibus tantummodo & cruribus ſiccioribus atque frigentibus. At ubi id morbi genus eſt, curatio prima eſt, ſupra præcordia imponere quæ reprimant cataplaſmata: ſecunda, ſudorẽ prohibere. Id præ-

ſtat

ſtat acerbum oleum uel roſa, uel melinum aut myrteum: Quorum aliquo corpus leuiter perungendum, ceratumq́; ex aliquo horum tum imponendũ eſt. Si ſudor uincit, deli-nendus homo eſt, uel gypſo uel argenti ſpuma, uel cimolia creta, uel etiam ſubinde horũ puluere reſpergendus. Idem præſtat puluis ex contritis aridi myrti uel rubi folijs, aut ex auſteri, & boni uini arida fece. Pluraque ſimilia ſunt, quæ ſi deſunt, ſatis utilis eſt quilibet ex uia puluis inie-ctus. Super hæc uerò quo minus corpus inſudet, leui ueſte debet eſſe contectus loco non calido, feneſtris patentibus, ſic, ut perflatus quoq; aliquis accedat. Tertium auxilium eſt imbecillitati iacentis, uino ciboq́; ſuccurrere. Cibus nõ multus quidem, ſed ſæpe tamen nocte ac die dandus eſt, ut nutriat, neq; oneret. Is eſſe debet ex infirmiſsima materia, & ſtomacho aptus. Niſi autem neceſſe eſt, ad uinum feſti-nare non oportet. Si uerendum eſt ne deficiat, tum & in-trita ex hoc, & hoc ipſum auſterum quidem, ſed tamen te-nue meracum. Egelidũ ſubinde & liberaliter dandum eſt adiecta polenta, ſi modo is æger parum cibi aſſumit. Idq́; uinum eſſe debet, neq; nullarum uirium, neq; ingentium: recteq́; tota die ac nocte, uel tres heminas æger bibet. Si uaſtius corpus eſt, plus etiam. Si cibũ nõ accipit, perunctũ antè perfundere aqua frigida cõuenit, & tum dare. Quòd ſi ſtomachus reſolutus parum continet, & ante cibum & poſt eum, ſponte uomere oportet, rurſusq́; poſt uomitum, cibũ ſumere. Si ne id quidẽ manſerit, ſorbere uini cyathũ, interpoſitaq́; hora ſumere alterum, ſi id quoq; ſtomachus reddiderit, totũ corpus bulbis cõtritis ſuperillinendũ eſt. Qui ubi inaruerunt, efficiunt, ut uinum in ſtomacho con-tineatur, exq́; eo toti corpori calor, uenisq́; uis redeat. Vltimũ auxilium eſt, in aluum ptiſanæ uel alicæ cremorẽ

ex

ex inferioribus partibus * indere, ſiquidem id quoq; uires * inijcere tuetur. Neq; alienum eſt, naribus quoq; æſtuantis admouere, quod reficiat, id eſt roſam, et uinum. Et ſi qua in extremis partibus frigent, unctis & calidis manibus fouere. Per quæ ſi conſequi potuimus, ut & ſudoris impetus minuatur, et uita prorogetur, incipit iam tempus ipſum eſſe præſidio. Vbi in tuto eſſe uidetur, uerendum eſt tamen, ne ad eandem imbecillitatem citò recidat. Itaq; uino tantum remoto, quotidie ualidiorem cibum debet aſſumere, donec ſatis uirium corpori redeat.

De Lethargo, & eius curatione. CAP. XX.

ALter quoq; morbus eſt, aliter phrenetico contrarius. In illo difficilis ſomnus, prompta ad omnẽ audaciam mens eſt: at in hoc marcor, & inexpugnabilis penè dormiendi neceſſitas (λήθαργον Græcè nominant) atq; id quoq; genus acutum eſt, & niſi ſuccurritur, celeriter iugulat. Hos ægros quidam ſubinde excitare nitũtur, admotis his, per quæ ſternutamenta euocantur, & his, quæ odore fœdo mouent, qualis eſt pix cruda, lana ſuccida, piper, ueratrũ, caſtoreum, acetum, allium, cepa, iuxtà etiam galbanum incendunt, aut pilos, aut cornu ceruinum. Si id non eſt, quodlibet aliud. Hæc enim cùm comburuntur, odorem fœdum mouent. Tharrias uerò quidam acceſſionis eſſe id malum dixit, leuariq; cùm ea deceſſit. Itaq; eos qui ſubinde excitant ſine uſu, male habere. Intereſt autẽ in deceſſione expergiſcatur æger, an cùm febris non leuetur, aut leuata quoq; ea ſomnus urgeat. Nam ſi expergiſcitur, adhibere ei ut ſopito ſuperuacuum eſt. Neq; enim uigilãdo melior fit, ſed per ſe, ſi melior eſt, uigilat. Si uerò continẽs ei ſomnus eſt, utiq; excitãdus eſt, ſed his temporibus quibus febris leuiſſima eſt, ut & excernat aliquid, et ſumat. Excitat

autem ualidiſſimè repente aqua frigida infuſa poſt remiſſionem. Itaq; perunctũ oleo multo corpus tribus aut quatuor amphoris totum per caput perfundẽdum eſt. Sed hoc utemur, ſi æqualis ægro ſpiritus erit, ſi mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt, ea potiora, quæ ſuprà comprehenſa ſunt. Et quod ad ſomnum quidem pertinet, commodiſſima hæc ratio eſt. Medendi autẽ cauſſa caput radendũ, deinde poſtea fouendũ eſt aqua, in qua laurus aut ruta decocta ſit. Altero die imponendum caſtoreũ, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccæ, aut hedera cũ roſa & aceto. Præcipueq; proficit & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbũ ipſum depellendum capiti frõti'ue impoſitum ſinapi. Geſtatio etiam in hoc morbo prodeſt, maximeq; opportune cibus datus, id eſt in remiſſione, quanta maxime inueniri poterit. Aptiſſima autẽ ſorbitio eſt, donec morbus decreſcere incipiat: ſic, ut ſi quotidie grauis acceſſio eſt, hæc quotidie detur. Si alternis, poſt grauiorẽ ſorbitio, poſt leuiorem, mulſa aqua. Vinũ quoq; cum tempeſtiuo cibo datũ, non mediocriter adiuuat. Quòd ſi poſt longas febres eiuſmodi torpor corpori acceſſit, cætera eadem ſeruanda ſunt. Ante acceſſionem autem tribus quatuor'ue horis caſtorum (ſi uenter aſtrictus eſt) mixtum cum ſcamonea: ſi non eſt, per ſeipſum cum aqua dandum eſt. Si præcordia mollia ſunt, cibis utendum eſt plenioribus. Si dura, in iiſdem ſorbitionibus ſubſiſtendum, imponendũq; eſt præcordijs, quod ſimul & reprimat, & emolliat.

De Aqua inter cutem, hoc eſt Hydropico morbo. CAP. XXI.

SEd hic quidem acutus eſt morbus. Longus uerò fieri poteſt eorum, quos aqua inter cutem male habet, niſi primis diebus diſcuſſus eſt, ὕδρωπα Græci uocãt. Atq; eius tres

treſ ſpecies ſunt. Nam modò uentre uehementer intento, creber intus ex motu ſpiritus ſonus eſt. Modò corpus inæquale eſt, tumoribus aliter aliterq; per totum id orientibus. Modò intus in unum aqua contrahitur, et moto corpore ita mouetur, ut impetus eius conſpici poßit. Primum τυμπανίτην, Secundum λευκοφλεγματίαν uel ὑποσάρκα, Tertium ἀσκίτην Græci nominant. Communis tamen omnium eſt humoris nimia abundantia, ob quam ne ulcera quidem in his ægris facilè ſaneſcunt. Sæpe uerò hoc malum per ſe incipit. Sæpe alteri uetuſto morbo, maximeq́; quartanæ ſuperuenit. Facilius in ſeruis, quàm in liberis tollitur, quia cùm deſideret famem, ſitim, mille alia tædia, longamq́; patientiam, promptius his ſuccurritur, qui facilè coguntur, quàm quibus inutilis libertas eſt. Sed ne hi quidẽ, qui ſub alio ſunt, ſi ex toto ſibi temperare nõ poſſunt, ad ſalutem perducuntur. Ideo'que non ignobilis medicus, Chryſippi diſcipulus, apud Antigonum regem, amicum quẽdam eius notæ intemperantiæ, mediocriter eo morbo implicitum negauit poſſe ſanari. Cumq́; alter medicus Epirotes Philippus ſe ſanaturum polliceretur, reſpondit illum ad morbum ægri reſpicere, ſe ad animum. Neq; eum res fefellit. Ille enim cùm ſumma diligẽtia non medici tantummodo, ſed etiam regis cuſtodiretur, tamen malagmata ſua deuorando, bibẽdoq́; ſuam urinam in exitium ſe præcipitauit. Inter initia tamen non difficilima curatio eſt, ſi imperata ſunt corpori, quies, ſitis, inedia. At ſi malũ inueterauerit, non ſine magna moleſtia diſcutitur. Metrodorum tamen Epicuri diſcipulum referunt, cùm hoc morbo tentaretur, neq; æquo animo ferret neceſſariam ſitim, ubi diu abſtinuerát, bibere ſolitum, deinde euomere. Quòd ſi redditur quicquid receptum eſt, multum tædio demit: ſi à ſtomacho

*retentum eſt, morbũ auget. Ideoq; in quolibet tentandum non eſt. Sed ſi febris quoq; eſt, hæc in primis ſubmouenda eſt per eas rationes, per quas huic ſuccurri poſſe propoſitum eſt. Si ſine febre æger eſt, tum demum ad ea ueniẽdum eſt, quæ ipſi morbo mederi ſolent. Atq; hic quoque quæcunq; ſpecies eſt, ſi nondum nimis occupauit, iiſdem auxilijs opus eſt. Multum ambulandum, currendũ * aliquando eſt. Superiores maximè partes ſic perfricãdæ, ut ſpiritum ipſe contineat, euocandus eſt ſudor non exercitatione tantummodo, ſed etiã in arena calida, uel laconico, uel clibano, ſimilibusq; alijs, maximeq; utiles naturales & ſiccæ ſudationes ſunt, quales ſuper Baias habemus in myrtetis: balneũ atq; omnis humor alienus eſt. Ieiuno recte catapotia dãtur facta ex abſynthij duabus, myrrhæ tertia parte. Cibus eſſe debet ex media quidẽ materia, ſed tamen generis durioris. Potio non ultrà danda eſt, quàm ut uitam ſuſtineat, optimaq; eſt, quæ urinã mouet. Sed idipſum tamen molliri cibo, quàm medicamento melius eſt. Si tamen res coget, * ex his aliquid, quæ id præſtent, erit decoquendum, eaq; aqua potui danda. Videntur autẽ hanc facultatem habere iris, nardum, crocum, cinnamum, amomũ, caſſia, myrrha, balſamum, galbanum, ladanum, œnanthe, panace, cardamomũ, hebenus, cupreßi ſemen, uua tyminia, quam ϛαφίδα ἀγρίαν Græci nominant: abrotanũ, roſæ folia, acorum, amaræ nuces, tragoriganum, ſtyrax, coſtum, iunci quadrati, et rotũdi ſemen, illud cyperon, χοῖνον hoc Græci uocant. Quæ quoties poſuero, nõ quæ hic naſcuntur, ſed quæ inter aromata afferuntur, ſignificabo. Primo tamen quæ leuißima ex his ſunt, id eſt roſæ folia, uel nardi ſpica, tentanda ſunt. Vinum quoq; utile eſt & auſterum, ſed quàm tenuißimũ. Commodum eſt etiam lino quotidie*

* aliquid

* ut ex his aliqd detur, præſtanter id decoquendum

uen

uentrem metiri, & qua comprehendit aluum, notam imponere, poſtero die uidere, ſi plenius corpus ſit, an extenuetur. Id enim quod tenuatur, medicinam ſentit. Neque alienum eſt metiri & potionem eius & urinam. Nam ſi plus humoris excernitur, quàm aſſumitur, ita demum ſecundæ ualetudinis ſpes eſt. Aſclepiades in eo, qui ex quartana in hydropa deciderat, ſe abſtinentia bidui & frictione uſum, tertio die iam & febre & aqua liberato, cibum & uinum dediſſe, memoriæ prodidit. Hactenus communiter de omni ſpecie dici poteſt. Si uehementius malum eſt, diducenda ratio curandi eſt. Ergo ſi inflammatio & ex ea dolor creber eſt, utilis quotidianus aut alterno quoque die poſt cibum uomitus eſt. Fomentis ſiccis, calidisq; utendum eſt. Si per hæc dolor non finitur, neceſſariæ ſunt ſine ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidem tormentum tollitur, incidenda cutis eſt, & tum his utendum. Vltimum auxilium eſt, ſi cucurbitulæ nihil profuerunt, per aluum infundere copioſe aquam calidam, eamq; recipere. Quinetiam quotidie ter quaterue opus eſt, uti frictione uehementi, cum oleo & quibuſdam calefacientibus. Sed in hac frictione à uentre abſtinendũ eſt. Imponendũ uerò in eum crebrius ſinapi, donec cutem erodat, ferramentisque candentibus pluribus locis uenter exulcerandus eſt, & ſeruanda ulcera diutius. Vtiliter etiam ſcilla cocta delinitur cutis, ſed diu poſt has inflammationes abſtinendum eſt ab omnibus inflantibus. At ſi id uitium eſt, cui leucophlegmatias nomen eſt, eas partes quæ tument, ſubijcere ſoli oportet, ſed non nimium, ne febricula incidat: ſi is uehementior eſt, caput uelandum eſt, utendumque frictione madefactis tantum manibus aqua, cui ſal & nitrum & olei paulum ſit adiectum, ſic ut aut pueriles, aut muliebres manus ad-

hibeantur, quo mollior earum tactus ſit. Idq; ſi uires patiuntur, ante meridiem tota hora, poſt meridiem ſemihora fieri oportet. Vtilia etiam ſunt cataplaſmata, quæ reprimunt, maximeq; ſi corpora teneriora ſunt. Incidendum quoq; eſt ſuper talũ quatuor ferè digitis ex parte interiore, qua per aliquot dies frequẽs humor feratur, atq; ipſos tumores incidere altis plagis oportet. Concutiendum'que multa geſtatione corpus eſt: atque ubi inductæ uulneribus cicatrices ſunt, adijciendum & exercitationibus eſt, & cibis, donec corpus ad priſtinum habitum reuertatur. Cibus ualens eſſe debet, & glutinoſus, maximeq; caro. Vinum (ſi per ſtomachum licet) dulcius. Sed ita, ut inuicem biduo triduo'ue, modò aqua, modò id bibatur. Prodeſt etiã lactucæ marinæ (quæ grandis iuxta mare naſcitur) ſemen, cum aqua potui datum. Si ualens eſt qui id accipit, ei ſcilla cocta (ſicut ſuprà dixi) delinitur. Autoresq; multi ſunt inflatis ueſicis pulſandos tumores eſſe. Si uero id morbi genus eſt, quo in uterum multa aqua contrahitur, ambulare, ſed magis modicè oportet, malagma quod digerat impoſitum habere, idq; ipſum ſuper impoſito triplici panno, faſcia non nimiũ tamen uehementer aſtringere. Quod à Tharria profectum, ſeruatum eſſe à pluribus uideo. Si iecur aut lienem affectum eſſe manifeſtum eſt, ficum pinguem cõtuſam adiecto melle ſuperponere. Si per talia auxilia uenter non ſiccatur, ſed humor nihilominus abũdat, celeriore uia ſuccurrere, ut is per uentrem ipſum emittatur. Neque ignoro Eraſiſtrato diſplicuiſſe hanc curãdi uiam. Morbum enim hunc iocineris putauit. Ideoq; ita illum eſſe ſanandum, fruſtraq; aquam emitti, quæ uitiato illo ſubinde naſcatur. Sed primum non huius uiſceris unius hoc uitium eſt. Nam ſplene affecto, & in totius corporis malo habitu fit: deinde,

ut

ut inde cœperit, tamen aqua niſi emittitur, quæ contra naturam ibi ſubſiſtit, & iocineri & cæteris * *interiori=* *bus partibus nocet. Conuenit'que corpus nihilominus eſſe curandum. Neque enim ſanat emiſſus humor, ſed medicinæ locum facit, quam intus incluſus impedit. Ac ne illud quidem in controuerſiam uenit, quin non omnes in hoc morbo ſic curari poſſint, ſed iuuenes robuſti, qui uel ex toto carent febre, uel certè ſatis liberales intermiſſiones habent. Nam quorum ſtomachus corruptus eſt, qui'ue ex atra bile huc deciderunt, quiq; malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non ſunt. Cibus autem quo die primum humor emiſſus eſt, ſuperuacuus eſt, niſi ſi uires deſunt. Inſequentibus diebus & his uinum meracius quidem, ſed non ita multum dari debet, paulatim'que euocandus æger eſt ad exercitationes, frictiones, ſolem, ſudationes, nauigationes, & idoneos cibos, donec ex toto conualeſcat. Balneum rarum res amat, frequentiorem in ieiunio uomitum. Si æſtas eſt, in mare natare commodum eſt. Vbi conualuit aliquis, diu tamen alienus ei ueneris uſus eſt.*

* *inferiori=bus*

De Tabe, & eius ſpeciebus, & curationibus.

CAP. XXII.

Diutius ſæpe & periculoſius Tabes eos male habet, quos inuaſit. Atq; huius quoq; plures ſpecies ſunt. Vna eſt, qua corpus nō alitur, & naturaliter ſemper aliquibus decedentibus, nullis uerò in eorum locum ſubeuntibus, ſumma macies oritur, & niſi occurritur, tollit: ἀτροφίαν hanc Græci uocant. Ea duabus fere de cauſis incidere conſueuit. Aut enim nimio timore aliquis minus, aut auiditate nimia plus quàm debet, aſſumit: ita uel quod deeſt, infirmat: uel quod ſuperat, corrūpitur. Altera ſpecies eſt,

quàm Græci καχεξίαν appellant, ubi malus corporis habitus eſt, ideoq; omnia alimenta corrumpuntur. Quod ferè fit, cùm longo morbo uitiata corpora, etiam ſi illo uacant, refectionem tamen non accipiunt, aut cum malis medicamentis corpus affectum eſt, aut cùm diu neceſſaria defuerũt, aut cùm inuſitatos & inutiles cibos aliquis aſſumpſit, aliquid'ue ſimile incidit. Huic præter tabẽ illud quoq; nonnunquam accidere ſolet, ut per aßiduas puſtulas aut ulcera ſumma cutis exaſperetur, uel aliquæ corporis partes intumeſcãt. Tertia eſt, lõgæq; periculoſißima ſpecies, quam Græci φθίσιν nominauerũt. Oritur ferè à capite, inde in pulmonem deſtillat: huic exulceratio accedit, ex hac febricula leuis fit, quæ etiam cùm quieuit, tamen & repetit. Frequens tußis eſt, pus excreatur, interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatũ eſt, ſi in ignem impoſitũ eſt, mali odoris eſt. Itaq; qui de morbo dubitant, hac nota utuntur. Cùm hæc genera tabis ſint, animaduertere primũ oportet, quid ſit in quo laboratur. Deinde, ſi tantummodo non ali corpus apparet, cauſſam eius attẽdere, & ſi cibi minus aliquis quàm debet, aſſumit, adijcere, ſed paulatim, ne ſi corpus inſuetũ, ſubita multitudine onerauerit, concoctionem impediat. Si uerò plus iuſto quis aſſumere ſolitus eſt, abſtinere uno die, deinde ab exiguo cibo incipere, quotidie adijcere, donec ad iuſtum modum perueniat. Præter hæc conuenit ambulare locis quàm minime frigidis, ſole uitato, per manus quoq; exerceri. Si infirmior eſt, geſtari, ungi, perfricari, ſi poteſt, maximè per ſeipſum, ſæpius eodem die, & ante cibũ & poſt eũ ſic, ut interdũ oleo quædam adijciuntur calefacientia, donec inſudet. Prodeſtq; ieiuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere, ut relaxetur, aut impoſita reſina & abducta ſubinde

idem

idem facere. Vtile eſt etiam interdum balneum, ſed poſt cibum exiguum. Atq; in ipſo ſolio recte cibi aliquid aſſumitur, aut ſi ſine hoc frictio fuit, poſt eã protinus. Cibi uerò eſſe debent ex his, qui facile concoquuntur, qui maxime alunt. Ergo uini quoq;, ſed auſteri neceſſarius uſus eſt, mouenda urina. At ſi malus corporis habitus eſt, primum abſtinendũ eſt, deinde aluus ducenda, tum paulatim cibi dandi, adiectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Vtilius his frequens balneum eſt, ſed ieiunis etiam uſq; ad ſudorẽ. Cibis uerò opus eſt copioſis, uarijs, boni ſucci, quiq; etiam minus facilè corrumpantur, uino auſtero. Si nihil reliqua proficiunt, ſanguis mittendus eſt, ſed paulatim, quotidieq; pluribus diebus, cum eo, ut cætera quoq; eodẽ modo ſeruentur. Quòd ſi mali plus eſt, & uera phthiſis eſt, inter initia protinus occurrere neceſſariũ eſt. Neq; enim facile is morbus cùm inueterauerit, euincitur. Opus eſt, ſi uires patiũtur, lõga nauigatione, cœli mutatione, ſic, ut denſius quàm id eſt, ex quo diſcedit æger, petatur. Ideoq; aptiſſimè Alexãdriam ex Italia itur. Fereq; id poſſe inter principia corpus pati debet, cum hic morbus ætate firmiſſima maximè oriatur, id eſt ab anno duodecimo ad annum quintum & trigeſimum. Si id imbecillitas non ſinit, naue tamen non longe geſtari commodiſſimum eſt. Si nauigationem aliqua res prohibet, lectica, uel alio modo corpus dimouendum eſt, tum à negotijs abſtinendũ eſt, omnibusq; rebus, quæ ſolicitare animum poſſunt, ſomno indulgendũ, cauendæ deſtillationes, ne ſi quid cura leuaret, exaſperẽt, & ob id uitanda cruditas, ſimulq; ſol & frigus. Os obtegẽdum, fauces uelandæ, tuſſicula ſuis remedijs finienda, & quàm diu quidem febricula incurſat, huic interdũ abſtinẽtia, interdum etiam tempeſtiuis cibis medendũ. Eoq; tem-

pore bibenda aqua. Lac quoq;, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia ſitis, ſiue præcordia tument, ſiue bilioſa urina eſt, ſiue ſanguis fluxit, pro ueneno eſt, in phthiſi tamen, ſicut in omnibus longis difficilibusq; febribus, rectè dari poteſt. Quòd ſi febris aut nondum incurſat, aut iam remiſit, recurrendum eſt ad modicas exercitationes, maximeq; ambulationes, item lenes frictiones. Balneum alienum eſt. Cibus eſſe debet primo acer, ut allium, porrum, id'que ipſum ex aceto, uel ex eodem intubus, ocymum, lactuca. Dein lenis, ut ſorbitio ex ptiſana, uel ex alica, uel ex amylo, lacte adiecto. Idem oryza quoque, & ſi nihil aliud eſt, far præſtat. Tum inuicem, modò his cibis, modò illis utendum eſt. Adijciendaq; quædam ex media materia, præcipueq; uel ex aprugna, cerebellũ, uel piſciculus, & his ſimilia. Farina etiam cum ſeuo ouillo, caprino'ue miſta, deinde incocta, pro medicamento eſt. Vinum aſſumi debet lene, auſterum. Hactenus nõ magna mole pugnatur. Si uehemẽtior noxa eſt, ac neq; febricula neq; tußis quieſcit, tenuariq; corpus apparet, ualidioribus auxilijs opus eſt. Exulcerandus eſt ferro candẽti, uno loco ſub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utranq;, item ſub imis oßibus ſcapularum (quas ὠμοπλάτας Græci uocant) ſic, ne ſaneſcere ulcera ſinamus, niſi tußi finita. Cui per ſe quoq; medendum eſſe, manifeſtũ eſt. Tunc ter quaterq; die uehemẽter extremæ partes perfricandæ, thorax leui manu pertractandus, poſt cibum intermittenda hora, & perfricanda crura, brachiaq;. Interpoſitis denis diebus demittendus eſt æger in ſolium, in quo ſit aqua calida, & oleũ: cæteris diebus bibenda aqua, tum & uinum: ſi tußis nõ eſt potui frigidum dandum, ſi æſtas eſt, egelidum. Vtile eſt etiã cibos in remißionibus quotidie

dari

dari, frictiones, geſtationesq; ſimiliter adhiberi: * itemq; * eadẽ acria acria quarto aut quinto die ſumere, interdum herbam ſanguinalem ex aceto uel plantaginem eſſe. Medicamentum etiam eſt, uel plantaginis ſuccus per ſe, uel marubiũ ex melle concoctum, ita ut illius cyathus ſorbeatur, huius cochleare plenum paulatim delingatur, uel inter ſe miſta & incocta reſinæ terebinthinæ pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus ſunt uictus, uehiculum, & nauis, & ſorbitio. Aluus cita utiq; uitanda eſt. Vomitus in hoc morbo ſi frequens eſt, perniciosus eſt, maximeq; ſanguinis. Qui meliuſculus eſſe cœpit, adijcere debet exercitationes, frictiones, cibos, deinde, ipſe ſe, ſuppreſſo ſpiritu, perfricare, diu abſtinere à uino, balneo, uenere.

De Comitialis morbi curationibus. CA. XXIII.

INter notiſsimos morbos eſt etiam is, qui Comitialis, uel maior nominatur. Homo ſubito concidit, ex ore ſpumæ mouẽtur, deinde interpoſito tẽpore ad ſe redit, & per ſeipſum conſurgit. Id genus ſæpius uiros quàm fœminas occupat, ac ſolet quidẽ etiã longũ eſſe, uſq; ad mortis diẽ, & uitæ nõ periculoſum. Interdũ tamẽ cũ recens eſt, hominem conſumit, & ſæpe eũ, ſi remedia nõ ſuſtulerũt, in pueris ueneris, in puellis menſtruorũ initiũ tollit, modò cum diſtẽtione mẽbrorũ aut neruorũ prolabitur aliquis, modò ſine illa quidẽ. Hos quoq; ijſdẽ, quibus lethargicos excitare conantur, quod admodũ ſuperuacuũ eſt, & quia ne lethargicus quidẽ his ſanatur, & quia cùm poßit ille nũquã expergiſci, atq; ita fame interire, hic ad ſe utiq; reuertitur. Vbi cõcidit alquis, ſi nulla neruorũ diſtẽtio acceßit, utiq; ſanguis mitti debet. Si acceßit, non utiq; mittẽdus eſt, niſi alia quoq; hortantur. Neceſſariũ autem eſt ducere aluum, uel

uel nigro ueratro purgare, uel utrunq; facere, ſi uires pa-
tiuntur, tunc caput tondere, oleoq; & aceto perungere,
cibum poſt diem tertium, ſimul cum tranſit hora, qua cõ
cidit, dare. Neq; ſorbitiones autem his, alijq; molles, &
faciles cibi, neq; caro, minimeq; ſuilla conuenit, ſed mediæ
materiæ. Nam & uiribus opus eſt, & cruditates cauēdæ
ſunt, cum quibus fugere oportet ſolem, balneum, ignem,
omniaq; calefacientia: item, frigus, uinum, uenerem, loci
præcipitis conſpectum, omniumq; terrentium, uomitum,
laßitudinem, ſolicitudines, negotia omnia. Vbi tertio die
cibus datus eſt, intermittere quartum, & inuicẽ alterum
quemque eadem hora cibi ſeruata, donec quatuordecim
dies tranſeant. Quos ubi morbus exceßit, acuti uim depo
ſuit. At ſi manet, curandus iam ut longus eſt. Quòd ſi non
quo die primum id incidit, medicus acceßit, ſed is qui eade
re conſueuit, ei traditus eſt, protinus eo genere uictus * ha
bito, qui ſuprà cõprehenſus eſt, expectandus eſt dies, quo
prolabatur, utendumq; tum uel ſanguinis mißione, uel du
ctione alui, uel nigro ueratro, ſicut præceptum eſt. Inſe-
quentibus deinde diebus per eos cibos quos propoſui, uita
tis omnibus, quæ cauenda dixi, nutriendus. Si per hæc mor
bus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album uera-
trum, ac ter quoq; aut quater eo utendum, non ita multis
interpoſitis diebus: ſic tamen, ne iterum unquam ſumat,
niſi conciderit. Medijs autem diebus uires eius erunt nu-
triendæ, quibuſdam, præter ea quæ ſcripta ſunt, adiectis.
Vbi mane experrectus eſt, corpus eius leuiter ex oleo ue-
tere, cum capite (excepto uentre) permulceatur, tum
ambulatione quàm maxime longa & recta utatur: poſt
ambulationem loco tepido uehementer & diu ac non mi-
nus ducenties, niſi infirmus erit, perfricetur: deinde per

* dabitur

caput

*caput multa aqua frigida perfundatur, paulum cibi aſſumat, conquieſcat, rurſusq; ante noctem ambulatione utatur, iterum uehementer perfricetur, ſic ut neque uenter, neque caput contingatur, poſt hæc cœnet, interpoſitis'que tribus aut quatuor diebus, uno aut altero acria aſſumat. Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, caput radatur, ungatur oleo uetere, adiecto aceto & nitro, perfundatur aqua ſalſa, bibat ieiunus ex aqua caſtoreum, nulla aqua niſi decocta potionis cauſa utatur. * Quidam iugulati gladiatoris calido ſanguine epoto, tali morbo ſeſe liberarunt. Apud quos miſerum auxilium, tolerabile miſerius malum fecit. Quod ad medicum uerò pertinet, ultimũ eſt iuxta talum, ex utroq; crure paulum ſanguinis mittere, occipitium incidere, & cucurbitulas admouere, ferro candente in occipitio quoq; & infrà, quà ſumma uertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea pernicioſus humor euadat. Quibus ſi finitum malum non fuerit, propè eſt, ut perpetuum ſit. Ad leuãdum id tantummodo utendum erit exercitatione multa, frictione, cibisq; his, qui ſuprà comprehenſi ſunt, præcipueq; uitanda omnia, quæ ne fierent, excepimus.*

De Regij morbi curatione. CAP. XXIIII.

Aeque notus eſt morbus, quem interdum Arquatum, interdum Regium nominant. Quem Hippocrates dait, ſi poſt ſeptimum diem febricitante ægro ſuperuenit, tutum eſſe, mollibus tãtummodo præcordijs ſubſtantibus. Diocles ex toto, ſi poſt febrem oritur etiam prodeſſe, ſi poſt hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit maxime oculorum, in quibus quod album eſſe debet, fit luteum. Soletq; accedere & ſitis, & dolor capitis, & frequens ſingultus, & præcordiorũ dextra parte durities

& ubi

& ubi corporis uehemens motus eſt, ſpiritus difficultas, membrorũq; reſolutio, atq; ubi diutius manet morbus, totũ corpus cũ pallore quodã inalbeſcit. Primo die abſtinere ægrũ oportet, ſecũdo ducere aluũ, tum ſi febris eſt, eam ictus genere diſcutere. Si non eſt, ſcamoneã potui dare, uel cum aqua betam albã contritã, uel cum aqua mulſa nuces amaras, abſynthiũ, aniſum, ſic, ut pars huius minima ſit. Aſcelepiades aquã quoq; ſalſam, & quidẽ per biduũ purgationis cauſſa bibere cogebat, ijs quæ urinam mouẽt reiectis. Quidam ſuperioribus omiſsis, per hæc & per eos cibos, qui extenuant, idem ſe conſequi dicunt. Ego ubiq; ſi ſatis uirium eſt, ualidiora, ſi parum, imbecillia auxilia præfero. Si purgatio fuit, poſt eam triduo, primo modicè cibum oportet aſſumere ex media materia, & uinum bibere græcũ, ſalſum, ut reſolutio uentris maneat, tum altero triduo ualidiores cibos, & carnis quoque aliquid eſſe, intra aquã manere, deinde ad ſuperius genus uictus reuerti, cum eo, ut magis ſatietur, omiſſo græco uino, bibere integrum auſterum, atq; ita per hæc uariare, ut interdum acres quoque cibos interponat, interdum ad ſalſum uinum redeat. Per omne uerò tempus utendum eſt exercitatione, frictione, ſi hyems eſt, balneo, ſi æſtas, frigidis natationibus, lecto etiam & cõclaui cultiore clauſo loco uti, ludis, laſciuia, per quæ mens exhilaretur. Ob quæ regius, morbus dictus uidetur. Malagma quoque quod digerat, ſuper præcordia datum prodeſt, uel arida ibi ficus impoſita, ſi iecur aut lienis affectus eſt.

De Elephantiæ curatione. CAP. XXV.

IGnotus autem penè in Italia, frequentiſsimus in quibuſdam regionibus is morbus eſt, quem ἐλεφαντίαν Græci uocãt, isq; longis annumeratur. Totum corpus afficitur,

ita

ita ut oſſa quoq; uitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebroſq; tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæqualiter craſſa, tenuis, dura, mollisq;, quaſi ſquamis quibuſdã exaſperatur, corpus emacreſcit, os, ſuræ, pedes intumeſcunt. Vbi uetus morbus eſt, digiti in manibus pedibusq; ſub tumore conduntur, febricula oritur, quæ facilè tot malis obrutum hominem conſumit. Protinus ergo inter initia ſanguis per biduum mitti debet, aut nigro ueratro uenter ſolui, adhibenda tum quanta ſuſtineri poteſt, inedia eſt, paulum deinde uires reficiendæ, & ducenda aluus: poſt hæc, ubi corpus leuatum eſt, utendum eſt exercitatione, præcipuéque curſu, ſudor primum labore ipſius corporis, deinde etiam ſiccis ſudationibus euocandus, frictio adhibenda, moderandúmque inter hæc, ut uires conſeruentur, balneum rarum eſſe debet. Cibus ſine pinguibus, ſine glutinoſis, ſine inflantibus. Vinum præter quàm primis diebus, rectè datur. Corpus contrita plantago, & illita, tueri optime uidetur.

De Attonitis, & eorũ curatione. CAP. XXVI.

ATtonitos quoque raro uidemus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, ἀποπλεξίαν hunc Græci appellant. His ſanguis mittendus eſt. Veratro quoque albo, uel alui ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones, & ex media materia minime pingues cibi, quidam etiam acres, & à uino abſtinendum.

De reſolutione neruorũ, quæ Apoplexia uel παράλυσις dicitur. CAP. XXVII.

AT reſolutio neruorum, frequens ubique morbus eſt. Sed interdum tota corpora, interdum partes infeſtat.

infeſtat. Veteres autores illud Ἀποπληξίαν, hoc Paralyſin nominauerũt. Nunc utrũq; Paralyſin appellari uideo. Solent autẽ qui per omnia membra uehemẽter reſoluti ſunt, celeriter rapi, ac ſi correcti nõ ſunt, diutius quidẽ uiuunt, ſed raro tamen ad ſanitatem perueniunt, & plerunq; miſerum ſpiritum trahunt, memoria quoq; amiſſa. In partibus uero nunquam acutus, ſæpe longus, fere ſanabilis morbus eſt. Si omnia membra uehementer reſoluta ſunt, ſanguinis detractio uel occidit, uel liberat. Aliud curationis genus, uix unquam ſanitatem reſtituit, ſæpe mortem tantum differt, uitam interim infeſtat. Poſt ſanguinis miſsionem, ſi non redit, & motus & mens, nihil ſpei ſupereſt. Si redit, ſanitas quoq; proſpicitur. At ubi pars reſoluta eſt, * proderit malo corporis, uel ſanguis miſſus, uel aluus ducta. Cætera eadem in utroq; caſu facienda ſunt. Siquidem uitare præcipue conuenit frigus, paulatimq; ad exercitationes reuertendum eſt, ſic, ut ingrediatur ipſe protinus, ſi poteſt. Si id crurum imbecillitas prohibet, uel geſtetur, uel motu lecti concutiatur, tum id membrum, quod deficiet, ſi poteſt, per ſe: ſi minus, per alium moueatur, & ui quadam ad conſuetudinem ſuam redeat. Prodeſt etiam * torpentis membri ſummam cutem exaſperaſſe, uel urticis cæſam, uel impoſito ſinapi, ſic ut ubi rubere cœperit corpus, hæc remoueantur. Scilla quoque contrita, bulbiq; cõtriti cum thure recte imponuntur. Neq; alienum eſt, reſina cutem tertio quoq; die diutius uellere, pluribus etiam locis, aliquando uſine ferro ccurbitulas admouere. Vnctioni uero aptiſsimum eſt uetus oleum, uel nitrum aceto & oleo miſtum. Quinetiam fouere aqua calida marina; uel ſi ea nõ eſt, tamẽ ſalſa magnopere neceſſarium eſt. At ſi quo loco uel naturales, uel etiam manu factæ tales natationes ſunt,

* prouidet

* torpentibus membris

ſunt, ijs potiſsimum utendum eſt, præcipueq́; in his agitanda membra, quæ maxime deficiunt. Si id non eſt, balneum tamen prodeſt. Cibus eſſe debet ex media materia, maximeq́; ex uenatione: potio ſine uino aquæ calidæ. Si tamen uetus morbus eſt, interponi, quarto uel quinto die purgationis cauſſa uinum Græcum, ſalſum prodeſt. Poſt cœnam utilis uomitus eſt. Interdū uerò etiam neruorū dolor oriri ſolet. In hoc caſu non oportet uomere, non medicamentis urinam mouere, non ſine exercitatione ſudores, ut quidam præcipiunt, expedit. Bibenda aqua eſt bis die. In lectulo leniter ſatis diu corpus perfricandū eſt, deinde retento ſpiritu, ab ipſa exercitatione potius ſuperiores partes mouēdæ, balneo raro utendum, mutandū ſubinde peregrinationibus cœlum. Si dolor eſt, ea ipſa pars ſine oleo nitro ex aqua perungenda eſt, deinde inuoluenda, & ſubijcienda pruna lenis, & ſulphur, atq; ita id ſuffumigandum, id'que aliquādiu faciendum. Sed ieiuno, cum bene iam concoxerit, cucurbitulæ quoq; ſæpe dolenti parti admouēdæ ſunt, pulſandus'que leuiter inflatis ueſicis bubulis is locus eſt. Vtile eſt etiam ſeuum miſcere cum hyoſcyami & urticæ contritis ſeminibus, ſic, ut omnium par modus ſit, idq́; imponere, fouere aqua, in qua ſulphur decoctum ſit. Vtriculi quoq; rectè imponuntur aqua calida repleti, aut bitumē cum hordeacea farina mixtum, atq; in ipſo potiſsimū dolore utendum geſtatione uehementi eſt, quod in alijs doloribus peſsimum eſt. Tremor autem neruorū æquè uomitu, medicamentisq́; urinam mouentibus * intenditur. Inimica etiā habet balnea, aſſasq́; ſudationes. Bibenda aqua eſt, acri ambulatione utendū, item unctionibus, frictionibusq́; maxime per ſeipſum, pila, ſimilibusq́; ſuperiores partes dimouendæ, cibo quolibet utendum, dummodo cōcoctioni

* impeditur

utiq; ſtudeatur. Secundum cibum curis abſtinendum. Rariſsima uenere utendum eſt. Si quando quis in eam prolapſus eſt, tum oleo leuiter diuq; in lectulo perfricari manibus puerilibus potius, quàm uirilibus debet. Suppurationes autem, quæ in aliqua interiori parte oriuntur, ubi notæ fuerint, primum id agere oportet per ea cataplaſmata quæ reprimunt, ne coitus inutilis materiæ fiat. Deinde, ſi hæc uicta ſunt, per ea malagmata quæ digerunt, diſsipentur. Quod ſi conſecuti non ſumus, ſequitur, ut euocetur, deinde ut matureſcat, omnis tunc uomicæ finis eſt, ut rumpatur. Indiciumq; eſt, pus uel aluo, uel ore redditum: ſed nihil facere oportet, quominus quicquid eſt puris excedat. Vtendum maxime ſorbitionibus eſt & aqua calida. Vbi pus fieri deſijt, tranſeundum ad faciles quidẽ, ſed tamen ualidiores & frigidos cibos, frigidamq; aquam, ſic ut ab egelidis tamen initium fiat, primoq; cum melle quædam edenda, ut nuclei pinei, uel Græcæ nuces, uel auellanæ. Poſtea ſubmouendum idipſum, quo maturius induci cicatrix poſsit. Medicamentum eo tempore ulceri eſt ſuccus aſſumptus, uel porri, uel marrubij, & omni cibo porrũ ipſum adiectum. Oportebit autem uti in his partibus, quæ non afficientur, frictionibus, item ambulationibus lenibus. Vitandumq; erit, ne uel luctando, uel currendo, uel alia ratione ſaneſcentia ulcera exaſperentur. In hoc enim morbo pernicioſus, ideoq; omnimodo cauendus ſanguinis uomitus eſt.

LIB

LIBER QVARTVS.

De humani corporis interioribus ſedibus.

CAP. I.

HACTENVS *reperiuntur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita ſunt, ut ijs certæ ſedes aßignari non poſſint. Nunc de his dicam, quæ ſunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi curationesq́; in notitiam uenient, ſi prius eorũ ſedes breuiter oſtẽdero. Caput igitur eaq́; quæ in ore ſunt, non lingua tantummodo, palatoq́; terminantur, ſed etiam quatenus oculis noſtris expoſita ſunt. In dextra ſiniſtraq́; circa guttur uenæ grandes, quæ* σφαγίτιδες *nominantur, itemq́; arteriæ (quas parotidas uocant) ſurſum procedentes ultra aures feruntur. Atq; in ipſis ceruicibus glandulæ poſitæ ſunt, quæ interdum cum dolore intumeſcunt. Deinde duo itinera incipiunt. Alterum aſperam arteriam nominant, alterũ ſtomachum. Arteria exterior ad pulmonem: Stomachus interior ad uentriculũ fertur. Illa ſpiritũ, hic cibũ recipit: à quibus cũ diuerſæ uiæ ſint, qua coëunt, exigua in arteria ſub ipſis faucibus lingua eſt, quæ cũ ſpiramus attollitur, cũ cibũ potionẽq́; aſſumimus, arteriam claudit. Ipſa autẽ arteria, dura, & chartilaginoſa in gutture aſſurgit, cæteris partibus reſidet. Conſtat ex circulis quibuſdã cõpoſitis ad imaginẽ earũ uertebrarum, quæ in ſpina ſunt: ita tamẽ, ut ex parte exteriore aſpera, ex interiore ſtomachi modo læuis ſit, eaq́; deſcẽdẽs ad præcordia cum pulmone cõmittitur. Is ſpõgioſus, ideoq́; ſpiritus capax & à tergo ſpinæ ipſi iunctus in duas fibras ungulæ*

Stomachus hîc pro ipſa gula accipitur, ut & infra lib. 4. ca. 5. quãuis aliquãdo & pro uentriculi parte inferiori ſtomachi uocabulo utatur Celſus, ut cùm ait, Stomachus uerò inteſtinorũ præcipuũ eſt.

bubulæ modo, diuiditur. Huic cor annexũ eſt, natura muſculoſum in pectore, ſub ſiniſteriore mamma ſitũ, duosq́; quaſi uẽtriculos habet. At ſub corde atq; pulmone tranſuerſum ex ualida membrana ſeptum eſt, quod à præcordijs uterũ diducit æquè neruoſum, multis etiam uenis per id diſcurrentibus à ſuperiore parte, non ſolum inteſtina, ſed iecur quoq; lienemq́; diſcernit. Hæc uiſcera proxima, ſed infrà tamen poſita dextra ſiniſtraq́; ſunt. Iecur à dextra parte ſub præcordijs ab ipſo ſepto ortũ, intrinſecus cauum, extrinſecus gibbum, quod prominens leuiter uentriculo inſidet, & in quatuor fibras diuiditur. Ex inferiore uero parte ei fel inhæret, at lienis ſiniſtra nõ eidem ſepto, ſed inteſtino innexus eſt, natura mollis & rarus, longitudinis, craßitudinisq́; modicæ, isq́; paulum à coſtarum regione in uterum excedens ex maxima parte ſub his conditur, atq; hæc quidem iuncta ſunt. Renes. *Renes uerò diuerſi, qui lumbis ſub imis coxis inhærent à parte earũ reſimi, ab altera rotundi, qui & uenoſi ſunt, & uentriculos habẽt, & tunicis ſupèr conteguntur. Ac uiſcerum quidem hæ ſedes ſunt. Stomachus uerò, qui inteſtinorũ principium eſt, ner*Stomachus. *uoſus à ſeptimæ ſpinæ uertebra incipit, ac circa præcordia, cum uentriculo committitur.* Ventriculus. *Ventriculus autem, qui receptaculum cibi eſt, conſtat ex duobus tergoribus, isq́; inter lienem & iecur poſitus eſt, utroq; ex his paulum ſuper eum ingrediente. Suntq́; etiam mẽbranulæ tenues, per quas inter ſe tria iſta connectuntur, iunguntur q́; ei ſepto, quod tranſuerſum eſſe ſuprà poſui. Inde ima uentriculi pars paulum in dexteriorem partem conuerſa, in ſummũ inteſtinum coarctatur. Hanc iuncturã* πυλῶρον *Græci uocant, quoniam portæ modo in inferiores partes, ea quæ excreturi ſumus, emittit.* Ieiunum inteſtinum. *Ab ea ieiunum inteſtinũ incipit,*

non

non ita implicitum: cui tale uocabulum eſt, quia nunquam quod accipit, continet: ſed protinus in inferiores partes tranſmittit. Inde tenue inteſtinum eſt, in ſinus uehementer implicitum. Orbes uerò eius per membranulas ſinguli cũ inferioribus connectuntur, qui in dexteriorem partem cõuerſi, & è regione dexterioris coxæ finiti, ſuperiores tamen partes magis complent. Deinde id inteſtinum cum craſſiore altero tranſuerſo committitur, quod à dextra parte incipiens, in ſiniſteriorem peruium & lõgum eſt, in dexteriorem nõ eſt, ideoq́; cæcum nominatur. Ad id quod peruium eſt, late fuſum atque ſinuatum, minusq́; quàm ſuperiora inteſtina neruoſum, ab utraq; parte huc atq; illuc uolutum, magis tamen ſiniſteriores inferiores'que partes tenens, contingit iecur atque uentriculum. Deinde cum quibuſdam membranulis à ſiniſtro rene uenientibus iungitur, atque hinc dextra recuruatum in imò dirigitur quà excernit, ideoq́; id ibi rectum inteſtinum nominatur. Contegit uerò uniuerſa hæc omẽtum ex * interiore parte leue & ſtrictum, ex ſuperiore mollius. Cui adeps quoq; innaſcitur, quæ ſenſu, ſicut cerebrum quoq;, & medulla, caret. At à renibus ſingulæ uenæ colore albæ ad ueſicam feruntur, οὐρητῆρας Græci uocant, quòd per eas inde deſcendentem urinam in ueſicam deſtillare concipiunt. Veſica autem in ipſo ſinu neruoſa & duplex, ceruice plena atq; carnoſa, iungitur per uenas cum inteſtino, eoq́; oſſe, quod pubi ſubeſt. Ipſa ſoluta atque liberior eſt, aliter in uiris atq; in fœminis poſita. Nam in uiris iuxta rectum inteſtinum eſt potius in ſiniſtram partem inclinata. In fœminis ſuper genitale earum poſita eſt, ſuperq́; elapſa ab ipſa uulua ſuſtinetur. Tum in maſculis iter urinæ ſpatioſius, & compreſſius à ceruice huius deſcendit ad colem. In fœminis

Tenue inteſtinum.

Cæcum inteſtinum.

Rectum inteſtinum.

Omentum.

* inferiore

minis breuius & plenius ſuper uuluæ ceruicem ſe oſtẽdit. Vulua autem in uirginibus quidem admodum exigua eſt. In mulieribus uero, niſi ubi grauidæ ſunt, non multo maior, quàm ut manu comprehẽdatur. Ea recta continuataq; cervice (quem canalem uocant) contra mediam aluũ orſa, inde paulum ad dexteriorem coxam cõuertitur, deinde ſuper rectum inteſtinũ progreſſa ilijs fœminæ latera ſua innectit. Ipſa autem ilia inter coxas & pubem imò uentre poſita ſunt, à quibus ac pube abdomen ſurſum uerſus ad præcordia peruenit, ab exteriore parte euidenti cute, ab interiori læui membrana incluſum, quæ omento iungitur, περιτόναιος autem à Græcis nominatur.

Canalis.

De curationibus morborum, qui naſcuntur à capite: & primò de eius dolore, deinde de morbo, qui circa faciem naſcitur, tum de linguæ reſolutione, poſtremò de deſtillatione, ac grauedine. CAP. II.

His ueluti in conſpectum quendam (quatenus ſcire curanti neceſſarium eſt) adductis, remedia ſingularum laborantium partium exequar, orſus à capite: ſub quo nomine nunc ſignifico eam partẽ, quæ capillo tegitur. Nam oculorum, auriũ, dentiũ dolor, & ſi quis ſimilis eſt, aliàs erit explicandus. In capite autem interdum acutus & peſtifer morbus eſt, quem κεφαλαίαν Græci uocant. Cuius notæ ſunt horror calidus, neruorũ reſolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, uomitus, ſic ut uox ſupprimatur, uel ſanguinis ex naribus curſus, ſic ut corpus frigeſcat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis maximè circa tempora, uel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, ſed neque grauis, neque periculoſa, per hominis ætatem eſt. Interdum grauior dolor, ſed breuis, neque

tamen mortiferus, qui uel uino, uel cruditate, uel frigore, uel igne, aut ſole contrahitur. Hiq; omnes dolores modò in febre, modò ſine hac ſunt, modò in toto capite, modò in parte, interdum ſic, ut oris quoq; proximã partem excruncient. Præter hæc etiam unum inuenitur genus, quod poteſt longum eſſe, ubi humor cutem inflat, eaq́; intumeſcit, & prementi digito cedit, ὑδροκέφαλον Græci appellãt. Ex his, id quod ſecundo loco poſitum eſt, dum leue eſt, qua ſit ratione curandum dixi, cùm perſequerer ea, quæ ſani homines in imbecillitate partis alicuius facere deberẽt. Quæ uero auxilia ſint capitis, ubi cum febre dolor eſt, eo loco explicitum eſt, quo febrium curatio expoſita eſt. Nunc de cæteris dicendum: Ex quibus id quod acutum eſt, & id quod ſupra conſuetudinem intẽditur, idq́; quod ex ſubita cauſſa, etſi non peſtiferum, tamen uehemens eſt, primam curationem habet qua ſanguis mittatur. Sed id, niſi intolerabilis eſt dolor, ſuperuacuum eſt. Satiusq; eſt abſtinere à cibo, ſi fieri poteſt, etiam à potione. Si non poteſt, aquam bibere. Si poſtero die dolor remanet, aluum ducere, ſternutamenta euocare, nihil aſſumere, niſi aquam. Sæpe enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione diſcutit, utique ſi ex uino uel cruditatę origo eſt. Si uerò in his auxilij parum eſt, tonderi oportet ad cutem: deinde conſiderandum eſt, quæ cauſſa dolorẽ excitarit: ſi calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit, ſpongiam concauam imponere ſubinde in aqua frigida expreſſam, ungere roſa & aceto, uel potius his tinctam lanam ſuccidam imponere, aliáque refrigerantia cataplaſmata. At ſi frigus nocuit, caput oportet perfundere aqua calida maritima, uel certè ſalſa, aut in qua laurus decocta ſit, tum caput uehementer perfricare, deinde calido oleo implere, Aqua frigida.

 ueſte

ueſte uelare. Quidam etiam id deuinciunt. Alij ceruicalibus ueſtimentis'que onerant, & ſic leuantur, alios calida cataplaſmata adiuuant. Ergo etiam ubi cauſſa incognita eſt, uidere oportet, refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & his uti, quæ experimentum approbarit. At ſi parum cauſſa diſcernitur, perfundere caput, primùm aqua calida, ſicut ſuprà præceptum eſt, uel ſalſa, uel ex lauro decocta, tum frigida poſca. Illa in omni uetuſto capitis dolore cõmunia ſunt, ſternutamẽta excitare, inferiores partes uehementer perfricare, gargarizare his, quæ ſaliuã mouent, cucurbitulas temporibus & occipitio admouere, ſanguinẽ ex naribus detrahere, reſina ſubinde tẽpora peruellere, & impoſito ſinapi exulcerare ea quæ male habẽt, antè linteolo ſubiecto, ne uehemẽter arrodat: candentibus ferramentis ubi dolor eſt ulcera excitare, cibum permodicum cum aqua ſumere: ubi leuatus eſt dolor in balneum ire, ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput perfundi. Si diſcuſſus ex toto dolor eſt, etiam ad uinum reuerti, ſed poſtea ſemper antequam quicquam aliud, aquam bibere. Diſsimile eſt id genus quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem neceſſarium eſt. Deinde imponere ſinapi, ſic ut exulceret. Si id parum * profuit * *profluit, ſcalpello utendum eſt. Illa cum hydropicis communia ſunt, ut exerceatur, inſudet, uehementer perfricetur, cibis, potionibusq; utatur, urinam præcipuè mouentibus.*

De morbo qui circa faciem naſcitur, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν uocant.

CIrca faciem uerò morbus innaſcitur, quẽ Græci κυνικὸν σπασμὸν *nominãt. Is cũ acuta ferè febre oritur. Os cum motu quodam peruertitur, ideo'que nihil aliud eſt,*

quàm

quàm diſtẽtio oris. Accedit crebra coloris in facie totoq́; corpore mutatio. Somnus in promptu eſt. In hoc ſanguinem mittere, optimum eſt. Si finitum eo malum nõ eſt, ducere aluum, ſi ne ſic quidẽ diſcuſſum eſt, albo ueratro uomitum mouere: præter hæc neceſſarium eſt uitare ſolem, laßitudinẽ, uinum. Sed ſi diſcuſſum his nõ eſt, utendum eſt curſu, frictione, in eo quod læſum eſt, leni & multa, in reliquis partibus breuiore, ſed uehementi: prodeſt etiam mouere ſternutamẽta, caput radere, idq́; perfundere aqua calida, uel marina, uel certè ſalſa, ſic ut ei quoque ſulphur adijciatur, poſt perfuſionẽ iterum perfricari, ſinapi manducare, eodemq́; tempore affectis oris partibus ceratum, integris idẽ ſinapi, donec arrodat, imponere. Cibus aptiſſimus ex media materia eſt.

De reſolutione linguæ.

AT *ſi lingna reſoluta eſt, quòd interdum per ſe, interdum ex morbo aliquo fit, ſic ut ſermo hominis non explicetur, oportet gargarizare ex aqua, in qua uel thymum, uel hyſſopum, uel nepeta decocta ſit, aquam bibere, caput & os & ea quæ ſub mento ſunt, & ceruicem uehementer perfricare, laſere linguam ipſam linere, mãducare quæ ſunt acerrima, id eſt ſinapi, allium, cepam, magna ui luctari, ut uerba exprimantur, exerceri retento ſpiritu, caput ſæpe aqua frigida perfundere, nonnunquam multam eſſe radiculam, deinde uomere.*

De Deſtillatione ac Grauedine.

DE*ſtillat autem humor ex capite interdum in nares, quod leue eſt: interdum in fauces, quod peius eſt: interdum etiam in pulmonem, quod peßimum eſt. Si in nares deſtillat, tenuis per has pituita profluit, caput leuiter dolet, grauitas eius ſentitur, frequentia ſternutamẽta ſunt.*

Si in fauces,has exaſperat,tuſsiculam mouet. Si in pulmonem,præter ſternutamēta & tuſsim,eſt etiam capitis grauitas, laſsitudo, ſitis, æſtus, bilioſa urina. Aliud autem (quāuis non multū diſtans malum) Grauedo eſt. Hæc nares claudit,uocē obtundit, tuſsim ſiccam mouet, ſub eadē ſalſa eſt ſaliua,ſonant aures:uenæ mouentur in capite,turbida urina eſt. Hæc omnia κορύζας Hippocrates nominat. Nunc uideo apud Græcos in grauedine hoc nomen ſeruari,deſtillationes καταστάγμους appellari. Hæc autem & breuia,& ſi neglecta ſunt,longa eſſe conſueuerūt. Nihil peſtiferum eſt, niſi quòd pulmonē exulcerauit. Vbi aliquid eiuſmodi ſenſimus,protinus abſtinere à ſole,balneo,uino, uenere debemus. Inter quæ unctione, & aſſueto cibo nihilominus uti licet,ambulatione tantū acri,ſed tecta utendum eſt, & poſt eam caput atque os ſupra quinquagies perfricandū. Raroq; fit,ut ſi biduo,uel certe triduo nobis temperauimus,id uitium nō leuetur. Quo leuato,ſi in deſtillatione craſſa facta pituita eſt, uel in grauedine nares magis patent,balneo utendū eſt,multaq; aqua prius calida,pòſt egelida fouendum os,caputq;, deinde cū cibo pleniore uinum bibendū. At ſi æquè tenuis die quarto pituita eſt, uel nares æquè clauſæ uidentur, aſſumendū eſt,uinum aminæum,auſterum,deinde rurſus biduo aqua, poſt quæ ad balneum & ad conſuetudinem reuertendum eſt. Neq; tamē illis ipſis diebus,quibus aliqua omittēda ſunt, expedit tanquam ægros agere, ſed cætera omnia quaſi ſanis facienda ſunt, præterquàm ſi diutius aliquem & uehēmentius iſta ſolicitare cōſuerunt. Huic enim quædā curioſior obſeruatio neceſſaria eſt. Igitur huic, ſi in nares uel in fauces deſtillauit,præter ea quæ ſuprà retuli,protinus primis diebus multū ambulandum eſt, perfricandæ uehe-

menter

menter inferiores partes, leuior frictio adhibenda thoraci erit, leuior capiti, demenda aſſueto cibo pars dimidia, ſumenda oua, amylum, ſimiliaq́; quæ pituitam faciũt craßiorem. Siti quanta maxime ſuſtineri poteſt, pugnandum eſt. Vbi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoq́; uſus eſt, adijciendus eſt cibo piſciculus, aut caro, ſic tamen ne protinus iuſtus modus cibi ſumatur. Vino meraco copioſius utendũ eſt. At ſi in pulmonẽ quoq; deſtillat, multoq́; magis & ambulatione, & frictione opus eſt, eademq́; adhibita ratione in cibis, ſi non ſatis illi proficiunt, acrioribus utendum eſt, magis ſomno indulgendũ, abſtinẽdumq́; à negotijs omnibus, aliquãdo, ſed ſerius, & balneũ tentandũ. In grauedine autẽ primo die quieſcere, neq; eſſe, neq; bibere, caput uelare, fauces lana circundare, poſtero die ſurgere, diu abſtinere à potione, aut ſi res coẽgerit, nõ ultra heminã aquæ aſſumere. Tertio die panis non *ita multum ex parte interiore cum piſciculo, uel leni carne ſumere, aquam bibere. Si quis ſibi tẽperare non potuerit, quo minus pleniore uictu utatur, uomere. Vbi in balneum uentũ eſt, multa aqua calida caput & os fouere uſq; ad ſudorẽ, tum ad uinum redire: poſt quæ uix fieri poteſt, ut idem incommodum maneat. Sed ſi manſerit, utendum erit cibis frigidis, aridis, leuibus, humore quàm minimo, ſeruatis frictionibus, exercitationibusq́;, quæ in omni tali genere ualetudinis neceſſariæ ſunt.

*tam

De ceruicis morbis, curationibusq́. CAP. III.

A Capite tranſitus ad ceruicẽ eſt, quæ grauibus admodum morbis obnoxia eſt. Neque tamen alius importunior, acutiorq́; morbus eſt, quàm is qui quodam rigore neruorum, modo caput ſcapulis, modo mentum pectori annectit, modo rectam & immobilem ceruicem intendit.

Priorem

Priorem Græci ὀπισθότονον, inſequentem ἐμπροσθότονον, ultimũ τέτανον appellant, quamuis minus ſubtiliter, quidam indiſcretis his nominibus utũtur. Ea ſæpe intra quartum diem tollunt. Si hunc euaſerunt ſine periculo ſunt. Omnia eadem ratione curantur, idq; conuenit. Sed Aſclepiades utiq; mittendum ſanguinem credidit. Quod quidã uitandum eſſe dixerunt, eò quòd maxime tum corpus calore egeret, isq; eſſet in ſanguine. Verùm hoc quidem falſum eſt. Neque enim natura ſanguinis eſt, ut utiq; caleat, ſed ex his, quæ in homine ſunt, is celerrime uel caleſcit, uel refrigeſcit. Mitti uerò nec'ne debeat, ex his intelligi poteſt quæ de ſanguinis miſsione præcepta ſunt. Vtique autem recte datur caſtoreum, & cum hoc piper uel laſer. Deinde opus eſt fomento humido & calido. Itaq; pleriq; aqua calida multa ceruices ſubinde perfundunt. Id in præſentia leuat, ſed opportuniores neruos frigore reddit. Quod utiq; uitandum eſt. Vtilius igitur eſt cerato liquido primum ceruicem perungere, deinde admouere ueſicas bubulas, uel utriculos oleo calido repletos, uel ex farina calidum cataplaſma, uel piper rotundum cum fico contuſum. Vtiliſsimũ tamen eſt humido ſale fouere. Quod quomodo fieret, iam oſtendi. Vbi eorum aliquid factum eſt, admouere ad ignem, uel ſi æſtas eſt, in ſole, ægrum oportet, maximeq; oleo uetere, ſi id nõ eſt, ſyriaco, ſi ne id quidem eſt, adipe quàm uetuſtiſsima ceruicem, & ſcapulas, & ſpinas perfricare. Frictio cum omnibus in homine uertebris utilis ſit, tum ijs præcipuè, quæ in collo ſunt. Ergo die nocteq;, interpoſitis tamen quibuſdã temporibus, hoc remedio utendum eſt. Dum id intermittitur, imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. Cauendũ uerò præcipuè frigus. Ideoq; in eo conclaui, in quo cubabit æger,

ignis continuus eſſe debebit, maximeq́; tempore anteluca no, quo præcipue frigus intenditur. Neq; inutile erit, caput attonſum habere, idq́; irino uel cyprino calido madefacere, & ſuperimpoſito pileo uelare, nonnunquã etiam in calidum oleum totum deſcendere, uel in aquam calidã, in qua fœnum græcum decoctum ſit, & adiecta olei pars tertia. Aluus quoq; ducta ſæpe ſuperiores partes reſoluit. Si uerò etiam uehementius dolor creuit, admouendæ ceruicibus cucurbitulæ ſunt, ſic, ut cutis incidatur, eædem aut ferramentis, aut ſinapi addurandæ. Vbi leuatus eſt dolor, moueri'que ceruix cœpit, ſcire licet cedere remedijs morbum. Sed diu uitandus cibus, quiſquis mandendus eſt. Sorbitionibus utendum, itemq́; ouis ſorbilibus, aut à pullis mollibus ius aliquod aſſumendum. Id ſi bene proceſſerit, iamq́; ex toto recte ſe habere ceruices uidebuntur, incipiendum erit à pulticula, uel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mãdendus, quàm uinum guſtandũ. Siquidem huius uſus præcipue periculoſus, ideoq́; in longum tempus differendus eſt.

De faucium morbis, ac curationibus, & primum de Angina, deinde de Difficultate ſpirandi, ultimo de Tuſsi. CAP. IIII.

VT *hoc autem morbi genus circa totam ceruicem, ſic alterum æquè peſtiferum acutumq́; in faucibus eſſe conſueuit. Noſtri Anginam uocant, apud Græcos nomen prout ſpecies eſt. Interdum enim neq; rubor, neq; tumor ullus apparet, ſed corpus aridum eſt, uix ſpiritus trahitur, membra ſoluuntur, id σωάγχην uocant. Interdum lingua faucesq́; cum rubore intumeſcunt, uox nihil ſignificat, oculi uertuntur, facies pallet, ſingultusq́; eſt, id ὧς σωάγχη uocatur. Illa cõmunia ſunt, æger non cibũ deuo rare*

rare,non potionem poteſt,ſpiritus eius includitur. Leuius eſt, ubi tumor tantummodo, & rubor eſt, cætera non ſequũtur,id παρασυνάγχην appellant. Quicquid eſt,ſi uires patiuntur,ſanguis mittendus eſt,ſi non abundat, ſecundũ eſt ducere aluum. Cucurbitula quoq; rectè ſub mento, & circa fauces admouetur,ut id quod ſtrãgulat,euocet. Opus eſt deinde fomentis humidis. Nam ſicca ſpiritum elidunt. Ergo admouere ſpongias oportet, quæ melius in calidum oleum,quàm in calidam aquam ſubinde demittuntur. Efficaciſsimusq; eſt hic quoq; ſalis calidi ſuccus. Tum cõmodum eſt hyſſopũ, uel nepeta,uel thymum, uel abſynthiũ, uel etiam furfures,aut ficus aridas,aut mulſam aquam decoquere,eaq́; gargarizare,poſt hæc, palatum ungere uel felle taurino, uel eo medicamento,quod ex moris eſt, polline etiam piperis id rectè reſpergitur. Si per hæc parum proficitur,ultimum eſt incidere ſatis altis plagis ſub ipſis maxillis ſupra collũ,& in palato citra uuã,uel eas uenas, quæ ſub lingua ſunt, ut per ea uulnera morbus erumpat. Quibus ſi nõ fuerit æger adiutus, ſcire licet,malo uictum eſſe. Si uerò his morbus leuatus eſt,iamq́; fauces et cibũ et ſpiritũ capiunt, facilis ad bonam ualetudinẽ recurſus eſt. At interdũ natura quoq; adiuuat,ſi ex anguſtiore ſede uitium tranſit in latiorẽ. Itaq; rubore & tumore in præcordijs orto,ſcire licet fauces liberari. Quicquid autẽ eas leuauit, incipiendũ eſt ab humidis, maximeq́; aqua mulſa decocta, deinde aſſumẽdi molles & nõ acres cibi ſunt,donec fauces ad priſtinũ habitũ reuertãtur. Vulgò audio,ſi quis pullũ hirundinis ederit,angina toto anno nõ periclitari,ſeruatumq́; eum ex ſale, cũ is morbus urget, cõburi, carbonemq́; eius contritũ in aquã mulſam (quæ potui datur) infricari,& prodeſſe. Id cum idoneos autores ex populo

pulo habeat, neq; habere quicquam periculi poſsit, quamuis in monumentis medicorũ non legerim, tamen inſerendum huic operi meo credidi.

De difficultate ſpirandi.

EST etiam circa fauces malũ, quod apud Græcos aliud atq; aliud nomẽ habet, prout ſe intẽdit. Omne in difficultate ſpirandi conſiſtit. Sed hæc dum modica eſt, neq; ex toto ſtrangulat, δύσπνοια *appellatur. Cũ uehementior eſt, ut ſpirare æger ſine ſono & anhelatione non poſsit,* ἆσθμα. *Cum acceſsit id quoque, ne niſi recta ceruice ſpiritus trahatur,* ὀρθόπνοια. *Ex quibus id, quod primum eſt, poteſt diutius trahi. Duo inſequentia acuta eſſe conſuerunt. His cõmunia ſunt, quod propter anguſtias, per quas ſpiritus euadit, ſibilũ elidit, dolor in pectore præcordijsq́; eſt, interdum etiam in ſcapulis, isq́; modò decidit, modò reuertitur, ad hæc tuſsicula accedit. Auxilium eſt, niſi aliquid prohibet, in ſanguinis detractione. Neq; id ſatis eſt, ſed lacte quoq; uenter ſoluendus eſt. Liquanda aluus, interdũ etiam ducenda, quibus extenuatũ corpus incipit ſpiritum trahere cõmodius. Caput autẽ etiã in lecto ſublime habendum eſt, thorax fomentis, cataplaſmatisq́; calidis, aut ſiccis, aut etiam humidis adiuuandus eſt, & poſtea uel malagma ſuperimponẽdum, uel certe ceratũ ex cyprino, uel irino unguento. Sumẽda deinde ieiuno potui mulſa aqua, cũ qua uel hyſſopus cocta, uel cõtrita capparis radix ſit. Datur etiã utiliter, aut nitrũ, aut naſturtiũ, allium frictũ, deinde contritũ & cum melle miſtum, ſimulq́; coquantur mel, galbanũ, reſina terebinthina, & ubi coierunt, ex his quod fabæ magnitudinẽ habet, quotidie ſub lingua liquatur, aut ſulphuris ignem nõ experti pondo & quadrans, abrotani pondo in uini cyatho terũtur, idq́; tepefactũ ſor*

betur

betur. Eſt etiã non uana opinio uulpinum iecur, ubi ſiccũ & aridum factũ eſt, contundi oportere, polentamq́; ex eo potioni aſpergi, uel eiuſdem pulmonẽ quàm recentiſsimũ aſſum, ſed ſine ferro coctũ, edendum eſſe. Præter hæc ſorbitionibus, & lenibus cibis utendum eſt, interdũ uino tenui auſtero, nõnunquam uomitu. Proſunt etiã quæcunq; urinã augent, ſed nihil magis quàm ambulatio lenta penè uſq; ad laſsitudinẽ, frictio multa, præcipuè inferiorũ partium, uel in ſole, uel ad ignẽ, & per ſeipſum, & per alios, uſq; ad ſudorẽ. In interiore uerò faucium parte interdum exulceratio eſſe cõſueuit. In hac pleriq; extrinſecus cataplaſmatis calidis, fomentiſq́; humidis utuntur. Volunt etiã uaporem calidum ore recipi, per quem molliores alij partes eas fieri dicunt, opportunioresq́; uitio iam hærenti. Sed ſi bene ſic uitari morbus poteſt, tuta illa præſidia. Si metus eius eſt, ſuperuacua ſunt. Vtiq; autem perfricare fauces periculoſum eſt: exulcerat enim, neque utilia ſunt, quæ urinæ mouendæ ſunt apta, quia poſſunt dum tranſeunt, ibi quoq; pituitam extenuare, quam ſupprimi melius eſt. Aſclepiades multarum rerum, quas ipſi quoq; ſecuti ſumus, autor bonus, acetum dit quàm acerrimũ eſſe ſorbendum: hoc enim ſine ulla noxa cõprimi ulcera. Sed id ſupprimere ſanguinem poteſt, ulcera ipſa ſanare non poteſt. Melius huic rei licium eſt, quod idem quoq; æquè probat, uel porri, uel marrubij ſuccus, uel nuces græcæ cum tragacantho contritæ, & cum paſſo miſtæ, uel lini ſemen contritum, & cũ dulci uino miſtum. Exercitatio quoq; ambulandi, currendiq́; neceſſaria eſt. Frictio à pectore uehemẽs toti inferiori parti adhibenda. Cibi uerò eſſe debent, neq; nimiũ acres, neq; aſperi, mel, lenticula, tragũ, lac, ptiſana, pinguis quoq; caro, præcipueq́; porrũ, & quicqd cũ hoc miſtum

Aſclepiades.

miſtum eſt. Potionis quamminimum eſſe conuenit. Aqua dari poteſt, uel pura, uel in qua malum cydoneũ, palmulæ'ue decoctæ ſunt. Gargarizationes quoque lenes, ſi hæ parum proficiunt, reprimẽtes utiles ſunt. Hoc genus neq; acutum eſt, & poteſt eſſe nõ longum, curationem tamen maturam, ne uehementer & diu lædat, deſiderat.

De Tuſsi.

Tvßis uerò ferè propter faucium exulcerationem moleſta eſt, quæ multis modis cõtrahitur. Itaq; illis reſtitutis ipſa finitur. Solet tamen interdum per ſe quoque male habere, & uix cùm uetus facta eſt eliditur, ac modò arida eſt, modò pituitam citat. Oportet hyſſopum altero quoq; die bibere, ſpiritu retento currere, ſed minime in puluere, ac lectione uti uehementi, quæ primo impeditur à tußi, pòſt eam uincit, tum ambulare, deinde per manus quoq; exerceri, & pectus diu perfricare. Poſt hæc quàm pinguißimæ ficus uncias tres ſupra prunas incoctas, eſſe. Præter hæc ſi humida eſt, proſunt frictiones ualidæ, cum quibuſdam calefacientibus, ſic, ut caput quoq; ſiccum uehementer perfricetur. Item cucurbitulæ pectori admotæ, ſinapi ex parte exteriore faucibus impoſitum, donec leuiter exulceret, potio ex mẽta, nucibusq; Græcis & amylo, primo'que aſſumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis. At ſi ſicca tußis eſt, cum ea uehementißime urget, adiuuat uini auſteri cyathus aſſumptus, dum ne amplius id interpoſito tempore aliquo, quàm ter aut quater fiat. Item laſeris quàm optimi paulum deuorare opus eſt, porri uel marrubij ſuccum aſſumere, ſcillam delingere, acetum ex ea, uel certe acre ſorbere, aut cum ſpica allij contriti duos uini cyathos. Vtilis etiã in omni tußi eſt peregrinatio, nauigatio longa, loca maritima, natationes. Ci

nes. Cibus interdum mollis, ut malua, ut urtica: interdum acer, ut lac cum allio coctum, ſorbitiones quibus laſer ſit adiectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit, ouum ſorbile ſulphure adiecto, potus primùm aqua calida, deinde inuicem alijs diebus hæc, alijs uinum. Magis terreri põt aliquis, cùm ſanguinẽ expuit. Sed id modò minus, modò plus periculi habet. Exit enim modò ex gingiuis, modò ex ore; et quidẽ ex hoc interdũ etiã copioſe, ſed ſine tußi, ſine ulcere, ſine gingiuarũ ullo uitio, ita ut nihil excreetur. Verũ ut ex naribus, ſic ex ore aliquãdo prorũpit. Atq; interdũ ſanguis ꝓfluit, interdũ ſimile aquæ quiddã, in qua caro recẽs lota eſt. Nõnunquã autẽ is à ſummis faucibus fertur, modò exulcerata ea parte, modò nõ exulcerata, ſed aut ore uenæ alicuius adaperto, aut tuberculis quibuſdã natis, ex his ſanguine erũpẽte. Qđ ubi incidit, neq; lædit potio aut cibus, neq; quicquã aut ex ulcere excreatur. Aliquando gutture & arterijs exulceratis, frequens tußis ſanguinem quoq; extundit. Interdum etiam fieri ſolet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut iocinere feratur. Sæpe fœminæ, quibus ſanguis per menſtrua non reſpondet, hunc expuunt, autoresq́; medici fuerunt, uel exeſa parte aliqua ſanguinem exire, uel rupta, uel ore alicuius uenæ patefacto. Primam διάβρωσιν, ſecundam ῥηγμόχασμον, tertiam ἀνασόμωσιν appellant. Vltima minimè nocet, prima grauißimè. Ac ſæpe quidem euenit, uti ſanguinem pus ſequatur: interdum autem qui ſanguinem ipſum ſuppreßit, ſatis ad ualetudinem profuit. Sed ſi ſecuta ulcera ſunt, ſi pus, ſi tußis eſt, prout ſedes ipſa eſt, ita uaria & periculoſa genera morborum ſunt. Si uerò ſanguis tantum fluit, expeditius & remedium & finis eſt. Neque ignorari oportet, eis qui-

bus

bus fluere ſanguis ſolet, aut quibus ſpina dolet, coxǽue, aut poſt curſum uehementē uel ambulationē, dum febris abſit, non eſſe inutile ſanguinis mediocre profluuium, id'que per urinam redditum, ipſam quoque laßitudinem ſoluere. Ac ne in eo quidem terribile eſſe, qui ex ſuperiore loco decidit: ſi tamen in eius urina nihil nouabit. Neque uomitum huius afferre periculum, etiam cùm repetit, ſi antè confirmare & implere corpus licuit: & ex toto nullum nocere, qui in corpore robuſto, neque nimius eſt, neque tuſsim aut calorem mouet. Hæc pertinent ad uniuerſum. Nunc ad ea loca quæ propoſui ueniam. Si ex gingiuis exit, portulacam manducaſſe ſatis eſt: ſi ex ore, continuiſſe eo merum uinum: ſi id parum proficit, acetum: ſi inter hæc quoque grauiter erumpit (quia conſumere hominem poteſt) commodißimum eſt, impetum eius admota occipitio cucurbitula, ſic ut cutis quoque incidatur, auertere. Si id mulieri, cui menſtrua non feruntur, euenit, eandem cucurbitulam inciſis inguinibus eius admouere. At ſi ex faucibus, interioribus'ue partibus proceßit, & metus maior eſt, & cura maior adhibenda, ſanguis mittendus eſt, & ſi nihilominus ex ore proceßit, iterum tertioq; & quotidie paulum aliquid, protinus autem debet ſorbere uel acetum, uel etiam cum thure plantaginis aut porri ſuccum, imponenda'que extrinſecus ſupra id quod dolet lana ſuccida ex aceto eſt, & id ſpongia ſubinde refrigerandum. Eraſiſtratus horum crura quoque & femora, brachiaq; pluribus locis deligabat. Id Aſclepiades adeo non prodeſſe, ut etiam inimicum eſſet, propoſuit. Sed id ſæpe commode reſpondere experimenta teſtantur. Neque tamen pluribus locis deligari neceſſe eſt, ſed ſat eſt in-

fra inguina & ſuper talos, ſummosq́; humeros, etiã brachia. Tum ſi febris urget, danda eſt ſorbitio, & potui aqua, in qua aliquid ex his quæ aluum aſtringunt, decoctũ ſit: ac ſi abeſt febris, uel elota alica, uel panis ex aqua frigida, & molle quoq; ouum dari poteſt potui, uel idem quod ſuprà ſcriptum eſt, uel uinum dulce, uel aqua frigida, ſed ſic bibendum erit, ut ſciamus huic morbo ſitim prodeſſe, præter hæc neceſſaria ſunt quies, ſecuritas, ſilẽtium. Caput huius quoque cubantis ſublime eſſe debet, recteq́; tondetur. Facies ſæpe aqua frigida fouenda eſt. At inimica ſunt uinum, balneum, uenus, in cibo oleum, acriora omnia, item calida fomenta, conclaue calidum & incluſum, multa ueſtimenta corpori iniecta, etiam fricationes, ubi bene etiam ſanguis conquieuit. Tum uerò incipiendum eſt à brachijs, cruribusq́;, à thorace abſtinendum. In hoc caſu per hyemem locis maritimis, per æſtatem mediterraneis opus eſt.

De ſtomachi morbis, & curationibus.

CAP. V.

FAucibus ſubeſt ſtomachus, in quo plura longa uitia incidere conſuerunt. Nam modò ingens calor, modò inflatio hunc, modò inflammatio, modò exulceratio afficit. Interdum pituita, interdum bilis oritur, frequentiſſimumq́; eſt eius malum, quo reſoluitur, neq; ulla re magis aut afficitur, aut corpus afficit. Vt diuerſa autem uitia eius, ſic etiam remedia ſunt. Vbi exæſtuat, aceto cum roſa extrinſecus ſubinde fouẽdus eſt, imponendusq́; puluis cum oleo, & ea cataplaſmata, quæ ſimul & reprimunt, & molliũt. Potui (niſi quid obſtat) gelida aqua præſtanda. Si inflatio eſt, proſunt admotæ cucurbitulæ: neq; incidere cutẽ neceſſe eſt: proſunt ſicca & calida fomenta, ſed

non

non uehemētiſsima. Interponenda abſtinentia eſt. Vtilis in ieiuno potio eſt abſynthij aut hyſſopi aut rutæ. Exercitatio primò lenis, deinde maior adhibēda eſt, maximeq́; quæ ſuperiores partes moueat. Quod genus in omnibus ſtomachi uitijs aptiſsimum eſt. Poſt exercitationem opus eſt unctione, frictione, balneo quoq; nonnunquam, ſed rarius, interdum alui ductione. Cibis deinde calidis, neque inflātibus, eodēq; modo calidis potionibus, primò aquæ, pòſt, ubi reſedit inflatio, uini auſteri. Illud quoq; in omnibus ſtomachi uitijs præcipiendū eſt, ut quo modo ſe quiſque æger refecerit, eo ut ſanus utatur. Nam redit huic imbecillitas ſua, niſi ijſdem defendatur bona ualetudo, quibus reddita eſt. At ſi inflammatio aliqua eſt, quam ferè tumor & dolor ſequitur, prima ſunt quies & abſtinentia, lana ſulphurata circundata, in ieiuno abſynthium. Si ardor ſtomachum urget, aceto cum roſa ſubinde fouendus eſt, deinde cibis quidem utendum eſt modicis. Imponēda uerò extrinſecus quæ ſimul & reprimunt & molliunt: deinde his detractis, utendum calidis ex farina cataplaſmatis, quæ reliquias digerant. Interdum aluus ducenda. Adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At ſi exulceratio ſtomachum infeſtat, eadem ferè facienda ſunt, quæ in faucibus exulceratis præcepta ſunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi leues & glutinoſi cibi, ſed citra ſatietatem. Omnia acria atq; acida remouēda. Vino, ſi febris non eſt, dulci, aut ſi id inflat, certe leni utendum, ſed neq; præfrigido, neq; nimis calido. Si uerò pituita ſtomachus impletur, neceſſarius modò in ieiunio, modò poſt cibum uomitus eſt. Vtilis exercitatio, geſtatio, nauigatio, frictio. Nihil edendum, bibendumq́;, niſi calidū, uitatis tantū his, quæ pituitā contrahere con-

 ſuerunt.

ſuerunt. Moleſtius eſt, ſi ſtomachus bile uitioſus eſt. Solēt autem hi, qui ſic tentantur, interpoſitis quibuſdam diebus hanc (& quidem quod peßimum eſt) atrám uomere. His rectè aluus ducitur, potiones ex abſynthio dantur: neceſſaria geſtatio, nauigatio, & (ſi fieri poteſt) ex nauſea uomitus, uitanda cruditas, ſumendi cibi faciles & ſtomacho non alieni, uinum auſterum. Vulgatißimum uerò peßimumq́; ſtomachi uitium eſt reſolutio, id eſt cum cibi non tenax eſt, ſoletq́; deſinere ali corpus, ac ſic tabe conſumi. Huic generi inutilißimum balneum eſt. Lectiones, exercitationesq́; ſuperioris partis neceſſariæ. Itē unctiones, frictionesq́;, hinc perfundi frigida, atq; in eadem natare, canalibus eiuſdē ſubijcere etiam ſtomachum ipſum, & magis etiam à ſcapulis, id quod cōtra ſtomachum eſt. Conſiſtere in frigidis, medicatisq́; fontibus, quales cutiliarum *ſubcutiliarumq́; ſunt, ſalutare eſt. Cibi quoq; aſſumendi ſunt frigidi, qui potius difficulter coquuntur, quàm facile uitiantur. Ergo pleriq;, qui nihil aliud concoquere poſſunt, bubulam coquūt. Ex quo colligi poteſt, neq; auem, neq; uenationem, neq; piſcem dari debere, niſi generis durioris. Potui quidem aptißimum eſt uinum frigidum, uel certè bene calidum meracum, potißimum rheticum, uel allobrogicum, aliud'ue, quod & auſterum & reſina conditū eſt: ſi id non eſt, quàm aſperrimum, maximeq́; ſigninum. Si cibus non continetur, danda aqua, & eliciēdus plenior uomitus eſt, iterumq́; dādus cibus, et tum admouēdæ duobus intra ſtomachū digitis cucurbitulæ, ibiq́; duabus aut tribus horis continēdæ ſunt. Si ſimul & uomitus & dolor eſt, imponēda ſupra ſtomachum eſt lana ſuccida, uel ſpongia ex aceto, uel cataplaſma, quod refrigeret. Perfricanda uerò nō diu, ſed uehementer brachia,

*ſymbruinarumq́;

De aquis cutilijs, Plini⁹ lib. 2. cap. 95. item lib. 31. ca. 2. & 6. de ijſdem & Vitruuius lib. 8. cap. 3.

chia,

chia, & crura, & calefacienda. Si plus doloris eſt, infra præcordia quatuor digitis cucurbitula utendũ eſt, protinus dãdus panis ex poſca frigida. Si nõ continuit, poſt uomitũ lene aliquid ex his, quæ nõ aliena ſtomacho ſint. Si ne id quidẽ tenuit, ſinguli cyathi uini ſingulis interpoſitis horis, donec ſtomachus cõſiſtat. Valens etiã medicamẽtũ eſt radiculæ ſuccus, ualẽtius acidi punici mali, cũ pari modo ſucci, qui ex dulci punico malo eſt, adiecto etiã intubi ſucco & mẽta, ſed huius minima parte, quibus tantundem, quantũ in his omnibus eſt, aquæ frigidæ quàm optime miſcetur. Id enim plus quàm uinum ad comprimendũ ſtomachum poteſt, ſupprimendus autem uomitus eſt, qui per ſe uenit, ſic, ſi nauſea eſt. Sed ſi coacuit intus cibus, aut computruit, quorum utrumlibet ructus oſtendit, eijciendus eſt, protinusq́; cibis aſſumptis iiſdem quos proxime poſui, ſtomachus reſtituẽdus. Vbi ſublatus eſt præſens metus, ad ea redeundum eſt, quæ ſuprà præcepta ſunt.

De laterum doloribus. CAP. VI.

STomachus lateribus cingitur, atq; in his quoq; uehementes dolores eſſe conſuerunt, & initium uel ex frigore, uel ex ictu, uel ex nimio curſu, uel ex morbo eſt. Sed interdum id malum intra dolorem eſt, is'que modò tardè, modò celeriter ſoluitur: interdũ ad perniciẽ quoq; procedit, oriturq́; acutus morbus, qui pleuriticus à Græcis nominatur. Huic dolori lateris febris, & tuſsis accedit, & per hãc excreatur, ſi tolerabilis morbus eſt, pituita, ſi grauis, ſanguis. Interdum etiã ſicca tuſsis eſt, quæ nihil emollitur. Idq́; primo uitio grauius, ſecundo tolerabilius eſt. Remedium uerò eſt magni & recentis doloris, ſanguis miſſus. At ſiue lenior, ſiue uetuſtior caſus eſt, uel ſuperuacuum, uel ſerum id auxilium eſt, confugiendum'que

ad cucurbitulas eſt, antè ſumma cute inciſa. Recte etiam ſinapi ex aceto ſuper pectus imponitur, donec ulcera puſtulasq; excitet, & tum medicamentum, quod humorẽ illuc citet. Præter hæc circundare primum oportet latus ipſum lana ſulphurata: deinde cum paulum inflammatio ſe remiſit, ſiccis & calidis fomentis uti. Ab his tranſitus ad malagmata eſt. Si uetuſtior dolor remanet, nouiſſimè rheſina impoſita diſcutitur. Vtendum cibis, potionibusq; calidis, uitandum frigus. Inter hæc tamen non alienũ, & extremas partes oleo et ſulphure perfricare. Si leuata tuſſis eſt, leni lectione uti, iamq; & acres cibos, et uinũ meracius aſſumere. Quæ à medicis præcipiuntur, ut tamen ſine his, ruſticos noſtros epota ex aqua herba trixago ſatis adiuuet. Hæc in omni lateris dolore communia ſunt, plus negotij eſt, ſi acutus quoque morbus is factus eſt. In hoc præter ea quæ ſuprà poſita ſunt, hæc animaduertenda ſunt, ut cibus ſit quammaxime tenuis & lenis præcipueq; ſorbitio, eaq; ex ptiſana potiſſimũ, aut ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus ſit. Idq; non niſi tertio quoq; die detur, ſi tamen per uires licebit: potio uerò aqua mulſa, in qua hyſſopum aut ruta decocta ſit. Quæ quibus temporibus dãda ſint, ex ratione uel adiectæ, uel leuatæ febris apparebit, ſic, ut in remiſſione quàm maxima dent, cũ eo tamen, ut ſciamus non eſſe eius generis tuſſi aridas fauces committendas. Sæpe enim, ubi nihil eſt quod excreatur, continuatur, & ſtrangulat. Ob quam cauſſam dixi etiam peius id genus eſſe tuſſis, quod nihil, quàm quod pituitam moueret. Sed hic uinum ſorbere, ut ſuprà præcepimus, morbus ipſe non patitur, in uicẽ eius cremor ptiſanæ ſumendus eſt. Vt his autem in ipſo morbi feruore ſuſtinendus æger eſt, ſic ubi paulum is ſe remiſit, alimen

alimenta pleniora & uini quoq; aliquid dari poteſt, dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces aſperet. Si in refectione quoq; manſerit tuſsis, intermittere oportebit uno die, poſteroq́;, cum cibo uini paulo plus aſſumere. Atque incipiente quoq; tuſsi, tum non erit alienũ (ut ſuprá quoq; poſitum eſt) uini cyathos ſorbere. Sed in hoc genere ualetudinis dulce, uel certè lene cõmodius eſt. Si malum inueterauit, athletico uictu corpus firmandum eſt.

De uiſcerum morbis, & primo de Pulmone, deinde de Iocinere, tum de Liene, poſtremo de Renibus. CAP. VII.

A Compagine uerò corporis ad uiſcera tranſeundum eſt, & in primis ad pulmonẽ ueniendum, ex quo uehemẽs & acutus morbus oritur, quem peripneumonicon Græci uocãt. Eius hæc cõditio eſt. Pulmo totus afficitur, hunc eius caſum ſubſequetur tuſsis, bilem uel pus trahẽs, præcordiorum, totiusq́; pectoris grauitas, ſpiritus difficultas, magnæ febres, continua uigilia, cibi faſtidium, tabes. Id genus morbi plus periculi, quàm doloris habet. Oportet, ſi ſatis ualidæ uires ſunt, ſanguinem mittere: ſi minores, cucurbitulas ſine ferro præcordijs admouere. Tum ſi ſatis ualet, geſtando ægrum, digerere: ſi parùm, intra domum tamẽ dimouere. Potionem autẽ hyſſopi dare, cui ficus arida ſit incocta, aut aquam mulſam, in qua uel hyſſopũ uel ruta decocta ſit. Frictione uti diutiſsime in ſcapulis, proximè ab his in brachijs, & pedibus, et cruribus, leuiter contra pulmonem, idq́; bis quotidie facere. Quod ad cibũ uerò pertinet, huic nec ſalſis opus eſt, neq; acribus, neq; amaris, neq; aluum aſtringentibus, ſed paulo lenioribus. Ergo primis diebus dãda eſt ſorbitio ptiſanæ, uel

næ,uel alicæ,uel oryzæ, cum qua recens adeps cocta ſit. Cum hac ſorbile ouũ,nuclei pinei ex melle,panis, uel elota alica,ex aqua mulſa: potui deinde non ſolùm pura aquã,ſed etiam mulſa egelida:aut ſi æſtas eſt, etiam frigida,niſi quid obſtat. Hæc autem altero quoq; die increſcẽte morbo dare ſatis eſt. Vbi in incremento conſtitit,quantum res patitur,ab omnibus abſtinendum eſt, præterquã aqua egelida. Si uires deſunt,adiuuãdæ ſunt aqua mulſa, proſuntq́; aduerſus dolores impoſita calida fomenta, uel quæ ſimul & reprimunt & emolliunt. Prodeſt impoſitus ſuper pectus ſal bene contritus,cũ cerato miſtus,quia leuiter cutem erodit, eoq́; impetum materiæ, quò pulmo uexatur, euocat. Vtile etiam aliquod malagma eſt ex his quæ materiam trahunt. Neque alienum eſt dum premit morbus,clauſis feneſtris ægrum continere. Vbi paulum leuatus eſt,ter aut quater die,feneſtris aliquanto apertis, paruũ äerem recipere. Deinde in refectione pluribus diebus à uino abſtinere,geſtatione,frictione uti, ſorbitionibus, & prioribus cibis adijcere,ex oleribus porrum, ex carne ungulas,& ſumma trunculorum,atq; piſciculos, ſic,ut diu nihil molle & lene ſumatur.*

Aqua mulſa.

**uẽtriculorum:uel,tyrunculorum*

De iocineris morbo,& curatione. CAP. VIII.

ALterius quoq; uiſceris morbus,id eſt,iocineris æquè modò longus, modò acutus eſſe conſueuit, ἡπατικὸν Græci uocant. Dextra parte ſub præcordijs uehemẽs dolor eſt,idemq́; ad latus dextrum, & ad iugulum, humerumq́; partis eiuſdem peruenit,nonnunquã manus quoq; dextra torquetur,horror calidus eſt. Vbi male eſt, bilis euomitur, interdum ſingultus propè ſtrangulat. Et hæc quidem acuti morbi ſigna ſunt:longioris uerò,ubi ſuppuratio in iocinere eſt,dolorq́; modò finitur, modò intenditur.

tur: dextra parte præcordia dura ſunt, & tument, poſt cibum maior difficultas eſt, accedit maxillarum quædã reſolutio, ubi inueterauit malum, uenter & crura pedesq́; intumeſcunt, pectus atq; humeri, circaq́; iugulum utrunque extenuatur. Initio ſanguinem mittere optimum eſt, tum uenter ſoluendus eſt: ſi non poteſt aliter, per nigrum ueratrum imponenda extrinſecus cataplaſmata, primùm quæ reprimant, deinde calida quæ deducant, quibus rectè iris uel abſynthium adijcitur, poſt hæc malagma. Dãdæ uerò ſorbitiones ſunt, omnesq́; cibi & calidi, & qui non multum alant, & ferè qui pulmonis quoq; dolori cõueniunt, præterq́; eos qui urinam mouent, potionesq́; ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo ſunt thymum, ſaturcia, hyſſopum, nepeta, amylum, ſiſamũ, lauri baccæ, pini flos, herba ſanguinalis, mẽta, ex malo cotoneo medium, colũbæ iecur recẽs & crudum. Ex quibus quædã per ſe eſſe, quædã adijcere uel ſorbitioni, uel potioni licet, ſic tamen ut parcè aſſumantur. Neq; alienũ eſt abſynthium contritum ex melle, & pipere, eiusq́; catapotiũ quotidie deuorare: abſtinẽdum utiq; eſt ab omnibus frigidis: neq; enim res ulla magis iecur lædit. Frictionibus utẽdum in extremis partibus, uitãdus omnis labor, omnis uehemẽtior motus, ne ſpiritus quidẽ diutius continẽdus eſt. Ira, trepidatio, pondus, ictus, curſus, inimica ſunt. Perfuſio corporis multa prodeſt ex aqua: ſi hyems eſt, calida: ſi æſtas, tepida. Item liberalis unctio, et in balneo ſudor. Si uerò iecur uomica laborat, eadẽ facienda ſunt, quæ in cæteris interioribus ſuppurationibus. Quidam etiam contra id ſcalpello aperiunt, ipſam uomicam adurunt.

De lienis morbo, & curatione. CAP. IX.

AT lienis ubi affectus eſt, intumeſcit, ſimulq́; cum eo pars ſiniſtra, eaq́; dura eſt, & prementi renititur,

uenter intentus eſt, aliquis etiam cruribus eſt tumor. Vlcera aut omnino non ſaneſcunt, aut certe cicatricem uix recipiunt. In intẽta ambulatione, curſuq́; dolor, & quædam difficultas eſt. Hoc uitium quies auget. Itaq; exercitatione & labore opus eſt, habita tamen ratione, ne febre miſta, ſi nimium proceſſerit, excitetur. Vnctiones, frictionesq́;, & ſudores neceſſarij ſunt. Dulcia omnia inimica ſunt. Itẽ lac & caſeus. Acida autem maxime cõueniunt. Ergo acetum acre per ſe ſorbere, & magis etiam, quod ſcilla conditum eſt, expedit. Edenda ſunt ſalſamenta, uel oleæ ex muria dura tinctæ in aceto lactucæ, intubiq́; & betæ ex eodem, ex ſinapi aſparagus, armoracia, paſtinaca, ungulæ, roſtra, aues macræ, eiuſdem generis uenatio. Potui uerò ieiuno dari debet abſynthium incoctum, at poſt cibum aqua à ferrario fabro, in qua candens ferrum ſubinde tinctum ſit. Hæc enim uel præcipue lienem coërcet: quod animaduerſum eſt in his animalibus, quæ apud hos fabros educata, exiguos lienes habent. Poteſt etiam dari uinum tenue, auſterum, omniaq́; in cibis et potionibus quibus urinæ mouendæ ſunt, præcipueq́; ad id ualet, uel trifolij ſemen, uel cuminum, uel apium, uel ſerpillum, uel cytiſus uel portulaca, uel nepeta, uel thymũ, uel hyſſopum, uel ſatureia. Hæc enim inde commodiſſimè uidentur humorem deducere. Lienis quoque bubulus utiliter eſui datur: præcipueq́; eruca & naſturtium lienem extenuant. Imponenda quoq; extrinſecus ſunt, quæ leuẽt. Fit ex unguento & palmulis, quod μυροβάλανον Græci uocant. Fit ex lini & naſturtij ſemine, quo uinum et oleum adijcitur. Fit ex cupreſſo uiridi, & arida ficu. Fit ex ſinapi, cui ſeui hircini à renibus quarta pars ponderis adijcitur, teriturq́; in ſale, & protinus imponitur. Multisq́;

modis

modis huic rei cappari aptum eſt. Nam & ipſum cum cibo aſſumere, & muriam eius cum aceto ſorbere commodum eſt. Quin etiam extrinſecus radicem contritam, uel corticem eius cum furfuribus, aut ipſum cappari cũ melle contritum imponere expedit. Malagmata quoq; huic rei aptantur.

De renum morbis, & curationibus.

CAP. X.

AT renes ubi affecti ſunt, diu male habent. Peius eſt, ſi frequens bilioſus uomitus accedit. Oportet conquieſcere, cubare molliter, ſoluere aluum, ſi aliter nõ reſpondet, etiam ducere: ſæpe deſidere in aqua calida, neq; cibum, neque potionem frigidam aſſumere, abſtinere ab omnibus ſalſis, acribus, acidis pomis, bibere liberaliter, adijcere modò cibo, modò potioni piper, porrum, ferulam, album papauer. Quæ maxime inde urinam mouere conſuerunt. Auxilio quoq; his exulceratis ſunt, ſi adhuc ulcera purganda ſunt, cucumeris ſemina detractis corticibus ſexaginta, nuclei ex pinu ſylueſtri duodecim, aniſi, quod tribus digitis ſumi poſſit, croci paulum, cõtrita, & in duas mulſi potiones diuiſa. Si uero dolor tantũ leuandus eſt, eiuſdem cucumeris ſemina triginta, ijdem nuclei uiginti, nuces Græcæ quinque, croci paululum, contrita & cum lacte potui data,* ac inſuper quoq; recte quædã malagmata inijciuntur, maximeq; ea, quæ humori extrahendo ſunt. *at ſupèr

De inteſtinorum morbis, & primo de Cholera.

CAP. XI.

A Viſceribus ad inteſtina ueniendum eſt, quæ ſunt & acutis, & longis morbis obnoxia. Primò æquè faciẽ

da

da mentio eſt choleræ, quia commune id ſtomachi, atque inteſtinorum uitiũ uideri poteſt. Nam ſimul & deiectio, et uomitus eſt, præterq́; hæc inflatio eſt, inteſtina torquẽtur, bilis ſuprà infraq́; erũpit, primùm aquæ ſimilis, deinde ut in ea recens caro lota eſſe uideatur, interdum alba, nonnunquam nigra, uel uaria. Ergo eo nomine morbum hunc χολέραν Græci nominarunt. Præter ea uero quæ ſuprà comprehenſa ſunt, ſæpe etiam crura manusq́; cõtrahuntur, urget ſitis, anima deficit: quibus concurrentibus non mirum eſt, ſi ſubito quis moritur. Neque tamen ulli morbo minori momento ſuccurritur. Protinus ergo ubi iſta cœperunt, aquæ tepidæ quàm plurimũ bibere oportet, & uomere. Vix unquã ſine uomitu ſequitur, ſed etiã ſi non incidit, miſcuiſſe tamẽ nouam materiam corruptæ prodeſt, parsq́; ſanitatis eſt uomitum eſſe ſuppreſſum: ſi id incidit, protinus ab omni potione abſtinendum eſt. Si uerò tormina ſunt, oportet frigidis, & humidis fomentis ſtomachum fouere: ſed ſi uenter dolet, iiſdem egelidis, ſic ut uenter ipſe mediocriter calentibus iuuetur. Quòd ſi uehementer & uomitus, & deiectio, & ſitis uexant, et adhuc ſubcruda ſunt quæ uomuntur, nondum uino maturum tempus eſt, aqua, neq́; ea ipſa frigida, ſed potius egelida danda eſt, admouendumq́; naribus eſt pulegium ex aceto, uel polenta uino aſperſa, uel menta, ſi nondum matura eſt. At cùm diſcuſſa cruditas eſt, tum magis uerendũ eſt, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum eſt ad uinum. Id eſſe oportet tenue, odoratum, cum aqua frigida miſtum, uel polenta adiecta, uel melle quoq́; aſſumere expedit, quotiesq́; aliquid aut ſtomachus, aut uenter effudit, toties per hæc uires reſtituere. Eraſiſtratus primo tribus uini guttis, aut quinis aſpergendam potionem eſ-

ſe dixit,

ſe dixit, deinde paulatim merum adijciendum. Is ſi & ab initio uinum dedit, & metum cruditatis ſecutus eſt, non ſine cauſſa fecit. Si uehementem infirmitatem adiuuari poſſe tribus guttis putauit, errauit. At ſi inanis eſt homo, & crura eius contrahuntur, interponenda potio abſynthij eſt. Si extremæ partes corporis frigent, ungendæ ſunt calido oleo, cui cæræ paulum ſit adiectum, calidisq́; fomentis nutriendæ. Si ne ſub his quidem quies facta eſt, extrinſecus contra uentriculum ipſum cucurbitula admouenda eſt, aut ſinapi ſupèr imponendum. Vbi his cōſtitit, dormire oportet, poſtero die utiq; à potione abſtinere, die tertio in balneū ire, paulatim ſe cibo reficere: ſomno, quiſquis facile acquieſcit, itemq́; laßitudine, & frigore. Si poſt ſuppreſſam choleram febricula manet, aluum duci neceſſarium eſt, tum cibis, uinoq́; utendum eſt, ſed hic quidem morbus & acutus eſt, & inter inteſtina, ſtomachumq́; uerſatur, ſic ut cuius potißimum partis ſit, nō facile dici poßit.

De Cœliaco uentriculi morbo. CAP. XII.

IN ipſius uerò uentriculi porta conſiſtit is, qui & longus eſſe conſueuit, κοιλιακὸς à Græcis nominatur. Sub hoc uenter indureſcit, dolorq́; eius eſt. Aluus nihil reddit, ac ne ſpiritum quidem trāſmittit. Extremæ partes frigeſcunt. Difficulter ſpiritus redditur. Cōmodißimum eſt inter initia calida cataplaſmata toto uētri imponere, ut dolorem leniant, poſt cibū uomere, atq; ita uētrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas ſine ferro uentri, & coxis admouere. Ventrē ipſum liquare dato lacte, & uino ſalſo frigido. Si tēpus anni patitur, etiā uiridibus ficis, ſic tamē, ne quis aut cibus aut humor uniuerſus detur, ſed paulatim. Ergo per interualla tēporis ſat eſt cyathos

binos

binos ternos'ue ſumere, & cibum pro portione huius: cō
modeq́; facit cyatho lactis cyathus aquæ miſtus, et ſic da
tus. Cibiq́; inflantes, & acres utiliores ſunt, adeo ut lacti
quoq; rectè contritum allium adijciatur. Procedēte uerò
tempore opus eſt geſtari, maximeq́; nauigare, perfricari
ter aut quater die, ſic ut nitrum oleo miſceatur, perfundi
aqua calida poſt cibum, deinde ſinapi imponere per o=
mnia mēbra, excepto capite, donec arrodatur & rubeat,
maximeq́; ſi corpus durum & uirile eſt, paulatim deinde
faciendus eſt tranſitus ad ea, quæ uentrem comprimunt.
Aſſa caro danda, ualens & quæ non facile corrumpatur:
potui uerò pluuialis aqua decocta, ſed quæ per binos ter
nos'ue cyathos bibatur. Si uetus uitium eſt, oportet laſer
quàm optimum ad piperis magnitudinem deuorare, alte
ro quoq; die uinū, uel aquam bibere, interdum interpoſi
to cibo ſingulos uini cyathos ſorbere, ex inferiori parte
infundere pluuialem egelidam aquam, maximeq́; ſi dolor
in imis partibus remanet.

De tenuioris inteſtini morbo. CAP. XIII.

INter ipſa uerò inteſtina cōſiſtunt duo morbi, quorum
alter in tenuiore, alter in pleniore inteſtino eſt. Prior
acutus eſt. Inſequēs eſſe longus poteſt. Diocles Caryſtius
tenuioris inteſtini morbum χορδαψὸν, plenioris ἄλεον no=
minauit. A' pleriſque uideo nunc illum priorem ἄλεον,
**κωλικὸν hunc*κόρδιον nominari. Sed prior modò ſupra umbili=*
cum, modò ſub umbilico dolorem mouet. Fit ex alteru=
tro loco inflāmatio, nec aluus, nec ſpiritus infrà trāſmit=
titur. Si ſuperior pars affecta eſt, cibus: ſi inferior, ſtercus
per os redditur: ſi utrumlibet uetus eſt, adijcitur periculo
uomitus bilioſus, mali odoris, aut uarius, aut niger. Reme
dium eſt ſanguinē mittere, uel cucurbitulas pluribus locis
admo

admouere, non ubiq; cute inciſa. Id enim duobus aut tribus locis ſatis eſt. Ex cæteris ſpiritũ euocare, abunde eſt. Tum animaduertere oportet, quo loco malum ſit. Solet enim cõtra id tumere. Et ſi ſupra umbilicum eſt, alui ductio utilis nõ eſt. Si infrà eſt, aluum ducere (ut Eraſiſtrato placuit) optimum eſt, & ſæpe id auxilij ſatis eſt. Ducitur autem percolato ptiſanæ cremore cum oleo & melle, ſic ut præter ea nihil adijciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet, ſupra ſummum uentrem, paulatimq́; deducere. Inuenietur enim mali locus qui neceſſe eſt renitatur, & ex eodem deliberari poterit, ducẽda necne aluus ſit. Illa cõmunia ſunt, calida cataplaſmata admouere, eaq́; imponere à mammis uſq; ad inguina, & ſpinam, ac ſæpe mutare: brachia, cruraq; perfricare, demittere totũ hominẽ in calidum oleũ. Si dolor non quieſcit, etiã in aluũ ex parte inferiore tres, aut quatuor cyathos calidi olei dare. Vbi per hæc cõſecuti ſumus, ut iã ex inferiore parte ſpiritus tranſmittatur, offerre potui mulſum tepidũ nõ multũ. Nam antè magna cura uitãdum eſt, ne quid bibat. Si id cõmodè ceſsit, adijcere ſorbitionẽ. Vbi dolor & febricula quierũt, tum demũ uti cibo pleniore, ſed neq; inflante, neq; duro, neq; ualido, ne inteſtina adhuc imbecilla lædãtur, potui uerò nihil præterquàm purã aquã. Nã ſiue q̃d uinolẽtũ, ſiue acidũ eſt, id huic morbo alienũ eſt. Ac poſtea quoq; uitare oportet balneũ, ambulationẽ, geſtationẽ, cæterosq́; corporis motus. Nã facile id malũ redire cõſueuit, & ſiue cũ frigus ſubit, ſiue aliqua iactatio, niſi bene iã cõfirmatis inteſtinis, reuertitur.

De morbo inteſtini plenioris. CAP. XIIII.

IS autẽ morbus, qui in inteſtino pleniore eſt, in ea maxime parte eſt, quam cæcam eſſe propoſui. Vehemens

inflatio, uehementes dolores dextra magis parte, inteſtinum quod uerti uidetur, propè ſpiritum elidit. In pleriſq; poſt frigora, cruditatesq́; oritur, deinde quieſcit, & per ætatem ſæpe repetens, ſic cruciat, ut uitæ ſpatio nihil demat. Vbi is dolor cœpit, admouere ſicca & calida fomenta oportet, ſed primo lenta, deinde ualidiora, ſimulq́; frictiones, ad extremas partes, id eſt, crura, brachiaq́; materiam reuocare. Si diſcuſſum non eſt, qua dolet, cucurbitulas ſine ferro defigere. Eſt etiã medicamentum eius rei cauſſa comparatum, quod κωλικὸν nominatur. Id ſe reperiſſe Caßius gloriabatur. Magis prodeſt potui datum, ſed impoſitum quoq; extrinſecus, digerendo ſpiritum, dolorem leuat. Niſi finito uerò tormento, recte neq; cibus neq; potio aſſumitur. Quo uictu ſit utendum, qui hoc genere tentantur, iam mihi dictum eſt. Confectio medicamenti, quod κωλικὸν nominatur, ex his cõſtat: Coſti, aneſi, caſtorei, ſingulorum P. denariorum III. ✕. petroſelini P. denariorũ III. piperis longi, & rotundi, ſingulorum P. ✕. II. papaueris lacrymæ, iunci rotundi, myrrhæ, nardi, ſingulorũ P. VI. ✕. quæ melle excipiuntur, id autẽ & deuorari poteſt, & ex aqua calida ſumi.

De Torminibus, id eſt, δυσεντερία. CAP. XV.

PRoxima his inter inteſtinorum mala, tormina eſſe conſueuerunt, δυσεντερία Græce uocatur, intus inteſtina exulcerantur. Ex his cruor manat. Isq́; modò cum ſtercore aliquo ſemper liquido, modò cũ quibuſdã quaſi mucoſis excernitur, interdum ſimul quædã carnoſa deſcendunt. Frequens deijciendi cupiditas, dolorq́; in ano eſt. Cum eodẽ dolore exiguũ aliquid emittitur. Atq; eo quoq; tormentũ intenditur. Idq́; poſt tempus aliquod leuatur, exiguaq́; requies eſt, ſomnus interpellatur, febricu

la or

la oritur,longoq́; tẽpore id malũ cum inueterauerit, aut tollit hominẽ,aut etiã(ſi finitur) excruciat.Oportet in primis cõquieſcere.Siquidem omnis agitatio exulcerat, deinde ieiunũ ſorbere uini cyathũ,cui cõtrita radix quinquefolij ſit adiecta,imponere cataplaſmata ſuper uentrẽ, quæ reprimũt,qđ in ſuperioribus uẽtris morbis non expedit,quotiesq́; deſidit,ſubluere aqua calida,in qua decoctæ uerbenæ ſint,portulacã uel coctã,uel ex dura muria ediſſe,cibos,potionesq́; eas,quæ aſtringũt aluũ.Si uetustior morbus eſt,ex inferioribus partibus tepidũ infundere,uel ptiſanæ cremorẽ,uel lac,uel adipẽ liquatã, uel medullã ceruinã,uel oleũ,uel cũ roſa butyrũ,uel cũ eadẽ albũ crudũ ex ouis,uel aquã,in qua lini ſemẽ decoctum ſit:uel ſi ſomnus nõ accedit,uitellos cũ aqua,in qua roſæ floris folia cocta ſint.Leuãt enim dolorẽ hæc,& mitiora ulcera efficiũt,maximeq́; utilia ſunt,ſi cibi quoq; ſecutũ faſtidium eſt. Themiſon muria dura quàm aſperrima ſic utendũ memoriæ prodidit.Cibi uerò eſſe debẽt,qui leniter uẽtrẽ diſtringãt,& ea quæ urinã moueãt.Si ea cõſecuta ſunt,in aliã partẽ humorẽ auertẽdo,proſunt: ſi non ſunt cõſecuta,noxã augẽt.Itaq; niſi in quibus prõptè id facere conſuerunt,non ſunt adhibenda.Potui ſi febricula eſt,aqua pura calida,uel ea quæ ipſa quoq; aſtringat, dari debet:ſi non eſt,uinum lene,auſterũ.Si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerũt,uetusq́; iã uitiũ eſt,aquæ bene frigidæ potio aſſumpta ulcera aſtringit,& initium ſecundæ ualetudinis facit.Sed ubi uenter ſuppreſſus eſt, protinus ad calidam potionem reuertendum eſt. Solet autem interdum etiam putris ſanies peßimi'que odoris deſcendere, ſolet purus ſanguis profluere. Si superius uitium eſt,aluus aqua mulſa duci debet,tunc deinde

eadem infundi, quæ ſuprà comprehenſa ſunt. Valensq́; eſt etiam aduerſus ulcera inteſtinorum minij gleba, cum ſalis hemina contrita. Si minus, miſta his aqua in aluum datur. Ac ſi ſanguis profluit, cibi potionesq́; eſſe debent, quæ aſtringant.

De læuitate inteſtinorum. CAP. XVI.

EX torminibus interdum inteſtinorum læuitas oritur, quæ continere nihil poſſunt, & quicquid aſſumptum eſt, imperfectũ protinus reddunt. Id interdũ ægros trahit, interdum præcipitat. In hoc utiq; adhibere oportet comprimentia, quò facilius tenendi aliquid inteſtinis uis ſit. Ergo & ſuper pectus ponetur ſinapi, exulcerataq́; cute, malagma, quod humorem euocet, & ex uerbenis decoctis aqua deſidat, & cibos, potionesq́; aſſumat, quæ aluum aſtringunt, & frigidis utetur perfuſionibus. Oportet tamen proſpicere, ne ſimul his omnibus admotis uitium cõtrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari inteſtina debebũt, aliquibus quotidie adiectis. Et cum in omni fluore uentris, tum in hoc præcipuè neceſſarium eſt, non quoties libet deſidere, ſed quoties neceſſe eſt, ut hæc ipſa mora in cõſuetudinem ferendi oneris inteſtina deducat. Alterũ quoq; quod æquè ad omnes ſimiles affectus pertinet, in hoc maxime ſeruãdum eſt, ut cum pleraq; utilia inſuauia ſint, qualis eſt plantago, & rubi, & quicquid mali corio miſtum eſt, ea potiſsimum ex his dentur, quæ maxime æger uolet. Deinde ſi omnia iſta faſtidiet, ad excitandam cibi cupiditatem interponatur aliquid minus utile, ſed magis gratũ. Exercitationes, frictiones huic quoq; morbo neceſſariæ ſunt, & cum his ſol, ignis, balneum, uomitus (ut Hippocrati uiſum eſt) etiam albo ueratro (ſi cætera parum proficient

Deſidat, ſubaudi æger: ſic infrà cap. proxi.

cient) euocatus.

De Lumbricis aluum occupantibus.

CAPVT XVII.

NOnnunquam autem Lumbrici quoq; occupãt aluũ, hiq́; modò ex inferioribus partibus, modò fœdius ore redduntur. Atq; interdũ latos eos, qui peiores ſunt, interdum teretes uidemus. Si lati ſunt, aqua potui dare debet, in qua lupinum aut cortex mori decoctus ſit, aut cui adiectum ſit, contritum uel hyſſopũ, uel piperis acetabulum, uel ſcamoneæ paulum. Vel etiam pridie cũ multum allium ederit, uomat. Posteroq́; die mali punici tenues radiculas colligat, quantum manu comprehendet, easq́; contuſas in aquæ tribus ſextarijs decoquat, donec tertia pars ſuperſit. Huc adijciat nitri paulũ, & ieiunus bibat. Interpoſitis deinde tribus horis, duas potiones ſumat, aut aquæ, uel muriæ duræ ſic adiectæ, tum deſidat ſubiecta calida aqua in pelue. Si uerò teretes ſunt, qui pueros maxime exercent, & eadẽ dari poſſunt, & quædam leuiora, ut contritũ ſemen urticæ, aut braſsicæ, aut cumini cum aqua, uel menta cum eadem, uel abſynthium decoctum, uel hyſſopum ex aqua mulſa, uel naſturtij ſemen cum aceto contritum. Ediſſe etiam & lupinum, & allium prodeſt, uel *maluæ oleum ſubter dediſſe. *in aluum

De τηνεσμῷ inteſtinorum morbo.

CAPVT XVIII.

EſSt autem aliud leuius omnibus proximis, de quibus ſuprà dictũ eſt, quod τηνεσμὸν Græci uocãt, id neq; acutis, neq; longis morbis annumerari debet, cum & facile tollatur, neque unquam per ſe iugulet, in hoc æquè atq; in torminibus frequens deſidẽdi cupiditas eſt, æquè dolor ubi aliquid excernitur. Deſcendũt autem pituitæ,

nuciſq; ſimilia, interdum etiam leuiter ſubcruēta: ſed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoq; recte coacta, deſiderc oportet in aqua calida, ſæpiuſq; ipſum manu nutrire, cui plura medicamenta idonea ſunt, butyrum cum roſa, acacia ex aceto liquata, emplaſtrum id, quod τετραφάρμακον Græci uocant, roſa liquatum, alumen lana circundatum, & ita appoſitum, eademq; ex inferiore parte indita, quæ torminum auxilia ſunt, eadem uerbenæ decoctæ, ut inferiores partes foueantur, alternis uerò diebus aqua, alternis leue & auſterum uinum bibendum eſt. Potio eſſe debet egelida & frigida: proprior ratio uictus talis, qualem in tormina ſuprà præcepimus.

De uentris fluxu, & curatione. CAP. XIX.

LEuior etiam dum recens deiectio, ubi & liquida aluus, & ſæpius quàm ex conſuetudine fertur, atq; interdum tolerabilis dolor eſt, interdum grauiſsimus, idq; peius eſt: ſed uno die fluere aluum ſæpe pro ualetudine eſt, atq; etiam pluribus, dum febris abſit, & intra ſeptimum diē id conquieſcat. Purgatur enim corpus, & quod intus læſurum erat, utiliter effunditur, uerū ſpatium periculoſum eſt. Interdum enim tormina, ac febriculas excitat, uireſq; conſumit: primo die quieſcere ſatis eſt, neque impetum uentris prohibere: ſi per ſe deſijt, balneo uti, paulum cibi capere: ſi manſit, abſtinere non ſolum à cibo, ſed etiam à potione. Poſtero die ſi nihilominus liquida aluus eſt, æquè conquieſcere, paulum aſtringentis cibi ſumere, tertio die in balneum ire, uehementer omnia præter uentrem perfricare, ad ignem lumbos, ſcapulaſq; admouere, cibis uti, ſed uentrē contrahentibus, uino non multum meraco. Si poſtero quoque die fluet, plus ediſſe, ſed uomere etiam ex toto, donec conquieſcat. Contra ſitim,

*tim,fame,uomitu niti.Vix enim fieri poteſt,ut poſt hanc animaduerſionẽ aluus non contrahatur.Alia uia eſt ubi uelis ſupprimere,cœnare,deinde uomere, poſtero die in lecto conquieſcere,ueſperi ungi,ſed leniter, deinde panis circa ſelibram, ex uino aminæo mero ſumere, tum aſſum aliquid, maximeq́; auem, & poſtea uinum idem bibere aqua pluuiali miſtum,idq́; uſq; ad quintum diem facere,iterumq́; uomere.Frigidam autem aſsiduè potionem eſſe debere,contra priores autores Aſclepiades affirmauit,& quidem quàm frigidiſsimã.Ego experimentis quemq; in ſe credere debere exiſtimo, calida potius an frigida utatur.Interdum autem euenit, ut id pluribus diebus neglectũ,curari difficilius poſsit. A uomitu oportet incipere,deinde poſtero die ueſperi,tepido*loco ungi,cibum modicum aſſumere,uinum meracũ quàm aſperrimum,impoſitam ſuper uentrem habere cum cerato rutam. In hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neq; frictione opus eſt,uehiculo ſediſſe,uel magis etiam equo prodeſt.Neq; enim ulla res magis inteſtina confirmat.Si uerò etiam medicamentis utendum eſt, aptiſsimũ eſt id quod ex pomis fit.Vindemiæ tẽpore in grande uas conijcienda ſunt pira,atq; mala ſylueſtria:ſi ea nõ ſunt, pira tarẽtina uiridia,uel ſignina,mala ſcãdiana uel amerina,myrrhappia,hisq́; adijciẽda ſunt cotonea, & cum ipſis corticibus ſuis punica,ſorba,& quibus magis utimur,etiam torminalia.ſic ut hæc tertiam ollæ partem teneant,tum deinde ea muſto implẽda eſt,coquẽdumq́; id, donec omnia quæ indita ſunt,liquata in unitatem quandam coëant.Id guſtui non inſuaue eſt, & quandocunq; opus eſt,aſſumptũ leuiter, ſine ulla ſtomachi noxa uentrem tenet: duo aut tria cochlearia uno die ſumpſiſſe,*

*ole

Myrrhappia Plinius ab odore dicta eſſe dicit,li. 15. capi. 15.

ſatis eſt. Alterum ualentius genus eſt, myrti baccas legere, ex his uinum exprimere, id decoquere, ut decima pars remaneat, eiusq́; cyathum ſorbere. Tertium quod quandoq; fieri poteſt, malum punicum excauare, exemptisq́; omnibus ſeminibus, membranas quæ inter ea fuerunt, iterum conijcere, tum infundere cruda oua, rudiculaq́; miſcere, deinde malū ipſum ſuper prunam imponere, quod dum humor intus eſt, non aduritur. Vbi ſiccum eſſe cœpit, remouere oportet, extractumq́; cochleari, quod intus eſt, ediſſe. Aliquibus adiectis maius momētum habet. Itaq; etiam in piperatum conijcitur, miſceturq́; cum ſale, & pipere: eſt quid ex his edendum, eſt pulticula etiā, cum qua paulum ex fauo uetere coctum ſit, & lenticula cum malo corio cocta, rubiq́; cacumina in aqua decocta, & ex oleo atq; aceto aſſumpta, efficacia ſunt, atque ea aqua, in qua uel palmulæ, uel malum cotoneum, uel arida ſorba, uel rubi decocti ſunt, potata. Quod genus ſignifico, quoties potionem dandam eſſe dico, quæ aſtringat. Tritici quoq; hemina in uino aminæo auſtero decoquitur, idq́; triticum ieiuno, ac ſitienti datur, ſuperq́; id uinum id ſorbetur, quod iure ualentiſſimis medicamentis annumerari poteſt, atq; etiam potui datur uinum ſignium, uel reſinatum auſterum, uel quodlibet auſterum. Contūditurq́; cum corticibus, ſeminibusq́; ſuis punicum malum, uinoq́; tali miſcetur, idq́; uel merum ſorbet aliquis, uel bibit miſtum. Sed medicamentis uti, niſi in uehementibus malis ſuperuacuum eſt.

Potio quæ aſtringat.

De uuluæ morbo, & curationibus. CAP. XX.

Ex uulua quoq; fœminis uehemens malum naſcitur, proximeq́; ab ſtomacho uel afficitur hæc, uel corpus afficit. Interdum etiam ſic exanimat, ut tanquam comitiali

tiali morbo proſternat. Diſtat tamen hic caſus, eò quòd neq; oculi uertuntur, nec ſpumæ profluunt, nec nerui diſtenduntur, ſopor tantum eſt, idq́; quibuſdam fœminis crebro reuertens, perpetuum eſt. Vbi incidit, ſi ſatis uirium eſt, ſanguis miſſus adiuuat. Si parum eſt, cucurbitulæ tamen defigendæ ſunt in inguinibus. Si diutius aut iacet, aut alioqui iacere conſueuit, admouere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum, uel aliud ex his quæ fœdioris eſſe odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemq́; aquæ frigidæ perfuſio efficit, adiuuatq́; ruta contrita cum melle, uel ex cyprino ceratū, uel quodlibet calidum, & humidū cataplaſma, naturalibus pubetenus impoſitum. Intra hæc etiam perfricare coxas, & poplites oportet. Deinde ubi ad ſe redit, circumcidendum uinum eſt in totum annum, etiam ſi caſus idem non reuertitur. Frictione quotidie utendū totius quidem corporis, præcipuè uerò uentris & poplitum. Cibus ex media materia dādus. Sinapi ſuper imum uentrem, tertio quoq;, aut quarto die imponēdum, donec corpus rubeat. Si durities manet, mollire commodè uidetur ſolanum in lac demiſſum, deinde contritum, & cæra alba, atq; medulla ceruina cum irino, aut ſeuum taurinum, uel caprinum cum roſa miſtum. Dandum potui etiam uel caſtoreum eſt, uel git, uel anethum. Si parum pura eſt, purgatur iūco quadrato, ſi uero uulua exulcerata eſt, ceratum ex roſa fiet, & recēs ſuilla adeps, & ex ouis albū miſceatur, idq́; apponatur, uel albū ex ouo cū roſa miſtū, adiecto quo facilius cōſiſtat, cōtritæ roſæ puluere. Dolēs uerò ea ſulphure ſuffumigari debet. At ſi purgatio nimia mulieri nocet, remedio ſunt cucurbitulæ cute inciſa inguinibus, uel etiam ſub mām̄is admotæ: ſi maligna purgatio eſt, ſubijcienda

*coëuntia cienda ſunt, * coërcētia. Id faciūt etiā albæ oliuæ, & nigrū papauer cū melle aſſumptū, & gūmi cū trito ſe mine apij liquatū, & cū cyatho paſsi datū. Præter hæc in omnibus ueſicæ doloribus idoneæ potiones ſunt, quæ ex odoribus fiūt, ideſt ſpica nardi, croco, cinnamomo, caſia, ſimilibusq́;. Idemq́; etiā decocta lētiſcus præſtat. Si tamē intolerabilis dolor eſt, & ſanguis profluit, etiam ſangui nis detractio apta eſt, aut certè coxis admotæ cucurbitu læ cute inciſa. At cùm urina ſuper potionū modū etiam ſine dolore profluēs, maciem, & periculū facit, ſi tenuis eſt, opus eſt exercitatione & frictione, maximeq́; in ſole uel ad ignē. Balneū rarū eſſe debet, neq; longa in eo mo=ra, cibus cōprimēs. Vinū auſterū meracum, per æſtatem frigidū, per hyemē egelidū, ſed tantū, quātū minimū ſit. Infima aluus quoq; uel ducenda, uel lacte purganda eſt. Si craſſa urina eſt, uehemētior eſſe debet & exercitatio, & frictio, longior in balneo mora, cibis opus eſt teneris, uinum idem. In utroq; morbo uitanda omnia ſunt, quæ urinam mouere conſuerunt.

De nimia profuſione ſeminis ex naturalibus.

CAPVT XXI.

EST etiā circa naturalia uitiū, nimia profuſio ſeminis, quod ſine uenere, ſine nocturnis imaginibus ſic fer=tur, ut interpoſito ſpatio tabe hominem cōſumat. In hoc affectu ſalutares ſunt uehemētes frictiones, perfuſiones, natationesq́; quàm frigidiſsimæ, neq; cibi, nec potio, niſi frigida aſſumpta. Vitare autē oportet cruditates, omnia inflātia, nihil ex his aſſumere, quæ cōtrahere ſemē uiden tur, qualia ſunt, ſiligo, ſimila; oua, alica, amylū, omnis ca ro glutinoſa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neq; alie=nū eſt fouere inferiores partes, aqua decocta ex uerbenis comp

comprimentibus,ex iiſdem aliqua cataplaſmata imo uentri inguinibusq́; circundare,præcipueq́; ex aceto rutam uitare,etiam ne ſupinus obdormiat.

De coxarũ morbis,& curatiõibus. CAP. XXII.

*SVpereſt ut ad extremas partes corporis ueniam, quæ articulis inter ſe cõſerũtur,initiũ à coxis faciã.Harũ ingens dolor eſſe cõſueuit.Isq́; hominẽ ſæpe debilitat,& quoſdam nõ dimittit. Eoq́; id genus difficilimè curatur, quòd ferè poſt longos morbos uis peſtifera huc ſe inclinat,quæ ut illas partes liberat,ſic hãc ipſam quoq; affectam prehẽdit. Fouẽdũ primùm aqua calida eſt, deinde utendũ calidis cataplaſmatis. Maxime prodeſſe uidetur aut cũ hordeacea farina,aut cũ ficu ex aqua decocta miſtus capparis cortex cõciſus,uel lolij farina ex uino diluto cocta,& miſta cũ acida fece:*quæ,quia refrigeſcunt,* [* quæq; refrigeſcunt] *imponere noctu malagmata commodius eſt.Inulæ quoq; radix cõtuſa,& ex uino auſtero poſtea cocta,& latè ſuper coxã impoſita,inter ualẽtiſſima auxilia eſt.Si iſta nõ ſoluerũt,ſale calido & humido utẽdũ eſt. Si ne ſic quidẽ finitus dolor eſt,aut tumor ei accedit,inciſa cute admouendæ ſunt cucurbitulæ,mouẽda urina. Aluus ſi cõpreſſa eſt,ducẽda.Vltimũ eſt, & in ueteribus quoq; morbis efficaciſſimũ,tribus aut quatuor locis ſuper coxã, cutem candẽtibus ferramẽtis exulcerare.Sed frictiõe quoq; utẽdum eſt,maximè in ſole,& eodẽ die ſæpius: quò facilius ea,quæ coẽũdo nocuerũt,dirigãtur.Eaq́; ſi nulla exulceratio eſt,etiã ipſis coxis,ſicut & cæteris partibus adhibenda eſt.Cùm uerò ſæpe aliquid exulcerãdũ candẽti ferramento ſit,ut materia inutilis euocetur,illud perpetuũ eſt,nõ ut primũ fieri poteſt,huius generis ulcera ſanare, ſed ea trahere,donec id uitium,cui per hæc opitulantur, conquieſcat.*

De genuum doloribus, & cura. CAP. XXIII.

COxis proxima genua ſunt, in quibus ipſis nonnunquam dolor eſſe conſueuit. In eiſdẽ autẽ cataplaſmatis, cucurbitulisq́; præſidium eſt, ſicut etiam cùm in humeris, alijs'ue cõmiſſuris dolor aliquis exortus eſt. Equitare ei cui genua dolẽt, inimiciſſimum omniũ eſt. Omnes autem eiuſmodi dolores, ubi inueterauerunt, uix citra uſtionem finiuntur.

De articulorum doloribus, in manibus, pedibus'que. CAP. XXIIII.

IN manibus pedibusq́; articulorũ uitia frequentiora, longioraq́; ſunt, quæ in podagris, chiragris'ue eſſe cõſuerunt. Ea rarò uel caſtratos, uel pueros ante fœminæ coitum, uel mulieres, niſi quibus mẽſtrua ſuppreſſa ſunt, tentant. Vbi ſentiri cœperunt, ſanguis mittendus eſt. Id enim inter initia ſtatim factum, ſæpe annuã, nõnunquam perpetuã ualetudinẽ totam præſtat. Quidã etiã cũ aſinino *lotio epoto ſe eluiſſent, in perpetuũ hoc malũ euaſerunt. Quidã cũ toto anno à uino, mulſo, uenere ſibi temperaſſent, ſecuritatẽ totius uitæ cõſecuti ſunt. Idq́; utiq; poſt primũ dolorem ſeruãdũ eſt, etiam ſi quieuit. Quòd ſi iam cõſuetudo eius facta eſt, poteſt quidem aliquis eſſe ſecurior his temporibus, quibus dolor ſe remiſit. Maiorẽ uerò curã adhibere debẽt hi, quibus id reuertitur. Quod fere uere, autumno'ue fieri ſolet. Cùm uerò dolor non urget, manu geſtari debet, deinde ferri, inambulatione leui ſe dimouere: & ſi podagra eſt, interpoſitis tẽporibus exiguis inuicem modò ſedere, modò ingredi, tum antequam cibũ capiat, ſine balneo loco calido leuiter perfricari, ſudare, perfundi aqua egelida, deinde cibum ſumere ex media materia interpoſitis rebus urinam mouentibus, quotiesq́;

*lacte

tiesq́; plenior eſt,euomere.Vbi dolor uehemens urget,
intereſt ſine tumore is ſit,an tumor cum calore, an tu=
mor iam etiam obcaluerit.Nam ſi tumor nullus eſt,cali=
dis fomentis opus eſt.Aquam marinam, uel muriam du=
ram feruefacere oportet,deinde in peluem conijcere, &
cum iam homo pati poteſt,pedes demittere, ſuperq́; pal
lam dare,& ueſtimento tegere,paulatim deinde iuxta la
brum ipſum ex eadem aqua leuiter infundere, ne calor
intus deſtituat,ac deinde noctu cataplaſmata calefacien=
tia imponere,maximeq́; hibiſci radicē ex uino coctam.
Sin uerò tumor calorq́; eſt,utiliora ſunt refrigerantia,
recteq́; in aqua quàm frigidiſsima articuli continentur:
ſed neq; quotidie,neq; diu fit,ne nerui* lædantur.Impo= *indureſcāt
nendum uerò eſt cataplaſma quòd refrigeret. Neque ta=
men* in hoc ipſo permanendum,ſed ad ea tranſeūdum, *in hoc quo
quæ ſic reprimunt,ut emolliant.Si maior eſt dolor,papa tidie perm.
ueris cortices in uino coquendi, miſcendiq́; cum cerato
ſunt,quod ex roſa factum ſit.Vel cæræ,& adipis ſuillæ
tantundem unà liquandum,deinde his uinum miſcēdum,
atq; ubi quod ex eo impoſitum eſt,incaluit,detrahendū,
& ſubinde imponēdum aliud eſt.Si uerò tumores etiam
obcaluerunt, & dolēt,leuat ſpongia,quæ impoſita ſub=
inde ex oleo,uel aceto,uel aqua frigida exprimitur, aut
pari portione inter ſe miſta,pix,cæra,alumen. Sunt etiā
plura idonea manibus,pedibusq́; malagmata.Quod ſi ni
hil ſuperimponi patitur,id quod ſine tumore eſt, fouere
oportet ſpongia,quæ in aquam calidam demittatur, in
qua uel papaueris cortex,uel cucumeris ſylueſtris radix
decocta ſit,tum inducere articulis crocum cum ſucco pa
paueris, & ouillo lacte. At ſi tumor eſt, fouere quidem
debet aqua* calida, in qua lentiſcus, aliáue uerbena ex *egelida

reprim

*reprimentibus decocta ſint: induci uerò medicamentũ ex nucibus amaris cum aceto tritis, aut ex ceruſſa, cui contritæ herbæ muralis ſuccus ſit adiectus. Lapis etiam qui carnem exedit, quem σαρκοφαγὸν Græci uocant, exciſus, ſic ut pedes capiat, demiſſos eos cum dolent, retentosq́; ibi leuare conſueuit. Ex quo in Aſia lapidi * Aſio gratia eſt. Vbi dolor, & inflammatio ſe remiſerũt, quod intra dies quadraginta fit, niſi uitium hominis acceßit, modicis exercitationibus, abſtinentia, unctionibus lenibus utendum eſt: ſic, ut etiam acopo, uel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoq; alienum eſt. Quibus uerò articulorum dolor certis temporibus reuertitur, hos antè & curioſo uictu cauere oportet, ne inutilis materia corpori ſuperſit, & crebriore uomitu, & ſi quis ex corpore metus eſt, uel alui ductione uti, uel lacte purgari. Quod Eraſiſtratus in podagricis expulit, ne in inferiores partes factus curſus pedes repleret, cùm euidens ſit omni purgatione non ſuperiora tantummodo, ſed etiam inferiora exinaniri. Ex quacũq; autem morbo quis inualeſcit, ſi tardè cõfirmatur, uigilare prima luce debet, nihilominus in lecto conquieſcere, circa tertiam horam leuiter unctis manibus corpus permulcere. Deinde delectationis cauſſa (quantum iuuat) ambulare, circumciſa omni negotioſa cogitatione uel actiõe, tũ geſtari diu, multa fricatiõe uti, loca, cœlũ, cibos ſæpe mutare. Vbi triduo, quatriduo'ue uinum bibit, uno aut etiã altero die ĩterponere aquã. Per hæc enim fiet, ne in uitia tabẽ inferẽtia incidat, & ut maturè uires ſuas recipiat. Cũ ex toto uerò cõualuerit, periculoſè uitæ genus ſubitò mutabit, & inordinatè aget. Paulatim ergo debebit omißis his legibus, eò trãſire, ut arbitrio ſuo uiuat.*

LIB

LIBER V.

DIXI de his malis corporis, q̃bus uictus ratio maxime ſubuenit. Nũc transeũdũ eſt ad eam medicinæ partẽ, quæ magis medicamentis*purgat. His multum anti qui autores tribuerunt, & Eraſiſtratus, & hi q ſe empiricos nominauerũt, præcipue tamẽ Herophilus, deductiq; ab illo uiri, adeo ut nullũ morbi genus, ſine his curarẽt. Multaq; etiã de facultatibus medicamentorũ memoriæ prodiderunt, qualia ſunt uel Zenonis, uel Andræ, uel Apollonij, qui Mys cognominatus eſt. Horũ autem uſum ex magna parte Aſclepiades, nõ ſine cauſſa ſuſtulit: & cùm omnia ferè medicamẽta ſtomachum lædãt, maliq; ſucci ſint, ad ipſius uictus rationem potius omnẽ curã ſuã tranſtulit. Verùm ut illud in pleriſq; morbis utilius eſt, ſic multa admodũ corporibus noſtris incidere cõſuerũt, quæ ſine medicamẽtis ad ſanitatẽ perueni re nõ poſſunt. Illud ante oĩa ſcire cõuenit, quòd oẽs medicinæ partes ita innexæ ſunt, ut ex toto ſeparari nõ poſſint, ſed ab eo nomẽ trahãt, à quo plurimũ petũt. Ergo ut illa quæ uictu curat, aliquãdo medicamẽtũ adhibet, & illa quæ præcipuè medicamẽtis*purgat, adhibere etiã rationẽ uictus debet, quæ multũ admodũ ĩ oĩbus malis corporis ꝑficit. Sed cùm oĩa medicamẽta proprias facultates habeãt, ac ſæpe ſimplicia opitulẽtur, ſæpe miſta, nõ alienũ uidetur antè ꝓponere & noĩa, & uires, & miſturas eorũ, quo minor ipſius curatiõis ex ſequẽtibus mora ſit.

*pugnat

*pugnat

De ſimplicibus facultatibus quarumcunq; rerũ, ex quibus medicamenta fiunt, & primo de his quæ ſanguinẽ ſupprimunt. CAP. I.

SAnguinem ſupprimunt, atramentum ſutorium, quod Græci χάλκανθον appellant, chalcitis, acacia, & ex

aqua licium,thus,aloë,gummi,plumbũ combuſtum,porrum,herba ſanguinalis, creta uel cimolia uel figuralis, miſy,frigida aqua,uinum,acetum,alumen,melinũ,ſquama & ferri,& æris,atq; huius quoq; duæ ſpecies ſunt, alia tantum æris,alia rubri æris.

Vel ſigillaria.

Quæ uulnus glutinent. CAP. II.

GLutinant uulnus,myrrha,thus,gummi, præcipueq́; acanthinum pſilleum,tragacantha, cardamomon, bulbi,lini ſemen,naſturtium,oui album,gluten, ichthyocolla,uitis alba,contuſæ cum teſtis ſuis cochleæ,mel coctum,ſpõgia,uel ex aqua frigida,uel ex uino, uel ex aceto expreſſa,ex iiſdẽ lana ſuccida,ſi leuis plaga eſt,etiam aranea:reprimunt alumen & ſciſſile(quod σχιστὸν uocatur)& liquidum,melinum,auripigmentum,ærugo,chalcitis,atramentum ſutorium.

Quæ concoquant,& moueant pus. CAP. III.

COncoquunt & mouent pus,nardũ,myrrha, coſtus, balſamum,galbanum,propolis,ſtyrax,thuris & fuligo, & cortex, bitumen, pix, ſulphur, reſina, ſeuum, adeps,oleum.

Quæ aperiant uulnera. CAP. IIII.

VVlnera aperiunt tanquam ora in corporibus, quod στόμα Græce dicitur,cynnamomum,balſamum, panaces,iuncus quadratus,pulegiũ,flos albæ uiolæ,*bdellium,galbanum,reſina terebinthina,& pinea,propolis, oleum uetus,piper,pyrethrum,chamæpitys, uua* taminia,ſulphur,alumen,rutæ ſemen.

* bdella

* aminia

Quæ purgant. CAP. V.

PVrgant,ærugo,auripigmẽtũ,quod ἀρσενικὸν à Græcis nominatur.Huic autẽ & ſandaracæ in omnia,eadẽ uis,ſed ualidior eſt ſquama æris,pumex,iris,balſamũ, ſtyrax

ſtyrax, thus, thuris cortex, reſina & pinea, & terebinthina liquida, œnanthe, lacerti ſtercus, ſanguis columbæ, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium, quod in omnia idem quod ammoniacum poteſt, ſed ualentius eſt, abrotanum, ficus arida, coccũ gnidium, ſcobis eboris, omphacium, radicula, coagulum, ſed maxime leporinum, cui eadem quæ cæteris coagulis facultas, ſed ubique ualidior eſt, fel, uitellus crudus, cornu ceruinum, gluten taurinum, mel crudum, miſyos chalcitis, crocum, uua, *taminia, abrotanum, ſpuma argẽti, galla, ſquama æris, lapis hæmatites, minium, coſtum, ſulphur, pix cruda, ſæuũ, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, eruum. * aminia

Quæ rodant. CAP. VI.

RODunt, alumen liquidum, ſed magis rotundum, ærugo, chalcitis, miſy, ſquama æris, ſed magis rubri, æs combuſtum, ſandaraca, minium Synopicum, galla, balſamum, myrrha, thuris cortex, galbanum, reſina terebinthina humida, piper utrunq;, ſed rotundum magis, cardamomum, auripigmentum, calx, nitrum, & ſpuma eius, apij ſemen, narciſsi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, allium, mel crudum, uinum, lentiſcus, ſquama ferri, fel taurinum, ſcamonea, uua taminia, cinnamomum, ſtyrax, cicutæ ſemen, reſina, narciſsi ſemen, fel, nuces amaræ, oleumq́; earum, atramentum ſutorium, chryſocolla, ueratrum, cinis.

Quæ exedant corpus. CAP. VII.

EXedunt corpus, acaciæ ſuccus, hebenus, ærugo, ſquama æris, chryſocolla, cinis Cyprius, nitrum, cadmia, ſpuma argenti, hypociſtis, diphryges, ſal, auripigmentum, ſulphur, cicuta, ſandaraca, ſalamandra, alcyonium, æris flos, chalcitis, atramentum ſutorium, ochra, calx, ace

tum, galla, alumen, lac caprifici, uel lactucæ marinæ, quæ tithymallos à Græcis nominatur, alcyonium, fel, thuris fuligo, ſpodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatites, & Phrygius, & Aſius, & ſciſsilis, miſy, uinum, acetum.

Quæ adurant. CAP. VIII.

A*Durunt, auripigmentum, atramentum ſutoriũ, chalcitis, miſy, ærugo, calx, charta combuſta, ſal, ſquama æris, fex combuſta, myrrha, ſtercus & lacerti & columbæ, & palumbi, & hirundinis, piper, coccum Gnidium, allium, diphryges, lac utrunq; (quod proximo capite ſuprà comprehenſum eſt) ueratrum & album & nigrũ, cantharides, corallium, pyrethrum, thus, ſalamandra, eruca, ſandaraca, uua taminia, chryſocolla, ochra, alumen ſciſsile, ouillum ſtercus, œnanthe.*

Quæ cruſtas ulceribus inducant. CAP. IX.

E*Adem fere cruſtas ulceribus tanquam igne aduſtis inducunt, ſed præcipuè chalcitis, utiq; ſi cocta eſt, flos æris, ærugo, auripigmentũ, miſy, & id, quò magis coctũ.*

Quæ cruſtas ulceribus reſoluant. CAP. X.

C*Ruſtas uerò has, reſoluit farina triticea cum ruta, uel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adiectum eſt.*

Quæ diſcutiant ea, quæ in aliqua parte corporis coierunt. CAP. XI.

A*D diſcutienda uerò ea, quæ in corporis parte aliqua coierunt, maxime poſſunt, abrotanum, helenium, amaracus, alba uiola, mel, lilium, * ſanſucus, cyperus, lac, ſertula campana, ſerpillum, cupreſſus, cedrus, iris, uiola purpurea, narciſſus, roſa, crocum, paſſum, iuncus quadratus, nardum, cinnamomum, caſia, ammoniacum, cæra, reſina, uua taminia, ſpuma argenti, ſtyrax, ficus arida, tra-*

* *ſampſucus Cyprias*

go

goriganus,lini & narciſſi ſemen,bitumen, ſordes ex gymnaſio,pyrites lapis,aut molaris,crudus uitellus, amaræ nuces,ſulphur.

Quæ euocent,& educant. CAP. XII.

EVocat & educit,ladanum,alumen rotundum, hebenus,lini ſemen,omphacium,fel,chalcitis,bdellium,reſina terebinthina & pinea,propolis, ficus arida decocta, ſtercus columbæ,pumex, farina lolij groſſi in aqua cocti, elaterium,lauri baccæ,nitrum,ſal.

Quæ exaſperata leuent. CAP. XIII.

LEuat id quod exaſperatum eſt, ſpodium, hebenus, gummi,oui album,lac,tragacanthum.

Quæ carnẽ nutriãt,& ulcus impleãt. CAP. XIIII.

CArnem alunt,& ulcus implẽt,reſina pinea, ochra, actice,mel,aſteriace,cæra,butyrum.* ** ochra actica,uel aſterica*

Quæ molliant. CVP. XV.

MOlliũt,æs combuſtũ,terra eretria,nitrũ, papaueris lacryma,ammoniacũ,bdelliũ, cæra,ſeuũ, adeps,oleum,ficus arida,ſeſamũ,ſertula Campana,narciſſi & radix & ſemẽ,roſæ folia,coagulũ,uitellus crudus,amaræ nuces,medulla omnis,ſtibi,pix,cochlea cocta,cicutæ ſemen, plumbi retrimentũ, σκορίαν μολύβδου *Græci uocant,panaces,cardamomũ,galbanũ,reſina,uua taminia, ſtyrax,iris, balſamum, ſordes ex gymnaſio , ſulphur, butyrum,ruta.*

Quæ cutem purgent. CAP. XVI.

CVtem purgat mel,ſed magis, ſi eſt cum galla, uel eruo,uel lenticula,uel marrubio,uel iride, uel ruta, uel nitro,uel ærugine.

De miſturis ſimpliciũ rerum , & de ratione ponderũ,& quid Malagma,& Emplaſtrum,& Paſtillus inter ſe differant. CAP. XVII.

Expoſitis ſimplicibus facultatibus, dicēdum eſt quemadmodum miſceātur, quæ ex his fiant. Miſcentur autem uarie, neq; huius ullus modus eſt, cùm ex ſimplicibus alia demantur, alia adijciantur, iiſdemq; ſeruatis, ponderum ratio mutetur. Ita cùm facultatū materia non ita multiplex ſit, innumerabilia miſturarū genera ſunt, quæ comprehendi ſi poſſent, tamen eſſet ſuperuacuum. Nam & iidem effectus inter paucas compoſitiones ſunt, et mutare eas cuilibet (cognitis facultatibus) facile eſt. Itaq; contentus his ero, quas accepi uelut nobiliſsimas. In hoc autē uolumine eas explicabo, quæ uel deſiderari in prioribus potuerunt, uel ad eas curationes pertinēt, quas protinus hic comprehendam, ſic ut tamen quæ magis communia ſunt, ſimul iungam. Si qua ſingulis, uel etiam paruis accommodata ſunt, in ipſorum locum differā. Sed et antea ſciri uolo, in uncia pondus denariorum ſeptem eſſe. Vnius deinde denarij pondus diuidi à me in ſex partes, id eſt ſex uncias, ut idem in uncia denarij habeam, quod Græci habent in eo, quem ὀβολὸν appellant. Id ad noſtra pondera relatum, paulo plus dimidio ſcrupulo facit. Malagmata uerò, atq; Emplaſtra Paſtilliq; (quos τροχίσκους Græci uocāt) cū plurima eadem habeant, differunt eo, quòd Malagmata maximè ex floribus, eorumq; etiam ſurculis: Emplaſtra Paſtilliq; magis ex quibuſdam metallicis fiunt: deinde malagmata contuſa abunde molleſcūt: nam ſuper integram cutem inijciuntur. Laborioſe uerò cōteruntur ea, ex quibus emplaſtra paſtilliq; fiunt, ne lædant uulnera cum impoſita ſunt. Inter Emplaſtrum autem, & Paſtillum hoc intereſt, quòd Emplaſtrū utiq; liquati aliquid accipit, in Paſtillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum Emplaſtrum hoc modo fit, arida medicamenta per

Vncia.
Denarius.

ſe

ſe teruntur, deinde miſtis his inſtillatur aut acetum, aut ſi quis alius non pinguis humor acceſſurus eſt, & ea rurſus ex eo teruntur: Ea uerò quæ liquari poſſunt, ad ignem ſimul liquãtur, & ſi quid olei miſceri debet, tũ infunditur. Interdum etiã aridũ aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta ſunt, quæ ſeparatim fieri debuerunt, in unum omnia miſcentur. At Paſtilli hæc ratio eſt: Arida medicamenta contrita humore nõ pingui, aut uino, uel aceto coquũtur, & rurſus cocta, inareſcunt. Atq; ubi utendũ eſt, eiuſdem generis humore diluuntur, tum Emplaſtrum imponitur, *paſtillus illinitur, aut alicui molliori, aut cerato miſcetur. * paſtillis

DE MALAGMATIS. CAP. XVIII.

Malagma aduerſus calidas podagras.

HIs cognitis, primum malagmata ſubijciam, quæ ferè non ſunt refrigerandi, ſed calefaciendi cauſſa reperta. Eſt tamen quod refrigerare poßit, ad calidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ & alterius, coriandri ſeminis, cicutæ lacrymæ aridæ, gummi, ſingulorum plenum acetabulum, cerati eloti, quod πεπλυμένον Græci uocant, ſelibram. Reliqua fere calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam, quædã extrahunt, quæ ἐπισπαστικὰ uocãtur, pleraq; certis magis partibus mẽbrorũ accõmodata ſunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

SI materia extrahenda eſt, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente abſceſſu, in ſuppuratione quoque mediocri, aptũ eſt id, quod habet reſinæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani, ſingulorum pondo ✕. ceræ pondo ✕. Aut in quo hæc ſunt, æruginis raſæ, thuris ſingulorum P. II. ✕. ammoniaci ſalis P. VI. ✕. ſquamæ æris, ceræ, ſingulorũ P. VIII. ✕. reſinæ aridæ P. *XII. ✕. aceti cyathus. * VII. Idem præſtat cumini farina cũ ſtruthio, & melle P. II. ✕.

Malagma ad iecur dolens.

SI iecur dolet, id in quo eſt balſami lacrymæ P. X I I. ✳. coſti, cinamomi, caſiæ, corticis myrrhæ, croci, iunci rotundi, balſami ſeminis, iridis illyricæ, cardamomi, amomi, nardi, ſingulorum P. X : V I. ✳. Quibus adijcitur nardinum unguentum, donec cerati craßitudo ſit, & huius quidem recentis uſus eſt. Si uerò ſeruandum eſt, reſinæ terebinthinæ P. X V I. ✳. ceræ P. X. ✳. ex uino leni contunduntur, tum eo miſcentur.

Malagma ad lienem.

AT ſi lienis torquet, glandis (quam βάλανον Græci uocant) cortex & nitrum paribus portionibus contunduntur, reſperguntur'q; aceto quàm acerrimo. Vbi cerati craßitudinem habet, linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur, et ſic imponitur, ſupraq́; farina ordeacea inijcitur, ſed manere ibi non amplius ſex horis debet, ne lienem conſumat. Satiusq; eſt id bis, aut ter fieri. Communem autem & iocineri, & lieni, & abſceßibus, & ſtrumæ, parotidibus, articulis, calcibus quoq; ſuppurantibus, aut aliter dolentibus, etiam concoctioni uentris, Lyſias compoſuit ex hyſſopi, panacis, ſtyracis, galbani, reſinæ, ſingulorũ P. I I. ✳. ammoniaci, bdellij, ceræ, ſeui taurini, iridis aridæ P. I I I I. ✳. cachryos acetabulo, piperis granis quadraginta. Quæ contrita, irino unguento temperantur.

Malagma ad laterum dolores.

AD laterũ autẽ dolores cõpoſitio eſt Apollophanis, in qua ſunt reſinæ terebinthinæ, thuris fuliginis, ſingulorum P. I I I I. ✳. bdellij, ammoniaci, iridis, ſeui uitulini, aut caprini à renibus ſicci, ſingulorũ P. I I I I. ✳. Hæc autem eadem omnẽ dolorem leuant, dura emolliũt, mediocriter calefaciũt. Ad idem latus Andreæ quoq; malagma eſt,

quod

quod etiam reſoluit, educit humorem, pus maturat, ubi id maturum eſt, cutem rumpit, ad cicatricem perducit, prodeſt impoſitum minutis maioribusq́; abſceßibus, item articulis, ideoq́; & coxis, & pedibus dolentibus: item ſi quid in corpore colliſũ eſt, reficit, præcordia quoq; dura et inflata emollit, oſſa extrahit, ad omnia deniq; ualet, quæ adiuuare calor poteſt. Id habet ceræ P. x I. ⁎. *uiſci, ſycamini, quam aliàs ſycomorũ uocãt, lacrymæ, ſingulorũ P.* I. ⁎. *piperis & rotũdi, & lõgi, ãmoniaci, thymiamatis, bdellij, iridis illyricæ, cardamomi, amomi, xylobalſami, thuris maſculi, myrrhæ, reſinæ aridæ, ſingulorũ P.* x. ⁎. *pyrethri, cocci Gnidij, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ Creticæ, radicis ex cucumere agreſti, reſinæ terebinthinæ liqdæ, ſingulorũ P.* x x v. ⁎. *Quibus adijcitur unguẽti irini, quãtũ ſatis eſt ad ea molliẽda, atq; cogẽda.* * I. * x I.

Malagmata ad reſoluenda quæ aſtricta ſunt, & molliẽda quæ dura ſunt, & digerẽda quæ coẽũt.

PRæcipuum uerò eſt ad reſoluenda quæ aſtricta ſunt, mollienda quæ dura ſunt, digerenda quæ coëunt, id quod ad Polyarchum autorem refertur. Habet iunci quadrati, cardamomi, thuris, fuliginis, amomi, ceræ, reſinæ liquidæ, pares portiones.

Aliud malagma ad eadem.

ALiud ad eadem Nilei, crocomagmatis (quod quaſi recrementum eius eſt) P. I I I I. ⁎. *ammoniaci, thymiamatis, ceræ, ſingulorum P.* x x. ⁎. *ex quibus duo priora ex aceto teruntur, cera cum roſa liquatur, & tum omnia iunguntur.*

Malagma Moſchi ad molliendum.

PRoprie etiam dura mollit id, quod Moſchi eſſe dicitur. Habet galbani unciam, thuris fuliginis

P. ⚹. 3. *cæræ, ammoniaci, thymiamatis trientes, picis aridæ* P. I I. ⚹. *aceti heminas tres.*

Malagma Medi ad dig erenda quæ coëunt.

F*Ertur etiam ad digerēda quæ coëunt ſub autore* Me*do, quod habet cæræ* P. ⚹. 3. *panacis* P. ⚹. *ſemis, ſquamæ æris, aluminis rotundi, item ſciſſilis, ſingulorum* P. I. ⚹. *plumbi combuſti* P. I. ⚹. *& ſemis.*

Malagma Panthemi ad eadem.

A*D eadem Panthemus utebatur, calcis* P. ⚹. *ſemis, ſinapis contriti, item fœni Græci, aluminis, ſingulorum* P. I. ⚹. *ſeui bubuli* P. I I. ⚹. *& ſemis.*

Malagma ad ſtrumas.

A*D ſtrumam multa malagmata inuenio. Credo autem quo peius id malū eſt, minusq; facile diſcutitur, eo plura eſſe tentata, quæ in perſonis uarie reſponderunt. Andreas autor eſt, ut hæc miſceantur, urticæ ſeminis* P. I. ⚹. *piperis rotundi, bdellij, galbani, ammoniaci, thymiamatis, reſinæ aridæ, ſingulorum* P. I I I I. ⚹. *reſinæ liquidæ, cæræ, pyrethri, piperis longi, lactucæ marinæ ſeminis, ſulphuris ignem non experti (quod* ἄπυρον *uocatur) fecis aridæ, aceti, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ſinapis, cardamomi, radicis ex cucumeris ſylueſtri, reſinæ, ſingulorum* * P. V I I I. ⚹. *Quæ ex leni uino contunduntur.*

*P. V.

Aliud malagma ad idem ualens.

E*Xpeditius ad idem fit, quod habet uiſci,* * *felini ſtercoris, reſinæ, ſulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo eſt ſulphuris* P. I. ⚹. *lapidis, quem pyriten uocant* P. I I I I. ⚹. *cumini acetabulū. Item in quo eſt lapidis eiuſdem pars una, ſulphuris duæ partes, reſinæ terebinthinæ partes tres.*

*alias: ſemine, ſtercoris. Legēdū fortaſſe uel caprini, uel bouilli ex Galeno de ſtrumis.

Mal

Malagma ad ſtrumam, & phymata.

ARabis autem cuiuſdam eſt ad ſtrumam, & orientia tubercula, quæ φύματα uocantur, quod hæc digerit. Habet myrrhæ, ſalis ammoniaci, thuris, reſinæ & liquidæ & aridæ, crocomagmatis, ceræ ſingulorum P.I.✳. lapidis eius, quem πυρίτην uocant, P.IIII.✳. quibus quidam adijciunt, ſulphuris P.II.✳.

Malagma ad ſtrumam, & tubera, & carcinodas.

EST etiam proficiẽs in ſtruma, & in his tuberibus, quæ difficiliter concoquuntur, & in his quæ carcinodæ uocantur, quod ex his conſtat: Sulphuris P.II.✳. nitri P.IIII.✳. myrrhæ P.VI.✳. fulignis, thuris P.✳. ſemis, ſalis ammoniaci P.✳.3. ceræ P.I.✳.

Malagma Protarchi ad parotidas, & fauum, & mala ulcera.

PRotarchus autem ad parotidas, eaq́; tubercula, quæ meliceriæ, id eſt, faui, uel phymata nominantur, item mala ulcera, pumicis, reſinæ pineæ liquidæ, thuris, fuliginis, ſpumæ nitri, iridis, ſingulorũ P.VIII.✳. cum ceræ P.IX.✳. miſcebat, hisq́; olei cyathũ, & dimidiũ adijciebat.

Malagma, aduerſus panum & phymata.

AT aduerſus panum, tum primum orientem (quod φύγεθλον Græci uocant) & omne tuberculũ, quod phyma nominatur, miſcetur ochra, quæ Attice nominatur, cũ duabus partibus ſimilæ, hisq́; contunditur, ſubinde mel inſtillatur, donec malagmatis craßitudo ſit.

Malagma aduerſus phymata.

DIſcutit etiam omne tuberculum (quod phyma uocatur) id quod habet calcis, nitri ſpumæ, piperis rotundi, ſingulorum P.I.✳. galbani P.II.✳. ſalis P.IIII.✳. quæ excipiuntur cerato ex roſa facto.

Malagma ad ſupprimendũ omne quod abſcedit.

SVpprimitq; omne quod abſcedit id, in quo eſt galbani, fabæ* freſæ, ſingulorũ P. I. ⁎. myrrhæ, thuris, ex radice capparis corticis, ſingulorum P. I I I I. ⁎. Satiſq; omnia abſcedentia digerit, murex cōbuſtus, & bene contritus, aceto ſubinde adiecto.

* frixæ

Malagma ad ſanguinem ſupprimendum, & phymata.

AT ſi ſatis ſanguis ſubit, rectè imponitur quod aduerſus phymata quoq; poteſt. Conſtat ex his, bdellij, ſtyracis, ammoniaci, galbani, reſinæ & aridæ & liquidæ pineæ. Item ex lentiſci, thuris, iridis, ſingulorum P. II. ⁎.

Malagma ad carcinodas, & phymata lenienda.

CArcinodæ uerò & phymata commodè his leniuntur: Galbani, uiſci, ammoniaci, reſinæ terebinthinæ in ſingulis P. I. ⁎. ſeui taurini P. ⁎. ſemis, fecis cōbuſtæ quàm maxima portione, dum id ſiccius non faciat, quàm eſſe malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contuſæ.

QVod ſi facie contuſa liuor ſubcruētus eſt, hæc compoſitio nocte & die impoſita tollit: Ariſtolochiæ, thapſiæ, ſingulorum P. II. ⁎. bdellij, ſtyracis, ammoniaci, thymiamatis, galbani, reſinæ aridæ, & ex lentiſco liquidæ, thuris maſculi, iridis illyricæ, ceræ, ſingulorũ P. IIII. ⁎. Item faba quoq; impoſita proficit.

Malagmata ſtomachica ad aperiendum.

SVnt etiam quædam malagmata, quæ ϛομαλικὰ Græci uocant, quoniam aperiēdi uim habent. Quale eſt quod ex his conſtat, piperis longi, ſpumæ nitri, ſingulorum P. II. ⁎. eriſimi P. ⁎. IIII. quæ cũ melle miſcentur. Idoneáq; etiam ſtrumæ aperiendæ ſunt eius generis. Vehementiúſq; ex his

ex his eſt id quod habet calcis P. IIII. ⁎. *piperis grana ſex, nitri, cæræ, ſingulorum* P. X. ⁎. *mellis* P. ⁎. 3. *olei heminam.*

Miconis malagma, ad reſoluendum aperiendumq; ac purgandum.

M*Iconis quoq; eſt quod reſoluit, aperit, purgat. Habet alcyonium, ſulphur, nitrum, pumicem, paribus portionibus, quibus tantum picis, & cæræ adijcitur, ut fiat cerati craſsitudo.*

Malagma ad oſſa, & neruos.

A*D oſſa autem Ariſtogenis, fit ex his, ſulphuris* P. I. ⁎. *reſinæ terebinthinæ, nitri ſpumæ, & ex ſcilla partis interioris, plumbi eloti, ſingulorũ* P. II. ⁎. *thuris, fuliginis* P. VIII. ⁎. *ficus aridæ quàm pinguiſsimæ, ſeui taurini, ſingulorum* P. VIII. ⁎. *cæræ* P. XI. ⁎. *iridis Macedonicæ* P. VI. ⁎. *ſeſami fricti acetabulum, maximéque neruis, & articulis malagma conuenit.*

Malagma Euticlei ad articulos, & ad omnem dolorem.

I*Gitur Euticlei eſt, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad ueſicæ, & ad recenti cicatrice contractos articulos, quas* ἀγκύλας *Græci nominant, quod habet fuliginis, thuris acetabulum, reſinæ tantundem, galbani ſine ſurculis ſeſcunciam, ammoniaci, bdellij, ſingulorum* P. ⁎. 3. *cæræ* P. ⁎. *ſemis. Aliud item fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri, ſingulorum* P. XIIII. ⁎. *reſinæ liquidæ* P. VI. ⁎. *cæræ* P. XVI. ⁎.

Malagma Soſagoræ ad dolores articulorum.

A*D dolores articulorum Soſagoræ: Plumbi combuſti, papaueris lacrymæ, corticis hyoſcyami, ſtyracis, peucedani, ſeui, reſinæ, ceræ pares portiones.*

Chryſip-

Chryſippi malagma, ad idem ualens.

CHryſippi, reſinæ liquidæ, ſandaracæ, piperis, ſingulorum P. XII. ※. quibus ceræ paulum adijcitur.

* Cleſipontis

* Cteſiphontis malagma ad idem ualens, & ad parotidas, & phymata, & ſtrumam.

CTeſiphontis, ceræ Creticæ, reſinæ terebinthinæ, nitri quàm ruberrimi, ſingulorum P. ※. ſemis, olei cyathi tres. Sed id nitrũ antè per triduũ inſtillata aqua teritur, & cum ſextario eius incoquitur, donec omnis humor conſumatur. Poteſt uerò ea cõpoſitio etiam ad parotidas, phymata, ſtrumam, omnemq́; coitum humoris emolliendũ.

Malagma ad articulos.

AD articulos fici quoq; aridi, partem nepetæ miſtam uel uuam taminiam ſine ſeminibus cum pulegio rectè aliquis imponit.

Malagma Ariſtonis, aduerſus podagras, & recentia phymata, & omnes dolores.

EAdem podagræ præſidio ſunt. Sed ad eam fit Ariſtonis quoq;, quod habet nardi, cinnamomi, caſiæ, chamæleontis, iunci rotundi, ſingulorum P. VIII. ※. ſeui caprini ex irino liquati P. XX. ※. iridis P. I. ※. quæ in aceto quàm acerrimo iacere per XX. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloresq́; omnes diſcutit.

* Theoni

* Theoſeni malagma, ad pedum dolores,

AT Theoſenus ad pedum dolores, ſeui à renibus partem tertiam, ſalis partes duas miſcebat, hisq́; membranulam illitam imponebat, tum ſuperinijciebat ammoniacum, thymiama in aceto liquatum.

Numenij malagma, ad podagram, cæterosq́; articulos induratos.

AT Numenius podagram, cæterosq́; articulos indura tos

toſ hoc molliebat: abrotani, roſæ aridæ, papaueris lacrymæ, ſingulorum P. III. ⋇. reſinæ terebinthinæ P. IIII. ⋇. thuris, ſpumæ nitri, ſingulorum P. VIII. ⋇. iridis, ariſtolochiæ, ſingulorum P. XII. ⋇. ceræ P. III. ⋇. quibus adijcitur cedri cyathus unus, olei laurini cyathi tres, olei acerbi ſextarius.

Dexij malagma, ſi quando callus in articulis increuit.

SI quando autem in articulis callus increuit, Dexius docuit imponere, calcis P. IIII. ⋇. ceruſæ P. VIII. ⋇. reſinæ pineæ P. XX. ⋇. piperis grana P. XX. ceræ P. II. ⋇. Quibus dum contunduntur, hemina uini lenis inſtillatur.

DE EMPLASTRIS CAP. XIX.

EX emplaſtris autem nulla maiorem uſum præſtant, quàm quæ cruentis protinus uulneribus inijciuntur, ἔναιμα Græci uocant. Hæc enim reprimunt inflammationem (niſi magna uis eam cogit) atque illius quoq; impetum minuunt, tum glutinant uulnera, quæ id patiuntur, cicatricem iiſdem inducunt. Conſtant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoq; * alipenæ nominantur. * aliparæ

Barbarum emplaſtrum nigrum, quod cruentis protinus uulneribus inijcitur.

OPtimum ex his eſt, quod Barbarum uocatur. Habet æruginis raſæ P. XII. ⋇. ſpumæ argenti P. XX. ⋇. aluminis, picis aridæ, reſinæ pineæ, aridæ, ſingulorũ P. I. ⋇. quibus adijciuntur olei, & aceti ſingulæ heminæ.

Coacon emplaſtrum nigrum, ad idem ualens.

ALterum ad idem, quod χόακον uocant, habet ſpumæ argenti P. C. ⋇. reſinæ aridæ tantundem. Sed ſpuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplaſtris color niger eſt, qui fere talis fit ex pice atq; reſina. At ex bi-

ex bitumine nigerrimus:ex ærugine, aut æris ſquama, uiridis:ex minio rubet, ex ceruſſa albus.

Baſilicon emplaſtrum nigrum ad idem.

P*Aucæ admodum compoſitiones ſunt, in quibus aliquid miſturæ uarietas nouat.* Ergo *id quoque nigrum eſt, quod* Baſilicon *nominatur.* Habet *panacis* P. I. ⚹. *galbani* P. II. ⚹. *picis, & reſinæ ſingulorum* P. X. ⚹. *olei dimidium cyathum.*

Smaragdinum emplaſtrum ad idem.

A T *quod peruiride eſt, ſmaragdinum appellatur, in quo ſunt reſinæ pineæ* P. III. ⚹. *ceræ* P. I. ⚹. *æruginis* P. ⚹. *ſemis, thuris fuliginis* P. II. ⚹. *olei tantundem, & aceti, quo fuligo & ærugo in unum cogantur.*

Emplaſtrum rufum ad idem.

E*St etiam coloris fere ruffi, quod celeriter ad cicatricem uulnera perducere uidetur.* Habet *thuris* P. I. ⚹. *reſinæ* P. II. ⚹. *ſquamæ æris* P. IIII. ⚹. *ſpumæ argẽti* P. XX. ⚹. *ceræ* P. C. ⚹. *olei heminam.*

Παρακολλητικὸν emplaſtrum ad idem.

P*Ræterea eſt, quod* παρακολλητικὸν *à glutinando uocant.* Conſtat *ex his:* Bituminis, *aluminis ſciſsilis* P.
*P. X L. IIII. ⚹. *ſpumæ argẽti* * P. IIII. ⚹. *& olei ueteris hemina.*

Cephalicum emplaſtrũ Philotæ capiti cõueniẽs.

P*Ræterea ſunt quædam generis eiuſdem, quæ quia capitibus fractis maxime cõueniunt,* Cephalica *à* Græ*cis nominantur.* Philotæ *compoſitio habet:* Terræ * *eretriæ, chalcitidis, ſingulorum* P. IIII. ⚹. *myrrhæ, æris combuſti* P. X. ⚹. *ichthyocollæ ſingulorum* P. VI. ⚹. *æruginis raſæ, aluminis rotundi, miſyos crudi, ariſtolochiæ, ſingulorum* P. VIII. ⚹. *ſquamæ æris* P. XX. ⚹. *thuris maſculi* P. II. ⚹. *ceræ* P. I. ⚹. *roſæ, & olei acerbi, ternos cyathos,*

*Erythrææ

thos, aceti quantum ſatis eſt, dum arida ex eo cõteruntur.

Emplaſtrum uiride ad idem ualens.

ALiud ad idem uiride, æris combuſti, ſquamæ æris, myrrhæ, ichthyochollæ, ſingulorum P. VI. ⚹. *miſyos crudi, æruginis raſæ, ariſtolochiæ, aluminis rotundi, ſingulorum* P. VIII. ⚹. *ceræ** P. VII. ⚹. *olei hemina, aceti* * *quod ſatis ſit.* P. I.

Tetrapharmacum emplaſtrũ, ad pus mouendũ.

PVri autem mouendo non aliud melius, quàm quod expeditiſsimum eſt, Tetrapharmacon à Græcis nominatur. Habet pares portiones ceræ, picis, reſinæ, ſeui taurini, ſi id non eſt, uitulini.

Enneapharmacum emplaſtrum ad pus mouendum, & ad purgandum ualens.

ALterum ad idem Enneapharmacũ nominatur, quod magis purgat. Conſtat ex nouem rebus, cæra, melle, ſeuo, reſina, myrrha, roſa, medulla uel ceruina, uel uitulina, uel bubula, hyſſopo, butyro. Quorum ipſorum quoq; pondera paria miſcẽtur. Sunt autem quædam emplaſtra, quibus utriuſque rei facultas eſt, quæ ſi ſingula habenda ſunt, meliora ſunt. Sed in copia reijcienda ſunt, his potius adhibitis, quæ proprie id, quod eo tempore opus eſt, conſequuntur. Exempli cauſſa duo proponam.

Attalum emplaſtrum ad uulnera.

*ESt igitur ad uulnera Attalum, quod habet ſquamæ æris ** P. XVI. ⚹. *fuliginis* P. XV. ⚹. *ammoniaci tantundem, reſinæ terebinthinæ liquidæ* P. XXV. ⚹. *ſeui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei ſextarium.* * P. VI.

Iudæi emplaſtrum, fracto capiti accommodatũ.

AT inter ea quæ fracto capiti accõmodantur, habent quidam id quod ad autorẽ Iudæum refertur. Conſtat

ex his

ex his,ſalis P.✱.IIII.ſquamæ æris rubri,æris cõbuſti,ſin gulorũ P.XII.✱.ammoniaci,thymiamatis,thuris,fuilgi nis,reſinæ aridæ,ſingulorũ P.VI.✱.reſinæ Colophonia*cæ,ceræ,ſeui uitulini curati,ſingulorũ P.XX.✱. aceti ſe ſquicyathũ,olei minus cyathum,* τεθεραπευμένα *Græci ap-*

Curata. *pellãt,quæ curata uocant,cum ex ſeuo,puta omnes mẽbra nulæ diligenter exemptæ ſunt aut ex alio medicamento.*

Dia daphnidon emplaſtrum, ad extrahendũ.

S*Vnt etiam quædam emplaſtra nobilia ad extrahendum. Quæ ipſa quoque* ἐπισπαστικὰ *nominãtur. Quale eſt,quod quia lauri baccas habet,dia daphnidon appellatur. In eo eſt,reſinæ terebinthinæ P.X. ✱.nitri, ceræ,picis aridæ,baccarum lauri,ſingulorum P.XX.✱.olei paulum. Quoties aut baccam,aut nucem, aut ſimile aliquid poſuero, ſcire oportebit, antequàm expendatur, ei ſummam pelliculam eſſe demendam.*

Aliud dia daphnidon ad extrahendum, & pus mouendum.

A*Liud eo nomine,quod puri quoq; mouendo eſt: Seui uitulini,ammoniaci, thymiamatis, picis, ceræ, nitri,baccarum lauri,reſinæ aridæ,ariſtolochiæ, pyrethri, pares portiones.*

Philocratis emplaſtrum ad extrahendum, & pus mouendum.

P*Ræter has,eſt Philocratis, quod habet ſalis ammoniaci P.VII.✱.ariſtolochiæ P.VIII.✱.ceræ, reſinæ terebinthinæ,fuliginis,thuris,ſingulorum P.XV.✱. ſpumæ*

*P.XXXII *argenti.* *.*P.LII.✱.Quibus ut pus quoq; moueant,iridis P.IIII.✱.& galbani P.VI.✱.adijciuntur.*

Rhypodes emplaſtrum,ad extrahendum.

O*Ptimum tamen ad extrahendum eſt id quod à ſimilitudine*

litudine ſordiũ ῥυπώδη Græci appellant. Habet myrrhæ, croci, iridis, propolis, bdellij, capitulorum punici mali, aluminis & ſciſsilis & rotundi, miſyos, chalcitis, atramenti ſutorij cocti, panacis, ſalis ammoniaci, uiſci, ſingulorũ P. IIII. ✳. ariſtolochiæ P. VIII. ✳. ſquamæ æris P. XVI. ✳. reſinæ terebinthinæ P. LXXV. ✳. ceræ, & ſeui uel taurini, uel hircini P. C. ✳.

Emplaſtrum Hecatæi, ad extrahendum.

HEcatæo quoq; autore emplaſtrum generis eiuſdem fit ex his, galbani P. II. ✳. fuliginis thuris P. IIII. ✳. picis P. VI. ✳. ceræ, & reſinæ terebinthinæ, ſingulorũ P. VIII. ✳. quibus paulum irini unguenti miſcetur.

Alexandrinũ emplaſtrum uiride, ad extrahendũ.

VAlensq́; ad idem emplaſtrum uiride Alexandrinum eſt. Habet aluminis ſciſsilis P. VIII. ✳. ſalis ammoniaci P. ✳. VIII. 3. ſquamæ æris P. XVI. ✳. myrrhæ, thuris, ſingul. P. XVIII. ✳. ceræ P. CL. ✳. reſinæ Colophoniacæ, aut pineæ * P. CXC. ✳. olei heminã, aceti ſextariũ. * P. CC.

De emplaſtris exedentibus.

QVædã autẽ ſunt emplaſtra exedentia, quæ σηπτικὰ Græci uocant, quale eſt id quod habet reſinæ terebinthinæ, fuliginis thuris, ſingulorum P. ✳. 3. ſquamæ æris P. I. ✳. ladani P. II. ✳. aluminis tantundem, ſpumæ argenti P. IIII. ✳.

Emplaſtrum quod exeſt corpus, & oſſa reſoluit, & ſupercreſcentem carnem coërcet.

EXeſt etiam uehementer corpus, atq; oſſa quoq; reſoluit, & ſupercreſcentem carnem coërcet, id quod habet ſpumæ argenti, ſquamæ æris, uncias ſingulas, nitri ignem non experti, lapidis Aſij, ariſtolochiæ P. ſextantes, ceræ, reſinæ terebinthinæ, thuris, olei ueteris, atramenti

ſutorij,ſalis ammoniaci P.*ſemis,æruginis raſæ* P.*beſſem, aceti ſtillitici heminam,uini aminæi tantundem.*

Emplaſtra aduerſus morſus,& alia recentiora uulnera.

S*Vnt etiam aduerſus morſus quædã accommodata,quale eſt* Diogenis *nigrum, quod habet bituminis, ceræ, reſinæ pineæ aridæ,ſingulorum* P.XX.✳.*ſpumæ argenti* P.C.✳.*olei ſextarium. Aut in quo ſunt ſquamæ æris* P.IIII.✳.*cerußæ,& æruginis*raſæ,ſingulorũ* P.VIII.✳.*ammoniaci* P.XII.✳.*ceræ,reſinæ pineæ, ſingulorũ,* P.XXV.✳.*ſpumæ argenti* P.C.✳.*olei ſextarium. Aut in quo ſunt ſquamæ æris* P.XIIII.✳.*galbani* P.VI.✳.*ceruſſæ,& æruginis raſæ,ſingulorũ* P.VIII.✳.*ammoniaci* P.XII.*ceræ, reſinæ pineæ,ſingulorum** P.LV.✳.*ex quibus ſpuma argenti concoquitur.*

*paſſæ

*P.XLV.

Epheſium emplaſtrum rubrum,ad idẽ ualens.

*Etheſium

R*Vbrum quoq; emplaſtrũ quod** Epheſiũ *uocatur huc aptũ eſt.* Habet *reſinæ terebinthinæ* P.II.✳.*galbani* P.IIII.*minij ſinopici* P.VI.✳.*thuris fuliginis* P.VI.✳.*ceræ* P.VIII.✳.*ſpumæ argenti* P.LVI.✳.*olei ueteris heminam.*

Aliud emplaſtrum ad idem ualens.

I*Tẽ id quod ex his cõſtat, ſquamæ æris,thuris fuliginis, ſingulorũ* P.IIII.✳. *galbani* P.VI.✳. *ſalis ammoniaci* P.✳.XII.3.*ceræ* P.XXV.✳.*olei tribus heminis. Hæc aũt alijs quoq; recẽtioribus uulneribus recte imponũtur.*

Λευκα emplaſtra non grauibus uulneribus accommodata,& maxime ſenilibus.

S*Vnt enim alba lenia,*λευκα *Græci uocant,ferè nõ grauibus uulneribus accõmodata, præcipue'que ſenilibus. Quale eſt quod habet cerußæ** P.LII.✳.*ſeui uitulini curati,& ceræ,ſingulorũ* P.LVIII.✳.*olei heminas tres,*

*P.XXXII.

ex quibus ea ceruſſa coquitur.

Elephantinum emplaſtrum.

Aliud quod habet cerußæ P. X X. ⚹. *ceræ** P. L V. ⚹. *olei heminã, aquæ ſextariũ. Quæ quoties adijciũtur cerußæ, uel ſpumæ argenti, ſcire licet illa ex his coquenda eſſe. Eſt autem ea percãdida compoſitio, quæ ſuprà poſita eſt, ideoq; elephantina nominatur.* *P. XXXV.

Lenia emplaſtra.

Lenia quoq; quædã emplaſtra ſunt, quas λιπαρὰς *ferè Græci nominant, ut id quod habet minij* P. I I I I. ⚹. *ſpumæ argenti* P. X X V. ⚹. *ceræ, & adipis ſuillæ, ſingulorum* P. X X V I I. *uitellos quatuor.*

Emplaſtrum lene.

Alia compoſitio generis eiuſdẽ, ceræ, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum P. V I. ⚹. *ceruſſæ** P. V I. ⚹. *ſpumæ** *argenti, plumbi recrementi, ſcoriam molybdi Græci uocant, ſingulorũ* P. X X. *cicini olei, & myrti, ſingulorum heminæ.* P. VIII.

Archaghati emplaſtrum lene.

Tertia quæ ad autorem Archaghatũ refertur, Miſyos cocti, æris combuſti, ſing. P. I I I I. ⚹. *ceruſſæ coctæ* P. V I I I. ⚹. *reſinæ terebinth.* P. X. ⚹. *ſpumæ argẽti* P. V I. ⚹.

Emplaſtra eiuſdem generis ad leniendum apta.

Etiamnum generis eiuſdẽ, ſpumæ argenti, ceræ, adipis ſuillæ, ſingulorum P. X X V I I. ⚹. *uitelli cocti, roſæ hemina. Aut cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis ſuillæ pars quarta, paulum ex plumbi recremento. Aut ſpumæ argenti ſelibra, ex olei hemina, & aquæ marinæ altera cocta donec bullire deſierit, cui paulum ceræ ſit adiectum, aut pares portiones ceræ, ſeui, ſtibi, ſpumæ argenti, ceruſſæ.*

De paſtillis,& primo de his qui ad recẽtia uul-nera glutinanda, ſanandaq; apti ſunt.

CAP. XX.

PAſtilli quoq; facultates diuerſas habent. Sunt enim ad recentia uulnera glutinanda, ſanandaq; apti. Qualis eſt qui habet chalcitis, miſyos, ſpumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis ſciſſilis modice cocti, ſingulorum P. I. ✱. æris combuſti, capitulorũ mali punici, ſingulorũ P. III. ✱. Hunc oportet diluere aceto, ſic ubi uulnus glutinandum eſt, illinere. At ſi neruoſus aut muſculoſus is locus eſt, commodius eſt cerato miſcere, ſic ut illius octo partes, nona huius ſit.

Alius paſtillus ad glutinanda uulnera.

ALius ad idem conſtat ex his, bituminis, aluminis ſciſſilis, ſingulorũ P. I. ✱. æris combuſti P. IIII. ✱. ſpumæ argenti P. XI. ✱. olei ſextario.

De ſphragide paſtillo, quem Polybus confecit ad glutinandum uulnus.

SEd longe Polybi celeberrimus eſt, Sphragis autem nominatur, qui habet aluminis ſciſſilis P. ✱. I. 3. atramẽti ſutorij P. II. ✱. myrrhæ P. V. ✱. aloës tantundem, capitulorum punici mali, fellis taurini, ſingulorũ P. VI. ✱. Quæ contrita uino auſtero excipiuntur.

Paſtillus ad ulcera ſordida, & nigritiem in auribus, naribus, & in obſcœnis partibus, inflammationesq; eorum.

AD ulcera ſordida, & nigritiem in auribus, naribus, obſcœnis partibus, inflãmationesq; eorum: Chryſocollæ P. I. ✱. atramenti ſutorij, aluminis ſciſſilis, ſingulorum P. II. ✱. halicacabi corticis P. IIII. ✱. minij P. VI. ✱. ſpumæ argẽti P. XII. ✱. ceruſſæ P. XVI. ✱. Quæ ex aceto

&

& coguntur, & ubi utendum eſt, diluuntur.

Paſtillus Andronis ad uuam inflammatam, ad naturalia ſordida, etiam cancro laborantia.

ANdronis uerò eſt ad uuam inflammatam, ad naturalia ſordida etiam cancro laborãtia: Gallæ atramenti ſutorij, myrrhæ, ſingulorum* P. I. ⚹. ariſtolochiæ, aluminis ſciſsilis, ſingulorum P. II. ⚹. capitulorum punici mali P. XXV. ⚹. ex paſſo coactorum, & (cum uſus exigit) aceto uel uino dilutorum, prout ualentius aut lenius uitium eſt, cui medendum eſt. * P. II.

Paſtillus ad fiſſa ani, uel ora uenarum fundentia ſanguinem uel cancrum.

PRoprie autem ad ani fiſſa, uel ora uenarum fundentia ſanguinẽ, uel cancrũ: Aeruginis P. II. ⚹. myrrhæ P. XII. ⚹. ſtibis, lacrymæ papaueris, acaciæ ſingulorum P. XVI. Quæ ex uino & teruntur, & in ipſo uſu deliquantur.

Paſtillus ad expellendum calculum cum urina.

EXpellere autem ex ueſica cum urina calculum uidetur hæc compoſitio: Caſiæ, croci, myrrhæ, coſti, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balſami, hyperici pares portiones conteruntur, deinde uinum lene inſtillatur, & paſtilli fiunt, qui ſinguli habeãt P. ⚹. 3. hiq; ſinguli quotidie mane ieiuno dantur.

De peſsis. CAP. XXI.

HAec tria compoſitionum genera, id eſt, quæ in malagmatis, paſtillis, emplaſtris q; ſunt, maximum, præcipueq; uarium uſum præſtant. Sed alia quoque utilia ſunt, ut ea quæ fœminis ſubijciuntur (πέσσους Græci uocant) Eorum hæc proprietas eſt: Medicamenta compoſita molli lana excipiuntur, eaq; lana naturalibus conditur.

Ad ſanguinem euocandum.

AD ſanguinem autem euocandũ, cauneis duabus adijcitur nitri * P. I. ⚹. aut allij ſemen conteritur, adijcitur myrrhæ paululũ, et unguẽto ſuſino miſcetur, aut cucumeris ſylueſtris pars interior, ex lacte muliebri diluitur.

* P. II.

Ad uuluam molliendam.

AD uuluam molliendã, oui uitellus, & fœnũ Græcum, & roſa & crocum temperantur. Aut elaterij P. ⚹. 3. ſalis tantundem, uuæ taminiæ P. VI. ⚹. melle excipiuntur.

Alia peſsi compoſitio ad idem ualens.

AVt Boëtho autore, croci, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum P. ⚹. IIII. myrrhæ P. ⚹. 3. roſæ P. I. ⚹. ſeui uitulini P. ⚹. 3. ceræ P. II. ⚹. miſcentur.

Ad inflammationes uuluæ Numenij peſſus.

OPtima autem aduerſus inflammationes uuluæ, Numenij compoſitio eſt, quæ habet croci P. ⚹. 3. ceræ P. I. ⚹. butyri P. VIII. ⚹. adipis anſerini P. XII. ⚹. uitellos coctos duos, roſæ minus cyatho.

Ad eijciendum è uulua infantem mortuum.

SI uerò infans intus deceßit, quò facilius eijciatur, mali corium ex aqua terẽdum, eoq́; utendum eſt.

Si mulier uitio locorum concidit, qua curatione utendum ſit.

SI concidere uitio locorũ mulier ſolet, cochleæ cũ teſtis ſuis cõburendæ, conterẽdæq́;, deinde his mel adijciẽdũ eſt. Si nõ cõprehendit, adeps leonina ex roſa molliẽda eſt.

De medicamẽtis qbus aridis utimur. CAP. XXII.

Ad carnem ſupercreſcentem exedendam.

QVædam autem miſturæ medicamẽtorum ſunt, quibus aridis neq; coactis utimur, ſic ut inſpergamus, aut cũ aliquo liquido miſta illinamus, quale eſt ad carnẽ ſupercreſcẽtẽ exedẽdã, quod habet ſquamæ, fuliginis thuris,

ſingulorũ P. I. ⚹. æruginis P. II. ⚹. Hæc aũt eadẽ cũ melle purgãt ulcera, cũ cæra implẽt. Miſy quoq; et galla, ſi paribus portionibus miſceantur, corpus conſumunt, eaq́; uel arida inſpergere licet, uel excepta cadmia, illinire.

Ad putrem carnem cõtinendam, ne ultrà ſerpat, eamq́ leniter exedendã plures compoſitiones.

PVtrem uero carnem continet, neq; ultrà ſerpere patitur, & leniter exeſt, mel, uel cum lenticula, uel cum marrubio, uel cum oleæ folijs, antè ex uino decoctis. Item ſertula campana in mulſo cocta, deinde contrita, aut calx cum cerato, aut amaræ nuces cum allio, ſic ut huius pars tertia ſit, paulumq́; his croci adijciatur. Aut quod habet ſpumæ argenti P. VI. ⚹. cornu bubuli combuſti P. XII. ⚹. olei myrtei, & uini cyathos ternos. Aut quod ex his conſtat: Floris punici mali, atramenti ſutorij, aloës, ſingulorum P. II. ⚹. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum P. IIII. ⚹. gallæ P. VIII. ⚹. ariſtolochiæ P. X. ⚹. Vehementius idẽ facit etiã adurendo auripigmentũ cũ chalcitide, & aut nitro, aut calce, aut charta combuſta. Itẽ ſal cũ aceto. Vel ea cõpoſitio quæ habet chalcitidis, capitulorũ punici mali, aloës, ſingulorum P. II. ⚹. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorũ P. IIII. ⚹. gallæ P. VIII. ⚹. ariſtolochiæ P. X. ⚹. mellis quãtũ ſatis ſit ad ea cogẽda. Vel cantharides P. I. ⚹. ſulphuris P. I. ⚹. lolij P. III. ⚹. Quibus adijcitur picis liquidæ quãtũ ſatis eſt, adiungẽdum mel, chalcitis quoq; cũ reſina & ruta miſta, aut cũ eadẽ reſina diphryges, aut uua taminia, cum pice liquida. Idem uerò poſſunt feces uini cõbuſtæ, et calcis, & nitri pares portiones, uel aluminis ſciſſilis. P. ⚹. 33. thuris, ſandaracæ, nitri, ſingul. P. ⚹. I. gallæ P. VIII. ⚹. ariſtolochiæ P. X. ⚹. mellis quantum ſatis eſt.

Hieræ compoſitio.

Eſt etiam Hieræ compoſitio, quæ habet myrrhæ, chalcitidis, ſingulorum P. II. ✳. *aloës, thuris, aluminis ſciſſilis, ſingulorum* P. IIII. ✳. *ariſtolochiæ, gallæ immaturæ, ſingulorum* P. VIII. ✳. *mali corij cõtriti* P.* XX. ✳.

*P. X.

Iudæi compoſitio.

Eſt & Iudæi, in qua ſunt calcis partes duæ, nitri quàm ruberrimi pars tertia, quæ urina impuberis pueri coguntur, donec ſtrigmenti craſſitudo ſit. Sed ſubinde is locus, cui id illinitur, madefaciendus eſt.

Iollæ compoſitio.

At Iollas, chartæ combuſtæ, ſandaracæ, ſingulorũ P. I. ✳. *calcis* P. II. *auripigmenti tantundem miſcebat.*

Ad ſanguinis profluuia uel ex mẽbrana cerebri, uel alijs locis, & ad cãcrũ, & ad inducendũ cicatricem, & ad coërcendam carnẽ creſcentem.

Si uerò ex membrana, quæ ſuper cerebrum eſt, profluit ſanguis, uitellus combuſtus & contritus inſpergi debet, ſi alio loco ſanguinis profluuium eſt, auripigmenti, ſquamæ æris, ſingulorum P. I. ✳. *ſandaracæ* P. II. ✳. *marmoris cocti* P. IIII. ✳. *inſpergi debet. Eadem cancro quoque obſiſtunt. Ad inducendam cicatricem, ſquamæ æris, thuris fuliginis, ſingulorum* P. II. ✳. *calcis* P. IIII. ✳. *Eadem increſcentem quoq; carnem coërcent.*

Timæi compoſitio ad ignem ſacrum uel cancrũ.

Timæus autem ad ignem ſacrum, uel ad cancrum his utebatur, myrrhæ P. II. ✳. *thuris, atramenti ſutorij, ſingulorum* P. III. ✳. *ſandaracæ, auripigmenti, ſquamæ æris, ſingulorum* P. IIII. ✳. *gallæ* P. VI. ✳. *ceruſſæ combuſtæ* P. VIII. *Eadem uel arida inſperſa, uel melle excepta idem præſtant.*

Ad

Ad ſternutamenta excitanda.

STernutamenta uerò uel albo ueratro, uel ſtruthio coniecto in nares excitantur, uel his miſtis, piperis, ueratri albi, ſingulorum P. ⚹. 3. *caſtorei pondo* I. ⚹. *ſpumæ, nitri* P. II. ⚹. *ſtruthij* P. III. ⚹.

Gargarizationes quibus fieri debeant.

GArgarizationes autem aut leuandi cauſſa fiunt, aut reprimendi, aut euocandi. Leuant lac, cremor, uel ptiſanæ, uel furfurum. Reprimit aqua, in qua uel lenticula, uel roſa, uel rubus, uel cotoneum malum, uel palmulæ decoctæ ſunt. Euocant, ſinapi, piper.

De antidotis, & quibus malis opitulentur.

CAP XXIII.

ANtidota raro, ſed præcipue interdũ neceſſaria ſunt, quia grauiſsimis caſibus opitulantur. Ea recte quidẽ dantur colliſis corporibus uel per ictus, uel ubi ex alto deciderunt, uel in uiſcerum, laterũ, faucium, interiorumq; partium doloribus. Maxime autem deſideranda ſunt aduerſus uenena, uel per morſus, uel per cibos, aut potiones noſtris corporibus inſerta.

Compoſitio antidoti.

VNum eſt quod habet lacrymæ papaueris P. ⚹. 3. *acori malobatri* P. V. ⚹. *iridis illyricæ, gummi, ſingulorum* P. II. ⚹. *aniſi* P. III. ⚹. *nardi gallici, foliorum roſæ aridorum, cardamomi, ſingulorum* P. IIII. ⚹. *petroſelini* P. ⚹. IIII. 3. *trifolij* P. V. ⚹. *caſiæ nigræ, ſilis, bdellij, balſami, ſeminis piperis albi, ſing.* P. ⚹. 3. *ſtyracis* P. ⚹. V. 3. *myrrhæ, opoponacis, nardi ſyri, thuris maſculi, hypociſtidis ſucci, ſingul.* P. VI. ⚹. *caſtorei* P. VI. ⚹. *coſti, piperis albi, galbani, reſinæ terebinthinæ, croci, floris iunci rotundi, ſingulorũ* P. ⚹. VI. 3. *dulcis radicis* P. VIII. ⚹. 3. *Quæ uel*

melle uel paſſo excipiuntur.

Aliud antidotum Ambroſia nominatū, quod Zopyrus Ptolemæo regi compoſuit.

Alterū quod Zopyrus regi Ptolemæo dicitur cōpoſuiſſe, atq; Ambroſiā nominaſſe, ex his cōſtat: Coſti, thuris maſculi, ſingulorum P. v. ⚹. *piperis albi* P. ⚹. 3. *floris iunci rotundi* P. II. ⚹. *cinamomi* P. III. ⚹. *caſiæ nigræ* P. IIII. ⚹. *croci Cilicij* P. ⚹. IIII. 3. *myrrhæ quam ſtacten nominat* P. v. ⚹. *nardi indici* P. ⚹. v. 3. *Quæ ſiugula cōtrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendum eſt, id quod Aegyptiæ fabæ magnitudinem impleat in potione uini diluitur.*

Antidotum Mithridatis.

Nobiliſsimū autē eſt Mithridatis, quod qnotidie ſumendo rex ille dicitur aduerſus uenenorum pericula tutū corpus ſuū reddidiſſe. In quo hæc ſunt, coſti P. ⚹. s. 3. *acori* P. v. ⚹. *hyperici, cumini, ſagapeni, acaciæ ſucci, iridis Illyricæ, cardamomi, ſingulorū* P. II. ⚹. *aneſi* P. III. ⚹. *nardi gallici, gentianæ, radicis, aridorū roſæ foliorum, ſingulorū* P. IIII. ⚹. *papaueris lacrymæ, petroſelini, ſingulorū* P. ⚹. IIII. 3. *caſiæ, ſilis, lolij, piperis longi, ſingulorū* P. VI. ⚹. *ſtyracis* P. ⚹. v. 3. *caſtorei, thuris, hypociſtidis ſucci, myrrhæ, opopanacis, ſingulorū* P. VI. ⚹. *malobathri folij* P. VI. ⚹. *floris iunci rotūdi, reſinæ terebinthinæ, galbani, dauci cretici ſeminis, ſingulorum* * P. ⚹. v. 3. *nardi, opobalſami, ſingul.* P. ⚹. VI. 3. *thlaſpis* P. ⚹. v. 3 3. *radicis ponticæ* P. VII. ⚹. *croci, zinziberis, cinnamomi, ſingulorum* P. ⚹. VIII. 3. *Hæc contrita mellc excipiuntur, & aduerſus uenenum, quod magnitudinē nucis Græcæ impleat, ex uino datur. In cæteris autem affectibus corporis pro modo eorum, uel quod Aegyptiæ fabæ, uel*

*P. ⚹. VI.

erui

trui quod magnitudinem impleat, ſatis eſt.

DE ACOPIS.

Acopum neruis utile. CAP. XXIIII.

ACopa quoq; utilia neruis ſunt. Quale eſt quod habet floris iunci rotundi P.⚹.II.33.coſti, iunci quadrati, lauri baccarũ, ammoniaci, cardamomi, ſing. P.⚹.IIII.3. myrrhæ, æris cõbuſti, ſingulorũ P.⚹.VII.iridis illyricæ, ceræ, ſingulorum P.IIII.⚹. alexandrini calami, iunci ro tundi, aſpalathi, xylobalſami, ſingulorum P.XVIII.⚹. ſeui P.I.⚹.unguenti irini cyathum.

Acopum Euodes neruis utile.

ALterum quod εὐώδης uocant, hoc modo fit, ceræ P. ⚹.3.olei tantundem, reſinæ terebinthinæ ad nucis iu glandis magnitudinem ſimul incoquuntur, deinde infuſa in mortario teruntur, inſtillaturq; ſubinde quàm optimi mellis acetabulum, tum irini unguenti, & roſæ terni cyathi.

Enchriſta ad ulcera purganda & implenda.

EΓχρίστα autem Græci uocant liquida quæ illinuntur. Quale eſt quod fit ad ulcera purganda, & implenda maxime inter neruos, paribus portionibus inter ſe muſtis, butyri, medullæ uitulinæ, ſeui uitulini, adipis anſerinæ, ceræ, mellis, reſinæ terebinthinæ, roſæ, olei * cicini. Quæ *cilicini ſeparatim omnia liquantur, deinde liquida miſcentur, & tum ſimul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis uerò emollit, ſi pro roſa cyprus infunditur.

Ad ſacrum ignem.

AD ſacrum ignem ſpumæ argenti P.VI.⚹. cornu bubuli combuſti P.II.⚹.conteruntur, adijciturq; inuicem uinum, & id quod ſpecialiter ſil uocatur, & myrteũ, donec utriuſq; terni cyathi conficiantur.

De

De Catapotijs. CAP XXV.

Catapotium ad ſomnum accerſendum, & leuationẽ doloris, & ſimul ad coquendum.

CAtapotia quoq; multa ſunt, uarijſq; de cauſis fiunt. Anodina uocant, quæ ſomno dolorem leuant. Quibus uti, niſi nimia neceſſitas urget, alienum eſt. Sunt enim ex uehementibus medicamentis, & ſtomacho alienis. Poteſt tamen etiam ad cõcoquendum, quod habet papaueris lacrymæ, galbani, ſingulorum P. I. ✱. myrrhæ, caſtorei, piperis P. II. ✱. Ex quibus quod erui magnitudinem habet, ſatis eſt deuoraſſe.

Catapotium ualentius ad ſomnum.

ALterum ſtomacho peius, ad ſomnum ualentius ex his fit, mandragoræ P. ✱. 3. apij ſeminis, item hyoſcyami ſeminis, ſingulorum P. IIII. ✱. Quæ ex uino teruntur. Vnum autem eiuſdem magnitudinis, quæ ſuprà poſita eſt, abunde eſt ſumpſiſſe.

Catapotium ad plurimos dolores per ſomnum leniendos.

SIue autem capitis dolores, ſiue ulcera, ſiue lippitudo, ſiue dentes, ſiue ſpiritus difficultas, ſiue inteſtinorum tormenta, ſiue inflammatio uuluæ eſt, ſiue coxa, ſiue iecur, aut lienis, aut latus torquet, ſiue uitio locorũ aliqua prolabitur, & obmuteſcit, occurrit dolori per quietẽ eiuſmodi catapotiũ: Silis, acori, rutæ ſylueſtris ſeminis, ſingulorũ P. I. ✱. caſtorei, cinnamomi, ſingulorũ P. II. ✱. papaueris lacrymæ, panacis, radicis mãdragoræ, malorum aridorũ, iunci rotũdi floris, ſingulorũ P. II. ✱. piperis grana LVI. Hæc per ſe contrita, rurſus inſtillato ſubinde paſſo, ſimul omnia terũtur, donec craſſitudo ſordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.

Catapo

Catapotium aliud ad multa ualens.

QVinetiam ſylueſtris papaueris cũ iam ad excipiendam lacrymam maturum eſt, manipulus, qui manu comprehendi poteſt, in uas demittitur, & ſuperinfunditur aqua, quæ id contegat, atque ita coquitur. Vbi iam bene manipulus is coctus eſt, ibidem expreſſus proijcitur, & cũ eo humore, paſsi pari menſura miſcetur, inferuetq; donec craſsitudinem ſordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt, ad noſtræ fabæ magnitudinem, habentq; uſum multiplicẽ. Nam et ſomnũ faciũt, uel per ſe aſſumpta, uel ex aqua data, & aurium dolores leuant, adiectis exiguo modo rutæ ſucco, ac paſsi. Et tormina ſupprimũt ex uino liquata, & inflammationem uuluæ coërcent; miſta cerato ex roſa facto, cũ paulũ his croci quoq; acceſsit, et ex aqua fronti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.

Catapotium ad inducendum ſomnum, quod uulua dolens prohibuit.

ITem ſi uulua dolens ſomnũ prohibuit, croci P. II. ⚹. aniſi, myrrhæ, ſingulorũ P. I. ⚹. papaueris lacrymæ P. IIII. ⚹. cicutæ ſeminis P. VIII. ⚹. miſcẽtur, excipiũturq; uino uetere, & quod lupini magnitudinẽ habet in tribus cyathis aquæ diluitur. Id tamẽ in febre periculoſe datur.

Ad iecur ſanandum.

AD ſanandum iecur nitri P. ⚹. 3. croci, myrrhæ, nardi Gallici, ſingulorũ P. I. ⚹. melle excipiuntur, daturq; quod Aegyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

Ad finiendos dolores lateris.

AD lateris dolores finiendos, piperis, Ariſtolochiæ, nardi, myrrhæ pares portiones.

Ad thoracis dolores finiendos.

AD thoracis, nardi P. I. ⚹. thuris, caſiæ, ſingulorũ P. III. ⚹.

III. ✳. *myrrhæ, cinamomi ſingul.* P. VI. ✳. *croci* P. VIII. ✳. *reſinæ therebinthinæ quadrans, mellis heminæ tres.*

Catapotium Athenionis ad tuſsim.

AD *tuſsim Athenionis, myrrhæ, piperis, ſingulorum* P. I. ✳. *caſtorei, papaueris lacrymæ, ſingulorum* P. I. ✳. *Quæ ſeparatim contuſa, poſtea iunguntur, & ad magnitudinem fabæ noſtræ, bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.*

Catapotium Heraclidis Tarentini, ad tuſsim, & ſomnum.

SI *thuſsis ſomnum prohibet, ad utrunq; Heraclidis Tarentini, croci* P. I. ✳. *cinamomi, caſtorei, papaueris lacrymæ, ſingulorum* P. I. ✳. *myrrhæ, piperis longi, coſti, galbani, ſingulorum* P. ✳. 3.

Catapotium ad purganda ulcera in faucibus tuſsientibus.

QVòd *ſi purganda ſunt ulcera in faucibus tuſsientibus, panacis, myrrhæ, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum* P. V. ✳. *galbani* P. ✳. 3. *hyſſopi* P. ✳. 3. *conterenda ſunt, hisq; hemina mellis adijcienda, & quod digito excipi poteſt, deuorandum eſt.*

Colicæ Caſsij medici.

COLICÆ *uerò Caſsij ex his conſtat, croci, aniſi, caſtorei, ſingulorum* P. III. ✳. *petroſelini* P. IIII. ✳. *piperis & longi, & rotundi, ſingulorum* P. V. ✳. *papaueris lacrymæ, iunci rotundi, myrrhæ, nardi, ſingulorum* P. VI. ✳. *Quæ melle excipiuntur. Id autem & deuorari poteſt, & ex aqua calida ſumi.*

Ad infantẽ mortuũ aut ſecundas impellendas.

INfantem *uerò mortuũ, aut ſecundas expellit aquæ potio, cui ſalis ammoniaci* P. I. ✳. *aut cui dictami Cretici*

tici P. I. ⚹, *adiectum eſt.*

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

E*X partu laborantibus criſimum, ex uino tepido ieiunæ dari debet.*

Ad adiuuandum uocem.

V*Ocem adiuuat thuris* P. I. ⚹. *in duobus cyathis uini datum.*

Aduerſus difficultatem urinæ.

A*Duerſus urinæ difficultatem, piperis longi, caſtorei, myrrhæ, galbani, papaueris lacrymæ, croci, coſti unciæ ſingulæ, ſtyracis, reſinæ terebinthinæ pondo ſextantes, mel, abſinthij cyathus.* Ex *quibus ad magnitudinem fabæ* Aegyptiæ, *& mane, & cœnato dari debet.*

Arteriaces compoſitio quomodo fiat.

A*Rteriace uerò hoc modo fit, caſiæ, iridis, cinamomi, nardi, myrrhæ, thuris ſingulorum* P. I. ⚹. *croci* P. I. ⚹. *piperis grana* XXX. *ex paßi tribus ſextarijs decoquũtur, donec mellis craßitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris, ſingulorum* P. I. ⚹. *conijciuntur in paßi eundẽ modum, eodemq; modo decoquuntur. Aut eiuſdem paßi heminæ tres uſq; eò coquuntur, donec extracta inde gutta indureſcat, & adijcitur tritæ caſiæ* P. I. ⚹.

De quinq; generibus noxarum corporis, & primo de uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. CAP. XXVI.

C*Vm facultates medicamentorum propoſuerim, genera in quibus noxa corpori eſt, proponam.* Ea *quinq; ſunt. Cum quid extrinſecus læſit, ut in uulneribus. Cum quid intra ſeipſum corruptum eſt, ut in cancro. Cum quid innatũ eſt, ut in ueſica calculus. Cũ quid increuit, ut uena, quæ intumeſcens, in uaricem cõuertitur. Cum quid deeſt,*

ut cum

*ut cum curta pars aliqua eſt. Ex his alia ſunt, in quibus plus medicamẽta, alia in quibus plus manus proficit. Ergo dilatis his, quæ præcipue ſcalpellũ et manũ poſtulãt, nũc de his dicã, quæ maxime medicamẽtis egent. Diuidã autẽ hanc quoq; curandi partem ſicut priorẽ. Et antè dicã de his, quæ in quamlibet partem corporis incidunt. Tum de his, quæ certas partes infeſtant. Incipiam à uulneribus. In his autẽ ante omnia ſcire medicus debet, quæ inſanabilia ſint, quæ difficilem curationem habeãt, quæ promptiorẽ. Eſt enim prudentis hominis, primum eum qui ſeruari non poteſt, nõ attingere, nec ſubire*ſpeciem eius, ut occiſi, quẽ ſors ipſius peremit. Deinde ubi grauis metus, ſine certa tamen deſperatione eſt, indicare neceſſarijs periclitantis in difficili*rem eſſe, ne ſi uicta ars malo fuerit, uel ignoraſſe, uel feſelliſſe uideatur. Sed ut hæc prudẽti uiro conueniũt, ſic rurſus hiſtrionis eſt, paruam rem attollere, quò plus præſtitiſſe uideatur. Obligariq; æquũ eſt, cõfeßione promptæ rei, quò curioſius etiam circunſpiciat, ne quod per ſe exiguum eſt malum, maius curantis negligentia fiat.*

*ſpem

*ſpem

Quæ uulnera inſanabilia ſint.

*SEruari nõ poteſt, cui baſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui iocinoris portæ, cui in ſpina medulla percuſſa eſt, cuiq; aut pulmo medius, aut ieiunũ, aut tenuius inteſtinum, aut uentriculus, aut renes uulnerati ſunt, cui'ue circa fauces * grandes uenæ, uel arteriæ præciſæ ſunt.*

*glandes, uenæ uel arteriæ, &c.

Quæ uulnera difficilem curationem habeant.

VIx autem ad ſanitatem perueniunt, quibus ulla parte pulmo, aut iocineris craſſum, aut membrana quæ continet cerebrum, aut lienis, aut uulua, aut ueſica, aut ullum inteſtinum, aut ceptum tranſuerſum uulneratum eſt. Hi quoque in præcipiti ſunt, in quibus uſque ad grandes

*des, intuſ'que conditas uenas, in alis uel poplitibus mucro * deſedit. Periculoſa etiã uulnera ſunt, ubicunq; uenæ ma iores ſunt, quoniam exhaurire hominem, profuſione ſanguinis poſſunt. Idq; euenit non in alis tantum, atq; poplitibus, ſed etiam in his uenis, quæ ad anum, teſticulos'que perueniunt. Præter hæc malum uulnus eſt, quodcunq; in alis, uel feminibus, uel inanibus locis, uel in articulis, uel inter digitos eſt. Item quodcunq; muſculum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut chartilaginem læſit.* * deſcendit

Quæ uulnera tutiorem curationem habeant.

TVtiſsimum omnium, quod in carne eſt, & hæc quidem loco, uel peiora, uel meliora ſunt. Modò uerò periculum facit, quodcunq; magnum eſt.

Obſeruationes quædam, & ætatis, & corporis, & uitæ, & temporis in uulneribus.

ALiquid etiam in uulneris genere, figura'que eſt. Nam peius eſt quod etiam colliſum, quàm quod tantum diſciſſum eſt, adeo ut acuto quoq;, quàm retuſo telo uulnerari commodius ſit. Peius etiam uulnus eſt, ex quo aliquid exciſum eſt, ex quo'ue caro alia parte abſciſſa, alia dependet. Peſsimaq; plaga in orbem eſt: tutiſsima, quæ lineæ modo recta eſt. Quò deinde propius huic, illi'ue figuræ uulnus eſt, eò uel deterius, uel tolerabilius eſt. Quin etiam confert aliquid & ætas, & corpus, & uitæ propoſitum, & anni tempus: quia facilius ſaneſcit puer, uel adoleſcens, quàm ſenior, ualẽs, quàm infirmus: neq; nimis tenuis, neq; nimis plenus, quàm ſi alterum ex his eſt. Integri habitus, quàm corrupti: exercitatus, quàm iners: ſobrius, & temperans, quàm uino, ueneriq; deditus. Opportuniſsimum'que curationi tempus uernum eſt, aut certè neq; feruens, neq;

frigidum. Siquidem uulnera & nimius calor, & nimium frigus infeſtant: maximè tamen horum uarietas, ideo'que perniciosiſsimus autumnus eſt. Sed pleraq; ex uulneribus oculis ſubiecta ſunt, quorundam ipſæ ſedes indices ſunt, quas alio loco demonſtrauimus, cùm poſitus interiorum partium oſtendimus. Verũtamen quia quædã uicina ſunt, intereſt quoq; uulnus in ſumma parte ſit, an penitus penetrauerit, neceſſarium eſt notas ſubijcere, per quas quid intus actum ſit, ſcire poſsimus, & ex quibus uel ſpes, uel deſperatio oritur.

Signa percuſsi cordis.

IGitur corde percuſſo, ſanguis multus effertur, uenæ languescunt, color pallidiſsimus, ſudores frigidi, mali'que odoris, tanquam in rotato corpore oriuntur, extremis'que partibus frigidis, matura mors ſequitur.

Signa pulmonis icti.

PVlmone uerò icto, ſpirandi difficultas eſt, ſanguis ex ore ſpumans, ex plaga rubens, ſimulq; etiam ſpiritus cum ſono fertur: in uulnus inclinari iuuat, quidam ſine ratione conſurgunt. Multi ſi in ipſum uulnus inclinati ſunt, loquuntur: ſi in aliam partem, obmuteſcunt.

Signa iocineris uulnerati.

IOcineris autem uulnerati notæ ſunt, multus ſub dextra parte præcordiorum profuſus ſanguis, ad ſpinam reducta præcordia, in uentrem cubandi dulcedo, punctiones, doloresq; uſq; ad iugulum, iunctumq; ei latus ſcapularum, os intentum. Quibus nonnunquam etiam bilioſus uomitus accedit.

Signa percuſſorum renum.

REnibus uerò percuſsis, dolor ad inguina, teſticulosq; deſcendit, difficulter urina redditur, eaq; aut eſt cruenta,

entia, aut cruor fertur.

Signa uulnerati lienis.

AT *liene icto, ſanguis niger à ſiniſtra parte prorumpit, præcordia cum uentriculo ab eadem parte indureſcunt, ſitis ingens oritur, dolor ad iugulum, ſicut iocinere uulnerato uenit.*

Signa percuſſæ uuluæ.

AT *cum uulua percuſſa eſt, dolor inguinibus, & coxis, & femoribus eſt. Sãguinis pars per uulnus, pars per naturale deſcendit, uomitus bilis inſequitur. Quædam obtumeſcunt, quædam mente labuntur, quædam ſui compotes, neruorum, oculorumq; dolore urgeri ſe confitentur, morientesque tandem, eadem quæ corde uulnerato patiuntur.*

Signa percuſsi cerebri, uel membranæ eius.

SI *In cerebrum, membranáue eius uulnus accepit, ſanguis per nares, quibuſdam etiam per aures exit, fereq; bilis uomitus inſequitur. Quorundam ſenſus obtunduntur, appellatiq; ignorant. Quorundã trux uultus eſt, quorundam oculi quaſi reſoluti, huc atq; illuc mouentur. Fereque tertio uel quinto die delirium accedit. Multorum etiam nerui diſtenduntur. Ante mortem autem pelrique faſcias, quibus caput deligatum eſt, lacerant, ac nudum uulnus frigori obyciunt.*

Signa percuſsi ſtomachi.

VBi *ſtomachus autem percuſſus eſt, ſingultus, & bilis uomitus inſequitur. Si quid cibi uel potionis aſſumptum eſt, id redditur cito. Venarum motus elangueſcunt, ſudores tenues oriuntur, per quos extremæ partes frigeſcunt.*

Signa ieiuni inteſtini, & uentriculi uulnerati, & aliorum inteſtinorum.

COmmunes uerò ieiuni inteſtini, & uentriculi uulnerati notæ ſunt. Nam cibus, & potio per uulnus exeunt, præcordia indureſcunt, nõnunquam bilis per os redditur. Inteſtino tantum ſedes inferior eſt. Cætera inteſtina icta uel ſtercus, uel odorem eius exhibent.

Signa percuſſæ medullæ, quæ in ſpina eſt.

MEdulla uerò quæ in ſpina eſt diſcuſſa, nerui reſoluuntur, aut diſtenduntur, ſenſus intercidit, interpoſito tempore aliquo ſine uoluntate inferiores partes uel ſemẽ, uel urinam, uel etiam ſtercus excernunt.

Signa ſepti tranſuerſi percuſsi.

AT ſi ſeptum tranſuerſum percuſſum eſt, præcordia ſurſum contrahuntur, ſpina dolet, ſpiritus rarus eſt, ſanguis ſpumans fertur.

Signa ueſicæ uulneratæ.

VEſica uerò uulnerata, dolent inguina. Quod ſuper pubem eſt, intenditur, pro urina ſanguis, aut ex ipſo uulnere urina deſcendit, ſtomachus afficitur. Itaque aut bilem uomunt, aut ſingultiunt, frigus, & ex eo mors ſequitur.

De ſanguine, & ſanie, & pure, & eorum ſpeciebus, quando meliora, deteriora'ue ſint.

HIs cognitis, etiam nunc quædam alia noſcenda ſunt, ad omnia uulnera ulceraq́; de quibus dicturi ſumus, pertinentia. Ex his autem exit ſanguis, ſanies, pus. Sanguis omnibus notus eſt. Sanies. *Sanies eſt tenuior hoc, uarie craſſa, & glutinoſa, & colorata.* Pus. *Pus craßißimũ, albißimũq́; glutinoſius & ſanguine & ſanie. Exit autem ſanguis ex uulnere recenti, aut iã ſaneſcente. Sanies eſt inter utrunq;*

tem

tempus: Pus ex ulcere iam ad ſanitatem ſpectante. Rurſus & ſanies, & pus quaſdam ſpecies Græcis nominibus diſtinctas habent. Eſt enim quædam ſanies, quæ uel ἰχὼρ, uel * meliceria nominatur. Eſt pus, quod ἐλαιῶδες appellatur. Ἰχὼρ tenuis, ſubalbidus ex malo ulcere exit, maximeq́; ubi neruo læſo inflammatio ſecuta eſt. Meliceria craßior, & glutinoſior, ſubalbida melli'que albo ſubſimilis fertur. Hæc quoque ex malis ulceribus, ubi nerui circa articulos læſi ſunt, & inter hæc loca, maximè ex genibus. Ἐλαιῶδες tenue, ſubalbidum, quaſi unctum colore atq; pinguitudine, oleo albo non dißimile, adparet in magnis ulceribus ſaneſcentibus. Malus autem eſt ſanguis nimium aut tenuis, aut craſſus, colore uel liuidus, uel niger, aut pituita miſtus, aut uarius. Optimus calidus, rubens, modice craſſus, non glutinoſus. Itaq; protinus eius uulneris expedita magis curatio eſt, ex quo ſanguis bonus fluxit. Itēq; poſtea ſpes in his maior eſt, ex quibus melioris generis quæq; proueniunt. Sanies igitur mala eſt, multa, nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinoſa, aut mali odoris, aut quæ & ipſum ulcus, & iunctam ei cutem erodit. Melior non multa, modice craſſa, ſubrubicunda, aut ſubalbida. Ἰχὼρ autē peior eſt multus, craſſus, ſubliuidus, aut ſubpallidus, glutinoſus, ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior eſt ſubalbidus, qui cætera omnia contraria prioribus habet. Meliceria autem mala eſt multa, & percraſſa, melior quæ & tenuior, & minus copioſa eſt. Pus inter hæc optimum eſt. Sed id quoque peius eſt multum, tenue, dilutum, magis'que ſi ab initio tale eſt. Item'que ſi colore ſero ſimile, ſi pallidum, ſi liuidum, ſi feculentum eſt. Præter hæc, ſi male olet, niſi tamen locus hunc odorem excitat. Melius eſt, quo minus eſt, quo craßius, quo albidius. Item'que ſi

* μελίκηρος

leue eſt, ſi nihil olet, ſi æquale eſt; modo tamen conuenire, & magnitudini uulneris & tempori debet. Nam plus ex maiore, plus nondum ſolutis inflãmationibus naturaliter fertur. Elæodes quoq; peius eſt multum, & parũ pingue, quo minus etiam, quoq; idipſum pinguius, eo melius eſt.

Curatio aduerſus profuſionem ſanguinis in uulneribus.

Q*Vibus exploratis, ubi aliquis ictus eſt, qui ſeruari poteſt, protinus proſpicienda duo ſunt, ne ſanguinis ſit profuſio, ne'ue inflammatio interimat. Si profuſionem timemus, quod ex ſede uulneris, et magnitudine eius, & ex impetu ruentis ſanguinis intelligi poteſt, ſiccis linamentis uulnus implendum eſt, ſupraq; imponenda ſpongia, ex aqua frigida expreſſa, ac manu ſuper comprimenda. Si parum ſic ſanguis conquieſcit, ſæpius linamenta mutanda ſunt. Et ſi ſicca parum ualent, aceto madefacienda ſunt. Id uehemens ad ſanguinem ſupprimendum eſt. Ideo'que quidam id uulneri infundunt. Sed alius rurſus metus ſubeſt, ne nimis ualenter ibi retenta materia magnam inflammationem poſtea moueat. Quæ res efficit, ut neq; rodentibus medicamentis, neq; adurentibus, & ob idipſum inducentibus cruſtam, ſit utendum, quamuis pleraq; ex his ſanguinem ſupprimunt. Sed ſi ſemel ad ea decurritur, potius quæ mitius idem efficiunt. Quod ſi illa quoq; profluuio uincuntur, uenæ quæ ſanguinem fundunt apprehendendæ, circa'que id quod ictum eſt, duobus locis deligandæ, intercidendæq; ſunt, ut & in ſe ipſæ coẽãt, & nihilominus ora præcluſa habeant. Vbi ne id quidem res patitur, poſſunt ferro candenti aduri. Sed etiam ſatis multo ſanguine effuſo ex eo loco, quo neq; neruus, neq; muſculus eſt, ut puta in fronte, uel ſuperiore capitis parte,*

com

commodiſſimum tamen eſt, cucurbitulam admouere à diuerſa parte, ut illuc ſanguinis curſus reuocetur.

Curationes aduerſus uulnerũ inflammationem.

ET aduerſus profuſionem quidem in his auxilium eſt. Aduerſus inflammationẽ autem in ipſo ſanguinis curſu, ea timeri poſſunt, ubi læſum eſt uel os, uel neruus, uel chartilago, uel muſculus: aut ubi parum ſanguinis pro modo uulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, ſanguinem maturè ſupprimere nõ oportebit, ſed pati fluere, dum tutum erit, adeo ut ſi parũ fluxiſſe uidebitur, mitti quoq; ex brachio debeat, utiq; ſi corpus iuuenile, & robuſtum, & exercitatum eſt, multoq́; magis, ſi id uulnus ebrietas præceſſit. Quòd ſi muſculus læſus uidebitur, præcidẽdus erit. Nam percuſſus mortiferus eſt, præciſus ſanitatem recipit.

De glutinatione uulnerum.

SAnguine autem uel ſuppreſſo, ſi nimius erumpit: uel exhauſto, ſi per ſe parùm fluxit, longè optimum eſt, uulnus glutinari. Poteſt autem id uel quod in cute uel etiam in carne eſt, ſi nihil ei præterea mali accedit. Poteſt caro alia parte dependens, alia inhærens, ſi tamen etiamnum integra eſt, & coniunctione corporis fouetur. In his. uerò quæ glutinantur duplex curatio eſt. Nam ſi plaga in molli parte, ſui debet, maximeq́; ſi diſciſſa auris ima eſt, uel imus naſus, uel frons, uel bucca, uel palpebra, uel labrum, uel circa guttur cutis uel uenter. Si uerò in carne uulnus eſt, hiatq́;, neque in unum oræ facile attrahuntur, ſutura quidem aliena eſt. Imponendæ uerò fibulæ ſunt, ἀγκτῆρας Græci nominant) quæ oras, paulum tamen, contrahunt, quo minus lata poſtea cicatrix ſit. Ex his autem colligi poteſt, id quoque quod alia parte dependens, alia inhærebit, ſi alienatum adhuc non eſt, ſuturam,

an fibulam poſtulet. Ex quibus neutra antè debet imponi, quàm intus uulnus purgatum eſt, ne quid ibi concreti ſanguinis relinquatur. Id enim & in pus uertitur, & inflammationem mouet, & glutinari uulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſſa inditum eſt, inibi relinquendum eſt. Nam id quoque inflammat. Comprehendi uero ſutura uel fibula non cutem tantum, ſed aliquid etiam ex carne, ubi ſuberit hæc, oportebit, quò ualentius hæreat, neq; cutem abrumpat. Vtraque optima eſt ex * acia molli non nimis torta, quò mitius corpori inſidat. Vtraque neque nimis rara, neque nimis crebra inijcienda eſt. Si nimis rara eſt, non continet. Si nimis crebra eſt, uehementer afficit, quia quò ſæpius acus corpus * tranſiuit, quó que plura loca iniectum uinculum mordet, eo maiores inflammationes oriuntur, magis' que æſtate. Neutra etiam uim illam deſiderat: ſed eatenus utilis eſt, quà cutis ducentem, quaſi ſua ſponte ſubſequitur. Ferè tamen fibulæ latius uulnus eſſe patiuntur. Sutura oras iungit, quæ ne ipſæ quidem inter ſe cōtingere ex toto debent, ut ſi quid intus humoris concreuerit, ſit quà emanet. Si quod uulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet, deinde omni uulneri primo imponenda eſt ſpongia ex aceto expreſſa: ſi ſuſtinere aliquis aceti uim non poteſt, uino utendum eſt. Leuis plaga iuuatur etiam, ſi ex aqua frigida expreſſa ſpongia imponitur. Sed ea quocunque modo impoſita eſt, dum manet, prodeſt. Itaq; ut inareſcat, non eſt committendum. Licet' que ſine peregrinis, & conquiſitis, & compoſitis medicamentis uulnus curare. Sed ſi quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet, quod ſine ſeuo compoſitum ſit ex his, quæ cruentis uulneribus apta eſſe propoſui. Maximeq; ſi

* acu

* tranſuit

ca

caro eſt, barbarũ: ſi nerui, uel chartilago, uel aliquid ex eminentibus, quales aures, uel labra ſunt, Polybi ſphragidem. Alexãdrinũ quoq; uiride neruis idoneũ eſt, eminentibusq; partibus ea, quam Græci ῥάπτουσαν uocant. Solet etiam colliſo corpore exigua parte findi cutis. Quod ubi incidit, non alienum eſt ſcalpello latius aperire, niſi muſculi, neruiq; iuxtà ſint, quos incidi non expedit. Vbi ſatis deductum eſt, medicamẽtum imponendũ eſt. At ſi id quod colliſum eſt, quamuis parum deductum eſt, latius tamen aperiri propter neruos, aut muſculos non licet, adhibenda ſunt ea, quæ humorem leniter extrahant, præcipueq; ex his, id quod rhypodes uocari propoſui. Non alienum eſt, etiam ubicunque uulnus graue eſt, impoſitum, quo id iuuetur, inſuper circũdare lanam ſuccidam ex aceto, & oleo. Vel cataplaſma, ſi mollis is locus eſt, quod leniter reprimat: ſi neruoſus aut muſculoſus, quod emolliat.

Quomodo uulnus ligari conueniat.

FAſcia uerò ad uulnus deligãdum, lintea aptiſſima eſt, eaq; lata eſſe debet, ut ſemel iniecta non uulnus tantùm, ſed paulum utrinque etiam oras eius comprehendat. Si ab altera parte caro magis receſſit, ab ea melius attrahitur. Si æquè ab utraque, tranſuerſè comprehẽdere oras debet: aut ſi id uulneris ratio non patitur, media primùm inijcienda eſt, ut tum in utranque partem ducatur. Sic autem deliganda eſt, ut & contineat, neq; aſtringat. Quod non continetur, elabitur: Quod nimis aſtrictum eſt, cancro periclitatur. Hyeme ſæpius faſcia circuire debet, æſtate quoties neceſſe eſt, tum extrema pars eius inferioribus acu aſſuenda eſt. Nam nodus * uulnus lædit, niſi tamẽ longè eſt. Illo neminem decipi decet, ut propriã uiſcerũ curationem requirat, de quibus ſuprà poſui. Nam plaga ipſa *ulcus

curanda extrinſecus, uel ſutura, uel alio medicinæ genere eſt. In uiſceribus nihil mouendum eſt, niſi aut ſi quid ex iocinere, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo dependat, præcidatur. Alioquin uulnus interius, ea uictus ratio, eaq́; medicamenta ſanabunt, quæ cuiq; uiſceri conuenire ſuperiore libro propoſui.

De ratione uictus, & notis uulnerum curationibusq́; eorum.

*His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus eſt, isq́; ſi graue uulnus eſt, abſtinere, quantum uires patiuntur, ante inflammationem à cibo debet: bibere donec ſitim finiat aquam calidam: uel ſi æſtas eſt, neq; febris, neq; dolor eſt, etiam frigidam. Adeo tamen nihil perpetuum eſt. Sed ſemper pro uiribus corporis æſtimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere neceſſarium poßit, tenuem ſcilicet & exiguum, qui tantum ſuſtineat. Multi'que etiam ex profluuio ſanguinis intermorientes, ante ullam curationem uino reficiendi ſunt, quod alioqui inimiciſsimum uulneri eſt. Nimis uerò intumeſcere uulnus, periculoſum: nihil intumeſcere, periculoſißimum eſt. Illud indicium eſt magnæ inflãmationis, hoc emortui corporis. Protinusq́;, ſi mens homini conſiſtit, ſi nulla febris acceßit, ſcire licet, maturè uulnus ſanum fore. Ac ne febris quidem terrere debet, ſi in magno uulnere, dum * inflatio eſt, permanet. Illa pernicioſa eſt, quæ uel leui uulneri ſuperuenit, uel ultra tempus inflammationis durat, uel delirium mouet, uel ſi neruorum rigor, aut diſtentio, quæ ex uulnere orta eſt, eam non finit. Vomitus quoque bilioſus non uoluntarius, uel protinus ut percuſſus eſt aliquis, uel dum inflammatio manet, malum ſignum eſt, in his duntaxat, quorum uel nerui, uel etiam neruoſi loci uulnerati ſunt.*

* *inflãmatio*

ſunt. Sponte tamen uomere non alienum eſt, præcipuè his, quibus in conſuetudine fuit: ſed neq; protinus poſt cibum, neq; iam inflammatione orta, neque cum in ſuperioribus partibus plaga eſt. Biduo ſic uulnere habito, tertio die aperiendũ, detergendaq́; ſanies ex aqua frigida eſt, eadẽq́; rurſus inijcienda ſunt. Quinto iam die quanta inflammatio futura eſt, ſe oſtendit. Quo die rurſus detecto uulnere conſiderandus color eſt. Quod ſi liuidus, aut pallidus, aut uarius, aut niger eſt, ſcire licet malum uulnus eſſe: id'que quandocũq; animaduerſum eſt, terrere nos poteſt. Album, aut rubicundum eſſe ulcus, commodiſsimum eſt. Item cutis dura, craſſa, dolens, periculum oſtendit. Bona ſigna ſunt, ubi hæc ſine dolore tenuis, & mollis eſt. Sed ſi glutinatur uulnus, aut leuiter intumuit, eadem ſunt imponẽda, quæ primò fuerunt. Si grauis inflãmatio eſt, neq; glutinãdi ſpes eſt, eaq́; pus moueat, aquæ quoq; calidæ neceſſarius uſus eſt, ut & materiã digerat & duritiã emolliat, & pus citet. Ea ſic tẽperanda eſt, ut & manu contingẽti iocũda ſit, uſq; eò adhibẽda donec aliquid ex tumore minuiſſe, colorem q́; ulceri magis naturalem reddidiſſe uideatur: maximeq́; ſi grande uulnus eſt, tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis chartilaginoſis, rhypodes. Poſt id fomentum, ſi lata plaga non patet, imponi protinus emplaſtrum debet, & ſi latius hiat, illud emplaſtrum liquari ex irino unguento oportet: eoq́; illita linamenta diſponi per plagam, deinde emplaſtrum ſuprà dari, & ſuper id ſuccidam lanam, minusq́; etiã, quàm primò, faſciæ aſtringẽdæ ſunt.

Curationes propriæ articulorum.

PRopriè *quædam in articulis uiſenda ſunt, in quibus ſi præciſi nerui ſunt, qui cõtinebant, debilitas eius partis ſequitur. Si id dubium eſt, & ex acuto telo plaga eſt,*

ea

ea tranſuerſa commodior eſt. Si retuſo & graui eſt, nullum in figura diſcrimen eſt. At uiſendum eſt pus ſupra articulum, an infra naſcatur. Si ſub eo naſcitur, albumq́; & craſſum diu fertur, neruũ præciſum eſſe credibile eſt. Magis quoq;, maiores dolores inflammationesq́;, quò maturius excitatæ ſunt. Quamuis autem non abſciſſus neruus eſt, tamen ſi circà tumor durus diu permanet, neceſſe eſt & diuturnum ulcus eſſe, & ſano quoq; eo tumorem permanere, futurumq́; eſt, ut tardè membrum id extendatur uel contrahatur. Maior tamen in extẽdendo mora eſt, ubi recuruato articulo curatio adhibita eſt, quàm in recuruando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoque membrum quod ictum eſt ratione certa debet. Si glutinandum eſt, ut ſuperius ſit, ſi in inflammatione eſt, ut in neutram partem inclinatum ſit. Si iam pus profluit, ut deuexum ſit. Optimum etiam medicamentum quies eſt, moueri & ambulare, niſi ſanis, alienũ eſt. Minus tamẽ his eſt periculoſum, qui in capite uel brachijs, quàm qui in inferioribus partibus uulnerati ſunt. Minimeq́; ambulatio conuenit, femine, aut crure, aut pede laborante. Locus in quo cubabit, tepidus eſſe debebit. Balneum quoq; dum parum uulnus purum eſt, inter res infeſtiſſimas eſt. Nam id & humidum, & ſordidum reddit, ex quibus ad cancrum trãſitus eſſe conſueuit. Leuis frictio rectè adhibetur, ſed his partibus, quæ longius abſunt à uulnere.

Vulnus quomodo purgandum eſt.

INflammatione finita, uulnus purgandum eſt. Id optime faciunt tincta in melle linamenta, ſupraq́; id, emplaſtrum, uel enneapharmacum dandũ eſt. Tum demum uerò purum ulcus eſt, cùm rubet, ac nimium neque ſiccum, neque humidum eſt. Ac quodcunque ſenſu caret, quod non natu=

naturaliter ſentit, quod nimium aut aridum, aut humidum eſt: quod aut pallidum, aut albidum, aut liuidum, aut nigrum eſt, id purum non eſt.

Quomodo uulnus implendum eſt.

P*Vrgato, ſequitur ut impleatur, iamq; calida aqua eatenus neceſſaria eſt, ut ſanies remoueatur. Lanæ ſuccidæ ſuperuacuus uſus eſt. Lota melius circundatur. Ad implendum autem uulnus proficiũt quidem etiam medicamenta aliqua. Itaq; ea adhiberi non alienum eſt, ut butyrum cum roſa, exigua mellis parte, aut cum eadem parte, aut cum eadem roſa tetrapharmacum, aut ex roſa linamenta. Plus tamẽ proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci, uitatis omnibus acribus, ſed iam plenioribus. Nam & auis, & uenatio, & ſuilla elixa dari poteſt. Vinum omnibus dum febris, dum inflammatio eſt, alienum eſt. Item'que uſque ad cicatricem, ſi nerui, muſculi'ue uulnerati ſunt, etiam ſi alte caro, aut ſi plaga in ſumma cute generis tutioris eſt, poteſt non peruetus, modicè tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum eſt, quod in neruoſis locis, muſculoſiſq; neceſſarium eſt, cerato quoq; ſuper uulnus utendum eſt. At ſi caro ſupercreuit, modice reprimit ſiccum linamentũ, uehementius ſquama æris. Si plus eſt, quod tolli opus eſt, adhibẽda ſunt etiã num uehementiora, quæ corpus exedant. Cicatricem poſt omnia hæc commodè inducit, lyciũ ex paſſo, aut lacte dilutum, uel etiam per ſe impoſitum ſiccum linamentum.*

De ulceribus, quæ extrinſecus per uulnera incidunt, curationibusq; eorum.

H*Ic ordo felicis curationis eſt. Sed quædã tamẽ periculoſa incidere cõſuerunt. Interdũ enim uetuſtas ulcus occupat, induciturq; ei callus, & circũ oræ craſſæ liuent,*

poſt

poſt quæ quicquid medicamẽtorũ ingeritur, parũ profi-
cit, quod fere negligẽter curato ulceri ſuperuenit. Inter-
dũ uel ex nimia inflãmatiõe, uel ob æſtus immodicos, uel
ob nimia frigora, uel quia nimis uulnus aſtrictum eſt, uel
quia corpus aut ſenile, aut mali habitus eſt, cãcer occupat.
Id genus à Græcis diductũ ĩ ſpecies eſt, noſtris uocabulis
nõ eſt. Omnis autẽ cãcer non ſolũ id corrũpit, quod occu-
pauit, ſed etiã ſerpit, deinde alijs alijsq́; ſignis decernitur.
Nã modò ſuper inflãmationẽ rubor ulcus ambit, isq́; cũ
dolore procedit, ἐρυσιπέλας Græci nominant. Modò ulcus
nigrũ eſt, quia caro eius corrupta eſt. Idq́; uehemẽtius etiã
putreſcendo intenditur. Vbi uulnus humidũ eſt, & ex ni-
gro ulcere humor pallidus fertur, maliq́; odoris eſt, carũ-
culæ corruptæ. Interdum etiam nerui ac membranæ re-
ſoluuntur, ſpecillũq́; demiſſum deſcendit aut in latus, aut
deorſum, eoq́; uitio nonnunquam os quoq; afficitur. Mo-
dò oritur ea, quam Græci γάγγραιναν appellant. Priores in
qualibet parte corporis fiunt. Hæc in prominẽtibus mem-
bris, id eſt inter ungues, & alas uel inguina, fereq́; in ſe-
nibus, uel his quorum corpus mali habitus eſt. Caro in ul-
cere uel nigra, uel liuida eſt, ſed ſicca & arida, proximaq́;
cutis plerũq; ſubnigris *puſtulis impletur, deinde ei pro- *puſulis
xima uel pallida uel liuida fereq́; rugoſa ſine ſenſu eſt.
Vlterior in inflammatione eſt, omniaq́; ea ſimul ſerpunt.
Vlcus in locum poſtuloſum: Puſtulæ, in eum qui pallet aut
liuet: Pallor aut liuor, in id quod inflammatũ eſt: Inflam-
matio, in id quod integrum eſt, tranſit. Inter hæc deinde
febris acuta oritur, ingensq́; ſitis, quibuſdam etiam deli-
rium accedit, alij quamuis mentis ſuæ compotes ſunt, bal-
butiẽdo tamen uix ſenſus ſuos ore explicant. Incipit affi-
ci ſtomachus. Fit fœdi ſpiritus ipſe odoris. Atq; initiũ eius
quidm

quidē mali recipit curationem. Vbi uerò penitus inſedit, inſanabile eſt, plurimiq; ſub frigido ſudore moriuntur.

Curatio ulceris.

AC pericula quidem uulnerum hæc ſunt. Vetus autem ulcus ſcalpello* incidēdum eſt, excidendæq; eius oræ, & quicquid ſuper eas liuet, æquè incidendum. Si uaricula intus eſt, quæ his ſanari prohibet, ea quoq; excidenda. Deinde, ubi ſanguis emiſſus, nouatumq; uulnus eſt, eadem curatio adhibenda, quæ in recentibus uulneribus expoſita eſt. Si ſcalpello aliquis uti non uult, poteſt ſanare id emplaſtrum, quod ex ladano fit, & cum ulcus ſub eo exeſum eſt, id quo cicatrix inducitur. * conijciēdū

Curatio Eryſipelarum.

ID autem quod Eryſipelas uocari dixi, non ſolùm uulneri ſuperuenire, ſed ſine hoc quoq; oriri conſueuit, atq; interdum periculū maius affert, utique ſi circa ceruices aut caput cōſtitit. Oportet, ſi uires patiūtur, ſanguinē mittere, deinde imponere ſimul reprimentia & refrigerātia, maximeq; ceruſſam ſolani ſucco, aut cimoliā cretam aqua pluuiali exceptā, aut ex eadē aqua ſubactā farinā cupreſſo adiecta, aut ſi tenerius corpus eſt, lenticulā. Quicquid impoſitū eſt, betæ folio cōtegendū eſt, & ſuper linteolū frigida aqua madēs imponēdū. Si per ſe refrigerātia parū proderūt, miſcenda erunt hoc modo, ſulphuris P. I. ⚹. ceruſſæ & croci, ſingulorū* P. XX. ⚹. eaq; cū uino cōterēda ſunt, & id his illinēdū: aut ſi durior locus eſt, ſolani folia cōtrita, ſuillæ adipi miſcēda ſunt, & illita linteolo ſuperinijciēda. At ſi nigrities eſt, neq; dū ſerpit, īponēda ſunt, quæ carnē putrē lenius exedāt, repurgatūq; ulcus ſic ut cætera nutriēdū eſt. Si magis putre eſt, iāq; procedit ac ſerpit, opus eſt uehemētius erodētibus. Si ne hæc quidem *P. XII.

quidem euincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod ſanum eſt, ſiccum eſt cùm aduritur, poſt uſtionem putris ulceris ſuperponenda ſunt quæ cruſtas à uiuo reſoluant, eas ἐσχάρας Græci uocant. Vbi exciderunt, purgandum ulcus maxime melle & * reſina eſt, ſed alijs quoque purgari poteſt, quibus purulenta curantur, eodem'que modo ad ſanitatem perducendum eſt.

*reſina uſta

Curatio Gangrænæ.

GAngrænam uerò, ſi nondum planè tenet, ſed adhuc incipit, curare non difficilimum eſt, utiq; in corpore iuuenili, & magis etiam ſi muſculi integri ſunt, ſi nerui uel læſi non ſunt, uel leuiter affecti ſunt, neq; ullus magnus articulus nudatus eſt, aut carnis in eo loco paulum eſt, ideoq; nõ multũ, quod putreſceret, fuit, cõſiſtitq; eo loco uitium: quod maxime fieri in digito poteſt. In eiuſmodi caſu primum eſt, ſi uires patiuntur, ſanguinem mittere. Deinde quicquid aridum eſt, & intentione quadam proximum quoq; locum male habet, * uſque ad ſanum corpus concidere. Medicamenta uero, dum malum ſerpit, adhibenda nulla ſunt, quæ pus mouere conſuerunt, ideoq; ne aqua quidem calida. Grauia quoque, quamuis reprimentia, aliena ſunt. Sed his quàm leuiſſimis opus eſt, ſuperq; ea quæ inflammata ſunt, utendum eſt refrigerantibus. Si nihilo magis malum conſtitit, uri id, quod eſt inter integrum ac uitiatum locum, debet. Præcipue'que in hoc caſu petendum, non à medicamentis ſolum, ſed etiam à uictus ratione præſidium eſt. Neque enim id malum niſi corrupti uitioſi'que corporis eſt. Ergo, primo, niſi imbecillitas prohibet, abſtinentia utendum. Deinde danda quæ per cibum potionemq; aluum, ideoq; etiam corpus, aſtringant, ſed ea leuia. Poſtea ſi uitium conſtitit, imponi

*uſq; eo ſa.

imponi ſuper uulnus eadem debent, quæ in putri ulcere
præſcripta ſunt. Ac tum quoq; plenioribus cibis uti lice=
bit ex media materia, ſic tamē non niſi aluū, corpusq́; ſic=
cantibus: aqua uerò pluuiali frigida balneū (niſi iam certa
fidutia redditæ ſanitatis eſt) alienum eſt, ſiquidem emollitū
in eo uulnus, cito rurſus eodem malo afficitur. Solent uerò
nonnunquam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilomi=
nus ſerpere his cancer. Inter quæ miſerum, ſed unicū, au=
xilium eſt, ut cætera pars corporis tuta ſit, mēbrum quod
paulatim emoritur, abſcindere. Hæ grauiſſimorum uulne=
rum curationes ſunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi
integra cute interior pars colliſa eſt, aut ubi deraſum, at=
tritum'ue aliquid eſt, aut ubi ſurculus corpori infixus eſt,
aut ubi tenue, ſed altum uulnus inſedit. In primo caſu com
modiſſimum eſt malicorium ex uino coquere, interiorēq́;
eius partē conterere, & cerato miſcere ex roſa facto, idq́;
ſupponere: deinde ubi cutis ipſa exaſperata eſt, inducere
lene medicamentum, quale λιπάρα eſt. Deraſo uerò, detri=
toq́; imponendum eſt emplaſtrum tetrapharmacum, mi=
nuendusq́; cibus, & uinum ſubtrahendum. Neq; id quia
non habebit altiores ictus, contemnendum erit. Siquidem
ex eiuſmodi caſibus ſæpe cancri fiunt. Quòd ſi leuius id
erit, & in parte exigua, contenti eſſe poterimus eodem le=
ni medicamento. Surculum uerò (ſi fieri poteſt) oportet
uel manu, uel etiā ferramēto eijcere. Si uel præfractus eſt,
uel altius deſcendit, quàm ut ita fieri poſſit, medicamento
euocandus eſt. Optime autem educit ſuperimpoſita arundi
nis radix, ſi tenera eſt protinus cōtrita, ſi iam durior, antè
in mulſo decocta. Cui ſemper mel adijciendum eſt, aut ari
ſtolochia cum eodem melle. Peſſima ex ſurculis arūdo eſt, * filicis ha=
quia aſpera eſt. Eademq́; offenſa, etiam in * filice eſt. Sed ſtula

uſu cognitum eſt, utranq; aduerſus alteram medicamentũ eſſe, ſi contrita ſuperimpoſita eſt. Facit autem idem in omnibus ſurculis, quodcunque medicamentum extrahendi uim habet. Idem altis tenuibus'que uulneribus aptiſsimum eſt. Priori rei Philocratis, huic Hecatæi emplaſtrum maxime conuenit.

Quomodo cicatrix uulneri inducenda, purgandaq́; ſit.

VBi uero in quolibet uulnere uentum ad inducendum cicatricem eſt, quod perpurgatis iam repletisq; ulceribus necessarium eſt: primùm ex aqua frigida linamentũ, dum caro alitur: deinde cùm iam continenda eſt, ſiccũ imponendum eſt, donec cicatrix inducatur. Tum deligari ſuper album plumbum oportet, quo et reprimitur cicatrix, & colorem maxime ſano corpori ſimilem accipit. Idẽ radix ſylueſtris cucumeris præſtat. Idem compoſitio, quæ habet elaterij P. I. ✳. ſpumæ argenti P. II. ✳. unguenti pondo IIII. ✳. Quæ excipiuntur reſina terebinthina, donec emplaſtri craſsitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoque cicatrices leniter purgant paribus portionibus miſta, ærugo, plumbum elotum, eademq; roſa cocta, ſiue ungitur cicatrix, quod in facie fieri poteſt: ſiue id ut emplaſtrũ imponitur, quod in alijs partibus commodius eſt. At ſi uel excreuit cicatrix, uel cõcaua eſt, ſtultum eſt decoris cauſſa rurſus, & dolorem & medicinam ſuſtinere. Alioqui res utriq; ſuccurri patitur. Siquidem utraq; cicatrix exulcerari ſalpello poteſt. Si medicamẽtum aliquis mauult, idem efficiunt compoſitiones hæ, quæ corpus exedũt. Cute exulcerata, ſuper eminentem carnem exedentia medicamenta conijcienda ſunt: ſuper concauam implentia, donec utrũq; ulcus ſanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

De

De uulneribus quæ per morſus inferuntur, eorumq́ curationibus. CAP. XXVII.

DIxi de his uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Sequitur, ut de his dicam, quæ morſu fiunt, interdum hominis, interdum ſimiæ, ſæpe canis, nõnunquam ferorum animalium, aut ſerpentium. Omnis autem feræ morſus habet quoddam uirus. Itaq; ſi uehemens uulnus eſt, cucurbitula admouenda eſt. Si leuius, protinus emplaſtrum inijciendum, præcipueq́; * Diogeſi. Si id non eſt, quodlibet ex his, quæ aduerſus morſus propoſui. Si ea non ſunt, uiride Alexandrinum. Si ne id quidem eſt, quodlibet nõ pingue ex his quæ recentibus uulneribus accommodãtur. Sal quoq; his, præcipueq́; ei, quod canis fecit, medicamẽtũ eſt, ſi manus uulneri imponitur, ſuperq́; id duobus digitis uerberatur: Exaniat enim: ac ſalſamentum quoq; recte ſuper id uulnus deligatur.

* Diogenis

Curatio aduerſus rabioſi canis morſum.

VTtiq; autem ſi rabioſus canis fuit, cucurbitula uirus eius extrahendum eſt. Deinde ſi locus neque neruoſus neque muſculoſus eſt, uulnus id adurendum eſt. Si uri non poteſt, ſanguinem homini mitti nõ alienum eſt. Tum uſto quidem uulneri ſuperimponenda, quæ cæteris uſtis, ſunt. Ei uero quod expertum ignem non eſt, ea medicamenta, quæ uehementer exedunt. Poſtq́; nullo nouo magiſterio, ſed iam ſuprapoſito ulcus erit implendum, & ad ſanitatẽ perducendum. Quidam poſt rabioſi canis morſum protinus in balneum mittunt, ibiq́; patiuntur deſudare, dum uires corporis ſinũt, ulcere adaperto, quo magis ex eo quoque uirus diſtillet, deinde multo, meracoq́; uino excipiũt: Quod omnibus uenenis contrarium eſt. Idq́; cum ita per triduum factum eſt, tutus eſſe homo à periculo uidetur.

Timor aquæ. ὑδροφόβος. *Solet autem ex eo uulnere, ubi parum occurſum eſt, aquæ timor naſci, ὑδροφοβίαν Græci appellant. Miſerrimũ genus morbi, in quo ſimul æger & ſiti, & aquæ metu cruciatur. Quo oppreſsis in anguſto ſpes eſt. Sed unicum tamen remedium eſt, nec opinantem in piſcinam non antè ei prouiſam proijcere. Et ſi natandi ſcientiam non habet, modò merſum bibere pati, modò attollere. Si habet, interdum deprimere, ut inuitus quoq; aqua ſatietur. Sic enim ſimul & ſitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aqua frigida uexatum, neruorum diſtentio abſumat. Id ne incidat, à piſcina protinus in oleum calidum demittendus eſt. Antidotum autem, præcipuè id, quod primo loco poſui: ubi id nõ eſt, aliud, ſi nondum æger aquam horret, potui ex aqua dandum eſt, & ſi amaritudine offenditur, mel adijciendum eſt. Et ſi iam is morbus occupauit, per catapotia ſumi poteſt.*

Curationes communes, aduerſus omnes morſus ſerpentium.

Serpentium quoq; morſus non nimium diſtantem curationem deſiderant, quamuis in ea multum antiqui uariarunt, ut in ſingula genera anguiũ ſingula medendi genera præciperent, atq; alijs alia. Sed in omnibus eadẽ maxime proficiunt. Igitur in primis ſuper uulnus id membrũ deligandum eſt, non tamen nimium uehemẽter, ne torpeat. Dein uenenum extrahendum eſt. Id cucurbitula optime facit. Neq; alienum eſt, antè ſcalpello circa uulnus incidere, quo plus uitiati iam ſanguinis extrahatur. Si cucurbitula non eſt, quod tamen uix incidere poteſt, tum quodlibet ſimile uas, quod idem poſsit. Si ne id quidem eſt, homo adhibendus eſt, qui uulnus exugat. Neq; Hercules ſcientiam Pſylli. *præcipuam habent hi qui Pſylli nominantur, ſed audaciã uſu*

uſu ipſo confirmatam. Nam uenenum ſerpentis, ut quædā etiam uenatoria uenena, quibus Galli præcipuè utuntur, non guſtu, ſed in uulnere nocent. Ideoq́; colubra ipſa tuto eſtur, ictus eius occidit, & ſi ſtupente ea (quod per quædā medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ea ſaliua noxa eſt. Ergo quiſquis exemplum Pſylli ſecutus, id uulnus exuxerit, & ipſe tutus erit, & tutum hominem præſtabit. Illud ne intereat, antè debebit attendere, ne quod in gingiuis, palato'ue, alia'ue parte oris ulcus habeat. Poſt hæc is homo loco calido collocandus eſt, ſic ut id, quod percuſſum erit, in inferiorem partem inclinetur. Si neque qui exugat, neq; cucurbitula eſt, ſorbere oportet ius anſerinū, uel ouillum, uel uitulinum, & uomere. Viuum autem gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum ſuper uulnus imponere, ſic ut pars interior corpori iungatur. Facit id etiam hœdus, agnus'ue diſciſſus, & calida eius caro ſtatim ſuper uulnus impoſita. Emplaſtra quoque, quæ ſuprà comprehenſa ſunt. Aptiſſimumq́; eſt, uel Epheſium, uel id quod ei ſubiectum eſt. Præſensq́; in aliquo antidoto præſidium eſt. Sin id non eſt, neceſſarium eſt exorbere potionē meri uini cum pipere, uel quidlibet aliud, quo calor mouēdus eſt, ne humorem intus coire patiatur. Nam maxima pars uenenorum frigore interimit. Omnia etiam urinā mouentia, quia materiam extenuant, utilia ſunt.

Speciales curationes aduerſus ictus ſerpētium, & primo aduerſus ictum aſpidis.

HAec aduerſus omnes ictus communia ſunt. Vſus tamē ipſe docuit, eum quem aſpis percuſſit, acetum potius bibere debere. Quod demonſtraſſe dicitur caſus cuiuſdam pueri, qui cum ab hac ictus eſſet, & partim ob ipſum uul-

nus, partim ob immodicos æſtus ſiti premeretur, ac locis ſiccis alium humorem non reperiret, acetum quod forte ſecum habebat, ebibit, & liberatus eſt. Credo quoniam id, quãuis refrigerãdi uim habet, tamen habet etiã diſsipandi. Quò fit, ut terra reſperſa eo, ſpumet. Eadem ergo ui ueriſimile eſt, ſpiſſeſcentem quoq; intus humorem hominis ab eo diſcuti, & ſic dari ſanitatem.

Aceti uis & natura.

Aduerſus ictum ſcorpionis.

IN *quibuſdam etiam alijs ſerpentibus, certa quædam auxilia ſatis nota ſunt. Nam ſcorpio ſibi ipſe pulcherrimum medicamentum eſt. Quidam contritum cum uino bibunt, quidam eodem modo contritum ſuper uulnus imponunt, quidam ſuper prunam eo impoſito, uulnus ſuffumigant, undiq; ueſte circundata, ne is fumus dilabatur, tũ carbonem eius ſuper uulnus deligant. Bibere autem oportet herbæ ſolaris, quam* ἡλιοτρόπιον *Græci uocant, ſemen, uel certe folia ex uino. Super uulnus uero etiã furfures ex aceto, uel ruta ſyluatica recte imponitur, uel cum melle ſal toſtus. Cognoui tamen medicos, qui ab ſcorpione ictis, nihil aliud quàm ex brachio ſanguinem miſerunt.*

Heliotropium herba ſolaris.

Aduerſus aranei, & ſcorpionis ictum.

ET *ad ſcorpionis autem, & ad aranei ictum, allium cũ ruta recte miſcetur, ex oleoq; cõtritũ ſuperimponitur.*

Aduerſus ceraſtis, & dipſæ, & hæmorrhoidis ictum.

AT *ſi ceraſtes, aut dipſas, aut hæmorrhois percuſsit, *aſphodeli, quod Aegyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactũ, in duas potiones diuidendũ eſt, ſic ut ei rutæ paulum adijciatur. Trifolium quoq;, & mẽtaſtrum, & cum aceto panaces æquè proficiunt. Coſtumq; & caſia, & cinamomum rectè per potionem aſſumuntur.*

* catapotiũ

Aduer

Aduerſus cherſydri ictum, & ceraſtis.

ADuerſus cherſydri uerò ictũ, panaces, aut laſer, quod ſit ſcrupulorum * P. II. ✕. *uel porri ſuccus cum hemina uini ſumendus eſt, & edenda multa ſatureia. Imponendum autem ſuper uulnus ſtercus caprinũ ex aceto coctũ, aut ex eodem ordeacea farina, aut ruta, uel nepeta, cũ ſale contrita melle adiecto. Quod in eo quoque uulnere, quod ceraſtes fecit, æquè ualet.* * IIIS. ✕. I.

Aduerſus phalangij ictum.

VBi uerò phalangium nocuit, præter eam curationem quæ manu redditur, ſæpe homo demittendus in ſoliũ eſt, dandusq; ei myrrhæ, & uuæ taminiæ par modus ex paſſi hemina, uel radiculæ ſemen, aut lolij radix ex uino, & ſuper uulnus furfures ex aceto coctæ, imperandumq; ut is conquieſcat.

Aduerſus ictus Italorum anguium, qui minus terribiles peregrinis ſunt.

VErum hæc genera ſerpentium & peregrina, & aliquanto magis peſtifera ſunt, maximeq; æſtuoſis locis gignuntur. Italia, frigidioresq; regiones hac quoque parte ſalubritatem habent, quòd minus terribiles angues edũt. Aduerſus quos ſatis proficit herba betonica, uel cantabrica, uel cẽtaurion, uel agrimonia, uel trixago, uel perſonina, uel marinæ paſtinacæ, ſingulæ binæ'ue tritæ, & cũ uino potui datæ, & ſuper uulnus impoſitæ. Illud ignorari non oportet, omnis ſerpentis ictum & ieiuni, & ieiuno magis nocere. Ideóque pernicioſiſsimi ſunt cum incubant. Vtiliſsimumq; eſt, ubi ex anguibus metus eſt, non antè progredi, quàm quis aliquid aſſumpſit.

Remedium generale aduerſus omnia uenena, uel in cibo, uel in potione aſſumpta.

NOn tam facile his opitulari eſt, qui uenenum, uel in cibo, uel in potione ſumpſerunt. Primum, quia non protinus ſentiunt, ut ab angue icti, ita ne ſuccurrere quidē ſtatim ſibi poſſunt. Deinde, quia noxa non à cute, ſed ab interioribus partibus incipit. Commodiſsimum eſt tamen ubi primum ſenſit aliquis, protinus oleo multo epoto uomere. Deinde, ubi præcordia exhauſit, bibere antidotum. Si id non eſt, uel merum uinum.

Specialia remedia aduerſus quædam uenena, & primo aduerſus cantharidas.

SVnt tamen quædam remedia propria aduerſus quædā uenena, maximeq́; leuiora. Nam ſi cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacte contuſa, uel galbano, uino adiecto dari, uel lac per ſe debet.

Aduerſus cicutam.

SI cicutam, uinum merum calidum cū ruta quāplurimū ingerendū eſt, deinde is uomere cogendus. Poſteaq́; laſer ex uino dandum. Isq́; ſi febre uacat, in calidum balneum mittendus. Si non uacat, ungendus ex calefacientibus eſt. Poſt quæ quies ei neceſſaria eſt.

Aduerſus hyoſcyamum.

SI hyoſcyamum, feruens mulſum bibendum eſt, aut quodlibet lac, maxime tamen aſininum.

Aduerſus ceruſſam.

SI ceruſſam, ius maluæ, uel ius glandis ex uino contritæ, maxime proſunt.

Aduerſus ſanguiſugam ſi epota eſt, & lac quod intus coijt.

SI ſanguiſuga epota eſt, acetum cum ſale bibendum eſt. Si lac intus coijt, aut paſſum, aut coagulum, aut cum aceto laſer.

Aduerſus

Aduerſus fungos inutiles.

SI *fungos inutiles quis aſſumpſerit, radicula aut epota, aut cum ſale & aceto edēda eſt. Ipſi uerò hi & ſpecie quidem diſcerni poſſunt ab utilibus, & coctura genere idonei fieri. Nam ſiue ex oleo inferbuerunt, ſiue piri ſurculus cum his inferbuit, omni noxa uacant.*

De aduſtis corporis locis, & quomodo curari debeant.

ADuſtis *quoq; locis extrinſecus uis infertur, itaq; ſequi uidetur, ut de his dicam. Hæc autem optime curātur folijs aut lilij, aut linguæ caninæ, aut betæ in uetere uino oleoq; decoctis. Quorum quodlibet protinus impoſitum, ad ſanitatem perducit. Sed diuidi quoq; curatio poteſt in ea, quæ mediocriter exedentia reprimentiaq;, primò & puſtulas prohibeant, & ſummam pelliculam exaſperent. Deinde ea quæ lenia ad ſanitatem perducant. Ex prioribus eſt lenticulæ cum melle, farina, uel myrrha, uel uino, creta cimolia cum thuris cortice contrita, & aqua coacta, atq; ubi uſus neceßitas incidit, aceto diluta. Ex inſequētibus quælibet lipara. Sed idonea maxime eſt, quæ uel plumbi recremētū, uel uitellos habet. Eſt etiam illa aduſtorum curatio, dum inflāmatio eſt, impoſitam habere cū melle lenticulam. Vbi ea declinauit farina cum ruta, uel porro, uel marrubio, donec cruſtæ cadant. Tum eruum cū melle, aut irim, aut reſinam terebinthinam, donec ulcus purum ſit. Nouißime ſiccum linamentum.*

De interioribus ulceribus, quæ aliqua corporū parte corrupta naſcūtur. CAP. XXVIII.

De carbunculo, & eius curatione.

AB *his quæ extrinſecus incidunt, ad ea ueniendum eſt quæ interius corrupta aliqua corporum parte, naſcuntur*

ſcuntur. Ex quibus non aliud carbunculo peius. Eius hæ notæ ſunt: Rubor eſt, ſuperq́; eum non nimium puſtulæ eminent, maxime nigræ, interdum ſubliuidæ, aut pallidæ. In his ſanies eſſe uidetur, infrà color niger eſt. Ipſum corpus aridũ, & durius quàm naturaliter oportet. Circa quẽ quaſi cruſta eſt, eaq́; inflãmatione cingitur, neq; in eo loco leuari cutis poteſt, ſed inferiori carni quaſi affixa eſt. Somnus urget, nonnunquam horror, aut febris oritur, aut utrunq;. Idq́; uitium ſubteractis quaſi quibuſdã radicibus ſerpit, interdum celerius, interdum tardius, ſuprà quoque procedens inalbeſcit, dein liuidũ fit, circumq́; exiguæ puſtulæ oriuntur. Et ſi circa ſtomachũ fauces'ue incidit, ſubito ſpiritum ſæpe elidit. Nihil melius eſt, quàm protinus adurere. Neq; id graue eſt. Nam nõ ſentit, quoniã ea caro mortua eſt. Finisq́; adurẽdi eſt, dum ex omni parte ſenſus doloris eſt. Tum deinde uulnus, ſicut cætera aduſta, curandum eſt. Sequitur enim ſub medicamentis erodentibus cruſta undiq; à uiua carne diducta, quæ trahit ſecũ quicquid corruptũ erat, puruſq́; iam ſinus curari poteſt implẽtibus. At ſi in ſumma cute uitium eſt, poſſunt ſuccurrere quædã uel exedentia tantũ, uel etiã adurẽtia. Vis pro magnitudine adhibẽda eſt. Quodcunq; uerò medicamentum poſitũ eſt, ſi ſatis proficiet, protinus à uiua corruptã partem reſoluit. Certaq́; eſſe fiducia poteſt, ferè ut undiq; uitioſa caro excedat, qua huiuſce rei medicamen exeſt. Si id nõ fit, medicamentũq́; malo uincitur, utiq; ad uſtionẽ properandum eſt. Sed in eiuſmodi caſu abſtinendum à cibo, à uino eſt. Aquam liberaliter bibere expedit. Magiſq́; ea ſeruanda ſunt, ſi febricula quoq; acceſſit.

De Carcinomate, & eius curatione.

NOn idem periculum καρκίνωμα affert, niſi imprudentia cu

tia curantis agitatum eſt. Id uitium fit maxime in ſuperioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas fœminarũ. Et in iecore autẽ, aut ſplene hoc naſcitur. Circa locũ aliqua quaſi puncta ſentiuntur, isq́; immobilis, inæqualis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ uenæ quaſi recuruãtur, hæq́; pallẽt, aut liuent, nõnunquã etiã in quibuſdã deliteſcunt. Tactusq́; is locus, alijs dolorem affert, in alijs eum nõ habet. Et nonnunquã ſine ulcere durior aut mollior eſt, quàm eſſe naturaliter debet, nõnunquã iiſdẽ omnibus ulcus accedit. Interdumq́; nullã habet proprietatẽ, interdum ſimile his eſt, quæ uocant Græci κονδυλώματα, aſpredine quadam & magnitudine ſua. Colorq́; eius ruber eſt, aut lenticulæ ſimilis, neq; tuto fertur. Nã protinus aut reſolutio neruorũ, aut diſtẽtio inſequitur. Sæpe homo ictus obmuteſcit, atq; eius anima deficit. Quibuſdã etiã ſi idipſum preſſum eſt, quæ circà ſunt, intẽduntur & intumeſcũt. Namq; peſſimũ id genus eſt, ferè primũ id fit, quod κακοήθες à Græcis nominatur. Deinde ex eo id καρκίνωμα, quod ſine ulcere eſt. Deinde ulcus ex eo thymium. Tolli nihil niſi κακοήθες poteſt, reliqua curationibus iritantur. Et quo maior uis adhibita eſt, eo magis quidã uſi ſunt medicamentis adurẽtibus. Quidã ferro aduſſerunt. Quidã ſcalpello exciderũt. Neq; ulli unquam medicina proficit. Sed aduſta protinus concitata ſunt, & increuerunt, donec occiderent. Exciſa etiã poſt inductam cicatricẽ, tamen reuerterunt, & cauſſam mortis attulerũt. Cum interim pleriq; nullã uim adhibendo, qua tollere id malum tentent, ſed imponẽdo tantũ lenia mendicamenta, quæ quaſi blandiantur, quo minus ad ultimã ſenectutem perueniant, non prohibentur. Diſcernere autẽ cacoëthes, quod curationẽ recipit, à carcinomate, quod non recipit,

nemo

nemo ſcire poteſt, niſi tempore & experimento. Ergo ubi primum id uitium notatũ eſt, imponi debent medicamenta adurentia. Si leuatur malũ, minuunturq́; eius indicia, procedere curatio poteſt, & ad ſcalpellum, & ad uſtionẽ. Si protinus iritatum eſt, ſcire licet iam carcinoma eſſe, remouendaq́; ſunt omnia acria, omnia uehementia. Sed ſi ſine ulcere is locus durus eſt, imponi ficũ quàmpinguiſsimam, aut rhypodes emplaſtrum ſatis eſt. Si ulcus æquale eſt, ceratum ex roſa inijciendum eſt, adijciendusq́; ei puluis ex contrita teſta, ex qua faber ferrarius tingere candens ferrũ ſolitus eſt. Sed ſi id nimiũ ſupercreuit, tentanda ſquama æris eſt, quæ leniſsima ex adurentibus eſt, eatenus ne quid eminere patiatur, ſed ita, ſi nihil exacerbauit. Si minus, eodem cerato contenti eſſe debebamus.

De Theriomate, & eius curatione.

Est etiam ulcus, quod θηρίωμα Græci uocant. Id & per ſe naſcitur, et interdũ ulceri ex alia cauſſa facto ſuper uenit. Color eſt uel liuidus, uel niger, odor fœdus, multus, & mucco ſimilis humor. Idipſum ulcus neq; tactum, neq; medicamentũ ſentit, prurigine tantum mouetur. At circà dolor eſt, & inflammatio. Interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere ſanguis erumpit. Ad id quoque malum ſerpit. Quæ omnia ſæpe intenduntur. Fitq́; ex his ulcus, quod ἕρπητα ἐσθιόμενον Græci uocant, quia celeriter ſerpẽdo, penetrandoq́; uſq; oſſa corpus uorat. Id ulcus inæquale eſt, cœno ſimile, ineſtq́; multus humor glutinoſus, odor intolerabilis, maiorq́; quàm pro modo ulceris inflammatio. Vtrũq; ſicut omnis cancer, fit maxime in ſenibus, uel his, quorum corpora mali habitus ſunt. Curatio utriuſq; eadem eſt, ſed in maiore malo magis neceſſaria. Ac primum à uictus ratione ordinandus eſt, ut quieſcat in

lectulo, ut primis diebus à cibo abſtineat, aquam quàmplurimam aſſumat. Aluus quoq; ei ducatur. Dein poſt inflammationem cibum boni ſucci capiat, uitatis omnibus acribus, potionis quantum uolet, ſic, ut interdiu quidem aqua contentus ſit. In cœna etiam uini auſteri aliquid bibat. Non æquè tamē fame in his quos herpes urgebit, atq; in his qui therioma adhuc habebunt, utendum erit. Et uictus quidē talis neceſſarius eſt. Super ulcus uerò inſpergēda eſt arida aloë, œnanthe, & ſi parum proficiet, chalcitis. Ac ſi quis neruus exeſa carne nudatus eſt, cōtegendus antè linteolo eſt, ne ſub eo medicamento aduratur. Si ualidioribus etiamnum remedijs opus eſt, ad eas cōpoſitiones ueniendum eſt, quæ uehementius adurunt. Quicquid autē inſpergitur, auerſo ſpecillo infundi debet. Superdādá cum melle ſunt uel linamenta, uel oleæ folia ex uino decocta, uel marrubium, eaq; linteolo contegenda in aqua frigida mādefacto, dein bene expreſſo. Circaq; quà tumor ex inflāmatione eſt, imponenda, quæ reprimant, cataplaſmata. Si ſub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet, diligenter neruis, ſi qui adparēt, antè contectis. Aduſtum uel medicamētis, uel ferro corpus, primū purgādū, deinde implendum eſſe, adparere cuilibet ex prioribus poteſt.

De ſacro igne, & eius curatione.

SAcer quoq; ignis, malis ulceribus annumerari debet. Eius duæ ſpecies ſunt: Alterum eſt ſubrubicundum, aut miſtum rubore atque pallore, exaſperatumq; per puſtulas continuas, quarum nulla altera maior eſt, ſed plurimæ perexiguæ. In his ſemper ferè pus, & ſæpe rubor cū calore eſt, ſerpit'que id nonnūquam ſaneſcente eo, quod primum uitiatum eſt, nonnunquam etiam exulcerato, ubi ruptis puſtulis ulcus continuatur, humorq; exit, qui eſſe

eſſe inter ſaniem, & pus uideri poteſt. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipuéq; in plantis. Alterum autem eſt in ſummæ cutis exulceratione, ſed ſine altitudine, latum, ſubliuidum, inæqualiter tamen, medium'que ſaneſcit, extremis procedentibus, ac ſæpe id, quod iam ſanum uidebitur, iterum exulceratur. At circà proxima cutis quæ uitium receptura eſt, tumidior & durior eſt, colorem'que habet ex rubro ſubnigrum. Atque hoc quoque malo ferè corpora ſeniora tentantur, aut quæ mali habitus ſunt, ſed in cruribus maximè. Omnis autem ſacer ignis, ut minimum periculum habet ex his quæ ſerpunt, ſic propè difficilimè tollitur. Medicamentum eius fortuitum eſt, uno die febris, quæ humorem noxium abſumat. Cuius quo craſſius & albidius eſt, eo periculi minus eſt. Prodeſt etiam infrà os ulcerum lædi, quo plus puris exeat, & id quod ibi corruptū corpus eſt extrahat: ſed tamen ſi febricula acceſſit, abſtinentia, lectulo, alui ductione opus eſt. In omni uerò ſacro igni neq; lenibus, & glutinoſis cibis, neq; ſalſis & acribus utendum eſt, ſed his quæ inter utrunq; ſunt, qualis eſt panis ſine fermēto, piſcis, hœdus, aues, exceptóq; apro omnis ferè uenatio. Si non eſt febricula, & geſtatio utilis eſt, & ambulatio, & uinum auſterū, & balneum. Atq; in hoc quoq; genere potio magis liberalis eſſe, quàm cibus debet. Ipſa autē ulcera ſi mediocriter ſerpūt, aqua calida, ſi uehemētius, uino calido fouenda ſunt. Deinde acu puſulæ quæcunq; ſunt aperiendæ. Tum imponenda ea, quæ putrem carnē exedant. Vbi inflammatio ſublata, ulcuſq; purgatum eſt, imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere poſſunt proficere mala cotonea in uino cocta, atq; contrita. Poteſt emplaſtrum uel Hieræ, uel tetrapharmacum

macum, cui quinta pars thuris adiecta ſit. Poteſt nigra hedera ex uino auſtero cocta. Ac ſi celeriter malum ſerpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere, quod in ſumma cute eſſe propoſui, ſatis ad ſanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De chironio ulcere, & eius curatione.

Chironium autem ulcus adpellatur, quod & magnum eſt, & habet oras duas, calloſas, tumẽtes. Exit ſanies non multa, ſed tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in eius*tumore eſt. Nulla inflammatio, dolor modicus eſt, nihil ſerpit, ideoq; nullum periculum adfert, ſed non facile ſaneſcit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcúsque renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & uehemens, & reprimens habeat. Quale eius rei cauſſa fit ex his, Squamæ æris, plumbi eloti combuſti, ſingulorum P. IIII. ✕. cadmiæ, ceræ, ſingulorũ P. VIII. ✕. roſæ quantum ſatis eſt ad cerã ſimul cũ eis molliendam.

*humore

De ulceribus quæ ex frigore in pedibus, & manibus oriuntur, & eorum curationibus.

Fiunt etiã ex frigore hyberno ulcera, maxime in pueris, & præcipuè pedibus, digitisq́; eorũ, nõnunquam etiã in manibus. Rubor cũ inflãmatione mediocri eſt. Interdũ puſtulæ oriuntur, deinde exulceratio. Dolor autem modicus. Prurigo maior eſt, nõnunquã humor exit, ſed nõ multus, qui referre uel pus, uel ſaniem uidetur. In primis multa calida aqua fouendũ eſt, in qua rapa decocta, aut ſi ea nõ ſunt, aliquæ uerbenæ ex reprimẽtibus. Si nondũ adapertũ ulcus, æs quàmmaxime calidũ quis pati poteſt, admouẽdũ eſt. Si iam exulceratio eſt, imponi debet alumen, æqua portione cũ thure contritũ, cũ uino adiecto, aut ma

χίμετλον hoc genus ulceris dicitur à Græcis, à Latinis Pernio.

licorium

licorū in aqua coctū, deinde contritū. Si ſumma detracta pellicula eſt, hic quoq; melius lenia medicamēta ꝓficiunt.

De ſtruma, & eius curatione.

STruma quoq; eſt tumor, in quo ſubter concreta quædam ex pure & ſanguine, quaſi glandulæ oriuntur. Quæ uel præcipuè fatigare medicos ſolent, quoniam & febres mouent, nec unquam facile matureſcunt, & ſiue ferro, ſiue medicamentis curantur. Plerunque iterum iuxta cicatrices ipſas reſurgunt, multoq́; pòſt medicamento eſt opus. Quibus id quoque accedit, quod longo ſpatio detinent. Naſcuntur maxime in ceruice, ſed etiam in alis & inguinibus, et in lateribus. In mammis quoq; fœminarū ſe reperiſſe, Chirurgicus Meges autor eſt. Propter hæc & album ueratrum recte datur, atq; etiam ſæpius donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur, quæ humorē uel educant, uel diſsipent, quorum ſuprà mentio facta eſt. Adurentibus quoquè quidam utuntur, quæ exedunt, cruſtaq́; eum locum aſtringunt: tunc uerò ut ulcus conterant. Quæcunque autem ratio curandi eſt, corpus puro ulcere exercendum, atque alendum eſt, donec ad cicatricem perueniat. Quæ cum medici doceant, quorundam ruſticorum experimento cognitum: quem ſtruma male habet, eum, ſi anguem edit, liberari.

De Furunculo, & eius curatione.

*inflatione FVrunculus uerò eſt tuberculum acutum cum *inflammatione, & dolore, maximeq́; ubi iam in pus uertitur. Qui ubi adapertus eſt, & exit, ſupèr adparet pars carnis in pus uerſa, pars corrupta ſubalbida, ſubrubra, quem uentriculum quidā furunculi nominăt. In eo nullum periculū eſt, etiā ſi nulla curatio adhibeatur. Matureſcit enim per ſe, atq; erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina ſit,

quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum gal banum eſt. Sed alia quoq; ſuprà comprehenſa ſunt. Si cætera deſunt, imponi debet primùm nõ pingue emplaſtrũ, ut id reprimat: deinde ſi non repreßit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Si ne id quidem eſt, uel reſina, uel fermentum. Expreſſo pure, nulla ultrà curatio neceſſaria eſt.

De Phymate, & eius curatione.

PHyma uerò nominatur tuberculum furunculo ſimile, ſed rotundius & planius, ſæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidij magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patere conſueuit, ſed inflammatio dolorq́; ſub eo minores ſunt. Vbi euulſum eſt pus, eodem modo adparet uentriculus, quod in furunculo nõ inuenitur. Verùm omnis corrupta caro in pus uertitur. Id autem in pueris & ſæpius naſcitur, & facilius tollitur: in iuuenibus rarius oritur, & difficilius curatur. Vbi ætas indurauit, ne naſcitur quidẽ. Quibus uerò medicamentis diſcuteretur, ſuprà propoſitum eſt.

De Phygetlo, & eius curatione.

PHygetlon autem eſt tumor, nõ altus, ſed latus, in quo quiddam puſtulæ ſimile eſt. Dolor diſtentioq́; uehemens eſt, & maior quàm pro magnitudine tumoris: interdum etiam febricula, idq́; tarde matureſcit, neque magnopere in pus cõuertitur. Fit maxime aut in uertice, aut in alis, aut in inguinibus. Panem, ad ſimilitudinẽ figuræ, noſtri uocant. Atque idipſum quo medicamento tolleretur, ſuprà demonſtraui. Sed cùm omnes hi nihil niſi minuti abſceſſus ſint, generale nomẽ trahit latius uitiũ ad ſuppurationẽ ſpectans. Idq́; ferè fit aut poſt febres, aut poſt dolores partis alicuius, maximeq́; eos, qui uentrẽ infeſtarunt. Panis.

runt. Sæpiusq; oculis expoſitũ eſt, ſiquidẽ latius aliquid intumeſcit ad ſimilitudinẽ eius, quod phyma uocari propoſui, rubetq; cũ calore, & paulò poſt etiam cum duritia, magisq; innocẽter indoleſcit, & ſitim uigiliamq; exprimit. Interdum tamẽ nihil horum in cute deprehẽdi poteſt, maximeq; ubi altius pus mouetur. Sed cum ſiti uigiliáq; ſentiuntur intus aliquæ punctiones, & quod de ſubito durius non eſt, melius eſt, & quamuis non rubet, coloris tamen aliter mutati eſt. Quæ ſigna iam pure oriẽte naſcuntur. Tumor ruborq; multo antè incipiunt. Sed ſi locus mollis eſt, auertendus is materiæ aditus eſt per cataplaſmata, quæ ſimul & reprimunt, & refrigerant, qualia & aliàs & paulò antè in Eryſipelate propoſui. Si iã durior eſt, ad ea ueniendũ eſt, quæ digerant, & reſoluãt: qualis eſt ficus arida, contuſa: aut fex miſta cum cærato, quod ex adipe ſuilla coactũ ſit, aut cucumeris radix, cui ex farina duæ partes adiectæ ſint, antè ex mulſo decoctæ. Licet etiam miſcere æquis portionibus ammoniacũ, galbanum, propolim, uiſcum, pondusq; adijcere myrrhæ dimidio minus, quàm in prioribus ſingulis erit. Atque emplaſtra quoq; et malagmata idẽ efficiunt, quæ ſuprà explicui. Quod per hæc diſcuſſum nõ eſt, neceſſe eſt, matureſcat. Idq; quo celerius fiat, imponẽda eſt farina ordeacea, ex qua cocta rectè miſcetur. Eadẽ autem hæc in minoribus quoq; abſceſſibus, quorum nomina proprietatesq; ſuprà reddidi, rectè fiunt. Eademq; omnium curatio, tantummodo diſtat. Crudum eſt autẽ, in quo magis quaſi uenarum motus eſt, & grauitas, & ardor, & diſtẽtio, et dolor, & rubor, et durities. Et ſi maior abſceſſus eſt, horror aut etiã febricula permanet, penitusq; cõdita ſuppuratio. Si pro his quæ alibi cutis oſtẽdit, pũctiones ſunt, ubi iſta

ſeremi

ſe remiſerunt, *iamq́; cutis prurit, & aut ſubliuidus, aut ſubalbidus eſt, matura ſuppuratio eſt, eáque ubi uel per ipſa medicamēta, uel etiā ferro aperta eſt, pus debet emitti. Tum ſi qua in alis, uel inguinibus ſunt, ſine linamento nutrienda ſunt. In cæteris quoque partibus, ſi una plaga exigua eſt, ſi mediocris ſuppuratio fuit, ſi non altè penetrauit, ſi febris non eſt, ſi ualet corpus, æquè linamenta ſuperuacua ſunt. In reliquis, parce tamē, nec niſi plaga eſt, imponi debent. Commodè uerò uel ſupèr linamēta, uel ſine his imponitur lenticula ex melle, aut malicoriū ex uino coctum. Quæ & per ſe, & miſta idonea ſunt. Si qua circà duriora ſunt, ad ea mollienda, uel malua contrita, uel fœni græci, lini'ue ſemen ex paſſo coctum ſuperdandum eſt. Quicquid deinde impoſitum eſt, nō aſtringi, ſed modicè deligari debet. Illo neminē decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera quæ pertinēt ad purgandū ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conueniuntq́; in uulneribus, expoſita ſunt.

*iamq́; is locus prurit

De Fiſtulis, & earū generibus, & curationibus.

NOnnunquam autem ex eiuſmodi abſceßibus, & ex alijs ulcerum generibus Fiſtulæ oriuntur. Id nomen eſt ulceri alto, anguſto, calloſo. Fit in omni fere parte corporis, habet'que quædam in ſingulis locis propria. prius de communibus dicam. Genera igitur fiſtularū plura ſunt. Siquidem aliæ breues ſunt, aliæ altius penetrant, aliæ rectè intus feruntur, aliæ multoq́; plures trāſuerſæ, aliæ ſimplices ſunt, aliæ duplices, triplices'ue ab uno ore intus orſæ, quæ tres fiunt, aut etiam in plures ſinus diuidūtur, aliæ rectæ, aliæ flexæ, et tortuoſæ ſunt. Aliæ intra carnē deſinunt. Aliæ ad oſſa, aut chartilaginem penetrant, aut ubi neutrum horum ſubeſt, ad interiora perue-

niunt. Aliæ deinde facile, aliæ cum difficultate curantur. Atq; etiam quædam inſanabiles reperiuntur. Expedita curatio eſt in fiſtula ſimplici recenti intra carnem, adiuuatq; ipſum corpus, ſi iuuenile, ſi firmũ eſt. Inimica contraria his ſunt. Itemq; ſi fiſtula os, uel chartilaginem, uel neruum, uel muſculos læſit, ſi articulum occupauit, ſi uel ad ueſicam, uel ad pulmonem, uel ad uuluam, uel ad grandes uenas arteriasúe, uel ad inania, ut guttur, ſtomachũ, thoracem penetrauit. Ad inteſtina quoq; ea tendere ſemper periculoſum, ſæpe peſtiferum eſt. Quibus multũ mali accedit, ſi corpus uel ægrum, uel ſenile, uel mali habitus eſt. Ante omnia autem demitti ſpecillum in fiſtulam cõuenit: ut quò tendat, & quàm alte perueniat, ſcire poſſimus. Simul etiam protinus humida, an ſiccior ſit: quod extracto ſpecillo patet. Si uerò os in uicino eſt, id quod diſci poteſt, ſi iam necne, eò fiſtula penetrauit, quatenus nocuerit. Nam ſi molle eſt, quod ultimo ſpecillo contingitur, intra carnem adhuc uitium eſt. Si magis id renititur, ad os uentum eſt. Ibi deinde ſi elabitur ſpecillum, nõdum caries eſt: ſi non labitur, ſed æquali innititur, caries quidem, uerum adhuc leuis eſt. Si inæquale quoq; & aſperũ ſubeſt, uehemẽtius os exeſum eſt. At chartilago ubi ſubſit, ipſa ſedes docet, peruentumq; eſſe ad eam ex renixu poteſt. Sed ex his quidem colligũtur fiſtularum ſedes, ſpatia, noxæ. Simplices uerò hæ ſint, an in plures partes diducantur, cognoſci poteſt ex modo puris, cuius ſi plus fertur, quàm quod ſimplici ſpatio conuenit, plures ſinus eſſe manifeſtum eſt. Cumq; fere iuxtà ſint caro, et neruus, & aliqua neruoſa, quales ferè tunicæ, membranæq; ſunt: genus quoq; puris docebit, num plures ſinus intus diuerſa corporis genera perroſerint. Siquidem ex carne pus leue,

ue, albũ copioſius fertur. At ex neruoſo loco coloris quidem eiuſdem, ſed tenuius & minus. Ex neruo pingue, & oleo non diſsimile, Deniq; etiam corporis inclinatio docet, num in plures partes fiſtulæ penetrarint, quia ſæpe cum quis aliter decubuit, aliterq́; membrum collocauit, pus ferri, quod iam deſierat, incipit, teſtaturq́; non ſolùm aliũ ſinũ eſſe ex quo deſcẽdat, ſed etiã in aliam corporis partem eum tẽdere. Sed ſi & in carne, & recens, & ſimplex eſt, ac neq; rugoſa, neq; caua ſede, neq; in articulo, ſed in eo membro, quod per ſe immobile, non niſi cum toto corpore mouetur, ſatis proficiet emplaſtrũ, quod recentibus uulneribus imponitur, dum habeat uel ſalem, uel alumen, uel ſquamam æris, uel æruginem, ex metallicis aliquid. Exq́; eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. Idq́; ea parte qua tenuius eſt, altera antecedente demitti oportet in fiſtulam, donec ſanguis purus ſe oſtendat. Quæ in omnibus fiſtularum collyrijs perpetua ſunt. Idem deinde emplaſtrum in linteolo ſupèr imponẽdum, ſupraq́; inijcienda ſpongia, in acetum antè demiſſa, ſolui quinto die ſatis eſt. Genusq́; uictus adhibendum eſt, quo carnem ali docui. Ac ſi longius à præcordijs fiſtula eſt, ex interuallo ieiunum radiculas ediſſe, deinde uomere, neceſſarium eſt. Vetuſtate calloſa fit fiſtula. Callus autem neminem fallit, quia durus eſt, & Callus.
aut albus, aut pallidus. Sed tum ualidioribus medicamẽtis opus eſt. Quale eſt, quod habet papaueris lacrymæ P. I. ✳. *gummi* P. I I I. ✳. *cadmiæ* P. I I I I. ✳. *atramẽti ſutorij* P. V I I I. ✳. *Ex quibus aqua coactis collyrium fit. Aut in quo ſunt gallæ** P. ✳. *æruginis, ſandaracæ, aluminis Aegyptij, ſingulorum* P. I. ✳. *atramenti ſutorij combuſti* P. I I. ✳. *Aut quod conſtat ex chalcitide, & ſaxo* *P. I.

calcis, quibus auripigmenti dimidio minus, quàm in ſingulis prioribus eſt, adijcitur, eaq́; melle cocto excipiũtur. Expeditiſsimum autẽ eſt ex præcepto Megetis, æruginis raſæ P. I I. ✱. cõterere, deinde ammoniaci, thymiamatis P. I I. ✱. aceto liquare, eoq́; infuſo ex ærugine colligere. Idq́; ex primis medicamentis eſt. Sed ut hæc maximi effectus ſunt, ſi cui iſta non adſunt, facile tamen eſt callũ quibuslibet adurentibus medicamentis prodere, aut quibus hæc maxime in effectu ſunt erodere. Satiusq́; eſt uel papyrum intortum, uel aliquid ex penicillo in modum collirij aſtrictum eo illinere. Scilla quoq; cocta & miſta cũ calce, callum exeſt. Si quando uerò longior & tranſuerſa fiſtula eſt, demiſſo ſpecillo contra principiũ huius incidi, commodiſsimum eſt, & collirium*utrunq; demitti. At ſi duplicem eſſe fiſtulam, aut multiplicem exiſtimamus, ſic tamẽ ut breuis, intraq́; carnem ſit, collirio uti non debemus, quòd unam partẽ curet, reliquas omittat: ſed eadẽ medicamenta arida in calamum ſcriptorium conijcienda ſunt, isq́; ori fiſtulæ aptandus, inſpirandumq́;, ut ea medicamenta intus compellantur. Aut eadem ex uino liquanda. Vel ſi ſordidior fiſtula eſt, ex mulſo: ſi calloſior, ex aceto ſunt, atq; intus infundẽdum, quicquid inditum eſt. Superponenda ſunt quæ refrigerent & reprimant. Nam ferè quæ circa fiſtulam ſunt, habent aliquid inflãmationis. Neq; alienum eſt ubi quis reſoluerit, antequàm rurſus alia medicamenta conijciat, per oricularium clyſterẽ fiſtulam eluere. Si plus puris fertur, uino: ſi callus durior eſt, aceto: ſi iam purgatur, mulſo, uel aqua, in qua eruum coctum ſit, ſic ut huic quoq; mellis paulum adijciatur. Fere uerò fit, ut ea tunica quæ inter * ferramentum & integram carnem eſt, uicta medicamentis tota exeat, infraq́;

*utrinq;

*foramen

ſtráq; ulcus purum ſit. Quod ubi contigit, imponēda glutinantia ſunt, præcipueq; ſpongia melle cocto illita. Neque ignoro multis placuiſſe, linamentum in modum collirij compoſitum, tinctum melle demitti. Sed celerius id glutinatur, quàm impletur. Neq; uerendum eſt, ne purum corpus puro corpori iunctum, nō coëat, adiectis quoque medicamentis ad id efficacibus, cum ſæpe exulceratio digitorum, niſi magna cura proſpeximus, ſaneſcendo in unum eos iungat.

De Meliceria.

EST etiam ulceris genus, quod & á faui ſimilitudine μελικηρία á Græcis nominatur, idq; duas ſpecies habet. Alterum ſubalbidum furunculo ſimile, ſed maius, & cum dolore maiore. Quod ubi matureſcit, habet foramina per quæ fertur humor glutinoſus, & purulentus, nec tamen ad iuſtam maturitatem peruenit. Si diuiſum eſt, multo plus intus corrupti quàm in furunculo apparet, altiusq; deſcendit. Raró fit, niſi in ſcapulis. Alterum eſt minus ſuper corpus eminens, durum, latū, ſubuiride, ſubpallidum, magis exulceratum. Siquidem ad ſingulorum pilorum radices foramina ſunt, per quæ fertur humor glutinoſus ſubpallidus, craßitudinem mellis, aut uiſci referens, interdum olei. Si inciditur, uiridis intrá caro apparet. Dolor autem, & inflammatio ingens eſt, adeo ut acutam quoque febrem mouere conſuerit. Super id quod minus crebris foraminibus exaſperatum eſt, rectè imponitur & ficus arida, & lini ſemen* in mulſo coctum, & emplaſtra ac malagmata materiā educētia, aut quæ proprie huc pertinentia, ſuprá poſui. Super alterum, & ea medicamenta, & farina ex mulſo cocta, ſic ut ei dimidiū reſinæ terebinthinæ miſceatur, et ficus in mulſo decocta,

*quod in uino coctum

cui paulum hyſſopi contriti ſit adiectum, & uuæ taminiæ pars quarta fico adiecta. Quòd ſi parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt, totum ulcus uſq; ad ſanam carnem excidi oportet, & ulcere ablato, ſuper plagam medicamenta danda ſunt, primum quæ pus citēt, deinde quæ purgent, tum quæ impleant.

De Acrochordone, & Thymio, & Myrmeciis, & Clauo, curationibusq́ eorum.

SVnt quædam uerò uerrucis ſimilia, quorum diuerſa nomina, ut uitia ſunt. Acrochordona Græci uocant, ubi ſub cute coit aliquid durius, & interdum paulo aſperius, coloris eiuſdem, infrà tenue, ad cutē latius, idq́; modicum eſt, quia raro fabæ magnitudinē excedit. Vix unū tantum eodem tēpore naſcitur, ſed ferè plura, maximeq́; in pueris, eaq́; nonnunquam ſubito deſinunt, nonnunquā mediocrem inflammationem excitant. Sunt quæ etiam in pus cōuertūtur. At Thymion nominatur, quod ſuper corpus quaſi uerrucula eminet, ad cutem tenue, ſuprà latius, ſubdurum, & in ſummo peraſperum. Idq́; ſummum colorem floris thymi repræſentat, unde ei nomen eſt, ibiq́; facile finditur, & cruentatur, nonnunquam aliquantū ſanguinis fundit, fereq́; circa magnitudinem fabæ Aegyptiæ eſt, raro maius, interdum perexiguum, modò unū, modò autē plura naſcuntur, uel in talis, uel palmis, uel inferioribus pedū partibus. Peſſima tamen in obſcœnis ſunt, maximeq́; ibi ſanguinem fundunt. Myrmecia autem uocantur, humiliora thymio, durioraq́;, quæ radices altius exigunt, maioremq́; dolorem mouent, infrà lata, ſupèr autem tenuia, minus ſanguinis mittūt, magnitudine uix unquam lupini modū excedūt. Naſcuntur ea quoq;, aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedū. Clauus autem nonnunquam

quam quidem etiam alibi, ſed in pedibus tamen maxime naſcitur, præcipuè tamen ex contuſo, quamuis interdum aliter, doloremq́; etiã, ſi non aliàs, tamen ingredienti mouet. Ex his Acrochordon, ſiue Thymium ſæpe etiam per ſe finiuntur, & quo minora ſunt, eò magis. Myrmecia et claui ſine curatione uix unquam deſinunt. Acrochordon ἀκροχόρδων. ſi exciſa eſt, nullam radiculam relinquit, ideoq́; ne renaſcitur quidem. Thymio clauoq́; exciſis ſubter rotũda ra θυμίον. dicula naſcitur, quæ penitus deſcendit ad carnem, eáque relicta idem rurſus* exigit. Myrmecia latiſsimis radici= *exit bus inhærẽt, ideoq́; ne excidi quidem ſine exulceratione μυρμηκία. magna poſſunt. Clauum ſubinde deradere commodiſsimũ eſt. Nam ſine ulla ui ſic emolleſcit, ac ſi ſanguinis quoq́; aliquid emiſſum eſt, ſæpe emoritur. Tollitur etiam, ſi quis eum circumpurgat, deinde imponit reſinam, cui miſcuit pulueris paulum, quẽ ex lapide molari contrito fecit. Cætera uerò genera medicamentis adurenda ſunt. Alijsq́; id quod ex fece uini: myrmecijs id, quod ex alumine, & ſandaraca fit, aptiſsimũ. Sed ea, quæ circà ſunt, folijs cõtegi debẽt, ne ipſa quoq́; exulcerẽtur. Deinde poſtea lẽticula imponi ſolet. Tollit thymium etiã ficus in aqua cocta.

De puſtularum generibus, & earum curationibus.

AT puſtulæ maximè uernis temporibus oriũtur. Earum plura genera ſunt. nam modò circa totum corpus partem'ue aſpredo quædã fit, ſimilis his puſtulis, quæ ex urtica, uel ex ſudore naſcuntur, ἐξανθήματα Græci uocant, eáq́; modò rubent, modò colorem cutis non exedũt. Nonnunquam plures ſimiles uaris oriuntur, nonnunquã maiores puſtulæ liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato, ſubeſt'que humor. Vbi hæ ru=

*φλυκταιναὶ ptæ ſunt, infrà quaſi exulcerata caro adparet, *ἑλκῶδες Græcè nominatur. Fiũt uel ex frigore, uel ex igni, uel ex medicamentis. Pſydracion autẽ paulo durior puſtula eſt, ſubalbida, acuta, ex qua ipſa quod exprimitur humidum eſt. Ex puſtulis uerò nonnunquam etiam ulcuſcula ſunt, aut aridiora, aut humidiora: & modò tantum cum prurigine, modò etiam cum inflammatione aut dolore. Exitq́; aut pus, aut ſanies, aut utrũq;. Maximeq́; id euenit in ætate puerili, rarò in medio corpore, ſæpe in eminẽtibus partibus. Peßima puſtula eſt, quæ ἐπινυκτὶς uocatur. Ea colore uel ſubliuida, uel ſubnigra, uel alba eſſe conſueuit. Circa hanc autem uehemẽs inflammatio eſt, & cum adaperta eſt, reperitur intus exulceratio muccoſa. Color eſt humori ſuo ſimilis. Dolor ex ea ſupra magnitudinẽ eius eſt, neq; enim ea faba maior eſt. Atq; hæc quoq; oritur in eminentibus partibus, & ferè noctu. Vnde nomen quoque à Græcis ei Epinyctis impoſitum eſt. In omni uerò puſtularum curatione primum eſt, multũ ambulare, atq; exerceri. Si quid iſta prohibet, geſtari. Secundum eſt, cibum minuere, abſtinere ab omnibus acribus, & extenuantibus, eademq́; nutrices facere oportet, ſi lactens puer ita affectus eſt. Præter hæc is qui iam robuſtus eſt, ſi puſtulæ minutæ ſunt, deſudare in balneo debet, ſimulq́; ſuper eas nitrum inſpergere, oleoq́; uinum miſcere, & ſic ungi. Tum deſcẽdere in ſoliũ. Si nihil ſic proficitur, aut ſi maius puſtularum genus occupauit, imponẽda lenticula eſt, detractaq́; ſumma pellicula ad medicamẽta lenia trãſeundum. Epinyctis poſt lenticulam rectè herba quoq; ſanguinali, uel uiridi coriandro curatur. Vlcera ex puſtulis facta tollit ſpuma argenti cum ſemine fœni græci miſta, ſic, ut his inuicẽ roſa, atq; intubi ſuccus adijciatur, donec mellis

craßi

craſſitudo fiat. Propriè ad eas puſtulas, quæ infantes male habent, lapidis, quē pyriten uocāt P. VIII. ✕. cū quinquaginta amaris nucibus miſcetur, adijciūturq́; olei cyathi tres. Sed prius ungi ex ceruſſa puſtulæ debent, tum hoc illini.

De Scabie, & eius curatione.

SCabies uerò eſt, *durior cutis rubicūdior, ex qua puſtulæ oriūtur, quædā humidiores, quædam ſicciores. Exit ex quibuſdā ſanies, fitq́; ex his cōtinuata exulceratio pruriēs, ſerpitq́; in quibuſdā citò. Atq́; in alijs quidem ex toto deſinit, in alijs uerò certo tempore anni reuertitur. Quo aſperior eſt, quoq́; prurit magis, eò difficilius tollitur. Itaq́; eā, quæ talis eſt, ἀγρίαν (id eſt ferā) Græci adpellāt. In hac quoq́; uictus ratio eadē quæ ſuprà, neceſſaria eſt. Medicamentū autem ad incipiētem hāc idoneum eſt, quod fit ex ſpodij, croci, æruginis, ſingulorū P. I. ✕. piperis albi, omphacij, ſingulorū P. I. ✕. cadmiæ P. VIII. ✕. Aut ubi iā exulceratio eſt, id qđ fit ex ſulphuris P. I. ✕. ceræ P. IIII. ✕. picis liquidæ hemina, olei ſextarijs duobus. Quæ ſimul incoquūtur, dū craſſitudo mellis fiat. Eſt etiā qđ ad Protarchū autorē refertur. Habet hoc farinæ lupinorū ſextariū, nitri cyathos quatuor, picis liquidæ heminā, reſinæ humidæ ſelibrā, aceti cyathos tres. Crocum quoq́;, lyciū, ærugo, myrrha, cinis, æqs portionibus rectè miſcētur, et ex paſſo coquūtur. Idq́; oēm pituitā ubiq́; ſuſtinet. At ſi nihil aliud eſt, amurca ad tertiā partem decocta, uel ſulphur pice liquida miſtū, ſicut in pecoribus propoſui, hominibus quoq́; ſcabie laborātibus opitulantur.

* al's: humor cutis rubicūdus

De Impetiginis ſpeciebus, & curationibus.

IMpetiginis uerò ſpecies ſunt quatuor. Minime mala eſt, quæ ſimilitudine ſcabiem repræſentat. Nam & rubet, &

bet, & durior eſt, & exulcerata eſt, & roditur. Diſtat autem ea, quia magis exulcerata eſt, & uaris ſimiles puſtulas habet, uidenturq; eſſe in ea quaſi bullulæ quædam, ex quibus interpoſito tempore ſquamulæ reſoluuntur, certioribusq; hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius eſt, ſimile papulæ ferè, ſed aſperius, rubicũdiusq;, figuras uarias habens: ſquamulæ ex ſumma cute* deſcendũt, roſio maior eſt, celerius & latius procedit, certioribusq; etiam nonnunquam prior temporibus & fit, & deſinit, Rubrica cognominatur. Tertia etiamnum deterior eſt, nam & craßior eſt, & durior, & magis tumet, in ſumma cute finditur, & uehementius rodit. Ipſa quoq; ſquamoſa, ſed nigra procedit, & latè, & tardè eminus ſerpit. In temporibus aut oritur, aut deſinit, neq; ex toto tollitur, Nigræ cognomen eſt. Quartum genus eſt, quod curationem omnino non recipit, diſtans colore: Nam ſubalbidũ eſt, & recenti cicatrici ſimile, ſquamulasq; habet pallidas, quaſdam ſubalbidas, quaſdam lenticulæ ſimiles, quibus dẽptis, nonnunquã profluit ſanguis. Alioqui uerò humor eius albidus eſt, cutis dura, atq; fiſſa eſt, proceditq́ue latius. Hæc uerò omnia maximè genera oriuntur in pedibus, et manibus, atq; ungues quoq; infeſtãt. Medicamẽtũ nõ aliud ualẽtius eſt, q̃ quod ad ſcabiẽ quoq; ptinere ſub autore Protarcho retuli. Serapion autẽ nitri P. I I. ⚹. ſulphuris P. I I I I. excipiebat reſina copioſa, eoq́; utebatur.

*diſcedunt

De Papulis, & eius curatione.

PApularũ uerò duo genera ſunt. Altera eſt in qua per minimas puſtulas cutis exaſperatur, & rubet, leuiterq́; roditur: medium habet pauxillo leuius, tarde ſerpit: idq́; uitiũ maximè rotundũ incipit, eadẽq; ratione in orbem procedit. Altera autem eſt, quam ἀγρίαν, id eſt, feram Græci

Græci adpellant. In qua ſimiliter quidem, ſed magis cutis exaſperatur, exulceraturq́;, ac uehemẽtius & roditur, & rubet, interdũ etiã pilos remittit. Quæ minus rotũda eſt, difficilius ſaneſcit: niſi ſublata eſt, in impetiginẽ uertitur: ſed leuis papula, etiã ſi ieiuna ſaliua quotidie defricatur, ſaneſcit. Maior cõmodiſsimè murali herba tollitur, ſi ſub ea detrita eſt. Vt uerò ad cõpoſita medicamẽta ueniamus, idem illud Protarchi tanto ualẽtius in his eſt, quãto minus in his uitij eſt: alterum ad idẽ Myronis, nitri rubri, thuris, ſingulorum P. I. ✱. cantharidũ purgatarum P. II. ✱. ſulphuris ignem non experti tantũdem, reſinæ terebinthinæ liquidæ P. XX. ✱. farinæ*lolij ſemis, gith cyathos tres, picis crudæ*unum. *lolij ſext. III. *ſext.

De Vitiliginis ſpeciebus, id eſt, de Alpho, & Melane, & Leuce, & earum curatione.

VItiligo quoq́;, quãuis per ſe nullũ periculũ adfert, tamẽ fœda eſt, et ex malo corporis habitu fit. Eius tres ſpecies ſunt. Ἀλφὸς uocatur, ubi color albus eſt, ferè ſubaſper, & nõ continuus, ut quædã quaſi guttæ diſperſæ eſſe uideãtur. Interdum etiã latius, & cũ quibuſdam intermiſsionibus ſerpit. Μέλας colore ab hoc differt, quia niger eſt, & umbræ ſimilis. Cætera eadẽ ſunt. Λευκὴ habet quiddam ſimile alpho, ſed magis albida eſt, & altius deſcendit, in eaq́; albi pili ſunt, & lanugini ſimiles. Omnia hæc ſerpũt, ſed in alijs celerius, in alijs tardius. Alphos et Melas in quibuſdã uarijs tẽporibus et oriũtur, et deſinũt. Leuce quẽ occupauit, nõ facilè dimittit. Priora curationẽ nõ difficilimã recipiũt, ultimum uix unquã ſaneſcit, ac ſi quid ei uitio dẽptum eſt, tamẽ nõ ex toto ſanus color redditur. Vtrum autẽ aliquod horũ ſanabile ſit, an non ſit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet, aut

acu

acu pũgi. Si ſanguis exit, quod ferè fit in duobus priori-bus, remedio locus eſt: ſi humor albidus, ſanari nõ poteſt: itaq; ab hoc quidẽ abſtinẽdũ eſt. Super id uerò, quod curationẽ recipit, imponẽda lenticula miſta cũ ſulphure & thure, ſic ut ea cõtrita ex aceto ſit. Aliud ad idẽ, quod ad Mirenæũ autorẽ refertur, Alcyoniũ, nitrũ, cuminum, fici folia arida paribus portionibus contũduntur, adiecto aceto. His in ſole uitiligo perungitur, deinde non ita multo pòſt, ne nimis erodatur, eluitur. Propriè quidẽ Myrone autore eos, quos Alphos uocari dixi, hoc medicamento perungũt, ſulphuris P. II. ✕. nitri P. IIII. ✕. myrrhæ aridæ cõtritæ acetabulũ miſcẽt, deinde in balneo ſuper uitiliginẽ inſpergunt farinã ex faba, tum hæc inducũt. Hi uerò quos Melanas uocari dixi, curãtur, cùm ſimul cõtrita ſunt alcyoniũ, thus, hordeũ, faba ſine oleo, in balneo ante ſudorẽ inſpergũtur, tum genus id uitiliginis defricatur.*

*P. *. 3. aluminis ſciſsilis P. *. 3. nitri P. *. IIII. myrti radice cõtrita acetab.

LIBER SEXTVS.

De uitijs ſingularũ corporis partium. CAP. I.

De capillis fluentibus.

D*IXI de his uitijs, quæ per totũ corpus oriẽtia, medicamẽtorũ auxilia deſiderãt. Nũc ad ea ueniã, quæ nõ niſi in ſingulis partibus incidere cõſuerunt, orſus à capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidẽ ſæpe radẽdo ſuccurritur. Adijcit enim uim quãdã ad cõtinendũ, ladanum cũ oleo miſtũ. Nũc de his capillis loquor, qui poſt morbũ fere fluũt. Nam quo minus caput quibuſdã ætate nudetur, ſuccurri nullo modo poteſt.*

De Porrigine, & eius curatione. CAP. II.

Porri

PORrigo autē eſt, ubi inter pilos quædā quaſi ſquamu læ ſurgunt, eæq́; acutæ reſoluūtur, et interdū madēt, multo ſæpius ſiccæ ſunt. Id'que euenit modò ſine ulcere, modò exulcerato loco, huic quoq; modò malo odore, modò nullo accidente, fereq́; id in capillo fit, rarius in barba, aliquādo etiam in ſupercilio. Ac neq; ſine aliquo corporis uitio naſcitur, neq; ex toto inutile eſt. Nā bene integro capite, non exit. Vbi aliquod in eo uitium eſt, non incommodum eſt, ſummā cutem potius ſubinde corrūpi, quàm id quod nocet, in aliam partē magis neceſſariā uerti. Cōmodius eſt ergo ſubinde pectendo repurgare, quàm id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium offēndit, quod humore ſequente fieri poteſt, magisq́; ſi id etiā mali odoris eſt, caput ſæpe radendū eſt, dein id ſupèr adiuuandū aliquibus ex leuiter reprimētibus, quale eſt nitrū cum aceto, uel ladanū cum myrteo uino, uel myrobalanū cū uino. Si parū per hæc proficitur, uehemētioribus uti licet, cum eo, ut ſciamus, utiq; in recēti uitio id inutile eſſe.

De Sycoſi, & eius curatione. CAP. III.

EST etiam ulcus, quod à fici ſimilitudine σύκωσις à Græcis nominatur. Caro excreſcit, & id quidē generale eſt. Sub eo uerò duo ſpecies ſunt. Alterū ulcus durū, & rotūdum eſt, alterū humidū, & inæquale. Ex duro exiguū quiddā, & glutinoſum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit uerò utrūq; in his partibus, quæ pilis contegūtur. Sed id quidem quod calloſum, & rotundum eſt, maximè in barba. Id uerò quod humidum, præcipuè eſt in capillo. Super utrūq; oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contritum, & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex aceto ſubactū, terra quoq; eretria ex aceto liquata rectè illinitur.

De

De Areis, & earum curationibus. CAP. IIII.

AReaꝛum quoq; duo genera ſunt. Commune utrique eſt, quòd emortua ſumma pellicula pili primum extenuantur, deinde excidunt: ac ſi ictus is locus eſt, ſanguis exit liquidus, & mali odoris, increſcit´que utrunque in alijs celeriter, in alijs tarde. Peius eſt, quod denſam cutem, & ſubpinguem, et ex toto glabram fecit: ſed ea quæ ἀλωπεκία nominatur, ſub qualibet figura dilatatur, fit & in capillo, & in barba. Id uero quod à ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις adpellatur, incipit ab occipitio, duorum digitorum latitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus ſerpit, quibuſdam etiam ad frontem, donec ſe duo capita in priorem partẽ committant. Illud uitiũ in qualibet ætate eſt, hoc fere infantibus. Illud uix unquam ſine curatione, hoc per ſe ſæpe finitur. Quidã hæc genera arearũ ſcalpello exaſperant. Quidam illinunt adurẽtia ex oleo, maximeq́; chartam combuſtã. Quidam reſinã terebinthinam cũ thapſia inducunt. Sed nihil melius eſt, q̃ nouacula quotidie radere, qua cũ paulatim ſumma pellicula exciſa eſt, adaperiũtur pilorũ radiculæ. Neq; antè oportet deſiſtere, quàm frequẽtẽ pilũ naſci adparuerit. Id autẽ, quod ſubinde raditur, illini atramento ſcriptorio ſatis eſt.

De Varis, & Lenticulis, & Ephelide, & eorum curationibus. CAP. V.

PEnè ineptiæ ſunt, curare Varos, & Lenticulas, & Ephelidas. Sed eripi tamen fœminis cura cultus ſui non poteſt. Ex his autem quas ſuprà propoſui, Vari, Lenticulæq́; uulgo notæ ſunt, quãuis rarior ea ſpecies eſt, quã φακὸν Græci uocant, cùm ſit ea Lenticula rubicundior, et inæqualior. Ἐφηλὶς uero à pleriſque ignoratur, quæ nihil eſt, niſi aſperitas quædã, & durities mali coloris. Cætera non

non niſi in facie, Lenticulæ etiam in alia parte nonnunquàm naſci ſolent. De qua per ſe ſcribere alio loco, uiſum operæpretium non eſt. Sed Vari commodiſsime tolluntur impoſita reſina, cui non minus quàm ipſa eſt, aluminis ſciſsilis, & paulum mellis adiectũ eſt. Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaq; ex aceto ſunt, donec ad mellis craſsitudinem uenerint. His corpus illinendum, & interpoſitis pluribus horis mane eluendum eſt, oleoq; leuiter ungẽdum. Ephelidem tollit reſina, cui tertia pars ſalis foſsilis, & paulum mellis adiectum eſt. Ad omnia uerò iſta, atq; etiã ad colorandas cicatrices poteſt ea compoſitio, quæ ad Tryphonem patrem autorem refertur. In ea pares portiones ſunt myrobalani, *magmatis, cretæ cimoliæ ſubcerulæ, nucum amararum, farinæ hordei, atq; erui, ſtruthij albi, ſertulæ campanæ ſeminis. Quæ omnia contrita, melle quàm amariſsimo coquuntur, illitumq; à ueſpere uſq; mane eluitur.

* crocomagmatis

De oculorum morbis, curationibusq; eorum, & primo de his morbis, qui lenibus medicamentis curantur. CAP. VI.

SEd hæc quidem mediocria ſunt. Ingentibus uerò, & uarijs caſibus oculi noſtri patent. Qui cùm magnam partem ad uitæ ſimul & uſum, & dulcedinem conferãt, ſumma cura tuendi ſunt. Protinus autem orta lippitudine quædam notæ ſunt, ex quibus quid euenturum ſit, colligere poſsimus. Nam ſimul & lacryma, & tumor, & craſſa pituita cœperint, ſi ea pituita lacrymæ miſta eſt, & ea lacryma calida eſt, pituita uerò alba, & mollis, tumor non durus, longæ ualetudinis metus non eſt. At ſi lacryma multa, & calida, pituitæ paulũ, tumor modicus,

idq́; in uno oculo eſt, longũ id, ſed ſine periculo futurum eſt. Idq́; lippitudinis genus minime cũ dolore eſt, ſed uix ante uigeſimũ diẽ tollitur, nonnũquam per duos menſes durat, ſed quãdoq; finitur. Si pituita alba & mollis eſſe incipit, lacrymæq́; miſcentur, aut ſi ſimul hæ utrũq; oculũ inuaſerũt, poteſt eſſe breuior, ſed periculũ ulcerũ eſt. Pituita autẽ ſicca & arida dolorẽ quidẽ mouet, ſed maturius deſinit, niſi quid exulcerauit. Tumor magnus ſi ſine dolore eſt & ſiccus, ſine ullo periculo eſt. Si ſiccus quidẽ, ſed cũ dolore eſt, ferè exulcerat, & nonnũquam ex eo caſu fit, ut palpebra cũ oculo glutinetur. Eiuſdẽ exulcerationis timor in palpebris pupillis'ue eſt, ubi ſuper magnum dolorẽ lacrymæ ſalſæ, calidæq́; eunt, aut etiã ſi tumore infinito diu lacryma cũ pituita profluit. Peius etiãnum eſt, ubi pituita calida, aut liuida eſt, lacryma calida aut multa profluit, caput calet, à tẽporibus ad oculos dolor peruenit, nocturna uigilia urget. Siquidẽ ſub his oculus plerũq; rũpitur, uotũq; eſt, ut tãtũ exulceretur. Intus ruptũ oculũ febricula iuuat. Si foras iã ruptus procedit, ſine auxilio eſt. Si de nigro aliquid albidũ factũ eſt, diu manet. At ſi aſperũ craſſum eſt, etiã poſt curationẽ ueſtigiũ aliquod relinquit. Curari uerò oculos ſanguinis detractione, medicamẽto, balneo, uino, uetuſtiſſimus autor Hippocrates memoriæ prodidit. Sed eorum tempora, & cauſſas parũ explicuit, in quibus Medicinæ ſumma eſt. Neq; minus in abſtinẽtia, & alui ductione ſæpe auxilij eſt. Hos igitur interdũ inflãmatio occupat, ubi cũ tumore in his dolor eſt, ſequiturq́; pituitæ curſus nonnũquam copioſior uel acrior, nõnũquã utraq; parte moderatior. In eiuſmodi caſu prima omniũ ſunt, quies & abſtinẽtia. Ergo primo die loco obſcuro cubare debet, ſic ut à ſermone

mone quoq; abſtineat. Nullum cibũ aſſumere, ſi fieri poteſt, ne aquam quidẽ: ſin minus, certè quàm minimũ eius. Quod ſi graues dolores ſunt, commodius ſecundo die, ſi tamen res urget, etiã primo ſanguis mittendus eſt, utiq; ſi in fronte uenæ tumẽt, ſi firmo corpori materia ſupereſt. Si uerò minor impetus, minus acrẽ curationem requirit, aluum, ſed nõ niſi ſecũdo, tertióue die duci oportet. At modica inflammatio neutrũ ex his auxiliũ deſiderat. Satisq; eſt uti quiete, & abſtinẽtia. Neq; tamẽ in lippientibus longum ieiunium neceſſariũ eſt, ne pituita tenuior atq; acrior fiat. Sed ſecundo die dari debet id, quod leuiſſimum uideri poteſt ex his, quæ pituitã faciũt craßiorẽ, qualia ſunt oua ſorbilia. Si minor uis urget, pulticula quoq;, aut panis ex lacte. Inſequẽtibusq; diebus, quantũ inflãmatiõi detrahetur, tantũ adijci cibis poterit. Sed generis eiuſdẽ, utiq; ut nihil ſalſum, nihil acre, nihil ex his, quæ extenuãt, ſumatur, nihil potui præter aquam. Et uictus quidẽ ratio talis maxime neceſſaria eſt. Protinus autem primo die croci P. I. ✳. & farinæ candidæ quàm tenuißimæ P. II. ✳. excipere oportet oui albo, donec mellis craßitudinẽ habeat, idq; in linteolũ illinere, & frõti agglutinare, ut cõpreßis uenis pituitæ impetũ cohibeat. Si crocũ nõ eſt, thus idẽ facit. Linteolo an lana excipiatur, nihil intereſt. Supèr inungi uerò oculi debẽt, ſic ut croci quãtũ tribus digitis cõprehẽdi poteſt, ſumatur: myrrhæ ad fabæ, papaueris lacrymæ ad lenticulæ magnitudinẽ, eaq; cũ paſſo cõterãtur, et ſpecillo ſup oculũ inducãtur. Aliud idẽ: Myrrhæ P. I. ✳. mãdragoræ ſucci P. II. ✳. papaueris lacrymæ P. II. ✳. foliorũ roſæ, cicutæ ſeminis, ſingulorũ P. IIII. ✳. acatiæ P. IIII. ✳. gũmi P. VIII. ✳. Et hæc qdẽ interdiu. Noctu uerò, quò cõmodior qes ueniat,

non alienũ eſt ſuperimponere candidi panis interiorem partem ex uino ſubactam. Nã & pituitam reprimit, & ſi quid lacrymæ proceſsit, abſorbet, & oculum glutinari non patitur. Si graue id, & durũ propter magnum oculorum dolorem uidetur, oui & album, & uitellus in uas defundendum eſt, adijciendumq́; eo mulſi paulum, idq́; digito permiſcendum. Vbi facta unitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta, quæ id excipiat, ſuperq́; oculos imponi. Ea res & leuis eſt, & refrigerando pituitã coërcet, & non exareſcit, & glutinari oculum non patitur. Farina quoq; ordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto miſta, commodè imponitur. Neq; ab ratione abhorret etiam penicillo potiſsimum uti expreſſo: ſi leuior impetus eſt, ex aqua: ſi maior, ex poſca. Priora faſcia deliganda ſunt, ne per ſomnum cadant, & hoc ſuperimponi ſatis eſt, quia & reponi ab ipſo cõmode poteſt: & cùm inaruit, iterum madefaciendum eſt. Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum eſt, quæ ἀνώδυνα Græci uocant. Satisq́; eſt puero, quod erui, uiro quod fabæ magnitudinẽ impleat. In ipſum uerò oculum primo die, niſi immodica inflammatio eſt, nihil rectè conijcitur. Sæpe enim potius concitatur eo pituita, quàm minuitur. A ſecũdo die graui quoq; lippitudini per indita medicamẽta recte ſuccurritur, ubi uel iam ſanguis miſſus, uel aluus ducta eſt, aut ubi neutrum neceſſarium eſſe, manifeſtum eſt.*

* modica

De diuerſis oculorum collirijs.

M*Vlta autem multorũq́; autorũ colliria ad id apta ſunt, nouisq́; etiam nunc miſturis temperari poſſunt, cum lenia medicamenta & modice reprimentia, facile & uarie miſceantur. Ergo nobiliſsima exequar.*

Phil

Philonis collirium.

EST igitur Philonis, quod habet ceruſſæ elotæ, ſpodij, gũmi, ſingulorũ P.I.⚹. papaueris lacrymæ cõbuſtæ P.I.⚹. Illud ſcire oportet, hic quoq; omnia medicamenta, ſingula primũ per ſe teri, deinde miſta, iterum adiecta paulatim uel aqua uel alio humore: gummi cũ quaſdam alias facultates habeat, hoc maxime præſtare, ut ubi colliria facta inaruerunt, glutinata ſint, neq; frientur. Gummi.

Dionyſij collirium.

DIonyſij uerò collirium eſt, papaueris lacrymæ combuſtæ, donec tenereſcat, P.I.⚹. thuris cõbuſti, gummi, ſingulorum P.II.⚹. ſpodij P.IIII.⚹.

Cleonis collirium.

CLeonis nobile admodum, papaueris lacrymæ frictæ P.I.⚹. croci P.I.⚹. gũmi P.I.⚹. quibus cũ terũtur, adijcitur roſæ ſuccus. Aliud eiuſdẽ ualẽtius: Squamæ æris qđ ϛόμωμα appellãt, P.I.⚹. croci P.II.⚹. ſpodij P.IIII.⚹. plũbi & eloti, & cõbuſti P.VI.⚹. gũmi tantũdẽ. Eius aliud quoq; ad idẽ eſt, maxime ubi multa pituita ꝓfluit. Caſtorei P.⚹.3. aloës P.L.⚹. croci *P.L.⚹. myrrhæ P. II.⚹. lycij P.III.⚹. cadmiæ curatæ P.VIII.⚹. ſtibis tãtundẽ, acaciæ ſucci P.XII.⚹. quod cum gummi miſcuit, liquidum in pixidicula ſeruatur. Theodotus uero huic compoſitioni adiecit papaueris lacrymæ cõbuſtæ P.⚹. æris combuſti & eloti P.II.⚹. *nucleorum palmarum combuſtorum P.X.⚹. gummi P.XII.

*P.XI.

* alias: nucleos palmarum combuſtos numero X.

Theodoti collirium, Achariſtum appellatum.

AT ipſius Theodoti, quod à quibuſdã ἀχάριστον nominatur, eiuſmodi eſt. Caſtorei, nardi indici, ſingulorum P.I.⚹. lycij *P.⚹. papaueris lacrymæ tãtũdẽ, myrrhæ P.II.⚹. croci, ceruſſæ elotæ, aloẽs, ſingulorũ P.III.

*P.II.

✱.cadmiæ botryodis elotæ,æris combuſti,ſingulorũ P.
*P. XVIII. VIII.✱.gummi*P.VIII.✱.acaciæ ſucci P.XX.✱.ſti
bis tantundem,quibus aqua pluuialis adijcitur.

Cythion uel Tephrion collirium.

PRæter hæc ex frequentiſsimis collirijs eſt id, quod quidã Cythion,quidã à cinereo colore Tephriõ appellãt,amyli,tragacanthæ,acaciæ ſucci,gũmi,ſingulorũ
*P. VIII. P.I.✱. papaueris lacrymæ P.II.✱. ceruſſæ elotæ *P.
ſpumæ elo= IIII.✱.ſpumæ elotæ P. VIII. Quæ æque ex aqua plu
tæ P.XIIII. uiali conteruntur.

Euelpidis collirium,Trygodes nominatum.

EVelpides autẽ qui ætate noſtra maximus fuit ocularius medicus,utebatur eo,quod ipſe cõpoſuerat,Trygodes nominabat:Caſtorei P.II.✱.lycij,nardi,papaueris lacrymæ,ſingulorũ P.I.✱.croci,myrrhæ,aloës, ſin=
*P. VIIII. gulorũ P.IIII.✱.æris cõbuſti*P.VIII.✱.cadmiæ,& ſti
bis,ſingulorũ P.XII.✱.acaciæ ſucci P.XXVI.✱.gũmi tantũdẽ.Quo grauior uero quæq; inflãmatio eſt,eo magis leniri medicamẽtũ debet,adiecto uel albo oui,uel muliebri lacte.At ſi neq; medicus,neq; medicamẽtũ præſto eſt,ſæpius utrũlibet horũ in oculis penicillo ad idipſum facto infuſum,id malum lenit.Vbi uero aliquis releuatus eſt,iamq́; curſus pituitæ cõſtitit,reliquias fortaſſe leniores futuras diſcutiũt balneũ & uinũ.Igitur lauari debet leuiter,antè ex oleo perfricatus,diutiusq́; in cruribus & feminibus, multaq́; calida aqua fouere oculos, deinde per caput prius calida,tũ egelida perfundi,à balneo cauere, ne quo frigore afflatu'ue lædatur: poſthæc cibo paulo pleniore,quàm ex eorũ dierũ cõſuetudine,uti:uitatis tamẽ omnibus pituitã extenuãtibus.Vinũ bibere lene, ſubauſterũ,modice uetus, neq; effuſe neq; timide,ut

neq;

neq; cruditas ex eo,& tamẽ ſomnus fiat,leniãturq́; intus latẽtia acria. Sed ſi quis in balneo ſenſit maiorẽ oculorũ perturbationẽ quàm attulerat,quod incidere his ſolet, qui manente adhuc pituitæ curſu feſtinarũt,quàmprimũ diſcedere debet, nihil eo die uini aſſumere,cibi minus etiã quàm pridie. Deinde cũ primũ ſatis pituita ſubſtitit iterũ ad uſum balnei redire. Solet tamẽ euenire nonnunquàm ſiue tẽpeſtatũ uitio,ſiue corporis,ut pluribus diebus neq; dolor,neq; inflãmatio,& minimè pituitæ curſus finiatur. Quod ubi incidit,iãq; ipſa uetuſtate res matura eſt,ab his eiſdẽ auxiliũ petẽdũ eſt, id eſt balneo ac uino. Hæc enim ut in recẽtibus malis aliena ſunt,quia cõcitare ea poſſunt,& accẽdere,ſic in ueteribus quæ nullis alijs auxilijs ceſſerũt,admodũ efficacia eſſe cõſuerũt. Videlicet hic quoq; ut alibi,cũ ſecũda uana fuerint, cõtrarijs adiuuãtibus. Sed antè tonderi ad cutẽ cõuenit. Deinde in balneo aqua calida quàmplurima caput atq; oculos fouere,tũ utrunq; penicillo detergere,& ungere caput irino unguento:cõtinereq́; in lectulo ſe,donec omnis calor qui conceptus eſt,finiatur,deſinatq́; ſudor,qui neceſſario in capite collectus eſt. Tum ad idẽ cibi uiniq; genus ueniẽdũ eſt ſic,uti potiones meracæ ſint,obtegẽdũq́; caput,& quieſcẽdũ. Sæpe enim poſt hæc grauis ſomnus, ſæpe ſudor,ſæpe alui deiectio pituitæ curſum finit. Si leuatũ malũ eſt,quod aliquãto ſæpius fit,per plures dies idẽ fieri oportet,donec ex toto ſanitas reſtituatur. Si diebus eiſdẽ aluus nihil reddit,ducẽda eſt,quo magis ſuperiores partes leuẽtur. Nõnũquã autẽ ingẽs inflãmatio tãto ĩpetu erũpit,ut oculos ſua ſede ꝓpellat. πρόπτωσιν id, quoniã oculi procidũt,Græci appellãt. His utiq;,ſi uires patiuntur,ſanguinẽ mitti:ſi id fieri nõ poteſt,aluũ duci,

longioremq́; inediã indici neceſſariũ eſt. Opus autẽ leniſsimis medicamẽtis eſt. Ideoq́; Cleonis collirio quidã quod ex duobus antè poſitũ eſt, utuntur. Sed optimum eſt Nilei. Neq; de ullo magis inter omnes autores conuenit.

Nilei collirium omnium optimum.

ID *habet nardi Indici, papaueris lacrymæ, ſingulorũ* P. I. ✳. *gũmi* P. I. ✳. *croci* P. II. ✳. *foliorũ roſæ recẽtiũ* P. IIII. ✳. *Quæ uel aqua pluuiatili, uel uino leni ſubauſtero coguntur. Neq; alienũ eſt malicoriũ, uel ſertulam campanã ex uino coquere, deinde conterere, aut myrrhã nigram cũ roſæ folijs miſcere, aut hyoſcyami folia, cum oui cocti uitello, aut farinam cũ acaciæ ſucco, uel paſſo, aut mulſo. Quibus ſi folia quoq; papaueris adijciuntur, aliquãto ualẽtiora ſunt. Horum aliquo præparato, penicillo fouere oculos oportet, ex aqua calida expreſſo: in qua antè mel myrti uel roſæ folia decocta ſint. Deinde, ex illis aliquid imponi. Præter hæc ab occipitio inciſa cute, cucurbitula admouenda eſt. Quod ſi per hæc reſtitutus oculus in ſedẽ ſuã non eſt, eodemq́; modo prolapſus permanet, ſcire oportet, lumẽ eſſe amiſſum. Deinde futurum, ut inareſcat is, aut in pus uertatur. Si ſuppuratio ſe oſtendit, ab eo angulo qui propior tẽpori eſt, incidi oculus debet: ut effuſo pure et inflãmatio, ac dolor finiatur, & intus tunicæ reſidant, quo minus fœda poſtea facies ſit. Vtendũ deinde uel iiſdẽ collirijs eſt ex lacte, aut ouo, uel croco, cui album oui miſceatur. Ac ſi induruit & ſic emortuus eſt, ne in pus uerteretur, quatenus fœde prominebit, excidendũ erit, ſic ut hamo ſumma tunica apprehendatur: infra id deinde ſcalpellus incidat, tantũdẽ medicamenta erunt conijcienda, donec omnis dolor finiatur. Iiſdẽ medicamẽtis in eo quoq; oculo utendũ eſt, qui prim*

primum procidit, deinde per plura loca fixus eſt.

De carbunculis oculorum, & eorum curatione.

SOlent etiam carbũculi ex inflãmatione naſci, nõnunquã in ipſis oculis, nõnũquam in palpebris: & in his ipſis oculis modò ab interiore, modo ab exteriore. In hoc caſu aluus ducẽda eſt, cibus minuẽdus, lac potui dãdũ, ut acria quæ læſerũt, leniãtur. Quod ad cataplaſmata & medicamẽta pertinet, his utendũ, quæ aduerſus inflãmationes propoſita ſunt. Atq; hic quoq; Nilei collirium optimum eſt: ſi tamẽ carbunculus in exteriore palpebræ parte eſt, ad cataplaſmata aptiſſimum eſt lini ſemen, ex mulſo coctũ: aut ſi id nõ eſt, tritici farina eodẽ modo cocta.

De puſtulis oculorum & curatione earum.

PVſtulæ quoq; ex inflãmationibus interdũ oriuntur. Quod ſi inter initia protinus incidit, magis etiã ſeruanda ſunt, quæ de ſanguine, & quiete ſuprà poſui. Sin ſerius quàm ut ſanguis mitti poſſit, aluus tamẽ ducenda eſt. Si id quoq; aliqua res inhibet, utiq; uictus ratio ſeruanda eſt. Medicamentis autem hic quoq; lenibus opus eſt, quale Nilei, quale Cleonis eſt.

*Philetis collirium, ad puſtulas oculorum.

*φιλαληθοῦ.

*ID quoq;, quod *Philetis uocatur, huic aptũ eſt, Myrrhæ, papaueris lacrymæ, ſingulorũ P. I. ✳. plũbi eloti, terræ ſamiæ, quæ ἀστὴρ uocatur, tragacãthæ, ſingulorum P. IIII. ✳. ſtibis cocti, amyli ſingulorũ P. XVI. ✳. ſpodij eloti, ceruſſæ elotæ, ſingulorũ P. VIII. ✳. Quæ aqua pluuiali excipiũtur. Vſus collirij, uel ex ouo, uel ex lacte eſt.*

* Philalethos

De ulceribus oculorum, & eorum curatione, & de διὰ βαλάνου collirio.

EX puſtulis ulcera interdũ fiunt, eaque recẽtia æque lenibus medicamẽtis nutriẽda ſunt, & iiſdẽ fere quæ

 ſup

ſuprà in puſtulis poſui. Fit quoq; proprie ad hæc quod *diabalanu uocatur. Habet æris cõbuſti & eloti papaueris lacrymæ frictæ, ſingulorũ P. I. ✕. ſpodij eloti, thuris, ſtibis cõbuſti & eloti, myrrhæ, gũmi, ſingulorũ P. II. ✕.

*διὰ βαλαν ὸν

Curatio oculorum aliquo caſu imminutorum.

EVenit etiam, ut oculi uel ambo, uel ſinguli, minores fiant, quàm eſſe naturaliter debeant. Idq́; & acer pituitæ curſus in lippitudine efficit, & cõtinuati fletus, & ictus parũ bene curati. In his quoq; iiſdẽ lenibus medicamentis ex muliebri lacte utẽdũ eſt. Cibis uero his qui maxime corpus alere, & implere cõſuerũt. Vitandaq́; omni modo cauſſa, quæ lacrymas excitet, curaq́; domeſticorũ, quorũ etiã ſi quid tale incidit, eius notitiæ ſubtrahendũ: atq; acria quoq; medicamenta, & acres cibi nõ alio magis nomine his nocent, quàm quòd lacrymas mouent.

De pediculis palpebrarum.

GEnus quoq; uitij eſt, qui inter pilos palpebrarũ pediculi naſcũtur. Id φθειρίασιν Græci nominãt. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, raro non ultrà procedit. Sed fere tẽpore interpoſito, pituitæ curſus acerrimus ſequitur, exulceratisq́; uehementer oculis, aciem quoq; ipſam corrumpit. His aluus ducẽda, caput ad cutem tondendum, diuq́; quotidie ieiunis perfricandum. His, ambulationibus, alijsq́; exercitationibus diligenter utendum, gargarizandumq́; ex mulſo, in quo nepeta & pinguis ficus decocta ſit: ſæpe in balneo multa calida aqua fouendum caput. Vitandi acres cibi, lacte uinoq́; pingui utendum, bibendũq́; liberalius quàm edendũ eſt. Medicamẽta uero intus quidẽ lenia danda ſunt, *ne acriorẽ pituitam concitent. Super ipſos uero pediculos alia, quæ necare eos et prohibere ne ſimiles naſcãtur, poßint. Ad idipſum

*Aliâs, ne acriores pituitæ concitentur.

ſpumæ

ſpumæ nitri P. I. ✱. ſandaracæ P. I. ✱. uuæ taminiæ P. ✱. I. ſimul teruntur, adijciturq́; uetus oleum pari portione, atq; acetum, donec ei mellis craßitudo ſit.

De oculorũ grauioribus morbis, qui ex inflãmationibus oriũtur, & ualidioribus medicamẽtis curãtur, & de Andreę collirio, et de* diacerato.

*διὰ κέρατος.

HActenus oculorũ morbi lenibus medicamentis* nutriuntur. Genera deinde alia ſunt, quæ diuerſam curationem deſiderãt, fereq́; ex inflãmationibus nata ſunt, ſed finitis quoq; his manẽtia. Atq; in primis in quibuſdã perſeuerat tenuis pituitæ curſus, quibus aluus ab inferiore parte euocanda eſt, demendum aliquid ex cibo. Neq; alienum eſt illini frontem cõpoſitione Andreæ. Quæ habet gummi P. I. ✱. ceruſſæ, ſtibis, ſingulorum P. II. ✱. ſpumæ argenti & coctæ, & clotæ P. IIII. ✱. Sed & ea ſpuma ex aqua pluuiali coquitur, & arida hæc medicamenta ex ſucco myrti cõterũtur. His illita fronte, cataplaſma quoq; ſupèr inijciẽdum ex farina, quæ frigida aqua coacta ſit, cui'que aut acaciæ ſuccus, aut cupreſſus adiecta ſit. Cucurbitula quoq;, inciſo uertice, recte accommodatur, aut ex temporibus ſanguis emittitur. Inungi uero co debet qd' habet ſquamæ æris, papaueris lacrymæ, ſingulorũ P. ✱. ceruini cornu cõbuſti & eloti, plũbi eloti, gũmi, ſingulorũ P. IIII. ✱. thuris P. XII. ✱. Hoc colliriũ qa cornũ habet, διὰ κέρατος nominatur. Quotieſcũq; nõ adijcio qd' genus humoris adijciẽdũ ſit, aquã intelligi uolo.

*curantur

Memigmenon, Euelpidis collirium.

AD idẽ Euelpidis, quod μεμιγμένον nominabat. In eo papaueris lacrymæ, & albi piperis, ſingulæ unciæ ſunt, gũmi libra, æris cõbuſti P. I. ✱. Inter has autẽ curatiões, poſt intermißionẽ aliquã proſunt balneũ & uinũ.

Cumq;

Cumq́; omnibus lippientibus uitandi cibi ſunt, qui extẽnuant, tum præcipue quibus tenuis humor diu fertur. Quòd ſi iam faſtidiũ eſt eorũ, quæ pituitã craßiorẽ reddũt, ſicut in hoc genere materiæ maxime prõptũ eſt, cõfugiẽdũ eſt ad ea, quæ q̃a uẽtrẽ, corpus quoq; aſtringũt.

De oculorũ ulceribus ſupercreſcẽtibus, ſordidis, cauis, ueteribus, & curationibus ſingulorum.

AT *ulcera ſi cum inflammatione finita non ſunt, aut ſupercreſcentia, aut ſordida, aut caua, aut certe uetera eſſe conſuerunt. Ex his ſupercreſcẽtia collirio, quod Memigmenõ uocatur, optime reprimuntur. Sordida purgantur & eodem, & eo quod Smilion nominatur.*

Smilion collirium.

HAbet *æruginis* P. IIII. ⚹. *gũmi tantundẽ, ammoniaci, minij ſinopici, ſingulorũ* P. X V I. ⚹. *Quæ quidã ex aqua, quidã, quo uehementiora ſint, ex aceto terunt.*

Phynon collirium Euelpidis.

*Aliâs, Pyrrõ, uel Pyrrona.

ID *quoq; Euelpidis, quod** *Phynona adpellabat, huic utile eſt: Croci* P. I. ⚹. *papaueris lacrymæ, gũmi, ſingulorũ* P. II. ⚹. *æris cõbuſti & eloti, myrrhæ, ſingulorũ* P. IIII. *piperis albi* P. V I. ⚹. *Sed ante linitũ hoc ungendũ eſt.*

Sphærion collirium Euelpidis.

ID *quoq; eiuſdem, quod Sphærion nominabat, eodem ualet. Lapidis hæmatitis eloti* P. I I. ⚹. *piperis grana ſex, cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaueris lacrymæ, ſingulorum* P. III. ⚹. *croci* P. I I I I. ⚹. *gummi* P. VIII. ⚹. *Quæ cum uino aminæo conteruntur.*

Liquidum Euelpidis collirium.

LIquidum *quoq; medicamentum ad idem componebat, in quo erant hæc; æruginis* P. ⚹. *minij combuſti, atramenti ſutorij, cinamomi, ſingulorum* P. III. ⚹. *croci, nardi,*

nardi,papaueris lacrymæ, ſingulorum P.I.⚹. *myrrhæ* P.II.⚹. *æris combuſti* P.III.⚹. *cineris ex odoribus* P. IIII.⚹. *piperis grana** XV. *Hæc ex uino auſtero terun tur: deinde cum paßi tribus heminis decoquuntur, donec corpus unum ſit. Idq; medicamentum uetuſtate efficacius ſit.* *V.

De cauis oculorum ulceribus, & curationibus.

C*Aua uero ulcera commodißime implent ex his quæ ſuprà poſita ſunt, Sphæriō, & id quod *Philetis uo catur. Idem Sphærion uetuſtis ulceribus, & uix ad cica tricem uenientibus optime ſuccurrit.* *aliâs, Philaletis, φιλαληθοῦς

Hermonis collirium.

E*St etiam collirium quod cum ad plura ualeat, plurimum tamen proficere in his ulceribus uidetur. Refer tur ad Hermonem autorē, habet piperis longi* P.I.3.⚹. *albi** P.⚹. *cinamomi, coſti, ſingulorum* P.I.⚹. *atramenti ſutorij, nardi, caſiæ, caſtorei ſingulorum* P.II.⚹. *gallæ* P.V.⚹. *myrrhæ, croci, thuris, lycij, ceruſſæ ſingulorum* P.VIII.⚹. *papaueris lacrymæ* P.XII.⚹. *aloës, æris com buſti, cadmiæ, ſingulorum* P.XVI.⚹. *acaciæ, ſtibis, gum mi, ſingulorum* P.XXV.⚹. *P.V.

De cicatricibus oculorum, quæ ex ulceribus factæ ſunt, & quomodo curari debeāt, & de Aſclepia, & Canopite & Pyxino, collirijs.

F*Actæ uero ex ulceribus cicatrices, duobus uitijs peri clitantur, ne aut cauæ, aut craſſæ ſint. Si cauæ ſunt, poteſt eas implere, id quod ſphærion uocari dixi, uel id quod Aſclepias nominatur. Habet papaueris lacrymæ* P.II.⚹. *ſagapeni, opopanacis, ſingulorum* P.III.⚹. *æru ginis* P.IIII.⚹. *cumini* P.VIII.⚹. *piperis* P. XII.⚹. *cadmiæ elotæ, ceruſſæ, ſingulorū* P.XVI.⚹. *At ſi craſſæ*

cicat

cicatrices ſūt, extenuat uel Smiliō, uel Canopitæ colliriū quod habet cinamomi, acaciæ, ſingulorū P. I. ✳. cadmiæ elotæ, croci, myrrhæ, papaueris lacrymæ, gūmi, ſingulorū P. II. ✳. piperis albi, thuris, ſingulorum P. III. ✳. æris cōbuſti P. IX. ✳. cū aqua pluuiatili. Vel Euelpidis Pyxinum, quod ex his conſtat: Salis foſſilis P. IIII. ✳. ammoniaci, thymiamatis P. VIII. ✳. papaueris lacrymæ P. XII. ✳. ceruſſæ P. XV. ✳. piperis albi, croci ſiculi,* ſingulorum P. LII. ✳. gummi P. XIII. ✳. cadmiæ elotæ P. IX. ✳. Maxime tollere cicatricē uidetur, id qđ habet gūmi P. III. ✳. æruginis P. I. ✳. crocomagmatis P. IIII. ✳.

*aliâs, ſingulorū XXXI.

De alio genere inflammationis oculorum.

EST etiā genus inflāmationis, in qua ſi cui tumēt ac diſtendūtur cū dolore oculi, ſanguinē ex fronte emitti neceſſarium, multaq́; aqua calida caput atq; oculos fouere, gargarizari ex lēticula, uel ex fici cremore, inūgi acribus medicamētis, quæ ſuprà cōprehēſa ſunt, maximeq́; eo quod Sphærion nominatur, quod lapidē hæmatitē habet. Atq; alia quoq; utilia ſunt, quæ ad extenuādā aſpritudinē fiūt, de qua protinus dicā. Hāc autē inflammatio oculorū fere ſequitur, interdū maior, interdū leuior, nōnunquā etiā ex aſpritudine lippitudo fit, deinde aſpritudinē ipſam auget, fitq́; ea in alijs breuis, in alijs lōga, & quæ uix unq̄ finiatur. In hoc genere ualetudinis qdā craſſas duraſq́; palpebras, & ficulneo folio & aſperato ſpecillo, & interdū ſcalpello eradunt, uerſaſq́; quotidie medicamentis ſuffricāt. Quæ neq; niſi in magna uetuſtaq́; aſpritudine, neq; ſæpe faciēda ſunt. Nam melius eôdē ratione uictus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore, multaq́; oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos autem ſumemus acres, & extenuantes.

Cæſarianum collirium.

AD medicamentū id quod Cæſarianū uocatur, habet atramēti ſutorij P. I. ⚹. miſyos P. ⚹. piperis albi P. V. ⚹. papaueris lacrymæ, gummi, ſingulorum P. II. ⚹. cadmiæ lotæ P. III. ⚹. ſtibis P. VI. ⚹. Satisq́; conſtat, hoc colliriū aduerſus omne genus oculorum ualetudinis idoneum eſſe, exceptis his quæ lenibus* nutriuntur. *Aliás, curantur

Hieracis collirium.

ID quoq; quod Hieracis nominatur, ad aſpritudinē poteſt: Habet myrrhæ P. I. ⚹. ammoniaci, thymiamatis P. II. ⚹. æruginis raſæ P. IIII. ⚹. cū aqua pluuiatili. Ad idem idoneum eſt etiā id quod Canopite eſt, & id quod Smilion uocatur, & id quod pyxinū, & id quod Sphærion. Si cōpoſita medicamēta nō adſunt, felle caprino, uel quàm optimo melle ſatis commode aſpritudo curatur.

De Xerophthalmia, genere aridæ lippitudinis.

ESt etiā genus aridæ lippitudinis, ξηροφθαλμίαν Græci appellāt, neq; tumēt, neq; fluūt oculi, ſed rubēt tātū, & cū dolore quodā graueſcūt, & noctu prægraui pituita* inareſcūt: quātoq́; minor generis huius impetus, tāto finis minus expeditus eſt. In hoc uitio multū ambulare, multum exerceri, lauari ſæpe, ibiq́; deſudare, multaq; frictione uti neceſſarium eſt. Cibi neq; qui implent, neq; nimium acres apti ſunt, ſed inter hos medij. Mane ubi concoxiſſe manifeſtum eſt, non alienum eſt ex ſinapi gargarizare, tum deinde caput atq; os diutius* perfricare. *inhæreſcūt *Aliás, defricare

Rhinion collirium.

COlliriū uero aptiſſimū eſt, quod Rhiniō uocatur. Habet myrrhæ P. I. ⚹. papaueris lacrymæ, acaciæ ſucci, piperis, gūmi, ſingulorū P. I. ⚹. lapidis hæmatitis, lapidis phrygij, lycij, lapidis ſciſſilis, ſingulorū P. II. ⚹. æris cōbuſti P. IIII. ⚹. Ac pyxinū quoq; eodē accōmodatū eſt

Ad oculos ſcabros, colliria.

SI uero ſcabri oculi ſunt, quod maxime in angulis eſſe conſueuit, poteſt prodeſſe Rhiniō, id quod ſuprà poſitum eſt: poteſt ſimiliter prodeſſe id quod habet æruginis raſæ, piperis longi, papaueris lacrymæ, ſingulorum P. ✱. II. piperis albi, gummi, ſingulorum P. ✱. IIII. cadmiæ elotæ, ceruſſæ, ſingulorum P. VI. ✱. Nullum tamen melius eſt quàm Euelpidis, quod Baſilicon nominabat. Habet papaueris lacrymæ, ceruſſæ, lapidis Aſij, ſingulorum P. II. ✱. gummi P. XIII. ✱. piperis albi P. IIII. ✱. croci P. VI. ✱. pſorici P. XIII. ✱. Nulla autē per ſe materia eſt, quæ Pſoricū nominetur, ſed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto ſimul conterūtur, idq́; in uas fictile additum, & contectū ficulneis folijs ſub terra reponitur, ſublatūq; poſt dies uiginti rurſus teritur, & ſic appellatur. Verum in baſilico quoq; collirio conuenit, ad omnes affectus oculorum id eſſe idoneum, qui non* lenibus medicamentis curantur. Vbi nō ſunt autem medicamenta compoſita, ſcabros angulos leuant & mel & uinū. Succurritq; & his, & aridæ lippitudini, ſi quis panem ex uino ſubactum ſuper oculum imponit. Nam cum fere ſit humor aliquis, qui modo ipſum oculum, modo angulos, aut palpebras exaſperat, ſic, & ſi quid prodit humoris, extrahitur, & ſi quid iuxtà eſt, repellitur.

ψωρικοῦ deſcriptio, quę eadem fere & à Dioſcoride traditur.

* leuibus

Ad Caligationem oculorū, quæ propter lippitudinem oritur, remedia & colliria.

CAligare uero oculi nōnūquam ex lippitudine, nonnunquam etiam ſine hac propter ſenectutem, imbecillitatem'ue aliam conſuerunt. Si ex reliquijs lippitudinis id uitium eſt, adiuuat collirium, quod Aſclepias nominatur. Adiuuat id quod ex crocomagmate fit.

Διὰ κρόκου collyrium.

PRoprie etiã ad id cõponitur, quod διὰ κρόκου uocãt: Habet piperis P. I. ⚹. croci cilicis, papaueris lacrymæ, ceruſſæ, ſingulorũ P. II. ⚹. pſorici, gũmi, ſingulorũ P. IIII. ⚹

Ad caligationem oculorum, quæ propter ſenectutem, aut aliam imbecillitatem fit.

AT ſi ex ſenectute, aliáue imbecillitate id eſt, recte inungi poteſt, & melle quàm optimo, & cyprino, & oleo uetere. Commodiſsimum tamen eſt, balſami partem unam, et olei ueteris, aut cyprini partes duas, mellis quàm acerrimi partes tres miſcere. Vtilia quoq; huic medicamẽta ſunt, quæ ad caliginẽ proxime, quæq; ad extenuãdas cicatrices ſuprà cõprehenſa ſunt. Cuicunq; uero oculi caligabunt, huic opus erit multa ambulatiõe atq; exercitatione, frequẽti balneo, ubi totũ quidẽ corpus perfricãdũ eſt, præcipue tamẽ caput, & quidẽ irino, donec inſudet, uelandũq; poſtea, nec detegẽdũ antequam ſudor & calor domi conquierint. Tũ cibis utendum acribus, & extenuãtibus, interpoſitisq; aliquibus diebus, ex ſinapi gargarizãdum.

De ſuffuſione oculorum.

SVffuſio quoq; (quam Græci ὑπόχυσιν nominant) interdum oculi * potentiæ, qua cernit, ſe opponit. Quod ſi inueterauerit, manu curandum eſt. Inter initia nonnunquam etiam certis obſeruationibus diſcutitur. Sanguinem ex fronte uel naribus mittere, in temporibus uenas adurere, gargarizando pituitã euocare, ſuffumigare oculos acribus medicamentis, inungere expedit. Victus optimus eſt, qui pituitam extenuat.

* pituitæ

De reſolutione oculorum, quæ Paralyſis dicitur.

AC ne reſolutio quidem oculorum, quam παράλυσιν Græci nominant, alio uictus modo, uel alijs medica-

t men

mentis curanda eſt. Expoſuiſſe tantum genus uitij ſatis eſt. Igitur interdum euenit, modo in altero oculo, modo in utroq;, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex diſtentione neruorum, qua uehementer oculus ipſe cõcuſſus eſt, ut his neq; quoquã intendi poßit, nec omnino conſiſtat: ſed huc illuc'ue ſine ratione moueatur, ideo'que ne conſpectum quidem rerum præſtet.

De Mydriaſi oculorum.

NOn multum ab hoc malo, diſtat id, quod μυδρίασιν Græci uocãt. Pupilla effunditur et dilatatur, aciesq́; eius hebeſcit: ac penè difficilime genus id imbecillitatis eliditur. In utraq; uero, id eſt & paralyſi & mydriaſi, pugnandum eſt per eadem omnia, quæ in caligine oculorum præcepta ſunt, paucis tantum mutatis: ſiquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adijciendum eſt, melle inungi ſatis eſt. Quidam in poſteriore uitio calidis aquis uſi releuatiq́;. Quidã ſine ulla manifeſta cauſſa ſubìto obcæcati ſunt. Ex quibus nonnulli cum aliquandiu nihil uidiſſent, repentina profuſione alui lumen receperunt. Quo minus alienum uidetur, ex recenti re & interpoſito tempore medicamentis quoq; moliri deiectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

De imbecillitate oculorum.

PRæter hæc imbecillitas oculorum eſt, ex qua quidem interdiu ſatis, noctu nihil cernunt, quod in fœminam bene reſpondentibus menſtruis non cadit. Sed ſic laborantes inungi oportet * ſanguine iocineris, maxime hircini: ſi minus, caprini: ubi ad aſſum coquitur, excepto: atq; edi quoq; ipſum iecur debet. Licet tamen etiam iiſdem medicamentis non inutiliter uti, quæ uel cicatrices, uel aſpritudinem extenuant: quidam contrito ſemine portulacæ mel adij

* aliàs, humore iocin.

adijciunt, eatenus ne id ex ſpecillo diſtillet, eo'que inungunt. Exercitationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus ijſdem, his quoq; utendum eſt.

Ad oculos, qui extrinſecus offenduntur, cum ſanguine ſuffuſi ſunt.

ET *hæc quidẽ in ipſis corporibus oriũtur. Extrinſecus uero interdũ ſi ictus oculũ lædit, ut ſanguis in eo ſuffundatur, nihil cõmodius eſt, quàm ſanguine uel colũbæ, uel palumbi, uel hirũdinis inũgere. Neq; id ſine cauſſa fit, cum horũ acies extrinſecus læſa interpoſito tẽpore in antiquum ſtatũ redeat, celeberrimeq; hirũdinis. Vnde etiam locus fabulæ factus eſt, aut per parentes, aut id herba chelidonia reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſsime tuetur, hoc ordine, ut ſit hirũdinis optimus, deinde palumbi, minime efficax colũbæ & illi ipſi, et nobis. Supra percuſſum uero oculum ad inflammationẽ leniendã, non eſt alienum imponere etiam cataplaſmata. Sed * ammoniacus, uel quilibet alius quàm optimus teri debet, ſic ut ei paulatim oleũ adijciatur, donec craßitudo ſtrigmẽti fiat. Id deinde miſcendũ eſt cum hordeacea farina, quæ ex mulſo decocta ſit. Facile autẽ recognitis omnibus, quæ medici quoq; prodiderũt, apparere cuilibet poteſt, uix ullũ ex his, quæ ſuprà cõprehenſa ſunt, oculi uitiũ eſſe, quod non ſimplicibus quoq;, & promptis remedijs ſubremoueri poßit.*

* Armeniacus legendum, ut ſubaudiatur lapis.

De aurium morbis, & curationibus. CAP. VII.

HActenus *in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum poßint. Ideoq; ad aures tranſeundum eſt, quarum uſum proximum à luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto maius periculum eſt: nam uitia oculorum intra ipſos nocent. Aurium inflamma-*

tiones doloresq́ꝫ, interdum etiam ad demētiam mortemq́ꝫ præcipitant. Quo magis inter initia protinus ſuccurrendum eſt, ne maiori periculo locus ſit. Ergo ubi primum dolorem aliquis ſenſit, abſtinere & continere ſe debet. Poſtero die, ſi uehementius malum eſt, caput tondere, idq́ꝫ irino unguento calido perungere & operire. At magnus cum febre uigiliaq́ꝫ dolor exigit, ut ſanguis quoqꝫ mittatur. Si id aliquæ cauſſæ prohibent, aluus ſoluenda eſt. Cataplaſmata quoque calida ſubinde mutata proficiunt, ſiue fœni græci, ſiue lini, ſiue alia farina ex mulſo decocta eſt. Recte etiam ſubinde admouentur ſpongiæ, ex aqua calida expreſſæ. Tum leuato dolore, ceratum circundari debet ex irino aut cyprino factum. In quibuſdam tamen melius, quod ex roſa factum eſt, proficit. Si uehemens inflammatio ſomnum ex toto prohibet, adijci cataplaſmata debent, papaueris corticis fricti atqꝫ contriti, ſic ut ex his pars dimidia ſit, eaq́ꝫ tum ſimul ex paſſo miſto decoquatur. In aurem uero infundere aliquod medicamentum oportet, quod ſemper antè tepefieri conuenit, commodiſſimeq́ꝫ per ſtrigilem inſtillatur. Vbi auris repleta eſt, ſupèr lana mollis addenda eſt, quæ humorem intus contineat. Et hæc quidem communia ſunt. Medicamentum uero eſt & roſæ, & radicum arundinum ſuccus, et olerum in quo lumbrici cocti ſunt, & humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali perſici expreſſus. Cōpoſita uero ad inflammationem doloremq́ꝫ leniendū hæc fere ſunt: Caſtorei, papaueris lacrymæ pares portiones conteruntur, deinde adijcitur his paſſū. Vel papaueris lacrymæ, croci, myrrhæ par modus, ſic teritur, ut inuicem modo roſa, modo paſſum inſtilletur. Vel id quod amarum in ægyptia faba eſt, conteritur, roſa adiecta. Quibus myrrhæ quoqꝫ paulū à quibuſ-

dam

dam miſcetur,uel papaueris lacrymæ,aut thus cũ mulie=
bri lacte,uel amararum nucum cum roſæ ſucco. Vel caſto
rei,myrrhæ,papaueris lacrymæ pares portiones cũ paſſo.
Vel croci P.I.✳.myrrhæ,aluminis ſciſſilis,ſingulorum P.
✳.3.quibus cùm teruntur,paulatim miſcẽtur paſſi cyathi
tres,mellis minus cyatho.Idq; ex primis medicamentis eſt.
Vel papaueris lacryma ex aceto.Licet etiam cõpoſitione
uti Themiſonis,quæ habet caſtorei,opopanacis,papaue=
ris lacrymæ ex aceto , ſingulorum P. I I. ✳. ſpumæ lycij
P.I I I I.✳.Quæ cõtrita paſſo excipiuntur, donec cerati
craſſitudinẽ habeant,atq; ita reponuntur. Vbi uſus requi
ritur,rurſus idẽ medicamentũ adiecto paſſo,ſpecillo teri=
tur.Illud perpetuũ eſt,quotieſcumq; craſſius medicamen=
tum eſt,quàm ut in aurem inſtillari poſſit,adijciendũ eum
eſſe humorem,ex quo id cõponi debet, donec ſatis liquidũ
ſit.Si uero pus quoq; aures habent,recte lycium per ſe in=
funditur,aut irinum unguentũ,aut porri ſuccus cũ melle,
aut centaureæ ſuccus cũ paſſo, aut dulcis punici mali ſuc=
cus in ipſius cortice tepefactus , adiecta myrrhæ exigua
parte.Recte etiã miſcentur myrrhæ(quam στακτὴν cogno=
minat)P.I.✳.croci tantundẽ,nuces amaræ X V. mellis ſe=
ſquicyathus.Quæ contrita cum utẽdum eſt,in cortice pu=
nici mali tepefiant.Ea quoq; medicamenta quæ oris exul=
cerati cauſſa componuntur , æque ulcera aurium ſanant.
Quæ ſi uetuſtiora ſunt,& multa ſanies fluit,apta compo
ſitio eſt , quæ ad autorem Eraſiſtratum refertur , piperis
P.I.✳.croci P.I.3.✳.myrrhæ, miſyos cocti,ſingulorũ P.
I I.✳.æris cõbuſti P.I I.✳.Hæc ex uino teruntur.Deinde
ubi inaruerunt,adijciuntur paſſi heminæ tres,& ſimul co
quuntur. Cũ utendũ eſt,adijcitur his mel & uinũ.Eſt etiã
Ptolemæi chirurgi medicamentũ , quod habet lentiſci P.

I.⚹.gallæ P.I.⚹.omphacij P.I.⚹.ſuccũ punici mali. Eſt Menophili ualidũ admodum, quod ex his conſtat, piperis lõgi P.I.⚹.caſtorei P.II.⚹.myrrhæ, croci, papaueris lacrymæ, nardi ſyriaci, thuris, malicorij, ex Aegyptia fabæ partis interioris, nucum amararũ, mellis quàm optimi, ſingulorũ P.IIII.⚹. Quibus cum terũtur, adijcitur acetum quàm acerrimũ, donec craßitudo in his paßi fiat. Eſt Cratonis, cinamomi, caſiæ, ſingulorũ P.I.⚹.lycij, nardi, myrrhæ, ſingulorũ P.I.⚹.aloës P.II.⚹. mellis cyathi tres, uini ſextarius. Ex quibus uinũ cũ lycio decoquitur, deinde his alia miſcentur. At ſi multũ puris, malusq́; odor eſt, æruginis raſæ, thuris, ſingulorũ P.II.⚹. mellis cyathi duo, aceti quatuor ſimul incoquũtur. Vbi utendũ eſt, dulce uinum miſcetur. Aut aluminis ſciſsilis, papaueris lacrymæ, acaciæ ſucci par põdus miſcetur, hisq́; adijcitur hyoſcyami ſucci dimidio minor quàm unius ex ſuperioribus portio, eaq́; trita, ex uino diluuntur. Per ſe quoq; hyoſcyami ſuccus ſatis proficit. Cõmune uero auxiliũ aduerſus omnes auriũ caſus, iãq; uſu cõprobatũ Aſclepiades cõpoſuit: In eo ſunt cinamomi, caſiæ, ſingulorũ P.I.⚹. flores iunci rotundi, caſtorei albi, piperis lõgi, amomi, myrobalani, ſingulorum ſcrupuli duo, thuris maſculi, nardi ſyriaci, myrrhæ pinguis, croci, ſpumæ nitri, ſingulorũ P.II.⚹. Quæ ſeparatim cõtrita, rurſus miſta ex aceto cõterũtur, atq; ita cõdita, ubi utendũ eſt, aceto diluũtur. Eodẽ modo cõmune auxiliũ auribus laborãtibus eſt, Polybij ſphragis ex dulci uino liquata. Quæ compoſitio priore libello continetur. Quòd ſi & ſanies profluit, & tumor eſt, nõ alienum eſt, miſto uino per oriculariũ clyſterẽ eluere, & tũ infundere uinũ auſterũ cũ roſa miſtũ, cui ſpodij paulũ ſit adiectum, aut lyciũ cũ lacte, aut herbæ ſanguinalis ſuccũ cum roſa,

aut mali punici ſuccũ cũ exigua parte myrrhæ. Si ſordida quoq; ulcera ſunt, melius mulſo eluũtur, & tũ aliquod ex his, quæ ſuprà ſcripta ſunt, quod mel habeat, infunditur. Si magis pus profluit, et caput utiq; tõdendum eſt, & multa calida aqua perfundendũ, & gargarizãdũ, & uſq; ad laßitudinẽ ambulandum, & cibo modico utendũ eſt. Si cruor quoq; ex ulceribus apparuit, lyciũ cum lacte debet infundi, uel aqua, in qua roſa decocta ſit, ſucco aut herbæ ſanguinalis, aut acaciæ adiecto. Quòd ſi ſuper ulcera caro increuit, eaq́; mali odoris ſanguinẽ fundit, aqua tepida elui debet: tanẽ infundi id, quod ex thure & ærugine, & aceto, & melle fit, aut mel cũ ærugine incoctum. Squama quoq; æris cũ ſandaraca cõtrita, p fiſtulã recte inſtillatur.

Aduerſus aurium uermes.

VBi uero uermes orti ſunt, ſi iuxtà ſunt, protrahendi oriculario ſpecillo ſunt. Si longius, medicamẽtis enecandi, cauendumq́; ne poſtea naſcantur. Ad utrunq; proficit album ueratrum cum aceto contritum. Elui quoque aurem oportet uino, in quo marrubium decoctum ſit. Sic emortui uermes in primam auris partem prouocabuntur, unde facilime educi poſſunt.

Ad compreſſa aurium foramina.

SI in foramen auris conpreſſum eſt, & intus craſſa ſanies ſubeſt, mel quàm optimum addendum eſt. Si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio, æruginis raſæ P. I I. ✱. adijciendũ eſt, incoquẽdumq́;, & eo utendũ. Iris quoq; cum melle idẽ proficit. Itẽ mellis et roſæ ſcripuli duo. Item galbani P. I I. ✱. myrrhæ cũ melle, & fellis taurini, ſingulorũ P. I I. ✱. uini quantũ ſatis eſt ad myrrhã diluendam.

Ad grauem auditum.

VBi uero grauius aliquis audire cœpit, quod maxime

poſt longos capitis dolores euenire conſueuit. In primis aurẽ ipſam conſiderare oportet. Apparebit enim aut cruſta, qualis ſuper ulcera innaſcitur, aut ſordium coitus. Si cruſta eſt, infundendum eſt aut oleum calidum, aut cũ melle ærugo, uel porri ſuccus, aut cum mulſo nitri paulum. Atq; ubi cruſta à corpore iam recedit, eluenda auris aqua tepida eſt, quo facilius ea per ſe diducta, oriculario ſpecillo protrahatur. Si ſordes æque molles ſunt, eodẽ ſpecillo eximendæ ſunt. At ſi duræ ſunt, acetũ & cũ eo nitri paululum conijciendũ eſt. Cumq; emollitæ ſunt, eodem modo elui aurem purgariq; oportet. Quòd ſi capitis grauitas manet, attondendũ idem, & leniter, ſed diu perfricandum eſt: adiecto uel irino uel laureo oleo, ſic ut utrilibet paulũ aceti miſceatur: tum diu ambulandũ, leniterq; poſt unctionem aqua calida caput fouendũ. Cibisq; utendum ex imbecilliſſima, & media materia, magisq; aſſumẽdæ dilutæ potiones, nonnunquam gargarizandum eſt. Infundẽdum autem in aurem caſtoreum cũ aceto, & laureo oleo, & ſucco radiculæ corticis. Aut cucumeris agreſtis ſuccus, adiectis cõtritis roſæ folijs. Immaturæ quoq; uuæ ſuccus cum roſa inſtillatus, aduerſus * ſurditatem ſatis proficit.

* ſordiditatẽ

Ad ſonitum aurium intra ſeipſas.

ALiud uitij genus eſt, ubi aures intra ſeipſas ſonant. Atq; hoc quoq; fit, ne externum ſonum accipiant. Leuiſſimũ eſt, ubi id ex grauetudine eſt. Peius, ubi ex morbis, capitis'ue longis doloribus incidit. Peſſimum, ubi magnis morbis uenientibus, maximeq; comitiali, prouenit. Si ex grauedine eſt, purgare aurem oportet, & ſpiritũ continere, donec inde humor aliquis expumet. Si ex morbo uel capitis dolore, quod ad exercitationem, frictionem, perfuſionem, gargarizationemq; pertinet, eadem facienda ſunt.

Cibis

Cibis non utendum niſi extenuantibus. In aurem dandus radiculæ ſuccus cum roſa, uel cum ſucco radicis ex cucumere agreſti, uel caſtoreum ex aceto, & laureo oleo. Veratrum quoq; cum aceto conteritur, deinde melle cocto excipitur, & inde collyrium factum in aurem demittitur. Si ſine his cœpit, ideoq́; nouo metu terret, in aurem dari debet caſtoreum cum aceto, uel irino, uel laureo oleo, aut huic miſtum caſtoreum cum ſucco nucum amararum, aut myrrha & nitrum cum roſa & aceto. Plus tamen in hoc quoq; proficit uictus ratio. Eademq́; facienda ſunt, quæ ſuprà comprehendi, cum maiore quoq; diligentia: & præterea donec his ſonus finiatur, à uino abſtinendum. Quod ſi ſimul & ſonus & inflammatio, laureum oleum coniciſſe abunde eſt, aut id quod ex amaris nucibus exprimitur, quibus quidam uel caſtoreum, uel myrrham miſcent.

Ad ea quæ in aurem inciderunt extrahenda.

Solet etiã interdũ in aurẽ aliqd incidere, ut calculus, aliquod'ue animal. Si pulex intus eſt, cõpellendũ eo lanæ paulũ eſt, quo ipſe is ſubit, & ſimul extrahitur. Si non eſt ſecutus, aliud'ue animal eſt, ſpecillũ lana inuolutũ in reſinã quàm glutinoſiſsimã, maximeq́; terebinthinã demittẽdũ, idq́; in aurẽ inijciendũ, ibiq́; uertẽdũ eſt. Vtiq; enim cõprehendet & eximet. Sin aliquid exanime eſt, ſpecillo oriculario protrahẽdũ eſt, aut hamulo retuſo paulũ recuruato. Si iſta nihil proficiũt, poteſt eodẽ modo reſina protrahi. Sternutamẽta quoq; admota id cõmode elidũt, aut oriculario clyſtere aqua uehemẽter intus compulſa. Tabula quoq; collocatur media inhærẽs capitibus utrinq; pẽdẽtibus, ſuperq́; eam homo deligatur in id latus uerſus, cuius auris eo modo laborat, ſic ut extra tabulam emineat. Tum malleo caput tabulæ, quod à pedibus eſt, feritur: atq; ita

concuſſa dure, id quod ineſt, excidit.

De Narium morbis, & curationibus. CAP. VIII.

NAres uerò exulceratas fouere oportet uapore aquæ calidæ, id eſt ſpongia expreſſa atq; admota. Fit & ſubiecto uaſe oris anguſti, calida aqua repleto. Poſt id fomentum illineñda ulcera ſunt, aut plumbi recremento, aut ceruſſa. Aut argenti ſpumam cum quolibet horum aliquis conterit, eiq́; dum teritur, inuicem uinum & oleum myrteum adijcit, donec mellis craßitudinem fecerit. Sin autem ea ulcera circa nares ſunt, pluresq́; cruſtas & odorem fœdum habēt, quod genus Græci ὄζαιναν *appellant, ſciri quidem debet, uix ei malo poſſe ſuccurri. Nihilominus tamen hæc tentari poſſunt, ut caput ad cutē tondeatur, aßidueq́; uehementer perfricetur, multa calida aqua perfundatur, multa ei deambulatio ſit, cibus modicus, neq; acer, neq; ualentißimus. Tum in narē ipſam mel cum exiguo modo reſinæ terebinthinæ cōijciatur, quod ſpecillo quoq; inuoluto lana fit, attrahaturq́; ſpiritu is ſuccus, donec in ore guſtus eius ſentiatur. Sub his enim cruſtæ reſoluūtur, quæ tū per ſternutamēta elidi debēt. Puris ulceribus uapor aquæ calidæ ſubijciendus eſt. Deinde adhibendū aut lycium ex uino dilutum, aut amurca, aut omphacium, aut mentæ, aut marrubij ſuccus, aut atramentum ſutorium, quod candens factum, deinde contritum ſit: aut interior ſcillæ pars contrita, ſic ut horum cuilibet mel adijciatur. Cuius in cæteris admodum exigua pars eſſe debet: in atramento ſutorio tanta, ut ea miſtura liquida fiat, cum ſcilla utiq; pars maior, inuoluendumq́; lana ſpecillum eſt, & in eo medicamento intingendum, eoq; ulcera implenda ſunt. Rurſusq́; linamentum inuolutū & oblongum eodem medicamento illinendū, dimittendūq́; in narē eſt, & ab inferiore parte*

leniter

leniter deligandum. Idq; per hyemem, & uer, bis die: per æſtatem, & autumnum, ter die fieri debet. Interdum uero etiam in naribus carũculæ quædã, ſimiles muliebribus mãmis naſcuntur, hæq; imis partibus, quæ carnoſiſſimæ ſunt, inhærent. Has curare oportet medicamentis adurentibus ſub quibus ex toto conſumũtur. Polypus uerò eſt caruncula, modò alba, modò ſubrubra, quæ nariũ oſſi inhæret, & modò ad labra pedens, narẽ implet, modò retro per id foramen, quò ſpiritus à naribus ad fauces deſcẽdit, adeo increſcit, uti poſt uuam conſpici poſſit, ſtrangulatq; hominem maxime, auſtro aut euro flante, fereq; mollis eſt, raro dura: eaq; magis ſpiritum impedit, & nares dilatat, quæ fere καρκινώδης eſt, itaq; attingi non debet. Illud aliud genus fere quidem ferro curatur, interdum tamẽ inareſcit, ſi addita in narem per linamentum aut penicillum ea compoſitio eſt, quæ habet minij ſinopici, chalcitidis, calcis, ſandaracæ, ſingulorum P. I. ⚹. atramenti ſutorij P. II. ⚹. πολύπυς.

De Dentium dolore, & curationibus. CAP. IX.

IN Dentium autem dolore, qui ipſe quoq; maximis tormentis annumerari poteſt, uinum ex toto circumcidendum eſt. Cibo quoq; primo abſtinendum, deinde eo modico molliq; utendum, ne mandentis dentes iritet, tum extrinſecus admouendus per ſpongiam uapor aquæ calidæ, imponendumq; ceratum ex cyprino aut irino factum, lanaq; id comprehendendum, caputq; uelandũ eſt. Quod ſi grauior is dolor eſt, utiliter & aluus ducitur, & calida cataplaſmata ſuper maxillas inijciuntur, & ore humor calidus cum medicamẽtis aliquibus cõtinetur, ſæpiusq; mutatur. Cuius rei cauſſa & quinquefolij radix, in uino miſto coquitur, & hyoſcyami radix, uel in poſca, uel in uino miſto coqtur, ſic ut paulũ his ſalis adijciatur, & papaueris nõ

nimiũ

nimiũ: aridi cortices, & mandragoræ radix, eodẽ modo. Sed in his tribus utiq; uitandum eſt, ne quod hauſtum erit deuoretur. Ex populo quoq; alba, cortex radicis in hunc uſum in uino miſto rectè coquitur, & in aceto cornu ceruinum raſum, & nepeta cum teda pingui: ac ficus itẽ pinguis uel in mulſo, uel in aceto & melle, ex quibus cum ficus decocta eſt, is humor percolatur. Specillum quoq; lana inuolutum in calidũ oleũm demittitur, eoq; ipſo dens fouetur. Quinetiam quædam quaſi cataplaſmata in dẽtem ipſum illinuntur. in quem uſum ex malo punico acido atq; arido, malicorij pars interior cũ pari portione, & gallæ, & pinei corticis conteritur, miſceturq; his miniũ, eaq; cõtrita aqua pluuiatili coquuntur. Aut panacis, papaueris lacrymæ, peucedani, uuæ taminiæ ſine ſeminibus, pares portiones conteruntur. Aut galbani partes tres, papaueris lacrymæ pars quarta. Quicquid dentibus admotũ eſt, nihilominus ſupra maxillam, ceratum, quale ſuprà poſui, eſſe debet lana obtectum. Quidam etiam myrrhæ, cardamomi, ſingulorum P. I. ✱. croci, pyrethri, * ficorũ partes, ſingulorum P. IIII. ✱. ſinapis P. VIII. ✱. contrita linteolo illinunt, imponunt'que in humero partis eius qua dens dolet. Si is ſuperior eſt, à ſcapulis: ſi inferior, à pectore. Id'que dolorem leuat, & cũ leuauit, protinus ſubmouendum eſt. Si uero exeſus eſt dens, feſtinare ad eximendũ eũ, niſi res coëgit, non eſt neceſſe. Sed cum omnibus fomentis, quæ ſuprà poſita ſunt, adijciendæ quædam ualentiores cõpoſitiones ſunt, quæ dolorem leuant, quales hæ ſunt. Habet autem papaueris lacrymæ P. I. ✱. piperis P. II. ✱. pſoreos P. X. ✱. quæ contrita galbano excipiuntur: idq; circundatur. Aut Menemachi maxime ad maxillares dentes, in qua ſunt croci P. I. ✱. cardamomi, thuris fuliginis, ficorum

* ficorũ pinguiũ, fortaſſe legendũ, aut paruarum,

rum

rum * partes, pyrethri, ſingulorum P. IIII. ✳. ſinapis P. * paruarũ, VIII. ✳. Quidam autem immiſcent pyrethri, piperis, ela- uel pinguiũ: terij, ſingulorũ P. I. ✳. aluminis ſciſſilis, papaueris lacry- ut ſuprà. mæ, uuæ taminiæ, ſulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, ſinapis, ſingulorum P. II. ✳. Quòd ſi dolor eximi eum cogit, & piperis ſemen cortice liberatum, & eodem modo bacca hederæ coniecta in id foramen, dentem findit. isq; forte ſtans excidet. Et plani piſcis, quam paſtinacam noſtri, τρυγῶνα Græci uocant, aculeus torretur, deinde cõteritur, reſinaq; excipitur, quæ denti circundata hunc ſoluit. Et alumen ſciſſile in id foramen contectum demitti commodius eſt, quia ſic dente ſeruato, dolorem leuat. Hæc à Medicis accepta ſunt. Sed agreſtiũ experimento cognitum, cum dens dolet, herbã mentaſtrum, cum ſuis radicibus uelli debere, & in peluẽ conijci, ſupraq; aquam infundi, collocariq; iuxta ſedentem hominem undiq; ueſte contectum, tum in peluem candentes ſilices demitti, ſic ut aqua tegantur, hominemq; eum hiãte ore uaporem excipere, ut ſuprà dictũ eſt, undiq; incluſum. Nã & ſudor plurimus ſequitur, & per os cõtinẽs pituita defluit, idq; ſæpe longiorẽ, ſæpe annuã ualetudinẽ bonã præſtat.

Paſtinaca.

De Tonſillis, & eorum cura. CAP. X.

SI uero tonſillæ ſine exulceratione per inflammationẽ intumuerunt, caput uelandum eſt extrinſecus, is locus uapore calido fouendus, multa ambulatione utendum, caput in lecto ſublime habendum, gargarizandumq; eſt ex reprimentibus. Radix quoq; ea, quam dulcem appellant, cõtuſa & in paſſo, mulſo'ue decocta idem præſtat. Leniterq; quibuſdã medicamentis eas illini nõ alienum eſt, quæ hoc modo fiunt: Ex malo punico dulci ſuccus exprimitur, & eius ſextarius in leni igne coquitur, donec ei mellis craſ ſitudo

Radix dulcis.

ſitudo ſit, tum croci, myrrhæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorũ P. II. ⚹. per ſe conteruntur, paulatimq́; his adijciuntur uini lenis cyathi duo, mellis ũnus, deinde priori ſucco iſta miſcentur, & rurſus leniter incoquuntur. Aut eiuſdem ſucci ſextarius eodem modo coquitur, atq; eadem ratione trita ei adijciuntur hæc: Nardi * P. ⚹. omphacij P. I. ⚹. cinamomi, myrrhæ, caſiæ, ſingulorũ P. I. ⚹. Eadẽ autem hæc & auribus, & naribus purulentis accommodata ſunt. Cibus quoque in hac ualetudine lenis eſſe debet, ne exaſperet. Quòd ſi tanta inflãmatio eſt ut ſpiritũ impediat, in lecto cõquieſcẽdum, à cibo abſtinendũ, neq; adſumendũ quicquam præter aquã calidam eſt. Aluus quoq; ducenda eſt. Gargarizandũ ex fico & mulſo. Illinendũ mel, cũ omphacio. Intrinſecus admouendus, ſed aliquãto diutius, uapor aquæ calidæ, donec ea ſuppurẽt, & ꝑ ſe aperiãtur. Si pure ſubſtante nõ rũpũtur, hi tumores, incidẽdi ſunt, deinde ex mulſo calido gargarizãdũ ex fico. At ſi modicus quidẽ tumor & exulceratio eſt, furfurũ cremori ad gargarizandũ paulũ mellis adijciẽdũ eſt, illinẽdaq́; ulcera hoc medicamẽto. Paſſi quã dulciſſimi tres heminæ ad unã coquũtur, tũ adijcitur thuris P. I. ⚹. croci, myrrhæ, ſingulorũ P. I. leniterq́; omnia rurſus ferueſcũt. Vbi plurima ulcera ſunt, eo dẽ furfurũ cremore, uel lacte gargarizandum eſt. Atq; hic quoq; cibis lenibus opus eſt, quibus adijci dulce uinũ põt.

* P. V.

De Oris ulceribus, & curationibus: & quæ Antheræ ſunt. CAP. XI.

VLcera autem oris, ſi cum inflammatione ſunt, & parum pura ac rubicunda ſunt, optime his medicamentis curantur, quæ ſuprà poſita ex malis punicis fiunt. Continendusq́; ſæpe ore reprimens cremor cui paulum mellis ſit adiectum. Vtendũ ambulationibus, & nõ acri cibo.

Si

*Simulatq; uero pura ulcera eſſe cœperunt, lenis humor,
interdum etiã quàm optima aqua ore cõtinenda eſt. Pro=
deſtq; aſſumptũ * purũ uinũ, pleniorq; cibus, dum acribus* *pyrũ mitiũ
*uacet. Inſpergiq; ulcera debẽt alumine ſciſſili, cui dimidio
plus gallæ immaturæ ſit adiectũ. Si iã cruſtas habẽt, qua=
les in aduſtis eſſe cõſuerunt, adhibendæ ſunt hæ cõpoſitio
nes quas Græci* ἀνθηρὰς *nominãt. Iunci quadrati, myrrhæ,
ſandaracæ, ſingulorum P. IIII. ✱. aluminis, pares portio=
nes. Aut croci, myrrhæ, ſingulorũ P. II. ✱. iridis, aluminis
ſciſſilis, ſandaracæ, ſingulorũ P. IIII. ✱. iunci quadrati P.
VIII. ✱. Aut gallæ, myrrhæ, ſingulorũ P. II. ✱. aluminis
ſciſſilis P. II. ✱. roſæ foliorũ P. IIII. ✱. Quidã autẽ croci
P. ✱. aluminis ſciſſilis, myrrhæ, ſingulorũ P. I. ✱. ſandara=
cæ P. II. ✱. iunci quadrati P. IIII. ✱. miſcẽt. Priora arida
inſpergũtur. Hoc cũ melle illinitur, neq; ulceribus tãtum,
ſed etiã tonſillis. Verũ ea lõge periculoſiſſima ulcera ſunt,
quas* ἄφθας *Græci appellant, ſed in pueris: hos enim ſæpe
conſumunt, in uiris & mulieribus idẽ periculum non eſt.
Hæc ulcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum to=
tumq; os occupant: tum ad uuam faucesq; deſcendunt.
Quibus obſeſſis, non facile fit, ut puer conualeſcat. Ac mi
ſerius etiam eſt, ſi lactens adhuc infans eſt, quominus im=
perari remedium aliquod poteſt. Sed in primis nutrix co=
genda eſt exerceri ambulationibus, hiſq; operibus, quæ ſu
periores partes mouent. Mittenda in balneum, iubendaq;
ibi calida aqua mammas perfundere, tum alenda cibis le=
nibus, & his qui facile non corrumpuntur. Potiones, ſi
febricitat puer, aquæ: ſi ſine febre eſt, uini diluti. Ac ſi al=
uus nutrici ſubſtitit, ducẽda eſt. Si pituita eius in os coit,
uomere debet. Tum ipſa ulcera perungenda ſunt melle,
cui rhus quem ſyriacum uocant, aut amaræ nuces adie=*

ctæ

ctæ ſunt. Vel miſtis inter ſe roſæ folijs aridis, pineis nucleis, mentæ coliculo, melle. Vel eo medicamento, quod ex moris fit, quorũ ſuccus eodem modo quo punici mali ad mellis craßitudinem coquitur, eadẽq; ratione ei crocum, myrrha, alumen, uinum, mel, miſcetur. Neq; quicq̃ dandũ, ad quod humor euocari poßit. Si uero iam firmior puer eſt, gargarizare debet his fere, quæ ſuprà comprehenſa ſunt. At ſi lenia medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda ea, quæ adurendo cruſtas ulceribus inducant. Quale eſt ſcißile alumen, uel chalcitis, uel atramentum ſutorium. Prodeſt etiam fames, & abſtinẽtia quanta maxime imperari poteſt. Cibus debet eſſe lenis. Ad purganda tamen ulcera, interdum caſeus ex melle recte datur.

** linguarum*
** Gingiuæ*

De * linguæ ulceribus. CAP. XII.

L** Inguæ quoq; ulcera non alijs medicamentis egent, quàm quæ prima parte ſuperioris capitis expoſita ſunt. Sed quæ in latere eius naſcuntur, diutißimè durant. Videndũq; eſt, num contrà dens aliquis acutior ſit, qui ſaneſcere ſæpe ulcus eo loco non ſinit, ideoq; limandus eſt.*

De parodõtidibus gingiuarũ tuberculis, deq; alijs ulceribus gingiuarum. CAP. XIII.

Aldus coniungit hoc caput cũpræcedente, neque titulum addit.

S*Olent etiam interdum iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam oriri dolentia, παροδόντιδας Græci appellant. Hæc initio leniter ſale contrito perfricare oportet, aut inter ſe miſtis ſale foßili, combuſto cupreſſo, nepeta, deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare, donec pituitæ ſatis profluat. In maiore uero inflammatione ijſdem medicamentis utendum eſt, quæ ad ulcera oris ſuprapoſita ſunt: & mollis linamenti paulum inuoluendũ aliqua cõpoſitione ex his, quas antheras uocari dixi, demittendũq; id inter dentẽ & gingiuã: quod ſi durior erit, & id*

& id prohibebit, extrinſecus admonēdus erit ſpongiæ uapor calidus, imponēdumq́; ceratũ. Si ſuppuratio ſe oſtendet, diutius eo uapore utendum erit, & continendũ ore calidum mulſum, in quo ficus decocta ſit. Itēq́; ſubcrudum incidēdũ, ne ſi diutius ibi pus permãſerit, os lædat. Quòd ſi maior is tumor eſt, commodius totus exciditur, ſic ut ex utraq; parte dens liberetur. Pure exempto, ſi leuis plaga eſt, ſatis eſt ore calidam aquam continere, & extrinſecus fouere eodem uapore. Si maior eſt, lenticulæ cremore: uti iiſdem medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur. Alia quoq; ulcera in gingiuis plerunq; oriuntur, quibus eadem quæ in reliquo ore ſuccurrunt. Maxime tamen mandere liguſtrũ oportet, ſuccumq́; eũ ore continere. Fit etiam interdũ, ut ex gingiuæ ulcere, ſiue* parotides ſint, ſiue non ſint, diutius pus feratur. Quod aut dente corrupto, aut fracto, uel aliter uitiato oſſe, maximeq́; id per fiſtulam uenire conſueuit, ubi incidit, locus aperiendus, dēs eximendus: teſta oßis, ſi qua exceßit, recidenda eſt, ſi quid uitioſi eſt, radendũ. Poſt quæ, quid fieri debeat, ſuprà in aliorum ulcerũ curatione comprehenſum eſt. Si uerò à dentibus gingiuæ recedunt, eædem antheræ ſuccurrunt. Vtile eſt etiam pira, aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemq́; præſtare non acre acetum in ore retentum poteſt.

* παρόδοντις fuit, ſiue nõ fuit

De Vuæ morbo, & curatione. CAP. XIII.

VVæ uehemēs inflammatio terrere quoq; debet. Itaq; in hac abſtinētia neceſſaria eſt, & ſanguis recte mittitur, & ſi id aliqua res prohibet, aluus utiliter ducitur, caputq́; ſuper hæc uelandũ, & ſublimius habendum eſt: tum aqua gargarizandũ, in qua ſimul rubus & lenticula decocta ſit. Illinenda autē ipſa uua uel omphacio, uel galla,

uel alumine ſciſcili, ſic ut cuilibet eorũ mel adijciatur. Eſt etiã medicamẽtũ huic aptum, quod Androniũ adpellatur. Cõſtat ex his, alumine ſciſsili, ſquama æris rubri, atramento ſutorio, galla, myrrha, miſy. Quæ per ſe cõtrita miſtaq; rurſus paulatim adiecto uino auſtero teruntur, donec his mellis craßitudo ſit: ubi horũ aliquo illita uua eſt, chelidoniæ quoq; ſucco per cochlear illita uua maxime prodeſt. Fere multa pituita decurrit, cunq́; ea quieuit, ex uino calido gargarizandũ. Quòd ſi minor in ea inflãmatio, laſer terere, eiq́; adijcere frigidã aquã ſatis eſt, eamq́; aquã cochleario exceptam ipſi uuæ ſubijcere: Ac mediocriter eam tumentem aqua quoq; frigida, eodẽ modo ſubiecta, reprimit. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoq; eſt, uel cum laſere, uel ſine eo hac curatione uuæ ſubiecta eſt.

Andronium.

De Cancro oris. CAP. XV.

SI quando autem ulcera oris cancer inuaſit, primo conſiderandum eſt, num malus corporis habitus ſit, eiq́; occurrendum, deinde ipſa ulcera curãda. Quòd ſi in ſumma parte id uitium eſt, ſatis proficit anthera humido ulceri arida inſperſa, ſicciore cum exigua parte mellis illita. Si paulo altius, chartæ combuſtæ partes duæ, auripigmenti pars una. Si penitus malum deſcendit, chartæ combuſtæ partes tres, auripigmenti pars quarta. Aut pares portiones ſalis fricti, & iridis frictæ. Aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Neceſſarium autem eſt linamentum in roſa tingere, & ſuper adurẽtia medicamẽta imponere, ne uicinum & ſanum locum lædant. Quidam etiam in acris aceti heminã frictum ſalem conijciunt, donec tabeſcere deſinat: deinde id acetũ coquũt, donec exicetur, eumq́; ſalem contritum inſpergunt. Quoties autem medicamentum inijcitur, & antè & pòſt os diluendũ eſt,

uel

uel cremore lenticulæ, uel aqua in qua aut eruū, aut oleæ, aut uerbenæ decoctæ ſint, ſic ut cuilibet eorū paulum mellis miſceatur. Acetum quoq; ex ſcilla retentum ore, ſatis aduerſus hæc ulcera proficit. Ex aceto cocto ſali, ſicut ſuprà demōſtratū eſt, rurſus miſtum acetū. Sed & diu cōtinere utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout uehemens malum eſt, neceſſarium eſt. Quòd ſi puer eſt, cui id incidit, ſpecillum lana inuolutum in medicamentum demittendum eſt, & ſuper ulcus tenendum, ne per imprudentiā adurentia deuoret. Et ſi dolor in gingiuis eſt, mouenturq́; aliqui dentes, refici eos oportet: nam curationes uehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo nō eſt neceſſarium, quoniam excidere commodius eſt. Et id quidem æque aduſtum atq; exciſum, ſine ea curatione, quæ corpori manu adhibetur, impleri non poteſt. Gingiuarum uero oſſa, quæ hebetia ſunt, in perpetuum uſtione nudantur. Neque enim poſtea caro increſcit. Imponenda tamen aduſtis lenticula eſt, donec ſanitatem, qualis eſſe poteſt, recipiant.

De Parotidibus, quæ ſub auribus oriuntur.

CAP. XVI.

HAec in capite fere medicamentis egent. Sub ipſis uerò auribus oriri παρώτιδες ſolent, modo in ſecunda ualetudine ibi inflammatione orta, modo poſt longas febres, illuc impetu morbi conuerſo. Id abſceſſus genus eſt. Itaq; nullam nouam curationem deſiderat. Animaduerſionem tantummodo hanc habet neceſſariam, quia ſi ſine morbo id intumuit, primum reprimentium experimentum eſt. Si ex aduerſa ualetudine, illud inimicum eſt, maturariq́; & quàm primum aperiri commodius eſt.

De Vmblici prominētis curatione. CAP. XVII.

AD Vmbilicos uerò prominētes, ne manu ferroq́; utendum ſit, antè tentandum eſt, ut abſtineat, aluus his ducatur, imponatur ſuper umbilicum id, quod ex his conſtat: Cicutæ et fuliginis, ſingulorū P. I. ✕. ceruſſæ elotæ P. IIII. ✕. plumbi eloti P. VIII. ✕. ouis duobus, quibus etiā ſolani ſuccus adijcitur. Hoc dilutius impoſitum eſſe oportet, & interim conquieſcere hominem, cibo modico uti, ſic ut uitentur omnia inflantia.

De obſcœnarum partium uitijs, & curationibus, CAP. XVIII.

PRoxima ſunt ea, quæ ad partes obſcœnas pertinent, quarum apud Græcos uocabula & tolerabilius ſe habēt, & accepta iam uſu ſunt, cum omni ferè medicorū uolumine atq; ſermone iactentur: apud nos fœdiora uerba, ne conſuetudine quidem aliqua uerecundius loquentium * commendata ſunt: ut difficilis hæc explanatio ſit, ſimul & pudorem, & artis præcepta ſeruantibus. Neq; tamen ea res à ſcribendo deterrere me debuit. Primum, ut omnia quæ ſalutaria accepi, comprehenderem, dein quia in uulgus eorum curatio etiam præcipuè cognoſcenda eſt, quæ inuitiſſimus quiſq; alteri oſtendit.

*accommodata

De Colis morbis, & curationibus.

IGitur ſi ex inflammatione Coles intumuit, reduci'que ſumma cutis, aut rurſus induci non poteſt, multa calida aqua fouendus locus eſt. Vbi uerò glans contecta eſt, oriculario quoq; clyſtere inter eam, cutemq́; aqua calida inſerenda eſt. Si mollita ſic & extenuata cutis, ducenti paruit, expeditior reliqua curatio eſt. Si tumor uicit, imponenda eſt uel lenticula, uel marrubiū, uel oleæ folia ex uino cocta, ſic ut cuilibet eorū, dū teritur, mellis paulum adijciatur

tur. Surſumq́; coles ad uentrem deligandus eſt. Quod in omni curatione eius neceſſarium eſt. Iſq́; homo continere ſe debet, & abſtinere à cibo, & potione aquæ tantum à ſiti uindicari. Poſtero die rurſus adhibendum ijſdem rationibus aquæ fomentum eſt, & cum ui quoq; experiundum, an cutis ſequatur. Eaq́; ſi non parebit, leuiter ſummo ſcalpello concidenda erit. Nam cum ſanies profluxerit, extenuabitur is locus, & facilius cutis ducetur. Siue autem hoc modo uicta erit, ſiue nunquam repugnauerit, ulcera uel in cutis ulteriore parte, uel in glande ultra'ue eam in cole reperientur: quæ neceſſe eſt, aut pura ſicca'ue ſint, aut humida, & purulenta. Si ſicca ſunt, primùm aqua calida fouenda ſunt: deinde imponendũ lyciũ ex uino eſt, aut amurca coćta cũ eodẽ, aut cũ roſa butyrũ. Si leuis ijs humor ineſt, uino eluenda ſunt, tum butyri, & roſæ mollis paulum, & reſinæ terebinthinæ pars quarta adijcienda eſt, eoq́; utendũ. Aut ſi pus ex his profluit, ante omnia elui mulſo calido debent. Tũ imponi piperis P. I. ⚹. myrrhæ P. II. ⚹. croci, myſyos coćti, ſingulorũ P. II. ⚹. Quæ ex uino auſtero coquũtur, donec mellis craßitudinẽ habeãt. Eadẽ autẽ cõpoſitio tonſillis, uuæ madentiori, nariũq́; ulceribus accõmodata eſt. Aliud ad eam piperis P. I. ⚹. myrrhæ P. I. ⚹. croci P. II. ⚹. miſyos coćti P. I. ⚹. æris cõbuſti P. II. ⚹. primum ex uino auſtero conteruntur, deinde ubi inaruerunt, iterum terũtur ex paßi tribus cyathis, & incoquuntur, donec uiſci craßitudinem habeant. Aerugo quoq; cũ coćto melle, & ea quæ ad oris ulcera ſuprà comprehenſa ſunt, curant. Aut Eraſiſtrati compoſitio, aut Cratonis recte ſuper purulẽta naturalia imponitur. Folia quoq; oleæ ex nouem cyathis uini coquuntur. His adijcitur aluminis ſcißilis P. IIII. ⚹. lycij P. VIII. ⚹. mellis ſeſquicyathus.

Ac ſi plus puris eſt, id medicamentũ ex melle: ſi minus, ex uino diluitur. Illud perpetuũ eſt, poſt curationẽ dũ inflammatio manet, quale ſuprapoſitũ eſt, cataplaſma ſuprà dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare. Quòd ſi pus & multũ, & cũ malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet, ſic, ut ei mellis paulum adijciatur: aut oleæ, aut lentiſci folia, uel marrubiũ decoquendũ eſt, eoq; humore eodẽ modo cũ melle utendũ, imponendaq; eadem, aut etiã omphaciũ cum melle, aut id quod ex ærugine & melle ad aures fit, aut compoſitio Andronis, aut anthera, ſic, ut ei paulũ mellis adijciatur. Quidã ulcera omnia, de quibus adhuc dictum eſt, lycio ex uino curant. Si uero ulcus latius atq; altius ſerpit, eodẽ modo elui debet. Imponi uero, aut ærugo, aut omphaciũ cũ melle, aut Andronis cõpoſitio, aut marrubij, myrrhæ, aut croci, aluminis ſciſſilis cocti, roſæ foliorũ aridorũ, gallæ, ſingulorũ P. I. ⚹. minij ſinopici P. II. ⚹. Quæ per ſe ſingula primum terũtur, deinde iuncta iterũ melle adiecto, donec liquidi cerati craſſitudinẽ habeant: tũ in æneo uaſe leniter coquũtur, ne ſuperfluant. Cũ iam guttæ indureſcunt, uas ab igne remouetur, idq; medicamẽtũ, prout opus eſt, aut ex melle aut ex uino liquatur. Idem autem per ſe etiã ad fiſtulas utile eſt. Solet etiam interdum ad neruos ulcus deſcendere, profluitq; pituita multa, ſanies tenuis maliq; odoris, non cocta, aut aquæ ſimilis, in qua caro recens lota eſt. Doloresq; is locus & punctiones habet. Id genus quamuis inter purulenta eſt, tamen lenibus medicamentis curandum eſt, quale eſt emplaſtrum τετραφάρμακον ex roſa liquatum, ſic ut thuris quoq; paulum ei miſceatur. Aut id quod ex butyro, roſa, reſina, melle fit, ſuprà uero à me poſitum eſt. Præcipueq; id ulcus multa calida aqua fouẽdum eſt, uelandũq;,

neq;

neq; frigori committēdum. Interdum autem per ipſa ulcera, coles ſub cute exeſus, ſic ut glās excidat. Sub quo caſu cutis ipſa circuncidēda eſt. Perpetuumq́; eſt, quoties glās, aut ex cole aliquid uel excidit, uel abſcinditur, hanc non eſſe ſeruandam, ne conſidat, ulceriq́; agglutinetur, ac neque reduci poßit poſtea, & fortaſſe fiſtulam quoque urinæ includat. Tubercula etiam, quæ φύματα Græci uocant, circa glandem oriuntur, quæ uel medicamentis uel ferro aduruntur, & cum cruſtæ exciderunt, ſquama æris inſpergitur, ne quid ibi rurſus increſcat.

De Cancri, qui in cole naſcitur, curatione.

HAec citra cancrum ſunt, qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque uel præcipue ulcera infeſtat. Incipit à nigritie, quæ ſi cutem occupauit, protinus ſpecillum ſubijciendum, eaq́; incidenda eſt, deinde oræ uulſella prehendendæ: tum quicquid corruptum eſt, excidendum, ſic ut ex integro quoque paulum demat, idq́; adurendum. Quoties quid uſtum eſt, id quoque ſequitur: ut imponenda lenticula ſit, deinde ubi cruſtæ exciderunt, ulcera ſic, ut alia, curentur. At ſi cancer ipſum colem occupauit, inſpergenda aliqua ſunt ex adurentibus, maximéque id quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. Si medicamenta uincuntur, hic quoque ſcalpello quicquid corruptum eſt, ſic ut aliquid etiam integri trahat, præcidi debet. Illud quoq; æque perpetuū eſt, exciſo cācro uulnus eſſe adurēdū. Sed ſiue ex medicamētis, ſiue ex ferro cruſtæ occalluerūt, magnū periculum eſt, ne his decidentibus ex cole profuſio ſanguinis inſequatur. Ergo longa quiete & immobili penè corpore opus eſt, donec ex ipſo cruſtæ puræ leniter reſoluantur. At ſi uel uolens aliquis, uel imprudens, dum ingreditur, immature cruſtas diduxit, & fluit

ſanguis, frigida aqua adhibĕda eſt. Si hæc parŭ ualet, decurrendum eſt ad medicamenta, quæ ſanguinĕ ſupprimŭt. Si ne hæc quidĕ ſuccurrŭt, aduri diligĕter et timide debet, neq; ullo poſtea motu dandus eidem periculo locus eſt.

De Phagedænæ in cole naſcentis curatione.

NOnnunquam etiă id genus ibi cancri, quod φαγέδαινα à Græcis nominatur, oriri ſolet, in quo minime differendum, ſed protinus iiſdem medicamentis occurrendum eſt, & ſi parum ualent, ferro adurendum. Quædam etiam nigrities eſt, quæ nŏ ſentitur, & ſerpit, ac ſi ſuſtinuimus, uſq; ad ueſică tendit, neq; ſuccurri poſtea poteſt. Si id in ſumma glăde circa fiſtulă urinæ eſt, prius in ea tenue ſpecillum demittendŭ eſt, ne claudatur: deinde id ferro adurĕdŭ. Si uero alte penetrauit, quicquid occupatŭ eſt præcidĕdum eſt. Cæterŭ eadem, quæ in aliis cancris, faciĕda ſunt.

De Carbunculo, qui in cole naſcitur.

OCcalleſcit etiam in cole interdum aliquid, idq; omni penè ſenſu caret, quod ipſum quoq; excidi debet. Carbunculus autĕ ibi natus, ut primŭ apparet, oriculario clyſtere eluĕdus eſt. Deinde ipſe quoq; medicamentis urĕdus, maximéque chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle. Vbi is excidit, liquidis medicamentis utendum eſt, quæ ad ora ulceris componuntur.

De Teſticulorum morbis, & eorum curatione.

IN Teſticulis uerò, ſi qua inflămatio ſine ictu orta eſt, ſanguis ex talo mittĕdus eſt, à cibo abſtinendŭ, imponĕdum ex faba farina ex mulſo cocta, cŭ cumino cŏtrito ex melle cocto. Aut contritŭ cuminŭ cŭ cerato ex roſa facto. Aut lini ſemen frictŭ, contritŭ, & in mulſo coctŭ, aut tritici farina ex mulſo cocta cŭ cupreſſo, aut lilij radix contrita. Aut ſi iidem induruerunt, imponi debet lini uel fœni græci

græci ſemen ex mulſo coctum, aut ex cyprino ceratũ: aut ſimila ex uino contrita, cui paulum croci ſit adiectum. Si uetuſtior iam durities eſt, maxime proficit cucumeris agreſtis radix ex mulſo cocta, deinde cõtrita. Si ex ictu tument, ſanguinẽ mitti neceſſariũ eſt, magisq; ſi etiã liuent. Imponendũ uerò utrumlibet ex his, quæ cum cumino cõponũtur, ſupraq; propoſita ſunt. Aut ea cõpoſitio quæ habet nitri cocti P. I. ✱. reſinæ pineæ, gummi, ſingulorũ P. II. ✱. uuæ taminiæ ſine ſeminibus P. IIII. ✱. mellis quãtũ ſatis ſit ad ea cogenda. Quòd ſi ex ictu teſticulis aliquid deſit, fere quoq; increſcit, neq; aliter ſuccurri poteſt, q̃ ſi inciſo ſcroto, et pus emiſſum, et ipſe teſticulus exciſus eſt.

De Rhagadijs, & Condylomate, & Hæmorrhoidibus, alijsq; ani morbis, & curationibus eorum: & primo de Rhagadijs.

ANus quoq; multa tædijq; plena mala recipit, nec in ſe multũ abhorrentes curationes habet. At primũ in eo ſæpe, & quidẽ pluribus locis, cutis exciditur, Ραγάδια Græci uocãt. Id ſi recens eſt quieſcere homo debet, & in aqua calida deſidere. Colũbina quoq; oua coquẽda ſunt, & ubi induruerunt purgãda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, ſic ut inuicẽ utroq; aliquis utatur. Tum tetrapharmacũ, aut rhypodes roſa diluendum eſt, aut hyſſopum recens miſcendum cum cerato liquido ex roſa facto. Aut eidem cerato liquido plumbũ elotum adijciendũ. Aut reſinæ therebinthinæ myrrha, aut ſpumæ argenti, uetus oleum. Et quolibet ex his id perungendũ. Si quicquid læſum eſt, extrà eſt, neq; intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum ſuperdandum eſt, & quicquid antè adhibuimus cerato contegendum. In hoc autem caſu neq; acri

bus cibis utendum, neq; aſperis, nec aluum comprimenti bus, ne aridum quidem quicquam ſatis utile eſt, niſi admo dum paulum. Liquida, lenia, pinguia, glutinoſa meliora ſunt. Vino leni uti nihil prohibet.

De Condylomate.

Condyloma autē eſt tuberculum, quod ex quadam inflāmatione naſci ſolet. Id ubi ortū eſt, quod ad quietem, cibos, potionesq; pertinet, eadē ſeruari debent, quæ proxime ſcripta ſunt. Iiſdem etiam ouis recte tuberculum id fouetur. Sed deſidere antè homo in aqua debet, in qua uerbenæ decoctæ ſunt ex reprimentibus. Tum recte imponitur & lenticula cū exigua mellis parte, & ſertula campana ex uino cocta, & rubi folia cōtrita cū cerato ex roſa facto, & cum eodem cerato contritum uel cotoneum malum, uel malicorij ex uino cocti pars interior, & chalcitis cocta atq; contrita, deinde hyſſopo ac roſa excepta. Et ex ea compoſitione, quæ habet thuris P. I. ✳. aluminis ſciſsilis P. II. ✳. ceruſſæ P. III. ✳. ſpumæ argenti P. V. ✳. Quibus dum teruntur, inuicem roſa & uinum inſtillatur. Vinculum autem ei loco linteolū, aut panniculus quadratus eſt, qui ad duo capita duas anſas, ab altera uerò parte totidē faſcias habet, cumq; ſubiectus eſt, anſis ad uentrem datis à poſteriore parte in eas adductæ faſciæ conijciuntur, atque ubi artatæ ſunt, dexteriori ſiniſtra, ſiniſteriori dextra procedit, circūdatæq; circa aluū inter ſe nouiſsime nodo deligātur. Sed ſi uetus cōdyloma iam induruit, neq; ſub his curationibus deſidit, aduri medicamēto poteſt, qđ ex his cōſtat, æruginis P. II. ✳. myrrhæ P. IIII. ✳. gummi P. VIII. ✳. thuris P. XII. ✳. ſtibis, papaueris lacrymæ, acaciæ, ſing. P. XVI. ✳. quo medicamēto quidā etiā ulcera, de qbus ꝓxime dixi, renouāt. Si hoc parū in cōdylomate

proficit

proficit, adhiberi poſſunt etiā uehemētius adurentia. Vbi cōſumptus eſt tumor, ad medicamēta lenia trāſeundū eſt.

De Hæmorrhoidibus.

TErtium autem uitium eſt, ora uenarū tanquam ex capitulis quibuſdā ſurgentia, quæ ſæpe ſanguinē fundunt, αἱμοῤῥοΐδας Græci uocant. Idq; etiā in ore uuluæ fœminarū incidere cōſueuit. Atq; in quibuſdam parum tutò ſupprimitur, q ſanguinis profluuio imbecilliores nō fiūt. habent enim purgationē hanc, nō morbum. Ideoq; curati quidā cum ſanguinis exitū non haberēt, inclinata in præcordia ac uiſcera materia, ſubitis & grauiſſimis morbis correpti ſunt. Si cui uerò id nocet, is deſidere in aqua ex uerbenis debet: imponere maxime malicoriū cū aridis roſæ folijs cōtritum, aut ex his aliqua quæ ſanguinē ſupprimunt. Solet autē oriri inflāmatio, maxime ubi dura aluus eum locū læſit. Tum in aqua dulci deſidendum eſt, & id fouendum ouis, imponendi uitelli cum roſæ folijs ex paſſo *ſubacto: idq; ſi intus eſt, digito illinendū: ſi extrà, ſuper illitū panniculū imponendū eſt. Ea quoq; medicamenta, quæ recentibus ſciſſuris poſita ſunt, hic idonea ſunt. Cibis uerò in hoc caſu ijſdē, quibus in prioribus, utendū eſt. Si iſta parum iuuant, ſolent impoſita medicamēta adurentia, ea capitula abſumere. Ac ſi iam uetuſtiora ſunt, ſub autore Dionyſio inſpargenda ſandaraca eſt, deinde imponendum, quod ex his conſtat: Squamæ æris, auripigmenti, ſingulorū P. v. ✕. ſaxi calcis P. VIII. ✕. poſtero die acu compungendum. Aduſtis capitulis fit cicatrix, quæ ſanguinē fundi prohibet. Sed quoties is ſuppreſſus eſt, ne quid periculi afferat, multa exercitatiōe digerēda materia eſt. Prætereaq; & uiris & fœminis, quibus menſtrua non proueniunt, interdum ex brachio ſanguis mittendus eſt.

*ſubactis

Si anus

Si anus,uel os uuluæ procidit,qua curatione utendum ſit.

AT ſi anus ipſe,uel os uuluæ procidit(nam id quoque interdum fit)cõſiderari debet purum'nc id ſit, quod prouolutũ eſt,an humore muccoſo circundatũ. Si purum eſt,in aqua deſidere homo debet,aut ſalſa,aut cum uerbenis,uel malicorio incocta. Si humidũ,uino auſtero ſubluẽdũ eſt, illinẽdumq; fæce uini cõbuſta. Vbi utrolibet modo curatũ eſt,intus reponẽdum eſt, imponẽdaq; plantago cõtrita,uel folia ſalicis in aceto cocta,tum linteolum,& ſupèr lana æque deliganda,cruribus inter ſe deuinctis.

De ulcere fungo ſimili in ano.

FVngo quoq; ſimile ulcus in eadem ſede naſci ſolet. Id ſi hyems eſt,egelida: ſi aliud tempus,frigida aqua fouendum eſt:deinde* ſpuma æris inſpergenda, ſupraq; ceratum ex myrteo factũ,cui paulum ſquamæ fuliginis,calcis ſit adiectum. Si in hac ratione non tollitur,uel medicamentis uehementioribus,uel ferro adurendum eſt.

*ſquama

De digitorum ulceribus. CAP. XIX.

DIgitorum autẽ uetera ulcera cõmodiſsime curantur, aut lycio, aut myrrha cocta, cum utrilibet uinũ adiectum eſt. In iiſdẽ recedere ab ungue carũcula cũ magno dolore cõſueuit, πτερύγιον Græci appellãt. Oportet alumẽ melinũ rotundũ in aqua liquare,donec mellis craſsitudinẽ habeat:tum quãtũ eius aridi fuit, tantundẽ mellis infundere,et radiculã miſcere,donec ſimilis croco colore fiat,eoq; illinere. Quidã ad eundẽ uſum decoquere ſimul maluã ſolent: cũ paria põdera aluminis aridi et mellis miſcuerint. Si hac ratione ea nõ exciderũt, excidẽda ſunt:deinde digiti fouẽdi aqua ex uerbenis,imponẽdumq; ſupèr medicamentũ ita factũ: Calcitis,malicoriũ,ſquama æris excipiuntur

tur fico pingui leniter coćto ex melle. Aut chartæ combu-
ſtæ, auripigmẽti, ſulphuris ignẽ nõ experti par modus ce-
rato miſcetur ex myrteo facto. Aut æruginis raſæ P. I. ⚹.
ſquamæ P. II. ⚹. mellis cyatho cogũtur, aut pares portio-
nes miſcẽtur, ſaxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quic-
quid horũ impoſitũ eſt, tegendũ linteolo aqua madefacto
eſt, tertio die digitus reſoluẽdus eſt. Si quid aridi eſt, iterũ
excidendũ, ſimilisq; adhibẽda curatio eſt. Si non uincitur,
purgãdus ſcalpello, tenuibusq; ferramentis adurẽdus eſt,
& ſicut reliqua uſta curandus eſt. At ubi ſcabri ungues
ſunt, circumaperiri debẽt, quà corpus cõtingũt, tũc ſuper
eos ex hac cõpoſitiõe æque imponi ſandaracæ, ſulphuris,
ſingulorũ P. II. ⚹. nitri, auripigmẽti, ſingulorũ *P. II. ⚹. *al. P. IIII.
reſinæ liquidæ P. VIII. ⚹. Tertioq; id die reſoluendum
eſt. Sub quo medicamento uitioſi ungues cadunt, & in
eorum locum meliores renaſcuntur.

LIBER SEPTIMVS.

De Chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis eſſe Chirurgus debeat, & quid in hoc libro deſcribatur.

Tertiam eſſe medicinæ partem, quæ manu curet, & uulgo notum, & à me propoſitum eſt. Ea nõ quidem medicamenta atq; uictus rationem omittit, ſed manu tamen plurimũ præſtat, eſtq; eius effectus inter omnes medicinæ partes euidentiſsimus. Siquidem in morbis cum multum fortuna conferat, eademq; ſæpe ſalutaria, ſæpe uana ſint, poteſt dubitari ſecunda ualetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit. In his quoque, in quibus medicamentis maxime nitimur, quamuis profe-

ctus euidentior eſt, tamen ſanitatem & per hæc fruſtrà quæri, & ſine his reddi ſæpe manifeſtum eſt. Sicut in oculis quoq; deprehendi poteſt, qui à medicis diu uexati, ſine his interdum ſaneſcunt. At in ea parte, quæ manu curat, euidens eſt, omnem profectum, ut aliquid ab alijs adiuuetur, hinc tamen plurimum trahere. Hæc autem pars cum ſit uetuſtiſsima, magis tamen ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, quàm à prioribus exculta eſt. Deinde poſteaquàm diducta ab alijs habere profeſſores ſuos cœpit, in Aegypto quoque increuit, Philoxeno maxime autore, qui pluribus uoluminibus hanc partem diligentiſsime comprehendit. Gorgias quoque & Soſtratus, & Hieron, & Apollonij duo, & Ammonius Alexandrinus, multiq; alij celebres uiri, ſinguli quædam repererunt. Ac Romæ quoq; nõ mediocres ꝓfeſſores, maximeq; nuper Tryphon pater, & Euelpiſtus, &, ut ex ſcriptis eius intelligi poteſt, horum eruditiſsimus Meges, quibuſdam in melius mutatis, aliquantum ei diſciplinæ adiecerunt. Eſſe autem chirurgus debet adoleſcẽs, aut certè adoleſcẽtiæ propior, manu ſtrenua, ſtabili, nec unquam intremeſcente, eaq; nõ minus ſiniſtra, quàm dextra promptus, acie oculorũ acri, claraq;, animo intrepidus, immiſericors, ſic ut ſanari uelit eum, quem accipit, non ut clamore eius motus, uel magis quàm res deſiderat, properet, uel minus quàm neceſſe eſt, ſecet: ſed perinde faciat omnia, ac ſi nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur. Poteſt aũt requiri, quid huic parti proprie uendicandũ ſit, quia uulnerũ quoq; ulcerũq; multorũ curationes, quas alibi executus ſum, chirurgi ſibi uendicãt. Ego eundẽ quidẽ hominem poſſe omnia iſta præſtare concipio. Atq; ubi ſe diuiſerunt, eum laudo, qui quàmplurimũ percipit. Ipſe autẽ huic parti ea reliqui, in quibus

quibus uulnus facit medicus, nõ accipit, & in quibus uulneribus ulceribuſue plus perfici manu, quàm medicamẽto credo: tũ quicquid ad oſſa pertinet, quæ deinceps exequi adgrediar, dilatisq; in aliud uolumẽ oßibus, in hoc cætera explicabo: præpoſitisq; his, quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quæ proprias ſedes habent, tranſibo.

De Luxatis. CAP. I.

LVxata igitur, in quacũq; parte corporis ſunt, quãprimũ ſic curari debẽt, ut quà dolor eſt, eà ſcalpello cutis crebro incidatur, detergaturq; eodẽ aduerſo profluens ſanguis. Quòd ſi paulò tardius ſubuenitur, iamq; etiã rubor eſt, qua rubet corpus, ſi tumor quoq; acceßit, quacũq; is eſt, id optimũ auxiliũ eſt. Tum ſuperdanda reprimẽtia ſunt: maximeq; lana ſuccida ex aceto & oleo. Quòd ſi leuior is caſus eſt, poßũt etiã ſine ſcalpello impoſita eadẽ mederi. Et ſi nihil aliud eſt, cinis quoq; maxime ex ſarmẽtis. Si is nõ eſt, qlibet alius ex aceto, uel etiã ex aqua coactus.

De his quæ per ſe intumeſcunt, quomodo excidenda, & curanda ſint. CAP. II.

VErum hoc quidẽ promptũ eſt. In his autẽ negotium maius eſt, quæ per ſe uitio intus orto intumeſcũt, & ad ſuppurationẽ ſpectant. Ea omnia genera abſceſſuũ eſſe aliâs propoſui, medicamentaq; eis idonea executus ſum. Nũc ſupereſt, ut dicã in iiſdẽ quæ manu fieri debeãt. Ergo priuſquã indureſcãt, cutẽ ĩcidere, et cucurbitulã accõmodare oportet, quæ qcqd illuc malæ corruptæq; materiæ coiit, extrahat, idq; iterũ tertioq; rectè fit, donec omne indiciũ inflãmationis excidat. Neq; tamẽ fas nõ eſt, nihil cucurbitula agere. Interdũ enim, ſed raro quicquid abſcedit, uelamẽto ſuo includitur, id antiqui tunicã nominabãt. Tunica. Meges, quia tunica omnis neruoſa eſt, dicit nõ naſci ſub eo uitio neruũ, quo caro cõſumeretur, ſed ſubiecto iam ue

tuſtiore pure callũ circundari. Quod ad curationis ratio nẽ nullo loco pertinet, quia quicquid dixi, ſi tunica eſt, idẽ ſi callus eſt, fieri debet. Neq; ulla res prohibet, etiã ſi callus eſt, tamen quia cingit, tunicã nominari. Tum pure quoq; maturior hæc interdũ eſſe cõſueuit. Ideoq; qđ ſub ea eſt, extrahi per cucurbitulã nõ poteſt. Sed facile id intelligitur, ubi nihil admota illa mutauit. Ergo ſiue id incidit, ſiue iã durities eſt, in hac auxilij nihil eſt. Et ut aliâs ſcripſi, uel auertẽda cõcurrẽs eò materia, uel digerẽda, uel ad maturitatem perducẽda eſt. Si priora cõtigerunt, nihil præter ea neceſſariũ eſt. Si pus maturuit in alis quidẽ & in inguinibus, raro ſecãdũ eſt. Itẽ ubicũq; mediocris abſceſſus eſt. Itẽ quoties in ſumma cute, uel etiã carne uitiũ eſt, niſi feſtinare curantis imbecillitas cogit. Satiſq; eſt cataplaſmata efficere, ut per ſe pus aperiatur. Nam fere ſine cicatrice poteſt eſſe is locus, qui expertus ferrũ non eſt. Si autẽ altius malũ eſt, cõſiderari debet, neruoſus'ne is locus ſit, an nõ ſit. Nam ſi ſine neruis eſt, cãdenti ferramẽto aperiri debet. Cuius hæc gratia eſt, quòd exigua plaga diutius ad pus euocandum patet, paruaq; poſtea cicatrix fit. At ſi nerui iuxtà ſunt,* in his periculum eſt, ne uel diſtendantur hi, uel membrum debilitent. Neceſſaria uerò opera ſcalpelli eſt. Sed cætera etiam ſubcruda aperiri poſſunt. Inter neruos uerò ultima expectanda maturitas eſt, quæ cutem extenuet, eiq; pus iungat, quò propius reperiatur. Itemq; * aliam rectam plagam deſiderant in carne, quia fere uehementer cutem extenuat, tota ea ſuper pus excidenda eſt. Semper autẽ ubi ſcalpellus admouetur, id agendũ eſt, ut & quãminimæ, & quãparciſſimæ plagæ ſint: cũ eo tamẽ ut neceſſitati ſuccurramus & in modo & in numero. Nã maiores ſinus, latius interdũ etiã duabus

*ignis alienum eſt

*alia

bus

bus aut pluribus lineis incidendi ſunt. Dandaq́; opera, ut imus ſinus exitum habeat, nequis humor intus ſubſidat, qui proxima & adhuc ſana rodendo ſinuet. Eſt etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda ſit. Nam ubi poſt longos morbos totus corporis habitus uitiatus eſt, lateq́; ſe ſinus diffundit, et in eo pars cutis pallet, ſcire licet eam iam emortuam eſſe, & inutilem futuram. Ideoq́; excidere commodius eſt, maxime ſi circa articulos maiores id euenit, cubantemq́; ægrum fluens aluus *exercuit, neque per alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet, ut plaga ad ſimilitudinem myrtei folij fiat, quo facilius ſaneſcat. Idq́; perpetuum eſt. Vbicumq; medicus ex quacunq; cauſa cutem excidit, pure effuſo in alis uel inguinibus, linamento opus non eſt. Spongia ex uino imponenda eſt. In cæteris partibus, ſi æquè ea linamenta ſuperuacua ſunt, purgationis cauſa paulum mellis infundendum, dein glutinantia ſupèr danda. Si illa neceſſaria ſunt, ſuper ea quoq; ſimiliter dari ſpongia eodē modo ex uino expreſſa debet. Quando autē linamentis opus ſit, quādo non ſit, aliàs dictū eſt. Cætera eadē, inciſa ſuppuratiōe, faciēda ſút, quæ ubi per medicamenta rupta eſt, faciēda eſſe propoſui.

*exhaurit

De bonis malis'ue ſignis exulceratorum.

CAP. III.

PRotinus autem quantum curatio efficiat, quantumq́; aut ſperari aut timeri debeat, ex quibuſdā ſignis intelligi poteſt, fereq́; ijſdē quæ in uulneribus expoſita ſunt. Nā bona ſigna ſunt, ſomnū capere, facile ſpirare, ſiti non confici, cibū non faſtidire, ſi febricula fuit, ea uacare. Itēq́; habere pus albū, leue, nō fœdi odoris. Mala ſunt, uigilia, ſpiritus grauitas, ſitis, cibi faſtidiū, febris, pus nigrū, aut feculentū, & fœdi odoris. Itē procedente curatione eruptio

ſanguinis: aut ſi antequàm ſinus carne impleatur oræ carnoſæ fiunt. Illa quoq; ipſa carne hebete nec firma, deficere tamen animam, uel ipſa curatione uel poſtea, peßimum omnium eſt. Quinetiam morbus ipſe ſiue ſubito ſolutus eſt, dein ſuppuratio exorta eſt, ſiue effuſo pure permanet, non iniuſte terret. Eſtq; inter cauſas timoris, ſi ſenſus in uulnere rodentium non eſt. Sed ut hæc ipſa fortuna huc illuc'ue diſcernit, ſic medici partium eſt, eniti ad reperiendã ſanitatẽ. Ergo quoties ulcus reſiluerit, eluere id: ſi reprimẽdus humor uidebitur, uino ex aqua pluuiatili miſto, uel aqua in qua lenticula cocta ſit, debebit. Si purgandũ erit, mulſo: rurſusq; imponere eadem. Vbi iam repreſſus uidebitur humor, ulcusq; purum erit, produci carnem conueniet, & foueri uulnus pari portione uini ac mellis, ſuperq; imponi ſpongia ex uino & roſa tincta. Per quæ cum caro producatur, plus tamen (ut aliàs quoq; dixi) uictus ratio eo confert, id eſt ſolutis iam febribus & cibi cupiditate reddita, balneum rarum, quotidiana, ſed lenis geſtatio, cibi potionesq; corpori reficiẽdo. Apteq; omnia quæ per medicamẽta ſuppuratione quoq; rupta ſequũtur, ſed quia magno malo uix ſine ferro mederi licet, in hũc locum reſeruata ſunt.

De Fiſtulis. CAP. IIII.

ADuerſus Fiſtulas quoq;, ſi altius penetrant, ut ad ultimas demitti collirium non poßit, ſi tortuoſæ ſunt, ſi multiplices, maius in manu quàm in medicamentis præſidium eſt, minusq; operæ eſt, ſi ſub cute tranſuerſæ feruntur, quàm ſi recte intus tendunt. Igitur ſi ſub cute trãſuerſa fiſtula eſt, demitti ſpecillum debet, ſupraq; id ea incidi: ſi flexus reperiuntur, hi quoq; ſimul ſpecillo & ferro perſequendi ſunt. Idẽq; faciendum, ſi plures ſe quaſi ramuli oſtendũt. Vbi ad fines fiſtulæ uentũ eſt, excidẽdus ex toto

callus

callus eſt, ſuperq́; fibulæ dandæ, & medicamentum quo glutinetur. At ſi rectà ſubter tendit, ubi, quò maxime ferat, ſpecillo exploratum eſt, excidi is ſinus debet, dein fibula oris cutis iniĳciēda eſt, & æque glutinantia medicamenta ſuperdanda ſunt. Aut ſi corruptius ulcus, quod interdũ oſſe utiato fit, ubi id quoq; curatum eſt, pus mouentia. Solent autem inter coſtas fiſtulæ ſubter exire, quod ubi incidit, eo loco coſta ab utraq; parte decidenda & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur: ſolent ubi coſtas tranſierunt, ſeptum id, quod tranſuerſum à ſuperioribus uiſceribus inteſtina diſcernit, uiolare. Quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris poteſt, & quia nonnunquam ſpiritus eo, cum humore quaſi bullante prorumpit, maximeq́; ſi hunc ore ille continuit. In eo medicamini locus nullus eſt. In cæteris uero quæ circa coſtas ſanabilia ſunt, pinguia medicamenta inimica ſunt, cæteris quæ ad uulnera accōmodantur, uti licet. Optime tamē ſicca linamenta, uel ſi purgandũ aliquid uidetur, in melle tincta imponuntur. Ventri nullum os ſubeſt, ſed ibi pernicioſæ admodũ fiſtulæ fiunt, adeo ut Soſtratus inſanabiles eſſe crediderit. Id nō ex toto ita ſe habere uſus oſtendit. Et quidē (quod maxime mirũ uideri poteſt) tutior fiſtula eſt contra iecur, & lienē, & uentriculum, quàm cōtra inteſtina: non quo pernicioſior res ibi ſit, ſed quo alteri periculo locum faciat. Cuius experimento moti quidã autores parum modum rei cognouerunt. Nam uenter ſæpe etiã telo perforatur, prolapſaq́; inteſtina conduntur, & oras uulneris ſuturæ cōprehendunt, quod quēadmodum fiat mox indicabo. Itaq; etiã ubi tenuis fiſtula abdomen perrumpit, excidere eam licet, ſuturaq́; oras coniungere. Si uero ea fiſtula intus patuit, exciſa neceſſe eſt latius foramen relinquat,

quod niſi magna ui utiq; ab interiore parte ſui nõ poteſt, qua quaſi mẽbrana quædã finit abdomen, quam περιτόναιον Græci uocant. Ergo ubi aliquis ingredi ac moueri cœpit, rũpitur illa ſutura, atq; inteſtina ſoluũtur. Quo fit, ut pereundũ homini ſit. Sed nõ omni modo res ea deſperationẽ habet. Ideoq; tenuioribus fiſtulis adhibẽda curatio eſt.

De ani fiſtulis.

PRopriam etiam num animaduerſionem deſiderãt ea, quæ in ano ſunt. In hac demiſſo ſpecillo, ad ultimum eius caput incidi cutis debet, dein nouo foramine ſpecillũ educi lino ſequẽte, quod in aliam eius partem ob idipſum perforatum coniectum ſit. Ibi linum prehendendũ, uinciendumq; cum altero capite eſt, ut laxe cutẽ, quæ ſuper fiſtulam eſt, teneat. Idq; linum eſſe debet crudũ, & duplex triplexúe, ſic tortũ ut unitas facta ſit. Interim autẽ licet negocia agere, ambulare, lauari, cibũ capere perinde atq; ſaniſsimo. Tantummodo id linũ bis die ſaluo nodo ducendum eſt, ſic ut ſubeat fiſtulã pars quæ ſuperior fuerit. Neque committẽdũ eſt, ut id linũ putreſcat. Sed tertio quoq; die nodus reſoluendus eſt, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoq; uetere, id in fiſtula cũ ſimili nodo relinquendũ. Sic enim id paulatim cutẽ, quæ ſuprà fiſtulam eſt incidit, ſimulq; et id ſaneſcit, quod à lino relictum eſt, & id quod ab eo mordetur, inciditur. Hæc ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt. Qui feſtinat, aſtringere cutẽ lino debet, quo celerius ſecet, noctuq; pernicillo tenuia quædã intus demittere, ut cutis hoc ipſo extenuetur, quo extenditur. Sed hæc dolorẽ mouent. Adijcitur celeritati * ſic, ut tormento quoq;, ſi & linum & id quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur, ex his quibus callum exedi poſui. Poterit tamen fieri ut ad ſcalpelli curationem

* ſicut

nem etiam illò loci ueniendũ ſit, ſi intus fiſtula fert, ſi multiplex eſt. Igitur in hæc genera demiſſo ſpecillo duabus lineis incidẽda cutis eſt, ut media inter eas habenula tenuis admodum eijciatur, ne protinus ora coëant, ſitq́; locus aliquis linamentis, quæ quàm pauciſsima ſuperinijcienda ſunt, omniaq́; eodem modo facienda, qui in abceſsibus poſitus eſt. Si uero ab uno ore plures ſinus erunt, recte fiſtula ſcalpello erit incidenda, ab eo cæteræ quæ iam patebũt lino excipiendæ: ſi intus aliqua procedet, quò ferrum tuto peruenire non poterit, collyrium demittendum erit. Cibus autem in omnibus eiuſmodi caſibus, ſiue manu ſiue medicamentis agetur, dari debet humidus, potio liberalis, diuq́; aqua: ubi iam caro increſcit, tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

De Telis è corpore extrahendis.

*TEla quoq; quæ illata corporibus intus hæſerunt, magno negocio ſæpe eijciuntur. Suntq́; quædã difficultates ex generibus eorum, quædam ex his ſedibus, in quas illa penetrarunt. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte qua uenit, aut ab ea in quã tetendit. Illic uiã qua redeat, ipſum ſibi fecit. Hic à ſcalpello accipit. Nam contra mucronem caro inciditur. Sed ſi nõ alte telum inſedit, & in ſumma eſt, aut certe magnas uenas & loca neruoſa non tranſijt, nihil melius eſt, quàm quà uenit, id euellere. Si uero plus eſt per quod telo reuertendũ, quàm quod perrumpendum eſt: iamq́; uenas neruoſq́; id tranſit, cõmodius eſt aperire quod ſupereſt, * itaq́; extrahere. Nã & propius* * ea'que *petitur & tutius euellitur, & in maiore membro ſi medium mucro tranſijt, facilius ſaneſcit quod peruium eſt, quia utrinq; medicamẽto fouetur. Sed ſi retro telum recipiendum eſt, amplianda ſcalpello plaga eſt, quo facilius id*

ſequatur, quoq; minor oriatur inflãmatio, quæ maior fit, ſi ab illo ipſo telo dũ redit, corpus laniatur. Item ſi ex alia parte uulnus aperitur, laxius eſſe debet, quàm ut telo poſtea tranſeunte amplietur. Sũma autẽ utraq; parte ita habenda cura eſt, ne neruus, ne uena maior, ne arteria incidatur. Quorum ubi aliquid detectum eſt, excipiendũ hamo retuſo eſt, abducendumq; ſcalpello. Vbi autẽ ſatis inciſum eſt, telum eximendũ eſt, tũ quoq; eodẽ modo & eadem cura habita, ne ſub eo quod eximetur, aliquid eorũ lædatur, quæ tuẽda eſſe propoſui. Hæc cõmunia ſũt. Propria quædam in ſingulis telorũ generibus ſubijciẽda ſunt, quæ protinus ſubijciam. Nihil tam facile in corpore quàm ſagitta cõditur, eademq; altiſsime inſedit. Hæc autẽ eueniunt, & quia magna ui fertur illa, & quia ipſa in anguſto eſt. Sæpius itaq; ab altera parte, quàm ex qua uenit, recipienda eſt, præcipueq; quia fere ſpiculis cingitur, quæ magis laniant, ſi retro, q̃ ſi cõtrà trahũtur. Sed inde aperta uia, caro diduci debet ferramento ad ſimilitudinẽ facto Græcæ literæ ψ. Deinde ubi apparuit, ſi mucro, ſi arundo inhæret, propellenda eſt, donec ab altera parte adprehendi & extrahi poſsit. Si iam illa decidit, ſolumq; intus ferrum eſt, mucro uel digitis adprehẽdi, uel forfice, atq; ita educi debet. Neq; alia ratio extrahẽdi eſt, ubi ab ea parte qua uenit, euelli magis placuit. Nam ampliato uulnere, aut arundo, ſi ineſt, euellẽda eſt: aut ſi ea nõ eſt, ferrũ ipſum. Quod ſi ſpicula apparuerunt, eaq; breuia & tenuia ſunt, forfice ibi cõminui debẽt, uacuũq; ab his telũ educi: ſi ea maiora ualentioraq; ſunt, fiſsis ſcriptorijs calamis cõtegenda, ac ne quid lacerẽt, ſic euellẽda ſunt. Et in ſagittis quidẽ hæc obſeruatio eſt. Latum uero telũ ſi conditum eſt, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti uulneri ipſi quoq; ingens uulnus adijciamus. Euellẽdum eſt ergo genere quodã

ferramẽti, quod Diocleũ Græci graphiſcũ uocant, quoniã autorem Dioclẽ habet, quẽ inter priſcos maximosq́; medicos fuiſſe iã poſui. Lamina uel ferrea uel ænea etiam ab altero capite duos utrinq; deorſum cõuerſos uncos habet, ab altero duplicata lateribus leuiterq́; extrema in eã partem inclinata, quæ ſinuata eſt, inſuper ibi etiã parte inclinata, quæ perforata eſt. Hæc iuxta telũ tranſuerſa demittitur. Deinde ubi ad imũ mucronẽ uẽtum eſt, paulũ torquetur, ut telũ foramine ſuo excipiat. Cum in cauo mucro eſt, ilico duo digiti ſubiecti partis alterius uncis, ſimul & ferramentũ id extrahũt & telum. Tertiũ genus telorum eſt, quod interdũ euelli debet, plũbea glans, aut lapis, aut ſimile aliquid, quod perrupta cute, integrũ intus inſedit. In omnibus his latius uulnus aperiẽdũ, idq́; quod ineſt, eà quà uenit, forfice extrahendũ eſt. Accedit uero aliquid difficultatis ſub omni ictu, ſi telum uel oſsi inhæſit, uel in articulo ſe inter duo oſſa demerſit, in oſſe uſq; eo mouendũ eſt, donec is locus laxetur, qui mucronẽ momordit, & tũ uel manu uel forfice telũ extrahẽdũ eſt, quæ ratio in dẽtibus quoque eijciendis eſt. Et uix unquam ita telũ nõ ſequitur. Sed ſi morabitur, excuti quoq; ictũ aliquo ferramẽto poterit. Vltimum eſt, ubi non euellitur, terebra iuxtà forare, ab eo quoq; foramine ad ſpeciem literæ ✝ contra telũ os excidere, ſic ut lineæ quæ diducuntur ad telum ſpectent, eo facto id neceſſe eſt labet, et facile auferatur. Inter duo uero oſſa ſi per ipſum articulum perruperit, circa uulnus duo membra faſcijs habenisúe deligãda, & per has in diuerſas partes diducenda ſunt, ut neruos diſtendant. Quibus extentis laxius inter oſſa ſpatium eſt, ut ſine difficultate telum recipiatur. Illud uidendum eſt, ſicut in alijs locis poſui, ne quis neruus, aut uena, aut arteria à telo lædatur, dum id

extrahitur, eadē ſcilicet ratiōe quæ ſuprà poſita eſt. At ſi uenenato quoq; telo quis ictus eſt, ijſdem omnibus, ſi fieri poteſt, etiã feſtinãtius actis adijcienda curatio eſt, quæ uel epoto ueneno, uel à ſerpēte ictus adhibetur. Vulneris autē ipſius extracto telo medicina nõalia eſt, q̃ quæ eſſet, ſi corpore icto nihil inhæſiſſet. De qua ſatis alio loco dictũ eſt.

De Ganglijs, & Meliceride, & Atheromate, & Steatomate capitis tuberculis. CAP. VI.

Haec uenire in qualibet parte corporis poſſunt. Reliqua certas ſedes habēt, de quibus dicam, orſus à capite. In hoc multa uariaq; tubercula oriuntur, γάγγλια, μελικηρίδας, & ἀθερώματα nominant, alijsq; etiamnum uocabulis quædam alij diſcernunt, quibus ego ςεατώματα quoq; adijciã. Quæ quamuis & in ceruice & in alis & in lateribus oriri ſolēt, per ſe tamē nõ poſui, cum omnia iſta mediocres differētias habeãt, ac neq; periculo terreant, neq; diuerſo genere curentur. Omnia autem iſta & ex paruulo incipiũt, & diu paulatimq; increſcũt, & tunica ſua includuntur. Quædã ex his dura ac renitētia, quædã mollia cedentiaq; ſunt: quædã ſpatio nudãtur, quædã tecta capillo ſuo permanēt, ferèq; ſine dolore ſunt. Quid intus habeãt, ut cõiectura præſagiri poteſt, ſic ex toto cognoſci, niſi cũ eiecta ſunt, non poteſt. Maxime tamē in his quæ renituntur, aut lapillis quædã ſimilia, aut concreti confertiq; pili reperiuntur. In his uero quæ cedunt, aut melli ſimile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut quaſi raſæ chartilagini, aut carni hebeti, & cruētæ, quibus aliqui colores eſſe conſuerunt, ferèq; gãglia renitũtur. Atheromati ſubeſt, quaſi tenuis pulticula. Meliceridi liquidior humor, ideoq; preſſũ circũfluit. Steatomati pĩgue quiddã, idq; latiſſime patere cõſueuit, reſoluitq; totã cutē ſuperpoſitã, ſic, ut ea labet, cum

cum in cæteris ſit aſtrictior. Omnia deraſa antè, ſi capillis conteguntur, per medium oportet incidere: ſed ſteatomatis tunica quoq; ſecanda eſt, ut effundatur quicquid intus coit: quia non facile à cute, ſubiecta carne, ea ſeparetur, in cæteris ipſa tunica inuiolata ſeruanda eſt. Protinus autem alba & intenta ſe oſtendit. Tum ſcalpelli manubriolo diducenda à cute & carne eſt, eijciendaq́; cum eo quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicæ muſculus inhæſit, ne is lædatur, ſuperior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda eſt. Vbi tota exempta eſt, committēdæ oræ, fibulaq; his inijcienda, & ſupèr medicamentum glutinans dandum eſt. Vbi uel tota tunica, uel aliquid ex ea relictum eſt, pus mouentia adhibenda ſunt.

De oculorum uitijs quæ ſcalpello & manu curantur. CAP. VII.

SEd ut hæc neq; genere uitij neq; ratione curationis inter ſe multum diſtant, ſic in oculis, quæ manum poſtulant, & ipſa diuerſa ſunt, & aliter aliterq́; curantur. Igitur in ſuperioribus palpebris ueſicæ naſci ſolent pingues grauesq́;, quæ uix attollere oculos ſinunt, leuesq́; pituitæ curſus, ſed aſsiduos in oculis mouent. Fere uero in pueris naſcuntur. Oportet compreſſo digitis duobus oculo, atq; ita cute intenta, ſcalpello tranſuerſam linea incidere, ſuſpenſa leuiter manu, ne ueſica ipſa uulneretur, & ut locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpat, tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere. Facile autem ſequitur. Dein ſuperungi collirio debet ex his aliquo, quo lippientes oculi ſuperinunguntur, pauciſsimisq; diebus cicatricula inducitur. Moleſtius eſt, ubi inciſa ueſica eſt. Effundit enim humorē, neq; poſtea, quia tenuis admodum eſt, poteſt colligi. Si forte id incidit, eorum aliquid imponendum eſt,

quæ puri mouendo ſunt.

De Crithe tuberculo palpebrarum.

IN eadẽ palpebra ſuper pilorũ locũ, tuberculũ paruulũ naſcitur, quod à ſimilitudine ordei, à Græcis κριθὴ nominatur. Tunica quiddã quod difficulter matureſcit, cõprehenſum eſt. Id uel calido pane, uel cera ſubinde calefacta foueri oportet, ſic ne nimius is calor ſit, ſed facile ea parte ſuſtineatur. Hac enim ratiõe ſæpe diſcutitur, interdũ cõcoquitur. Si pus ſe oſtẽdit, ſcalpello diuidi debet, & quicqd intus humoris eſt exprimi. Eodem deinde uapore poſtea quoq; foueri, & ſuperinũgi, donec ad ſanitatẽ perueniat.

De Chalazio palpebrarum.

ALia quoq; quædã in palpebris huic nõ diſsimilia naſcuntur, ſed neq; utiq; figuræ eiuſdẽ, & mobilia ſimul atq; digito huc uel illuc impellũtur. Ideoq́; ea χαλάζια uocãt. Hæc incidi debẽt, ſi ſub cute ſunt, ab exteriore parte: ſi ſub chartilagine, ab interiore. Dein ſcalpelli manubriolo diducẽda ab integris partibus ſunt. Ac ſi intus plaga eſt, inungendum primo lenibus, deinde acrioribus. Si extrà, ſuperdandum emplaſtrum, quo id glutinetur.

De ungue oculorum, quod πτερύγιον Græcis uocatur.

VNguis uero, quod pterygion Græci uocãt, eſt membranula neruoſa oriens ab angulo, quæ nõnunquã ad pupillã quoq; peruenit, eiq; officit. Sæpius à nariũ, interdum etiã à tẽporum parte naſcitur. Hunc recentem non difficile eſt diſcutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuãtur. Si inueterauit, iamq́; ei craſsitudo quoque acceſsit, excidi debet. Poſt abſtinentiã uero unius diei, uel aduerſus in ſedili contra medicum is homo collocandus eſt, uel ſic auerſus, ut in gremiũ eius caput reſupinus effun=

effundat. Quidam ſi in ſiniſtro oculo uitiũ eſt, aduerſum: ſi in dextro reſupinũ collocari uolũt. Alterã aũt palpebrã à miniſtro diduci oportet, alterã à medico. Sed ab hoc, ſi ille aduerſus eſt, inferiorẽ, ſi ſupinus, ſuperiorẽ. Tum idem medicus hamulũ acutũ paulum mucrone intus recuruato ſubijcere extremo ungui debet, eumq́; infigere, atq; eam quoq; palpebrã tradere alteri, ipſe hamulo apprehenſo le uare unguẽ, eumq́; acu traijcere linum trahente. Deinde acum ponere, lini duo capita apprehẽdere & per ea erecto ungue, ſi qua parte oculo inhæret, manubriolo ſcalpel li diducere, donec ad angulũ ueniat. Deinde, inuicẽ modo remittere, modo attrahere, ut ſic & initium eius, & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculũ eſt, ne uel ex un gue aliquid relinquatur, quod exulceratum uix ullã recipiat curationẽ, uel ex angulo quoq; caruncula abſcindatur, quæ ſi uehemẽtius unguis ducitur, ſequitur. Ideoq́; de cipit: ac ſi abſciſſa eſt, pateſcit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcẽdit, * ῥυάδα Græci uocãt. Verus ergo anguli finis utiq; noſcendus eſt, qui ubi ſatis conſtitit, non nimium adducto ungue ſcalpellus adhibendus eſt, deinde excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Eo deinde ex melle linamentum ſuperdandum eſt, ſupraq́; linteolum & aut ſpongia, aut lana ſuccida, proximiſ'que diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrice inter ſe palpebræ glutinentur. Siquidem id quoq; tertium periculum accedit, eodemq́; modo linamentum imponendum, ac nouiſſime inungendum collyrio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur. Sed ea curatio * uere eſſe debet, aut certe ante hyemem. De qua re ad plura loca pertinente ſemel dixiſſe ſatis erit. Nam duo genera curationũ ſunt. Alia in quibus eligere tẽpus non licet, ſed utendum

* ῥυπάδα

* [illegible]

utendum eſt eo,quod incidit,ſicut in uulneribus, & in fiſtulis. Alia in quibus nullus dies urget,& expectare tutiſſimũ & facile eſt,ſicut euenit in ijs,quæ & tarde increſcũt, & dolore nõ cruciãt,in his uer expectãdũ eſt. Aut ſi quid magis preſſit,melior tamẽ autũnus uel æſtas, quàm hyems eſt. Atq; is ipſe medius,iam fractis æſtatibus,nõdũ ortis frigoribus. Quo magis aũt neceſſaria pars erit,quæ tractabitur, hoc quoq; maiori piculo ſubiecta eſt,& ſæpe quo maior plaga facienda,eo magis hæc tẽporis ratio ſeruabitur.

De Encanthide,tuberculo.

EX curatione uerò unguis,ut dixi,uitia naſcuntur,quæ ipſa alijs quoq; de cauſſis oriri ſolent. Interdũ enim fit in angulo,parum ungue exciſo, uel aliter tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur, ἐγκανθὶς Græce nominantur. Excidi hamulo & circuncidi debet, hic quoq; diligenter temperata manu, ne quid ex ipſo abſcindat. Tum exiguum linamentum reſpergendũ eſt, uel cadmia, uel atramẽto ſutorio, inq; eum angulũ diductis palpebris inſerendum,ſupraq; eodem modo deligãdum, proximiſq; diebus ſimiliter nutriendum, tantum ut primis aqua egelida,uel etiam frigida foueatur.

De Ancyloblepharo oculorum uitio.

INterdum inter ſe palpebræ coaleſcunt, apeririq; non poteſt oculus. Cui malo ſolet etiam illud accedere, ut palpebræ cũ albo oculi cohæreſcãt:ſcilicet cum in utroq; fuit ulcus negligẽter curatũ. Saneſcẽdo enim quod diduci potuit & debuit,glutinabit, ἀγκυλοβλέφαρον ſub utroq; uitio Græci uocãt. Palpebræ tantũ inter ſe cohærẽtes,nõ difficulter diducũtur,ſed interdũ fruſtra, nã rurſus glutinantur. Experiri tamẽ oportet,quia bene res ſæpius cedit. Igitur aduerſum ſpecillum inſerendũ,diducendæq; eo palpebræ

bræ

bræ ſunt, deinde exigua penicilla interponēda, donec exulceratio eius loci finiatur. Aut ubi albo ipſius oculi palpebra inhæſit, Heraclides Tarentinus autor eſt, aduerſo ſcalpello ſubſecare magna cum moderatione, ut neq; ex oculo, neq; ex palpebra quicquã abſcindatur, ac ſi neceſſe eſt, ex palpebra potius. Poſt hæc inungatur oculus medicamẽtis, quibus aſpritudo curatur, quotidieq; palpebra uertatur, nõ ſolũ ut ulceri medicamẽtũ inducatur, ſed etiã ne rurſus inhæreat, ipſiq; etiam præcipiatur, ut ſæpe eã duobus digitis attollat. Ego ſic reſtitutũ eſſe neminẽ memini. Meges ſe quoq; multa tẽtaſſe, neq; unquam profuiſſe, quia ſemper iterũ oculo palpebra inhæſerit, memoriæ prodit.

De Aegilopa, fiſtula oculorum.

ETiamnũ in angulo, qui naribus propior eſt, ex aliquo uitio quaſi parua fiſtula aperitur, per quã pituita adſidue diſtillat, αἰγίλωπα Græci uocant, idq; aſsidue male habet oculum, nonnunquam etiã exeſo oſſe uſq; ad nares penetrat, idq; interdum naturã carcinomatis habet. Vbi intẽtæ uenæ & recuruatæ ſunt, color pallet, cutis dura eſt, & leui tactu iritatur, inflãmationẽq; in eas partes, quæ coniũctæ ſunt, euocat. Ex his eos qui quaſi carcinoma habẽt, curare periculoſum eſt. Nam mortẽ quoq; ea res maturat. Ea uerò quibus ad nares tendit, ſuperuacuũ: neq; enim ſaneſcunt. At quibus id in angulo eſt, poteſt adhiberi curatio, cum * eã nõ ignotum ſit eſſe difficilẽ, quãtoq; angulo propius id foramẽ eſt, tanto difficilior eſt, quoniã peranguſtum eſt in quo uerſari manus poßit. Recẽti tamẽ re mederi facilius eſt. Sed hamulo ſummum eius foraminis excipiendũ, deinde totũ id cauũ, ſicut in fiſtulis dixi, uſq; ad os excidẽdum, oculoq; & cæteris iunctis partibus bene obtectis, os ferramẽto adurẽdũ eſt uehemẽtius. Quod ſi iã carie uexa-

* eo, ne

uexatum eſt, quo craßior his ſquama accedat, quidā adurē tia imponūt, ut atramētum ſutorium, uel chalcitidem, uel æruginem raſam. Quod & tardius & nō idem facit. Oſſe aduſto curatio ſequitur eadem, quæ in cæteris uſtis.

De Pilis palpebrarum oculum irritantibus.

Pili uerò qui in palpebris ſunt, duabus de cauſſis oculum iritare cōſuerunt. Nam modò palpebræ ſuperioris ſumma cutis relaxatur, & procidit: quo fit, ut eius pili ad ipſum oculū cōuertantur, quia non ſimul chartilago quoq; ſe remiſit. Modò ſub ordine naturali pilorū alius ordo ſubcreſcit, qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes uerò hæ ſunt. Si pili nati ſunt, qui nō debuerunt, tenuis acus ferrea ad ſimilitudinē haſtæ lata, in ignē cōijciēda eſt. Deinde candens ſublata palpebra ſic, ut eius pernicioſi pili in conſpectū curantis ueniāt, ſub ipſis pilorum radicibus ab angulo immittēda eſt, ut ea tertiā partē palpebræ trāſuat. Deinde iterū tertioq; uſq; ad alterū angulum. Quo fit, ut omnes pilorū radices aduſtæ emoriantur. Tum ſuperimponendū medicamentū eſt, quod inflammationē prohibeat, atq; ubi cruſtæ exciderūt, ad cicatricem perducēdum. Facilime autē id genus ſaneſcit: quidam aiunt acu tranſui iuxta pilos in exteriorē partē palpebræ oportere, eāq; trāſmitti duplicē, capillū muliebrē ducētē, atq; ubi acus trāſijt, in ipſius capilli ſinū, quà duplicatur, pilū eſſe inijciēdū, & per eū in ſuperiorē palpebræ partē attrahēdū, ibiq; corpori adglutinandū & imponēdū medicamentū, quo foramē quoq; glutinetur, ſic enim fore, ut is pilus in exteriorē partē poſtea ſpectet. Id primum fieri nō poteſt, niſi in pilo lōgiore, cū fere breues eo loco naſcantur. Deinde ſi plures pili ſunt, neceſſe eſt lōgū tormētū, cū toties acus tranſuet, magnā inflammationē moueat.

Nouißi

Nouiſsime cũ humor aliquis ibi ſubſit, oculo & antè per pilos, & tũ per palpebræ foramina affecto, uix fieri poteſt, ut gluten, quo uinctus eſt pilus, non reſoluatur. Eóq; fit, ut is eò unde ui abductus eſt, redeat. Ea uero curatio, quæ palpebræ laxioris ab omnibus frequẽtatur, nihil habet dubij. Siquidẽ oportet cõtecto oculo mediã palpebræ cutẽ, ſiue ea ſuperior, ſiue inferior eſt, apprehẽdere digitis, ac leuare, tum conſiderare quantulo detracto futurum ſit, ut naturaliter ſe habeat. Siquidem hic quoq; duo pericula circunſtant: ſi nimium fuerit exciſum, ne contegi oculus nõ poſsit: ſi parum, ne nihil actum ſit, & fruſtra ſectus aliquis ſit. Quà deinde incidendum uidebitur per duas lineas atramento notandũ eſt, ſic ut de interiore quæ pilos continet, & propiore ei linea aliquid relinquatur, quod apprehendere acus poſtea poſsit. His conſtitutis ſcalpellus adhibendus eſt, & ſi ſuperior palpebra eſt, antè: ſi inferior, poſtea propius ipſis pilis incidendum: initiumq́; faciendum in ſiniſtro oculo, ab eo angulo qui tẽpori: in dextro, ab eo qui naribus propior eſt, idq́; quod inter duas lineas eſt excidendũ. Deinde oræ uulneris inter ſe ſimplici ſutura cõmittendæ, operiẽdusq́; oculus eſt: & ſi parũ palpebra deſcẽdet, laxãda utiq;: ſi nimium, aut aſtringenda, aut etiã rurſus tenuis habenula ab ulteriore ora excidẽda. Vbi ſecta eſt, aliæ ſuturæ adijciendæ, quæ ſupra tres eſſe non debent. Præter hæc in ſuperiore palpebra ſub pilis ipſis incidenda linea eſt, ut ab inferiore parte diducti pili ſurſum ſpectẽt. Idq́; ſi leuis inclinatio eſt, etiã ſolum ſatis tuetur. Inferior palpebra eo nõ eget. His factis, ſpõgia ex aqua frigida expreſſa ſupèr deligãda eſt. Poſtero die glutinans emplaſtrũ inijciẽdũ. Quarto ſutura tollẽda eſt, & collyrio quod inflãmationes reprimit, ſuperinungendum.

De lago-

De Lagophthalmo oculorum.

NOnnunquam autem nimium ſub hac curatione exciſa cute euenit, ut oculus non contegatur. Idq; interdum etiã alia de cauſſa fit, λαγώφθαλμον Græci appellãt. In quo ſi nimium palpebræ deeſt, nulla id reſtituere curatio poteſt. Si exiguum, mederi licet, paulũ infra ſuperciliũ cutis incidẽda eſt lunata figura, cornibus eius deorſum ſpectãtibus. Altitudo eſſe plagæ uſq; ad chartilaginẽ debet, ipſa illa nihil læſa. Nam ſi ea inciſa eſt, palpebra cõcidit, neq; attolli poſtea poteſt. Cute igitur tantum diducta ſit, ut paulũ in ima oculi ora deſcendat, hiante ſcilicet ſupèr plaga, in quã linamẽtũ cõijciẽdũ eſt, quod & cõiũgi diductam cutẽ prohibeat, & in medio carunculam citet, quæ ubi eum locum impleuit, poſtea rectè oculus operitur.

De Ectropio.

VT ſuperioris autẽ palpebræ uitium eſt, quod parum deſcẽdit, ideoq; oculũ nõ cõtegit, ſic inferioris, quod parum ſurſum attollitur, ſed pendet & hiat, neq; poteſt cum ſuperiore cõmitti. Atq; id quoq; euenit interdum ex ſimili uitio curationis, interdum etiam ſenectute, ἐκτρόπιον Græci uocant. Si ex mala curatione eſt, eadem ratio medicinæ eſt, quæ ſuprà poſita eſt, plagæ tantum cornua ad maxillas, non ad oculum conuertẽda ſunt. Si ex ſenectute eſt, tenui ferramento id totum extrinſecus adurendum eſt, deinde melle inungẽdũ, & quarto die uapore aquæ calidæ fouẽdũ inungẽdũq; medicamẽtis ad cicatricẽ perducẽtibus.

De Staphylomate oculi.

HAec fere circa oculũ in angulis palpebriſq; incidere cõſueuerũt. In ipſo autẽ oculo nõnunquã ſumma attollitur tunica, ſiue ruptis intus membranis aliquibus, ſiue laxatis, & ſimilis figura acino fit. Vnde id σαφύλωμα Græci

Græci uocant. Curatio duplex eſt. Altera ad ipſas radices per medium tranſuere acu duo lina ducente. Deinde alterius lini duo capita ex ſuperiore parte, alterius ex inferiore aſtringere inter ſe, quæ paulatim ſecando id excidunt. Altera in ſumma parte eius ad lenticulæ magnitudinem excidere, deinde ſpodiũ aut cadmiam infricare. Vtrolibet autem facto, album oui lana excipiendum & imponendum, poſteaq; uapore aquæ calidæ fouendus oculus, & lenibus medicamentis ungendus eſt.

De Clauis oculorum.

CLaui autem uocantur calloſa in albo oculi tubercula, quibus nomen à figuræ ſimilitudine eſt. Hos ad imam radicem perforare acu cõmodiſsimum eſt, infraq; eã excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

De natura oculorum, & eorum ſuffuſione.

SVffuſionis iam aliâs feci mentionem, quia cùm recens incidit, medicamẽtis quoq; ſæpe diſcutitur. Sed ubi uetuſtior facta eſt, manus curationẽ deſiderat, quæ inter ſubtiliſsimas haberi poteſt. De qua antequam dico, paucis ipſius oculi natura indicanda eſt. Cuius cognitio, cum ad plura loca pertineat, tum uel præcipuè ad hunc pertinet. Is igitur ſummas habet duas tunicas, ex quibus ſuperior à Græcis κεραβειδὴς nocatur. Ea qua parte alba eſt, ſatis craſſa, pupillæ loco extenuatur. Huic inferior adiuncta eſt media parte, qua pupilla eſt, modico foramine cõcaua, circà tenuis, ulterioribus partibus ipſa quoq; plenior, quæ *ϛαγοειδὴς à Græcis nominatur. Hæ duæ tunicæ cũ interiora oculi cingãt, rurſus ſub his coëunt, extenuatæq;, & in unũ coactæ, per foramẽ, quod inter oſſa eſt, ad mẽbranã cerebri perueniũt, eiq; inhæreſcunt. Sub his autẽ qua parte pupilla eſt, locus uacuus eſt. Deinde infrà rurſus tenuiſsima

* χοροειδὴς

tunica quã Herophilus ἀραχνοειδῆ nominauit. Ea media ſubſidit, eoq́; cauo cõtinet quiddã, quod à uitri ſimilitudine ὑαλοειδὴς Græci uocãt. Id neq; liquidum, neq; aridũ eſt, ſed quaſi concretus humor, ex cuius colore pupillæ color uel niger eſt, uel cæſius, cum ſumma tunica tota alba ſit. Id autẽ ſuperueniens ab interiore parte mẽbranula includit, ſub his gutta humoris eſt, oui albo ſimilis, à qua uidẽdi facultas proficiſcitur, κρυσταλλοειδὴς à Græcis nominatur. Igitur uel ex morbo uel ex ictu concreſcit humor ſub duabus tunicis, quà locũ uacuũ eſſe propoſui: isq́; paulatim indureſcẽs interiori potẽtiæ ſe opponit. Vitijq́; eius plures ſpecies ſunt, quædã ſanabiles, quædã quæ curationẽ non admittunt. Nã ſi exigua ſuffuſio eſt, ſi immobilis, colorẽ uero habet marinæ aquæ, uel ferri nitẽtis, & à latere ſenſum aliquẽ fulgoris relinquit, ſpes ſupereſt. Si magna eſt, ſi nigra pars oculi amiſſa naturali figura in aliã uertit, ſi ſuffuſioni color ceruleus eſt, aut auro ſimilis, ſi labat, & hac atq; illac mouetur, uix unquã ſuccurritur. Fere uero peior eſt, quo ex grauiore morbo, maioribúſue capitis doloribus, uel ictu uehementiore orta eſt. Neq; idonea curatio, ſi ſenilis ætas eſt, quæ ſine nouo uitio tamẽ aciẽ hebetẽ habet. At ne puerilis quidẽ, ſed inter hæc media ætas. Oculus quoque curationi neq; exiguus, neq; concauus ſatis opportunus eſt, atq; ipſius ſuffuſionis quædã maturitas eſt. Expectandũ igitur eſt donec iã nõ fluere, ſed durities quædã cõcreuiſſe uideatur. Ante curationẽ autẽ modico cibo uti, bibere aquã triduo debet, pridie ab omnibus abſtinere. Poſt hæc in aduerſo ſedili collocãdus eſt loco lucido, lumine aduerſo, ſic ut cõtrà medicus paulo altius ſedeat. À poſteriore autẽ parte caput eius, qui curabitur, miniſter cõtineat, & immobile id præſtet. Nã leui motu eripi acies in per-

petuum

petuũ poteſt. Quin etiã ipſe oculus qui curabitur, immobilior faciẽdus eſt, ſuper alterũ lana impoſita et deligata. Curari uero ſiniſter oculus dextra manu, dexter ſiniſtra debet. Tũ acus admouẽda eſt, aut acuta, aut forte nõ nimiũ tenuis, eaq́; demittẽda. Sed recta eſt per ſummas duas tunicas medio loco inter nigrũ oculi et angulũ tẽpori propiorẽ è regione mediæ ſuffuſionis, ſic ne qua uena lædatur. Neq; tamen timide demittenda eſt, quia inani loco excipitur. Ad quẽ cũ uentũ eſt, ne mediocriter quidẽ peritus falli poteſt, quia premẽti nihil renititur. Vbi eo uẽtum eſt, inclinanda acus ad ipſam ſuffuſionẽ eſt. Leuiterq́; ibi uerti & paulatim eã deducere infra regionem pupillæ debet, ubi deinde eã tranſit, uehemẽtius imprimi ut inferiori parti inſidat. Si hæſit, curatio expleta eſt. Si ſubinde redit eadẽ acu magis cõcidenda, & in plures partes diſſipãda eſt, quæ ſingulæ & facilius cõduntur, & minus late officiũt. Poſt hæc educẽda acus recta eſt, imponẽdũq́; eſt lana molli exceptũ oui albũ, et ſuprà, quod inflãmationẽ coërceat, atq; ita deuinciẽdum. Poſthæc opus eſt quiete, abſtinẽtia, leniũ medicamẽtorum inunctionibus, cibo, qui poſtero die ſatis mature datur, primũ liquido ne maxillæ laborent, deinde inflãmatione finita, tali, qualis in uulneribus propoſitus eſt. Quibus ut aqua quoq; diutius bibatur, neceſſariò accedit.

De Pituita oculorum.

DE pituitæ quoque tenuis curſu, qui oculos infeſtat, quatenus medicamẽtis agendũ eſt, iã explicui. Nunc ad ea ueniã, quæ curationẽ ex manu poſtulant. Animaduertimus autẽ quibuſdã nũquã ſiceſcere oculos, ſed ſemper humore tenui madere, quæ res aſpritudinẽ continuat, ex leuibus momentis inflãmationes & lippitudines excitat, totam deniq; uitã hominis infeſtat. Idq́; in quibuſdam

nulla ope adiuuari poteſt, in quibuſdã ſanabile eſt. Quod primũ diſcrimẽ eſt, noſſe oportet, ut alteri ſuccurratur, alteri manus nõ inijciatur. Ac primũ ſuperuacua curatio eſt in his qui ab infantibus id uitiũ habẽt, quia neceſſario mã ſurum eſt uſq; mortis diẽ. Deinde nõ neceſſario etiã in his, quibus nõ multa, ſed acris pituita eſt. Siquidẽ manu nihil adiuuãtur, medicamẽtis, & uictus ratione, quæ craſsiorem pituitã reddit, ad ſanitatẽ perueniũt. Lata etiã capita uix medicinæ patẽt. Tum intereſt uenæ pituitã emittant, quæ inter caluariam & cutẽ ſunt, an quæ inter mẽbranam cerebri, & caluariam. Superiores fere per tẽpora oculos rigant, inferiores per eas mẽbranas, quæ ab oculis ad cerebrum tendunt. Poteſt autem adhiberi remediũ his, quæ ſupra os fluunt, non poteſt his, quæ ſub oſſe. Ac ne his quidem ſuccurritur, quibus pituita utrinq; deſcendit, quia leuata altera parte, nihilominus altera infeſtat. Quid ſit autem, hac ratione cognoſcitur. Raſo capite ea medicamẽta, quibus in lippitudine pituita ſuſpẽditur, à ſupercilijs uſq; ad uerticẽ illini debẽt. Si ſicci oculi eſſe cœperũt, adparet per eas uenas, quæ ſub cute ſunt, irrigari. Si nihilominus madẽt, manifeſtũ eſt ſub oſſe deſcẽdere. Si eſt humor, ſed leuior, duplex uitiũ eſt. Plurimi tamen ex laborãtibus reperiuntur, quos ſuperiores uenæ exerceant, ideoq; pluribus etiã opitulari licet. Idq; nõ in Græcia tantummodo, ſed in alijs quoque gentibus celebre eſt, adeo ut nulla medicinæ pars magis per nationes quoque expoſita ſit. Reperti in Græcia ſunt, qui nouẽ lineis cutẽ capitis inciderent, duabus in occipitio rectis, una ſuper eas tranſuerſa, dein duabus ſuper aures, una inter eas item tranſuerſa, tribus inter uerticẽ & frõtẽ rectis. Reperti ſunt, qui à capite recte eas lineas ad tẽpora diducerẽt, cognitiſq; ex motu maxillarũ muſculo

muſculorũ initijs, leuiter ſuper eos cutẽ inciderent, inductiſq́; per retuſos hamos oris insererent linamẽta, ut neq; inter ſe cutis antiqui fines cõmitterentur, & in medio caro increſceret, quæ uenas ex quibus humor ad oculos tranſiret, aſtringeret. Quidã etiam atramẽto duas lineas duxerunt à media aure ad mediam alteram aurem, deinde à naribus ad uerticem. Tum ubi lineæ cõmittebantur, ſcalpello inciderunt, & pòſt ſanguine fuſo, os ibidem aduſſerunt. Nihilominus autẽ & in tẽporibus, & inter frontem atq; caluariam eminentibus uenis idẽ candẽs ferrũ admouerũt. Frequens curatio eſt, uenas in tẽporibus adurere, quæ fere quidem in eiuſmodi malo tument, ſed tamẽ ut inflentur magiſq́; ſe oſtendant, ceruix antè modice deligãda eſt: tenuibuſq; ferramẽtis, & retuſis uenæ adurẽdæ, donec in oculis pituitæ curſus conquieſcat. Id enim ſignũ eſt quaſi excæcatorũ itinerũ, per quæ humor ferebatur. Valentior tamen medicina eſt, ubi tenues conditæq́; uenæ, ideoq́; legi non poſſunt. Eodẽ modo ceruice deligata, retẽtoq́; ab ipſo ſpiritu, quo magis uenæ prodeant, atramẽto notare eas cõtra tempora & inter ceruicẽ, ac frontẽ, deinde ceruice reſoluta, quà notæ ſunt uenas incidere, & ſanguinem mittere. Vbi ſatis fluxit, tenuibus ferramẽtis adurere. Cõtra tẽpora quidem, timide, ne ſubiecti muſculi, qui maxillas tenent, ſentiãt: inter frontẽ uero & uerticẽ, uehementer, ut ſic ſquama ab oſſe recedat. Efficacior tamen etiamnum eſt Afrorũ curatio, qui uerticẽ uſq; ad os adurunt, ſic ut ſquamã remittat. Sed nihil melius eſt, quàm quod in Gallia quoque Comata fit, ubi uenas in tẽporibus & in ſuperiore capitis parte legũt. Aduſta quomodo curãda ſint, iam explicui. Nũc illud adijcio, neq; ut cruſtæ decidãt, neq; ut ulcus impleatur aduſtis uenis eſſe properandum, ne uel ſanguis

erũpat, uel cito pus ſupprimatur, cũ per hoc ſicceſcere eas partes opus ſit, per illud exhauriri opus non ſit. Si quando tamen ſanguis eruperit, infricanda medicamenta eſſe, quæ ſic ſanguinem ſupprimant, ne adurant. Quemadmodum autem uenæ deligendæ ſint, quidq́; lectis his faciendum ſit, cum uenero ad crurum uarices, dicam.

De aurium morbis, qui manu & ſcalpello curantur. CAP. VIII.

VErũ ut oculi multiplicẽ curationẽ, etiam manus exigunt: ſic in auribus admodum pauca ſunt, quæ in hac medicinæ parte tractentur. Solet tamẽ euenire uel à prima natali die protinus, uel poſtea facta exulceratione, deinde per cicatricẽ aure repleta, ut foramẽ in ea nullũ ſit, ideoq́; audiẽdi uſu careat. Quod ubi incidit, ſpecillo tentandũ eſt, alténe id repletũ, an in ſummo tantũ glutinatũ ſit. Nam ſi altè eſt, premẽti nõ cedit: ſi in ſummo, ſpecillũ protinus recipit. Illud attingi nõ oportet, ne ſine effectus ſpe diſtẽtio oriatur neruorũ, & ex ea mortis periculũ ſit. Hoc facile curatur. Nã quà cauũ eſſe debet, uel medicamẽtũ aliquod imponẽdum eſt ex adurẽtibus, uel cãdẽte ferro aperiendũ, uel etiã ſcalpello incidẽdũ. Cũq́; id patefactum, et iã ulcus purũ eſt, inijciẽda eò pinna eſt, illita medicamẽto cicatricẽ inducẽte: circaq́; idẽ medicamẽtũ dãdũ, ut cutis circa pinnã ſaneſcat: quo fit ut ea remota, poſtea facultas audiendi ſit. At ubi aures, in uiro puta, perforatæ ſunt, et offendunt, traijcere id cauũ celeriter cãdente acu ſatis, ut leniter eius ora exulcerẽtur, aut etiã adurẽte medicamẽto idem exulcerare, poſtea deinde imponere id quod purget, tum quod eũ locũ repleat, & ſic cicatricẽ inducat. Quòd ſi magnũ id foramẽ eſt (ſicut ſolet eſſe in his, qui maiora põdera auribus geſſerũt) incidere qđ ſupereſt ad extremũ oportet:

ſuprà

ſuprà deinde oras ſcalpello exulcerare, et poſtea ſuere,ac medicamẽtũ,quo id glutinetur,ĩponere. Tertiũ eſt,ſi quid ibi curti eſt,ſarcire,quæ res cũ in labris quoq; & naribus fieri poßit,eãdẽ etiã rationẽ habeat, ſimul explicãda eſt.

Curta in auribus,labriſq; ac naribus,quomodo ſarciri, & curari poſsint. CAP. IX.

CVrta igitur in his tribus, ac ſi qua parua paria ſunt, curari poſſunt. Si qua maiora ſunt, aut nõ recipiunt curationẽ,aut ita per hãc ipſam deformãtur,ut minus inde cora antè fuerint. Atq; in aure quidẽ & naribus deformitas ſola timeri poteſt. In labris uero ſi nimium contracta ſunt,uſus quoq; neceſſarij iactura fit,quia minus facile & cibus aſſumitur,& ſermo explicatur. Neq; enim creatur ibi corpus,ſed ex uicino adducitur:quod in leui mutatiõe, & nihil eripere,et fallere oculũ poteſt : in magna nõ poteſt. Neq; ſenile autẽ corpus, neq; quod mali habitus eſt, neq; in quo difficulter ulcera ſaneſcũt, huic medicinæ idoneũ eſt,quia nuſquã celerius cãcer occupat, aut difficilius tollitur. Ratio curationis eiuſmodi eſt. Id quod curatũ eſt, in quadratum redigere,ab interioribus eius angulis lineas trãſuerſas incidere,quæ citeriorẽ partẽ ab ulteriore ex toto diducãt:deinde ea quæ ſic* repoſuimus,in unũ adducere. [* reſoluimus] Si nõ ſatis iunguntur,ultra lineas,quas antè fecimus,alias duas lunatas,& ad plagã cõuerſas immittere, quibus ſumma tantũ cutis diducatur. Sic enim fit,ut facilius quod adducitur,ſequi poßit:quod nõ ui cogendũ eſt,ſed ita adducẽdum,ut ex facili ſubſequatur,& * dimiſſum nõ multum recedat. [* demiſſum] Interdum autẽ ab altera parte cutis haud omnino adducta,deformẽ quem reliquit locum,reddit. Huiuſmodi loci altera pars incidẽda, altera intacta habenda eſt. Ergo neq; ex imis auribus, neque ex medio naſo imis

uenarum partibus,neq; ex angulis labrorũ quicquã attrahere tentabimus. Vtrinq; autẽ petemus,ſi quid ſummis auribus,ſi quid imis,ſi quid aut medio naſo, aut medijs naribus,aut medijs labris deerit. Quæ tamen interdũ etiã duobus locis curata eſſe cõſuerũt. Sed eadẽ ratio curandi eſt,ſi chartilago in eo quod inciſum eſt eminet, excidenda eſt. Neq; enim aut glutinatur,aut acu tutò traijcitur. Neque longe tamen excidi debet, ne inter duas oras liberæ cutis, utrinq; coitus puris fieri poſſit. Tum iunctæ oræ inter ſe ſuendæ ſunt,utrinq; cute apprehẽſa,& quà priores lineæ ſunt,eà quoq; ſuturæ inijciẽdæ ſunt. Siccis locis,ut in naribus,illita ſpuma argenti ſatis proficit. In ulteriores uero lunatasq; plagas linamentũ dandũ eſt, ut caro increſcens uulnus impleat,ſummaq; cura quod ita ſutũ eſt,tuẽdũ eſſe, apparere ex eo poteſt,qđ de cãcro ſuprà poſui. Ergo etiã tertio quoq; die fouẽdũ erit uapore aquæ calidæ, rurſusq; idẽ medicamẽtũ inijciendũ, fereq; ſeptimo die glutinatum eſt. Tũ ſuturæ eximi,& hulcus ad ſanitatẽ perduci debẽt.

De Polypi curatione per ferrum. CAP. X.

Polypum uero,qui in naribus naſcitur, præcipue ferro curari iam aliâs poſui. Ergo etiam hunc ferramẽto acuto in modum ſpathæ facto reſoluere ab oſſe oportet: adhibita diligẽtia,ne infrà chartilago lædatur,in qua difficilis curatio eſt. Vbi abſciſſus eſt, unco ferramẽto extrahendus eſt. Tum implicitum linamentũ, uel aliquid ex penicillo reſpergendum eſt medicamẽto, quo ſanguis ſupprimitur, eoq; nares leniter implendæ. Sanguine ſuppreſſo, * ulculum linamento * uulnus purgandum eſt. Vbi purum eſt,eò pinna eodem modo, quo in aure ſuprà poſitum eſt, medicamento illita, quo cicatrix inducitur,intus demittenda,donec ex toto id ſaneſcat.

De

De Ozæna. CAP. XI.

ID autem uitium, quod ὀζαίνα à Græcis uocatur, ſi medicamentis non cederet, quemadmodũ manu curandum eſſet, apud magnos Chirurgos non reperi. Credo, quia res raro ad ſanitatem ſatis proficit, cum aliquod in ipſa curatione tormentum habeat. Apud quoſdam tamen poſitũ eſt uel ſutilem fiſtulã, uel enodem ſcriptorium calamũ in narẽ eſſe cõijciendum, donec ſurſum ad os perueniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum eſſe ad ipſum os, deinde aduſtum locum purgandũ eſſe ærugine & melle. Vbi purus eſt, lycio ad ſanitatẽ perducendum. Vel narem incidendã eſſe ab ima parte ad os, ut & cõſpici locus poßit, & facilius candens ferramentũ admoueri. Tum ſuinarẽ debere, & aduſtum quidẽ ulcus eadẽ ratione curari. Suturã uerò illini uel ſpuma argenti, uel alio glutinante.

De oris uitijs, quæ manu & ferro curantur. CAP. XII.

De Dentibus.

IN ore quoq; quædã manu curãtur. Vbi in primis dentes nõnunquam mouentur, modo propter radicum imbecillitatẽ, modo propter gingiuarum areſcentium uitiũ. Oportet in utrolibet cãdens ferramẽtum gingiuis admouere, ut leuiter attingat, non ut incidat. Aduſtæ gingiuæ melle illinẽdæ, & mulſo eluendæ ſunt. Vt pura ulcera eſſe cœperunt, arida medicamẽta infricãda ſunt ex his quæ reprimũt. Si uerò dens dolores mouet, eximiq; eũ, quia medicamẽta nihil adiuuãt, placuit, circũradi debet, ut gingiua ab eo reſoluatur. Tum is cõcutiendus eſt. Eaq́; facienda, donec bene moueatur. Nam dens hærẽs cũ ſummo periculo euellitur, ac nõnunquã maxilla loco mouetur. Idq; etiã maiore periculo in ſuperioribus dentibus fit, quia poteſt

tempora oculoſ'ue cōcutere. Tum ſi fieri poteſt manu, ſi minus, forfice, dens excipiendus eſt. Ac ſi exeſus eſt antè, id foramē uel linamēto, uel bene accōmodato plumbo replendum eſt, ne ſub forfice cōfringatur. Recta uerò forfex ducēda eſt, ne inflexis radicibus os earum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Neq; ideo nullū eius rei periculum eſt, utiq; in dētibus breuibus, qui ferè lōgiores radices habēt. Sæpe enim forfex cū dentē cōprehendere nō poßit, aut fruſtra cōprehendat, os gingiuæ prehendit & frangit. Protinus autē ubi plus ſanguinis profluit, ſcire licet, aliquid ex oſſe fractum eſſe. Ergo ſpecillo cōquirenda eſt teſta, quæ receßit, & uolſella protrahenda eſt. Si nō ſequitur, incidi gingiua debet, donec labans oßis teſta recipiatur. Quod ſi fractum ſtatim nō eſt, indureſcit extrinſecus maxilla, ut is hiare nō poßit. Sed imponēdum calidum ex farina & fico cataplaſma eſt, donec ibi pus moueatur. Tum incidi gingiua debet. Pus quoq; multum profluens, oßis fracti nota eſt. Itaq; etiam tum id extrahi conuenit. Nonnunquam etiam eo læſo, fiſtula fit, quæ eradi debet. Dens autē ſcaber, qua parte niger eſt, radendus eſt, illinendusq; roſæ flore cōtrito, cui gallæ quarta pars, & altera myrrhæ ſit adiecta. Cōtinendumq; ore crebro uinum meracum. Atq; in eo caſu uelandum caput, ambulatione multa, frictione capitis, cibo non acri utendū eſt. At ſi ex ictu uel alio caſu aliqui labant dentes, auro cum his qui bene hærent uinciendi ſunt. Continendaq; ore reprimentia, ut uinū in quo malicorium decoctū, aut in quo galla cādens cōiecta ſit. Si quando etiā in pueris alter dens naſcitur ꝙ prior excidat, is q cadere debuit, circū purgādus & euellendus eſt, is qui natus eſt in locū prioris quotidie digito adurgēdus, donec ad iuſtā magnitudinē perueniat. Quotieſcunq;

tieſcũq; dente exẽpto radix relicta eſt, protinus ea quoq; ad id facta forfice, quã rhizan Græci uocant, eximẽda eſt. Tõſillas autẽ, quæ poſt inflãmatiões induruerũt, ἀντιάδες autẽ à Græcis appellãtur, cũ ſub leui tunica ſint, oportet digito circũradere & euellere: ſi ne ſic qdẽ reſoluũtur, hamulo excipere, et ſcalpello excidere, tũ ulcus aceto eluere, & illinere uulnus medicamẽto, quo ſanguis ſupprimatur.

De Vua.

VVa ſi cũ inflãmatione deſcendit, doloriq; eſt & ſubrubicundi coloris, præcidi ſine periculo non poteſt. Solet enim multũ ſanguinẽ effundere. Itaq; melius eſt his uti, quæ aliâs propoſita ſunt. Si uerò inflammatio quidem nulla eſt, nihilominus autẽ ea ultra iuſtum modũ à pituita deducta eſt, & eſt tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itẽq; ſi ima, liuida, & craſſa, ſumma, tenuis eſt. Neq; quicquam cõmodius eſt, q̃ uolſella prehendere, ſub eaq; quod uolumus excidere. Neq; enim ullum periculum eſt, ne plus minus'ue præcidatur, cũ liceat tantũ infra uolſellã relinquere, quantum inutile eſſe manifeſtũ eſt, idq; præcidere quo longior uua eſt, quàm eſſe naturaliter debet. Poſt curationem eadem facienda ſunt, quæ in tonſillis proxime poſui.

De Lingua.

LIngua uerò quibuſdã cum ſubiecta parte à primo natali die iuncta eſt, qui ob id ne loqui quidẽ poſſunt. Horum extrema lingua uolſella prehendenda eſt, ſub eaq; mẽbrana incidẽda, magna cura habita, ne uenæ quæ iuxtà ſunt, uiolentur, et profuſione ſanguinis noceant. Reliqua curatio uulneris, in prioribus poſita eſt. Et pleriq; quidẽ ubi conſanuerunt, loquuntur. Ego autem cognoui, qui ſucciſa lingua cum abunde ſuper dentes eam premeret, non tamen loquendi facultatem conſecutus eſt. Adeo in

medicina

medicina etiam ubi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt, id quod ſequi conuenit.

De Abſceſſu ſub lingua.

S*Vb lingua quoq; interdum aliquid abſcedit, quod ferè conſiſtit in tunica, doloresq́; magnos mouet: quod ſi exiguum eſt, incidi ſemel ſatis eſt: ſi maius, ſumma cutis uſque ad tunicam excidenda eſt, deinde utrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica undique circundata liberanda eſt: magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior uena incidatur.*

De Labris.

L*Abra autem ſæpe finduntur, eaq́; res habet cũ dolore etiã hanc moleſtiã, quòd ſermo prohibetur, qui ſubinde eas rimas cum dolore diducendo ſanguinem citat. Sed has, ſi in ſummo ſunt, medicamentis curare cõmodius eſt, quæ ad ulcera oris fiunt. Si uerò altius deſcenderunt, neceſſarium eſt tenui ferramento adurere, quod ſpathæ ſimile quaſi tranſcurrere, non imprimi debet. Poſtea facienda eadem ſunt, quæ in auribus aduſtis expoſita ſunt.*

De Ceruicis uitijs, & curatione. CAP. XIII.

A*T in ceruice inter cutẽ & aſperam arteriam tumor increſcit,* βρογχοκήλην *Græci uocant, qua modo caro hebes, modo humor aliquis melli aquæ'ue ſimilis includitur, interdum etiã minutis oſsibus pili immiſti. Ex quibus quicquid eſt, quod tunica continetur, poteſt adurentibus medicamentis curari, quibus ſumma cutis cum ſuperiecta* *exeditur *tunica * exeritur. Quo facto, ſiue humor eſt, profluit: ſiue quid denſius, digitis educitur, tum ulcus ſub linamentis ſaneſcit. Sed ſcalpelli curatio breuior eſt. Medio tumore una linea inciditur uſq; ad tunicã. Deinde uitioſus ſinus ab integro corpore digito ſeparatur, totusq́; cũ uelamen-*

to ſuo

to ſuo eximitur. Tum aceto cui uel ſalē uel nitrum aliquis adiecit, eluitur, oreq́; una ſutura iungũtur, cæteraq́; eadē quæ in alijs ſuturis ſuperinijciũtur. Leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur: ſi quando autē tunica eximi nõ potuerit, intus inſpergenda adurētia, linamentisq́; id curandum eſt, cæteris pus mouentibus.

De Vmbilici uitijs. CAP. IIII.

SVnt etiã circa Vmbilicum plura uitia, de quibus propter raritatē inter autores parum cõſtat. Veriſimile eſt autē id à quoq; prætermiſſum, quod ipſe nõ cognouerat, à nullo id qđ nõ uiderat, fictũ. Cõmune omnibus eſt, umbilicũ indecore prominere. Cauſæ requirũtur. Meges tres has poſuit. Modo inteſtinũ eo irrumpere, modo omētum, modo humorem. Soſtratus nihil de omento dixit. Duobus ijſdē adiecit, carnē ibi interdũ increſcere, eãq́; modo integram eſſe, modo carcinomati ſimilem. Gorgias ipſe quoq; omēti mētionē omiſit. Sed eadē tria cauſatus, ſpiritũ quoq; interdũ eò dixit irrũpere. Hieron omnibus his quatuor poſitis, & omēti mētionē habuit, & eius quod ſimul & omentũ & inteſtinũ habuerit. Quid autē horũ ſit, his indicijs cognoſcitur. Vbi inteſtinũ ꝓlapſum eſt, tumor neq; durus, neq; mollis eſt, omni frigore cõminuitur: nõ ſolum ſub omni calore, ſed etiã retēto ſpiritu creſcit. Sonat interdũ, atq; ubi reſupinatus eſt aliquis delapſo inteſtino ipſe deſidit. Vbi uerò omentum eſt, cætera ſimilia ſunt, tumor mollior ab * ima parte latus extenuatũ in uentrē eſt, ſi qs *una apprehēdit, elabitur. Vbi utrunq; eſt, indicia quoq; miſta ſunt, et inter utrũq; mollities. At caro durior eſt, ſemperq́; etiã reſupinato corpore tumet, premētiq́; nõ cedit, prioribus facile cedentibus. Si uitioſa eſt, eaſdem notas habet, quas in carcinomate expoſui. Humor autem ſi premitur,

circunfluit

circunfluit. At ſpiritus preſſus cedit, ſed protinus redit, re-ſupinato quoq; corpore tumorē in eadē figura tenet. Ex his id quod ex ſpiritu uitium eſt, medicinā nō admittit. Caro quoq; carcinomati ſimilis cū periculo tractatur. Itaq; omittēda eſt. Sana excidi debet, idq; uulnus linamētis curari. Humorē quidā uel inciſo ſummo tumore effundunt, & uulnus ijſdē linamentis curāt. In reliquis uariæ ſententiæ ſunt. Ac reſupinandū quidē corpus eſſe res ipſa teſtatur, ut in uterum ſiue inteſtinū, ſiue omentū eſt, delabatur. Sinus uerò umbilici tum uacuus à quibuſdā duabus regulis exceptus eſt, uehemēterq; earū capitibus deligatis, ibi emoritur. A quibuſdā * ad imum acu traiectatur, duo lina ducente, deinde utriuſq; lini duobus capitibus diuerſæ partes aſtringuntur. Quod in uua quoq; oculi fit. Nā ſic id quod ſupra uinculū eſt, moritur. Adiecerunt quidā, ut antequā uincirēt, ſummū una linea inciderent, exciderentq; quo facilius digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent, tum deinde uinxerunt. Sed abunde eſt, iubere ſpiritū cōtinere, ut tumor quātus maximus eſſe poteſt, ſe oſtēdat, tum imam baſim eius atramento notare, reſupinatoq; homine digitis tumorē eum premere, ut ſi quid delapſum nō eſt, manu cogatur. Poſthæc umbilicum adtrahere, & quà nota atramenti eſt, lino uehemēter aſtringere. Dinde partem ſuperiorem aut medicamētis, aut ferro adurere donec emoriatur. Atq; ut cætera uſta ulcus nutrire. Idq; nō ſolū ubi inteſtinū uel omentū uel utrunq; eſt, ſed etiā ubi humor eſt, optime proficit. Sed antè quædā uiſenda ſunt, ne quod ex uinculo periculū ſit. Nā curationi neq; infans, neq; aut robuſtus annis, aut ſenex aptus eſt, ſed à ſeptimo ferè anno ad quartumdecimū. Deinde ei corpus idoneum eſt id, quod integrū eſt. At quod mali habitus eſt, quodq; papulas, impetigines, ſimiliaq; habet, idoneum nō eſt. Le-

* id uitium

uibus quoq; tumoribus facile ſubuenitur. At in eorum, qui nimis magni ſunt, curatione periculum eſt. Tēpus autē anni & autumnale, & hybernū uitandū eſt. Ver idonū maxime eſt. Ac prima æſtas nō aliena eſt. Præter hæc abſtinere pridie debet. neq; id ſatis eſt. Sed aluus quoq; ei ducēda eſt, quo facilius omnia quæ exceſſerūt, intra aluū cōſidāt.

Quomodo aqua hydropicis emittatur.

CAP. XV.

*AQuam his qui hydropici ſunt emitti oportere aliâs dixi. Nunc quemadmodū id fiat, dicendum. Quidam autē ſub umbilico fere quatuor interpoſitis digitis à ſiniſtra parte. Quidā ipſo umbilico perforato, facere cōſuerunt. Quidā cute primū aduſta, deinde interiore abdomine inciſo, quia quod per ignē diuiſum eſt, minus celeriter coit. Ferramentum autē demittitur, magna cura habita, ne qua uena incidatur. Id tale eſſe debet, ut ferè tertiā digiti partem latitudo mucronis impleat. Demittendum'que ita eſt, ut membranam quoq; tranſeat, qua caro ab interiore parte finitur, eò tum plumbea aut ænea fiſtula inijcienda eſt, uel recuruatis in exteriorem partem labris, uel in media circum ſurgente * quodam nodo, ne tota intus delabi poßit, huius ea pars quæ intrà, paulò longior eſſe debet, q̄ quæ extrà, ut ultra ulteriorē mēbranā procedat. Per hāc effundendus humor eſt. Atq; ubi maior pars eius euocata eſt, cludenda demiſſo linteolo fiſtula eſt, & in uulnere, ſi id uſtum nō eſt, relinquenda. Deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emittendum, donec nullum aquæ ueſtigium adpareat. Quidā tamen etiā nō uſta cute protinus fiſtulā recipiunt, et ſuper uulnus ſpongiā expreſſam deligāt. Deinde, poſtero die rurſus fiſtulā demittūt, quod recens uulnus paulum diductum patitur, ut ſi quid humoris*

* quadam mora

moris ſupereſt, emittatur. Idq́; bis ita feciſſe cõtenti ſunt.

De inteſtinorum uulneratorum cu= rationibus. CAP. XVI.

NOnnunquã autẽ uenter ictu aliquo perforatur, ſequi turq́; ut inteſtina euoluãtur. Quod ubi incidit, protinus cõſiderandũ eſt, an integra ea ſint, deinde an his color ſuus maneat. Si tenuius inteſtinũ perforatum eſt, nihil profici poſſe iam retuli. Latius inteſtinũ ſui poteſt, nõ q certa fiducia ſit, ſed q dubia ſpes certa deſperatione ſit potior. Interdũ enim glutinatur. Tum ſi utrũlibet inteſtinum liuidũ, aut pallidũ, aut nigrũ eſt, quibus illud quoq; neceſſario accedit, ut ſenſu careat, medicina omnis inanis eſt. Si uerò adhuc ea ſui coloris ſunt, cũ magna feſtinatione ſuccurrẽdum eſt. Momẽto enim alienãtur externo & inſueto ſpiritu circundata. Reſupinãdus autẽ homo eſt coxis erectioribus. Etſi anguſtius uulnus eſt, q̃ ut inteſtina cõmode refundãtur, incidẽdum eſt donec ſatis pateat. Ac ſi iam ſicciora inteſtina ſunt, perluenda aqua ſunt, cui paulum admodum olei ſit adiectum. Tum miniſter oras uulneris leuiter diducere manibus ſuis, uel etiam duobus hamis membranæ interiori iniectis debet, medicus priora ſemper inteſtina quæ poſteriora prolapſa ſunt, condere: ſic ut orbium ſingulorum locum ſeruet. Repoſitis omnibus, leniter homo concutiendus eſt. Quo fit, ut per ſe ſingula inteſtina in ſuas ſedes diducãtur, & inibi cõcidant. His conditis omentum quoq; conſiderãdum eſt, ex quo ſi quid iam nigri & emortui eſt, forfice excidi debet. Si quid integrum eſt, leuiter ſuper inteſtina diduci: ſutura autem neque ſummæ cutis, neque interioris membranæ per ſe ſatis proficit, ſed utriuſq;. Et quidem duobus linis uincienda eſt ſpiſsior, quàm alibi, quia rumpi & facilius

motu

motu uentris poteſt, & nõ æquè magnis inflammationibus pars ea expoſita eſt. Igitur in duabus acubus fila traijcienda, eaq́; duabus manibus tenenda, & prius interiori membranæ ſutura inijciẽda eſt, ſic ut ſiniſtra manus in dexteriore ora, dextra in ſiniſteriore à principio uulneris orſa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. Quo fit, ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuum longè ſit, quæ retuſa eſt. Semel utraq; parte traiecta permutandæ acus inter manus ſunt, ut ea ſit in dextra, quæ fuit in ſiniſtra, ea ueniat in ſiniſtram, quam dextra cõtinuit. Iterumq́; eodẽ modo per oras immittendæ ſunt. Atq; ita tertio et quarto, deincepsq́; permutatis inter manus acubus includẽda plaga. Poſthæc eadẽ fila, eædẽq́; acus ad cutẽ transferẽdæ. Similiq́; ratione ei quoq; parti utraq; ſutura inijciẽda, ſemper ab interiore parte acubus uenientibus, ſemper inter manus traiectis. Dein glutinãtia inijciẽda. Quibus aut ſpongiã, aut ſuccidam lanam ex aceto impreſſam accedere debere manifeſtius eſt, quàm ut ſemper dicendum ſit. Impoſitis his leuiter deligari uenter debet.

De Interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda ſit. CAP. XVII.

INterdum tamen uel ex ictu aliquo, uel retento diutius ſpiritu, uel ſub graui faſce interior abdominis mẽbrana ſuperiore cute integra, rũpitur. Quod fœminis quoq; ex utero ſæpe euenire cõſueuit, fitq́; præcipuè circa ilia. ſequitur autẽ cum ſuperior caro mollis ſit, ut nõ ſatis inteſtina cõtineat, hisq́; intenta cutis indecorè intumeſcat. Atq; id quoq; aliter ab alijs curatur. Quidam enim per acũ duobus linis ad imã baſim immiſsis, ſic utrinq; deuinciũt, quemadmodũ & in umbilico, et in uua poſitũ eſt, ut quicquid ſuper uinculum eſt, emoriatur: quidam medium

tumorẽ excidunt, ad ſimilitudinẽ myrtacei folij, quod ſem per eodem modo ſeruandũ eſſe iam poſui, & tũ oras ſutu ra iungunt. Cõmodiſsimum eſt autem reſupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia neceſſe eſt ea parte rupta membrana ſit, quaq́; integra eſt, ea magis obnitatur, tum qua rupta uidebitur, immittẽdæ ſcalpello *duæ tunicæ ſunt, ut exciſo medio interior membrana utrinq; recentẽ plagã habeat, quia quod uetus eſt, ſutura nõ coit, loco patefacto. Si qua parte mẽbrana non nouã plagã, ſed ueterẽ habet, tenuis excidẽda habena eſt, quæ tãtũ ora eius exulceret. Cætera, quæ ad ſuturæ reliquã curationẽ pertinent, ſuprà cõprehẽſa ſunt.

*duæ lineæ

De Varicibus uentris.

PRæter hæc euenit, ut in quorundam uentribus uarices ſint, quarũ quia nulla alia curatio eſt, quàm quæ in cruribus eſſe conſueuit, tum eam partẽ explanaturus, hanc quoq; eò differo.

De Teſticulorum natura, & morbis eorum.

CAP. XVIII.

VEnio autẽ ad ea, quæ in naturalibus partibus circa teſticulos oriri ſolẽt, quæ quo facilius explicẽ, prius ĩpſius loci natura paucis proponenda eſt. Igitur teſticuli ſimile quiddã medullis habent. Nã ſanguinẽ non emittũt, & omni ſenſu carent. Dolent autẽ in ictibus & inflãmationibus tunicæ, quibus hi continẽtur. Dependẽt uero ab inguinibus per ſingulos neruos, quos κρεμαστῆρας Græci nominant, cum quorum utroq; binæ deſcendũt & uenæ & arteriæ. Hæ autem tunica cõteguntur tenui, neruoſa, ſine ſanguine, alba, quæ *ἐρυθροειδὴς à Græcis nominatur: ſuper eam ualentior tunica eſt, quæ interiori uehementer ima parte inhæret, Darton Græci uocant. Multæ deinde membranulæ uenas & arterias, eosq́; neruos comprehen

*ἐλαφροειδὴς.

dunt. Atq; inter duas quoq; tunicas ſuperioribus parti=
bus leues, paruulæq; ſunt. Hactenus propria utriq; teſti=
culo & uelamēta et auxilia ſunt. Cōmunis deinde utriq;,
omnibusq́; interioribus ſinus eſt, qui iam cōſpicitur à no
bis, ὀσχεὸν Græci, ſcrotum noſtri uocāt, isq́; ab ima parte Scrotum,
medijs tunicis leuiter innexus eſt, à ſuperiore tantum cir=
cundatus eſt. Sub hoc igitur plura uitia eſſe conſuerunt.
Quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere
propoſui, modò his integris fiunt. Siquidē interdum uel
ex morbo primum inflāmatur, deinde poſtea pōdere ab=
rumpitur, uel ex ictu aliquo protinus rūpitur tunica, quæ
diducere ab inferioribus partibus inteſtina debuit, tū pon
dere eò deuoluitur, aut omentum, aut etiam inteſtinum.
Atq; ibi reperta uia, paulatim ab inguinibus in inferio=
res quoq; partes* demiſsum, ſubinde neruoſas tunicas, et *niſum
ob id eius rei patiētes diducit, ἐντεροκήλην & ἐπιπλοκήλην
Græci uocāt, apud nos indecorū, ſed commune his Her= Hernia.
niæ nomē eſt. Deinde, ſi deſcēdit omentū, nūquā in ſcroto
tumor tollitur, ſiue inedia fuit, ſiue corpus huc illuc'ue
cōuerſum, aut aliquo modo collocatū. Itemq́;, ſi retentus
eſt ſpiritus, nō magnopere increſcit, tactu uero inæqualis
eſt, & mollis, & lubricus. At ſi inteſtinū quoq; deſcēdit,
*tumor is ſine inflammatione modò minuitur, modò in= *humor his
creſcit. Eſtq́; ferè ſine dolore, & cùm cōquieſcit aliquis,
aut iacet, interdum ex toto deſidit, interdū ſic diuiditur,
ut in ſcroto exiguæ reliquiæ maneant. At ſi clamore &
ſatietate, & ſi ſub aliquo pondere is homo nixus eſt, cre=
ſcit, frigore omni cōtrahitur, calore diffunditur. Eſtq́; tū
ſcrotū et rotundū, et tactu leue, idq́; quod ſubeſt, lubricū
eſt: ſi preſſum eſt, ad inguen reuertitur, dimiſſumq́; iterū
cum quodā quaſi murmure deuoluitur. Et id quidē in le
uioribus malis euenit. Nonnunquā autē ſtercore accepto

uaſtius tumet,retroq́; compelli nõ poteſt:adfert tum dolorem & ſcroto,& inguinibus,et abdomini:nonnũquã ſtomachus quoq; affectus,primum ruffam bilem per os reddit,deinde uiridem,quibuſdã etiam nigrã. Integris uero mẽbranis interdum eã partẽ humor diſtringit. Atq; eius quoq; ſpecies duæ ſunt. Nã uel inter tunicas is increſcit, uel in mẽbranis,quæ ibi circa uenas & arterias ſunt, ubi hæ grauatæ occaluerũt. Ac ne ei quidẽ humori, qui inter tunicas eſt,una ſedes eſt. Nam modo inter ſummã & mediam,modo inter mediã & imam cõſiſtit. Græci communi nomine quicquid eſt,ὑδροκήλην adpellant:noſtri ut ſcilicet nullis diſcriminibus ſatis cognitis, hoc quoq; ſub eodem nomine,quo priora habẽt. Signa autem quædã communia ſunt,quædã propria. Cõmunia,quibus humor deprehẽditur. Propria, quibus locis humorem ſubeſſe dicimus: ſi tumor eſt,nũquam ex toto ſe remittẽs, ſed interdũ leuior,aut propter famẽ, aut propter febriculam, maximeq́; in pueris, isq́; mollis eſt,ſi nõ nimius humor ſubeſt. At ſi is uehemẽter increuit,renititur ſic,ut uter repletus, & arte aſtrictus. Venæ quoq; in ſcroto inflantur,& ſi digito preßimus cedit humor,circũfluensq́; id quod nõ premitur,attollit,& tanquã in uitro cornu'ue per ſcrotũ apparet,isq́; (quãtum in ipſo eſt) ſine dolore eſt. Sedes autem eius ſic deprehẽditur: Si inter ſummã mediãq́; tunicam eſt,cũ digitis duobus preßimus,paulatim humor inter eos reuertẽs ſubit,ſcrotũ ipſius, albidius eſt. Si ducitur,aut nihil,aut paruulũ intenditur, teſticulus ea parte neq; uiſu,neq; tactu ſentitur. At ſi ſub media tunica eſt, intentũ ſcrotum magis ſe attollit, adeo,ut ſuperior coles ſub tumore eo deliteſcat. Præter hæc æque integris tunicis ramex innaſcitur κιρσοκήλην Græci adpellant,cũ uenæ

intume

intumeſcũt. Hæ quoq; intortæ conglomerateq; ad ſuperiorem partẽ, uel ipſum ſcrotũ implent, uel mediam tunicam, uel imam. Interdum etiã ſub ima tunica circa ipſum teſticulum neruũq; eius increſcunt. Ex his eæ quæ in ipſo ſcroto ſunt, oculis patẽt: hæ uerò quæ mediæ imæ'ue tunicæ inſidẽt, ut magis conditæ, non æquè quidẽ cernuntur, ſed tamen etiã uiſui ſubiectæ ſunt, præterquàm quòd & tumoris aliquid eſt, pro uenarũ magnitudine & modo: et id prementi magis renititur, ac per ipſos uenarum toros inæquale eſt: et qua parte id eſt, teſticulus magis iuſto dependet. Cum uero etiam ſuper ipſum teſticulum neruũq; eius, id malum increuit, aliquanto longius teſticulus ipſe deſcendit, minorq́; altero fit, utpote alimẽto amiſſo. Raro, ſed aliquando caro quoq; inter tunicas increſcit, σαρκοκήλην Græci uocant. Interdum etiam ex inflammatione tumet ipſe teſticulus, ac febres quoq; adfert, & niſi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atq; ilia puenit, parteſq́; hæ intumeſcũt: neruus ex quo teſticulus depẽdet, plenior fit, ſimulq́; indureſcit: ſuper hæc inguẽ quoq; nonnũquam uarices implẽt, βουβωνοκήλην adpellãt.

De teſticulorum curationibus communibus, & primò de inciſione & curatione inguinis, uel ſcroti. CAP. XIX.

HIs cognitis, de curatione dicẽdum eſt, in qua quædã cõmunia omnium ſunt, quædã propria ſingulorum. Prius de cõmunibus dicã. Loquar autem nunc de his, quæ ſcalpellum deſiderãt. Nam quæ uel ſanari nõ poſsint, uel aliter nutriri debeãt, dicẽdũ erit, ſimul ad ſpecies ſingulas uenero. Inciditur autẽ interdũ inguẽ, interdũ ſcrotũ. In utraq; curatione, homo ante triduum bibere aquã, pridie abſtinere etiã à cibo debet, ipſo autẽ die collocari ſu

pinus: deinde ſi inguẽ incidendũ eſt, idq́; iã pube contegitur, antè radendũ eſt, & tũ extento ſcroto, ut cutis inguinis intenta ſit, id incidendũ ſub imò uẽtre, qua cũ abdomine tunicæ inferiores cõmittũtur. Aperiendum autẽ audacter eſt, donec ſumma tunica, quæ ipſius ſcroti eſt, incidatur, perueniaturq́; ad eã, qua media eſt plaga facta. Foramẽ deorſum uerſus ſubeſt. In id demittẽdus eſt ſiniſtræ manus digitus index, ut diductis interueniẽtibus mẽbranulis ſimul laxet. Miniſter autẽ ſiniſtra manu comprehẽſo ſcroto, ſurſum uerſus eũ debet extẽdere, et quammaximè ab inguinibus abducere: primũ cũ ipſo teſticulo, dũ medicus omnes mẽbranulas, quæ ſuper mediã tunicã ſunt, ſi digito deducere nõ poteſt, ſcalpello abſcindat. Deinde ſine eo, ut is delapſus ipſi plagæ iungatur, digitoq́; inde promatur, & ſuper uentrẽ cũ duabus ſuis tunicis collocetur. Inde ſi qua uitioſa ſunt, circũcidenda ſunt. In quibus cũ multæ uenæ diſcurrãt, tenuiores quidẽ præcidi protinus poſſunt. Maiores uerò antè lõgiore lino deligãdæ ſunt, ne periculoſe ſanguinẽ fundant. Sin media tunica uexata erit, aut ſub ea malũ increuerit, excidẽda erit, ſic, ut alte ad ipſum inguen præcidatur. Infrà tamẽ nõ tota demẽda eſt. Nã quod ad baſim teſticuli uehemẽter cũ ima tunica connexũ eſt, excidi ſine ſummo periculo nõ poteſt. Itaq; ibi relinquendũ eſt. Idẽ in ima quoq; tunica, ſi læſa eſt, faciẽdũ eſt. Sed nõ à ſumma inguinis plaga, uerũ infrà paulum ea abſcindẽda, ne læſa abdominis mẽbrana inflãmationes moueat. Neq; tamẽ nimiũ ex ea ſurſum relinquendũ eſt, ne poſtea ſinuetur, et ſedem eidẽ malo præſtet. Purgatus ita teſticulus per ipſam plagã, cũ uenis & arterijs, et neruo ſuo leuiter demittẽdus eſt, uidendũq́;, ne ſanguis in ſcrotũ deſcendat, ne'ue concretus aliquo loco maneat. Quæ ita fient, ſi uenis uinciẽdo medicus proſpexerit: lina

quibus capita earũ cõtinebuntur, extra plagã dependere debebũt, quæ pure orto ſine ullo dolore excident. Ipſi autem plagæ iniyciendæ duæ fibulæ ſunt, et inſupèr medicamentũ quo glutinentur. Solet interdũ ab altera ora neceſſariũ eſſe aliquid excidi, ut cicatrix maior & latior fiat. Quod ubi incidit, linamenta ſupèr nõ fulcienda, ſed leuiter tantũ ponenda ſunt, ſupraq; ea quæ inflãmationẽ repellant, id eſt, ex aceto uel lana ſuccida uel ſpõgia. Cætera eadẽ quæ ubi pus moueri debet, adhibenda ſunt. At cũ infrà incidi oportet, reſupinato homine ſubyciend a ſub ſcroto ſiniſtra manus eſt, deinde id uehementer apprehẽdendũ, & incidendũ. Si paruulũ eſt quod nocet, modice, ut tertia pars integra ad ſuſtinendũ teſticulũ infrà relinquatur. Si maius eſt, etiã amplius, ut paulum tantũmodo ad imũ, cui teſticulus inſidere poßit, integrũ maneat. Sed primo rectus ſcalpellus, quamleuißima manu teneri debet, donec ſcrotum ipſum diducat. Tũ inclinãdus mucro eſt, ut trãſuerſa membrana ſecet, quæ inter ſummam mediamq; tunicã ſunt. At ſi uitiũ in proximo eſt, mediã tunicã attingi nõ oportet. Si ſub illa quoq; conditur, etiã illa incidenda eſt, ſic ut tertia quoq;, ſi illa uitiũ tegit. Vbicũque repertũ malum eſt, miniſtrũ ab inferiore parte exprimere moderate ſcrotum oportet, medicum digito, manubriolo, uel ſcalpello diductã inferiorẽ partẽ tunica extrà collocare: deinde eã ferramẽto, qđ ad ſimilitudinẽ curuũ uocant, incidere, ſic ut in eãdem intrare duo digiti, index & medius poßint. His deinde coniectis, excipienda reliqua pars tunicæ, & inter digitos ſcalpellus immittendus eſt, eximendũq; aut effundendũ quicquid eſt noxiũ. Quãcunq; autem tunicam quis uiolauit, illam quoque debet excidere, ac mediã quidẽ (ut ſuprà dixi) quàmaltißime

 ab in

ab inguine, imā autem paulo infrà. Cæterū antequā exci dantur, hæ quoq; uinciri lino ſumme debēt, et eius lini capita extra plagā relinquēda ſunt, ſicut in alijs quoq; uenis, quæ id requiſierint. Eo facto teſticulus intus reponēdus eſt, oræq́; ſcroti ſuturis inter ſe cōmittendæ, neq; paucis, ne parum glutinētur, et longior fiat curatio, neq; multis, ne inflammationē augeant. Atq; hic quoq; uidēdum eſt, nequid in ſcroto ſanguinis maneat. Tum imponenda glutinātia ſunt. Si quādo autē in ſcrotū ſanguis defluxit, aliquid'ue concretū ex eo decidit, incidi ſubter id debet, purgatoq; eo ſpōgia acri aceto madēs circūdari. Deligatur autē uulnus omne, quod ex his cauſsis factū eſt. Si dolor nullus eſt, quinq; primis diebus nō eſt reſoluēdum, ſed bis die tantū aceto irrorāda lana uel ſpōgia. Si dolor eſt, tertia die reſoluendū, & ubi fibulæ ſunt, hæ incidendæ, ubi linamentum, id mutandū eſt: roſaq́; & uino madefaciendum id, quod imponitur. Si inflāmatio increſcit, adijciendum prioribus cataplaſma ex lenticula & melle, uel ex malicorio, quod in auſtero uino coctū ſit, uel ex his miſtis. Si ſub his inflammatio non cōquierit, poſt diē quintum multa calida aqua uulnus fouendum, donec ſcrotum ipſum & extenuetur, & rugoſius fiat. Tum imponendū cataplaſma ex triticea farina, cui reſina pinea adiecta ſit. Quæ ipſa ſi robuſtus curatur, ex aceto: ſi tener, ex melle coquēda ſunt. Neq; dubiū eſt, quodcūq; initiū fuit, ſi magna inflammatio eſt, quin ea, quæ pus mouēt, imponenda ſint. Quòd ſi pus in ipſo ſcroto ortum eſt, paulū id incidi debet, ut exitus detur. Linamentūq; catenus imponēdum eſt, ut foramen tegat. Inflammatione finita, propter neruos priore cataplaſmate, dein cerato utēdū eſt. Hæc proprie ad eiuſmodi uulnera pertinēt. Cætera & in curatione, &

ne, & in uictu ſimilia his eſſe debent, quæ in alio quoque uulnerum genere præcepimus.

De Inteſtini curatione. CAP. XX.

HIs propoſitis ad ſingulas ſpecies ueniendum eſt, ac ſi cui paruulo puero inteſtinum deſcẽdit antè ſcalpellũ experiẽda iunctura eſt. Faſcia eius rei cauſa fit, cui imo loco pila aſſuta eſt ex pãniculis facta, quæ ad repellẽdum inteſtinum ipſi illi ſubijcitur, deinde reliqua faſciæ pars arcte circũdatur, ſub quo ſæpe & intus compellitur inteſtinum, & inter ſe tunicæ glutinantur. Rurſus ſi ætas proceßit, multũq; inteſtini deſcendiſſe ex tumore magno patet, adijciunturq; dolor et uomitus, quæ ex ſtercore, et ex cruditate eò delapſo ferè accidunt, ſcalpellum adhiberi ſine pernicie nõ poſſe manifeſtum eſt. Leuãdum tantũmodo malũ, & per alias curationes extrahẽdum eſt. Sanguis mitti ex brachio debet, deinde, ſi uires patiuntur, imperãda tridui abſtinentia eſt: ſi minus, certe pro ui corporis quàmlongißime. Eodem uero tẽpore ſupèr habẽdum cataplaſma ex lini ſemine, quod antè aliquis ex mulſo decoxerit. Poſthæc & farina hordeacea cũ reſina inijciẽda, & is demittẽdus in ſoliũ aquæ calidæ, cui oleũ quoq; adiectum ſit, dãdumq; aliquid cibi lenis calidi. Quidam etiã aluum ducũt. Id ducere aliquid in ſcrotũ poteſt, educere ex eo nõ poteſt. Per ea uerò, quæ ſuprà ſcripta ſunt, leuato malo, ſi quãdo aliàs dolor reuerterit, eadem erunt facienda. Sine dolore quoque, ſi multa inteſtina prolapſa ſunt, ſecari ſuperuacuũ eſt, nõ quòd excludi à ſcroto nõ poßint, niſi tamẽ id inflãmatio prohibuit, ſed quò repulſa inguinibus immorẽtur, ibiq; tumorem excitẽt, atq; ita fiat mali nõ finis, ſed mutatio. At in eo quẽ ſcalpello curari oportebit, ſimulatq; ad mediã tunicã uulnus in ingui-

ne factũ peruenerit, duobus hamulis ea iuxta ipſas oras adprehendi debebit, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberat. Neq; enim cũ periculo læditur, quæ excidẽda eſt, cum inteſtinũ eſſe niſi ſub ea nõ poſsit. Vbi deducta autem erit, ab inguine uſq; ad teſticulum incidi debebit, ſic, ne ipſe lædatur, tum excidi. Ferè tamen hanc curationem puerilis ætas, & modicum malum recipit. Si uir robuſtus eſt, maiusq́; id uitiũ eſt, extrahi teſticulus nõ debet, ſed in ſua ſede permanere. Id hoc modo fit. Inguen eadem ratione uſq; ad mediã tunicã ſcalpello aperitur, eaq́; tunica eodem modo duobus hamis excipitur, ſic ut à miniſtro teſticulus eatenus cõtineatur, ne per uulnus exeat: tum ea tunica deorſum uerſus ſcalpello inciditur, ſub eaq́; index digitus ſiniſtræ manus ad imũ teſticulum demittitur, eumq́; ad plagã cõpellit. Deinde dextræ manus duo digiti pollex atq; index, uenã & arteriam et neruũ, tunicãq; eorum à ſuperiore tunica diducunt. Quod ſi aliquæ mẽbranulæ prohibent, ſcalpello reſoluuntur, donec ante oculos tota iã tunica ſit. Excīſis quæ excidẽda ſunt, repoſitoq́; teſticulo, ab ora quoq; eius uulneris, quod in inguine eſt: demenda habenula paulò latior eſt, quo maior plaga ſit, & plus creare carnis poſsit.

De Omenti curatione. CAP. XXI.

AT ſi omentum deſcendit, eodem quidem modo, quo ſuprà ſcriptum eſt, aperiendum inguen, diducẽdæq́; tunicæ ſunt. Conſiderandum autẽ eſt, maior'ne is modus, an exiguus ſit. Nam quod paruulum eſt, ſuper inguen in aluũ uel digito uel auerſo ſpecillo repellendũ eſt. Si plus eſt, ſinere oportet depẽdere, quãtum ex utero prolapſum eſt, idq́; adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur & excidat. Quidam hic quoq; duo lina acu traijciũt,

binisq;

binisq; ſingulorum capitibus diuerſas partes aſtringũt. Sub quo æque, ſed tardius emoriatur. Adijcitur tamen hic quoq; celeritati, ſi omẽtum ſuper uinculum illinitur medicamentis quæ ſic exedunt, ne erodant, σηπτικὰ Græci uocant. Fuerunt etiã qui omentum forfice præciderẽt, quod in paruulo non eſt neceſſarium. Si maius eſt, poteſt profuſionem ſanguinis facere. Siquidem omentum quoq; uenis quibuſdam etiam maioribus illigatum eſt. Neq; uero ſi diſcuſſo uentre id prolapſum forfice præciditur, cũ et emortuum ſit, & aliter tutius auelli non poßit, inde huc exemplum transferendum eſt. Vulnus autem curari, ſi relictum omentum eſt, ſutura debet. Si id amplius fuit, & extrà emortuum eſt, excisis oris, ſicut ſuprà propoſitum eſt. Si uero humor intus eſt, incidendum eſt, in pueris quidẽ inguen, niſi in his quoq; liquoris eius maior modus prohibet: in uiris uero & ubicunq; multus humor ſubeſt, ſcrotum. Deinde ſi inguen inciſum eſt, eò protractis tunicis humor effundi debet. Si ſcrotum, & ſub hoc protinus uitium eſt, nihil aliud quàm humor eſt effundendus, abſcindendæq; membranæ ſunt, ſi quæ eum continuerunt: deinde eluendum id ex aqua, quæ uel ſalem adiectum, uel nitrum habeat: ſi ſub media, imaúe tunica, totæ hæ extra ſcrotum collocandæ, excidendæq; ſunt.

*σηπτά.

De Ramicis curatione. CAP. XXII.

Ramex autẽ, ſi ſuper ipſum ſcrotũ eſt, adurendus eſt tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipſis uenis infigantur, cũ eo ne amplius quàm has urant, maximeq; ubi inter ſe implicatæ glomerãtur, eò ferrum id admouẽdum eſt, tũ ſupèr farina ex aqua frigida ſubacta inijcienda eſt, utendumq; eò uinculo, quod idoneum eſſe ani curationibus poſui. Tertio die lenticula cum melle imponenda eſt, pòſt eiectis cruſtis ulcera melle purganda, roſa implen=

da, ad cicatricem aridis linamentis perducenda ſunt.
Quibus uero ſuper mediam tunicam uenæ tument,incidē
dum inguē eſt,atq; tunica promouēda,ab eaq́; uenæ digi
to uel manubriolo ſcalpelli ſeparandæ. Qua parte uero
inhærebūt,& ab ſuperiore et ab inferiore parte lino uin
ciendæ,tum ſub ipſis uinculis præcidendæ,reponenduſq́;
teſticulus eſt.At ubi ſupra tertiā tunicam ramex inſedit,
mediā excidi neceſſe eſt. Deinde, ſi duæ tres'ue uenæ tu=
ment,& ita pars aliqua obſidetur, ut maiore uitio uacet,
idem faciēdum quod ſuprà ſcriptum eſt, ut ab inguine et
à teſticulo deligatæ uenæ præcidātur,iſq́; condatur. Sin
totum id ramex obſederit, per plagam demittēdus digi=
tus index erit:ſubijciendusq́; uenis, ſic ut paulatim pro=
trahat æquè adducēdo,donec is teſticulus par alteri fiat.
Tum fibulæ oris ſic uinciendæ, ut ſimul eas quoq; uenas
cōprehendant.Id hoc modo fit. Acus ab exteriore parte
oram uulneris perforat.Tum nō per ipſam uenā, ſed per
membranā eius immittitur,per eamq́; in alterā oram cō=
pellitur.Venæ uulnerari nō debent, ne ſanguinē fundāt.
Membrana ſemper inter has uenas eſt, ac neq; periculū
affert,& filo comprehēſas illas abunde tenet.Itaq; etiam
ſatis eſt,duas fibulas eſſe:tum uenæ quæcūque protractæ
ſunt in ipſum inguen,aduerſo ſpecillo cōprehendi debēt:
ſoluendi fibulas tēpus inflammatione finita & purgato
*& uulnere eſt,*ut una ſimul & oras et uenas cicatrix deuin
ciat.Vbi uero inter imā tunicā & ipſum teſticulum ner=
uumq́; eius ramex ortus eſt,una curatio eſt,quæ totū teſti
culum abſcindit. Nam neq; ad generationē quicquam is
confert,& omnibus indecore,quibuſdā etiam cum dolo=
re dependet.Sed tum quoq; inguen incidendū, media tu=
nica promenda,atq; excidēda eſt, idém in ima faciēdum,
ner

neruuſq; ex quo teſticulus dependet, præcidendus. Poſt *id uenæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ, & infra uinculum abſcindendæ ſunt.*

De Carne quæ inter tunicas teſticulorum con ſcreuit,& de neruo indurato. CAP. XXIII.

C*Aro quoq;,ſi quando inter tunicas cõcreuit,nihil dubij eſt,quin eximẽda ſit,ſed id ipſo ſcroto inciſo fieri commodius eſt.* At *ſi neruus induruit, curari res neque manu neq; medicamẽto poteſt.* Vrgent *enim febres ardẽtes,& aut uirides aut nigri uomitus: præter hæc ingens ſitis,& linguæ aſpritudo,fereq; à die tertio ſpumans bilis aluo cũ roſione redditur.* Atq; *neq; aſſumi facile cibus, neq; cõtineri poteſt, neq; multo pòſt extremæ partes frigeſcunt,tremor oritur,manus ſine ratione extenduntur, deinde in fronte frigidus ſudor,eumq; mors ſequitur.*

De Ramice inguinis. CAP. XXIIII.

V*Bi uerò in ipſo inguine ramex eſt,ſi tumor modicus eſt,ſemel incidi:ſi maior,duabus lineis debet,ut medium excidatur:deinde nõ extracto teſticulo,ſicut inteſtinis quoq; prolapſis interdũ fieri docui, colligendæ uenæ unciendæq; ubi tunicis inhærebũt,& ſub his nodis præcidendæ ſunt.* Neq; *quicquam noui curatio uulneris eius requirit.*

Ad tegendam glandem colis,ſi nuda eſt. CAP. XXV.

A*B his ad ea tranſeundum eſt, quæ in cole ipſo fiunt, in quo ſi glãs nuda eſt,uultq; aliquis eã decoris cauſſa tegere,fieri poteſt,ſed expeditius in puero quàm in uiro.* In *eo cui id naturale eſt,quàm in eo,qui quarũdã gentium more circunciſus eſt.* In *eo cui glans parua iuxtaq; eam cutis,ſpatioſior uero ipſe coles eſt, quàm in quo contraria*

traria his ſunt. Curatio autē eorũ, quibus id naturale eſt, eiuſmodi eſt. Cutis circa glādem apprehēditur & extēditur, donec illã ipſam cõdat, ibiq́; deligatur. Deinde iuxta pubem in orbē tergus inciditur, donec coles nudetur, magnaq́; cura cauetur ne uel urinæ iter, uel uenæ, quæ ibi ſunt, incidātur. Eo facto cutis ad uinculum inclinatur, nudaturq́; circa pubem uelut circulus, eoq́; linamēta dātur, ut caro increſcat & id impleat, ſatisq́; uelamēti ſuprà latitudo plagæ præſtat. Sed donec cicatrix ſit, uinctum eſſe id debet, in medio tantũ relicto exiguo urinæ itinere. At in eo qui circũciſus eſt, ſub circulo glandis ſcalpello diducēda cutis ab interiore cole eſt. Nõ ita dolet, quia ſummo ſoluto, deduci deorſum uſq; ad pubem manu poteſt. Neq; ideo ſanguis profluit. Reſoluta autem cutis rurſus extēditur ultra glandem. Tũ multa frigida aqua fouetur, emplaſtrumq́; circà datur, quod ualentem inflãmationē reprimat, proximisq́; diebus ut propè à fame uictus eſt, ne fortè eã partē ſatietas excitet. Vbi iã ſine inflãmatione eſt, deligari debet à pube uſq; circulũ. Super glãdē autē aduerſo emplaſtro impoſito induci. Sic enim fit, ut inferior pars glutinetur, ſuperior ita ſaneſcat, ne inhæreat.

Quomodo glans penis contecta aperiri poſsit.

COntrà ſi glans ita contecta eſt, ut nudari non poſſit, quod uitium Græci φύμωσιν adpellãt, aperienda eſt. Quod hoc modo fit. Subter à ſumma ora cutis inciditur recta linea uſq; ad frænũ, atq; ita ſuperius tergus relaxatũ cedere retro poteſt. Quòd ſi parũ ſic profectũ eſt, aut propter anguſtias, aut propter duritiē tergoris, protinus triãgula forma cutis ab inferiore parte excidēda eſt, ſic ut uertex eius ad frænũ baſis in tergo extremo ſit. Tum ſuperdãda linamēta ſunt, aliaq́; medicamēta quæ ad ſanitatē

perdu

perducāt. Neceſſarium autē eſt donec cicatrix ſit cōquieſcere. Nam ambulatio atterēdo hulcus ſordidum reddit.

Infibulandi ratio.

INfibulare quoq; adoleſcentulos interdū uocis, interdum ualetudinis cauſſa quidā cōſuerūt. Eiusq́; hæc ratio eſt. Cutis quæ ſuper glādem eſt extenditur, notaturq́; utrinq; à lateribus atramento quà perforatur, deinde remittitur. Si ſuper glādem notæ reuertūtur, nimis adprehenſum eſt, et ultrà notari debet. Si glās ab his libera eſt, is locus idoneus fibulæ eſt. Tum quà notæ ſunt, cutis acu filum ducente tranſuitur, eiusq́; fili capita inter ſe deligātur, quotidieq́; id mouetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. Vbi hæ confirmatæ, exempto filo fibula additur, quæ quo melior, eo leuior eſt. Sed hoc quidem ſæpius inter ſuperuacua, quàm inter neceſſaria eſt.

De urinæ reddendæ difficultate, & de Calculo, rationibusq́; eorum. CAP. XXVI.

RES uero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur, aut quia ſenectute iter eius collapſum eſt, aut quia calculus, uel cōcretum aliquid ex ſanguine intus ſe oppoſuit. At mediocris quoq; inflammatio ſæpe eam reddi naturaliter prohibet. Idq́; nō in uiris tantummodo, ſed in fœminis quoq; interdū neceſſariū eſt. Ergo æneæ fiſtulæ fiunt, quæ ut omni corpori ampliori minoriq́; ſufficiant, ad mares tres, ad fœminas duæ medico habendæ ſunt. Ex uirilibus maxima decem & quinq; eſt digitorum: media, duodecim: minima, nouē. Ex mulicbribus, maior nouem: minor, ſex. Incuruas uero eſſe eas paulum, ſed magis uiriles oportet, leuesq́; admodum: ac neq; nimis plenas, neq; nimis tenues. Homo tum reſupinus, eo modo quo in curatione ani figuratur, ſuper ſubſelliū aut

lectum

lectum collocandus eſt. Medicus autē à dextro latere ſiniſtra quidem manu colem maſculi cōtinere, dextra uero fiſtulam demittere in iter urinæ debet. Atq; ubi ad ceruicē ueſicæ uētum eſt, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam in ipſam ueſicam compellere, eamq́; urina reddita recipere. Fœmina breuius urinæ ſimiliter & rectius iter habet, quod mãmulæ ſimile inter imas oras ſuper naturale poſitum, nō minus ſæpe auxilio eget, aliquãto minus difficultatis exigit. Nonnunquam etiã prolapſus in ipſam fiſtulam calculus, qui ſubinde ea extenuatur, nō longè ab exitu inhæreſcit. Eũ ſi fieri poteſt, oportet uellere, uel oricu-lario ſpecillo, uel eo ferramento, quo in ſectione calculus protrahitur. Si id fieri nō potuit, cutis extrema quãplurimũ attrahēda, & cōdita glãde lino uinciēda eſt, deinde à latere recta plaga coles incidēdus, & calculus eximēdus tũ cutis remittenda. Sic enim fit, ut inciſum colem integra pars cutis contegat, & urina naturaliter profluat.

Quæ curatio calculoſis adhibeatur.

CVm ueſicæ uerò calculiq́; facta mentio ſit, locus ipſe exigere uidetur, ut ſubijciam, quæ curatio calculoſis, cum aliter ſuccurri nō poteſt, adhibeatur. Ad quam feſtinare, cùm præceps ſit, nullo modo conuenit: ac neq; omni tēpore, neq; in omni ætate, neq; in omni uitio id experiēdum eſt, ſed ſolo uere, in eo corpore, quod iam nouē annos, nondum quatuordecim exceßit, & ſi tantum mali ſubeſt, ut neq; medicamētis uinci poßit, neq; etiam trahi poſſe uideatur, quominus interpoſito aliquo ſpatio interimat. Nō quo nō interdũ etiam temeraria medicina proficiat, ſed quo ſæpius utiq; in hoc fallat, in quo plura & genera & tēpora periculi ſunt. Quæ ſimul cũ ipſa curatione proponam. Igitur ubi ultima experiri ſtatutum eſt, antè

ante aliquot diebus uictu corpus præparãdũ eſt, ut modicos, ut ſalubres cibos, ut minime glutinoſos aſſumat, ut aquã bibat. Ambulãdi uero inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad ueſicæ ceruicẽ deſcẽdat. Q d' an iciderit, digitis quoq;, ſicut in curatiõe docebo, demiſſis cognoſcitur. Vbi eius rei fides eſt, pridie is puer in ieiunio cõtinẽdus eſt, & tũ loco calido curatio adhibẽda, quæ hoc modo ordinatur. Homo præualẽs & peritus in ſedili alto cõſidit, ſupinũq; eũ & aduerſum ſuper genua ſua coxis eius collocatis cõprehẽdit, reductisq; eius cruribus, ipſum quoq; iubet manibus ad ſuos poplites datis eos q̃ maxime poßit attrahere, ſimulq; ipſe ſic eos cõtinet. Quòd ſi robuſtius corpus eius eſt qui curatur, duobus ſedilibus iũctis duo ualẽtes inſidũt, quo et ſedilia & interiora crura inter ſe deligantur, ne diduci poßint. Tũ is ſuper duorum genua eodẽ modo collocatur, atq; alter prout cõſedit ſiniſtrũ crus eius, alter dextrũ, ſimulq; ipſe poplites ſuos attrahit. Siue autẽ unus, ſiue duo continẽt, ſuper humeros eius ſuis pectoribus incũbũt. Ex qbus euenit, ut inter ilia ſinus ſuper pubẽ ſine ullis rugis ſit extentus, & in anguſtũ cõpulſa ueſica, facilius calculus capi poßit. Præter hæc etiãnũ à lateribus duo ualẽtes obijciũtur, qui circũſtãtes leuare uel unũ uel duos, qui puerũ cõtinẽt, nõ ſinũt. Medicus deinde diligẽter unguibus circũciſis, atq; ſiniſtra manu duos eius digitos, indicẽ & mediũ, leniter prius unũ, deinde alterũ in anũ eius demittit, dextræq; digitos ſuper imũ abdomẽ leniter imponit, ne ſi utrinq; digiti circa calculũ uehemẽter cõcurrerint, ueſicã lædãt. Neq; uero feſtinanter in hac re, ut ĩ pleriſq;, agẽdũ eſt, ſed ita, ut quãmaxime id tutò fiat. Nã læſa ueſica neruorũ diſtentiones cũ periculo mortis excitat. Ac

A prim

primum circa ceruicem quæritur calculus. Ibi repertus minore negotio expellitur. Et ideo dixi, ne curandū quidem, niſi cū hoc indicijs ſuis cognitū eſt. Si uero aut ibi nō fuit, aut receſſit retro, digiti ad ultimā ueſicā dantur, paulatimq́; dextra quoq; manus eius ultrà trāslata ſubſequitur. Atq; ubi repertus eſt calculus, qui neceſſe eſt in manus incidat, eo curioſius deducitur, quo minor leuiorq́; eſt, ne effugiat, id eſt, ne ſæpius agitanda ueſica ſit. Ergo ultra calculū dextra ſemper manus eius opponitur, ſiniſtræ digiti deorſum eū cōpellūt, donec ad ceruicē peruenitur. In quā ſi oblongus eſt, ſic cōpellendus eſt, ut pronus exeat: ſi planus, ſic, ut tranſuerſus ſit: ſi quadratus, ut duobus angulis ſedeat: ſi altera parte plenior, ſic ut prius ea, qua tenuior ſit, euadat. In rotūdo nihil intereſſe ex ipſa figura patet, niſi ſi leuior altera parte eſt, ut ea antecedat. Cum iā eò uenit, ut incidi ſuper ueſicæ ceruicem iuxta anum cutis plaga lunata uſq; ad ceruicē ueſicæ debeat, cornibus ad coxas ſpectantibus paulū, deinde ea parte qua ſtrictior ima plaga eſt, etiānum ſub cute altera tranſuerſa plaga facienda eſt, qua ceruix aperiatur, donec urinæ iter pateat, ſic ut plaga paulo maior, quàm calculus ſit. Nā qui* metu fiſtulæ, quam illo loco *meatum * οὐρήθραν Græci uocāt, parū patefaciūt, cū maiore eodē * χειάδα periculo reuoluuntur, quia calculus iter, cū ui promitur, facit, niſi accipit. Idq́; etiam pernicioſius eſt, ſi figura quoq; calculi uel aſpritudo aliquid eò cōtulit. Ex quo et ſanguinis profuſio, & diſtentio neruorum fieri poteſt. Quæ ſi quis euaſit, multo tamen patētiorē fiſtulā habiturus eſt, rupta ceruice, quàm habuiſſet inciſa. Cū uero patefacta eſt, in cōſpectum calculus uenit, in cuius corpore nullum diſcrimē eſt. Ipſe ſi exiguus eſt, digitis ab altera parte

parte propelli, ab altera protrahi poteſt. Si maior, inij-ciendus à ſuperiore ei parte uncus eſt, eius rei cauſſa factus. Is eſt ad extremũ tenuis, in ſemicirculi ſpeciẽ retuſæ latitudinis, ab exteriori parte leuis qua corpori iungitur, ab interiori aſper, qua calculũ attingit. Isq; longior potius eſſe debet. Nam breuis extrahendi uim habet. Vbi iniectus eſt, in utrunq; latus inclinandus eſt, ut appareat calculus, & teneatur, quia ſi apprehenſus eſt, ille ſimul inclinatur. Ideoq́; eo minimo opus eſt, ne cũ adduci uncus cœperit, calculus intus effugiat, hic in oram uulneris incidat, eãq; cõuulneret. In qua re quod periculũ eſſet, iã ſuprà propoſui. Vbi ſatis teneri calculũ patet, eodem penè momẽto triplex motus adhibẽdus eſt, in utrũq; latus, deinde extra, ſic tamẽ, ut leniter id fiat, paulumq́; primo calculus attrahatur: quo facto, attollẽdus uncus extremus eſt, uti intus magis maneat, faciliusq́; illũ ꝑducat. Quod ſi aliquãdo à ſuperiore parte calculus parũ cõmode comprehẽdatur, à latere erit apprehẽdẽdus. Hæc eſt ſimpliciſsima curatio. Sed uarietas rerum quaſdã etiãnum animaduerſiões deſiderat. Sunt enim quidã nõ aſperi tãtũmodo, ſed ſpinoſi quoq; calculi, qui per ſe quidẽ delapſi in ceruicẽ, ſine ullo periculo eximũtur. In ueſica uero nõ tuto uel hi cõquirũtur, uel attrahũtur, quoniã ubi illam cõuulnerarũt, ex diſtẽtiõe neruorũ mortẽ maturant: multoq́; magis, ſi ſpina aliqua ueſicæ inhæret, eãq; cũ duceretur, duplicauit. Colligitur autẽ eo, ꝙ difficilius urina redditur, in ceruice calculũ eſſe: eo ꝙ cruẽta deſtillat, illũ eſſe ſpinoſum, maximeq́; id ſub digitis quoq; experiendũ eſt, neq; adhibẽda manus, niſi id cõſtitit. Ac tũ quoq; leniter intus digiti obijciẽdi, ne uiolẽter promouẽdo cõuulnerẽt, tũ incidẽdũ. Multi hic quoq; ſcalpello uſi ſunt.

Meges (quoniã is infirmior eſt, poteſtq́; in aliqua promi nentia incidere, inciſoq́; ſuper illã corpore, quà cauum ſubeſt, nõ ſecare, ſed relinquere, quod iterũ incidi neceſſe ſit) ferramẽtum fecit rectũ, in ſumma parte labroſum, in ima ſemicirculatũ acutũq́;. Id receptũ inter duos digitos indicẽ ac mediũ ſupèr pollice impoſito ſic deprimebat, ut ſimul cũ carne, ſi quid ex calculo prominebat, incideret. Quo cum ſequebatur, ut ſemel quantum ſatis eſſet, aperiret. Quocunq; autem modo ceruix ea parte facta eſt, leniter extrahi, quod aſperum eſt, debet, nulla propter feſtinationem ui admota.

Signa calculorum, uel arenoſorũ, uel mollium.

AT calculus arenoſus, & antè manifeſtus eſt, quoniã & urina quæ redditur, arenoſa eſt: & in ipſa curatiõe, quoniã inter ſubiectos digitos neq; æque leniter renititur, & inſuper dilatatur. Item mollis calculus, & ex pluribus minutisq́;, ſed inter ſe parũ aſtrictis cõpoſitus indicatur, in ſe adtrahẽs quaſdam quaſi ſquamulas. Hos omneis leniter permutatis ſubinde digitorum uicibus ſic oportet abducere, ne ueſicã lædãt, ne'ue intus aliquæ diſſipatæ reliquiæ maneãt, quæ poſtmodũ curatiõi difficultatẽ faciãt. Quicquid autẽ ex his in cõſpectũ uenit, uel digitis uel unco eximendũ eſt. At ſi plures calculi ſunt, ſinguli protrahi debẽt, ſic tamẽ, ut ſi qs exiguus ſupererit, potius relinquatur. Siquidẽ in ueſica difficulter inuenitur, inuẽtusq́; celeriter effugit. Ita lõga inquiſitione ueſica læditur, excitatq́; inflammationes mortiferas, adeo ut quidã ſecti, cũ diu fruſtraq́; per digitos ueſica eſſet agitata, deceſſerint. Quibus accedit etiam quòd exiguus calculus, ad plagã urina poſtea promouẽte, excidit. Si quãdo autẽ is maior, nõ uidetur, niſi rupta ceruice extrahi poſſe, find

ſe, findendus eſt. Cuius repertor Ammonius, ob id Lithotomos cognominatus eſt. Id hoc modo fit. Vncus inijcitur calculo, ſic ut facile eum concuſſum quoq; teneat, ne is retro reuoluatur. Tum ferramentum adhibetur craßitudinis modicæ, prima parte tenui, ſed retuſa, quod admotum calculum ex altera parte ictum findit: magna cura habita, ne aut ad ipſam ueſicam per ferramẽtum perueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

De Calculis fœminarum.

HAe uero curationes in fœminis quoq; ſimiles ſunt, de quibus tamẽ parũ proprie quædã dicenda ſunt. Siquidẽ in his ubi paruulus calculus eſt, ſcalpellus superuacuus eſt, quia is urinam in ceruicẽ nõ cõpellit, quæ & breuior, quàm in maribus, & laxior eſt. Ergo & per ſe ſæpe excidit, & ſi in primo quod eſt anguſtius inhæret, eodẽ tamẽ unco ſine ulla noxa educitur. At in maioribus calculis neceſſaria eadẽ curatio eſt. Sed uirgini ſubijci digiti tanquam maſculo: mulieri per naturalia eius debẽt. Tũ uirgini quidẽ ſub ima ſiniſteriore ora. Mulieri uero inter urinæ iter & os pubis incidendum eſt, ſic ut utroq; loco plaga tranſuerſa ſit: neq; terreri conuenit, ſi plus ex muliebri corpore ſanguinis profluit.

Quæ curatio calculo euulſo habenda ſit.

CAlculo euulſo, ſi ualens corpus eſt, neq; magnopere uexatũ, ſinere oportet ſanguinẽ fluere, quo minor inflãmatio oriatur. Atq; ingredi quoq; eũ paulũ nõ alienũ eſt, ut excidat, ſi quid intus cõcreti ſanguinis manſit. Quod ſi per ſe nõ deſtitit, rurſus ne uis omnis intereat, ſupprimi debet. Idq́; protinus in imbecillioribus ab ipſa curatione faciẽdũ eſt. Siquidẽ ut diſtẽtione neruorũ periclitatur aliquis, dum ueſica eius agitatur, ſic alter metus

excipitur remotis medicaminibus, ne tantum ſanguinis profluat ut occidat. Quod ne incidat, deſidere is debet in acre acetũ, cui aliquãtum ſalis ſit adiectũ. Sub quo & ſanguis fere cõquieſcit, & aſtringitur ueſica, ideoq; minus inflãmatur. Quod ſi parum proficit, agglutinãda cucurbitula eſt & inguinibus et coxis, & ſuper pubẽ. Vbi iam ſatis uel euocatus eſt ſanguis, uel prohibitus, reſupinus collocãdus eſt, ſic ut caput humile ſit, coxæ paulum excitentur: ac ſuper hulcus imponẽdũ eſt duplex aut triplex linteolũ, aceto madens. Deinde interpoſitis duabus horis in ſoliũ is aquæ calidæ reſupinus demittendus eſt, ſic, ut à genibus ad umbilicum aqua teneat, cætera ueſtimẽtis circũdata ſint, manibus tantummodo pedibusq; nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo ſudor multus oriri ſolet, qui ſpongia ſubinde facile detergendus eſt, finisq; eius fomenti eſt, donec infirmãdo offendat. Tũ multo is oleo perungẽdus, inducẽdusq;* hapſus lanæ mollis, tepido oleo repletus, qui pubem & coxas & inguina, & plagã ipſam cõtectã eodẽ ante ſe linteolo protegat, isq; ſubinde oleo tepido madefaciendus eſt, ut neq; frigus ad ueſicam admittat, & neruos leniter molliat. Quidã cataplaſmatis calefacientibus utũtur. Ea plus pondere nocẽt, quæ ueſicã urgẽdo uulnus iritant, ꝗ̃ calore proficiũt. Ergo ne uinculũ quidem ullũ neceſſariũ eſt. Proximo die, ſi ſpiritus difficilius redditur, ſi urina nõ excedit, ſi locus circa pubẽ mature intumuit, ſcire licet in ueſica ſangninẽ cõcretũ remãſiſſe. Igitur demiſſis eodẽ modo digitis leniter pertractanda ueſica eſt, & diſcutienda ſi qua coierunt. Quo fit, ut per uulnus poſtea procedãt. Nõ alienũ etiã eſt, oriculario clyſtere acetũ nitro miſtũ per plagã in ueſicã cõpellere. Nã ſic quoq; diſcut

* Hapſus id latinis dici uidetur, quod Græcis πίλημα, quod Suidas exponit σκέπασμα, Heſychius ζώθηρ. ſignificat autẽ uel ſacculũ, crumenam, uel huiuſmodi aliquid. aut tectorium, aut uelamen, aut cingulũ, ſacculi, aut crumenæ modo factum.

ſcutiũtur, ſi qua cruenta coierũt. Eaq; facere etiã primo die conuenit. Si timemus, ne quid intus ſit, maximeq; ubi ambulãdo id elicere imbecillitas prohibuit, cætera eadẽ faciẽda ſunt: ut demittatur in ſoliũ, ut eodẽ modo pãnicu lus, eadẽ lana ſuperinijciatur. Sed neq; ſæpe, neq; tandiu in aqua calida puer habẽdus, quàm adoleſcens eſt: infirmus, quàm ualẽs: leui, q̃ grauiore inflammatiõe adfectus: is cuius corpus digeritur, q̃ is cuius aſtrictum eſt. Inter hæc uerò ſi ſomnus eſt, & æqualis ſpiritus, & madẽs lingua, & ſitis modica, & uẽter imus, ſed & mediocris eſt cum febre modica dolor, ſcire licet recte *procedere cura tionẽ. * præcedere Atq; in his inflãmatio fere quinto uel ſeptimo die finitur. Qua leuata, ſoliũ ſuperuacuũ eſt. Supini tãtũmo do uulnus aqua calida fouẽdũ eſt, ut ſi quid urinæ rodet, abluatur. Imponenda autẽ medicamenta ſunt pus mouentia, & ſi purgãdũ ulcus uidebitur melle linendũ. Id ſi rodet, roſa temperabitur. Huic curationi aptiſsimũ uidetur Enneapharmacum emplaſtrũ. Nã & ſeuũ habet ad pus mouendũ, & mel ad hulcus repurgãdũ: medulla etiã maximeq; uitulina, quòd in id ne fiſtula relinquatur, præcipue proficit. Linamenta uero tum ſuper hulcus non ſunt neceſſaria, ſuper medicamentũ ad id cõtinẽdũ, recte imponuntur. At ubi hulcus purgatũ eſt, puro linamento ad cicatricem perducendũ eſt. Quibus temporibus tamen, ſi felix curatio non fuit, uaria circa pericula oriũtur. Quæ præſagire protinus licet, ſi cõtinua uigilia eſt, ſi ſpiritus difficultas, ſi lingua arida eſt, ſi ſitis uehemens, ſi uenter imus tumet, ſi uulnus hiat, ſi* trãſiliens urina id non rodit, * trãsfluens ſi ſimiliter ante tertiũ diẽ quædã liuida excidũt, ſi is aut nihil, aut tarde reſpõdet, ſi uehementes dolores ſunt, ſi poſt diem quintũ magnæ febres urgẽt, & faſtidiũ cibi

permanet, ſi cubare in uentrem iocũdius eſt. Nibil tamen peius eſt diſtentione neruorum, & ante nonum diem uomitus bilis. Sed cum inflammationis ſit metus, ſuccurri abſtinentia, modicis & tempeſtiuis cibis, inter hæc fomentis, de quibus ſuprà ſcripſimus, oportet.

De cancro qui exciſa ueſica naſcitur, & qua curatione uti deceat. CAP. XXVII.

PRoximus cancri metus eſt: is cognoſcitur, ſi & per uulnus, & per ipſum colem fluit ſanies mali odoris, cumq; eo quædã à concreto ſanguine nõ abhorrẽtia, tenuesq; carũculæ lanulis ſimiles: præter hæc ſi oræ uulneris aridæ ſunt, ſi dolẽt inguina, ſi febris nõ deſuit, eaq; in noctẽ augetur, ſi inordinati horrores accedũt. Cõſiderãdum autẽ eſt, in quã partẽ cancer is tẽdat. Si ad colẽ, indureſcit is locus, & rubet, & tactu dolorẽ excitat, teſticuliq; intumeſcũt. Si in ipſam ueſicã, ani dolor ſequitur, coxæ dureſcũt, nõ facile crura extẽdi poſſunt. At ſi in alterutrũ latus, oculis id expoſitũ eſt, paresq; utrinq; eaſdem notas, ſed minores habet. Primũ autẽ ad rẽ pertinet, corpus recte iacere, ut ſuperior pars ſemper eadẽ ſit, in quã uitiũ fertur: ita ſi ad colem it, ſupinus is collocari debet: ſi ad ueſicã, in uẽtrẽ: ſi in latus, in id quod integrius eſt. Deinde ubi uẽtũ fuerit ad curationẽ, homo in aquã demittetur, in qua marrubiũ decoctũ ſit, aut cupreſſus aut myrtus, idẽq; humor clyſtere intus adijcietur. Tũ ſuper ponetur lẽticula cũ malicorio miſta, quæ utraq; ex uino decocta ſint: uel rubus aut oleæ folia, eodem modo decocta, aliaq; medicamenta, quæ ad cohibẽdos purgandosq; cancros propoſuimus, ex qbus, ſi qua erũt arida, per ſcriptoriũ calamũ inſpirabũtur. Vbi ſtare cœperit cancer, mulſo uulnus eluetur. Vitabiturq; eo tempore ceratum, quod

quod ad recipiẽdũ id malũ corpus emollit, potius plũbũ elotũ cũ uino inungetur, ſuper'que idẽ linteolo illitum imponetur. Sub quibus perueniri ad ſanitatẽ poteſt, cum eo tamẽ quod nõ ignoremus, orto Cancro ſæpe affici ſtomachũ, cui cũ ueſica quoddã cõſortiũ eſt, exq́; eo fieri, ut neq; retineatur cibus, neq; ſi quis retẽtus eſt, concoquatur, neq; corpus alatur: ideoq́; ne uulnus quidem aut purgari, aut ali poßit, quæ neceſſario mortẽ maturãt: ſed ut his ſuccurri nullo modo poteſt, ſic à primo tamẽ diu tenẽda ratio curationis eſt. In qua quædã obſeruatio ad cibũ quoq; potionẽq́; pertinens neceſſaria eſt. Nã cibus inter principia nõ niſi humidus dari debet. Vbi hulcus purgatũ eſt, ex media materia olera & ſalſamẽta ſemper aliena ſunt. Potione opus eſt nõ modica. Nã ſi parũ bibitur, accenditur uulnus, & uigilia urget, & uis corporis minuitur. Si plus æquo aſſumitur, ſubinde ueſica impletur, eoq́; iritatur. Nõ niſi aquã autẽ bibẽdã eſſe manifeſtius eſt, quàm ut ſubinde dicẽdũ ſit. Solet uero ſub eiuſmodi uictu uenire, ut aluus nõ reddatur. Hæc aqua ducẽda eſt, in qua uel fœnũ græcũ uel malua decocta ſit. Idẽ humor roſa miſtus in ipſum uulnus oriculario clyſtere agendus eſt: ubi id rodit urina, neq; purgari patitur. Fere uero primo per uulnus exit hæc, deinde eo ſaneſcente diuiditur, & pars per colẽ deſcẽdere incipit, donec ex toto plaga claudatur, quod interdũ tertio mẽſe, interdũ nõ ante ſextum, nõnũquam exacto quoq; anno fit. Neq; deſperari debet ſolida glutinatio uulneris, niſi ubi aut uehementer rupta ceruix eſt, aut ex cancro multæ magnæq́; caruncu læ, ſimulq́; neruoſa aliqua exciderũt. Sed ut uel nulla ibi fiſtula, uel exigua admodũ relinquatur, ſumma cura pui dendum eſt. Ergo cùm iam ad cicatricem uulnus* tẽdit, *intendit

extentis iacere feminibus, & cruribus oportet, niſi tamen molles, arenoſi'ue calculi fuerunt. Sub his enim tardius ueſica purgatur. Ideoq; diutius plagam patere neceſſarium eſt, & tum demum ubi iam nihil tale extrà fertur, ad cicatricem perduci: quòd ſi antequã ueſica purgata eſt, oræ ſe glutinarũt, dolorq; & inflãmatio redierũt, uulnus digitis uel aduerſo ſpecillo diducendũ eſt, ut torquẽtibus exitus detur, hisq; effuſis tum diutius pura urina deſcendat. Tum demum quæ cicatricem inducãt, imponenda ſunt, extendiq;, ut ſuprà docui, pedes quàmmaxime uincti. Quòd ſi fiſtulæ metus ex his cauſis, quas propoſui, ſubeſſe uidebitur, quo facilius claudatur ea, uel certè coanguſtetur, in anũ quoq; danda plumbea fiſtula eſt: extentisq; cruribus, femina taliq; inter ſe deliganda ſunt, donec qualis futura eſt, cicatrix ſit.

Si naturalia fœminarũ concubitũ nõ admittũt, quomodo curari cõueniat. CAP. XXVIII.

ET hoc quidem cõmune eſſe maribus & fœminis poteſt. Proprie uero quædã ad fœminas pertinẽt, ut in primis quòd earũ naturalia nonnunquã inter ſe glutinatis oris, concubitũ nõ admittũt. Idq; interdũ euenit protinus in utero matris, interdum exulceratione in his partibus facta, & per malã curationẽ his oris ſaneſcendo iunctis. Si ex utero eſt, membrana ori uuluæ oppoſita eſt. Si ex ulcere, caro id repleuit. Oportet autẽ membranã duabus lineis inter ſe trãſuerſis incidere ad ſimilitudinẽ literæ X, magna cura habita, ne urinæ iter uioletur. Deinde undiq; eã membranã excidere: ac ſi caro increuit, neceſſarium eſt recta linea patefacere. Tum ab ora uel uolſella uel hamo apprehenſam, tanquã habenulã excidere: & intus implicitum in longitudinem linamentum, λήμνισκον

Græci

Græci uocant,in aceto tinctũ demittere,ſupraq́; ſuccidã lanã aceto madentẽ deligare.Tertio die ſoluere hulcus, & ſicut alia hulcera curare.Cumq́; iã ad ſanitatem tendet,plumbeam fiſtulam medicamẽto cicatricem inducente illinere,eamq́; intus dare.Supraq́; idem medicamentum inijcere,donec ad cicatricem plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex utero excutiatur. CAP. XXIX.

VBi cõcipit autem aliqua,ſi iã propè maturus partus intus emortuus eſt,neq; excidere per ſe poteſt,adhibẽda curatio eſt,quæ numerari inter difficilimas poteſt. Nam & ſummã prudentiã moderationẽq́; deſiderat,& maximum periculũ affert.Sed ante omnia uuluæ natura mirabilis,cũ in multis alijs,tum in hac re quoq; facile cognoſcitur.Oportet autẽ ante omnia reſupinã mulierem tranſuerſo lecto ſic collocare,ut feminibus eius ipſius ilia cõprimãtur.Quo fit,ut & imus uenter in cõſpectu medici ſit,& infans ad os uuluæ compellatur, quæ emortuo partu id cõprimit,ex interuallo uero paulum dehiſcere. Hac occaſione uſus medicus,unctæ manus indicẽ digitũ primũ debet inſerere,atq; ibi cõtinere,donec iterum ad os aperiatur,rurſusq́; alterũ digitum demittere debebit, & per eaſdem occaſiones alios,donec tota eſſe intus manus poſſit. Ad cuius rei facultatem multum cõfert,& magnitudo uuluæ,& uis neruorum eius,& corporis totius habitus,& mentis etiã robur,cũ præſertim intus nõnunquam etiã duæ manus dari debeãt.Pertinet etiã ad rem quãcalidiſſimũ eſſe imũ uentrem, & extrema corporis, neq;* cũ inflãmatione incepiſſe, ſed recenti re protinus adhiberi medicinã.Nã ſi corpus iã intumuit,neq; demitti manus, neq; educi infans , niſi ægerrime poteſt , ſe=

*dum inflãmationẽ cœpiſſe,

quit

quiturq́; ſæpe cum uomitu & cũ tremore mortifera ner=
uorum diſtẽtio. Verũ intus emortuo corpori manus inie
cta, protinus habitũ eius ſentit. Nam aut in caput aut in
pedes cõuerſum eſt, aut in trãſuerſum iacet, fere tamẽ ſic
ut uel manus eius uel pes in propinquo ſit. Medici uerò
manus propoſitũ eſt, ut eũ manu dirigat, uel in caput, uel etiã
in pedes, ſi forte aliter cõpoſitus eſt: ac ſi nihil aliud eſt,
manus uel pes apprehẽſus, corpus rectius reddit: nã ma=
nus in caput, pes in pedes eũ cõuertet. Tũ ſi caput proxi
mum eſt, demitti debet uncus undiq; læuis, acuminis bre
uis, qui uel oculo uel auri, uel ori, interdũ etiã frõti recte
inijcitur, deinde attractus infantẽ educit, neq; tamẽ quoli
bet is tempore extrahi debet. Nã ſi cõpreſſo uuluæ ore
id tentatũ eſt, nõ emittente eo infans abrũpitur, & unci
acumen in ipſum os uuluæ delabitur, ſequiturq́; neruorũ
diſtentio, & ingens periculũ mortis. Igitur cõpreſſa uul
ua, conquieſcere: hiante, leniter trahere oportet, & per
has occaſiões paulatim eũ educere. Trahere autẽ dextra
manus uncũ, ſiniſtra intus poſita infantẽ ipſum, ſimulq́;
dirigere eũ debet. Solet etiã euenire, ut is infans humore
diſtẽdatur, exq́; eo profluat fœdi odoris ſanies. Quod ſi
tale eſt, indice digito corpus illud forandũ eſt, ut effuſo
humore extenuetur. Tum id leniter per ipſas manus reci
piẽdũ eſt, nã uncus iniectus facile hebeti corpuſculo ele=
uabitur. In quo quid periculi ſit, ſuprà poſitũ. Sed in pe
des quoq; cõuerſus infans nõ difficulter extrahitur, qui=
bus apprehẽſis per ipſas manus cõmode educitur. Si ue=
ro tranſuerſus eſt, neq; dirigi potuit, uncus alæ inijcien=
dus, paulatimq́; attrahendus eſt. Sub quo fere ceruix re=
plicatur, retroq́; caput ac reliquũ corpus ſpectat. Reme=
dio eſt, ceruix præciſa, ut ſeparatim utraq; pars auferatur.

tur. Id unco fit, qui priori ſimilis in interiorem tantum partem per totã aciẽ exacuitur. Tũ id agẽdũ eſt, ut antè caput, deinde reliqua pars auferatur, quia fere maiore parte extracta, caput in uacuã uuluã prolabitur: extrahiq; ſine ſummo periculo nõ poteſt: ſi tamen id incidit, ſuper uentrem mulieris duplici pãniculo iniecto, ualẽs homo nõ imperitus à ſiniſtro latere eius debet aſsiſtere, & ſuper imum uentrem eius duas manus imponere, alteraq́; alterã premere. Quo fit, ut illud caput ad os uuluæ compellatur. Idq́; eadem ratione quæ ſuprà poſita eſt, unco extrahitur. At ſi pes alter iuxtà repertus eſt, alter retro cum corpore eſt, quicquid protractũ eſt, paulatim abſcindendum eſt: & ſi clunes os uuluæ urgere cœperũt, iterũ retro repellendæ ſunt, cõquiſitusq́; pes eius adducendus. Aliæq́; etiãnum difficultates faciunt, ut qui ſolidus non exit, cõciſus eximi debeat. Quoties autem infans protractus eſt, tradẽdus miniſtro eſt. Is eũ ſupinis manibus ſuſtinere, medicus deinde ſiniſtra manu leniter trahere umbilicum debet, ita ne abrumpat; dextraq́; eũ ſequi uſq; ad eas, quas ſecũdas uocãt, qđ uelamẽtũ infantis intus fuit, hisq́; ultimis apprehẽſis uenulas membranulasq́; omnes eadẽ ratiõe manu diducere à uulua, totũq́; illud extrahere, & ſi quid intus præterea cõcreti ſanguinis remanet. Tũ cõpreſsis in unũ feminibus, illa in cõclaui collocãda eſt, modicũ calorẽ ſine ullo perflatu habẽte. Sup imũ uentrẽ eius ĩponẽda lana ſuccida in aceto & roſa tincta. Reliqua curatio talis eſſe debet, qualis in inflãmatiõibus, et in his uulneribus, quæ in neruoſis locis ſunt, adhibeatur. Secundæ.

De Ani uitijs, & eorũ curatione. CAP. XXX.

ANi quoq; uitia ubi medicamentis nõ uincuntur, manus auxilium deſiderant. Ergo, ſi qua ſciſſa in eo ue

tuſta

tuſtâte induruerunt, iamq́; callum habẽt, cõmodiſsimum eſt ducere aluum, tum ſpongiã calidam admouere, ut relaxentur illa, & foras prodeant. Vbi in conſpectu ſunt, ſcalpello ſingula excidere, & ulcera* renouare, deinde imponere linamentum molle, & ſuper linteolum illitum melle, locumq́; eum molli lana implere, & ita uincire altero die, deincepsq́; cæteris lenibus medicamẽtis uti, quæ ad recẽtia eadem uitia neceſſaria eſſe aliâs propoſui, & utiq; per primos dies ſorbitionibus eum ſuſtinere, paulatim deinde cibis adijcere aliquid, generis tamẽ eius, quod eodem loco præceptum eſt. Si quando autem ex inflãmatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit incidendum eſt, ne anus ipſe ſuppuret. Neq; tamen antè properandum eſt: nam ſi crudum inciſum eſt, inflammationis multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoq; uulneribus, lenibus cibis, iiſdemq́; medicamentis opus eſt.

*remouere

De condylomatum curatione.

AT tubercula, quæ condylomata appellãtur, ubi induruerunt, hac ratione curantur, aluus ante omnia ducitur, tum uolſella tuberculum apprehenſum iuxtà radices exciditur. Quod ubi factum eſt, eadem ſequuntur, quæ ſuprà poſt curationem adhibẽda eſſe propoſui. Tantummodo ſi quid increſcit, ſquama æris coërcendum eſt. Ora etiam uenarum fundentia ſanguinem ſic tolluntur: Vbi ſanguini qui effluit, ſanies adijcitur, aluus acrius ducitur, quo magis oræ promoueantur. Eoq́; fit, ut* omnia uela, quaſi capitula conſpicua ſint. Tum ſi capitulũ exiguum eſt, baſimq́; tenuem habet, aſtringendum lino paulum ſuprà eſt quàm ubi cum ano committitur. Imponenda ſpongia aqua calida eſt, donec id libeat. Deinde aut ungue,

*omnes uenæ

ungue, aut ſcalpello ſuprà nodum id exulcerandum eſt. Quod niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur, interdum etiã urinæ difficultas. Si id maius eſt, & baſis latior, hamulo uno aut altero excipiendũ eſt, paulumq́; ſuprà baſim incidendũ, neq; relinquendum quicquã ex eo capitulo, neq; quicquã ex ano demendũ eſt. Quod conſequitur is, qui neq; nimiũ, neq; parum hamos ducit. Qua inciſum eſt, acus debet immitti, infraq́; eã lino id capitulum alligari: ſi duo triáue ſunt, imũ quodq; primũ curandum eſt. Si plura, nõ omnia ſimul, ne tempore eodem undiq; teneræ cicatrices ſint: ſi ſanguis profluit, excipiendus eſt ſpongia, deinde linamentum imponendũ. Vngenda femina & inguina, & quicquid iuxta hulcus eſt, ceratumq́; ſuperdandum eſt. Farina hordeacea calida implendus is locus eſt: ſic deligandus eſt. Poſtero die is deſidere in aqua calida debet, eodemq́; cataplaſmate foueri. Ac bis die, & ante curationem, & poſt eam, ceruices ac femina liquido cerato perungenda ſunt, tepidoq́; is loco continendus. Interpoſitis quinq; aut ſex diebus, oriculario ſpecillo linamenta educenda. Si capitula ſimul non exciderunt, digito promouenda. Tum lenibus medicamentis, iiſdemq́;, quæ alibi poſui, hulcera ad ſanitatem perducenda. Finito uitio, quemadmodum agẽdum eſſet, iam aliâs ſuperius expoſui.

De uaricum curatione. CAP. XXXI.

AB his ad crura proximus tranſitus eſt, in quibus orti uarices non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum uenularum quæ in capite nocent, & eorum uaricum qui in uentre ſunt curationem diſtuli: quoniam ubique eadem eſt. Igitur uena omnis, quæ noxia eſt, aut aduſta tabeſcit, aut manu exciditur. Si recta eſt, ſi qua

ſi quamuis tranſuerſa, tamen ſimplex, ſi modica eſt, melius aduritur. Si curua eſt, & uelut in orbes quoſdã implicatur, pluresq́; inter ſe inuoluuntur, utilius eximere eſt. Adurendi ratio hæc eſt. Cutis ſuperinciditur, tum patefacta uena tenui & retuſo ferramento candente modice premitur, uitaturq́;, ne plagæ ipſius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile eſt. Id interpoſitis fere quaternis digitis per totũ uaricem fit, & tum ſuperimponitur medicamentum, quo aduſta ſanantur. At exciditur hoc modo: Cute eadem ratione ſuper uenam inciſa, hamulo oræ excipiuntur, ſcalpelloq́; undiq; à corpore uena diducitur, caueturq́;, ne inter hæc ipſa lædatur, eiq́; retuſus hamulus ſubijcitur, impoſitoq́; eodem fere ſpatio quod ſuprà poſitum eſt, in eadem uena idem fit, quæ quò tẽdat, facile hamulo extento cognoſcitur. Vbi iam idem, quacunq; uarices ſunt, factum eſt, uno loco adducta per hamulum uena præciditur, deinde quà proximus hamus eſt, attrahitur & euellitur, ibi rurſus abſcinditur. Ac ſic undiq; uaricibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & ſuper emplaſtrum glutinans inijcitur.

Curatio digitorũ cohærẽtiũ. CAP. XXXII.

AT ſi digiti uel in utero protinus, uel propter cõmunem exulcerationem poſtea cohæſerũt, ſcalpello diducũtur, dein ſeparatim uterq; nõ pingui emplaſtro circũdatur. Atq; ita per ſe uterq; ſaneſcit. Si uerò fit hulcus in digito, poſteaq́; male ĩducta cicatrix curuũ eũ reddit, primũ malagma tẽtandũ eſt. Dein, ſi id nihil prodeſt (qđ & in ueteri cicatrice, & ubi nerui læſi ſunt euenire conſueuit) uidere oportet, nerui'ne id uitiũ, an cutis ſit. Si nerui eſt, attingi nõ debet, neq; enim ſanabile eſt: ſi cutis, tota cicatrix excidẽda eſt, quæ ferè calloſa efficit, ut extẽdi

digit

digitum non patiatur, tum rectus ſic ad nouam cicatricem perducendus eſt.

De Gangrenæ curatione. CAP. XXXIII.

GAngrena inter ungues alasq́; aut inguina naſci, & ſiquando medicamenta uincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi dictum eſt. Sed id quoq; cũ periculo ſummo fit. Nam ſæpe in ipſo opere, uel profuſione ſanguinis, uel animæ defectione moriuntur. Verum hic quoq; nihil intereſt an ſatis tutum præſidium ſit, quod unicum eſt. Igitur inter ſanam uitiatamq́; partem incidenda ſcalpello caro uſq; ad os eſt: ſic ut neq; cõtra ipſum articulum id fiat: & potius ex ſana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relinquatur. Vbi ad os uentum eſt, reducenda ab eo ſana caro & circa os ſubſecanda eſt, ut ea quoq; parte aliquid os nudetur: dein id ſerrula præcidendum eſt, quàm proxime ſanæ carni etiam inhærenti: ac tum frons oſsis quam ſerrula exaſperauit, leuanda eſt, ſupraq́; inducenda cutis, quæ ſub eiuſmodi curatione laxa eſſe debet, ut quàm maxime undiq; os contegat. Quò cutis inducta nõ fuerit, id linamentis erit contegendum, & ſuper id ſpongia ex aceto deliganda. Cætera poſtea ſic facienda, ut in uulneribus, in quibus pus moueri debet, præceptum eſt.

LIBER VIII.

De poſitu & figura totius humani corporis. CAP. I

SVPEREST *ea pars quæ ad oſſa ptinet, quæ quo facilius accipi poſsit, prius poſitus, figurasq; eorũ indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte cõcaua, extrinſecus gibba, utrinq́; læuis, & quà cerebri mẽbranã contegit, & quà cute capillũ gignẽte contegi*

tegitur. Eaq́; ſimplex ab occipitio et temporibus, duplex uſq; in uerticem à fronte eſt. Oſſaq́; eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter ſe connectuntur molliora ſunt. Interq́; ea uenæ diſcurrũt, quas his alimentum ſubminiſtrare credibile eſt: raro autem caluaria ſolida ſine ſuturis eſt. Locis tamen æſtuoſis facilius inuenitur. Et id caput firmiſsimum, atq; à dolore tutiſsimũ eſt: ex cæteris, quo ſuturæ pauciores ſunt, eo capitis ualetudo cõmodior eſt. Neq; enim certus earũ numerus eſt, ſicut ne locus quidẽ. Ferè tamen duæ ſuper aures, tẽpora à ſuperiore capitis parte diſcernunt. Tertia ad aures per uerticẽ tendens occipitiũ à ſummo capite diducit. Quarta ab eodem uertice per mediũ caput ad frontem procedit, eaq́; modo ſub imo capillo deſinit, modo frontẽ ipſam ſecãs inter ſupercilia finitur. Ex his cæteræ quidem ſuturæ in unguem cõmittũtur. Hæ uerò quæ ſuper aures trãſuerſæ ſunt, totis oris paulatim extenuantur, atq; ita inferiora oſſa ſuperioribus leniter inſidunt. Craſsiſsimum uero in capite os poſt aurem eſt, quia capillus, ut ueriſimile eſt, ob idipſum nõ gignitur. Sub his quoq; muſculis, qui tempora cõnectunt, os medium in exteriorẽ partẽ inclinatam poſitum eſt. At facies ſuturã habet maximã, quæ à tẽpore incipiens, per medios oculos nareſq́; trãſuerſa peruenit ad alterũ tempus. À qua breues duæ ſub interioribus angulis deorſum ſpectant. Et malæ quoq; in ſumma parte ſingulas tranſuerſas ſuturas habẽt. À medijſq́; naribus aut ſuperiorũ dentium gingiuis per mediũ palatum una procedit, aliaq́; tranſuerſa idẽ palatum ſecat. Et ſuturæ quidem in plurimis hæ ſunt. Foramina autẽ intra caput maxima oculorum ſunt, deinde nariũ, tũ quæ in auribus habemus. Ex his quæ oculorũ ſunt, recta ſimpliciaq́; ad cerebrũ tendũt. Nariũ duo

fora

foramina oſſe medio diſcernuntur. Siquidem hæc primum à ſupercilijs anguliſq; oculorũ eſſe inchoantur ad tertiam fere partẽ: deinde in cartilagine uerſæ quo propius ori deſcendũt, eo magis caruncula quoq; molliũtur. Sed ea foramina, quæ à ſummis ad imas nares ſimplicia ſũt, ibi rurſus bina itinera diuiduntur. Aliáq; ex his ad fauces peruia ſpiritũ & reddũt & accipiũt, alia ad cerebrũ tendũt. In ultima parte in multa & tenuia foramina diſsipãtur, per quæ ſenſus odoris nobis datur. In aure quoq; primo rectũ & ſimplex iter procedẽdo flexuoſum fit, quod ipſũ iuxta cerebrũ in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiẽdi eſt: iuxta ea duo paruuli quaſi ſinus ſunt, ſuperq; eos finitur os, quod trãſuerſum à genis tẽdẽs ab inferioribus oſsibus ſuſtinetur, iugale adpellari poteſt, ab ea= Iugale.
dẽ ſimilitudine à qua id Græci ζυγῶδες appellãt. Maxilla uero eſt molle os, eaq; una eſt, cuius eadẽ et media & etiã ima pars mẽtũ eſt, à quo utrinq; procedit ad tẽpora, ſoláq; ea ea mouetur. Nã malæ cũ toto oſſe, quod ſuperiores dẽtes * exigit, immobiles ſunt. Verum ipſius maxillæ partes * excipit
extremæ quaſi bicornes ſunt. Alter proceſſus intrà latior, uertice ipſo tenuatur, lõgiuſq; ꝓcedẽs ſub oſſe iugali ſubit & ſuper id tẽporũ muſculis illigatur. Alter breuior & rotundior, & in eo ſinu qui iuxta foramina auris eſt cardinis modo fit: ibiq; huc & illuc ſe inclinãs maxillæ facultatẽ motus præſtat. Duriores oſſe dẽtes ſũt, quorũ pars maxillæ, pars ſupiori oſsi malarũ hæret. Ex his quaterni primi quia ſecãt, * τόμικοι à Græcis nominãtur, hi deinde qua * τεμνικοὶ
tuor caninis dẽtibus ex omni parte cingũtur. Vltra quos Canini.
utrinq; fere maxillares quaterni ſunt, præterquã in his in Maxillares.
quibus tres ultimi qui ſero gigni ſolẽt, nõ increuerũt. Ex his priores ſingulis radicibus, maxillares utiq; binis, quidã

etiam ternis quaternis'ue nituntur. Fereq́; longior radix breuiorem dentē edit, rectiq́; dētis recta etiã radix, curui flexa eſt: ex eadem radice in pueris nouus dens ſubit, qui multo ſæpius priorē expellit, interdũ tamen ſupra infra'ue eum ſe oſtendit. Caput autem ſpina excipit. Ea conſtat ex uertebris quatuor & uiginti. Septē in ceruice ſunt, duodecim ad coſtas, reliquæ quinq; ſunt proximæ coſtis. Hæ teretes breuesq́; ab utroq; latere, proceſſus duos exigũt: mediæ perforatæ, quà ſpinæ medulla cerebro commiſſa deſcēdit, circà quoq; per duos proceſſus tenuibus cauis peruiæ, per quæ à mēbrana cerebri ſimiles mēbranulæ deducuntur. Omnesq́; uertebræ exceptis tribus ſummis à ſuperiore parte in ipſis proceßibus parum deſidentes ſinus habēt, ab inferiore alios deorſum uerſus proceſſus exigũt. Summa igitur protinus caput ſuſtinet, per duos ſinus receptis exiguis eius proceßibus. Quo fit, ut caput ſurſum deorſum uerſus tuberibus exaſperetur, ſecunda ſuperiori parti inferiore. Quod ad circuitum pertinet, pars ſumma anguſtiore orbe finitur. Itaq; ſuperior ſummæ circundata, in latera quoq; caput moueri ſinit. Tertia eodē modo ſecundam excipit. Ex quo facilis ceruici mobilitas eſt. Ac ne ſuſtinere quidem caput poſſet, niſi utrinq; recti ualentesq́; nerui collum cōtinerent, quos * καρότας Græci adpellant. Siquidē horũ inter omnes flexus alter ſemper intentus ultrà prolabi ſuperiora non patitur. Iamq́; uertebra tertia tubercula quæ inferiori inſerantur, excipit. Cæteræ proceßibus deorſum ſpectantibus, in inferiores inſinuantur, ac per ſinus quos utrinq; habēt, ſuperiores accipiũt, multisq́; neruis & multa chartilagine cōtinētur. Ac ſic uno flexu modico in promptũ dato cæteris negotijs homo & rectus inſiſtit, et alioqui ad neceſſaria opera curuatur. Infra ceruicē uero ſumma coſta cōtra humeros ſita eſt,

* Sic quidem hos neruos Ludouicus Cælius dicēdos eſſe contēdit, tamē Hermo. Barb. Tenontas adpellandos putauit.

inde undecim inferiores uſq; ad imum pectus perueniũt, hæq; primis partibus rotũdæ et leniter quaſi capitulatæ, uertebrarũ tranſuerſis proceßibus ibi quoq; paulum inſinuatis inhærent. Inde pateſcũt, & in exteriorem partem recuruatæ, paulatim in chartilaginẽ degenerãt. Eaq; parte rurſus in interiora leniter flexæ committũtur cum oſſe pectoris. Quod ualens ac durũ à faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, & à præcordijs iam ipſum quoque chartilagine mollitum terminatur: ſub coſtis uero prioribus quinq;, quas Νόθας Græci nominant, breues tenuioresq; atq; ipſæ quoq; paulatim in chartilaginẽ uerſæ, extremis abdominis partibus inhæreſcunt, imaq; ex his maiore iam parte nihil niſi chartilago eſt. Rurſus à ceruice duo lata oſſa utrinq; ad ſcapulas tendunt, noſtri ſcoptula operta, ὠμοπλάτας Græci nominant. Ea in ſummis uerticibus ſinuata, ab his triangula, paulatimq; lateſcẽtia ad ſpinam tendunt, & quo latiora quaq; parte ſunt, hoc hebetiora. Atq; ipſa quoq; in imo chartilaginoſa, poſteriore parte uelut innatant, quoniam niſi in ſummo nulli oßi inhæreſcunt. Ibi uero ualidis muſculis neruiſq; conſtricta ſunt. At à ſumma coſta paulo interius quàm ubi ea media eſt, os excreſcit, ibi quidẽ tenue, procedens uero quo propius lato ſcapularum oßi fit, eo plenius latiuſq; & paulatim in exteriora curuatur: quod propius altera uerticis parte modice intumeſcẽs, ſuſtinet iugulum. Id autẽ ipſum recuruum ac neq; inter durißima oſſa numerãdum, altero capite in eo quod poſui, altero in exiguo ſinu pectoralis oßis inſidit: paulumq; motu brachij mouetur, & cum lato oſſe ſcapularum infra caput eius, neruis & chartilagini connectitur. Hinc humerus incipit, extremis utrinq; capitibus tumidus, mollis, ſine medulla, chartilaginoſus: me

Scoptula operta.

*dius teres, durus, medulloſus, leniter gibbus, & in priorem & poſteriorem, interiorẽ, & exteriorem partẽ. Prior autem pars eſt, quæ à pectore eſt, poſterior quæ ab ſcapulis, interior quæ ad latus tendit, exterior quæ ab eo recedit, quod ad omnes articulos pertinere in ulterioribus patebit. Superius autẽ humeri caput rotundius, quàm cætera oſſa, de quibus adhuc dixi, * uerticulatis ſcapularum oßibus paruo exceſſu inſeritur, ac maiore parte ex tranſitu neruis deligatur. At inferius duos proceſſus habet, inter quos quod mediũ eſt, magis etiam extremis partibus ſinuatur. Quæ res ſedẽ brachio præſtat, quod cõſtat ex oßibus duobus. Radius, quẽ κερκίδα Græci adpellãt, ſuperior breuiorq́;, & primo tenuior, rotundo & leniter cauo capite exiguũ humeri tuberculũ recipit, atq; ibi neruis & chartilagine continetur. Cubitus inferior longiorq́;, & primo plenior in ſummo capite, duobus quaſi uerticibus extantibus in ſinu humeri, quẽ inter duos proceſſus eius eſſe propoſui, ſe inſerit. Primo uerò duobus radijs brachij oſſa iũcta paulatim dirimuntur, rurſusq́; ad manũ coëunt, modo craßitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodũ tenuis eſt. Dein radius in caput chartilaginoſum conſurgens, in uerticẽ eius ſinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte altera paulum procedit. Ac ne ſæpius dicendum ſit, illud ignorari non oportet, plurima oſſa in chartilaginem * deſidere, nullum articulum non ſic finiri. neq; enim aut moueri poſſet, niſi leui inniteretur, aut cum carne neruisq́; coniungi, niſi ea media quædam materia committeret. In manu uero prima palmæ pars ex multis minutisq́; oßibus conſtat, quorum numerus incertus eſt. Sed oblonga omnia & triangula ſtructura quadam inter ſe connectuntur, cum inuicem ſuperior alterius angulus, alter*

* *uerticillatis*

Radius.

Cubitus.

* *deſinere*

alterius planicies ſit, eoq́; fit ex his unius oßis paulum in interiora concaui ſpecies. Verum ex manu duo exigui proceſſus in ſinus radij conijciuntur. Tum ex altera parte recta quinq; oſſa ad digitos tendentia palmam explēt, à quibus ipſi digiti oriuntur, qui ex oßibus ternis conſtant, omniumq́; eadem ratio eſt. Interius os in uerticem ſinuatur, recipitq́; exterioris exiguum tuberculum, neruiq́; ea continent, à quibus orti ungues indureſcūt. Ideoq́; non oßi, ſed carni magis radicibus ſuis inhærent. Ac ſuperiores quidem partes ſic ordinatæ ſunt. Ima uerò ſpina in coxarum oſſe deſidit, quod tranſuerſum longeq́; ualentißimum, uuluam, ueſicam, rectum inteſtinum tuetur, idq́; ab exteriore parte gibbum, ad ſpinam reſupinatum, à lateribus, id eſt, in ipſis coxis ſinus rotundos habet: à quibus oritur os, quod pectinem uocant, idq́; ſuper inteſtina ſub pube tranſuerſum uentrem firmat: rectius in uiris, recuruatum magis in exteriora in fœminis, ne partum prohibeat. Inde femina oriuntur, quorum capita rotundiora etiam quàm humerorum ſunt, cum illa ex cæteris rotundißima ſint. Infrà uerò duos proceſſus à priore & à poſteriore parte habent. Dein dura, & medulloſa & ab exteriore parte gibba: rurſus ab inferioribus quoq; capitibus intumeſcunt. Superiora in ſinus coxæ, ſicut humeri in ea oſſa, quæ ſcapularum ſunt, conijciuntur, tum infrà introrſus leniter tendunt, quo æqualius ſuperiora membra ſuſtineant. Atque in eo inferiora quoque capita media ſinuātur, quo facilius excipi à cruribus poßint. Quæ commiſſura, oſſe paruo, molli, chartilaginoſo tegitur, patellam uocant. Hæc ſupèr innatans, nec ulli oßi inhærens, ſed carne & neruis deligata, pauloq́; magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur.

Pecten.

Femina.

Patella.

Ipſum autẽ crus eſt ex oßibus duobus. Etenim per omnia femur humero, crus uerò brachio ſimile eſt: adeo ut habitus quoq; & decor alterius ex altero cognoſcatur, quod ab oßibus incipiens, etiã in carne reſpondet. Verum alterum os ab exteriore parte ſuprà poſitum eſt, quod ipſum quoq; Sura rectè nominatur. Id breuius, ſupraq; tenuius ad ipſos talos intumeſcit. Alterũ à priore parte poſitum, cui Tibiæ nomen eſt, lõgius et in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite cõmittitur, ſicut cum humero cubitus. Atq; ea quoq; oſſa infra ſupraq; cõiuncta media, ut in brachio dehiſcunt. Excipitur autẽ crus infra oſſa ex tranſuerſo talorũ, idq; ipſum ſuper os calcis ſitum eſt, quod quadã parte ſinuatur, quadã exceſſus habet, & procedentia ex talo recipit, & in ſinũ eius inſeritur. Idq; ſine medulla durum, magisq; in poſteriorem partem proiectum, teretem ibi figuram repræſentat. Cætera oſſa pedis ad eorum quæ in manu ſunt ſimilitudinem inſtructa ſunt. Plãtæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus, reſpõdent.

Oſſa uitiata & corrupta quibus ſignis cognoſcantur, & qua ratione curentur. CAP. II.

OMne autem os, ubi iniuria acceßit, aut uitiatur, aut finditur, aut frãgitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco mouetur. Id quod uitiatũ eſt, primo fere pingue fit, deinde uel nigrum uel carioſum. Quæ ſuper natis grauibus ulceribus aut fiſtulis, hisq; uel longa uetuſtate, uel etiã cancro occupatis eueniunt. Oportet ante omnia os nudare ulcere exciſo: & ſi latius eius uitium eſt, quàm ulcus fuit, carnem ſubſecare, donec integrum os undiq; pateat: tum id quod pingue eſt, ſemel iterum'ue ſatis eſt admoto ferramento adurere, ut ex eo ſtatu ſecedat: aut eradere donec iam aliquid cruoris oſtendatur, quæ integrioris

nota

nota eſt. Nam neceſſe eſt aridum ſit, id quod uitiatum eſt. Idem in chartilagine quoq; læſa faciendum eſt. Siquidem ea quoq; ſcalpello radenda eſt, donec integrũ id ſit, quod relinquatur. Deinde ſi uel os, ſiue chartilago raſa eſt, nitro bene trito reſpergendum eſt. Neq; alia facienda ſunt ubi caries, nigrities'ue in ſummo oſſe eſt. Siquidem id uel paulo diutius eodẽ ferramento adurendum, uel radendum eſt. Qui radit hæc, audacter imprimere ferramentũ debet, ut & agat aliquid, & maturius deſinat. Finis eſt, cum uel ad album os, uel ad ſolidum uentũ eſt. Albo finiri ex nigritie uitiũ, ſoliditate quadã ex carie manifeſtũ eſt. Accedere etiã cruoris aliquid integro, ſuprà dictũ eſt. Si quãdo autẽ altius deſcẽderit, utrumlibet dubiũ eſt. In carie quidẽ expedita cognitio eſt. Specillum tenue in foramẽ demittitur, quod magis minus'ue intrãdo, uel in ſummo cariẽ eſſe, uel altius deſcẽdiſſe teſtatur. Nigrities colligi quidem poteſt etiam ex dolore & ex febre. Quæ ubi mediocria ſunt, illa alte deſcendiſſe nõ poteſt. Manifeſtior tamen adacta terebra fit. Nam finis uitij eſt, ubi ſcobis nigra eſſe deſijt. Igitur ſi caries alte deſcendit, per terebrã urgenda crebis foraminibus eſt, quæ altitudine uitium æquent. Tum in ea foramina demittenda candentia ferramẽta ſunt, donec inde ſiccum os ex toto fiat. Simul enim poſt hæc & reſoluetur ab inferiore oſſe, quodcumque uitiatum eſt, & is ſinus carne replebitur: & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris. Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoq; partem oßis tranſit, oportet excidi. Atque idem in carie quoq; ad alterã partem oßis penetrãte fieri poteſt. Sed quod totum uitiatum, totum eximẽdum eſt. Si inferior pars integra eſt, eatenus quod corruptum eſt, excidi debet. Item ſiue capitis, ſiue pectoris os, ſiue coſta cariosa

rioſa eſt, inutilis uitio eſt, & excidendi neceßitas eſt. Neque audiēdi ſunt, qui oſſe nudato, diem tertium expectāt, ut tunc excidant. Ante inflammationē enim tutius omnia tractantur. Itaq; quātum fieri poteſt, eodem momento & cutis incidēda eſt, & os detegendū, & omni uitio liberandum eſt. Longeq; pernicioſißimū eſt, quod in oſſe pectoris eſt: quia uix etiā ſi recte ceßit, curatio uerā ſanitatē reddit.

Quomodo os excidatur: & de Modiolo, & Terebra, ferramētis ad id paratis. CAP. III.

Exciditur uero os duobus modis. Si paruulū eſt, quod læſum eſt, modiolo, quem χοινίκιον *Græci uocant: Si ſpatioſum, terebris. Vtriuſq; rationē proponā. Modiolus ferramētum concauū teres eſt, imis oris ferratū, per quod medium clauus ipſe quoq; interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autē duo genera ſunt: Alterum ſimile ei, quo fabri utuntur. Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde ſubito latius fit, atq; iterū ab alio principio paulo minus quàm æqualiter ſurſum procedit. Si uitium in anguſto eſt, quod cōprehendere modiolus poßit, ille potius aptatur. Et ſi caries ſubeſt, medius clauus in foramen demittitur. Si nigrities, angulo ſcalpri ſinus exiguus fit, qui clauum recipiat, ut eo inſiſtēte circumactus modiolus delabi non poßit. Deinde is habena quaſi terebra conuertitur. Eſtq; quidam premēdi modus, ut & foretur, & circumagatur, quia ſi leuiter imprimitur, parum proficit: Si grauiter, non mouetur. Neq; alienum eſt inſtillare paulum roſæ, uel lactis, quo magis lubrico circumagatur. Quod ipſum tamē ſi * obtuſius eſt, aciē ferramenti hebetat: at ubi iā iter modiolo preſſum eſt, medius clauus educitur, & ille per ſe agitur. Deinde cum ſanitas inferioris partis ſcobe cognita eſt, modiolus remouetur:*

* *copioſius*

tur: at ſi latius uitium eſt, quàm ut illo comprehendatur, terebra res agenda eſt. Ea foramen fit in ipſo fine uitioſi oßis atq; integri, deinde alterum non ita longè, tertiumq; donec totus is locus qui excidēdus eſt, his cauis cinctus ſit, atq; ibi quoq; quatenus terebra agenda ſit, ſcobis ſignificat. Tunc exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterū malleolo adactus, id quod inter utrunq; mediū eſt, excidit: ac ſic ambitus ſimilis ei fit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur. Vtro modo uero id circumductum eſt, idem exciſorius ſcalper in oſſe corrupto planus ſummam quanq; teſtam læſit, donec integrum os relinquatur. Vix unquā nigrities integrū, caries per totū os perrūpit, maximeq; ubi uitiata caluaria eſt. Id quoq; ſigni ſpecillo ſignificatur, qui depreſſius in id foramē, quod infra ſolidam ſedē habet, & ob id renitens aliquid inuenit, & madens exit. Si peruiū inuenit, altius deſcendens inter os & membranā nihil oppoſitū inuenit, educiturq; ſiccus, nō quo nō ſubſit aliqua uitioſa ſanies, ſed quoniā ibi ut in latiore ſede diffuſa ſit. Siue autē nigrities, quā terebra detexit, ſiue caries, quam ſpecillū oſtendit, os trāſit, modioli quidē uſus fere ſuperuacuus eſt, quia latius pateat neceſſe eſt, quod iā alte proceßit. Terebra uero ea, quam ſecūdo loco poſui, utendū, eaq; ne nimis incaleſcat, ſubinde in aquā frigidā demittēda eſt. Sed tum maiore cura agendū eſt, cū iam aut ſimplex os dimidiū perforatū eſt, aut in duplici, ſuperius. Illud, ſpatium ipſum: hoc, ſanguis ſignificat. Ergo tum lētius ducenda habena ſuſpendendaq; magis ſiniſtra manus eſt, & ſæpius attollēda, & foraminis altitudo cōſiderāda: ut quādocūq; os perūpitur, ſentiamus: neq; periclitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur. Ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Factis foraminibus

minibus eodem modo media ſæpe, ſed multo circumſpe-
ctius excidenda ſunt, ne forte angulus ſcalpri eandẽ mem
branã uiolet, donec fiat aditus, per quẽ membranæ cuſtos
immittatur, μηνιγγοφύλακα Græci uocãt. Lamina ænea eſt,
firma, paulũ reſima ab exteriore parte læuis, quæ demiſſa
eſt, ut exterior pars eius cerebro propior ſit, ſubinde ei ſub
ijcitur, quod ſcalpro diſcutiẽdũ eſt: ac ſi excipit eius angu
lũ, ultrà trãſire nõ patitur, eoq́; & audacius & tutius ſcal
prũ malleolo ſubinde medicus ferit, donec exciſum undiq;
os eadẽ lamina leuetur, tolliq́; ſine ulla noxa cerebri põt.
Vbi totũ os eiectũ eſt, circumradendæ leuãdæq́; ſunt oræ,
& ſiquis ſcobis mẽbranæ inſedit, colligendũ. Vbi ſuperio
ri parte ſublata, inferior relicta eſt, non ora tantùm, ſed os
quoq; totũ lauãdũ eſt, ut ſine noxa poſtea cutis increſcat,
quæ aſpero oſſe innaſcẽs protinus non ſanitatẽ, ſed nouos
dolores mouet. Patefacto cerebro, qua ratione agendum
ſit, dicã, cum ad fracta oſſa peruenero. Si baſis aliqua ſer-
uata eſt, ſupèr imponẽda ſunt medicamenta non pinguia,
quæ recentibus uulneribus accõmodantur, ſupraq́; impo-
nenda lana ſuccida oleo atq; aceto madens. Vbi tempus
proceßit, ab ipſo ore caro increſcit, eaq́; factum manu ſi-
num complet. Si quod etiam os aduſtum eſt, à parte ſana
recedit: ſubitq́; inter integram atq; emortuam partem ca-
runcula, quæ quod abſceßit, expellat, eaq́; fere quia teſta
tenuis & anguſta eſt, ſquama eſt, id λεπὶς à Græcis nomina
tur. Poteſt etiam euenire, ut ex ictu neq; findatur os, neq;
perfringatur, ſed ſummũ tamen collidatur, exaſperetur q́;.
Quod ubi incidit, radi & lauari ſatis eſt. Hæc quãuis ma
xime fiunt in capite, tamen cæteris quoq; oßibus cõmunia
ſunt, ut ubicunque idem incidet, eodem remedio ſit uten-
dum. Atque cum ea fracta, fiſſa, forata, colliſa ſunt, quaſ-
dam

dam proprias in ſingulis generibus, quaſdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam, initio ab eadem caluaria accepto.

De caluariæ curatione. CAP. IIII.

IGitur ubi ea pertuſa, protinus requirendum eſt, num bilem is homo uomuerit, num oculi eius obcæcati ſint, num obmutuerit, num per nares aures'ue ſanguis ei effluxerit, num conciderit, num ſine ſenſu quaſi dormiens iacuerit. Hæc enim non niſi oſſe fracto eueniunt. Atque ubi inciderunt, ſcire licet neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe. Si uero etiam torpor acceßit, ſi mens non conſtat, ſi neruorum uel reſolutio uel diſtentio ſecuta eſt, ueri ſimile eſt etiam cerebri membranam eſſe uiolatam, eoq́; in anguſto magis ſpes eſt. At ſi nihil horum ſecutum eſt, poteſt etiam dubitari, an os fractum ſit. Et protinus conſiderandum eſt, lapide an ligno, an ferro, an alio telo percuſſum ſit, & hoc ipſo leni an aſpero, mediocri an uaſtiore, uehementer an leniter. Quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei reſtitiſſe credibile eſt. Sed nihil tamen melius eſt, quàm certiore id nota explorare. Ergo quà plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum, ne cum in quoſdam ſinus naturales inciderit opinionem fracti oßis fruſtra faciat, neq; nimis plenum, ne paruulæ rimulæ fallant. Vbi ſpecillum ad os uenit, nihil niſi lene & lubricum occurrit, integrum id uideri poteſt. Si quid aſperi eſt, utiq; quà ſuturæ non ſint, fractum os eſſe teſtatur. À ſuturis ſe deceptũ eſſe, Hippocrates memoriæ prodidit, more ſcilicet magnorũ uirorum, & fiduciã magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt. Magno ingenio, multaq́; nihilominus habituro, conuenit etiam ſimplex ueri erroris

confeſ-

confeßio, præcipueq; in eo miniſterio quòd utilitatis cauſ ſa poſteris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis antè deceptus eſt. Sed hæc quidẽ alioquin memoria magni profeſſoris, uti interponeremus, effecit. Poteſt autem ſutura eo nomine fallere, quæ æque aſpera eſt, ut ali quis hãc eſſe, etiam ſi rima eſt, exiſtimet eo loco, quo ſubeſſe hanc ueriſimile eſt. Ergo eo nomine decipi non oportet, ſed os aperire tutißimum eſt. Nam neq; utiq; certa ſedes, ut ſuprà poſui, ſuturarũ eſt, & poteſt idẽ, & naturaliter cõmiſſum, & ictu fiſſum eſſe, iuxta'ue aliquid fiſſum habere. Quin aliquid etiã, ubi ictus fuerit uehementior, quamuis ſpecillo nihil inuenitur, tamen æperire cõmodius eſt. At ſi ne tum quidẽ rima manifeſta eſt, inducendũ ſuper os atramentũ ſcriptoriũ eſt, deinde ſcalpro id detrahendum. Nigritiem enim cõtinet, ſi quid fiſſum eſt. Solet etiã euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. Itaq; ſi grauiter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neq; ea parte qua cutis diſcuſſa eſt, rima reperitur, non incommodũ eſt parte altera conſiderare, nunquis locus mollior ſit, & tumeat, eũq; aperire. Siquidẽ ibi fiſſum os reperietur, nec tamẽ magno negocio cutis ſaneſcit etiã ſi fruſtra deſecta eſt. Os fractũ niſi ſuccurſum eſt, grauibus inflãmationibus afficit, difficiliusq; poſtea tractatur. Raro, ſed aliquando tamẽ euenit, ut os quidem totum integrũ maneat, intus uero ex ictu uena aliqua in cerebri mẽbrana rupta aliquid ſanguinis mittat, isq; ibi cõcretus magnos dolores moueat, oculos quibus obcæcet. Sed fere cõtra id dolor eſt, & eo loco cute inciſa pallidũ os reperitur. Ideoq; id quoq; os excidẽdũ eſt. Quacunq; autem de cauſſa curatio hæc neceſſaria eſt: ſi nõdũ ſatis cutis patefacta eſt, latius aperienda eſt, donec quicquid læſum eſt in conſpe=

conſpectu ſit. In quo ipſo uidendum eſt, ne quid ex ipſa membranula quæ ſub cute caluariã cingit, ſuper os relinquatur. Siquidem hæc ſcalpro terebris'ue lacerata, uehementes febres cũ inflãmationibus excitat. Itaq; eã commodius eſt ex toto ab oſſe diduci. Plagã, ſi ex uulnere eſt, talẽ neceſſe eſt habeamus, qualẽ acceperimus. Si manu faciẽda eſt, ea fere cõmodiſſima eſt, quæ duabus tranſuerſis lineis literæ X figurã accepit, ut deinde à ſingulis procedẽtibus *ſingulis cutis ſubſequatur. Inter quæ ſi ſanguis fertur, ſpõgia ſubinde in aceto tincta cohibẽdus eſt, occupãdusq; obiectis linamẽtis, & caput altius excitandũ. Neq; id uitium ullũ metũ, niſi inter muſculos, qui tẽpora continent, adfert, ſed ibi quoq; nihil tutius fit. In omni uero fiſſo fracto'ue oſſe protinus antiquiores medici ad ferramẽta ueniebãt, quibus id exciderẽt. Sed multo melius eſt, antè emplaſtra experiri, quæ caluariæ cauſa cõponuntur. Eorũq; aliquid oportet ex aceto mollitũ, per ſe ſuper fiſſum fractũ'ue os imponere, deinde ſuper id aliquãto latius quàm uulnus eſt, eodem medicamẽto illitũ linteolum, & præter ea ſuccidã lanã aceto tinctam. Tunc uulnus deligare, & quotidie reſoluere, ſimiliterq; curare uſq; ad diẽ quintum. A' ſexto die, etiã uapore aquæ calidæ per ſpõgiã fouere, cætera ex eadẽ facere. Quod ſi carũcula increſcere cœperit, & febricula aut ſoluta erit, aut leuior, & cupiditas cibi reuerterit, ſatiſq; ſomni accedet, in eodẽ medicamẽto erit perſeuerandũ. Procedente deinde tempore, emolliẽdũ id emplaſtrũ adiecto cerato ex roſa facto, quo facilius carnẽ producat. nã per ſe reprimendi uim habet. Hac ratione ſæpe rimæ callo quodã implentur, eſtq; ea oßis uelut cicatrix, & latius fracta oſſa, ſi qua inter ſe non cohærebant, eodem callo glutinantur, eſtq; aliquãto melius uelamentũ cere=

* alij, lingulis: alij, ligulis legunt.

cerebro, quàm caro quæ exciſo oſſe increſcit. Si uero ſub prima curatione febris intenditur, breuesq́; ſomni & ijdem per ſomnia tumultuoſi ſunt, ulcus madet, neque alitur, & in ceruicibus glandulæ oriuntur, magni dolores ſunt, cibiq́; ſuper hæc faſtidium increſcit, tum demum ad manum ſcalprumq́; ueniendum eſt. Duo uero ſub ictu caluariæ pericula ſunt, ne uel findatur, uel medium deſidat: ſi fiſſum eſt, poſſunt oræ eſſe compreſſæ, uel quia altera ſuper alteram exceßit, uel etiam quia uehementer rurſus ſe commiſerunt. Ex quo euenit, ut humor ad membranã quidem deſcendat, exitum uero non habeat, ac ſic eam iritet, & graues inflammationes moueat. Vbi medium deſedit, eandem cerebri membranam os urget, interdum etiam ex fractura quibuſdam uelut aculeis pungentibus. His ita ſuccurrendum eſt, ut tamen quàm minimum ex oſſe dematur. Ergo ſi ora alteri inſedit, ſatis eſt id quod eminet, plano ſcalpro excidere, quo ſublato iam rima hiat quantum curationi ſatis eſt. At ſi oræ inter ſe comprimuntur, à latere eius interpoſito digiti ſpatio terebra foramen faciendum eſt, ab eoq́; ſcalper duabus lineis ad rimã agendus ad ſimilitudinẽ C literæ, ſic ut uertex eius à foramine baſis ad rimas ſit. Quòd ſi rima lõgius patet, ab altero foramine rurſus ſimilis ſinus fieri debebit, & ita nihil latens in eo oſſe concauũ eſt, abũdeq́; exitus datur intus lædentibus. Ne ſi fractũ quidẽ os deſedit, totum excidi neceſſe eſt. Sed ſiue totũ perfractũ eſt, & ab alio ex toto receßit, ſiue circumpoſitæ caluariæ inhæret exigua parte, ab eo quod naturaliter ſe habet, ſcalpro diuidendũ eſt: deinde in eo quod deſedit iuxta rimã quã fecimus, foramina addẽda ſunt. Si in anguſto noxa eſt, duo: ſi latius patet, tria: ſeptaq́; eorũ excidẽda: & tum ſcalper utrinq; ad rimã agẽdus, ſic ut luna

tum

tum ſinũ faciat, imaq; pars eius intus ad fracturã, cornua ad os integrũ ſpectẽt. Deinde, ſi qua labẽt, & ex facili remoueri poſſunt, forfice ad id facta colligenda ſunt, maximeq; ea quæ acuta membranã infeſtant. Si id ex facili fieri nõ poteſt, ſubijciẽda lamina eſt, quã cuſtodem eius mẽbranæ eſſe propoſui, & ſuper eam quicquid ſpinoſum eſt, & intus eminet, excidẽdũ eſt: eadẽ lamina quicquid deorſum inſedit attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracta oſſa tamẽ inhærẽt, ſolidẽtur, qua parte abrupta ſunt, ſine ullo tormẽto ſub medicamẽti tẽpore excidãt, ſpatiũq; inter hæc ſatis illi magnũ ad extrahendã ſaniẽ relinquatur, pluſq; in oſſe propugnaculi cerebrum habeat, quàm habiturũ fuit eo exciſo. His factis, ea mẽbrana acri aceto reſpergẽda eſt, ut ſiue aliquid ſanguinis ex ea profluit, cohibeatur: ſiue intus concretus cruor remanet, diſcutiatur. Tum idem medicamentũ eodẽ modo, qui ſuprapoſitus eſt, mollitum, ipſi mẽbranæ imponendũ eſt. Cæteraq; eodem modo facienda ſunt, quæ ad linteolum illitũ & lanam ſuccidam pertinent, collocanduſq; is loco in tepido, & curandum quotidie uulnus, bis etiã æſtate. Quòd ſi mẽbrana per inflammationẽ intumuerit, infundenda erit roſa tepida. Si uſq; eò tumebit, ut ſuper oſſa quoq; emineat, coërcebit eã bene trita lenticula, uel folia uitis cõtrita, & cũ recenti uel butyro uel adipe anſerino miſta, ceruixq; molliri debebit liquido cerato ex irino facto. At ſi parum pura mẽbrana uidebitur, par modus eius emplaſtri & mellis miſcẽdus erit, idq; ſupèr infundendũ, eiuſq; continendi cauſſa unũ aut alterũ linamentũ inijciendũ, & ſuper linteolo cui emplaſtrũ illitum ſit, contegendũ. Vbi plus pura membrana eſt, eadem ratione adijciendum emplaſtro ceratum, ut carnem producat. Quod ad abſtinentiam uero &

primos ulterioresq́; cibos potionesq́; pertinet, eadē quæ in uulneribus præcepi, ſeruāda ſunt: eò magis, quò periculoſius hæc pars afficitur. Quinetiam cùm iam nō ſolùm ſuſtineri, ſed ali his quoq; apparebunt, tamen erunt uitanda quæcunq; mandenda ſunt, item fumus, & quicquid excitat ſternutamentum. Spem uerò certam faciunt membrana * mollis ** mobilis ac ſui coloris, caro increſcens rubicunda, facilis motus maxillæ atq; ceruicis. Mala ſigna ſunt, membrana immobilis, nigra, uel liuida, uel aliter coloris corrupti, dementia, acris uomitus, neruorū uel reſolutio, uel diſtentio, caro liuida, maxillarū rigor, atq; ceruicis. Cæteraq́; quæ ad ſomnū, cibi deſideriū, febrem, puris colorē attinent, eadem quæ in cæteris uulneribus, uel ſalutaria uel mortifera ſunt: ubi bene res cedit, incipit ab ipſa membrana: uel ſi os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increſcere, eaq́; id quod inter oſſa uacuū eſt, replet, nonnunquam etiā ſuper caluariā excreſcit. Quod ſi incidit, inſpergenda ſquama æris eſt, ut id reprimat, cohibeatq́;, ea carni ſuperdando, quæ ad cicatricem perducant. Omnibusq́; ea locis commode inducitur, excepta frontis ea parte, quæ paulum ſuper id eſt, quod inter ſupercilia eſt. Ibi enim uix fieri poteſt, ut per omnem ætatem ſit exulceratio, quæ linteolo medicamentum habente cōtegenda ſit. Illa utiq; capite fracto ſeruanda ſunt, ut donec iam ualida cicatrix erit, ſoluenda uitentur, frequens balneum, maior uini modus.*

De narium fractarum curatione. CAP. V.

IN *naribus uero & os & chartilago frangi ſolet, & quidem modo aduerſa, modo à latere, ſi aduerſa fracta ſunt, alterum'ue ex his, nares deſidunt, difficulter ſpiritus trahitur, ſi à latere os fractū eſt, is locus cauus eſt: ſi chartilago, in alteram partem nares declinantur. Quicquid in*

chart

chartilaginē incidit, excitandū leniter eſt, aut ſubiecto ſpe cillo, aut duobus digitis utrinq; cōpreſsis. Deinde in longi tudinem implicata linamēta & molli pellicula cincta circunſutaq;, intus adijcienda ſunt. Aut eodem modo compo ſitum aliquid ex arido penicillo. Aut grādis pinna, gummi uel fabrili glutine illita, & molli pellicula circundata, quæ deſidere chartilaginē non ſinat. Sed ſi aduerſa ea fracta eſt, æqualiter utraq; naris implenda eſt. Si à latere, craſsius eſſe debet ab ea parte in qua naſus iacet, ab altera tenuius, id quod inſeritur. Extrinſecus autē circundanda habena eſt mollis, media illita miſtis inter ſe ſimula & thuris fuligine, eaq; ultra aures ducēda, & fronti duobus capitibus agglutinādā eſt. Id enim corpori quaſi gluten inhæreſcit, & cū induruit, nares cōmode cōtinet. Sin quod intus inditū eſt lædit, ſicut maxime fit, ubi interior chartilago perfracta eſt, excitatæ nares eadē tantūmodo habena cōtinendæ ſunt. Deinde, poſt quatuordecim dies idipſum demendum eſt. Reſoluitur autem aqua calida, eaq; tum is locus quotidie fouendus eſt. Sin os fractum eſt, id quoque digitis in ſuam ſedem reponendum eſt: atq; ubi aduerſum id ictum eſt, utraq; naris implenda eſt: ubi à latere, ea in quam os impulſum eſt, imponendumq; ceratum, & paulo uehementius deligandum eſt, quia callus eo loco non ad ſanitatem tantummodo, ſed etiam ad tumorem increſcit. À tertio die fouendum id aqua calida eſt, tantoq́ue magis, quanto propius eſſe ſanitati debet. Quòd ſi plura erunt fragmenta, nihilominus extrinſecus ſingula in ſuas ſedes digitis erunt compellenda, imponendaq; extrinſecus eadem habena, & ſuper eam ceratū, neq; ultra faſcia adhibenda eſt. At ſi quod fragmentum undiq; reſolutum cum cæteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore,

qui multus ex uulnere feretur, uolſella uerò extrahetur. Finitiſq; inflãmationibus, imponetur aliquod medicamentũ ex iis, quæ leniter reprimunt. Peius eſt, ubi aut oßi, aut chartilagini fractæ, cutis quoq; uulnus acceßit. Id admodũ raro fit: ſi incidit illa quidẽ, nihilominus eadem ratione in ſuas ſedes excitanda ſunt. Cuti uero ſuperimponendum emplaſtrũ aliquod ex his, quæ recẽtibus uulneribus accõmodata ſunt, ſed inſuper nullo uinculo deligandum eſt.

De aurium fractarum curatione. CAP. VI.

IN aure quoq; interdum rumpitur chartilago: quod ſi incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamẽtum eſt. Sæpe enim ſuppuratione prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet: nõ quidem chartilaginẽ ipſam glutinari, circa tamen carnem increſcere, ſolidariq; eum locum. Itaque ſi cum cute chartilago rupta eſt, cutis utrinq; ſuitur. Nũc autem de ea dico, quæ cute integra frangitur. In ea uero ſi iam pus natum eſt, aperienda altera parte cutis, & ipſa chartilago contrà lunata plaga excidẽda eſt. Deinde utendum eſt medicamento leniter ſupprimente, quale lyciũ eſt aqua dilutum, donec ſanguis fluere deſinat. Tum imponẽdum linteolum cum emplaſtro: ſic ut pingue omne uitetur, & à parte poſteriore lana mollis auri ſubiicienda eſt, quæ quod eſt inter hanc & caput compleat. Tum ea leniter deliganda eſt, & à tertio die uapore, ut in naribus poſui, fouenda. Atq; in his quoq; generibus abſtinẽtia primi temporis neceſſaria eſt, donec inflammatio finiatur.

De maxillæ fractæ curatione, deq; quibuſdam ad omnia oſſa pertinentibus. CAP. VII.

AB his ad maxillam uenturus, indicanda quædam puto cõmuniter ad omnia oſſa pertinentia, ne ſæpius eadẽ dicenda

dicenda ſint. Omne igitur os modò rectum ut lignũ in lon-
gitudinem finditur, modò frangitur tranſuerſum, interdũ
obliquum: atq; id ipſum nonnunquam retuſa habet capi-
ta, nonnunquam acuta. Quod genus peßimum eſt, quia ne-
que facile committuntur, quæ nulli retuſo innituntur, &
carnem uulnerant, interdum neruum quoq; aut muſculũ.
Quinetiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiũt.
Sed in alijs quidem oßibus ex toto ſæpe fragmentũ à fra-
gmento recedit. Maxillæ uerò ſemper aliqua parte etiam
uexata, oſſa inter ſe cohærent. Igitur in primis digitis duo
bus utrinq; premẽtibus, & ab ore, & ab cute omnino oſſa
in ſuam ſedem compellenda ſunt. Deinde ſi tranſuerſa ma-
xilla fracta eſt, ſub qua caſu ferè dens ſuper proximũ den
tem excedit. ubi ea in ſuam ſedẽ collocata eſt, duo proxi-
mi dentes: aut ſi hi labant, ulteriores inter ſe ſeta deligan-
di ſunt. Id in alio genere fracturæ ſuperuacuũ eſt. Cætera
eadẽ facienda ſunt. Nam linteolum duplex madens uino
& oleo ſuperinijciendũ, cum eadem ſimila, & eadẽ thu-
ris fuligine eſt. Deinde, aut faſcia, aut mollis habena me-
dia in longitudinem inciſa, ut utrinq; mentũ cõplectatur,
& inde capita eius ſupra caput adducta ibi deligãtur. Il-
lud quoq; ad omnia oſſa pertinens dictum erit, famem pri
mum eſſe neceſſariam: deinde à die tertio humidũ cibum,
ſublata inflammatione paulo pleniorem, eumq; qui carnẽ
alat: per omne tempus uinum eſſe alienum. Deinde tertio
die reſolui debere: foueriq; per ſpongiã uapore aquæ ca-
lidæ, eademq; quæ primo fuerunt ſuperdari. Idẽ die quin-
to fieri, & donec inflãmatio finiatur, quæ uel octauo die,
uel ſeptimo fere reſoluitur. Ea ſublata rurſus oſſa eſſe tra-
ctanda, ut ſi quod fragmentum loco ſuo non eſt, repona-
tur. Neque id eſſe ſoluẽdum, niſi duæ partes eius tẽporis,

 intra

intra quod quæq; oſſa conſeruntur, tranſierint. Fere uero intra quartumdecimum & unum & uigeſimum diem ſaneſcunt, maxilla, malæ, iugulum, pectus, latus, os ſcapularum, coſtæ, ſpina coxarum, os tali, calx, manus, planta. Inter uigeſimum & trigeſimum diẽ crura, brachiaq;. Inter ſeptimum & uigeſimũ & quadrageſimum, humeri & fœmina. Sed in maxilla illud quoq; adijciendum eſt, quòd humidus cibus diu aſſumendus eſt. Atq; etiã cum tempus proceſſit, in lagano, ſimilibusq; alijs perſeuerandum, donec ex toto maxillam callus firmarit. Item utiq; primis diebus habendum ſilentium.

De Iuguli fracti curatione. CAP. VIII.

IVgulum uero ſi tranſuerſum fractum eſt, nonnunquã per ſe rurſus recte coit, & niſi mouetur, ſanari ſine iunctura poteſt. Nonnunquam uero, maximeq; ubi motũ eſt, elabitur, fereq; id quod à pectore ſub id quod ab humero eſt, in poſteriorem partem inclinatur. Cuius ea ratio eſt, quòd per ſe non mouetur, ſed cum humeri motu conſentit. Itaq; eo ſubſiſtente, ſub id humerus agitatur. Raro uero admodum in priorem partem iugulum inclinatur, adeo ut magni profeſſores nunquã ſe uidiſſe memoriæ mandarint. Sed locuples tamen eius rei autor Hippocrates eſt. Verum ut diſsimilis uterq; caſus eſt, ſic quædã diſsimilia requirit. Vbi ad ſcapulas iugulum tendit, ſimul dextra manu plane propellẽdus in poſteriorem partẽ humerus eſt, & illud in priorem attrahendum. Vbi ad pectus conuerſum eſt, ipſum quidem retro dandum, humerus autem in priorem partẽ adducẽdus eſt. Ac ſi is inferior eſt, non id quod à pectore eſt, deprimendũ eſt, quia immobile eſt, ſed humerus ipſe attollẽdus. Si caſu ſuperior eſt, id quod à pectore eſt, implendũ lana, & humerus ad pectus deligandus eſt. Si

acuta

acuta fragmenta ſunt, incidi contrà cutis debet: ex oßibus ea, quæ carnem uulnerant, præcidenda ſunt: tunc retuſa oſſa committẽda ſunt. Si quod ab aliqua parte eminet, opponẽdum ei triplex linteolum eſt, in uino & oleo tinctũ. Si plura fragmenta ſunt, excipienda ſunt ex ferula facto canaliculo, eodemq́; intus incerato, ne faſcia diducatur, quæ iugulo cõpoſito circundanda eſt ſæpius potius, quàm ualentius. Quod ipſum quoq; in omnibus oßibus fractis perpetuum eſt. A dextro uero iugulo, ſi id fractum eſt, ad alam ſiniſtrã, à ſiniſtro ad dexterã. Rurſusq́; ſub ala ſua faſciari debet. Poſt hæc ſi iugulum ad ſcapulas inclinatũ eſt, brachium ad latus: ſi in partẽ priorẽ, ad ceruicem deligandũ eſt. Supinusq́; homo collocandus, cæteraq́; eadẽ facienda, quæ ſuprà comprehenſa ſunt. Sunt uero plura oſſa fere immobilia, uel dura, uel chartilaginoſa, quæ uel franguntur, uel forantur, uel colliduntur, uel finduntur, ut malæ, pectus, latus, os ſcapularũ, coſtæ, ſpina coſtarũ, os tali, calx, manus, planta. Horũ omniũ eadẽ curatio eſt. Si ſuprà uulnus eſt, id ſuis medicamẽtis nutriendum eſt. Quo ſaneſcẽte rimas quoq; oßis, aut ſi quod ferrumen eſt, callus implet. Si cutis integra eſt, & os læſum eſſe ex dolore colligimus, nihil aliud, quàm quieſcendũ, imponẽdũq́; eratũ eſt, & leniter deligandum, donec ſanitate oßis dolor finiatur.

De coſtarum fractarum curatione. CAP. IX.

PRoprie tamen quædã de coſta dicẽda ſunt, quia iuxta uiſcera eſt, grauioribusq́; periculis is locus expoſitus eſt. Hæc quoq; igitur interdum ſic finditur, ut ne ſummum quidẽ os, ſed interior pars eius, quæ rara eſt, lædatur: interdũ ſic, ut eã totam is caſus perruperit. Si tota fracta nõ eſt, nec ſanguis expuitur, nec febricula ſequitur, nec quicquam ſuppurat, niſi admodũ raró, nec dolor magnus eſt.

tactu tamen is locus leniter indoleſcit, abunde eſt eadem quæ ſuprà ſcripta ſunt, facere, & à media faſcia incipere deligare, ne in alterutram partem hæc cutem inclinet. Ab uno uero & uigeſimo die, quo utiq; os eſſe debet glutinatum, id agendum. Cibis ubcrioribus eſt utēdum, ut corpus quàm pleniſsimum fiat, quo melius os ueſtiat, quod illo loco tenerum adhuc iniuriæ ſub tenui cute expoſitum eſt. Per omne autem tempus curationis uitandus clamor, ſermo quoque, tumultus, ira, motus uehementior corporis, fumus, puluis, & quicquid uel tuſsim uel ſternutamentum mouet, ne ſpiritum quidem magnopere continere expedit. At ſi tota coſta perfracta eſt, caſus aſperior eſt. Nam & graues inflammationes, & febris & ſuppuratio, & ſæpe uitæ periculum ſequitur, & ſanguis ſpuitur. Ergo ſi uires patiuntur, ab eo brachio quod ſuper eam coſtam eſt, ſanguis mittendus eſt. Si nō patiuntur, aluus tamē ſine ullo acri ducenda eſt, diutiusq; inedia pugnandum. Panis uero ante ſeptimum diem nō aſſumendus, ſed una ſorbitione uiuendum, imponendūq; ei loco ceratum ex lino factum, cui cocta quoque reſina adiecta ſit, aut Polyarchi malagma, aut panaces ex uino & roſa & oleo, ſuperq; imponēda lana ſuccida mollis, & duæ faſciæ à medijs orſæ, minimeq; aſtrictæ. Multo uerò magis omnia uitāda, quæ ſuprà poſui, adeo, ut ne ſpiritus quidē ſæpius mouendus ſit. Quòd ſi tuſsis infeſtabit, ad id potio ſumenda erit, uel ex trixagine, uel ex ruta, uel ex herba ſtœchade, uel ex cumino & pipere. Grauioribus uero doloribus urgentibus, cataplaſma imponi quoq; conueniet uel ex lolio, uel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars ſit adiecta. Et id quidē interdiu ſuperiacebit. Noctu uero idem aut ceratum, aut malagma, aut panni, quia poteſt cataplaſma decidere.

Ergo

*Ergo quotidie * quoque reſoluetur, donec iam cerato aut *quæq; malagmate poſſumus eſſe contenti, & decem quidem diebus extenuabitur fame corpus, ab undecimo uerò ali incipiet. Ideoq; etiam laxior quàm primo faſcia circunligabitur, fereq; ea curatio ad quadrageſimum diem perueniet, quæ ſi modus erit ſuppurationis, plus malagma quàm ceratum ad digerendũ proficiet. Si ſuppuratio uicerit, neq; per quæ ſuprà ſcripta ſunt diſcuti potuerit, omnis mora uitanda erit, ne os infrà uitietur: ſed qua parte maxime tumebit, demittendum erit candens ferramentũ, donec ad pus perueniat, idq; effundendũ. Si nuſquã caput ſe oſtendit, ubi maxime pus ſubit, ſic intelligimus: creta ſimolia totum locum illinimus, & ſiccari patiemur: quo loco maximè humor in ea perſeuerauit, ibi pus proximum erit, eaq; uri debebit. Si latius aliquid abſcedet, duobus aut tribus locis erit perforandũ, demittendum erit linamentũ, aut aliquid ex penicillo, quod ſummum lino ſit deuinctum, ut facile educatur. Reliqua eadẽ, quæ in cæteris aduſtis facienda ſunt. Vbi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes pernicioſa futura id malum ſubſequatur. Nonnunquam etiam leuius ipſo oſſe adfecto, & inter initia neglecto, nõ pus, ſed humor quidã muccis ſimilis, intus coit, molleſcitq; contrà cutis, in qua ſimili uſtione utendum eſt.*

De ſpinæ curatione.

IN ſpina quoq; eſt quod proprie notemus. Nam ſi id ex uertebra excidit, aliquo modo fractum eſt, locus quidem cõcauus fit, punctiones autem in eo ſentiuntur, quia neceſſe eſt ea fragmenta ſpinoſa eſſe. Quo fit, ut homo in interiorem partem ſubinde nitatur. Hæc noſcendæ rei cauſa ſunt. Medicamentis uerò iiſdem opus eſt, quæ plurima parte huius capitis expoſita ſunt.

De humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorum uel euulſorum, communibus curationibus. CAP. X.

*SImiles rurſus ex magna parte caſus curationesq́; ſunt humeris & femoribus. Cõmunia etiam quædã humeris, brachijs, femoribus, cruribus, digitis. Siquidẽ ea minime periculoſe media franguntur. Quo propior fractura capiti uel ſuperiori uel inferiori eſt, eo peior eſt. Nam & maiores dolores adfert, & difficilius curatur. Ea maxime tolerabilis eſt ſimplex, tranſuerſa: peior, ubi fragmenta, atq; ubi obliqua: peßimum ubi eadem acuta. Nonnunquã autẽ fracta in his oſſa in ſuis ſedibus remanent: multo ſæpius excidunt, aliudq́; ſuper aliud effertur. Id'que ante omnia cõſiderari debet, & ſunt notæ certæ. Si ſuis ſedibus mota, reſima, punctionisq́; ſenſum repræſentant, tactu inæqualia ſunt. Si uerò non aduerſa, ſed obliqua iunguntur, quod fit ubi loco ſuo non ſunt, membrum id altero latere breuius eſt, & muſculi eius tument. Ergo ſi hoc depreſſum eſt, protinus id membrum oportet extendere. Nam nerui, muſculiq́; intenti per oſſa contrahuntur, neque in ſuum locum ueniunt, niſi illos per uim aliquis intendit. Rurſus, ſi primis diebus id omiſſum eſt, inflammatio oritur. Sub qua & difficilè & periculoſe uis neruis adhibetur. Nam diſtentio neruorum, uel cancer ſequitur, uel certum, ut * diutißime alatur, pus. Itaq; ſi antè repoſita oſſa non ſunt, poſtea reponenda ſunt. Intendere autem digitũ uel aliud quoq; membrum, ſi adhuc tenerũ eſt, etiam unus homo poteſt, cum alteram partem dextra, alterã ſiniſtra prendit. Valentius membrum duobus eget, qui in diuerſa contendant. Si firmiores nerui ſunt, ut in uiris robuſtis, maximeq́; eorum feminibus & cruribus euenit, habenis*

**mitißime*

quoq;

quoque uel linteis faſcijs utrinq; capita articulorum deliganda, & per plures in diuerſa ducenda ſunt. Vbi paulò longius quàm naturaliter eſſe debet, membrum uis fecit: tum demum oſſa manibus in ſuam ſedem compellenda ſunt, indiciumq; oßis repoſiti eſt, dolor ſublatus. Et membrum alteri parti æquatum inuoluendum duplicibus triplicibus'ue pannis, & in uino & oleo tinctis, quos linteos eſſe commodius eſt. Fere uerò facijs ſex opus eſt. Prima breuißima adhibenda, quæ circa fracturam ter uoluta ſurſum uerſum feratur, & quaſi in cochlea ſerpat, ſatisq; eſt eam ter hoc quoq; modo circuire. Altera dimidio longiore, eaq; qua parte os eminet, ab ea ſi totum æquale eſt, undelibet ſuper fracturam debet incipere priori aduerſa, deorſumq; tendere, atq; iterum de fractura reuerſa in ſuperiore ultra priorem faſciam deſinere. Super has inijciendum latiore linteo ceratum eſt, quod eas contineat, ac ſi qua parte os eminet, triplex ea pannus obijciendus, eodem uino & oleo madens. Hæc tertia faſcia comprehendenda ſunt, quartaq;, ſic ut ſemper inſequens priori aduerſa ſit, & tertia tantum in inferiore parte, tres in ſuperiore *finiant, quia ſatius eſt ſæpius circuire, quàm adſtringi. Siquidem id quod adſtrictũ eſt, alienatur, & cancro opportunum eſt: articulum autẽ quàm minime uincicire opus eſt. Sed ſi iuxta hunc os fractum eſt, neceſſe eſt. Deligatum uerò membrũ in diem tertium continendum eſt. Eaq; iunctura talis eſſe debet, ut primo die nihil offenderit, nõ tamen laxa uiſa ſit, ſecundo laxior, tertio iam penè reſoluta. Ergo tum rurſum id mẽbrum deligandũ, adijciendaq; prioribus quinta faſcia, iterumq; quinto reſoluendum eſt, & ſexto faſcijs inuoluendum, ſic ut tertia & quinta infrà, cæteræ ſuprà finiantur. Quotieſcũq; autem *faciant

ſoluitur

ſoluitur membrum, calida aqua fouendum eſt. Sed ſi iuxta articulum fractura eſt, diu inſtillãdum uinum eſt, exigua parte olei adiecta, eademq; omnia facienda donec * ab eo inflammatio ſoluatur, uel leuius quoq; quàm ex conſuetudine id membrum fiat. Quod ſi ſeptimus dies non dedit, certè nonus exhibet. Tum facilime oſſa tractãtur. Rurſus ergo ſi parum cõmiſſa ſunt, cõmitti debẽt. Si qua fragmenta eminent, in ſuas ſedes reponenda ſunt. Deinde eodem modo membrũ deligandum, ferulæq; ſuperaccõmodandæ ſunt, quæ fiſſæ circumpoſitæq; oſſa in ſua ſede cõtineant: & in quam partem fractura inclinat, ab ea latior, ualentiorq; ferula imponenda eſt. Easq; omnes citra articulum eſſe oportet reſimas, ne hunc lædant, nec ultrà aſtringi, quàm ut oſſa contineant: & cum ſpatio laxentur, tertio quoq; die paulũ habenis ſuis coartari: ac ſi nulla prurigo, nullus dolor eſt, ſic manere donec duæ partes eius tẽporis quod os quoq; cõſeruet compleantur, poſtea leuius aqua calida fouere, quia primo digeri materiam opus eſt, tum euocari. Ergo cerato quoq; liquido id * leniter eſt ungendum, perfricandaq; ſumma cutis eſt, laxiusq; id deligandum eſt. Tertio quoq; die ſoluendum ſic, ut remota calida aqua, cætera eadem fiant. Tantummodo ſingulæ faſciæ quoties reſolutæ fuerint, ſubtrahantur.

*adeò

*pleniter

De fracti humeri curatione.

HAec communia ſunt. Illa propria. Siquidẽ humerus fractus, non ſic, ut mẽbrum aliud intenditur. Sed homo collocatur alto ſedili, medicus autem humiliore aduerſus. Vna faſcia brachiũ amplexa ex ceruice ipſius qui læſus eſt, id ſuſtineat. Altera ab altera parte ſuper caput data, ibi accipit nodum. Tertia iuncto imo humero deorſum demittitur, ibi quoq; capitibus eius inter ſe iunctis. Deinde ab

de ab occipitio ipſius, miniſter ſub ea faſcia quam ſecundo loco poſui, correpto : ſi dexter humerus ducendus eſt, dextro:ſi ſiniſter, ſiniſtro brachio, demiſſum inter femina eius qui curatur baculum tenet:medicus ſuper eam faſciam de qua tertio loco dixi *palmã inijcit dextrã:ſi ſiniſter,ſiniſtrã: ſi dexter humerus ſumatur, ſimulq; alteram faſciam miniſter attollit,alterã premit medicus:quo fit,ut leniter humerus extendatur. Faſcijs uerò, ſi medium aut imum os fractum eſt,breuioribus opus eſt:ſi ſummum,longioribus,ut ab eo ſub altera quoq; ala per pectus & ſcapulas porrigantur.Protinus uerò brachium cũ deligatur, ſic inclinandum eſt id quod afficit, ut ante faſcias quoq; ſic figurandum ſit:ne poſtea ſuſpenſum aliter, aliter cum deligabatur, humerum inclinet. Brachioq; ſuſpenſo,ipſe quoq; humerus ad latus leniter deligãdus eſt. Per quæ fit, ut minime moueatur,ideoq; oſſa ſic ſe habẽt,ut aliquis cõpoſuit. Cum ad ferulas uentum eſt, extrinſecus eſſe earum longiſsimæ debent,à lacerto breuiores,ſed ſub ala breuiſſimæ. Sæpius eæ reſoluendæ ſunt,ubi in uicinia cubiti humerus fractus eſt, ne ibi nerui rigeſcant, & inutile brachium efficiant. Quoties ſolutæ ſunt,fractura manu continenda,cubitus aqua calida fouẽdus,& molli cerato perfricandus, ferulæq; uel omnino nõ imponendæ contra eminentia cubiti,uel aliquanto breuiores ſunt. *planam

De brachij fracti curatione.

At ſi brachium fractum eſt,in primis conſiderandum eſt,alterum os,an utrunq; comminutum ſit, nõ quòd alia in eiuſmodi caſu curatio admouenda, ſed primum, ut ualentius extẽdatur,ſi utrunq; os fractum eſt:quia neceſſe eſt minus neruos cõtrahi altero oſſe integro, eosq; intẽdente. Deinde, ut curioſius omnia in continendis oſsibus

fiant

fiant, ſi neutrum alteri auxilio eſt. Nam ubi alterum integrum eſt, plus opis in eo, quàm in faſcijs, ferulis'que eſt. Deligari autem brachium debet paulum pollice ad pectus inclinato. Siquidem is maxime brachij naturalis habitus ſit, idq́; inuolutum mitella commodiſsime excipitur, quæ latitudine ipſi brachio, peranguſtis capitibus collo inijcitur, atque ita commode brachium ex ceruice ſuſpenſum eſt. Idq́; paulum ſupra cubiti alterius regionem pendere oportet. Quod ſi ex ſummo cubito id factum ſit, glutinare id uinciendo alienum eſt. Fit enim brachium immobile, ac ſi nihil aliud quàm dolori occurſum eſt, idem qui fuit eius uſus eſt.

De crurum femorumq́; fractorum curatione.

IN *crure æquè ad rem pertinet, alterum ſaltem os integrum manere. Commune uerò ei femoriq́; eſt, quod ubi deligatũ eſt, in canalem cõijciendum eſt. Is canalis ab inferiori parte foramina habet, per quæ ſi quis humor exceſſerit, deſcendat: & à planta moram, quæ ſimul & ſuſtineat eam, & delabi non patiatur: & à lateribus caua, per quæ loris datis mora quidẽ crus femurq́;, ut collocatũ eſt, detineat. Eſſe etiam is debet à planta, ſi crus fractũ eſt, circa poplitẽ: ſi femur, uſq; ad coxam: ſi iuxta ſuperius, caput femoris, ſic ut ipſa quoq; ei coxa ſit. Neq; tamẽ ignorari oportet, ſi femur fractum eſt, fieri breuius, quia nunquàm in antiquũ ſtatũ reuertitur, ſummisq́; digitis poſtea cruris eius inſiſti, ſed multa tamen femori debilitas eſt, ubi fortunæ negligentia quoq; acceßit.*

De fracti digiti curatione.

*furculum

D*Igitum ſatis eſt ad unum * furunculum poſt inflammationem deligari.*

Commu

Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitosq́ cõfractos, pertinẽtes.

HIs proprie ad ſingula membra pertinentibus, rurſus illa communia ſunt: primis diebus fames: deinde tum, cum iam increſcere callum oportet, liberalius alimentum, longa à uino abſtinentia, fomentum aquæ calidæ, dum inflammatio eſt, liberale, cum ea deſit, modicum. Tum etiam longior ulterioribus è liquido cerato membris, & mollis tamen unctio. Neque protinus exercendum id membrum, ſed ad antiquos uſus reducendum eſt. Grauius aliquanto eſt, cum oßis fracturæ carnis quoque uulnus acceßit, maximéque ſi id muſculi femoris aut humeri ſenſerunt. Nam & inflãmationes multo grauiores & promptiores cancros habent. Ac femur quidem, ſi oſſa inter ſe ceſſerunt, ferè præcidi neceſſe eſt. Humerus uerò quoque in periculum uenit, ſed facilius conſeruatur. Quibus periculis etiam magis id expoſitum, quod iuxta ipſos articulos ictum eſt. Curioſius igitur agendum eſt, & muſculus quidem per mediam plagam tranſuerſus præcidendus. Sanguis uerò, ſi parum fluxit, mittendus: corpus inedia extenuandum, ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in his oſſa in ſuã ſedem reponenda ſunt. His uerò neque intendi neruos, neque oſſa tractari ſatis expedit. Ipſíque homini permittendum eſt, ut ſic ea collocata habeat, quemadmodum minime lædunt. Omnibus autem his uulneribus imponendum primo linamentum eſt uino madens, cui roſæ paulum admodum adiectum ſit: cætera eadem deliganda faſcijs ſunt aliquanto quàm uulnus latioribus, laxius ſcilicet, quàm ſi ea plaga non eſſet, quanto facilius & alienari & occupari cancro uulnus poteſt, *numerus potius faſciarum, id agẽdum eſt, ut laxæ * numero quoq;

quoque æquè contineant. Quod in femore humeroq; ſic fiet, ſi oſſa forte rectè concurrerint: ſin aliter ſe habebũt, eatenus circundari faſcia debebit, ut impoſitum medicamentum contineat. Cætera eadem quæ ſuprà ſcripſi, facienda ſunt, præterquam quòd neque ferulis, neque canalibus, inter quæ uulnus ſaneſcere non poteſt, ſed pluribus tantummodo & latioribus faſcijs opus eſt, ingerendum'que ſubinde in eas eſt calidum oleum & uinum, magis'que in * principio fame utendo uulnus calida aqua fouendum, frigusq; omni ratione uitandum eſt, & tranſeundum ad medicamenta, quæ puri mouendo ſunt, maior'que uulneri quàm oſsi cura agenda. Ergo quotidie ſoluendum nutriendumq; eſt. Inter quæ ſi quod paruulum fragmentum oſsis eminet, id ſi retuſum eſt, in ſuam ſedem dandum: ſi acutum, antè acumen eius longius eſt præcidendum: ſi breuius, limandum, & utrinq; ſcalpro limandũ, tum ipſum recondendum eſt: ac ſi id manus facere nõ poteſt, uolſella, quali fabri utuntur, inijcienda eſt, recte ſe habenti capite ab ea parte qua ſima eſt, ut ea parte qua gibba eſt, eminẽs os in ſuã ſedem cõpellat. Si id maius eſt, mẽbranulisq; cingũtur, ſinere oportet ea ſub medicamẽtis reſolui, idq; os, ubi iam nudatũ eſt, abſcindere: quod maturius ſcilicet faciendũ eſt, prodeſtq; ea ratione & os coire, & uulnus ſaneſcere. Illud ſuo tẽpore, hoc prout ſe habet. Nõnunquam etiã in magno uulnere euenit, ut fragmenta quædã uelut emoriantur, neq; cum cæteris coëant. Quod hic quoq; ex modo fluentis humoris colligitur. Quo magis neceſſariũ eſt, ſæpius ulcus reſoluere atq; nutrire. Sequitur uerò, ut id os per ſe poſt aliquot dies excidat, cũ tam miſera antea conditio uulneris ſit, tamen id interdum maius diutius'que facies. Sæpe enim integra cutis oſſe abrump

*primo

abrūpitur, protinusq́; prurigo et dolor oritur. Quæ ſolue re, ſi accidit, maturius oportet, et fouere aqua per æſtatē frigida, per hyemē egelida: deinde ceratū myrteū imponere. Interdū fractura quibuſdā, uelut aculeis carnē uexat, quo à prurigine & pūctionibus cognito, aperire id melius, eosq́; aculeos præcidere neceſſe habet. Reliqua uero curatio in utroq; hoc caſu eadē eſt, quæ ubi ictus protinus intulit puro iam ulcere. Cibis hic quoq; utēdum eſt carnem producētibus, ſi breuius adhuc mēbrum eſt, & oſſa loco ſuo non ſunt, paxillus tenuis quàm leuißimi generis inter ea demitti debet, ſic ut capite paulū ſupra ulcus emineat, isq́; quotidie plenior adigēdus eſt, donec par id mēbrum alteri fiat. Tum paxillus remouēdus, uulnus ſanandum eſt, cicatrix inducta fouenda frigida aqua, eſt in qua myrtus, hedera, aliæ'ue ſimiles uerbenæ ſint: illinendumq́; medicamentū quod ſiccet, et magis etiā hic quieſcendum, donec id membrum confirmetur. Si quādo uero oſſa nō conferbuerunt, quæ ſæpe ſoluta, ſæpe mota ſunt, in aperto deinde curatio eſt: poſſunt enim coire. Si uctuſtas occupauit, membrum extendendum eſt, ut aliquid lædatur. Oſſa inter ſe manu diuidenda, ut concurrendo exaſperētur, ut ſi quid pingue eſt, eradatur, totumq́; id quaſi recens fiat. Magna tamen cura habita, ne nerui muſculi'ue lædantur. Tum uino fouendum eſt, in quo malicoriū decoctum ſit, imponendumq́; idipſum oui albo miſtum. Tertio die reſoluendū, fouēdumq́; aqua, in qua uerbenæ, de quibus ſuprà dixi, decoctæ ſint. Quinto die idē faciendum, ferulæq́; circūdandæ. Cætera & antè & pòſt eadem facienda, quæ ſuprà ſcripſi. Solent tamen interdum diuerſa inter ſe oſſa* cohærere. Eoq́; & breuius membrum & indecorū fit, et ſi capite acutiora ſunt, adſidue pūctiones re * cōferuere: uel, coaleſce

D ſentiun

ſentiuntur. Ob quam cauſſam frangi rurſus oſſa & dirigi debẽt. id hoc modo fit: Calida aqua multa mẽbrum id fouetur, & ex cerato liquido perfricatur, intẽditurq́; & inter hæc medicus pertractans oſſa: ut adhuc tenero callo manibus ea diducit, compellitq́; id, quod eminet in ſuam ſedẽ: & ſi parũ ualuit, ab ea parte, in qua os ſe inclinat, inuolutam lana regulam obijcit. Atq; ita deligando aſſueſcere iterũ uetuſtæ ſedi cogit. Nonnunquam autem recte quidem oſſa cœperunt, ſuperincreuit uero nimius callus, ideoq́; locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterq́; id mẽbrum perfricãdum eſt ex oleo & ſale & nitro, multumq́; aqua calida ſalſa fouendum, & imponendũ malagma quod digerat, aſtrictiusq́; alligandũ, oleribusq́; & præterea uomitu utendũ. Per quæ cũ carne callus quoq; extenuatur, confertq́; aliquid de ſinapi, quod cum ficu in alterum pariter membrum impoſitum, donec id paulum erodat, eoq́; euocet materiam. Vbi his tumor extenuatus eſt, rurſus ad ordinem uitæ reuertendum eſt.

De luxatis oſsibus. CAP. XI.

AC de fractis quidem oſsibus hactenus dictũ ſit. Mouentur autem ea ſedibus ſuis duobus modis. Nã modò quæ iuncta ſunt inter ſe dehiſcunt, ut cum latũ ſcapularum os ab humero recedit, & in brachio radius à cubito, & in crure tibia à ſura, interdũ à ſaltu, calcis os à talo, quod raro tamen fit. Modò articuli ſuis ſedibus excidunt. Antè de prioribus dicam. Quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cauus eſt, depreſſusq́; digitus ſinum inuenit. Deinde grauis inflammatio oritur, atque in talis præcipua. Siquidẽ febres quoq; & cãcros & neruorum uel diſtẽtiones uel rigores, qui caput ſcapulis annectunt, mouere cõſueuit. Quorũ uitandorũ cauſſa faciẽda eadem

ſunt,

ſunt, quæ in oßibus mollibus læſis: aliquid ubi incidit, protinus his locis propoſita ſunt, ut dolor tumorq́; per ea tollãtur. Nã diducta oſſa nũquam rurſus inter ſe iungũtur, & ut aliquid decoris eo loco ſit, nihil uſus admittitur. Maxilla uero & uertebra omnesq́; articuli cũ ualidis neruis cõprehendãtur, excidũt: aut ui expulſi, aut aliquo caſu neruis uel ruptis uel infirmatis: faciliusq́; in pueris et adoleſcẽtulis, quàm in robuſtioribus: hiq́; elabuntur in priorẽ & in exteriorem partẽ, quidã omnibus modis, quidã certis. Suntq́; quædã cõmunia omniũ ſigna, quædã propria ſunt cuiuſq;. Siquidẽ ſemper ea parte tumor eſt, in qua os prorũpit: ea ſinus, à qua receßit. Et hæc quidẽ in omnibus deprehendũtur, alia uero ſi in ſingulis. Quæ ſimulatq; de quoq; dicã, proponenda erũt. Sed ut excidere omnes articuli nõ poſſunt, ſic non omnes reponuntur. Caput enim nõnunquam cõpellitur, neq; in ſpina uertebra, neq; ea maxilla quæ utraq; parte prolapſa antequã reponeretur, inflãmationem mouit. Rurſum qui neruorũ uitio prolapſi ſunt, cõpulſi quoq; in ſuas ſedes iterũ excidunt. At quibus in pueritia exciderũt, neq; repoſita ſunt, minus quàm cæteri creſcũt. Omniumq́;, quæ loco ſuo nõ ſunt, caro ea increſcit, magisq́; in proximo mẽbro, quàm in ulteriore. Vtputa ſi humerus loco ſuo non eſt, maior in eo ipſo fit, quàm in brachio: maior in hoc, quàm in manus acie. Tum pro ſedibus & pro caſibus qui inciderũt, aut maior aut minor uſus eius membri relinquitur: quoq́; in eo plus uſus ſupereſt, eo minus id extenuatur. Quicquid autẽ loco ſuo motũ eſt, ante inflãmationem reponendum eſt. Si illa occupauit, tum cõquieſcat, laceſſendũ non eſt: ubi finita eſt, tentandũ eſt in his mẽbris, quæ id patiuntur. Multum autem eo confert & corporis & neruorum

habitus. Nam ſi corpus tenue, ſi humidũ eſt, ſi nerui infirmi, expeditius os reponitur. Sed & primo facilius excidit, & poſtea minus fideliter continetur. Quæ contraria his ſunt, melius cõtinent. Sed id quod expulſum eſt, difficulter admittũt. Oportet autẽ ipſam inflammationẽ leuare, ſuper ſuccida lana ex aceto impoſita. A cibo, ſi ualentioris articuli caſus eſt, triduo: interdũ etiam quinq; diebus abſtinere debet. Bibere aquam calidam dum ſitim finiat. Curioſiusq́; hæc facere his oßibus motis, quæ ualidis plenisq́; muſculis continentur: ſi uero etiã febris acceßit, multo magis: deinde ex die quinto fouere aqua calida, remotaq́; lana ceratũ imponere ex cyprino factum, nitro quoq; adiecto donec omnis inflammatio finiatur. Tunc infrictionem ei membro adhibere, cibis uti bonis, uti uino modice, iamq́; ad uſus quoq; ſuos id mẽbrum promouere: quia motus ut in dolore peſtifer, ſic aliàs ſaluberrimus corpori eſt. Hæc cõmunia ſunt, nũc de ſingulis dicã.

De maxillæ luxatæ curatione. CAP. XII.

MAxilla in priorem partem propellitur, ſed modò altera parte, modò utraq;. Si altera, in contrariam partem ipſa, mentumq́; inclinatur, dentes paribus nõ reſpondent, ſed ſub his qui ſecant canini ſunt. At ſi utraq;, totum mentum in exteriorem partem promouetur, inferioresq́; dentes longius quàm ſuperiores excedunt, intentiq; ſupèr muſculi apparent. Primo quoq; tempore homo in ſedili collocandus eſt, ſic ut miniſter à poſteriore parte caput eius contineat: uel ſic, ut iuxta parietẽ is ſedeat, ſubiecto inter parietẽ & caput eius ſcorteo puluino duro: eoq́; caput per miniſtrum urgeatur, quo ſit immobilius. Tum medici digiti pollices linteolis uel faſcijs, ne dilabãtur, inuoluti in os eius conijciẽdi: cæteri extrinſecus

admo

admouẽdi ſunt. Vbi uehementer maxilla apprehẽſa eſt, ſi una parte procidit, concutiendum mentum, & ad guttur adducendũ eſt. Tunc ſimul & caput adprehendendũ, & excitato mẽto maxilla in ſuam ſedẽ cõpellenda, et os eius comprimẽdum eſt, ſic ut omnia penè uno momẽto fiãt. Si in utraq; parte prolapſa eſt, eadem omnia facienda, ſed æqualiter retro maxilla agẽda eſt. Repoſito oſſe, ſi cũ dolore oculorũ & ceruicis iſte caſus incidit, ex brachio ſanguis mittẽdus eſt. Cũ omnibus uero quorũ oſſa mota ſunt, primo liquidior cibus conueniat, tum his præcipue, adeo ut ſermo quoq; frequenti motu oris per neruos lædat.

De capite luxato. CAP. XIII.

CAput duobus proceßibus in duos ſinus ſummæ uertebræ demißis, ſuper ceruicẽ contineri in prima parte propoſui. Hi proceſſus interdũ in poſteriorẽ partẽ excidũt, quo fit, ut neruus ſub occipitio extẽdatur, mentum pectori adglutinetur, neq; bibere is, neq; loqui poßit, interdũ ſine uoluntate ſemẽ emittat. Quibus celerrime mors ſuperuenit. Ponẽdũ autẽ hoc eſſe credidi, nõ quo curatio eius rei ulla ſit, ſed ut res indicijs cognoſceretur, et nõ putarẽt ſibi medicũ defuiſſe, ſi qui ſic aliquem perdidiſſent.

De ſpina luxata. CAP. XIIII.

IDem caſus manet eos, quorum in ſpina uertebræ exciderũt. Id enim nõ poteſt fieri, niſi ex medulla, quæ per medium, et duabus mẽbranulis, quæ per duos à lateribus proceſſus feruntur, & neruis, qui continent, ruptis. Excidũt autem & in poſteriorẽ partẽ, & in priorẽ, & ſupra ſeptum trãſuerſum, & infra. Si in utrãq; partem exciderint, à poſteriore parte uel tumor, uel ſinus oritur. Si ſuper ſeptũ id incidit, manus reſoluũtur, uomitus aut diſtẽtio neruorum inſequitur, ſpiritus difficulter mouetur, do

lor urget, & aures obtuſæ ſunt. Si ſub ſepto, ſemina reſoluũtur, urina ſupprimitur, interdũ etiam ſine uolũtate prorũpit. Ex eiuſmodi caſibus, ut tardius quàm ex capitis, ſic tamẽ intra triduum homo moritur. Nã quod Hippocrates dixit, uertebra in exteriorem partem prolapſa, pronũ hominẽ collocãdũ eſſe, et extẽdendũ, tum calce aliquem ſuper ipſum debere cõſiſtere, id intus impellere: in his accipiẽdũ eſt, quæ paulũ exceſſerũt, nõ in his, quæ toto loco mutatæ ſunt. Nõnũquã enim neruorũ imbecillitas efficit, ut quãuis nõ exciderit uertebra, paulũ tamẽ in priorẽ partẽ ꝑmineat. Id nõ iugulat, ſed ab interiore parte nõ cõtingit quidẽ poſſe: ab exteriore ſi ꝑpulſum eſt, plerũq; iterũ redit: niſi, qđ admodũ rarũ eſt, uis neruis reſtituta eſt.

De Humero luxato. CAP. XV.

HVmerus autẽ modò in alã excidit, modò in partem priorẽ. Si in alam delapſus eſt, & uictus cubitus recedit ab latere, rurſum iuxta eiuſdẽ partis aurẽ cũ humero porrigi nõ poteſt, longiusq; altero id brachiũ eſt. Si in priorẽ partem, ſummũ quidẽ brachiũ extẽditur, minus tamen q̃ naturaliter, difficiliusq; in priorẽ partẽ q̃ in poſteriorẽ cubitus porrigitur. Igitur ſi in alam humerus excidit, & uel puerile adhuc eſt corpus uel molle, certe et imbecillibus neruis intentum eſt, ſatis eſt collocare id in ſedili, & ex duobus miniſtris alteri imperare, ut caput lati ſcapularum oßis leniter reducat, alteri ut brachiũ extendat: ipſum poſteriore parte reſidentem humerum ſub ala eius cogere, ſimulq; & latũ os, & altera manu brachium eius ad latus impellere. At ſi uaſtius corpus neruiue robuſtiores ſunt, neceſſaria eſt ſpathula lignea, & quæ craßitudinẽ duorũ digitorũ habet, et longitudine ab ala ad digitos peruenit. In qua ſumma capitulũ eſt rotundũ, & leniter cauũ, ut recipere particulam aliquam ex capite hu

meri poſſit. In ea bina foramina tribus locis ſunt inter ſe ſpatio diſtantibus, inq; ea lora mollia coniiciuntur. Eaq; ſpatha faſcia inuoluta, quo minus tactu lædat, ad alam à brachio dirigitur, ſic ut caput eius ſummæ alæ ſubijciatur. Deinde, loris ſuis ad brachiũ deligatur, uno loco paulum infra humeri caput, altero paulum ſupra cubitum, tertio ſupra manum. Cui rei protinus interualla tunc quoque foraminum aptata ſunt. Sic brachium deligatum ſuper ſcalæ gallinariæ gradum traijcitur, ita alte, ut cõſiſtere homo ipſe non poſſit, ſimulq; in alterã partem corpus demittitur, in alterã brachium intẽditur. Eoq; fit ut capite ligni caput humeri impulſum, in ſuam ſedẽ, modo cum ſono, modo ſine hoc cõpellatur. Multas alias eſſe rationes ſcire facile eſt uno Hippocrate lecto, ſed nõ alia magis uſu cõprobata eſt. At ſi in priorẽ partem humerus excidit, ſupinus homo collocandus eſt, faſciaq; aut habena media ala circũdanda eſt, capitaq; eius poſt caput hominis miniſtro tradẽda, brachium alteri: præcipiendũq;, ut ille habenam, hic brachium extendat. Deinde, medicus caput quidem hominis ſiniſtra debet repellere, dextra uero cubitum cum humero attollere, & os in ſuam ſedem compellere, faciliusq; id in hoc caſu, quàm in priore reuertitur. Repoſito humero, lana alæ ſubijcienda eſt. Si in interiore parte os fuit, ut ei opponatur. Si in priore parte, ut tamen commodius deligetur. Tum faſcia primũ ſub ala obuoluta, caput eius debet comprehendere, deinde profectus ad alteram alam, ab eaq; ad ſcapulas, rurſusq; ad eiuſdem humeri caput tendere. Sæpiusq; ad eandem rationẽ circumagi, donec bene id teneat. Vinctus hac ratione humerus commodius continetur. Si adductus ad latus ſit, ad id quoque faſcia deligatur.

De Cubiti luxati curatione. CAP. XVI.

IN cubito autem tria coire oſſa, humeri, & radij & cubiti ipſius, ex his quæ prima parte huius uoluminis poſita ſunt, intelligi potuit. Si cubitus qui innexus humero eſt ab hoc excidit, radius qui adiunctus eſt, interdū trahitur, interdū ſubſiſtit. In omnes uero quatuor partes excidere cubitus poteſt: ſed ſi in priorē prolapſus eſt, extentū brachium eſt, neq; recuruatur. Si in poſteriorem, brachiū curuum eſt, neq; extēditur, breuiusq́; altero eſt. Interdum febrem uomitumq́; bilis mouet. Si in exteriorem interioremúe brachium porrectum eſt, ſed paulum in eam partem à qua os receſſit recuruatum, quicquid incidit, reponendi ratio una eſt. Neq; in cubito tantū eſt, ſed in omnibus quoq; mēbris longis, quæ per articulum longa teſta iūgūtur. Vtrunq; membrum in diuerſas partes extēdere, donec ſpatiū inter oſſa liberū ſit. Tum id os quod excidit ab ea parte, in quam prolapſum eſt, in contrariā impellere. Extēdendi tamen alia atq; alia genera ſunt, prout nerui ualent, aut oſſa huc illucúe ſederūt. Ac modo manibus ſolis utendū eſt, modo quædam alia adhibēda. Ergo ſi in priorē partē cubitus prolapſus eſt, extendi per duas manus, interdū etiā habenis iniectis ſatis eſt. Deinde rotundum aliquid à lacerti parte ponendū eſt, & ſuper id repente cubitus ad humerū impellēdus eſt. At in alijs caſibus cōmodiſſimum eſt eadem ratione brachium extendere, quæ fracto cubito ſuprà poſita eſt, & tum oſſa reponere. Reliqua curatio eadē eſt, quæ in omnibus. Celerius tātum & ſæpius id reſoluendū eſt, multoq́; magis aqua calida fouendū, diutius ex oleo & nitro ac ſale perfricandum. In cubito enim celerius, quàm in ullo alio articulo, ſiue extrà remāſit, ſiue intus reuertit, callus circundatur,

isq;

iſq; ſi per quietem increuit, flexus illius poſtea prohibet.

De manu luxata. CAP. XVII.

MAnus quoq; in omnes quatuor partes prolabitur. Si in poſteriorem partẽ excidit, porrigi digiti non poſſunt: ſi in priorẽ, non inclinantur: ſi in alterutrum latus, manus in contrariũ, id eſt, aut pollicem, aut ad minimum digitũ conuertitur. Reponi nõ difficilime poteſt. Super durũ locum & renitentẽ ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet, ſic ut prona ſit: ſi in poſteriorem partem os excidit, ſupina: ſi in priorẽ, ſi in interiorẽ exteriorem'ue, in latus. Vbi ſatis nerui diducti ſunt, ſi in alterutrum latus procidit manus, brachiũ in contrarium repellendũ eſt. At his, quæ in priorẽ poſteriorem'ue partem prolapſa ſunt, ſuperimponẽdum durum aliquid, idq; ſuprà prominens os manu urgendum eſt, per quod uis adiecta facilius in ſuam ſedem compellit.

De Palma. CAP. XVIII.

IN palma quoq; oſſa interdũ ſuis ſedibus promouẽtur, modo in priorẽ partem, modo in poſteriorem. In latus enim moueri paribus oßibus oppoſitis nõ poſſunt. Signũ id ſolũ eſt, qđ omniũ cõmune eſt, tumor ab ea, in quã os uenit: ſinus ab ea, à qua receßit. Sed ſine intẽtione digitorum, tãtummodo bene preſſum os in ſuã ſedẽ reuertitur.

De digitis. CAP. XIX.

AT in digitis totidem ferè caſus, eademq; ſigna ſunt, quæ in manibus. Sed in his extendendis non æque ui opus eſt, cum & articuli breuiores, & nerui minus ualidi ſint. Super menſam tantummodo intendi debent, qui uel in priorem, uel in poſteriorem partem exciderunt, tũ iam palma compelli, atque id quod in latus elapſum eſt, digitis reſtitui.

De Femore. CAP. XX.

CVm de his dixerim, de his quoque quæ in cruribus ſunt, uideri poſſum dixiſſe. Siquidẽ etiam in hoc caſu quædã ſimilitudo eſt femori & humero, & tibiæ et cubito, pedi & manui. Quædam tamẽ ſeparatim quoq; de his dicẽda ſunt. Femur in omnes quatuor partes promouetur, ſæpiſsime in interiorem, deinde in exteriorẽ, raro admodũ in priorem, aut poſteriorẽ. Si in interiorem partem prolapſum eſt, crus longius altero & uaſtius eſt: extrà enim pes ultimus ſpectat. Si in exteriorem, breuius rarumq́; fit, & intus inclinatur, calx ingreſſu terrã non cõtingit, ſed planta ima, meliusq́; id crus ſuperius corpus, q̃ in priore caſu fert, minusq́; baculo eget. Si in priorẽ crus extenſum eſt, implicariq́; nõ poteſt, alteri cruri ad calcẽ par eſt: ſed ima planta minus in priorẽ partẽ inclinatur, dolorq́; in hoc caſu præcipuus eſt, & maxime urina ſupprimitur. Vbi cũ dolore inflãmatio quieuit, commode ingrediũtur, totusq́; eorũ pes eſt. Sed et ſi in poſteriorẽ extendi nõ poteſt crus, breuiusq́; eſt, ubi cõſtitit, calx quoq; terrã non cõtingit. Magnum autẽ femori periculum eſt, ne uel difficulter reponatur, uel repoſitũ rurſus excidat. Quidam iterũ ſemper excidere contẽdunt, ſed Hippocrates *&* Diocles, *&* Philotimus, *&* Nileus, *&* Heraclides Tarentinus, *clari admodum autores, ex toto ſe reſtituiſſe memoriæ prodiderũt. Neq; tot genera machinamentorũ quoq; ad extendendum in hoc caſu femur,* Hippocrates, Andreas Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, Faber *quoq; quidam reperiſſent, ſi id fruſtra eſſet. Sed ut hæc falſa opinio eſt, ſic illud uerũ eſt. Cum ibi ualẽtiſsimi nerui, muſculiq́; ſint, ſi ſuũ robur habẽt, uix admittere: ſi nõ habent, poſtea nõ cõtinere. Tẽtandũ igitur eſt, & ſi te-*

nerius

nerius mẽbrum eſt, ſatis eſt habenam alterã ab inguine, alteram à genu intendi. Si ualidius, melius adducent, qui eaſdem habenas ad ualida bacula deligarint: tumq́; corũ fuſtium imas partes oppoſitæ moræ obiecerint, ſuperioresq́; ad ſe utraq; manu traxerint. Etiãnum ualentius intenditur mẽbrum ſuper ſcamnũ, cui ab utraq; parte axes ſunt, ad quos habenæ illæ deligãtur, qui ut in torcularibus cõuerſi, rumpere quoq;, ſi quis perſeuerauerit, nõ ſolum extendere neruos & muſculos poſſunt. Collocandus autẽ homo ſuper id ſcamnũ eſt, aut pronus, aut ſupinus, aut in latus: ſic ut ſemper ea pars ſuperior ſit, in quam os prolapſum eſt, ea etiã inferior, à qua receßit. Neruis extentis in priorẽ os uenit, rotundum aliquid ſuper inguen ponendũ, ſubitoq́; ſuper id, genu adducẽdum eſt eodẽ modo, eademq́; de cauſſa, qua idẽ in brachio fit, protinusq́; ſi complicari femur poteſt, intus eſt. In cæteris uero caſibus, ubi oſſa per uim paulum inter ſe receſſerũt, medicus debet id quod eminet, retro cogere, miniſter contrà inde coxã propellere. Poſito oſſe, nihil aliud noui curatio requirit, quàm ut diutius is in lecto detineatur, ne ſi motum adhuc neruis laxioribus femur fuerit, rurſus erumpat.

De Genu. CAP. XXI.

GEnu quoq; & in exteriorẽ, & in interiorẽ, et in poſteriorẽ partem excidere notißimũ eſt, in priorẽ non prolabi pleriq; ſcripſerũt. Poteſtq́; id uero proximũ eſſe: cũ idẽ oppoſita patella, ipſa quoq; caput tibiæ cõtineat. Meges tamẽ cum cui in priorẽ partem excidiſſet, a ſe curatũ eſſe memoriæ prodidit. In his caſibus intendi nerui rationibus iiſdẽ quas in femore retuli, poſſunt. Et id quidem quod in poſteriorem partem excidit, eodẽ modo rotundo aliquo ſuper poplitem impoſito, adductóque eo

crure reconditur. Cætera uero manibus ſimul, tum oſſa in diuerſas partes compelluntur.

De Talo. CAP. XXII.

T*Alus in omnes partes prolabitur. Vbi in interiorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partē conuertitur. Vbi huic contrarius talus, contrarium etiam ſignum extat. Si in priorem partem erumpit, à poſteriore latus neruus durus & inſanus eſt, minusq́; is opus eſt: ſi in poſteriorem, calx penè conditur, plaga maior fit. Reponitur autem is quoq; per manus, prius in diuerſa pede & crure diductis. Et in hoc quoque caſu diutius in lectulo perſeuerandū eſt, ne is talus, qui totum torpus ſuſtinet, parum cōfirmatis neruis ferēdo oneri cedat, rurſusq́; prorūpat. Calceamentis quoq; humilioribus primo tēpore utendum, ne iunctura talum ipſum lædat.*

De Planta. CAP. XXIII.

P*Lantæ oſſa iiſdem modis quibus in manu, prodeunt, iiſdemq́; conduntur. Faſcia tantummodo calcē quoque debet comprehendere: ne cū mediam plantam imūq́; eius uinciri neceſſe eſt, liber talus in medio relictus, materiam pleniorem recipiat, ideoq́; ſuppuret.*

De Digitis. CAP. XXIIII.

I*N digitis nihil ultrà fieri debet, quàm quod in his qui ſunt in manu, poſitum eſt. Poteſt tamen conditus articulus medius aut ſummus canaliculo aliquo contineri. Hæc facienda ſunt in his caſibus, ubi ſine uulnere oſſa exciderunt. Hic quoq; & ingens periculum eſt: & eo grauius, quo maius membrum eſt, quo'ue ualidioribus neruis aut muſculis continetur. Ideoq; humeris, femoribusq́; metus mortis eſt, ac ſi repoſita oſſa ſunt, ſpes nulla eſt. Nō repoſitis tamen, nonnullum periculum eſt. Eoq; maior in utro*-

que

que timor eſt, quo propius uulnus articulo eſt. Hippocrates nihil tuto reponi poſſe, præter digitos & plantas & manus dixit, atq; in his quoq; diligenter eſſe agendũ, ne præcipitarent. Quidam brachia quoq; & crura repoſuerunt. Et ne cancri, diſtentionesq́; neruorum orirẽtur, ſub quibus in eiuſmodi caſu fieret mors matura, ſanguinẽ ex brachio miſerunt. Verum ne digitus quidem in quo minimum ut malum, ſic etiam periculum eſt, reponi debet ante inflammationem, aut poſtea cum iam uetus res eſt. Si repoſito quoq; oſſe nerui diſtenduntur, rurſus id protinus expellendum eſt. Omne autem membrum, quod cum uulnere loco motum, neq; repoſitum eſt, ſic iacere conuenit, ut maxime cubãtem iuuat, tantum ne moueatur, ne'ue dependeat. In omniq; tali morbo magnum ex longa fame præſidium eſt. Deinde ex curatione eadem quæ propoſita eſt, ubi oſsibus fractis uulnus acceſsit. Si nudum os eminet, impedimento ſemper futurum eſt. Id quod excedit, abſcindendum eſt. Imponendaq́; ſuper arida linamenta ſunt & medicamenta non pinguia, donec quæ ſola eſſe in eiuſmodi re ſanitas poteſt ueniat. Nam & debilitas ſequitur, et tenuis cicatrix inducitur, quæ neceſſe eſt facile noxæ poſtea pateat.

FINIS.

Q. SERENI SAMONICI VITA.

Q. Serenus Samonicus Gordiani iunioris præceptor fuit: cuius meminit Spartianus in Caracalla, his uerbis: Occiſi ſunt & in balneis plures, & in cœnis: inter quos Samonicus Serenus, cuius libri plurimi ad doctrinã extant. Macrobius quoq; Saturnalium tertio, carmina quædam de urbibus deuouendis in libro quinto Reconditorum Samonici Sereni reperiſſe ſe ait. Superſunt hodie hi hexametri, præcepta Medicinæ continentes.

Q. SERENI SAMONIACI DE MEDICINA PRAECEPTA SALUBERRIMA,

Antonij Molinij Matiſconenſis opera, poſt Io. Cæſarei caſtigationem, diligenter emaculata.

MEMBRORVM *ſeries certo deducta tenore*
Vt ſtet et aßimilis medicinæ defluat ordo,
Principio celſa de corporis arce loquamur.
Phœbe ſalutiferum, quod pangimus, aſſere carmen,
Inuentumq; tuum prompto comitare fauore.
Tuq; potens artis, reduces qui tradere uitas
Noſti, & in cœlum manes reuocare ſepultos,
Qui colis Aegeas, qui Pergama, quiq; Epidaurum,
Qui quondam placidi tectus ſub pelle draconis,
Tarpeias arces, atq; inclyta templa petiſti,* *tecta
Depellens tetros præſenti numine morbos,
Huc ades, & quicquid cupido mihi ſæpe roganti* *locutus
Firmaſti, cunctum teneris expone papyris.

Capiti medendo.

B*Alſama ſi geminis inſtillans auribus addas,*
Tum poteris alacrem capitis reparare uigorem.
Vel quæ ſeptenis cenſentur gramina nodis,
Vtiliter nectis, uel corno ex arbore ſertum,

Pule

Pulegium'ue potens una ſuper aure locabis,
*coctum Aut illud miſto*recoquens clementer aceto,
Cauta nare trahes:ſeu uiſco lintea nexo
Induces fronti:ſeu tritæ gramina mentæ.
Spongia cum tepidis annexa liquoribus hymbris
*decocta Profuit:aut hedera ex oleo*colata uetuſto.
Profuit & cochleis frontem tractare minutis.
Si nocuit cerebro uiolentia ſolis aperto:
ſæpe chelidonia ex acido perducta liquore
ſanauit:proſunt & amica papauera ſomno,
coquantur Si prius in lento madefacta terantur oliuo.

Hemicranio medendo.

Portio ſi capitis morbo tentetur acuto,
Allia diuerſam lana contecta per aurem
Inducta proſunt,& eodem balſama pacto.
Allia uel ternis piperis terna addita granis,
Trita lines:certam dabit hæc tibi cura ſalutem.

Porrigini depellendæ.

Est inſenſibilis morbus,ſed noxia forma,
Cùm caput immenſa pexum porrigine ningit,
Copia farris uti frendentibus edita ſaxis.
Hanc poterit maluæ radix decocta leuare.
Aut tu fœniculum,nitrumq;,& ſulphura uiua
Contere,deinde caput permiſtis ablue cunctis:
Furfuribus'ue nouis durum miſcebis acetum,
Vt uarios crines tali des unguine puros.
Prodeſt & tarda demptus teſtudine ſanguis,
Et prodeſt cedro demiſſus ab arbore ſuccus.
Deſinet interea glomerari farrea nubes,
Ceſſabitq; grauis crebræ porriginis hymber.

Capillo

Capillo tingendo.

QVos pudet ætatis longæ, quos ſancta ſenectus
Offendit, cupiunt properos abſcondere canos,
Et nigrum crinem fuco ſimulare doloſo,
His prodeſt acri contrita cupreſſus aceto,
Vel frons lentiſci, uel triſtia poma ſabuci,
Lumbrici quoq; terreſtres miſcentur oliuo,
Et iuuenem præſtant rediuiuo flore capillum.
Præterea niueum poterit depellere crinem,
Reſina ex facili cæra uiſcoq; coacta.
Ad rutilam ſpeciem nigros flaueſcere crines,
Vnguento cineris prædixit Tullius autor.
Si prægnans artus captiui ſoricis edit,
Dicuntur fœtus nigrantia lumina fingi.

Phthiriaſi arcendæ.

NOxia corporibus quædam de corpore noſtro
Progenuit natura, uolens abrumpere ſomnos
Senſibus, & monitis uigiles incendere curas.
Sed quis non paueat Pherecydis fata tragœdi, Plin. lib. 7. cap. 31.
Qui nimio ſudore fluens animalia tetra
Eduxit, turpi miſerum quæ morte tulerunt.
Sylla quoq; infelix tali languore pereſus Plin. lib. 7. cap. 44.
Corruit, & fœdo ſe uidit ab agmine uinci.
Sæpius ergo decet mordax haurire ſinapi,
Vel nitro ac ſale permiſtis, acidoq; liquore
Laxatis (ut ſint ſimul allia) tangere corpus,
Aut lacrymis hederæ, aut ſucco * perducere cedri. * perfundere
Quin etiam furfur miſto medicatur aceto.
Vnda maris lendes capiti deducit iniquas,
Et quicquid crebri defendit ſylua capilli.

Prurigini, papulis, ac ſcabiei arcendis.

ILlotus ſudor, uel copia nobilis eſcæ
Sæpe graui ſcabie correptos aſperat artus.
Ergo lutum prodeſt membris adhibere fricatis,
Quod facit ex aſino ſiccatus corporis humor.
Nec pudeat tractare fimum, quem bucula fudit.
Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis,
Sic pauidum corpus dextra parcente foueto.
Proderit ex oleo puluis, quem congerit alte
Dulcibus ex latebris patiens formica laborum.
Conuenit hinc tepido lita tradere corpora ſoli.
* ſapyro *Feruentes papulas * oleo curato liquenti,*
Aut acido Braccho miſcebis farra lupini,
Atq; hinc in calido percurres membra lauacro,
Pruritus autem ſalſos leuat humor aceti,
* auidi *Siue maris * rabidi ſudor, cochleæq; minutæ,*
Quarum contactu perimetur acerba libido.

Phreneſi, & capiti purgando.

EX uitio cerebri Phreneſis furioſa mouetur,
Amiſſaſq; refert frendens amentia uires,
Siue calens febris iactatos exedit artus,
Siue meri guſtus, ſeu frigoris efficit aura,
Conueniet calidis pecudum pulmonibus aptè
Tempora languentis medica redimire corona.
Illotis etiam lanis ſuffire memento.
Ceritum ſæpe horrendi medicantur odores,
Atq; ideo ſanos etiam curarier eſt par.
Purgatur cerebrum manſa radice pyrethri,
Vngitur & ſuccis, dederit quos parua ſabucus,
Expreſſuſq; hederæ mandatur naribus humor.
Aut miſtum rutæ cerebro inſtillatur acetum.

Non ſemper præſens dolor eſt ſanabilis: ergo
Cura magis prodeſt uenturis obuia morbis.

De fluore capillorum, & maculis capitis tollendis.

DEfluit expulſus morbo latitante capillus,
Si raro lauitur, ſeu uis epota ueneni,
Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis,
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
Nonnunquam uariant maculæ, paruiſq; parumper
Orbibus aſperſum ducit noua uulnera tempus,
Viperex pellis cinerem his * addito rebus, * apponito
Roboreas'ue pilas urſino iungito ſeuo,
Vel teſtudineo mala permulceto cruore.

Humoribus, & perfrictionibus medendis.

SAepe ita peruadit uis frigoris, ac tenet artus,
Vt uix quæſito medicamine pulſa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem,
Membra foue: parili ſanat ratione rigorem
Vrticæ ſemen, perceptáq; frigora uincit.
Et ceruina poteſt mulcere medulla rigorem.
Decoctum raphani ſemen cum melle uorabis,
Siue fel urſinum tepefacta dilue lympha.
Proderit hoc potu, ſeu caſsis oſtrea teſtis
Vſta dabit cinerem, qui pro ſale ſumptus in eſcis
Decutiet gelidum calefacto uertice uirus.
Nonnullus liquidum ſumit mulſumq́;, ſinapi,
Atq; palato agitat retinenſq́;, nomenſq́;.
Allia nonnulli mandunt, olei'ue liquore
Perfundunt calido cerebrum, naſiq; latebras.
Quidam lactucæ credunt prodeſſe ſapores,

Curandi modus hic & ſuauis & utilis idem eſt.

Elephantiaſi propellendæ.

Est elephas morbus triſti quoq; nomine dirus,
Non ſolum turpans infandis ora papillis,
Sed cita præcipitans funeſto fata ueneno.
Huic erit aduerſus cedri de cortice ſuccus,
Muſtellæq́; cinis, uel fuſus ſanguis ab illa.
Nonnulli dixere ſerum prodeſſe bibendo.
Mentaſtri folium potu, appoſituq́; ſalubre eſt.
Nec fruſtra bulbos & ſulphura iungis aceto.
Præterea nitrum debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis, uarias ſic ungere frontes.
Ceruſſam, & chartam, quam gens Aegyptia mittit,
* Tunde * *Thure ſimul miſceq́; oleum, quod flore roſarum*
Conditum eſt: line ſic faciem, ſic redde ſalutem.

Cutis & faciei uitiis propellendis.

Inuida ſi maculet faciem lentigo decoram,
Nec prodeſſe ualent naturæ dona benignæ,
Erucam atq; acidum laticem ſimul illine malis.
Proderit & bulbus mellis dulcedine uictus,
Crudaúe dulcacido miſcebis rapa liquori.
Sanguine uel leporis morbus delabitur oris.
Frons ſalicis cum flore ſuo contrita medetur.
* ſanant *Sepiolæ cineres ex oſſibus omnia* tollunt.*
Cygnæos adipes, hilari miſceto Lyæo,
Omne malum propere maculoſo ex ore fugabis.
Horrebit ſi liuor atrox, aut nigra cicatrix,
Attrito ſapone genas purgare memento
Rugarum ſulcos lentiſci maſtice tendens.
Si uero uitium eſt quod ducit ab impete nomen,
Hoc matutina poteris cohibere ſaliua,

Seu

Seu folio platani, quod manſum mane uorabis.
Fœda fluunt curui quæ purgamenta cameli,
Vrentur, cineremq́; dabunt, iungentur aceto
Maſcula thura ſimul, diuinaq́; cura ualebit.

Aurium uitijs ſuccurrendis.

CVm ſæuus teneras dolor alte ſauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit quem talea ſuccum
Inſtilles, ſiue obſcœnos ex uirgine rores,
Aut ſuccum ex folio, dederit quem populus alba,
Sæpe chelidoniæ rapidum ſociatur acetum,
Adiunctoq́; nitro procedit cura ſalubris.
Mentaſtri liquor expreßus conducere fertur,
Infectum uiolis oleum bene conſulit auri.
Annoſa rubros ſi legeris arbore uermes,
Ex oleo tere, ſic tepidos infunde dolenti.
*Si uerò obtuſa ſenſus * remoretur in aure,* * morietur
Lumbricos terræ, ſeuumq́; ex anſere rauco
Excoque: ſic ueterem poteris depellere morbum.
Felq́; bouis ſurdis etiam prodeſſe loquuntur,
Si iungas olidæ graue quod minxere capellæ.
*Si uero * incautas animal penetrauerit aures,* * in patulas
Proderit admiſto pauidi fel muris aceto.
At ſi lympha nocens peruaſerit, anſeris aptus
Immittetur adeps ceparum non ſine ſucco:
Qui grauis eſt oculis, ſenſum tamen auribus auget.
Vis & Phœbigenæ diuinam diſcere curam,
Sitq́; uel annoſis confecta doloribus auris,
Allia tum ſeptem numero, ſeptemq́; lupinos
Cretaceam dabis in teſtam: tum delphica frondis
Addatur, miſto totum ferueſcat aceto,
Doctus eris tepidos illinc immittere rores.

Oculorum dolori mitigando.

SVmma boni eſt alacres homini contingere uiſus,
Quos quaſi coſtodes, defenſoresq; pericli
Proſpiciens ſumma natura locauit in arce:
Sic tamen ut nullos paterentur deſuper ictus,
Atq; ſupercilio pauidi tegerentur opaco.
Sed dolor immeritum lumen ſi forte laceßit,
Lana madens oleo noctu connectitur apte,
Viuentis'ue nepæ lumen geſtatur amicum.
Ex folio caulis cineres, confractaq; thura
Et laticem Bacchi fœtæ cum lacte capellæ
Deſuper induces, atq; una nocte probabis.
Hyblæi mellis ſucci cum felle caprino
Subueniunt oculis dira caligine preßis.
Vettonicæ manſus ſiccabit lumina ſuccus.
Si tenebras oculis obducit pigra ſenectus,
Expreſſæ marathro guttæ cum melle liquenti
Detergere malum poterunt, uel uulturis atri
Fella, chelidoniæ fuerint quîs gramina miſta,
Hæc etiam annoſis poterunt ſuccurrere morbis.
Fel quoq; de gallo mollitum ſimplice lympha
Exacuet puros dempta caligine uiſus.
Siue columbarum fimus miſcetur aceto,
Seu fel perdicis parili cum pondere mellis.
Vina Chelidoniæ ſimili ratione iugantur,
Efficiuntq; ſuo præclaros unguine uiſus.
Aſpera quinetiam mulcent & rupta reducunt.
Si genus eſt morbi, miſerum quod lumen adurit,
Hic calor infuſo miteſcit lacte canino.
Anguibus ereptos adipes ærugine miſce,
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Si

*Si uero horrendum ducent glaucomata * peplum,* * plumbum
Spiritus alterius prodeſt, qui grana cumini
Pallentis mandens uiſus exhalat in ipſos.
*Si tumor * inſolitus typho ſe tollat inani,* * infeſtat, ruſos et gliſcit in orbes,
Turgentes oculos uili circumline cœno.

Dentium uitio, & oris fœtori medendo.

HAud facile eſt acrem dentis tolerare dolorem,
Quo magis eſt æquum medicam pernoſcere curam.
Cum Baccho uiolas decoxeris, ore teneto,
Manſus item prodeſt ſuccis oleaſter acerbis:
Hinc oſcedo fugit, linguæ quoq; uulnera cedunt.
Cum uino piper & nitro tepidum inde dolenti.
Sæpe chelidoniæ ſucco uel lacte capellæ
Saneſcunt dentes, aut tauri felle iuuantur.
Aut acidi latices clauſo uoluuntur in ore.
Manditur apta rubus gingiuis, & bona labris.
Lentiſcus myrtusq; emendant oris odorem.
Quod uero aſſumpſit nomen de dente fricando,
Ceruino ex cornu cinis eſt, aut ungula porcæ
Torrida, uel cinis ex ouis, ſed non ſine uino,
Muricis aut toſti, uel bulbi extincta fauilla.
Ambitioſa putas, ſunt iſta ſalubria cunctis.
Exeſos autem dentes ſi forte querêris,
Vre fimum muris, patulis & hiatibus adde,
Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
Conuenit, atq; cauis immittere partibus apte.
Prodeſt & puluis lumbrici corpore toſto.
Ora ambuſta cibo ſanabis lacte canino.
Sæpe etiam gelida gingiuas collue lympha,
Dentibus ut firmum poſsis ſeruare uigorem.

Si uero infandum proſerpit ad intima uulnus,
Permiſceto ſalem parili cum pondere thuris,
Hinc tractato locum, miram experiere medelam.
Aut tu ſume pilam quæ caudis hæret ouinis:
Hæc ſiccata dabit molles, & fracta farinas,
Huius & attritu tetrum mulcebitur ulcus.

Vuæ, faucibus, collo, & quæ molliend a ſunt, medendis.

AEgreſcunt teneræ fauces, cum frigoris atri
Vis ſubijt, uel cum uentis agitabilis aër
Vertitur, atq; ipſas flatus grauis inficit undas:
Vel rabidus clamor fracto cum forte ſonore
Planum radit iter. ſic eſt Hortenſius olim
Abſumptus cauſis. etenim confectus agendis
Obticuit, cum uox domino uiuente periret,
Et nondum extincti moreretur lingua diſerti.
Ergo omni ſtudio quæres inhibere dolorem.
Simplicibus lymphis confunditur aërium mel,
Additur excuſſus niuea ſimilagine furfur,
Decocta hæc clauſo ſimul exercentur in ore.
Præterea fauces extrinſecus ungere prodeſt
Vrſino & tauri ſeuo ceriſq; remiſſis,
Omnia quæ geminis æquabis lancibus antè.
Diſce etiam miram ex humili medicamine curam.
Actiaco melli iungas agreſte papauer.
Decoctumq; ſimul mandes, manſumq; uorabis.
Crinitæ porri radices quinq; coquantur,
Hinc aqua non feruens uoluatur fauce ſonora,
Nec tamen in ſtomachum deſcendat gutta patentem.
Si uero adflictam langor deiecerit uuam,
Tunc horas aliquot pronus recubare memento,

Aut illam puluis toſti releuabit anethi,
Aut cinis ex cochlea,uel torrida braßica flammis.
Verum angina ſibi miſtum ſale poſcit acetum,
Quod refert clauſo uerſatum agitare palato.

De rigore ceruicis.

AT ſi ceruices,durataq; colla rigebunt,
Mira loquar, geminus mulcebitur unguine poples,
Hinc longum pariter neruos medicina ſequetur.
Anſeris aut pingui torpentia colla fouetis.
Illinitur ualido multum lens cocta in aceto,
Aut capræ fimus,& bulbi,aut ceruina medulla,
Hoc etiam immotos flectes medicamine neruos.
Quos autem uocitant tolles,attingere dextra
Debebis,qua Gryllus erit preßante peremptus.

Tuſſi,& choleribus medendis.

NOxia ſi penitus cholerum ſæuire uenena
Perſpicies,cocta lactucæ fronde leuabis,
Proderit & caules aſſumere ſæpe madentes.
Interdum fauces tußi quatiuntur atroci,
Allia tum ſumes decocta,& melle peruncta,
Semina uel raphani permiſto dulcia melle.
Aut ſi fraxinea ſemen de fronde reuellis,
** Interiora uora uetitus contingere dente.* *Integriora
Ouum melle teres domitum feruentibus undis,
Marrubium'ue potens,hæc faucibus optima ſumes,
Frænabisq; grauem facili medicamine tußim.

Digeſtioni,& ſtomacho medendo.

QVi ſtomachum regem totius corporis eſſe
Contendunt,uera niti ratione uidentur.
Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
At contrà eiuſdem franguntur cuncta dolore.

Quin etiam (niſi cura iuuat) uitiare cerebrum
Fertur, & integros illinc auertere ſenſus.
Lactucæ ſemen nigræ quod lignea pila
Triuerit, admiſto ieiunus ſumito melle,
Sed cochlear trinum guſtu tibi ſufficit uno,
Aut tritum ſemen rhaphani, mulſumq́; iuuabit:
Siue duæ partes abſynthi, & tertia rutæ
Decoctis potantur aquis, ſiliquæq́; madentes,
Semina uel marathri fœtæ cum lacte capellæ.
Pulegium quoq; decoctum curabit amice.
Et potu, & fotu ſtomacho conducit acetum.
Seu cochleas undis calefactas ac propè uictas
Suppoſitis torre prunis, uinoq́; garoq́;
Perfuſas cape, ſed prodeſt magis eſſe marinas.
At male digeſtis ſi crapula ſæuiet eſcis,
Ex pipere, & calida florem de rore marino
Ebibe, ſeu ſalibus piper adde, & tenue cuminum.
*Quæ coctis *tinges epulis, & rapta uorabis.* *tanges
*Aut cubitum pergens ſuccum cape triſtis *anethi.* *aceti
Ventriculis mergi raptus ſal tritus & uſtus
Toſto pane ſuper, piperis quoq; puluere multo
Miſcentur, capies diuinum munus in iſtis.
Proderit hoc ſtomacho, uictas & concoquet eſcas.
Grana peregrini piperis diffindito quinq;
Niliaco melli, quæ mane inſerta capeſſes.

Felli, uomitui, uel phthiſi arcendis.

Lvtea ſi creſcunt, & cunctis noxia fella,
Allia parua nouem, piperis tot permole grana,
Quæ cyatho diluta gari mandesq́; bibesq́;,
Hæc iterum ſeptena capis, pòſt deniq; quina.
Præterea caules, frondet ſi parua ſabucus,

Deco-

Decoctos ſale permiſces, ac iungis oliuo.
Tunc capis, ac tali auxilio fella horrida purgas.
Proſunt & pelagi latices, quos pondere iuſto
Dulcibus aſſocias lymphis, melliq; liquenti.
Et niueus prodeſt ex ubere ſuccus aſellæ,
*Si tepido * uino infundas, ac mella piperq́;.* * uinum
At uomitum radix narciſſi pota mouebit.
Si uero phthiſis annoſo ſedet improba morbo,
Intritas uino cochleas hauſiſſe iuuabit.
Proderit & ueteris ſeui pila ſumpta ſuilli.
Carne aſinæ ſeuoq́; capræ medicina ſalubris.

Mammis ſanandis, uel ſtringendis.

VBera fœcundo multum lactantia ſucco
Sæpe ſibi noxæ nimium manando fuerunt,
Fece igitur ualida duri reprimentur aceti.
Poſt partum tumidas iniuſte aſſurgere mammas
Interdum aſpicies, harum mala commemoratur
Murinus fimus ex pluuio ſedare liquore.
Sin autem clauſas penitus dolor angit acerbus,
Lumbricis terræ turgentes unge corymbos.
Si caſtigatas ſtudium eſt præſtare papillas,
Ex hedera ſertis ambas redimire memento
Protinus, & raptas fumis mandare coronas,
Anſeris aut ſeuum pariter cum lacte tepenti,
*Aut ouum * illinito tulerit quod garrula perdix.* * aliàs, impoſitum
Præterea pluuio decocta papauera rore
*Hæreſcunt multis pòſt * diſſoluenda diebus,* * abſoluēda
Vis & Phœbigenæ cœleſtia ſumere dona,
*Vbera cum tetris laniata doloribus * horrent?* * urgent
Nauis ramentum, & quæ nomine praſſion herba eſt,
Et quæ uulgari ſermone Inſana uocatur,

Græcos hyoſcyamon propria ſcito dicere lingua,
Nec non & calami radix, lapathiq́; legumen
Miſta dabunt miras (experto crede) medelas.

Reiectioni cibi, aut ſanguinis *reſtringendæ.

*abſtinẽdæ.

SI ſtomachus nondum concoctas expuit eſcas,
Et magis atq; magis uitium *reuomendo ualeſcit, (* recolendo)
Allia cedemus, crebrumq́; trahemus odorem.
Sin etiam rutulus *confertur pectore ſanguis, (* fertur de)
Sorbitium mentæ, raphanus uel cocta iuuabit.
Sæpe lapis teritur (Specularem nomine dicunt)
Et miſtis hauritur aquis, ſiſtitq́; cruorem.
Vritur interdum raptus de *ſubere cortex, (* robore)
Et cinis ex calido prodeſt epota Lyæo,
Ouorum cinis, aut cochlearum, aut deniq; *melis, (* pellis)
Aut manſus ſalicum fructus prodeſſe putatur, (Aut cinis ſalicum ramis)
Aut platani pilulas acri infundemus aceto,
Nullus erit ſanguis, quem non cibus iſte moretur.

Iecoris, & lateris uitijs medendis.

SI molles iecoris fibras dolor hauriet acer, (Ἐλελίσφακος ſaluia.)
Protinus ex mulſa potanda eleliſphacus herba eſt:
Sumitur & ſemen, quod fraxinus alta profudit,
Vulturis atq; iecur uel ius perdicis apricæ.
Præterea ſimili drachma pix dura piperq́;
Franguntur, ſic in mollito puluere iuncta
Egelidis miſcentur aquis, recreantq́; bibentem.
Abſynthi quoq; decocti potabitur humor,
Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
Accenſum tinges lapidem ſtridentibus undis,
Hinc bibis, aut aceris radicem tundis, & unà
Cum uino capis. hoc præſens medicamen habetur.

Quid

Quid referam multis compoſita Philonia rebus?
Quid loquar antidotum uarijs? quis iſta requirat?
At nos pauperibus præcepta feramus amica.
Nec non & iecoris quæretur fibra lupini,
Iungenturq́; ſimul coſtum, foliumq́; piperq́;,
Quæ diluta mero dantur potanda Lyæo.
Eſt & uis morbi, quod telum commemoratur,
Cum ſubito dolor inſanus furit incitus ictu,
Perſicon huic potum è nuce traditur interiore,
Quæ mihi cura ſatis caſu monſtrante probata eſt.

Spleni curando.

QVando lien tumido circunligat ilia uinclo,
Et plenum ſplenis demonſtrant membra rigorem,
Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis,
Hinc trahet aſſuetos æger quoſcunq; liquores,
Aut uiridis coctorum holerum potabitur unda.
Proderit exucto fluuialis hirudo cruore,
Siue myrica potens, ſeu ros cum pane marinus,
Aut hederæ ſuccus potu appoſituq́; iuuabit.
Nec non intactam ferro quam uideris alnum,
Huic liber eripitur ferro ſine, decoquiturq́;,
Donec uictarum pars tertia ſubſit aquarum.
Hinc medico potu pulſus dolor omnis abibit.
Nonnulli memorant conſumi poſſe lienem,
Eruum ſi ſemper ieiuno ſumpſerit ore.
Arida ficus item feruente domatur aceto,
Et trita illinitur, uel ſplen apponitur hœdi.
Marrubium in uino potum prodeſſe loquuntur,
Præterea piper, ac nepetæ cum flore & anethum,
Capparis atq; apium, bugloſſaq́; iungitur unà:
Horum decoctos latices potare ſalubre eſt.

Pulegium, abrotonum nitida cum maſtiche coctum
Ac thymbre ſpeciem (quam commemorant cephaloten)
Prædixit ſpleni Deus Idæ poſſe mederi.
Dulcia, Plautus ait, grandi minus apta lieni.
Splen tumidus nocet, & riſum tamen addit ineptum,
Vt mihi ſardois uideatur proximus herbis,
Irrita quæ miſeris permiſcent gaudia fatis.
Dicitur exectus faciles auferre cachinnos,
Perpetuoq; æuo frontem præſtare ſeueram.

Præcordijs ſanandis.

LAnguida ſi duro turgent præcordia morbo,
Miſcetur mulſæ farris ſextarius unus,
Necnon & lini tunſum, ſiliquæq; legumen.
Hæc decocta ſimul, nondumq; tepentia nectes.
Aut quæ poma Cydon Cretæis miſit ab oris
*teres Cocta * lines, durum ut poßis mollire tumorem.
Ocyma præterea, bulbi'ue linuntur amari.
Proderit & lymphis corpus merſare marinis.
Quin etiam catulum lactantem apponere membris
Conuenit, omne malum tranſcurrere fertur in illum.
Cui tamen extincto munus debetur humandi.
Humanos quoq; contactus mala tanta ſequuntur,
*tritæ iunges Et iunctus uitium ducit de coniuge coniunx.
Quod ſupereſt * thridaci iunges ramenta carinæ,
*decatorthoma rite uocatur Quod decem ex rebus * conſit ſimul atq; uocatur,
Maſtichis addentur fractæ iam mollia farra.
Talibus auxilijs præcordia tuta reſident.

Lumbis, & renibus ſanandis.

CVm ſæuit penitis hærens iniuria lumbis,
Igne lapis candens datur exultantibus undis,
Hoc poteris potu triſtem ſuperare dolorem,

Aut pi-

Aut pice cum melli nitrum ſulphurq́; & acetum
Succida lana rapit contacta calentibus iјſdem,
Proderit hanc ægris crebro perducere membris.
Aut caput aſparagi cum uino ſume uetuſto
Seu mauis appone,modus conducit uterq;.
Aut adipi miſtum lumbis inducito ſulphur,
Sæpe chelidoniam cum ſucco Palladis addes,
Farraq́;,quæ tremulis proſunt ſudantia flammis.
Fertur amygdalinæ ſuccus nucis eſſe bibendus:
Pinſitur,ac tepidis ſorbebitur addita lymphis.
Aut tres ex uino cochleas ferueſcere coges,
Cumq́; ſuis domibus franges,piperis quoq; grana
Ter quinq; adijcias,potuq́; iuuaberis illo.
Furfur item parca fuerit cum feruidus unda,
*Pòſt oleo madidus * ſuccis immittitur aptis,* *ſaccis
*Quæ uix paſſuris * urentes addito membris.* *urentia
*Prodeſt ceruinæ * uehemens natura medullæ,* iungito
Nec nocuit ciceris cocti potaſſe liquorem: *medicans
*Aut miſtam teneris * malua contundito porris,* *madidãq;
Contritumq́; ſimul cum maſtiche confer anethum elelisſphaco:
Quodq́; decem rebus componi ex nomine clarum eſt. undis
His continge locum.Deus hæc mihi certa probauit.

Ventris dolori mitigando.

SI dolor inſanus tota deſæuit in aluo,
*Heminis tribus in lympha * tu decoque tritum,* * ualidã co=
In uino prius hyſſopum,ualidam quoq; rutam, que rutam,
** Aut apium, donec pars duplex deſit aquarum.* * atq;
Potus erit medicus non detractante palato.
Præterea niuei ſterilis teſta uritur oui.
Quæ poſtquàm in tetram fuerit conuerſa farinam,
Ex calidis potatur aquis,& pota medetur.

Nec

Nec non iungenda eſt utero noua uirga myricæ,
Illæſa hæc ferro terráq; intacta teratur.
Aut medio uentris prodeſt aſpergere terram,
Quam ſignauerunt ueſtigia preſſa rotarum.
Proderit & puluis facili ſub cardine raptus.
*& *Quin etiam * ex lymphis tritum potare cuminum*
Conueniet, quod iam nobis documenta probarunt.
Menta quoq; hoc pacto medicos dabit hauſta ſapores.
Cœliacos autem recreabis pane ſalubri,
Quem madido farre efficies, ac mollibus ouis:
Quorum teſta fero prius euaneſcere aceto
Refert, & teretes bulbos mollire terendo,
Cumq; his Lenæi durum potare fluentum.

Hydropiſi depellendæ.

CORrupti iecoris uitio, uel ſplenis, acerbus
Creſcit hydrops, aut cum ſiccatæ febre medullæ
Atq; auidæ fauces gelidum traxere liquorem,
Tum lympha interius uitio gliſcente tumeſcit,
Secernens miſeram proprio de uiſcere pellem.
Conueniet teneræ radix decocta ſabuci
In geminis calidi cyathis potanda Lyæi.
Nec non & tepidis conuolues corpus arenis.
Appoſitúq; lenes nepetæ, guſtúq; iuuabunt.
Helleboro quoq; purgatur lymphaticus error.
Aut huius uice quod fert ſemen lenta geniſta
Miſcetur, mulſis & cautis ducitur undis.
Sæpe & ſcyllino pelluntur noxia Baccho.
** nitro Eſt qui præualidum * frixo ſale miſcet acetum.*
** turgentia Atq; olei ſucco refricant * albentia membra.*
Fraxineum ſemen cum Bacchi rore bibendum eſt.
Necnon appoſito curantur dropace membra,

Aut

*Aut calido * ſalicis radicem mollit Iaccho,* * filicis
Qui ſubitò raptos uentos, ſuccosq́; reuellit.
Vnguine quo frangit uires languoris aquoſi.

Ventri molliendo.

SAepe cibi ſpecie, uitio uel corporis ipſo, Specie, id eſt qualitate.
Potibus aut duris reſtricta morabitur aluus.
Vincetur talis mora gramine Mercuriali,
Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
Prunaq́; conueniunt, quæ mittit clara Damaſcus.
Multos præterea medici componere ſuccos
Aſſuerunt: pretioſa tamen cùm ueneris emptum
Fallêris, fruſtraq́; immenſa nomiſmata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognoſce ſalutem.
Aut igitur tectum lana ſupponis alumen,
Aut edis in patinis teneræ decocta ſabuci,
Vel cum lacte capræ ſalſum mulſumq́; capeſſes.
Crede tamen potum meliorem lactis equini.
Dicitur hic ualidos aſinæ peruincere ſuccos.
Syluestris fici lacrymam prodeſſe loquuntur.
Quodq́; ſatis melius uerbis dicemus Horati
Mugilis, & uiles pellent obſtantia conchæ.
Sed cochleas prius eſt urtica aut furfure paſci,
Purior hinc guſtus noxa ſine mouerit aluum.
*Sæpe thalaſſomeli * iunctum cumulauimus hymbri,* * adiecto
Hæc purgant, parili fuerint ſi pondere miſta.

Solutioni uentris, & dyſenteriæ compeſcendæ.

TAm uarij caſus mortalia ſecla fatigant,
Vt ſint diuerſis obnoxia corpora morbis.
Sæpe etenim nimio curſu fluit impetus alui,
Frænat commiſto cum feruet braßica uino.

Aut ceraſi uictum longo iam tempore pomum,
Succus aminææ uitis cum pane medetur,
Vel bene permiſtum calida potatur acetum.
Vile quidem, facile factu, tamen utile opinor.
Si lædunt medica data purgatoria dextra,
Adiecto piperis medicatur puluere calda.
Sin autem longo decurrent intima fluxu,
Atq; immane malum multo iam tempore gliſcit,
Torridus ex uino cortex potabitur oui.
Ramentum niuei credunt prodeſſe elephantis.
Arbore Pyramea cortex direpta coquetur
Axe ſub æthereo, ſic nigro miſta Lyæo
Immenſum poterit potu retinere fluorem.
Numinis aut iuſſu cedrum cum maſtiche miſces,
Mollitamq; picem, & raſum de nauibus unguen,
Languida quo fidens medicamine membra fouebis.
Proderit & pueris quos dentis origo fatigat,
Caſtaneas coxiſſe nuces, & ſorba uetuſta,
Atq; apium, caulesq;, rubus quos fundit acuta,
Potio quæ fluidam conſumpta morabitur aluum.

Lumbricis & tineis purgandis.

QVid non aduerſum miſeris mortalibus addit
Natura? interno cum uiſcere tinea ſerpens,
Et lumbricus edax uiuant inimica creanti:
Quod genus aßiduo laniat præcordia morſu.
Sæpe etiam ſcandens oppletis faucibus hæret,
Obſeſſasq; uias uitæ concludit anhelæ.
Ergo cinis cornu ceruini proderit hauſtus,
Vel nepetæ tritum ex uino uel lacte capellæ,
Nec non & ſuccus medici potatur aceti.
Prodeſt præterea cum Baccho perſica frondis. *

Democ

Democritus memorat mentæ conducere potum.
Sumitur abrotonum, necnon & uile melanthum.
Allia per ſeſe ſanant, aut ius coriandri.
Quin & marrubium decoctum hauſtumq́; iuuabit,
Pulegium'ue potens, & agreſte iugatur anethum,
Syntheſis hæc prodeſt unda mollita calenti.

Colo ſedando.

CVm colus inuiſum morbi genus intima carpit,
Mande galeritam uolucrem quam nomine dicunt,
Aut pauidi leporis madefacta coagula pota.
Siue apio nepetas tereti cum maſtiche iunges,
Nec non & ſpecies ambas redolentis anethi,
Quarum decoctos patiens haurito liquores.

Veſicæ, & calculo purgando, & urinæ prouocandæ.

SI cui ueſicæ tardus cunctabitur humor,
Hæc mora rumpetur uino peruicta uetuſto,
Prodeſt ex paruis acinos potare ſabucis,
Aut hederæ ſuccum, aut lacrymoſi trita ſinapis.
Necnon reſinas ex oricia terebintho
In ſpeciem eruiliæ paruos glomerabis in orbes,
Quos ternos tepida miſtos hauſiſſe medela eſt.
Quondam etiam nimio præceps urina fluento
Irrigat exuuias, obſcœnoq́; inficit hymbri:
Ergo cinis cornu ceruini proderit hauſtus.
Vel nepetæ ex uino tritum uel lacte capellæ.
*Tum leporis cerebrum ex uino potare * decebit.* * *iuuabit*
Si dolor internam ueſicæ concoquit aluum,
Subueniet radix frondoſæ epota cypreſſi,
Pulegium'ue potens domitum feruentibus undis.
Si uero in lapides denſus conuertitur humor,

Qui retinet curſus, genitumq́; dolore frequentat,
Saxifragam ſeu * fontigenam ſuccurrere credunt. * ſphōgitem
Præterea ſemen myrti ſylueſtris Iaccho,
Atq; oleo miſtum bibitur, nec deſit acetum,
Vinaq́; ſumantur fricto condita cumino,
Siue palumborum capitur fimus acre ferorum
Dulcacidis ſparſum ſuccis trituq́; ſolutum,
Necnon obſcœnus capræ potabitur humor,
Obruit hic morbum, labefactaq́; ſaxa remittit.

Conceptioni, & Partui.

IRrita coniugij ſterilis ſi munera languent,
Et ſobolis ſpes eſt, multos iam uana per annos,
Fœmineo fiat uitio res, nec'ne, ſilebo:
Hoc poterit quartus magni monſtrare Lucreti.
Sed natura tamen medicamine uicta potenti
Sæpe dedit fœtus ſtudio curante paratos.
Aut igitur leporis conſumit fœmina uuluam,
Aut ouis in ſtabulis fractas cum ruminat herbas,
Pendentem ſpumam molli deducit ab ore,
Atq; illam meminit miſto potare falerno.
Mercurialis item capitur communiter herba:
Sic cubitum noctu coniunx feſtinet uterq;.
Atq; ubi iam certum ſpondet prægnatio fœtum,
Vt facili uigeat ſeruata puerpera partu,
Dictamum bibitur, cochleæ manduntur edules,
Aut qui olim menſes minus octo moratus in aluo, Qui, ſubaudi partus.
Irrumpit thalamos, & nexus ſoluit inertes.
*Pulegij quoq; purgati tunc conuenit hymber, * Pulegio admixto uenit embryo nectus aceto.
Cuius opem ueram caſus mihi ſæpe probarunt.
Quinetiam ſtercus ſupponunt uulturis atri,
Sentiat ut minime partus quam proximus urget. Sentiat, ſubaudi fœmina.

Oua

Oua etiam rutæ & fragili miſcentur anetho,
Quæ diluta ſimul uino, atq; exhauſta medentur.

Profluuio cuiuſq; ſanguinis, & matrici ſubueniendæ.

SI modicus pleno manat de corpore ſanguis,
Subuenit: at nimius cum uita funditur ipſa.
Quapropter multo naris completa cruore
Cùm fluit, attritus cimex conducit odore.
Lana oleo madefit, ſed nondum lauta roſato,
Hæc datur in nares, uel claudet denſius aures.
*Contritis prodeſt cochleis * perducere frontem,* * obducere
Aut galli cerebro, uel ſanguine tinge columbæ.
Quòd niſi ſupprimitur ſanguis, potandus & ipſe eſt.
Præterea Pharijs caput emetire papyris.
Detrahe quod ſupereſt, aliò genitalia necte.
Fœmineas prodeſt illinc uincire mamillas,
Menſtruus immenſo ſi profluit impete ſanguis.
Succida lana malos remoratur ſubdita curſus,
Mortua quinetiam producit corpora partu.
Sed quacunq; fluit uis immoderata cruoris,
** Subereus cortex calidis potatur in undis* * Subernus
Antè minutatim ſtudio uincente terendus.
Pulegij calido purgatur fœmina potu.
Sed ſi forte cruor clauſa cunctabitur aluo,
Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcunq; bibentur.
Aut ſi puniceos fundit ueſica liquores,
Marrubium ex paſſo tritum perfunditur undis,
Hi poterunt hauſtus rutilum purgare colorem.
*Relliquias partus * eadem tibi detrahit herba.* * dictami detr.
Quòd ſi fœminei properabit ſanguinis hymber,
Eſt qui fruſta molæ percuſſu decutit uno,

Quorum aliquot lanis tectum ad præcordia nectit,
Hæc ſimul incantans ſiſti debere cruorem,
Vt lapis ille uiæ ſolitos iam deſtitit orbes.

Internecandis, quæ oculos impediunt.

Mobilis hirſutas horret laſciuia ſetas,
Et gaudet rapto nudari flore pilorum.
Sed bona nonnunquam uellendi cauſſa uidetur.
Corpora cum releuat, ratio manifeſta ſalutis.
Namq; oculos infeſta pilorum tela laceſſunt,
Quodq; illis dederat uallum natura tuendis.
Inde inimica ſeges proprios deſæuit in orbes,
Ergo locum crinis uulſi continge cruore,
Quem dat auis, tremulis ſimulat quæ pellibus alas.*
Præterea quaſcunq; uoles auertere ſetas,
*Atq; in perpetuum rediuiua * obeludere tela,* *obducere
Corporibus uulſis ſaniem perducito ranæ,
Sed quæ parua ſitu eſt, & rauco garrula queſtu.
Necnon quæ ſtagnis ceſſantibus hæſit irudo
Sumitur, & uiuens ſamia torretur in olla,
Hæc acidis iungit permiſta liquoribus artus,
*Auulſamq; uetat rurſus * percreſcere ſyluam.* * procreſcere

Omnibus obſcœnis medendis.

Dicendum, & quæ ſit membris medicina pudendis.
Languidus antiquo purgatur penis Iaccho,
Ac ſuper illinitur fœcundæ felle capellæ.
Mane nouo myrti frondes commandere prodeſt
Cui dolet, atq; illas in uulnus deſpuat ipſum.
Fece etiam uini genitalia lauta leuantur,
Et tumidos teſtes nereïa lympha coërcet,
Vel bulbi ex mulſo, uel cera immiſta cupreſſo.
Aut faba cum tepidis Bacchi docociа fluentis.

Ramicis

Ramicis immenſum fertur cohibere tumorem.
Far madidum lympha,& ferali fronde cupreſſi,
Vnde etiam potu frons hæc memoratur amica.
Sin autem exiſtit durum tibi glandibus inguen,
Proderit induci cochleas cum melle minutas.
Obſcœnos ſi pone locos noua uulnera carpent,
Horrentum manſa curantur fronde ruborum.
At ſi iam ueteri ſuccedit fiſtula morbo,
Muſtellæ cinere immiſſo purgabitur ulcus,
Sanguine ſeu ricini quem bos geſtauerit antè.
Herba chelidoniæ fertur cum melle mederi,
Herbaq; cum ſeuo folijs de mille uocata.

Iſchiæ,& articulari morbo.

SAepius occultus uicta coxendice morbus
Perfurit,& greſſus diro languore moratur,
Populus alba dabit medicos de cortice potus,
Necnon & teneræ gracili de fronde geniſtæ.
Arreptos caules,acidoq; liquore madentes
Sumere conueniet,rubiam quoq; ducere potu,
Aut in * aminæo cochleas haurire Lyæo. *al's,Bithy=no:uel,irino
Si uerò articulos tabes inimica per omnes
Hæſerit,ex ficu betas ac melle ligabis,
Vel pelagi latices ſimul & baccheia dona
Sumere curabis,nimio ſed parcito uino.
Ennius ipſe pater dum pocula ſiccat iniqua,
Hoc uitio tales fertur meruiſſe dolores.

Furunculo medendo.

CVm ſanguis nimius puri commiſtus atroci
Aeſtuat,& papulas altè ſuſtollit acutas,
Reſinam miſces,& ſaxis ordea fracta.
Conſperſa hæc tepidis apponere conuenit undis.

*hyoſcyami Vis & *hyoſcyamum cæræ ſeuoq́; iugatum
ſemẽ ſeuũq́; Nectere, non minus hæc poterit medicina iuuare.
Prætereaq́; fimum ex gallo quod legeris albo.
Hymbribus ex acidis fidens appone dolenti.
Auribus aut pecudum molles expromito ſordes,
Vnguine quo fotis dabitur medicina papillis.

*tollendo

Carboni * medendo.

HOrrendus magis eſt, perimit qui corpora, carbo:
Vrit hic incluſus, uitalia rumpit acerbus:
Hunc ueteres quondam: uarijs pepulere medelis:
Tertia nanq; Titi ſimul & centeſima Liui
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exectum, aut poto raporum ſemine pulſum:
Infecti dicens uix ſeptem poſſe diebus
Vitam produci: tanta eſt uiolentia morbi.
*laticẽ cum lini Dulcacidum * laticemq́; cumini ſemine iunges,
Atq; fimum pariter Paphiæ compone columbæ.
Hinc line diruptas partes, & clauſa uenena.
*adoperta Præterea triti reſerant * & operta lupini.
Nonnullus calcem uiuam diſſoluit aceto,
Fumantemq́; niuem papulis apponit acerbis.
Eſt qui gallinæ perducat ſtercore corpus.
Allia uel piperi parce commiſta linuntur
Pythagoræ cognata leui condita cumino. *
Proderit & madida fermentum polline turgens.

Pani, uomicæ, & ſtrumæ depellendis.

*uomit SVnt alij quos dura * mouet natura tumores
Non minus horrendi, ſed non ita pernicioſi.
Vomica qualis erit, uel eidem proxima quædam:
Simplice reſina miſcebimus hordea tuſa,
Et mulſos amnes, & purgamenta columbæ,

His

His bene decoctis languentia membra fouentur.
Mollis odorato faba iungatur coriandro.
Proderit appoſitum, mollitq́; aperitq́; tumorem.
Aut de phaſganio radix decocta paluſtri,
Quæ ſalis admiſto tundetur condimento.
Proderit & manſum quod traxeris arbore uiſcum.
Gramen hyoſcyami cæræ ſcuoq́; uetuſto
Concilia, miſtiſq́; locos perduce dolentes.
Exercere etiam corpus medicina potens eſt.
Ouum defundes in fictile, deinde putamen
Marrubij ſucco implebis, pòſt melle liquenti
Omnia conſociata tepenti proſpera potu
Sumuntur, reſerantq́; malum purgantq́; leuantq́;.

Igni ſacro demouendo.

EST etiam morbi ſpecies, quæ dicitur ignis,
Languida quo multo torrentur membra calore,
Vel tu uicino ſeuum bouis igne remittis,
Mollitumq́; lines, uel oloris fecibus oua,
Sed non cocta dabis, ſic torrida membra fouebis.

ἐρυσιπέλας Gręcis dicitur, uulgo ignis diui Antonij. Fecibus, id eſt, excremētis, ſiue pinguibus, hoc eſt adipe.

Lumbricus terræ miſto inducetur aceto,
Aut parili noua ruta modo, ſed iungis oliuum,
Ouaq́; cum betis proſunt ſæpe illita tritis.
Allia dant cinerem ſociato oleoq́; garoq́;,
Vnguine quo gliſcens deponet flamma furorem.
Sæpe chelidoniæ pars candida iungitur oui,
Quæ modico potu ſed uili trita capeſſes,
Admiſcere memor lymphas amnemq́; falerni.

Podagræ depellendæ.

QVædam ſunt rabidæ medicamina digna podagræ,
*Cui ter * tricenas ſpecies Epidaurius ipſe* *trigeminas
Dixit ineſſe deus, requiem tamen indere morbo

Fas erit, & triſtem ſaltem mulcere dolorem.
Ergo age & arreptum ſalicis frondemq; librumq;
Cum uino tere, ſic contractos perline neruos.
Aut cum prima mali ſeſe oſtentabit origo,
Feruida non timidis tolera cauteria plantis,
Seminecis'ue hirci reſerato pectore calces
Inſere, ſic diræ reprimes primordia peſtis.
Aut ſi corruptus perſederit altius humor,
Trita cupreſſus ibi Baccho iungetur acerbo
Panibus & teneris, cohibebitq; addita queſtus
Parua ſabucus item hircino collita ſeuo,
Triticeæq; acido manantes amne farinæ,
Aut nitidum ranæ decoctum uiſcus oliuo,
Siue chelidoniæ ſuccus ſale miſtus aceto.
Sunt quibus appoſita ſiccatur hirundine ſanguis.
Non audita mihi ſit fas, ſed lecta referre,
*rabidus Hoc quidam * raptus morbo per tempora meßis
Vide Plin. lib. 22. cap. 25. Vicino plantas frumenti preßit aceruo,
Euaſitq; grauem caſu medicante dolorem.

Vulneribus ferro, aut uerberibus factis.

NAturæ uitijs medicas obiecimus artes,
Nunc & fortunæ iaculis obſiſtere par eſt.
Si cui forte lapis teneros uiolauerit artus,
Necte adipes uetulos & tritam chamæciſſon,
Nec pudeat luteæ ſtercus perducere porcæ.
Sin autem ſæuo laceratum eſt uerbere corpus,
Tum lixiua cinis cæras diſſoluit & oua,
Admiſtoq; oleo uibices comprimit atras.
Si uero infrænus manat de uulnere ſanguis,
*ſucco Purpura torretur conchyli perlita * fuco,
Huius & atra cinis currentem detinet undam:

Verrucæ

Verrucæ quoq; deſectæ frænare cruorem
Dicitur ambuſtus tyrio de uellere puluis:
Præterea nimios reſerati uulneris amnes
Peniculi cinis aſtringit uel fimbria porri.
Siue fimus manni cum teſtis uritur oui,
Et reprimit fluidos miro medicamine curſus.

Vulneribus quibuſcunque caſibus factis.

TAm uaria humanæ ſunt uulnera conditionis,
Vt nequeam proprias cunctis aſcribere curas.
*Iiſdem igitur monitis caſus * armabimus omnes,* * ſanabimus
Sic tamen ut nullus medicinam clauſerit error.
Ergo modus quicunq; obtingit uulneris atri,
Contritus cum melle dabit medicamina bulbus:
Herbaq; quæ folijs nomen de mille recepit,
Appoſitu prodeſt adipi permiſta uetuſto.
Succida cum tepido nectetur lana Lyæo.
Ambuſtæ'ue cinis complebit uulneris ora.
Concludit uerò uel frons uel ramus ab ulmo,
** At ſuccis hederæ pulchreſcit fœda cicatrix.* *Vt

Hominis ac Simiæ morſui.

SIue homo, ſeu ſimilis turpiſſima beſtia nobis
Vulnera dente dedit, uirus ſimul intulit atrum,
*Betonicam ex * duro prodeſt aſſumere Baccho.* *puro
Necnon & raphani cortex decocta medetur,
Si trita admorſis fuerit circumlita membris.

Serpentium morſibus, & * uiperinis excludendis. *uenenis

CVſpide non quiſquam longæ neque cæde cariſſæ,
Fulmine non gladij, uolucris nec felle ſagittæ,
Quàm cito uipereo potis eſt affligier ictu.

Quare

Quare aptam dicamus opem,ſuccosq́; medentes.
Quem nocuit ſerpens fertur,caput illius apte
Vuulneribus iungi,ſanat quem ſauciat ipſa.
Vtq́; Lariſſæa curatus Telephus haſta.
Proderit & caulem cum uino haurire ſabuci,
Aut coctum raphani librum tritumq́; ligare,
Siue etiam excelſa folium de mole cupreßi,
Aut tithymallus atrox uulnus contrita perungit.
Carduus eſt nondum doctis fullonibus aptus,
Ex illo radix tepido potatur in amni.
Ceruino ex fœtu commiſta coagula uino
Sumuntur,quæ res membris agit atra uenena.
Aut ferulæ radix potatur in hymbre Lyæi
Betonicæ'ue leues,gallinæ aut iura uetuſtæ.
Si uerò horrendum uulnus fera fecerit aſpis,
Vrinam credunt propriam conducere potu.
Varronis fuit iſta ſenis ſententia:necnon
Plin. 28. ca. 6. (Plinius ut memorat)ſumpti iuuat hymber aceti.
Dicendum,& quæ ſit præcox medicina timenti,
Cautio nanq; poteſt diros præuertere morſus,
Si iecur exectum tardo de uulture portes.
Erucis aut ſi totos perduxeris artus,
Quas prius attritas uehementi ſpargis aceto.
Aut tu ceruina per noctem in pelle quieſces,
Aut genere ex ipſo dentem portabis amicum.
Toxica præterea qua ſint pellenda medela,
Expediam:ſanguis poterit prodeſſe caninus,
Qui facili potu antidotos imitatur honeſtas.
Vis & mirificos cautus prædiſcere odores,
Accenſis quibus arcetur teterrima ſerpens,
Aut ſtyracem torres,aut diri uulturis alam,

Vel

Vel nepetam, aut frondem rigidæ ſtirpemq; myricæ.

Ictibus Scorpij, & morſibus Muris cæci, uel Aranei.

SVnt minimæ ſpecies, ſed diræ uulnere peſtes,
Quæ magis in tenui latitantes corpore fallant.
Scorpius ut grauis eſt & arancus, hæc mala ſemper
Captant ſecuros multa iam nocte ſopores,
Et documenta dedit nobis proſtratus Orion,
Magna quòd exiguis perimantur * ſæpe uenenis. *membra
Et quum uulnus atrox incuſsit ſcorpius ardens,
Continuò capitur, tunc digna cæde retuſus,
Vulneribusq; aptus, fertur reuocare uenenum.
Aut calidis pelagi lymphis loca læſa fouentur,
Siue meri potu diſsoluitur improba peſtis.
Ad cunctos autem morſus ictusq; minorum
Caſeus aptus erit * ſimæ de lacte capellæ, *pauidæ
Cumq; hoc abſumi debebit origanus herba:
Hæc duo mirificis curabunt icta medelis.
Necnon *peniculo calidum annectetur acetum, *fœniculo
Aut uiuum ſulphur ſicci cum fece Lyæi.
Exiguo piperis cerebrum conſpergito * galli, *melis
Quo lita ſaneſcunt depulſo membra dolore.
Sin autem muris nocuit uiolentia cæci,
Quæ ſola ſignauit uoluendis orbita plauſtris,
Illine, mira datur uili de puluere cura.

Subitaneo dolori, febri, atque oſtocopo.

NOnnunquam exiſtit ſubiti noua cauſa doloris
Cuius * origo latet, ueris reprimenda medelis. *cauſa
Nanq; chelidoniam miſto ſale nectere prodeſt,
Velleraq; infuſo recalentia ſulphure ſanant.

Oſtoc

Oſtocopon lento conducit melle perungi.
Sin autem calidæ depaſcent corpora febres,
Tunc apij ſuccus leni ſociatur oliuo.
Membra lines, fotuq; ferus mulcebitur ignis.
Nec ſpernendus adeps, dederit quem beſtia melis.
Seminecis cerui lacrymam miſcere liquori
dolentes Conuenit, atq; artus illinc mulcere calentes:
Sic lacerat morbum, bilemq; reuoluit in aluum,
Præterea chymum ſtomacho deſiccat iniquum,
Quæ magis atq; magis promittunt corpora claudi.
Febribus aut longis galli noua iura uetuſti
Subueniunt, etiam tremulis medicantia membris.

Quartanæ typo medicando.

NEc tu crede leuem dilato tempore febrem,
Quæ ſpatium ſibi dat, magis ut ceſſando caleſcat,
Lætali quæ graſſatur quartana calore,
*diſcamus Ni medicas adhibere manus * curemus & herbas.
Allia non pudeat terno cum cimice trita,
Et diluta mero medijs haurire diebus.
Aut facilem iecoris murini ducere fibram,
Quattuor ut duri iungantur ſcrupula Bacchi.
Mira eſt abſynthi cum ſimplice potio lympha.
Sume tribus digitis apprenſum ſemen anethi,
Tantundem marathri, mulſum nec deſit aceti,
In cuius cyatho prædicta ſalubriter hauris.
Mæoniæ Iliados quartum ſuppone timenti.
Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
uel Prodeſt & potus, ſed mulſus doridis humor.
Quidam etiam miranda ferunt ueniente calore,
Iurantes ludum Veneris munuſq; petendum.
Sed prius eſt oleo partus ferueſcere ranæ,

In tri

In triuijs,illoq́; artus perducere ſucco.

Tertianæ typo medicando.

EST etiam alternis febris ridiuiua diebus,
Tempora diſcernens quaſi iuſtæ pondera libræ.
Vt poßis igitur talem prohibere furorem,
Inuolues cæra pallentis grana cumini,
Puniceæq́; indes pelli,colloq́; ligabis.
Pulegij ramus lanæ uelatus amictu
Tempore ſuſpecto medicos præbebit odores.
Præterea tritus cimex potatur in ouo
Horridus attractu,ſed guſtu commodus apto.

Puniceę pelli, hoc eſt,malicorio, quæ teſta eſt mali punici.

Quotidianæ typo medicando.

AT qui continuis non ceßat adire diebus,
Sed tantum certas morbus diſcriminat horas,
Triticeum metuit granum(ſi credere dignum eſt)
Quod latitans fracto fuerit ſub pane repertum,
Nec non oſſa iuuant ſeptis inuenta domorum,
Conuenit hæc tereti pendentia ſubdere collo.
Multaq́; præterea uerborum monſtra ſilebo:
Nam febrem uario depelli carmine poſſe
Vana ſuperſtitio credit,tremulæq́; parentes.

Hemitritæo depellendo.

MOrtiferum magis eſt,quod Græcis hemitritæum
Vulgatur uerbis,hoc noſtra dicere lingua
Non potuere ulli,puto,nec uoluere parentes.
Inſcribis chartæ,quod dicitur Abracadabra,
Sæpius,& ſubter repetis,ſed detrahe ſummam,
Et magis atq; magis deſint elementa figuris
Singula,quæ ſemper rapies,& cætera figes,
Donec in anguſtum redigatur littera conum.
His lino nexis collum redimire memento.

Figes hoc uidelicet modo, atque ordine:
Abracadabra
abracadabr
abracadab
abracada
abracad
abraca
abrac
abra
abr
ab
a

Nonnulli

Nonnulli memorant adipem prodeſſe leonis.
Coralium atq; crocum corio connectito felis,
Coralium uerò ſi collo nectere uelles,
Nec dubites illis uirides miſcere ſmaragdos,
Talia languenti conducent uincula collo,
Letalesq; abigent (miranda potentia) morbos.

Fracturis, & luxis ſanandis.

INfandum dictu cunctis procul abſit amicis,
Sed Fortuna potens omen conuertat in hoſtes.
Vis indigna nouo ſi ſparſerit oſſa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis,
Linthea deinde ſuperq; inductas nectere lanas.
Sæpius & ſuccos conſpergere pinguis oliui,
Bis ſeptem credunt coaleſcere cuncta diebus.
Aut ueteri Baccho capræ fimus inde petulcæ,
Hoc aperit clauſum, trahit hærens, ſanat apertum.
Si uerò caput infeſtus colliſerit ictus,
Ex oleo necti ueſtis debebit arachnes,
Neſciet hæc illinc (niſi cum ſanarit) abire.
Quòd ſi luxa ſuo decedant membra tenore,
Vrere fœmineos crines, ac iungere ſeuum
Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
Aut malum ex pingui tritum appoſuiſſe iuuabit.
Aut ſi concluſum ſeruauit tibia uulnus,
Stercus ouis placidæ iunges adipesq́; uetuſtos,
Pandere quæ poterunt hulcus, patuloq́; mederi.

Neruis inciſis, & dolentibus, atq; contractis.

HAud quiſquam credet diſiectos uulnere neruos
Ad ſolitum rurſus reuocari poſſe uigorem.
Sed prodeſt terræ lumbricos indere tritos,

Quis

Quis uetus & *ranæ ſociari axungia debet. *rancens
Si uero occultus neruos dolor urit inertes,
Vulturis exciſos adipes rutamq; remitte,
Aut cæram, & tali recreabis languida fotu.
Conuenit & pelagi calidis perfundier undis.
Carica, uel betis lento cum melle iugatur.
Aut Baccho madefacta Ceres cum fronde cupreßi,
Quo poteris *potu recreare rigentia membra. * fotu
Sin autem ſubito replicantur corpora morbo,
Contractos reuocat neruos caro ſumpta columbæ.

Aegris ſomno adſciſcendo.

NOn ſolum miſeros teterrima febris adurit,
Sed ſuper optato pergit uiduare ſopore,
Ne proſint placidi cœleſtia munera ſomni.
Charta igitur, uarijs quam pinxit littera uerbis,
Vritur, inde cinis calido potatur in amni.
Proderit & magnum capiti ſubſternere fulcrum,
Prodeſt & miſtam lymphis potare cupreſſum,
Palladijs itidem ſuccis, quos flore roſarum
Iungis, & immiſces madidum tritumq; papauer.
Quo lita frons facilem præbebit nocte quietem.
Necnon mandragoræ guſtu ſopor additur altus.
Dilue præterea glomeramina, quæ gerit intus
Clauſa aries inter geminæ coxendicis umbras,
Inde ſoporati ducentur gutture potus.

Letargiæ expellendæ.

DIximus hanc ſortem miſeris mortalibus eſſe,
Vt ſint ſæpe mala inter ſe contraria morbi,
Deniq; nonnunquam ſomno ſic membra grauantur,
Vt coniungatur læto ſopor altus acerbo.
Ergo leui flamma torrentur cornua capræ,

Quo nidore grauem depellent lumina ſomnum.
Aut ueneris labrum quæ dicitur herba, bibetur,
Quæ teritur prius, & uino confuſa liqueſcit.
Conueniunt acidis euphorbia miſta fluentis,
Gramina uel rutæ gemina ſi nare trahantur.
Quidam dira iubent, ſepteno cimice trito,
Vt uitientur aquæ, cyathusq; bibatur earum.
Hæc potiora putant, quàm dulci morte perire.

Comitiali morbo.

EſSt ſubiti ſpecies, morbi cui nomen ab illo eſt,
Quod fieri nobis ſuffragia iuſta recuſant.
Sæpe etenim membris atro languore caducis,
Conſilium populi labes horrenda diremit.
Ipſe deus memorat dubiæ per tempora lunæ
Conceptum, talis quem ſæpe ruina profudit.
**atri Prodeſt cum ueteri Baccho fel uulturis * ampli,*
Sed conchlear plenum guſtu tibi ſufficit uno.
Aut cruor ex progne miſtus cum polline thuris,
Aut apium elixum, aut conditum melle fel agni,
Marrubium'ue pari confuſum pondere mellis,
Cui tu terna dabis guſtu cochlearia in uno.
Aptus muſtellæ cinis eſt & hirundinis una.
Præterea pluuias hominis quas calua ſupina
Excepit proiecta ſinu, conſumere prodeſt.
Aut lapis ex nido, uaga quem congeßit hirundo,
Vellitur, & nexu fouet attollitq; iacentem.
Pellitur (ut fama eſt) guſtu quoq; languor anethi.

Regio morbo pellendo.

REgius eſt uero ſignatus nomine morbus,
Molliter hic quoniam celſa curatur in aula.
Huic rubia ex mulſa fertur conducere lympha.
Allia trita dabis uino madefacta calenti.

Vellera cum uiuo ſuffiri ſulphure prodeſt.

Infantibus dentientibus, uel ſtrige inquietatis.

*NVdum hominem primum * mater natura profudit,* * mundi
Inſuper excruciat, niueis cùm dentibus armat.
Collo igitur molli dentes nectentur equini
Qui primi fuerint pullo creſcente caduci.
Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci.
Aut leporis niueum bibitur cum lacte caprino.
Præterea ſi forte premit ſtrix atra puellos
Viroſa immulgens exertis hubera labris,
*Allia præcepit * Titini ſententia necti,* * alias: tundi ſentẽtia Vecti
Qui ueteri claras expreſsit more togatas.

Combuſturis igne, uel frigore.

SVnt diuerſa quidem mala frigoris atq; caloris,
Sed tamen amborum ſimili nocet ulcere uirus.
Illa quoq; uſta putes, quæ ſunt niue læſa rigente,
Conuerſa in cinerem platani pila curat utrunq;.
At uerò ambuſtum flammis qui candidus oui
Succus ineſt, penna inductus ſanare ualebit.
Aut tu ſuccoſæ cinerem perducito lanæ,
*Aut uiuam ex oleo * ueteri componito calcem,* * lini
Ordea uel franges atq; oui candida iunges,
Adſit adeps porcæ (mira eſt hæc forma medelæ)
Iunge chelidonijs, ac ſic line uulnera, ſuccis.
Quodq; recens uſsit glacies axungia ſimplex
Mulcet, & ex facili grata eſt medicamine cura.

Venenis prohibendis.

VT tutus fias infeſtæ fraude nouercæ,
Vel quicunq; tuo carpetur liuidus auctu,
Non expectatis eat obuia cura uenenis,

Ante cibos igitur iuglandis fœtus edatur,
Produnt electri *rorantia pocula uirus. * uariantia
Præterea coctæ querno cum cortice lymphæ
Conueniunt potu, dimerſa'ue ficus oliuo.
Sæpe etiam rhaphanum prædixit numen edendum,
Antidotus uerò multis mithrydatica fertur
Conſociata modis, ſed Magnus ſcrinia regis
Cum raperet uictor, uilem deprendit in illis
Syntheſin, & uulgata ſatis medicamina riſit.
Bis denum rutæ folium, ſalis & breue granum,
Iuglandesq́; duas *totidem cum corpore ficus, *terno
Hæc oriente die parco conſperſa Lyæo,
Sumebat metuens, dederat quæ pocula mater.

Venenis datis.

SI nequit infandum præuertere cautio uirus,
Proximus ille gradus data pocula pellere cura.
Lac aſinæ placidæq́; bouis prodeſſe loquuntur,
Betonicam ex paruo ſumunt pleriq́; Lyæo.
Quod ſi hederæ ſuccos, quæ truncos implicat altos,
Inſtilles *pateris, poterunt haud ulla nocere *paruis
Pocula, quæ quiſquam ſæuis uitiauerit herbis.
Si quis hyoſcyamum guſtarit, lacte capellæ
Exhauſto, rabidos poterit mulcere furores.

Vulneribus ex re dubia curandis.

VVlnera tabeſcunt ſpatio uitiata dierum,
Curaq́; nil prodeſt, nec ducitur ulla cicatrix.
Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
Vlceris anno ſi ſinus ut coaleſcere poſsit.
Marrubium ſi *tu recoquas, illoq́; liquore *thure coquas
Vulnus atrox foueas, cineres uel hirundinis altæ
Inducas, leporis'ue aſperſa coagula uino,
Aut hederam Baccho decoctam, & ſemen anethi.

Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
Lumbrici terræ poterunt conducere uulnus,
*Aut facilis lapathi * cumulatio uulnera purgat,* * coma latior ulcera purg.
Et commiſtus adeps, ſed nonnullo ſale tactus.
Pinea præterea uiuo cum ſulphure cortex,
Et pice cum ſpiſſa iam perdita membra reponit.

Verrucis tollendis.

INterdum exiſtit turpi uerruca papilla,
Hinc quondam Fabio uerum cognomen adhæſit,
Qui ſolus patriæ cunctando reſtituit rem.
Id poterit uitium ſanguis curare lacertæ,
Aut urina canis cum terra inducta madenti.
*Aut herbæ ſuccus, quæ fertur nomine * lathyr,* * lichen
Et tithymallus item tali ſatis apta medelæ.
Si rupta immenſos fundit uerruca cruores,
Purpureo triti cineres de uellere proſunt,
Quod fuerit uero conchyli ſanguine tinctum.

Hæmorrhoidibus medendis.

EXcruciant turpes anum ſi forte papillæ,
Agreſtis prodeſt radix ſuperaddita porri.
Ni uiolet, ſanat iuglandis fragmine clauſa.
Sal niueum ſumes, beticum quod nomine dicunt,
Dulcia cumq; nigra iunges fuligine mella.
Apponesq; ſuper, pellit medicina dolorem.

Quæ ſequuntur, ex Aldino codice huc tranſferre libuit: etſi uideantur non eſſe Sereni.

PARALYSI DEPELLENDAE.

Primo die ita agendum.

HVnc quicunq; cupis citius depellere morbum,
Protinus antidotum ſtudio tu perfice mirum,

Scilicet ut ualeas languenti ferre medelam:
Caſtoreas ſiliquas bis ſex perquirere cura,
Triſtis item digitis lympham metire duobus,
Deniq; tunc capies phyalam quæ iuſtior extat,
Aut equidem flammas: ſed prunas ſubijce ſolers:
Proderit interea tepidum potantibus illud:
Ieiunis ſed enim potius præbere memento.

Secunda ita mendendum eſt.

Cumq; ſecunda dies orbi peruenerit omni,
Haud alijs rebus prudens adiungere cures.
Caſtoris atq; nomen ſiliquas appendito ſtatim,
Atq; duos ſemis digitos metire memento
In calice atq; probo lympham miſcere duobus:
Qui patitur tepidum languens hinc ſorbeat ipſe.

Tertia die ita curandum eſt.

Gratior atq; dies ternus cum uenerit imo,
Rurſus in ægroto conſtanter fer medicamen,
Caſtoreas ſiliquas iterum quæ pondere ſint ſex:
Hinc etenim binos digitos metire memento
De lympha liquida: ſed enim ſubiungere cura
Et ſimili debes tepidum præbere modo tunc.

Ita peragendum eſt à quarta die uſq; ad ſextam, & à ſeptima uſq; ad nonam, à decima uſq; ad duodecimam, & mirifice prodeſt.

Quid quarta die, & reliquis peragendum ſit.

Quartus & ille dies conſentit: nec ne priori
Quintus & eſt ſimilis percellens nanq; ſecundo:
Sextus itemq; ſimul concordat deniq; terno:
Septimus uſq; nonum percurritur ordine primo:
Sic decimas currens conſcenditur ad duodenum.

FINIS.

Q. RHEMNII
FANNII PALAEMONIS
DE PONDERIBVS ET
Menſuris Liber.

Sunt, qui huius opuſculi Priſcianum autorem eſſe putent: ſed reclamat eruditorũ maior pars.

POndera Pæonijs ueterũ memorata libellis
Noſſe iuuat:pondus rebus natura locauit
Corporeis,elemẽta ſuũregit omnia põdus,
Pondere terra manet ,uacuus quoq; ponderis æther
Indeſeſſa rapit uoluentis ſydera mundi.
Ordiar à minimis,poſt hæc maiora ſequentur.
Nam maius nihil eſt aliud,quàm multa minuta.
Semioboli duplum eſt Obolus,quem pondere duplo
Gramma uocant,Scrupulum noſtri dixere priores.
Semina ſex alij ſiliquis latitantia curuis,
Attribuunt ſcrupulo,lentes ueraciter octo,
Aut totidem ſpeltas numerant,triſtes'ue lupinos
Bis duo:ſed ſi par generatim his pondus ineſſet,
Seruarent eadem diuerſæ pondera gentes.
Nunc uariant,etenim cuncta non fœdere certo
Naturæ,ſed lege ualent,hominumq; repertis.
In ſcrupulis ternis Drachmam,quo pondere doctis
Argenti facilis ſignatur * pondus Athenis.
Holceq; à drachma non re, ſed nomine differt.
Drachmam ſi gemines,aderit quem dicier audis,
Siciliquus:drachmæ ſcrupuli ſi adiectio fiet,
Sextula quæ fertur,nam ſex his uncia conſtat:
Sextula cum dupla eſt,ueteres dixere Duellam.
Vncia fit drachmis bis quattuor:unde putandum
Grammata dicta,quòd hæc uiginti quattuor in ſe

* nummus

Vncia habet:tot enim formis uox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit noctemq́; diemq́;.
Vnciaq́; in Libra pars eſt,quæ menſis in anno.
Hæc maior Latio libra eſt,gentiq́; togatæ,
Attica nam minor eſt,ter quinq́; hanc deniq́; drachmis,
Et ter uigenis tradunt explerier unam.
Accipe præterea,paruo quam nomine Graij
Mnam uocitant,noſtriq́; Minam dixere priores,
Centum hæ ſunt drachmæ.quòd ſi decerpſeris illis
Quattuor,efficies hanc noſtram deniq́; libram.
Attica quæ fiet,ſi quartam dempſeris hinc,Mna.
Cæcropium ſupereſt poſt hæc docuiſſe Talentum
Sexaginta minas,ſeu uis,ſex millia drachmas,
Quod ſummum doctis perhibetur pondus Athenis,
Nam nihil his Obolo'ue minus,maius'ue Talento.
Nunc dicam,ſolidæ quæ ſit diuiſio libræ
Siue Aßis,nam ſic legum dixere periti.
Ex quo quod ſoli capimus perhibemur habere,
Dicimur aut partis domini pro partibus huius:
Vncia nam libræ ſi deeſt,dixere Deuncem:
At ſi ſextantem retrahas,erit ille Decuncis:
Sed nullum reliquo nomen Semuncia certum
Dempta dabit,neq́; enim eſt huius Seſcuncia triplex:
Dodrantem reliquum uocitant quadrante retracto:
Cumq́; triens deſit,Beſſem dixere priores.
Iidem Septuncem dempto quincunce uocarunt.
Poſt hæc Semißis ſolidi pars maxima fertur.
Nam quæ dimidium ſuperat,pars eſſe negatur,
Vt docuit tenui ſcribens in puluere Muſa.
Cætera dicta prius quibus eſt ſemuncia maior.

Deeuncis, pro decunx,qui & Dextans dicitur , poſitum uidetur.

De

De ponderibus, ſiue menſuris humidorum, & frugum.

ET de ponderibus ſupereſt pars altera nobis,
Humida metiri, ſeu frugum ſemina mauis,
Cuius principio nobis pandetur origo.
Pes longo ſpatio latoq; notetur in anglo,
Angulus ut par ſit, quem claudit linea triplex.
Quattuor ex quadris medium cingatur inane.
Amphora fit Cubus, quam ne uiolare liceret,
Sacrauere Ioui Tarpeio in monte Quirites.
Huius dimidium fert Vrna, ut & ipſa Medimni
Amphora, terq; capit modium, Sextarius iſtum
Sex decies haurit, quot ſoluitur in digitos Pes,
At Cotylas quas, ſi placeat, dixiſſe licebit.
Heminas recipit geminas Seſtarius unus,
Qui quater aſſumptus fit Graio nomine Chœnix.
Adde duos, Chus fit uulgo, qui eſt Congius idem,
A quo Sextarij nomen feciſſe priores
Crediderim, quòd eos capiat ſex congius unus.
At Cotyle cyathos bis ternos una receptat,
Sed de abaco nobis id pondus ſæpe notatur,
Bis quinq; hunc faciunt drachmæ, ſi appendere tentes:
Oxybaphus fiet, ſi quinq; addantur ad illas.
At Myſtrum cyathi quarta eſt, ac tertia myſtri,
Quam uocitant Cyanem, capit hæc cochlearia bina.
Quòd ſi menſuræ pondus componere fas eſt,
Sextarij Cyathus pars eſt, quæ eſt uncia libræ,
Necnon oxybaphi ſimilis Seſcúncia fiet.
Siciliquumq; tibi myſtro ſimulare licebit.
Cochlear extremum eſt, Scrupuliq; imitabitur inſtar.
Attica prætereà dicenda eſt Amphora nobis,

Seu Cadus, hanc facies, noſtræ ſi adieceris urnam.
Eſt & bis decies quem conficit amphora, noſtris
Culleus, hac nulla eſt maior menſura liquoris.
Eſt etiam terris (quas aduena Nilus inundat)
Artaba, cui ſuperat modij pars tertia poſt tres,
Nanq; etiam modijs explebitur Artaba triplex.

De ponderibus uariorum liquorum, & aquarum.

ILlud præterea tecum cohibere memento,
Finitum pondus uarios ſeruare liquores.
Nam libræ (ut memorant) beſſem Seſtarius addet,
Seu puros pendas latices, ſeu dona Lyæi.
** liuentis* *Addunt ſemiſſem libræ * labentis oliui,*
Selibramq; ferunt mellis ſupereſſe bilibri.
Hæc tamen aſſenſu facili ſunt credita nobis:
Nanq; nec errantes undis labentibus amnes,
Nec merſi puteis latices, aut fonte perenni
Manantes par pondus habent: non deniq; uina,
Quæ campi aut colles nuper'ue aut antè tulere,
Quod tibi mechanica promptum eſt depromere muſa.
Ducitur argenti, tenui'ue ex ære cylindrus,
Quantum inter nodos fragilis producit arundo,
Cui cono interius modico pars ima grauatur,
Ne totus ſedeat, totus'ue ſupernatet undis,
Lineaq; à ſumma tenuis deſcendit ad ima
Ducta ſuperficie, tot quæq; in fruſta ſecatur,
Quot ſcrupulus grauis eſt argenti æris'ue cylindrus,
Hoc cuiuſq; poteſt pondus ſpectare liquoris.
Nam ſi tenuis erit, maiori mergitur unda:
Sin grauior, plures modulos ſupereſſe notabis:
Aut ſi tantundem laticis ſumatur utrinq;,

Maiori, ſubaudi pondere. Modulos, id eſt partes, in quas cylindrus intelligatur diuiſus.

Pondere

Pondere præſtabit grauior: ſi pondera ſecum
Conueniunt, tunc maior erit, quæ tenuior unda eſt.
Quòd ſi ter ſeptem numeros texiſſe cylindri
Hos uideas latices, illos cępiſſe ter octo,
His drachma grauius fatearis pondus ineſſe.
Sed refert æqui tantum conferre liquoris,
Vt grauior ſuperet drachma, quantum expulit undæ,
Illius aut huius teretis pars merſa cylindri.
Hæc de menſuris, quarum ſi ſigna requires,
Ex ipſis ueterum poteris cognoſcere chartis.

De inuentione argenti, auro in una maſſa permiſti.

NVnc aliud partum ingenio trademus eodem.
Argentum fuluo ſi quis permiſceat auro,
Quantum id ſit, quo'ue id poſsis deprendere pacto,
Prima Syracuſij mens prodidit alta magiſtri. *
Regem nanq; ferunt Siculam, quam uouerat olim
Cœlicolûm regi, ex auro ſtatuiſſe coronam,
Compertoq; dehinc furto, nam parte retenti
Tantundemq; argenti opifex immiſcuit auro,
Oraſſe ingenium ciuis, qui mente ſagaci
Quis modus argenti fuluo latitaret in auro,
Repperit, illæſum quod dijs erat antè dicatum.
Quod te quale fiet, paucis (aduerte) docebo.
Lancibus æquatis quibus hæc appendere mos eſt,
Argenti atq; auri, quod edax purgauerit ignis,
Impones libras, neutrum ut præponderet: haſq;
Submittes in aquam, quas pura ut ceperit unda,
Protinus inclinat pars hæc, quæ ſuſtinet aurum.
* Penſius hoc nanq; eſt, ſimilari craſsius unda. *Denſius
At tu ſiſte iugum, medijq; è cardine centri

Inter=

Interualla nota, quantum diſcerpſerit illinc,
Quotq́; notis diſtet ſuſpenſo pondere filum.
Fac drachmis diſtare tribus: cognouimus ergo
Argenti atq; auri diſcrimina, deniq; libram
Libra tribus drachmis ſuperat cùm mergitur unda.
Sume dehinc aurum, cui pars argentea miſta eſt,
Argentiq́; meri par pondus, itemq́; ſub unda
Lancibus impoſitum ſpecta: propenſior auri
Materies * ſubſiſtit enim, furtumq́; docebit. *Aliàs, ſub aquis ſiet
Nam ſi ter ſenis ſuperabitur altera drachmis,
Sex ſolas libras auri dicemus ineſſe,
Argenti reliquum, quia nil in pondere differt
Argentum argento, liquidis cum mergitur undis.
Hæc eadem puro deprendere poſſumus auro,
Si par corrupto pondus pars altera geſtet.
Nam quoties ternis pars illibata grauarit
Correptam drachmis ſub aquam, totidem eſſe notabis
Argenti libras, quas fraus permiſcuit auro.
Pars etiam libræ quæuis ſi forte ſuperſit
Hæc quoq; drachmarum ſimili tibi parte notetur:
Necnon & ſine aquis *

FINIS.

INDEX OMNIVM,

QVAE IN CELSO CON-

tinentur. Et primus numerus librum, ſecundus caput deſignat.

A

ABdomen lib. 4. cap. 1.
Abdominis ruptura quomodo curanda ſit lib. 7. cap. 17
Abditæ cauſſæ lib. 1. proœ.
Abſceſſus quibus ſignis indicentur futuri 25
Abortus periculum quando lib. 1. ca. 7
Abſtinentia nimia ſæpe inutilis ibidem
Acceßiones in febribus 33
Aceti natura & uſus 5. 27
Acopa 5. 2. 3
Acrochordones lib. 2. ca. 14 & lib. 5. ca. 28
Actiões naturales quæ 1. pr.
Adoleſcentia quibus morbis magis obnoxia ſit 1. 1
Adurentia 58
Aduſta quomodo curari debeant 5. 26
Aegilops 7. 7
Aeſtas periculoſa 2. 1
Aeſtas quos pariat morbos 2. 1
Aeſtate quæ ad uictum magis conducant 1. 3
Aeſtuanti in balneo, quid opus ſit facere 1. 3
Aetatis differentia uictu & curatione 1. 3
Aetatum differentiæ, quantum ad bonam, malam'ue ualetudinem 2. 1
Aeſculapius in deorum numerum relatus. 1. proœ.
Agamemnon 1. proœ.
Agricolam uſu fieri, non diſputatione ibidem
Aiax quo genere inſaniæ laborauerit 3. 18
Alentia 5. 14
Alopecia 6. 4
Alphos lib. 5. ca. ult.
Aluum ſtringentia 1. 5
Aluum ſoluentia ibid.
Aluus quæ mala 1. 3
Aluus ſoluta, quibus remedijs coërceatur 1. 6
Alui indicatio 2. 7

Ambro

Ambroſia Antidoti nomen lib.5.23
Ammonius lithotom. 7.20
Anatomice. i. inſectio corporum neceſſaria 1.pro.
Ancyloblepharos 7.7
Andreas medicus 5.proœ.
Andreæ collyrium 6.6
Andro medicus 6.18
Angina 4.4
Angina ſubito finita, quid portendat 2.5
Animalium quadrupedum differentiæ 2.17
Angues in Italia, & in frigidis regionibus minus terribiles 5.26
Ani uitia quomodo curari debeant 7.30
Anodina 5.25
Antidoti, & eorum compoſitiones 5.23
Antheræ 6.11
Antigonus rex 3.22
Apollonius medicus 1 pro.
Apoſtemata 2.1
Aphthæ ibid.
Apollonius, qui Mys cognominatus eſt 5.pr.
Aperientia 5.8
Aqua frigida quibus proſit 1.9
Aquæ differentia in potionibus 2.17
Aquæ bonitatis probatio ibidem
Aqua in qua candens ferrum tinctum ſit 4.9
Aqua inter cutem quando minime terribilis 2.7
Aqua quomodo hydropicis emittatur. 7.13
Aquilonis flatus quos generet morbos, & quid boni ſanis corporib. adferat 2.1
Area 6.4
Arquatus morbus 3.24
Arteriaces cõpoſitio 5.26
Articulorum uitia 2.7
Arteria aſpera, eiusq; deſcriptio 4.1
Articulorũ dolores 4.ult.
Ad articulos malagma 5.18
Ariſtonis malagma ibidem
Articulorũ curationes 5.26
Aſclepiades 1.pro.
Aſcites 3.21
Aſthma 4.4
Aſius lapis li.4.c.ult.
Aduerſus aſpidis ictũ 5.26
Athenio 5.25
Atheroma 7.6

Atto

Attoniti qui dicantur 3.26
Atrophia 3.22
Attalicum emplaſtrum 5.19
Auium differentiæ in cibo 2.17
Auriū uitia 6.7.&li.6.c.18
Aurium morbi 7.8
Auriū fractarū curatio 8.6
Autumnus periculoſiſsimus 2.1
Autumnus quos morbos pariat 2.1
Autumnī tempore quæ ad uictū magis conferant 1.3
Auſter quos morbos generet 2.1
Autopyron 2.17

B

BAſilicō emplaſtrū 5.19
Bœthus ibidem
Brachij fracti curatio 8.10
Brachium 8.1
Bronchocele 7.13
Bubonocele 7.18

C

CAchexia 2.1.& 3.22
Cacoëthes 5.28
Calefacientia 1.3
Calculoſi quibus indicijs cognoſcantur 2.6
Calculus quibus ſignis cognoſcatur 7.26
Caluaria 8.1
Caligatio oculorum 6.6
Calor quibus proſit 1.9
Calor quibus corporibus adferat 2.1
Calculo quomodo ſuccurratur 7.26
Cancer in ore 6.15
Cancer in cole 6.18
aduerſus Cantharidas 2.27
Capitis dolores quibus leuentur 2.7
Capitis longus dolor ſi ſine cauſa eſt &c. ibidem
Capitis deſcriptio 4.1
Capitis morbi, & eorum curatio 4.2
Caput quibus infirmum eſt, quid facere conueniat 1.4
Caput quod firmiſsimū 8.1
Caput luxatum 8.13
de Capillis fluentibus 6.1
Carbunculus in oculis 6.6
Carcinodes 6.8
Carbunculi in cole curatio 6.18
ad Carcinodas malag. 5.18
Cardiacus morbus quis dicatur 3.19
Carcinoma 5.28

Caſus

Caſus quid inuenerit 5.26
Caßius medicus 1.proœ.
Catapotiorum deſcriptio, ſiue uaria compoſitio 5.25
Catapotium ad ſomnum ib.
Catapotium Athenionis ib.
Catapotium Heraclidis ibi.
Cauſſæ abditæ quæ ſint 1.p.
Cauſſæ euidentes quæ eod.
Cauſſæ obſcuræ quæ eodem
Cephalea 4.2
Cerebri uel membranæ eius percuſſæ curatio 5.22
Chyrurgus Tryphon lib.7. in pro.& lib.8.cap.5.
Chirurgus Soſtratus 1.pro.
Cæſarianum collyrium 6.6
Cercis lib.8.c.1
Chiragra 2.6. & 4.24
Chirurgica lib.1.in pro.
Chironium ulcus 5.28
Chirurgus qualis eſſe debeat 7.proœ.
Chœnicion 8.3
Cholera 4.11
Chordapſos 4.13
Chordion ibidē
Chrite tuberculum 7.6
Chryſippus 1.in pro.
Chryſippi diſcipulus medicus 2.21
Chryſippi malagma 5.18
Cibus à quibus rebus melius incipiat 1.2
Ciborum potionumq; differentiæ 2.17
Cibus quomodo & quando in febribus dādus li.3.c.4.5
Cibi uarij eduntur facilius quàm concoquuntur 3.6
Cibus febricitantibus dandus, qualis eſſe debeat ibi.
aduerſus cicutam 5.27
Cirſocele 7.18
Circulatores 5.26
Clauus 5.28
Clauus oculorum 7.7
Cleonis collyrium 6.6
Coli dolor quibus remedijs iuuetur 1.7
Coles 4.1
Colicon medicamenti genus, ex quibus rebus conſtet 4.14
Collyriorum uariæ compoſitiones 6.6.& 4.28
Coëuntia in aliqua corporis parte diſſoluentia 5.11
Cœliacus morbus, & eius curatio 4.12
Comitialis morbus 3.23
Concoctio cibi in ſtomacho lib.1.

lib.1.in proœ.
Concoctio quibus ſit, quomodo ſe gerere debeant 1.2
Concubitus qualis eſſe debeat 1.1
Cõcubitus in fœminis, ſi per naturã prohibitus, quomodo reſtitui debeat 7.28
Condita duabus de cauſſis inutilia 1.2
Condylomata 5.28
Condylomatũ curatio 7.30
Coquentia & maturantia pus 5.3
Cordis deſcriptio, & ubi ſitum ſit 4.1
Cordis percuſſi ſigna 5.22
Coryza 4.2
Corpus integrum quod nam habeatur 1.2
Corporum inciſio 1.proœ.
Corpus gracile quale 2.1
Corpus quæ extenuent 1.3
Corporis humani deſcriptio 8.1
Corpus quodnam habiliſſimum 2.1
Corporis noxæ quinq; 5.26
Coſtæ, & earum ſitus atq; differentiæ 8.1
Coſtarum fracturarum curatio 8.9
Coxarum dolores 4.22
Coxarum dolor, quid portendat 2.5
Coxarum os 8.1
Crato medicus 6.7
Cruſtas uulneribus inducentia 5.10
Cruſtas ulcerum reſoluentia eodem
Cremaſteres 7.18
Craſſiſſimum os in capite 8.1
Cubitus ibid.
Cubitus luxatus quomodo reſtitui debeat, & quot in eo oſſa coëant 8.16
Curta in auribus quomodo ſarciri debeant 7.9
Cutem purgantia 5.16
Cucurbitularũ genera duo 2.10
Curatio morborũ quot modis fiat 2.8
Curationũ duo genera 7.7
Cucurbitulis quomodo ſanguinis detractio fiat 2.10
Cynicus ſpaſmus 4.2

D

Democritus lib.1.pro.
Deiectio 1.3

Deiectio quando ſine ulla noxa ſit 2.4
Defruti differentia in potionibus 2.17
Denarij pondus 5.17
Dentium ſitus & ordo & numerus & nomina 8.1
Dentium dolor 6.7
Dentium curatio 7.12
Dentes quomodo extrahendi ſint ibidem
Deſtillatio, eiusq; curatio 4.2
Deſtillatione laborantibus quid opus ſit 1.5
Deſidia li.1.in pro.
Detractio materiæ à corporibus, quot modis fiat 2.8
Dexij malagma 5.18
Diaphragma 1.proœ.
Diætetica medicina ibidem
Dies critici 3.4
Digiti lib.8.ca.1.19
Digitorum cohærẽtium curatio 7.32
Digitorum ulcera 6.19
Difficilime curationem admittentia 5.22
Diocles 1.proœ.
Diſciplina corpori inimica ibidem
Dionyſij collyrium 6.6
Dyſpnœa 4.4
Dyſenteria 4.15

E

Ectropium oculorũ 7.7
Elæodes 5.26
Elcodes 5.28
Elephantia 3.25
Empyricus unde dictus ſit lib.1.in proœ.
Empyrici qui ſint ibidem
Empedocles ibid.
Emplaſtrorum uariæ compoſitiones, & deſcriptiones 5.17.& deinc.
Emproſthotonos 4.3
Encanthis 7.7
Enterocele 7.18
Enneapharmacum emplaſtrum 5.19
Epheſium emplaſtrum 5.19
Epinyctis 5.28
Ephelis 6.5
Epiploce 7.18
Epipaſtica 5.18.& 19
Eraſiſtratus 1.in pro.
Errorem ſuum de futuris in capite, ingenue cõfeſſus eſt Hippocrates 8.4
Eryſipelas li.5.c.26.& 28
Euidentes cauſſæ 1.pro.

Euocan=

Euocãtia & educẽtia 5.12
Euticleus 5.18
Euelpidis collyrium 6.6
Euelpiſtus chirurgus 7.pr.
Exagitatio quid faciat 4.15
Exanthemata 5.28
Experientia 1.in pro.
Exercitatio quibus fiat mo dis 1.2
Exercitationis finis, quiſ= nam eſſe debeat ibid.
Exercitationem quæ ſequi debeant ibid.
Exedentia 5.7
Expletus cibo potu'ue quid facere debeat 1.2

F

Facies in homine 8.1
Fatigato quotidianum cu= bile tutiſſimum 1.3
Fatigatum inter ambulan= dum quæ reficiant ibid.
Febrium differentiæ 3.5
Febrem ſæpe præſidio eſſe 2.7
Fel & eius ſitus 4.1
Ferarum differentiæ in ci= bis 2.17
Femur 8.1
Fiſtulæ in homine ibidem
Fiſtularum curatio 5.28
Fluxus uentris, eiusq; cura= tio 4.19
Fœmina 8.1
in Fœminis ſecundæ 7.30
Foramina in capite ibidem
Frigus quibus inimicum 1.9
Frigus quibus proſit ibid.
Frigus quid mali corpori= bus adferat 2.1
Frigus in febribus quid di= catur 3.3
Fructuum arboreorum diffe rentiæ in cibis 2.17
Frumẽtorum differentiæ in cibis ibid.
Furunculus 5.28

G

Gangrenæ curatio 7.33
Ganglion 7.6
Gargarizationes 5.22
Genuum dolores, & eorum curatio 4.23
Genu luxatum 8.21
Gingiuarum ulcera 5.13
Glaucias 1.proœ.
Glandulæ 4.1
Glande coles quo pacto te= gendus 7.25
Glans colis ſiue penis con= tecta, quomodo aperienda ſit ibidem

Glutinantia 5.2
Glutinatio uulnerum 5.26
Gorgias medicus 2.14 & lib.7.in proœ.
Grauedines quomodo curentur 4.2
Grauedine laborãtibus quid conueniat 1.5
Gubernatorem uſu fieri nõ diſputatione 1.pro.

H

Hammonius medicus 7. proœmio
Hapſus 7.26
Hecatæi emplaſtrum 5.19
Hepaticus morbus 4.7
Hemorrhois 6.18
Herbarum differentiæ in cibis 2.17
Heraclides 1.pro.
Herophilus lib.1.in pro. & lib.5.ca.25
Hecatæus 5.25
Hermonis collyrium 6.6
Hernia 7.18
Heron ſiue Hieron medicus 7.proœmio
Herpes 5.28
Hippocrates 1.pro.
Hippocrates omnis medicinæ parens 7.pro.
Hirenæus 5.25
Hieracis collyrium 6.6
Hieræ compoſitio 5.27
Homerus 1.proœ.
Homo ſanus, nullis ſe medicorum legibus obligari debeat 1.1
Hominẽ ſanum, uariũ uitæ genus habere oportet eo.
Horror in febribus 3.3
Humectantia 1.3
Humerus 8.1
Humerorum dolores quibus tollantur 2.7
Humeri fracti curatio 8.10
Humerus luxatus quomodo reſtitui debeat 8.15
Humor ſpiſſeſcens, aceto in tus ſumpto diſcutitur 5.26
Hyeme quæ magis conueniant 1.3
Hyemis ſalubris eſt 2.1
Hyems quos morbos pariat ibidem
Hydrocele 7.18
Hydrops, ac eius ſpecies tres 3.21
Hydropis curatio ibidem
Hydrocephalon 4.2
aduerſus Hyoſcyamũ 5.27
Hypoſarca 3.21

Hypo=

Hypochyſis 6.6

I

Ichor 5.26
Iecur, & eius ſitus 4.18
ad Iecur dolens malagma 5.18
Ieiuni hominis uis aduerſus ſerpentis ictum 5.26
Ignauia quid faciat 1.1
Ileos 2.1
Ileon 4.13
ad Infantem mortuum expellendum 5.25
Ilia, & eorum ſitus 4.1
per Imbres qui morbi oriãtur 2.1
Imbecilliſsima materia quæ 2.17
Implentia 5.14
Inſanabilia quæ ſint 5.26
Infibulatio quomodo fiat 7.25
Inedia ſi cui eueniat, quid faciendum 1.2
Inguen quomodo incidendum ſit 7.20
Intemperantia qua in re tolerabilior 1.2
Intẽperantiæ exemplũ 3.21
Inſania quibus ſignis denuncietur futura 2.5
Inſaniæ ſpecies 3.18
Inſanientium communia remedia 3.18
Inteſtinum ieiunum, & cur ita dictum 4.1
Inteſtinum tenuius ibidem
Inteſtinum craſsius ibidem
Inteſtinorum nomina diuerſa, & differentiæ & ſitus ibidem
Inteſtinum cæcum & rectum ibid.
Inteſtinorum morbi, & eorum curatio 4.10
Inteſtini tenuioris morbi curatio 4.14
Iocinoris morbus 4.8
in Iocinoris morbo quæ periculoſa 2.7
Inteſtinorum percuſſorum ſigna 5.26
Inteſtina uulnerata quomodo curari debeant 7.16
Iollæ medici compoſitio 5.22.
Iocinoris percuſsi ſigna 5.26
Iudæi compoſitio 5.22
Iudæi emplaſtrum 5.19
Iugale lib.5.cap.1
Iuguli fracti curatio 4.8

L

Labor quid faciat 1.1
Laborem quis facilius tolere ret per ætatem 1.3
Laborantibus ex partu remedium 5.25
Lagophthalmos 7.7
Lateris dolor 4.6
ad Laterum dolores malagma 5.18
Lauatio 1.3
Lenticula 6.5
Lepis 8.38
Lethargus 3.20
Lenitas inteſtinorum, à quibus ætatibus depellitur 2.7
Leguminum differentiæ in cibis 2.17
Leuce li.5.ca.ulti.
Leuia ingenia qualia 8.4
Leuitas inteſtinorum, & eius curatio 4.16
Leucophlegmatias 3.21
Leuãtia ſiue leuigãtia 5.13
Lienteria 2.1
Lien ſiue lienis 4.1
Lienes quibus magni ſint 2.5
Lienis malum quando periculoſum 2.7
Lienis morbi curatio 4.9
ad Lienem malagma 5.18
Lienis uulnerati ſigna 5.26
Linguæ reſolutio, eiuſq; curatio 4.2
Linguarum ulcera 6.12
Lippitudine laborantibus quid opus ſit 1.5
Literarũ diſciplina animo neceſſaria, corpori inimica 1.proœ.
Lucubrandum quando potiſsimum 1.2
Luxata membra quomodo reſtitui debeant 8.11
Luxuria lib.1.in pro.

M

Machaon li.1.in proœ.
Malagmatum compoſitiones uariæ 5.17
Malæ 8.1
Manus luxata quomodo reſtitui debeat 8.17
Materia extrahẽda per malagmata 5.18
Materiæ genere & modo utendum pro uiribus cuiuſq; 2.17
Maxilla 8.1
Maxillæ fractæ curatio 8.7
Maxillæ luxatæ curatio 8.12

Medici=

Medicina nuſquam non eſt 1.proœmio
Medicina quid promittat ibidem
Medicina multiplex ibid.
Medendi ſcientia, ſapientiæ pars ibidem
Medicina triplex ibidem
Medicina quæ uictu curat in duas partes diuiſa ibid.
Medicinæ quæ pars difficilima ibid.
Medicinam artem coniecturalem ibidem
Medicina quid ibid.
Medicorum officium, quodnam ſit in curando ex Aſclepiadis ſententia 3.4
Medici periti officium circa ægrum, cuiuſmodi eſſe debeat 3.6
Media materia 2.17
Medullæ percuſſæ ſigna 5.26
Meges chirurgus lib.5.ca.28.& lib.7 in proœmio
Melas li.5.ca.ult.
Melancholia 2.5
Mellis natura in medicina 3.9
ad Melicertas malagma 5.18
Meliceria 5.26
Meliceria ſiue meliceris lib.5.cap.28. & lib.7.ca.6
Meningophylax 8.3
Menophilus medicus 8.7
Menemachus 6.9
Menſa ſecunda 1.2
Metrodorus medicus, Epicuri diſcipulus 3.20
Mentum 8.1
Mithridatis antidotũ 5.23
Modiolus 8.3
Mollientia 5.15
Morbos in deorum iram relatos 1.in pro.
Morbos non eloquentia, ſed remedijs curari ibid.
Morborum tria genera ibi.
Morbi per ſingulas tempeſtates 2.1
Morbus comitialis, qua ætate ægre curetur 2.7
Morborum diuiſio & differentiæ 3.1
Morbus increſcens quibus ſignis dinoſcatur 3.2
Morbi decedentis quæ notæ ſint eodem
Morbus ſi acutus fuerit quomodo æger tractandus

dus ſit eodem
Morbus ſi longus ſit quomodo æger tractandus ſit eodem
Morbus comitialis 3.23
Morſus omnis quodam modo uenenoſus 5.26
Mortis indicia quæ 2.5
Mos magnorum uirorum qui ſit 8.4
Mulieri grauidæ quæ incõmoda euenire poßint 2.5
Mulſi differentia in potionibus 2.17
Motatio per uitæ curſum, quomodo moderanda 1.3
Mycon 5.18
Myron 5.28
Myrmecia 4.28
Mydriaſis oculorum 6.6

N

Narium morbi 6.6
Nariũ fractarũ curatio 8.5
Naturales cauſſæ quæ ſint 1.procœ.
Nauiganti & nauſea preſſo, quid facere opus ſit 1.3
Negotioſi hominis prima curatio, exercitatio eſt 1.2
Neruorum dolore laborantibus, quid obſeruandum ſit 1.9
Neruorum diſtentio, quibus futura deprehendatur 2.5
Nileus, ſiue Nilei collyriũ 6.5
Notæ in ſingulis morbis obſeruandæ 2.6
Notæ 8.1
Numenij malagma 5.18
Nymphodorus medi. 8.20

O

Obſcœnarum partium uitia quomodo curanda ſint 6.18
Oculorum uarij morbi 6.6
Oculorum naturæ indicatio 7.7
Oculorum uitia, & eorum curationes 6.6
Olerum differentiæ 5.17
Omentũ, eiusq; officiũ 4.1
Omenti curatio 7.21
Omoplatæ 8.1
Opiſthotonos 4.3
ὀφίασις 6.4
Oreſtes, quo genere inſaniæ laborauerit 3.18
Oris ulcera, quomodo curari debeant 7.11. & 6.11
Orthopnœa 4.4
Os fracti curatio 8.7

Os quot

Os quot modis excidatur 8.3
Oſſa uitiata 8.1
Oſcheos 7.18
ὀξεῖναι 6.8.& 7.8
Ozu 5.11

P

Palma 8.1
Patella ibidem
Partus emortuus in utero, quomodo excutiendus 7.29
ad Panum malagmata 5.18
Paralyſis 2.1
Paralyſis oculorum 6.6
Paraſynanche 4.4
Periculum in tabe quæ denuncient 2.7
Parodontides 6.13
Parotides 6.16
ad Parotidas malagm. 5.18
Partium animalium differentiæ in cibis 2.17
Panificia eodem
Paßi differentia in potionibus eod.
Paſtillorum deſcriptiones, & uariæ compoſitiones 5.20
Paſtillus Polybij ibid.
Paſtillus Andronis ibid.
Parotides arteriæ 4.1
Patella 8.1
Pecten ibidem
Pediculi in palpebris oculorum 6.6
ad Pedum dolores malagma 5.18
Peripneumonia 4.7
Peßi compoſitio 5.21
Peßi alia compoſitio eod.
Peßi Numenij eod.
Peſtilentia unde fiat 1.2
in Peſtilentia quæ ſint obſeruanda 1.3.ca.10
Petro medicus 3.3
Pharmaceutica 1.pro.
Phacos 6.5
Phagedenæ in cole naſcentis curatio 6.18
Philippus Epirotes medicus 3.21
Philocratis emplaſtrũ 5.19
Philocrates 5.26
Philon 6.6
Philotis collyrium eodem
Philoxenus medicus 6.19
Philotimus 8.20
Phlegmone 1.in pro.
Phreneſis ſiue phrenitidis genera plura 3.18
Phthiſis 2.c.1.& li.3.c.22

Phygethlon 5.18.& 6.28
Phymata 2.7.& 5.18.& 5.28
Piſcium differentiæ in cibis 2.17
Pituita oculorum quomodo curanda ſit 7.7
Planta 8.1
Pliſtonicus Praxagoræ diſcipulus 1.in proœ.
Podagra li.2.c.6.& 4.24
Podagræ calidæ curatio, per malagma 5.18
Polypus 6.8
Polypus in naribus 7.10
Ponderum ratio 5.17
Porrigo 6.2
Potionum differentiæ 2.17
Potiones in febribus, quãdo & quomodo dari debeant 3.6
Praxagoras lib.1.in proœ.
Prandiũ quid requirat 1.3
Protarchus 5.28
Proptoſis 6.6
Prudens medicus quis habeatur 5.26
Pſorici deſcriptio 6.6
Pſydration 5.28
Pſylli, quibus medicamentis utuntur aduerſus uenena 5.26
Pterygion 6.19
Ptolemæus rex 5.23
Ptolemæus chirurgus 6.7
Pueritia quibus morbis periclitetur 2.1
Pulmo ubi ſitus ſit, & qualis ſit 4.1
Pulmonis morbus, quæ pericula portendat 2.7
Pulmonis percuſſi ſig. 5.26
Purgantia 5.5
Purgationes reiectæ ab Aſclepiade 1.2
Purgationes interdum neceſſariæ, interdum inutiles 1.3
Puſtulæ in oculis 6.6
Puſtularum genera 5.28
Pus, eiusq́; differentia 5.26
Puris ſignificatio 2.7
Pus coquentia ſiue maturãtia, & mouentia 5.3
Pyloros 4.1
Pyrites 5.18
Pythagoras 1.pro.

Q

Quartana neminem iugulat 3.15
in Quartana ueteri, quid obſeruare proſit 3.15
Quartanæ febris curatio ibidem

R

Radius 8.1
Rationalis medicus quis & unde dicatur 1.pro.
aduerſus Rabidi canis morſum 5.26
Ramex 7.18
Ramicis curatio 7.22
Recidiua quãdo timẽda 3.4
Refrigerantia quæ 1.3
Regius morbus, & cur ita dictus ſit 3.24
Renes, & eorum ſitus 4.1
Renum curatio 4.10
Renum percuſſorũ ſiue uulneratorum ſigna 5.26
Reſolutio ſtomachi 4.5
Reſolutio oculorum 6.6
Rhagadia 6.18
Rhyas 7.7
Rhypodes emplaſtrum 5.19
Rodentia 5.6
Roſæ natura in medicina 3.9

S

Sacer ignis 5.28
Sanguis ex naribus, quibus ſæpe fluit 2.5
Sanguinis detractio, quot modis fiat 2.9
Sanguinis natura & proprietas 4.3
Sanguinẽ ſupprimentia 5.1
ad Sanguinem ſupprimendum malagma 5.18
Sanguis, atque eius differentia 5.26
aduerſus Sãguinis profuſionem in uulneribus eodem
aduerſus Sanguiſugam ibi.
Sanies, & eius differentia ibidem
de Sanitate tuenda librum ſcripſit Aſclepiades 1.3
Satietas nimia nunquàm utilis 1.2
Sarcophagus 4.ca.ulti.
Sarcocele 7.18
Saſagoras 5.18
Scapulæ 8.1
Scoptula eodem
Scorpio ſibi ipſe merdetur 5.26
aduerſus Scorpiõis ictũ ibi.
Scrotum quod & ſcortum quidã dicere malunt 7.18
Secundæ quæ ſint 7.29
Secunda menſa 1.2
Seminis profuſio, & eius curatio 4.21
Senectus, quibus morbis magis obnoxia ſit 2.1
Septum tranſuerſum lib.1. in proœ. & lib. 4. cap. 1

Septi tranſuerſi percuſsi ſigna 5.26
Septicum 7.21
Serapion 1.in proœ.
Siccitas quid mali inferat corporibus 2.1
Signa in ægrotantibus bona quæ ſint 2.2
Signa in ægrotantibus mala quæ ſint 2.3
Signa lōgæ ualetudinis quæ ſint 2.4
Signa membrorum percuſſorum 5.26
Silanus 3.18
Siligo 2.7
Singultus frequens quid indicet 2.5
Singultus ſternutamento finitur 2.7
Spagitites uenæ 4.1
Spaſmos 2.1
Spina luxata quomodo reſtitui debeat 8.14
Sputum quid ſignificet 2.7
Staphyloma 7.7
Statura longa 2.1
Steatomata 7.6
Sternutamēta quomodo excitanda 5.22
Stercus animaliū 5.5.& 8.12
Stomachum infirmum indicantia 1.8
Stomacho laborātibus quæ agenda ſint eodem
Stomachi infirmitas quibus ſignis cognoſcatur ibid.
Stomachus nonnunquā pro gula accipitur 4.1
Stomachi duplex ſignificatio ibidem
Stomachi curatio 4.5
Stomachi percuſsi ſig. 5.26
Stomachus ſtudioſorū qualis plerunq; ſit 1.2
Stomoma 6.6
Stranguria 2.1
Struma 5.28
Strophos 2.6
Sudanti ex labore & itinere frigida potio periculoſiſsima eſt 1.3
Suffuſio oculorum 6.6
Sumpturis cibum poſt fatigationem, quæ obſeruanda 1.3
Suppurationes 3.27
Supprimentia ſanguinē 5.1
Suturæ in capite quot ſint 8.1
Sycoſis 6.3
Synanche 4.4

Tabes

T

Tabes 2.1.& 4.7
Tabes, eiuſq; ſpecies 3.22
Tali 8.1
Talus luxatus, quomodo reſtitui debeat 8.22
Telum latum, quomodo educendum 7.5
Telis extrahendis remedium eodem
Tempora anni conſyderanda 1.3
Tempeſtates quæ optimæ, quæq; peßimæ 2.1
Terebra 8.3
Tetanus 2.1.& 4.3
Tetherapeumena 5.19
Tetrapharmacũ emplaſtrũ 5.19.& 6.18
Teſticulorum natura, & eorum morbi 7.18
de Teſticulorũ morbis 6.18
Teſticulorum inciſio 7.19
Tharrias medicus 3.20
Themiſon 1.in pro.
Theodoti collyrium 6.6
Therioma 5.28
Theoſenus 5.18
Thymium 5.28
Tibiæ 8.1
Tinæi compoſitio 5.22
Titio extinctus 3.12
Tonſillarum uitium 6.10
Tonſillis laborãtibus, quid conueniat 1.5
Tormina quando periculoſa non ſint 2.7
Tormina quibus bona ſint eodem
Tormina, id eſt dyſenteria 4.15
Triſtitia lõga qd idicet 2.5
Tußis 4.4
Tympanites 3.21

V

Valetudinis inſtãtis quæ ſigna lib.1.pro.
Valentißimum quid 2.17
Vari 6.5
Varices quomodo curandi ſint 7.17
Varicum curatio 7.31
Vectus toto die quid facere debeat 1.3
Ventrem ſolutum quid comprimat eodem
Ventrem compreſſum quid ſoluat eodem
Ventriculus ex quibus conſtet, & eius ſitus 4.1
Vẽtriculi uulnerati ſig. 5.26
Ventriculus ex quibus conſtet, & eius ſitus 4.1
Ventriculi uulnerati ſigna

5.26
Venarum ora ſubito ſuppreſſa, alioqui ſanguinem fundere conſueta, quid indicent 2.5
Venere abſtinendum quando, & quando non ſit 1.3
Venti qui nam ſalubres, & qui non ſint 1.1
Venenis omnibus contrarium quid 5.26
aduerſus Venenoſorum animalium ictus eod.
Ver ſaluberrimum 2.1
Vere quæ ad uictum magis conueniant 1.3
Vere qui morbi fiant 2.1
Vertebræ 8.1
Veſica, & eius ſitus 4.1
Veſicæ uulneratæ ſigna 5.26
Viuere elatū Aſclepiades funeri obuius intellexit 2.5
Viuorum corpora incidere, crudele & ſuperuacuum eſſe 1.procœmio
Vmbilici prominentis curatio 6.17
Vmbilici uitia quomodo curari debeant 7.18
Vngues 8.1
Vnctio 1.3
Vomitus quando, & quibus utilis aut inutilis eo.
Vomitus ſi poſt cibum fieri debeat, quomodo prouocandus eodem
Vrina ſana quæ 1.2
Vrinæ reddendæ difficultati, quomodo ſuccurratur lib.7.ca.26. & li.1.ca.25
Vrina parum liquida, in ſano homine quid ſignificet 2.5
Vrina quæ mala 2.3
Vreteres 4.1
Vti ſynanche 4.4
Vua morbus intra fauces 6.14. & 7.12
Vulnera quomodo glutinanda 5.26
Vulnerum ſigna eodē
Vulnerum differentiæ ex ipſo morſu eodem
Vulnus glutinantia 5.2
Vulnera aperientia 5.4
Vulſella 7.30
Vulua & eius ſitus 4.1
Vuluæ percuſſæ ſigna 3.26
Vuluæ natura mirabilis 7.21

Z

Zenon li.5.in pro.
Zopyrus li.5.c.25

FINIS.